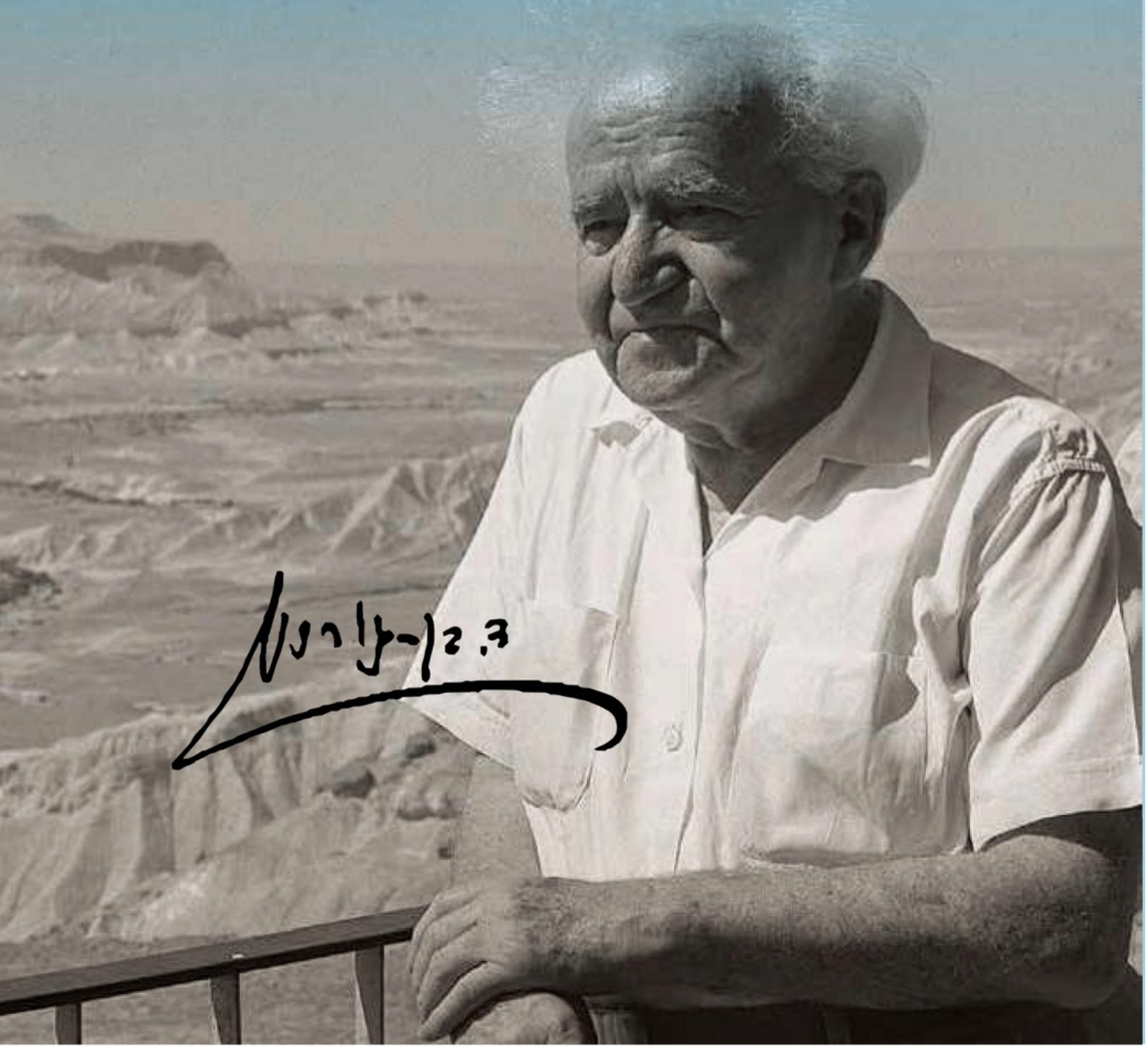


י. בקר

משנתו של דוד בן-גוריון



בְּנֵי־גָדִים

משנתו של דוד בן-גוריון

כניס והקדים מבוא

יעקב בקר



Yaakov Becker
THE TEACHINGS OF DAVID BEN GURION

Copyright © 2023, The Ben-Gurion Heritage Institute
All Rights Reserved

כל הזכויות שמורות
זכויות בעברית
© המכון ל מורשת בן גוריון, תשפ"ג, 2023

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או אמצעי אלקטרוני,
אופטי או מכני או אחר כל חלק שהוא מהחומר שבספר זה.
שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט
אלא ברשות מпорשת בכתב מהמו"ל.

סידור, עימוד, הפקה וקדम-דפוס במחסני כנרת, זמורה, דביר – מוציאים לאור בע"מ
רחוב אגוז 6, פארק תעשיות חמן, חבל מודיעין 7319900

נדפס בישראל 2023

Kinneret, Zmora, Dvir — Publishing House Ltd.
6 Egoz St., Hevel Modi'in Industrial Park 7319900, Israel

Printed in Israel 2023

מספרה"ב 8 ISBN 978-965-574-622-8

התוכן

הקדמה להוצאה המחדשת	5
מבוא	8
תפיסת העולם של דוד בן-גוריון	
א. הסתכלות בעולם ובחיים	
ב. העם היהודי	35
ג. גוללה, יהודי הגולה ואנטישמיות	74
ד. ארץ ישראל	94
ה. ציונות	126
ו. ציונות סוציאליסטית	152
ז. פועלן ארץ-ישראל	167
ח. הסתדרות	173
ט. קיבוץ וקיבוצה	192
י. התישבות העובדת	201
יא. עם ואומה	205
יב. מדינה, מדינאי ומדיניות	219
יג. מדינת ישראל	223
יד. עצמאות	228
טו. מדיניות החוץ	254
טוז. או"ם	258
יז. הבעה העברית	269
יח. ישראל ועמים	275
יט. עלייה, העפלה ושבות	292
כ. קיבוץ גלויות ומיוזג גלויות	311
כא. בטחון וצבא-הגנה לישראל	324
כב. מלחמת הקוממיות וensus סיני	334
כג. מלחמה ושלום	355
כד. שלטון וצורות שלטון	361
	369

375	כה. המשטר המדייני בישראל
387	כו. הכוח הממלכתי של העם היהודי
393	כו. עובדי המדינה
399	כח. משק וכלכלה
418	קט. דת, חוק ומשפט
428	ל. מערכת החינוך
438	לא. מדע, מדעי הרוח ומדעי הטבע
441	מדעי הרוח
449	מדעי הטבע
451	משימות מדעיות לפיתוח ארץ
456	לב. דורנו והנעור
464	לג. חברה חדשה והאדם היהודי בישראל
469	לד. יהדות, נצרות, יוננות, תרבויות בודהא ואיסלם
477	לה. חזון הגאולה והחזון המשיחי
485	לו. ספר הספרים ובויתת ההשתלבות בעבר הרחוק
491	לו. עם סגוללה ואור לגויים
495	לח. תודעה יהודית
501	لت. אני מאמין
506	מפתח העניינים

הקדמה להוצאה המחדשת

"לא תמיד יכול אדם לדבר אפלו בשם עצמו, כי גם באדם יחיד מתרוצצים רצונות ונטיות והערכות מתנגדים אלה לאלה." (בעהלה ההר)

לפעמים קשה לנו למצאו בעצם את המיללים המתאימים, אבל אנחנו מוצאים ניסוח קולע אצל אדם אחר. ואחד האנשים שנוכל להיעזר בהם הוא דוד בן-גוריון, שהוא איש של מעשים, אבל גם איש של מילים.

מחפש את המיללים שיביעו את דעתך על חשבותו של המדעת? על חדשנות? על הקשר לארץ ישראל? על כוחה של מנהיגות? מחפש ציטוט לטקס סיום קורס קצינים? להקירה לモורה אהובה בסוף השנה? כאן תוכלו למצוא רעיונות שכתב בן-גוריון בנושאים אלה ואולי יתאים גם לכם.

בקיץ 1956 פנה יעקב בקר במחבר לבן-גוריון וביקש את רשותו להוציא לאור אוסף של ציטוטים מכתביו. את הציטוטים בחר בקר למיין על פי נושאים. וכך הוא כתוב לבן-גוריון: "יש משום חיוב המציאות לכנס את השקפותיו של כבוד ראש הממשלה ולרכז אותן בספר מיוחד. בסידור חדש זה יהיה משום מתן גאולה לדעתינו. [...] ו邏אידך: ניתן לקרויה היישריאלי ספר המכיל במרוכז את תפיסת עולמו". בן-גוריון נערת בבקשתו של בקר וענה לו: "רשותי נתונה לך בזאת להוציא מכתבי לקט עיוני-מחשבתית".

בעידן הדיגיטלי נחשפים המחפשים באינטראקטיב להציג כאותי של ציטוטים. בדרך כלל הם מוצאים ציטוטים רנדומליים, תלושים ומקוטעים. פעמים רבות מקור הציטוטים והקשרם אינם ברורים. על רקע מצב זה בולטות יהודיותו של הספר משנתו של דוד בן-גוריון, שהוציא בקר לאור. את הספר, המודפס כעת מחדש ו אף הועלה לרשות, אישר בן-גוריון בזמן הוצאתו, ולכן הנעוז בו יכול להיות בטוח כי הציטוטים מהימנים ומלאים.

פרויקט זה מוגש ומונגע לציבור הרחב לציון 50 שנה לפטירתו של דוד בן-גוריון. אנחנו, אנשי המכון למורשת בן-גוריון, מחויבים על פי 'חוק דוד בן-גוריון' לטיפול השוטף בהפצת משנתו; כינוי כתביו, הוצאותם לאור והפצתם. אנו רואים חשיבות רבה בהרחבת היצע הציוטים הנגישים והבוקרים של ראש הממשלה הראשון של מדינת ישראל. אנו מאמינים שפנינה אל הציוטים היא "טיימה" המזמנת צليلת המשך מעמיקה אל המקורות המלאים: המאמרים, הנאומים ודברי הגות שכתב בן-גוריון. אנחנו מזמינים את הקוראים לעשوت את הצעד הנוסף ולהזכיר לעומק גם את המקורות המלאים.

בקובץ שלפניכם תמצאו ציטוטים שמוסדרים לפי נושאים וכן את המבוא שכתב בקר והוא פורש את תפיסת העולם של בן-גוריון. חשוב לציין שהאוסף כולל לא רק ציטוטים קצרים, אלא אף קטעים ארוכים אשר חושפים את משנתו של בן-גוריון באופן רחב יותר.

בן-גוריון היה בראש ובראשונה איש מעשה. כך הוא היה וכך הוא רצה להישאר חקוק בזיכרון ההיסטוריה. אלא שכאמור בן-גוריון היה גם איש של מיללים; עיתונאי בראשית דרכו, נואם מוכשר ואיש פולמוס והגות. אבל כפי שמצוין בקר בהקדמה – את הגותו כתוב בז'-גוריון "לא מתוך עיונים מופשטים, אלא מתוך נסיוון עשיר ורב צרכי ביחסו האישים עם בני אדם מכל החוגים והמעמדות" (עמ' 11). האידיאליות של בן-גוריון, כפי שמתגללה בכתביו, צמוד למשמעות ומוראה בה.

ואכן, גם הימים נראים בבריו של בן-גוריון מעוררים בעולם, אקטואליים ורלוונטיים. לא לחינם מרבים להזכיר אותם בהקשרים רבים. עובדה זו אינה מפתיעה לנוכח ההיקף הגדול של החומר שהשair אחריו, אך זו ודאי אינה הסיבה היחידה. כוחם של הציוטים המוכאים כאן נובע משני היבטים הקשורים גם לאיישותו של בן-גוריון: ידועות בלתי נדלית ויכולתו לגייס ולרתום מיללים למעשה.

בן-גוריון היה אוטודידקט. כל חייו הוא למד וחקר תחומי דעת רבים ושוניים: מהגיאוגרפיה של ארץ ישראל והפוליטיקה העולמית, דרך אסטרטגיות צבאיות ועד פילוסופיה יוונית, קבלה ובודהיזם. ידועות זו קיבלה משנה תוקף בפרסומים של מחקריו, בהם מאמר גדול על הבודהיזם ב"ניו יורק טיימס" והספר "ארץ ישראל בעבר ובתוהה" – על הגיאוגרפיה וההיסטוריה של ארץ ישראל – שפרנס עם יצחק בן צבי בתחלת דרכו.

התכוונה השנייה היא יכולת הגיוס. בשפה בהירה פונה בן-גוריון אל הקhal ומצlich לגעת בו באמצעות שימוש במטראות לשון ושיעוע שפה מצד אחד ובמציאות טיעונים ברורים מצד שני. הייתה לו משנה סדרה, והוא ניסח אותה בצורה בהירה וברහיטות מתוך רצון לשכנע את קהל השומעים ולשנות את המציאות.

בשל יכולותיו אלה נשארו רבים מכתבייו דלוונטיים ונגישים לקריאה גם במאה ה-21. אנחנו מאמינים שההיצע הרחב של הנושאים שמופיעים בפרסומו של בקר יעוז לכל קורא לẤת את הציוטות הנחוצן לו.

ונשים במלותיו של בן-גוריון המציע לנו לבחור בקפידה את מילותינו ולהיות נאמנים להן:

"אין הילד בוחן ובודק – אם ממשיעים באזנו מלייצות תפלות ופסוקים מתיים, או משתפים אותו בחוויה אמיתית ובדברים היוצאים מן הלב." (מגמת החינוך הממלכתי
ואולי החשוב מכל:

"בחינת הדברים היא לא באמירתם אלא בעשitem" (מדיניות החוץ שלנו)

מأهلים לכם קריאה שתוביל לעשייה,
צוות המכון למורשת בן-גוריון

מבוא

תפיסת העולם של דוד בן-גוריון

א

תפיסת העולם של ד' בן-גוריון היא אידיאלית-דינאמית. היא אידיאלית על שום כך, שהיא מכירה ב"עלונות הרוח", בכוחה של האידיאה, בתקופו של החזון וב להשפיעו של הרעיון; היא דינאמית, שהרי אינה התבוננות צרופה ביקום, הסתכלות פסיבית בחיים, אלא הנה עיון שתכליתו – ה�性ה, ומגםת פניה – עיצוב פני החיים.

האידיאליזם של בן-גוריון אינו מופשט וערטילאי, אלא הוא צמוד למשמעות ומעורה בה, ויש לו זיקה "למציאות הטבע והיכולת הגנווה בתוכו" (משנתו של ד' בן-גוריון, עמ' 39).

תפיסת עולם זו חותרת "לעומד על אמונות ההוויה וייעוד האדם עלי אדמות" (עמ' 39) ומקפלת בתוכה ראייה מיוחדת של העולם והחיים, האדם והחברה, האומה והמדינה. ועל יסוד משנתו העיונית עושה בן-גוריון את חשבון עולם של עם ישראל ומדינת ישראל.

נקודת המוצא של תורה בן-גוריון הן שתי התופעות הנפשיות הייסודיות: ההסתכלות הפנימית וההסתכלות החיצונית. על ידי ההסתכלות הפנימית, ההתרכזות בחיים הנפשיים, עשוי האדם לתחות על התהליכים הרוחניים ולעומד על טיבם ומהותם; ועל ידי ההסתכלות החיצונית בא האדם בmagic עם העולם המוחש, עולם החומר: "לאדם כחلك אורגני מההוויה המורכבת הזאת – שהיא גם חומרית וגם רוחנית, גם טבעית וגם אלוהית – ניתן לראות ולהסתכל, להבין ולהכיר טיבו של העולם, ויש לו שני אמצעים לחקר היקום: ההסתכלות הפנימית וההסתכלות החיצונית שלו" (עמ' 84).

ומתווך התבוננות בעולם הרוח ובעולם החומר התהייך בן-גוריון בניגוד גמור להשקפה הדואליתית, לתורת השניות, הדנה את שני העולמות של הרוח והחומר כשתי הוויות נפרדות בהשלט; "זהה ההשכמה שנטפסו לה כמה מהוגי אומות העולם, מהיונים והפרסים ועוד דיקרט ותלמידיו" (עמ' 84). בן-גוריון דוחה תורה זו, המביאה לקרע גמור בין הרוח והטבע, והוא מSEG את החומר והרוח כשני גלויים של אחوات אחת: העולם מתגלה בשניות ומיוסד באחדות. בן-גוריון עומד "על אחdot היקום וההוויה, למזרות גלייהם והופעתיהם המרובים" (שם) ואינו "מקבל תורה השניות שיש חומר לחוד ורוח לחוד. כל גודלי ישראל בימי קדם ובימינו אלה היכרו תמייר, אם מתווך אינטואיציה דתית או תפיסה מדעית עמוקה באחדות החומר והרוח" (שם). הוא מניח מצע אחדותי ביסודן של התופעות ומצדיק את תורה האחדות, את המוניזם: "יש מוניזם שהוא מוצדק ויש בו תוכן גדול וחובי, וזהי האחדות הכלולת של כל ההוויה הקוסמית" (עמ' 59).

ומכיוון שהרוח והחומר אינם עצמים מיוחדים הרי מתחווור, שאינם צרים זה לזה, אלא הם משליים האחד את השני וזוקקים זה לזה: "החומר והרוח אינם שתי רשות נפרדות. בריאות-גוף ונחרואה-מעלה תלויים זה בזה" (עמ' 53). וקיומו של הרוח "לא יתואר בלי גילוי החיים האחרים, התלויים בכוח ובחליל". כבר חכמינו הקרדמוניים ידעו האמת הפשטota והנעה, כי אין תורה בלי קמה ואין קמה בלי תורה" (עמ' 54).

מכאן, שאין תפיסת העולם האידיאלית של בן-גוריון מפחיתה את ערך החומר ואנייה מולצת בחשיבותו של הכוח הפיזי, שהרי "שלילתו של כוח זה היא שלילת העולם הקיים, שלילת החיים" (עמ' 82). אין קיום לרוח ללא החומר על גילויו השוניים.

אולם הגערין הפנימי, הנקודה המרכזית במשנתו של בן-גוריון, היא ההכרה בכוח הרוח לכבות את החומר, כלומר: ההכרה ב"עלינות הרוח" (עמ' 39) ו"הכפירה בעליונות גופנית", contemplation, בעליונות הכוח הפיזי" (שם). והרוח שהוא "מוחת האדם" (עמ' 38) אינו יוצר ובונה, אינו התבוננות פסיבית, אלא action, פעילות, אקטיביות, דינאמיות, הוא כוח יוצר ובונה, פועל ומפעיל: "אנו האמינו ומאمينם בעליונות הרוח הספוג בחומר ושוליט בו" (עמ' 475), שכן: "באמצעותו אדם מבין ותווסף והוגה ורואה עתידות ומתקשך עם דורות עברו ועם ימים הבאים, וחוזר לערפל מרחוקים ולולדות הטבע, ויוצר דבר שירה וכל מלאכת מחשבת וחווה ומנחיל לעצמו ולזלותו ערכיהם ועדות וחיזונות ורעיגנות ומשאות نفس, שלמען אנשים נלחמים וננהגים" (עמ' 39). והוא הוא "אותו דבר מופלא וסמיי מן העין, אשר רק אם הוא פועל בתוכנו, וכל עוד הוא פועל בתוכנו, אנו מסוגלים לחyi יצירה, העלפה וגבורה" (עמ' 54). הוא "הגילוי העליון בחyi אדם ועם ובהיסטוריה האנושית" (שם).

וגדרו כוחו של הרוח בכך, שהוא מעצב את החיים ויצר להם צורה, ומשפייע השפעה מכרעת על חייו האדם והתהליכים ההיסטוריים: "סגולות הרוח מכירעות בשינוי פני ההיסטוריה ובפילוס נתיבות חדשות בהילכות אנוש" (עמ' 54). והרצון המודע, שהוא אחד מסגולות הרוח, הוא הגורם הדינامي והמניע בההיסטוריה ובחיים ולא הכוחות הסמיים שב耘ע: "לא הגורל הפטאלי שולט בההיסטוריה, והחיים אינם משחק של כוחות עיוורים בלבד. התערבותו המכוונת והמורחיקה ראות של הרצון האקטיבי היוצר ובריה הכרה במהלך ההיסטוריה – הוא אחד הגורמים והמניעים של הפרוצס ההיסטורי" (עמ' 441). ובן-גוריון קובע את הכלל הגדול: "כל גדול בהיסטוריה האנושית – עלינות הרוח על הכוח הפיזי" (עמ' 445). ההכרה בעליונות הרוח היא היסוד הפרנציפיוני במשנתו של ד' בן-גוריון.

מטעם זה עצמו מתחווור לנו, שהאדיראה היא כוח ריאלי, ממש ולפיכך "אנשים נלחמים על דעותיהם לא פחות מאשר על שלטונם ורכושם, ומזמן שהאדם עמד על דעתו – לא חドル המאבק האידיאי" (עמ' 45), שהרי "האדיראה היא התעלומות מאחד הגורמים והגילויים המרכזים בהיסטוריה האנושית" (שם).

ומכאן אמוןתו העמוקה של בן-גוריון בכל-יכולתו של החזון: "אני מאמיןADRICK בחזון. אני מאמין כי החזון הביא אותנו הנה; אני מאמין שבכח החזון בנינו המפעל; החזון הקים המדינה, נתן לנו צבא-הגנה והנהיל לנו ניצחון. החזון מוסיף לחולל נפלאות" (עמ' 503).

זה חוץ הוא נקודת המשען ועוגן החצלה במשבר החיים של אדם ואומה: "רק עם מצפן החוץ בידינו נמצא דרכנו בתוך האלים הסוערים של תקופתנו המסוכסכת" (עמ' 55). ואDIRה הכרתו הפנימית והוודאית כי "החוץ לא יאכזב – אם לא נתאכזב לו" (שם).

תורת אחדות החומר והרוח מחייבת שכט אידיאח, חזון, שאינם יוצאים מן הכוח אל הפוועל, שאינם מתגשים בחיים, הנם משוללים כל ערך ממשי, חיובי, שהרי הרוח וקוק לאחיזה בהוויה, זוקק לנקודת סמך במצבות. ולפיכך קבע בן-גוריון: "חוץ עלול להתרוקן מתוכנו ולהיפך למליצה נבוכה אם איןנו קשורים מעשה מוגשים" (עמ' 55), "ומחשבה שאינה מלאוה מעשה הגשמה מטערטלתمامית ומתרוקנת מתנה והופכת מליצה תפלה ועקרה" (עמ' 61).

תפיסת העולם האידיאליסטי-דינאמית של בן-גוריון תובעת את המעשה, המפעל, ההגשמה, וכך: "יפה כוחו של המעשה מכוחה של התורה וההוכחה המופשטת" (שם), אולם כשם שהמחשبة טועונה מעשה, כך תליו ואחו המעשה במחשبة היוצרת המקורית: "מעשה שאינו מעורר במחשבה עצמית ובתיחורין היונקת מהמקור – סופו להצטמק ולהסתלף" (שם). קיצורו של דבר: על ידי הרוח מקבלת ההוויה את ההוויה שלה.

נמצאים אנו למדים, שהרווח הוא המהות הפנימית של האנושות, שהוא הכוח היוצר והבונה של העולם והחיים, שהרי הוא "ספרוג בחומר ושליט בו".

אולם כשהאדם מתרומם לידי ההכרה הירודאית בעליונות הרוח, הרי הוא עשוי בהכרה להגיע לידי המסקנה היגיונית, שקיימת ישות רוחנית, מוחלטת, מעבר לעולם המוחש. שיש שם הוויה אלוהית מסורתית באותו חוג טרנסצנדייטי שמעבר לסובייקט, באוטה ספירה רוחנית עליונה המהווה את מקומו של הרוח האישי הפרטני. שכן כמשמעותם של הרוח מושגים תוך כדי כך חיבור מציאותי של כוח אלוהי בעולם. ואננס כך הייתה דרכו של בן-גוריון; והוא הרוחיק לכת מכאן והלאה, מן הנגלה שבchein אל המסתורין הדתי שבhem. הוא ראה והכיר, כי שורש הרוח נתון בספירה עליונה: בהוויה אלוהית "מסורתית שאין יודע פישרה וסודה, אבל כל איש מכיר קיומה, כוח עצמותה, פעולתה והשפעתה" (עמ' 34). כל ההוויה כולה "היא גם טביעה וגם אלוהית" (עמ' 37), והאדם מקבל את השפע שופע מהוויה אלוהית זו: "אנו שואבים כוחנו מספירויות עליונות" (עמ' 34).

מכאן, שהרווח אינו רק הכוח המרכזי של העולם והחיים, אלא הוא חלק בלתי נפרד של האלוהות, ונתייב יש מוליך מן הרוח האנושי אל ההוויה שהוא היסוד הבלתי מודע והאי-רצionario של היקום.

ובבן-גוריון מרגיש בעיליל את קירבתו של אלוהים. אמנם הוא איןנו נראה, אבל קולו נשמע: "קול אלוהי מדבר לאדם ביוםינו כאשר דבר לפניו שלושת אלפיים שנה. יש סבורים שהקהל בא מן השמים ויש אמרים שהוא בא מן הלב. חשוב הקול, ולא הויכוח על מקום בוואו. וכל אדם מסוגל לשמעו קול זה לעתים תכופות או רוחקות, בצללים בהירים או מעומעםים, אם אוזנו נטויה לדבר אמת, וגם לחדרים ולאילמים מגיע הקול" (עמ' 35).

בכוח הרוח דתית זו ובתוך הרגשה הפנימית הנמרצת של קירבת אלוהים, חזה בן-

גוריוון חוץ עתיד בשנת 1950, והוא: "עוד צפוי לנו מעמד גדול. אני אומר כמעמד הר סיני, או כמעמד יסוד המדינה, זאת אני יודע. אפס ייתכן עוד מעמד גדול. ואולי עוד נשמעה הקול המדובר מתוך האש – 'במסות, באותה ובמוותים, ובמלחמה, וביד חזקה ובורוע נטויה, ובמוראים גדולים', ויפתח שוב פרק חדש וגדול בתולדותינו" (עמ' 503).

כלום נתגשם חוץ זה ב"מסע סיני" ב-1956, או האם עוד חוץ למועד? כללו של דבר: החוויה הדתית הייתה ככוח פעליל וממריצ' בנפשו של בן-גוריון, וממנה הוא שואב את כוח חיותו ועו"ז רוחו.

ב

בן-גוריון נתן את תפיסת עולמו האידיאלית-динאמית עניין גם להשקפותו על האדם. תורה האדם של בן-גוריון כוללת:

- את מהות האדם וטיבו.
- את האדם העובר.
- את "אדם המעלה" – החלוץ.

ב Uiית האדם עומדת בימינו במרכזו המחשבה האנושית. מהות האדם שנואה במחולקת, מהותו לא הוכחה, וההכרה נחוצה. רוב ההוגים של דורנו נוטים לשולל מן האדם את צלמו האלוהי, לערTEL את نفسه מכל תוכן חיובי ולהנמייך את שעור קומתו הרוחנית: האדם הוא – אבסורד; אין טעם לקיומו ואין משמעות להוויתו.

במנוגד להשקפות פסימיות אלה, אומר בן-גוריון "הן" לאדם, וייש במשנתו משום הרמת קרנו של המין האנושי.

ונודעת חשיבות מיוחדת לצירור האדם ודמותו במשנתו של בן-גוריון, שהרי הוא הגיע להשקפותיו לא מתוך עיניהם מופשטים, אלא מתוך ניסיון עשיר ורב-צדדי ביחסו האישיים עם בני האדם מכל הchengים והמעמדות. הוא הכיר את האדם ועמד על טיבו מתוך מגע חי ובחלתי אמיתי. עובדה זו מקנה משקל מיוחד לדעתו של בן-גוריון על האדם ולהערכתו.

א. מהות האדם וטיבו.

בן-גוריון קבע אמת-מידה של הערכה, והיא: "הערכתה אמיתית תיתכן רק אם שוקלים במאזני צדק גם המגרעות וגם היתרונות" (עמ' 50), ובהתאם לאמת-מידה זו הוא מעריך את האדם. לפיכך דעתו אין אדם שכולו זכאי או כולו חייב; בכל אדם וארם משמשים טוב ורע כאחד; "אין אנשים מושלמים בעולם, אפילו בתנ"ך לא מתואר אדם מושלם, ללא כל פגם ומשגה". יש לכל אדם תוכנות טובות ולא טובות, ואף התכוונות הטובות לרוב אין מושלמות, אין מגיעות לשיאן" (עמ' 40). וכשם שאין אדם שהוא כולם טוב, כך אין אדם

שהוא כולם רע: "אני מאמין שיש אדם שהוא כולם פושע, ורק פושע, אין דבר כזה. אין הוא פושע בכל רגע מהחייו. לרוב הוא אדם מכל האנשים. גם בטוביים שבנו חי פושע, ואני חושב שככל אחד מאיתנו הוא חוטא, אף כי אנו מסתירים או מדכאים זאת" (עמ' 36). ויש "גאות ושלל בכל איש" (עמ' 39).

כך היא דעתו של בן-גוריון על האדם האמפרי, כך מופיעה הוויזוטו השוטפת כפי שהיא מתגללה במשעיו ובהתנהגותו בחיה יום-יום. ואמנם פגום הוא האדם, ליקויים בתוכו, אך אין זה הקו המכרייע במוחתו, "אך אין זה כל האדם, אין אדם בלי אלה – אבל יש עוד משחו בלתי נראה, בלתי נתפס, והוא מותרי האדם. ומהשוו המופלא אין לו מידת ומשקל וממד, אך הוא מצוי בלא-ידואים ופעועל ומפעיל – ולמשחו בלתי נתפס וכבלתי נראה זה קוראים 'רוח'" (עמ' 39). והרוח הוא שמהווה את מהותו הפנימית ועצמיותו המיוחדת של האדם. האדם אינו אכיסטנציה, אלא אנסציה, ורוחו של האדם הוא חלק של "ההוויה האלוהית".

ומטעם זה עצמו יקר הוא האדם וקדוש הוא האדם בתפישת העולם של בן-גוריון: "יקרה האדם קודם לכל ערך אחר" (עמ' 38). ובן-גוריון מסמיך את תורת האדם שלו לתפישת היהדות ומודהה עמה: "האדם לפि אמונהו של העם היהודי נברא בצלם אלוהים – לא יתacen ביתוי יותר עמוק, נעלם ונוקב לגודלו וערכו ויקרו של האדם מביטוי זה. מושג אלוהים ביהדות מסמל תכלית הטוב, היופי, הצדק והאמת. וחyi אדם בעיני העם היהודי היו יקרים וקדושים" (עמ' 83).

ולפיכך אדרירה אמונהו של בן-גוריון באדם, בהוויתו ובמהותו: "בכל איש ואיש חבריהם כוחות וסגולות אוצרות רוחניים" (עמ' 40), ו"אין קצה ואין תכללה ליכולת האינטלקטואלית של האדם, והשייאים שהגיעו אליהם המרע בימיינו אינם אלא שלבים ראשוניים בסולם המוצב הארץ וראשו מגיע השמיימה" (עמ' 37), שהרי "אין סוף לעליה המתמדת של אדם" (עמ' 36). ובמנוגד לדעתו של הובס ש"אדם – זאב", קובע בן-גוריון: "אדם לאדם אינו אויב וצד – אלא שותף וועוז" (עמ' 36), והוא חזר ומתעדים: "אדם לאדם אינו זאב – אלא חבר וועוז" (עמ' 423).

אמור מעתה, מכיוון שמהות האדם הוא הרוח האלוהי השוכן בקרבו, הרי מתחייב שאיןנו בבחינת מקשר או כlien-שרות, כולם: "אמצעי למטרה, אלא הוא מטרה לעצמו, תכלית לעצמו, הוא ערך מוחלט; כל בן-אדם הוא מטרה לעצמו. אין בן-אדם אמצעי בלבד לאומה, למעם, لأنושיות, לההיסטוריה – אלא ערך מוחלט, מטרה לעצמו. רוח האדם, חירותו האדם, יצירתו האדם – היא מטרה לעצמה ואינה זוקה לשום הצדקה נוספת. עצם קיומה היא זכות קיומה" (עמ' 37), שהרי "האדם אינו מספר, אינו הפשטה, אינו אובייקט לצורות חיים, אלא יצור חי, הנושא הפעיל של צורות החיים" (שם).

עולם האדם, שהוא מטרה לעצמו, אינו חי מחוץ לחברה, מחוץ למולדת והאומה. אין זה בגין אפשרותו ויכולתו ליצור לעצמו צורות-חיים וערכיה-חיים, שלא יהיה בהם מן הזולות. ובבחינה זו הוא גם אמצעי.ומי שמצוותם ומתכונתם בעולם הוא בלבד, נעשה מודילד ותלוש. לפיכך הוא מצווה להשתלב בחיי החברה ולהצטרכ לשלשלת הדורות, לאינטרסים

המשותפים לו ולאחרים: "אין האדם יכול בודר ואין יכול לחתקים לבדו, ובאותה מידה שהאדם הוא מטרה, הוא גם אמצעי, כי כל אדם זוקק לעוזרת אנשים אחרים מיום הילולתו (ועוד לפני כך) עד יום מותו. ומכיוון שהוא נזקק לעוזרת אחרים – הוא חייב בעוזרת אחרים, וערכו נמדד במידה שהוא משרת את הכלל" (עמ' 38), ותפקידו שארם מלא מבלי שירשת רעיון היסטורי וערך מוסרי – חשיבותו מופקפת" (עמ' 38). ותכלית החיים הוא בהעלאת הסגולות החביבות שיש באדם: "ambil 'עובד' לטוב ולנעלה שיש באדם, שנברא בצלם אלוהים – אין תוכן לחים" (עמ' 56). וזהו "יעוד האדם עלי אדמות".

וגדר האדם כולם, במשמעותו של בן-גוריון, גם האישה: "דין האישה כדין אדם, ואין לגרוע ממעמדה, מזכויותיה, מחובותיה כמלוא הנימה. האישיות היא מטרה לעצמה, ולא רק אמצעי לדבר אחר. ולאישיות יש זכויות וחובות, ואין הבדל בנידון זה בין איש ואישה" (עמ' 348). האישה כמו הגבר, היא בעלת ערך מוחלט, שהרי שניהם כאחד נבראו בצלם אלוהים: "בתורתנו נאמר שהאדם נברא בצלם אלוהים. אלוהים אינם גבר וגם האדם שנברא בצלם אלוהים לא היה גבר בלבד. בפרק הראשון של ספר בראשית נאמר בפירוש: 'ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלוהים ברא אותו, זכר ונקבה ברא אותן'. והוא חיזון העליון שנתנה היהדות לאדם – לזכר ולנקבה" (עמ' 349).

ב. האדם העובד.

בהתאם לתפיסת עולמו האידיאלית-דינמית, שהעיקר הקובל בשיכולו הרוחני של האדם הוא המעשה, המפעול – מעלה בן-גוריון על נס את האדם העובד, שהרי העבודה מפעילה את כל סגולותיו הפנימיות של האדם, היא מזככת ומצרפת את נפשו, מפתחת ומפתחת את רוחו ומעלה את ערכו האנושי: "העבודה אינה קללה והכרח מר, אף לא אמצעי פרנסה בלבד. עבודה היא תפקיד חברתי, תפקיד אנושי על ארמה, גילוי כוח היצירה ושלתוונו בטבע" (עמ' 66), ו"היא עצם הערך האנושי המכיך, היא שארה האדם" (שם). ומכאן "האני מאמין" של בן-גוריון: "אני מאמין באדם העובד, בין שהוא בתסדרות ובין שהוא ריביזיוניסט, אני מאמין בכל עובד, לא אכפת לי כל כך מה שהוא חושב, מה שהוא אומר – אכפת לי מה שהוא עושה. קובעת עיני העבודה, שהוא אדם עובד" (עמ' 502).

לפיכך משוכנע בן-גוריון, שרק ציבור הפעלים עשוי, לפיطبع מהותו, להיות הנושא והמגשיט של האידיאלים הגדולים של האומה: "פועל הארץ ישראל הם חיל האמונה של העם היהודי, צבא הגשמה של חזון הגאולה ההיסטוריה של ישראל במולדתו" (עמ' 183). יש לו ההכרה הווודאית ש"רק מעמד הפעלים ימצא בקרבו את הפתום, העוז והנאמנות למדיניות של כלל ישראל" (עמ' 184), שהרי "הפועל עושה עבודתו תמיד מתוך שליחותו הלאומית" (עמ' 182). ובן-גוריון בטווח, ש"חותם השדרה, הלוז של העצמות ושל המאים, המשען הנאמן של העצמות המדינית, הכלכליות והמוסריות והמנור למאם ולכוננותו והדריכות – זהו מעמד העובד" (עמ' 186).

אולם גם ביחס לאדם העובד עושה בז'גוריון שימוש באמת-המידה של הערכה שלו, ש"שוקלת במאזני צדק גם המגראות וגם היתרונות". ודרך אספקלריה זו הוא צופה גם על האדם העובד. אין בז'גוריון האיש שנותן להונאה עצמית, שהרי "ההונאה הגרוועה ביותר היא הונאה עצמית" (עמ' 44), ומושום בכך אין דעתו על האדם העובד אידיאלית סמויה, המתעלמת מן הגליליים השליליים ומסיחה את דעתה מהן: "האמונה בתעודה הגROLה ובעלונות ההיסטוריה של ציבור הפוועלים אינה נשענת על התעלומות מגראות ורפינונות שמתרגלים בזיכרון זה. אין דבר מתנגד להכרת הייעוד של מעמד הפוועלים כדרעה הנפסדת והמוזיקה על דבר אפיקורוטו של הפוועל, שהונן כביבול בסגולות מיוחדות השומרות עליו מכל פגע ומשגה. הפוועל הוא עצם מעצמי ובשר מבשוו של העם, וכל התכונות הרוועות והנטיות השליליות שיש בעם יש גם בו" (עמ' 177). עיניו של בז'גוריון פקוות לאות לא רק את האורות, אלא גם את הצללים שבמעמד העובד: "נראה בכל מקום את האורות והצללים. ויש אורות וצללים בכל העמים וגם אצל היהודים ואצל מפלגות פועלי ארץ ישראל. גם מפלגת פועלי ארץ ישראל יש לה לא רק אורות, אלא גם צללים מהם כבדים. אסור להתעלם מהם, ויש לראותם ולהיחלם בהם, ודוקואה משום שהמפלגה יקרה. אנחנו לא נקבל אמרת היב, שיש מצד אחד מלכ"י-שרות ומצד שני מלכ"י-חבלה ומקומנו עט מלאכ"י-השתת" (עמ' 186). והוא מוסיף ומדגיש: "אני מוכן למסור לכל מי שרוצה בכך את הדמוגרפיה הズולה להציג את הפוועלים כמלאים הצדקים בכל מקרה" (עמ' 187). בז'גוריון אינו נהג משוא פנים ביחס לפועל ואינו מחפה על מגדעותיו.

אולם כשם שבז'גוריון רואה את צלם האלוהים באדם למרות מגראותיו וחולשותיו, כך הוא מאמין בתנועת העבודה על אף הגליליים המופיעים בתוכה, והוא מרכיב את דאשו "בפני תנועה זו, בפני הכוחות המוסריים, היכולת החלוותית, ואוצרות הנאמנות והדריכות הגנוזים בתוך רכבותיה, הוותיקים והצעיריים בכפר ובעיר" (עמ' 188). הכרתו איתנה ומצוקה, "שנזכה הפוועל העברי לא שקר ולא ישקר" (עמ' 182).

ג. "אדם המעללה" – החלוץ.

האדם העובד הוא איש המפעל, איש המעשה העשי למלא את שליחותו באמונה, ללא חששות ופיקפוקים. הוא המשען הנאמן שאינו מכובד. והנה מתוך ה الكرקע הפוריה של תנועת העבודה צמח ועלה טיפוס אנושי חדש, שהוא לנושא החזוון והMSGIMMO אחד. החיים והאידיאה אינם לגבי דידיו שתי רשויות נפרדות, אלא הוא מעמיד את חייו ללא-שיעור לשירותה של האומה. ואדם זה שהרעיון והמעשה מתלבדים באישיותו ופועלו לאחדות מוצקת הוא – "אדם המעללה": החלוץ.

אדם זה הוא, בעיני בז'גוריון, טיפוס אנושי חדש, סוג קרקטריולוגי מיוחד במין האנושי, הוא "מושג חדש, שעדרין אין למצוא לו תרגום בשום לשון אחרת – כי כל המילים שמנסים להלכיש מושג זה אין מציאות כל תכנו – תופעה ההיסטורית חדשה" (עמ' 212).

וכוח מופלא שנתגלה ביריות האחרוניים" (עמ' 210) ונוצר ונתקבש על ידי תנועת הפעלים: "תנועת הפעלים הארץ-ישראלית הולידה תנועה יקרה בצלמה ובדמותה – את התנועה החלוצית" (עמ' 209).

בחילוץ, שהוא "אדם המעלה", הגיעו לידי גילוי והגשמה כל התכונות והסגולות הרוחניות, הצפוניות וgenesות בנפש האדם. החילוץ הוא האדם שמאיר את כל מחשבתו ועשייתו באור ייודו, שהוא מכירנו ועומד עליו בכל רגע ורגע, ולפיו הוא נותן דמות לחייו. הוא רואה את עצמו חוליה בשרשראת ההיסטוריה, הוא רווי כוח דינامي, יוצר ובונה, ומוצא את ערכו עצמו בכך, שהוא מגשים בכל ישותו, הנפשית והגופנית כאחת, את האידיאלים החברתיים והלאומיים שהוא נושא בתוכו. הוא חי לשם הכלל, לשם האומה ומוכן להקריב עצמו כליל על מזבח ייודו, והוא התגלמות השלמה של המהות האנושית האמיתית. כך רואה בן-גוריון את החילוץ: "עירוי מאקסימום יכולתו הגנוזה באדם, יכולתו הנפשית, המוסרית, המחשבנית והרצינית, והפעלה לשם ביצוע מטרה עליונה – מיזוגו העלון של 'мотדר-האדם' האינטלקטואלי עם 'מותדר-האדם' המוסרי לשם העלתה חי האדם והחברה. זהו הדבר שהוא קוראים לו חלוציות" (עמ' 212).

ולא זו אף זו: "החלוציות זהה הכרה בשליחות היסטורית והתייצבות ללא תנאי ולא רתיעה מכל קושי וסכנה – לרשות השליחות הזאת" (עמ' 215), ולא יחת מכל פגע ולא יידעת מכל מכשול ויעשה את דבר העם ותקותו לטעות חיו" (עמ' 209).

ובנ-גוריון מסכם, מתוך מיצוי אחריו מיצוי, את המהות האמיתית של האדם החילוץ: "החלוציות – זהו שלטון האדם על עצמו; החלוציות השופת גני כוח אדם, כוח נפש, רצון ומחשבה, מפהה ומפעילה אותם למטרות נבחרות מתוך הבחנה ההיסטורית ומוסרית: "החלוציות מצרפת, בוררת, שופטת, מעלה כוחות-נפש לתחלית עליונה; החלוציות מצרפת יתרון אינטלקטואלי ליתרון מוסרי ומעלה את מותדר-האדם; החלוציות אינה משלימה, אינה נכנעת, אינה מתיאשת, אינה כפופה למציאות – היא מבקרת, מורדת, מעיזה, מחוללת תמורות – מתוך ראיית הנולד ושאייפה לשלים. היא משנה המציאות לא רק לצרכי השעה – אלא לצרכי דורות, לא רק להאנאת היחיד – אלא לשלומו של הכלל, לא לשם התעלות על החbone הכלל, אלא לשם התעלות הרבים וכל יחיד בתוכם. החלוציות עשוosa איש-המדע לאיש הרוח והופכת כל אדם לאדם לאדם המעלה" (עמ' 438).

"אדם מעלה" זה הוא האדם למופת, הוא משאת נפשו של בנ-גוריון, עליו הוא משליך את יהבו ומו הוא שם את מבטחו: "מתוך גילוי ועירוי היכולת החלוצית של הנער והתנדבותו הנאמנה לכל תפקיד המדינה ומשימותיה – תבצע המדינה יودה ההיסטורית בהגשת חzon אחרית הימים" (עמ' 213).

गאולתם השלמה של עם ישראל והאנושות כולה תבוא על ידי "אדם המעלה", שיגשים את החזון המשיחי מתוך כך, שיגלם את תפיסת העולם האידיאלית-דינאנית המעוררת ביהדות האמיתית, באידיאלים הגדולים והענקים של התורה ובנביי ישראל.

ג

בתפיסת העולם של בן-גוריון חל בתקופה האחורונה מפנה רדיקלי: מן הסוציאליות אל היהדות הנבואית, מן החזון הסוציאליסטי – אל החזון המשיחי. יש בכך מעין שינוי ערכין ומשידוד מערכות עיוניות. אمنם הפתoses הסוציאלי של בן-גוריון, במלחמותו למשטר של צדק, בעינו עומד, אבל הוא הואר באור חדש, באורה של הנבואה הישראלית. הפלא והנס שבתקומת המדינה הישראלית נתנו את אותותיהם בנסחו של בן-גוריון. הם נתנו כיוון חדש למחשבתנו והטביעו חותם כבד-משקל על תפיסת עולמו.

ובן-גוריון הכיר שתפיסת עולמו החדשת חורגת מהמסגרת של האידיאולוגיה הסוציאליסטית, שכן היא נובעת מתוך ספירה רוחנית אחרת לגמרי: "מסופקני אם המונח חזון ציוני-סוציאליסטי מוצא כל תכמה של תנועתו ומגדיר את מהותו של מפעלנו בכל היקפה ועומקה" (עמ' 170). והוא הגיע לכל הכרה שהמקור הריאשוני להשקפותו הציוניות-הסוציאליסטיות היא – היהדות הנבואית: "הנבואה העברית היתה לאומית, כלל אנושית וkosmische. ומהנבואה למדנו שלא תיתכן גאולה לאומית בלבד צדק חברתי, ולהפק, וזה מקומו הקוזמן, הריאשוני של אמונהינו שאיפותינו הציוניות-הסוציאליסטיות" (עמ' 171).

בן-גוריון עמד על כך, שהאידיאולוגיה הסוציאליסטית נתורקנה מתכנה האקטואלי ואין בה ממש ערך חינוני לתקופתנו החדשה, והוא כולה שייכת להיסטוריה של חליפה ועברה: "התנועה הסוציאליסטית ינקה ממציאות של חליפה ונעקרה מן העולם לבלי שוב. הקלאסיקים הסוציאליסטים מהתקופה ההיא יש להם ערך היסטורי להבנת השתלשות המחשבות והtanauhot הקשורות בהם, אולם אין להם ערך אקטואלי במציאות החדש" (עמ' 172).

לדורנו נודע ערך מכריע לא לסתוציאליות – אלא לנבייאי ישראל, לא לספרות הסוציאליסטית – אלא לספר הספרים: תפיסת העולם של בן-גוריון, הספרגה חוותית דתיתعمוקה, הפליגה הרחק מעבר להשקפת העולם הסוציאליסטית והمارקסיסטית; היא התקרבה קירבה נשית, מஹוטית אל מקור מוחצתה הרוחנית של האומה, אל התנ"ך: "לא מארכוס ואנגלס, לא לנין וסטאלין, אף לא אוטסקוי וז'ורס – מאווינו האנושיים העמוקים לעולם של צדק, אהווה, שלום וחסד, כמוינו היהודים לקוממיות ישראל וריכוז העם במולדת, נובעים ויונקים מן התנ"ך" (עמ' 490).

�"דבר מודיעת ישראל, דבר גאות העם, דבר תנועת פועלן ארץ ישראל – אינו חשבון משקי, דאגה ללחם, אף לא עניין של הצלת המוננים. לא היינו עושים שליחותנו בלי התכנים האנושיים העמוקים, בלי חזונה הגדל, שכל הగדרות המקובלות אינם ממצות מהותה העמוקה והפנימית – לא הגדרה 'ציונית' ולא הגדרה 'סוציאליסטית'. בלשון העברית יש תואר אחר, לגמרי לא 'מדעי' ולא 'מודרני' שאולי הוא בלבד הולם תכנו של החזון, והוא התואר 'משיחי'" (עמ' 477).

הסוציאליות של בן-גוריון התגבש והתקדם לסוציאליות הנבואי היהודי. לא סוציאליות

העומד על תורתו של מארכס ועל תפיסת עולם מטראיאלייסטית – אלא זה המושרש בחזון הנבואי והמעוררת ביהדותות התנ"כית. בז'גוריין מזהה את תפיסת עולמו האידיאלית-דינאמית, את תורה האדם, עם היהדות הנבואה. כל הגינויים רוחו, עלמו העיוני המחשבתי, כל מאויי נפשו וכל משאלות לבו וחוויותו הפנימיות, מעוררים ושלובים בספר הספרים. בתנ"ך שילב את חייו, בו נתונה מהשנתנו העיונית, וממנו הוא שואב את מעופו החיוני ומרציו הדינامي. התנ"ך עיצב את עולמו הרוחני וצר צורת חזון נפשו.

היהדות וביחד זו האוטנטית, המקורית, הנבואה של תקופת הבית הראשון, היא נקודת המוקד ונקודת הכוח של תפיסת עולמו. דעתו הودאית היא שהשकפותיו על עליונות הרוח, על אחדות החומר והצורה ותורת האדם שלו, קיבלו את ביטויים השלם והמכoon בתורה ובברבי הנבאים: "האמונה והאידיקות בעליונות הרוח ליוו העם היהודי במסעו ההיסטורי הארוך ממעמד הר סיני ועד מלחמת ישראל בימינו. אמונה זו הייתה נחלת כל אוטם בני ישראל, אשר עיצבו דמות האומה העברית מבראשית ועד היום הזה, אשר יצרו וטיפחו תורה, שירתה, משאה הנבואי, ספרותה וחוקיה, חזונה לאחרית הימים ואמונה המשיחית" (עמ' 83).

בז'גוריין הוא הוא שطبע את המושג "עליונות הרוח" לשם מתן הגדרה כוללת ומצאה של מהות היהדות. הגדרה זו קולעת יותר מאשר ההגדרות שניתנו ליירות עד עכשו, ומתוך-כך היאר אותה האירה חדשה.

ובכן בבד עם ההכרה בעליונות הרוח לימדה היהדות את תורה האחדות של חומר ורוח: "הגנים היהודי, מימי הנבאים ועד אינשטיין, לא הכיר בשניות של חומר ורוח" (עמ' 83). וגם דעתו על האדם ומהותו נתונה בתורת היהדות: "אידיקות העם היהודי בעליונות הרוח הייתה קשורה באמונתו ביקר האדם. האדם לפיה אמוןתו של העם היהודי נברא בצלם אלוהים. לא יתכן ביטוי יותר עמוק, נעה ונוקב לגודלו, לערכו, וליקרו של האדם מביתו זה" (שם). בז'גוריין רואה בה יהדות הנבואה את חזות הכל. יהדות זו מקפת את כל תחומי החיים של האדם, היא מתרוממת לגובה קוסמי, עולמי, והוא עשויה ומיוועדת להביא גאותה אמיתית ושלמה לעם ישראל ולאנושות כולה: "האידיאה של היהדות כוללת עולם ומלאו, היא אידיאה קוסמית" (עמ' 470), שהרי היא נובעת ובאה מן הנבואה שהותמה: "לאומית, כלל-אנושית וкосמית" (שם). והיהדות האמיתית, ההיסטוריה הנבואה, נושאת בלבד את החזון היא משטר אנושי חדש, משטר יאהבת לרעע כמוך' בארץ ישראל ובעולם כולו" (עמ' 469). ובז'גוריין תומך את יתודתיו באידיאלים הנבואי, אליו הוא נושא את נפשו, והוא היסוד של תפיסת עולמו האידיאלית-דינאמית, שהרי עצם מהותה של הנבואה הישראלית היא אידיאלים מצד אחד ודינאמיות מצד שני.

ומתוク התקשרות קשור נפשי, רוחני עם האידיאלים של נביי ישראל ניסה בז'גוריין להבחין הבחנה יסודית, מהותית בין היהדות לבין היונות, שהיתה "הופעה תרבותית רבת-אונים אשר פתחה תקופה חדשה בתולדות הרוח, והעשרה יותר מכל עם אחר התרבות

האנושית" (עמ' 471). והוא מוכיח שהיהדות והיוונות הן לא רק "שונות בתחילת ימי מוזו בתפישת עולם" (שם), אלא שהיהדות מחוננת ביטרונותיה המוסריים על היוונית: "גדול הוגי יוון ניסה לתאר מדינה אידיאלית. לטיואר זה מוקדש הגadol בספרי אפלטון "המשטר" (פילוסופים). ספר זה השופע רעיונות ומחובות ברוב שטחי הפילוסופיה והחינוך, העמיד במרכזו חקר הצדק באמון ובמדינה. הרעיון העליון בספר אל-מוסות זה הוא, כי הרע לא יסוף מהמדינה ומהמן האנושי, בלתי אם הפילוסופים יהיו שלוטים במדינה או השליטים יהיו פילוסופים, ושתייהן – השורה המדינית והפילוסופית, תהינה לדבר אחד.

פילוסופוס בפיו של אפלטון הוא אדם מושלם בחכמה, בראות וב מידות טובות של צדק, אמרת, ענווה, אהבת הטוב וברירה משדרה. אמנם אפלטון עמד על כך שייעוד של המדינה הוא לעשות את האזרחים לטוביים, אבל סימנה המובהק של המדינה האידיאלית, המדינה למופת, עבini גدول חכמי יוון, הוא שלטונו של אדם המעלה: האידיאל המדיני הוא משטר מעולה הנקבע בכוחו ובכחמותו של השליט – הפילוסופוס.

לא כזו היה האידיאל של נביי ישראל. לא בשטונן איש המעלה יתגשם אידיאל הטוב, הצדק והחסד – אלא בהיותו העם, העם כולם, עם סגולה. לא ייחידי סגולה יביאו את הגאולה, אלא העם. "פתחו שעריהם ויבואו גוי צדק, שומר אמוניים" (ישעה כו 2).

אמנם אף בז'אמוץ ראה בחזונו הופעת איש המעלה, מעין השליט – הפילוסופוס. "ויצא חוטר מגוע ישי – ונכח עלייו רוח ה', רוח חכמה ובינה, רוח עצה ובורה, רוח דעת ויראת ה', ושפט בצדך דלים, והוכחה במישור לעניינו-ארץ – והוא צדק אזרור מתנוו והאמונה – אзор חלציו". אבל לא בכוחו ובכישרונו האישי של השופט ישתחן העולם לטובה, אלא כל הטבע יחוור למوطב: "ויגר זאב עם כבש, ונمر עם גדי ירכץ". ביחס בני אדם יכללה עסק, זדון וחמס. "לא ירעו ולא ישחיתו בכל הדר קדשי, כי מלאה כל הארץ דעה כמים לים מכיסים". החוכמה, הבינה והצדק לא יהיו נחלתו היחיד או היחידים, אלא נחלת הכלל, נחלת כל אחד ואחד. כל הארץ תימלא דעה. נקודת המוצא של נביי ישראל היא יקר האדם, אורח חייו, התנהגותו, יחשו אל בני מינו, ישרו וצדקתו" (עמ' 472-471).

והיצירה הנבואהית, התן"כית עולה על היוונית לא רק מבחינה מוסרית, אלא גם מבחינה אמנותית-פיזוטית: "הריאולוגים שבאווב עולמים על כל דיאלוג של אפלטון בלהט המוסרי, בעיזוז הפיזוטי ובעומק התבטהותם הנפשית. מוסר ההשכל של אנטיגוני ושרар הטרגדיות של סופוקליס הוא שלטונו הגורל העיוור (מוירה), שאין בו יושר וצדקה וחסד ורחמים. הגזירה שנגוזה על חייו אנטיגוני ואהובה, על אדריפוס המליך ועל אביו ואמו – אין בה כל טעם והגיון מוסרי" (עמ' 498).

היהדות התן"כית היא הגדולה במיןה בכל היצירות האנושיות, והיא בלבד עשויה לתקן את העולם ולבצע את הצדק הלאומי והאנושי בכלל.

עולם מושג-הכותרת של היהדות הנבואהית הוא החזון המשיחי, שהוא אידיאל האידיאלים: "משאת נפשם של נביי עמנו הייתה גאולה לאומית שלמה בארץ הבחירה, אבל החזון לא נצטמצם בתחום העם היהודי, אלא ה比亚 בשורת שלום וצדקה ושווון בין כל העמים, כלומר:

"גאולה אנושית מלאה והשבתת כל זוזן ועריצות בתבל כולה" (עמ' 480). ובחזון המשיחי רואה בן-גוריון את מהותה האמיתית, את כל הוויטה הרוחנית של האומה הישראלית: "מי שאינו רואה חוץ הגאולה המשיחי במרכזה היהוד שאל האומה, אינו רואה אמיתתה המרכזית של ההיסטוריה היהודית ובן-גוריון פינתה של האמונה הישראלית" (עמ' 480).

החזון המשיחי הוא השלמת חי עולם, הוא התופעה החשובה ביותר של היהדות. כאן נתגלתה מהותה העצמית. ובתווך הכרה זו נעשה החזון המשיחי למגדר ב תפיסת העולם של בן-גוריון, והוא מתבונן בחינו בעקב ר מבחינת הזיקה לחוץ זה.

ולא זו אף זו: הרעיון המשיחי הוא סוד קיומה של האומה בגולה וסוד תחייתה בארץ ישראל: "החזון היה חבוי בנכבי נשמהו של העם היהודי כולה באשר הוא, כי הוא סוד קיומו בגולה" (עמ' 483) ו"ממנו שאב עמו חיותו המופלאה, על ברכיו נולדה התנועה הציונית" (עמ' 479).

בן-גוריון מעמיד את היהדות הנבואה במרכז עולמנו ובמרכז העולם כולו. הוא סוקר ומ קיש את המרחבים של האפק הנבואי. ובתוך עולם רעינות זה בנה את כל הבניין של תפיסת עולמו.

אולם כל האידיאלים הנשגבים של נביי ישראל, כל ההשכפות המוסריות והדרתיות של היהדות המקורית, ובראש ובראשונה החזון המשיחי, קיבלו את ביטויים הנמרץ בספר הספרים. ספרי התנ"ך הורישו לעם היהודי ולאנושות כולה ערכיהם רligiozim ומוסריים שאין עורך להם. הם בישרו חזון לאומי אוניברסלי לאחרית הימים, שיש בו כדי להאיר מחשכי חי אנוש, ולהדריך האדם והאנושות בمعالג צדק ושלום, חסד ואמת" (עמ' 487). וערכו של ספר הספרים אין מוצטמצם בעולמו המוסרי, אלא נודעת לו חשיבות עצומה גם מבחינה מחשבתית, ספרותית ופיתותית. ספרי התנ"ך הם: "ספרים אשר הגיעו לשיאי הביטוי העליון של אדם עלי אדמות, לשיאי החוכמה, הגות האדם, שירות הניצחון וקינת החורבן, ספרים אשר כמעט משלם בספרות העולם" (עמ' 487).

אולם גורלו של ספר הספרים היה כגורל העם היהודי. הוא נעקך מאדמת מטעו וחיוותו ונחחש יחד עם עמו בגולה" (שם), ו"התקופה הגדולה, העשירה והמוחירה ביותר בתקופת תולדות ישראל – תקופה התנ"ך, התקופה ימי משה ועד עזרא, הוועם זיווה ונתעוקם בגולה: עם גמול מולדת ועצמאות, ושורי בنصر ותלי בזרים אין מוסgal לעמוד על מהותה האמיתית של תקופה בה נעשו לעם – ולעם הספר" (עמ' 431).

הגלוות הייתה מהיצה חוותה ומטך סוכך בין העם היהודי ובין התנ"ך ותקופתו. ברם עם תקומת מדינת ישראל במולדת קדומים זו, הוסרה מהיצה הגלותית והוקם הגשר הטבעי בין העם היהודי ותקופת בית ראשון; עם ביטולו של המנטליות הגלותית וממן עצמאות רוחנית וככללית ומדינית כאחת, נודכה הנשמה היהודית והוכשרה לקלות קליטה ארגונית, מהותית, את חי האומה ומאויה בימי התנ"ך: "רך עם תקומת ישראל נוצר הרקע הטבאי להבנתאותה התקופה. דברי ימי יהושע בן-זון, השופטים והמלכים וגם משאותיהם בני-האלמות של הנביאים יובנו עכשו בשכתנו קוממיות בארץנו, יותר מאשר באלפיים

השנים האחרונות, אלו חיימ שוב באותו האקלים בו התחוללו העלילות, גם המדיניות וגם הנבואות" (עמ' 431), ורק הדור שחידש קוממיותו במולדת הקדומים בין לרווח ולנפ羞ם של קודמיו "שפלו, לחמו כבשו, הגנו, אהבו וניבאו בתחוםו אותה המולדת" (עמ' 487).

ובשם טעמים ונימוקים אלה עצם יצא בן-גוריון בקריאתו התקיפה והנעוזת: חזרה לתקופת היהדות הקדרמה והמקורית, שיבכה לתורת הנבאים ולאידיאלים הנצחים שלהם. וכל מי שאומר שיש בקריה זו מושם "כגענות", איןו אלא טועה ומטעה; הוא מגלה פנים שלא בהלכה ברבריו של בן-גוריון. בן-גוריון שלל בהחלט את ה"להג" המכונני, וכשה אמר: "צפויה סכנה של חלל ריק, בעקב הניתוק הפתאומי מהעיר הרוחוק ומשום אי-יכולת להשתלב במהרה בריקמה החדשה. הלג המכונני הוא אחד הגליים של ריקנות זו" (עמ' 431).

ואדרבה: משאת נפשו העמוקה של בן-גוריון היא לשלב את צורות חיינו במולדת היהודיות המקורית הנבואה, על תומה וטהרתת הראשונה: "шибה היסטורית אין פירושה נסיגה היסטורית, חזקה לאורה החיים הפרימייטיביים שלפני אלף שנים או שלושת אלפי שנים. שיבча היסטורית פירושה שיבча לכושר יצירה עצמאית, חומרית ורוחנית ויצקת דפוסי חיים וחברה ומחשבה חדשים המשתלבים בערכיהם הגדולים של התנ"ך ויעודיו היהודיים האנושיים" (עמ' 489).

ובן-גוריון מטעים וחוזר ומטעים, שאין ב"шибה היסטורית" זו מושם ניתוק הקשרים עם החיים החדשניים: "עלינו לשוב למקורות הראשונים, ואלה ימצאו בספר הספרים, ועלינו לשלב מחשבתנו ומעשינו במצוות החדרשה והמתחדשת בימיינו, המציאות היהודית והבינלאומית" (שם). ותהlik זה הוא מהחייב המציאותות בתוקף תקומתה של מדינת ישראל: "עם תקומת המדינה משתנה באופן יסודי ראיית עצמנו, ראייתנו את העולם, וראיית העולם אותנו, ודמותנו הפנימית והחיצונית מתעצבת מחדש. אנו יותר ויוטר מתקדמים למקור ולשורש ההיסטורי של אומתנו בהתוותה ובעצמאותה הקדרמה, ולמורשתה הרוחנית מתקופת התנ"ך. ובאותו זמן – אנו עושים יותר ויוטר לאורחים חופשיים של העולם הגדול ומתרירים במורשת האנושית האוניברסלית של כל הדורות ושל כל העמים" (עמ' 248).

הרעיון בדבר שיבча ליהדות המקורית, הנבואה, התעורר לראשונה בתקופת התהיה הלאומית והובע על ידי הוגי-הדעות של הדור.

כבר אחד העם נתן מען מפורש ובahir בדבר ההבדל היהודי שבין היהדות הנבואה לבין היהדות התלמודית. הוא הבין בין היהדות שרותה ולידתה הייתה בתקופת הבית הראשון, בתקופת החירות הלאומית והעצמאות הממלכתית, ובין היהדות שנוצרה בסוף תקופת הבית השני ונtabבשה אחר החורבן וטבחה בחותם הגלות: "אינו דומה פריו של עז, כשהוא שtol ומשתמר שם בדרך מלכותית; אבל העז אחד הוא בטבעו הפנימי גם פה וגם שם, וכל עוד לא מת גזע, הוא עושא פרוי למינו. גם רוח עמנו עשה פרוי למינו, בראש קניינים קולטוריים בדרך מקורית המיחודה לו, לא רק בשbetaו על ארמותו, כי אם גם בארכיות גלותו, כל זמן שתנאי קיומו הגינו לו מקום כלשהו לעבודו לעצמו ולהשתמש לוה בכל כוחותיו הפנימיים.

"אם נעמיך בדבר, הנה נמצא, כי שני מני הייצורה האלה, למרות המרחק הרבה שביניהם בוגע לתכנים, רוח אחד בראמ וחותם אחד טבוע על צורתם. כי זו היא אחת התכונות היסודיות של רוח עמו, שאינו נוח לפשרה ואוהב לעמוד בחצי-הדרך, אלא לאחר שהכיר אמיתתו של איזה רעיון ועשה יסוד לפועלתו, הוא מתמכר אליו בכל כוחו ועמל להגשים בו חיו בכל פרטיו ודקדוקיו. התכונה היסודית הזאת היא שהולידה לנו תחילת, בימי חירותנו, את תורה הנביאים בכל קיצוניותה המוסרית, והיא היא שהולידה לנו אחריה-כן, בימי עבדותנו, את תורת התלמוד והשולחן-ערוך בכל קיצוניותה המעשית" (תחית הרוח, כתבי אחד העם, עמ' קעה-קעו).

מתהוור ומסתבר, כי איליכא דאחד העם טבועה תורה הנביאה בחותם "החרות" והتلמוד אינו אלא פריו של "עבדותנו". מתוך הנחה יסודית זו מתחייבת המסקנה ההגיונית, שאין חירות ורוחנית אלא ביצירות שנוצרו בתקופה של העצמות המדינית, והילך שומה علينا, בדרכנו להתחדשות לאומית, לחזור לצירנתנו המקורי, החופשית.

את המסקנה הזאת, המחויבת המציאות, הסיקו מצד אחד, פרופ' י. קלוזנר, שדרש שיבת לתוכפת הבית הראשון והבית השני, ומידרך – ש"א הורדצקי, שקבע כי על מדינת ישראל העתיקה להתבסס אך ורק על האידיאלים של נביאי ישראל.

בספרי "יוסף קלוזנר ופעלו" כתבתי: "קלוזנר מבחין ומעביר קו-יחותך בין שני מני יהדות: יהדות בתיחורין ויהודות ילידת הגלות; היהדות המקורית והאמתית, והיהודות שנייה את טעםם ומובנה הראשוני והוא טבעה בחותמה של הגלות המרה. אין קלוזנר מהיבב את היהדות לבושה הגלותי ובקליפתה הגיטו-אית. וכשם שלל את הגלות על כל צורתייה וגולויותיה, כך דחאה היהדות זו שעוצבה על ידי שעבוד פנימי וכפיה חיצונית: ביהדות זו יש הרבה דברים, שכבר עבר זמנה. הרבה אמנונות ודעות, שהן נחלתם של ימי הבינים ושל יהודי חשוב מוכרא להתייחס אליהן בשילילה. מה שאין כן היהדות הקדומה מתkopfat בית ראשון ושני, שכבה הגיעה לידי ביטור גלי וழיר מהותה האמיתית של נפש האומה ורואה. התביעה של קלוזנר לשיבת אל היהדות' לא הייתה כלל וכלל שיבת אל היהדות הישנה של התקופה שקדום האמנציפציה". יש לשוב לא אל היהדות הישנה אלא אל היהדות של החירות המדינית, אל היהדות של כתבי הקודש ושל ימי החשمونאים" (י. בקר, *יוסף קלוזנר האיש ופעלו*, מסדה, תש"ז, עמ' 72).

אולם בז-גוריוון לא קיבל את דעתו של קלוזנר ביחס לבית שני ופליג עליו: "כמה מההיסטוריה היהודית, הנגררים אחר חוקר המקרא הנוציאים, סבורים, כי תקופת הזוהר בתולדות העם היהודי הייתה בימי הבית השני. יש להציגו שגם חוקר יהודי עצמאי כפרופ' יוסף קלוזנר נגיד אף הוא אחרי השקפה מוטעה זו. בכל תקופת הבית השני היינו עצמאים באמת רק כশמונים שנה, מיי החשמוןאים הראשונים, בעיקר מיי שמעון הנשיא, ועד מיי נגידו אלכסנדר ינאי המלך, לרבות מיי אשתו המלכה שלומצין. לפני תקופת זו הייתה יהודה כפופה כמאתיים שנה לשולטון פרס, ולאחר כיבושי אלכסנדר מוקדון – לשולטון הלניסטי. בימי בניהם של אלכסנדר ינאי ושלומצין פרצה מלחתה-אחים, ולגיונות רומי בנהגתו

של פומפיוס כבשו את ירושלים, ויהודה נהפכה למשה לפְּרוֹבִינְצִיה רומאית, גם במלוך בית-הורדוס.

הינו עצמאיים תקופה ממושכת, כSSH מאות – שבע מאות שנה, בימי הבית הראשון מיציאת מצרים וכיבוש יהושע בז'נון במהלך השלושים-עשרה או השתים-עשרה, ועד חורבן בית ראשון, בתחלת המאה הששית, בתקופה זו יצר עמו גם רוב יצירותיו הנצחיות ונתן לעולם את האישים אשר זכרם ותורתם וחונם לא יכה לעולמים – ממש רבנו ועד ירמיהו הנביא" (חוון ודרק, כרך חמישי, עמ' 93). ולפיכך נושא בן-גוריון את עיניו ליהדות הנבואה, ולא למה שמחוצה לה.

אולם באותה השנה, שנת 1911, שבה עמד קלוזנר על הדעה בדבר "השيبة לתקופת הבית הראשון והשני", הופיע מאמר מת החוקר של החסידות ש"א הורדצקי, בשם "יהדות ותקונה". במאמר זה קבע הורדצקי, שאין תקנה לעם ישראל וליהדות אלא בחזרה גמורה למסורת הנבאים: "כדי לשמר על קיום העם צריך להשיב אותו אל אלוהיו האמיתי; אלהי הנבאים; צריך להחזיר לו את דתו האמיתית: דת-הנבאים". (ש"א הורדצקי, היהדות ותקונה, העיתד, טרעד, ב', עמ' 119). "צריכים להשיב את היהדות אל מקורה הטהור הראשון: אל הנבאים" (שם). הוא רואה את תיקון נשמת האומה, את הבראותה והתחדשותה לא בהלה ובאגדה, לא בקבלת ובחסידות, אלא בדת הנבאים: "כבר קמו ומוחנו נגד החוקים הרבים, נגד התאננות היהדות; כבר קמו והשתדרו להגבר את הרgesch, את הפיט, את המסתורין שביהדות האגדה, הקבלה והחסידות – אבל כל אלה, בהיותן פה בגלות, קיבלו גם צורה גלוית. אין ביהדותן של אלה, אם גם הוועילו לפעמים להתעוררות הרוח הפנימי שביהדות, אותו חזון, אותה השלמות של דת הנבאים, היא קיבלה על ידי הכרה היסטורי את הגנות ואת צורתה" (שם).

והורדצקי מבין ומכיר ש"קפיצה" זו אינה יכולה להיעשות בגולה, שהרי, "אלוהים של הנבאים, אלהי החופש והדרור אינו יכול לדודת בגולה, עם הגלות יש לו גם אלה גלותי" (שם). והוא סבור שהוא יהיה ייודה המרכזי של ארץ ישראל העצמאית והחופשית: "לשוב אל אלהי הנבאים, אפשמי הוא רק בארץ ישראל, מקום מולדת הנבאים. כשיקבע קיבוץ דגול של יהודים על יסוד החופש המני והסוציאלי, והקיבוון הזה ישליק מעליו את הגלות הפנימית והחיצונית עם שפטו הגלותית, אז, רק אז, כשיישוב במידה ידועה לאותה הסביבה שחיו בה הנבאים; כשיישוב במידה ידועה להיות עברי, לאותו העברי של זמן הנבאים, אז אפשר יהיה לשוב גם לדור הנבאים".

"וזו תעשה ארץ ישראל עוד הפעם למרכז דת", וקווים-ידתיים טהורין, נעלים, נביאים, יצאו משם לארצאות הגולה להAIR את לבות בני ישראל אנשי הגולה וגם את לבותיהם 'הם', אשר כמו בזמן 'הבית השני' כן גם עתה צרכיהם 'הם' הרבה והרבה לשאוב מן אותו המקור הטהור, מקור של הנבאים ש'הם' חשבים שכבר הריקו ממנו הכל. ואז כבזמן 'הבית השני' ירגיש העם העברי שיש לו דבר-מה להגיד לעולם גדול: שהוא מביא לעולם דבר שהאנושיות כולה צריכה לו: אל רוחני, בורא שמים וארץ ותורה המלאה צדק" (שם, עמ' 120).

הנה כי כן, כל מי שואה בתביעתו של בן-גוריון לחזור לתקופת בית ראשון משום סטיה מן היהדות השלמה והגמורה שבשלשלת הדורות, אינו אלא טועה, שהרי התהוו לנו, שהשקלפה זו בדבר ההבדל היסודי שבין היהדות הנבואה המקורית ובין היהדות הגלותית וההכרה בצורך לחזור לאידילים של נביי ישראל – הייתה מונחת בעצם יסודה של המחשבה האלומית בתקופת התחיה, ובה ראו את הדרך הנאמנה להתחדשותו הרוחנית של עם ישראל. כאן מתבלטת ההזדהות הגמורה בין השקפותו של בן-גוריון ומשאת נפשו של הורדצקי.

אולם מה שהיה בבחינת חזון לפני דור שלם, הפרק אקטואלי עם תקופת המדינה. תשומת-לב נمرצת זו לעולם התנ"ך התעוורה ביתר עוז בתוכף האירועים ההיסטוריים במלחמות השיחרו, בהקמת מדינת ישראל ובהחליך של קיבוץ הגלויות. כאן נחשפו הופעות והופיעו גילויים שמצד אחד הם מפתיעים בדמיונים לדמות-ידוקנן של המאורעות בתקופה הקדומה, תקופה בני-נון ובוני-שי, ומайдך – הם מפליאים בכך, שיש בהם התגלמות מדהימה של דברי נבואה עתיקים.

ולא זו אף זו: ספרי התורה והנבואה מהווים את הביטוי המכובן ביותר והאקטואלי ביותר לכל מה שאירע לניגר עינינו. והיצירות מן העבר הרחוק, הקדמון, מפיזיות או רוחן על ההווה שלנו. התנ"ך נעשה בספר האקטואלי, ביותר של תקופתנו החודישה: "ספר התנ"ך מכרייעים הכה' לגבי הנער הישראלי ברעננותם, בטריותם, באקטואליות שלהם, בקשרתם הגיאוגרפיה, בנשماتם וחזונותם; לא תמצא אף ספר עברי אחד שנוצר אחריו התנ"ך ועד לפניו חמישים או שלושים שנה – שיהיה כל כך קרוב, אינטימי לנעור הספר התנ"ך, וה עבר הרחוק חדל להיות רחוק, וה עבר הקרוב חדל להיות קרוב" (עמ' 490). ו"בהקימנו מדינה יהודית פתחנו פרק חדש – לא המשך לחוי ואדרשה, אודיסאה וקראקו, אלא התחלת המשתלבת מלאיה בעבר הרחוק" (עמ' 490).

והשתלבות אוטומטית זו בעבר הרחוק שלנו יוצרת רציפות ארגונית היסטורית בהכרתו ובהרגשתו של האדם החדש בישראל ומצמידה את החלוות בשורשת הדורות, שנתפרקו עם תקומה של מדינת ישראל. המדינה משמשת טבעת מורתקת בין ההווה שלנו עם תקופת התנ"ך.

ועם החזרה לתקופת התנ"ך, עם החזרת עטרת המדינה ליושנה, נעשתה קפיצה רדיאלית כפולה: קפיצה במקום – מן הגלות למלוכה וקפיצה בזמן – מדורנו לדורות קדומים. וקפיצה זו היא פסיחה על שכבות התפתחות בשדה הרוח והתרבות ששורשם בגלויות.

אולם אין בן-גוריון בא לדלול את נכסיו היהודיים שיש בהם ערך לאומי. "כושר הייצירה העברי לא דיל עם חתימת התנ"ך, ובספרות העברית המאוחרת מאחריו התנ"ך ועד ימינו אלה ימצא כל יהודי ביטוי לגינויו היהודי ומוקור להכרת עצמו" (עמ' 498).

ולאמיתו של דבר: כל תחיה לאומית, תרבותית, מדינית, אינה אלא שיבחה-קפיצה אל עבר רחוק, כמשמעותה אותה היסטואציה ההיסטורית, אותה הקירבה הרוחנית בין הווה לעבר קדמון.

בן-גוריון קורא לשיבה ההיסטורית זו מפני שהוא מתיחס ליהדות הנבואה יחס מופשט

ומודיע, אלא משום שהוא בך עניין חיוני, אקטואלי, לשם בניית הרוחני של האומה ולשם ביסוסה המוסרי והאידיאלי של מדינת ישראל. בэн-גוריון פונה לעבר הרוחן שלנו לא כדי לגלל את גלגול ההיסטוריה אחרת, אלא מפני שMagnitude-רווחו – העתיד, עתידנו ועתידה של האנושות כאחד.

ד

- תורת המדינה של בן-גוריון מבוססת על היסודות העיקריים של תפיסת עולמו, והם:
- א. אחדות החומר והרוח.
 - ב. עליונות הרוח.
 - ג. משטר דמוקרטי.
 - ד. חזון המשיחי.
 - ה. עם סגולה ואור לגויים.

תפיסת העולם של בן-גוריון שהיא "חזון ודרך", אחד, הרי היא "דוגלת בעוז רוח לעשות החזון למציאות". ועוצמה דינאמית זו ממריצה את בן-גוריון להוציא את האידיאות המרכזיות שבמשנתו מן הכוח אל הפעול ולטבוע את חותמן על צורות החיים של מדינת ישראל. ויסוד היסודות בתורת המדינה שלו היא ההכרה באחדות החומר והרוח.

בן-גוריון מטעים וחוזר ומטעים את חשיבותה של הכרה זו בכל פעם כשהוא נושא את דבריו על הארגון הכללי, החברתי והתרבותי של מדינת ישראל.

תורת אחדות החומר והרוח היא בעצם הנחה מטפיזית טהורה שתכליתה מכונת מצד אחד, להבנת התהיליכים הקוסמיים, ומאידך – למתן הסבר ליחסים שבין הפרוצסים הנפשיים ובין הגילויים הגוףניים של האדם.

עולם בן-גוריון הרחיב את אופקו של מושג זה והכניסו לתהומות של החיים המדיניים, והפרק את המושג המטפיזי לקטגוריה מדינית.

את תורת אחדות החומר והרוח כמושג מדיני במשנתו של בן-גוריון יש לנסה דלקמן: חיים חברתיים, תרבויות, מדיניות, מטבחים, שלמים ותקנים אינם כולם חומר או כולם רוח. אין להשתית את חיי המדינה על חמרות מגושמת או על רוחניות ערטילאית, אלא על היסוד האיתן של אחדות החומר והרוח, ככלומר: חומר שהרוח פולס בו ווצר את צורתו, ורוח שיש לו אחיזה שורשית בחומר מוצק ושוכן להתערות בו. החיים השלמים יסודם בליקוד החומר והרוח, ללא נתיה יתרה לצד אחד, ועל אחת כמה וכמה לא ביטול יסוד אחד מפני חברו. בלשונו של בן-גוריון: "בל' חי כלכלה, מדינה וחברה – אין חיי רוח" (עמ' 54) ו"בל' שכינתו הגשמית של העם בארץ לא תיכון ולא תקום שכינתו הרוחנית" (עמ' 166). ברי אפו, שהכרחי הוא, שבמדינה ישראל יבוא גם החומר לידי תוקף וחשיבות.

ומטעם זה עצמו שקדם בז'וריון בראש וראשונה לכונן את היסוד החמרי של המדינה וללהביאו לידי תכילת השלמות.

היסוד החמרי כולל:

א. משק.

ב. מדע שימושי.

ג. צבא.

ובז'וריון מקדיש תשומת לב נמרצת לבניות יסוד אלה. ראשית כל הוא מפנה את עיקר התעניינותו לחים הכלכליים: "אנו נתבעים להשיקיע מיטב מרצנו, כוחנו ואמצינו בכיצורו והרחבתו של המסד המשקי, אשר עליו עומד כל בנינו הממלכתי ובו תלויים עצמאוות והגשמה חזוננו ההיסטורי" (עמ' 400), לא תיתכן "עצמאות פוליטית בעלי עצמאות כלכלית" (עמ' 255), ו"חויטת העבודה והמשק והייצור – היא חוות החזיות של המדינה" (עמ' 404). דעתו הווודאית היא, שאין למסק היישראלי להצטמצם באחד הענפים של החיים הכלכליים, משום ש"דרך המלך לציבות משקית היא הרחבה הייצור בכל ענפי המשק הלאומי: חקלאות, חקלאות, בניין, תחבורה בית ובאוויר, האדרות התפוקה והעלאת פרוין העברודה" (עמ' 399). ובמשך המדינה צריכה החקלאות לתפוס את המקום הראשון: "בראשית זהה האדמה. האדמה היא מקור החיים והיצירה והתרבות העצמאית האמיתית" (עמ' 145). זהו היסוד החינוי של חיי כלכלה בראיים: "כל עליה גורלה שלא בא איתה גאות קרע ונחיהה חקלאית רחבה – כורה תחום בינו לבין קיום לאומי ברייא ועתיד לאומי מובהך" (עמ' 409). ו"מדינה זו לא תיכונן, אם רק עשרה אחוזים של אדמה יעובדו ורוב מזונתיה יבואו מן החוץ ובבולותיה הארוכים יהיו שוממים וריקים מאדם. לא רק ביחסינו הפליטי והצבאי, אלא קיומו הפיזי מחייב אותנו לדאוג לכך שבזמן הקצר ביותר נוכל להוציאו מן האדמה כל המזון ההכרחי לאדם ולבאהמה ולעופת, כי אין לנו ערכוה שכיוום משבר לא ניתן מכל העולם, הספקה עצמית של מזון – ירקות, פירות, חלב, ביצים, דגים ובשר לאנשים וمسפוא לבעליהם-החחים, היא שאלת חיינו וקיומו ודבר זה אינו בשמיים. הטבע העניק לנו שפע של שמש ומים" (שם).

לפיכך מדגיש בז'וריון בתוקף ש"יש צורך מוסרי והיסטורי להעלאת ערכי החקלאות בעניין העם והנווער" (עמ' 404).

אולם בחקלאות בלבד לא סגי. יש להרחיב ולפתח גם את התעשייה, שהיא לא פחות הכרחית וחונית מן החקלאות: "בלי פיתוח החروس – לא תיתכן עצמאותנו הכלכלית, ולא יכון ביחסון המדינה. בלי פיתוח החروس לא תקלט העליה ולא נקיים רמת חיים הוגנת ונאה. ואני צריך להגיד מהו השורת ההיסטוריה שעושים ועשוו כל אלה שיש להם יד בפיתוח החروس בישראל" (עמ' 410).

ועל החקלאות והתעשייה של מדינת ישראל להאוזו בנגב. "מפעל הנגב" צריך להיות נקודת-הכובד של החקלאות והתעשייה וציו החיים של האומה הוא – איכלוס הנגב ופיתוחו,

יש "לפתח את הדרכים והנגב להתיישבות רבת-עם בנזיה על מרעה, חקלאות, מלאכה, מסורות, חרושת, דיג וספרנות" (עמ' 141). ו"צ'ו קיומה של מדינת ישראל, גם צו כלכלי וגם צו בייחוני הוא להדרים: להורים מימי הארץ גשמייה דרומה; להפנות הנעור החלוצי והעלולים החדשניים דרומה; לכוון תקציבי הפיתוח בעיקר דרומה; לעקור חלק גדול מבתי המלאכה ולהעירים דרומה; להעתיק כמה ממוכני המדע והמחקר העוסקים בידיעת הארץ, מבנה קרקעה, צמחייה, מזגה וספרנות אדמה – דרומה; ולרכז מחשבת אנשי המדע והמחקר הישראליים בחקר הכוחות הגלויים והגנוזים שבאזורם נוכל להפרות ולהפריך אדמות הדרכים והנגב. בלי יישוב הדרכים והנגב לא יוכל ביטחון המדינה ולא נגיע לעצמות כלכלית" (שם).

הנגב עשיר באוצרות טבעיים, ההכרחים לעצמותנו הכלכלית, ויש בו כרך נרחב למפעלי תעשייה שונים: ב"נגב טמוניים אוצרות גדולים, ובלי ניצולם המלא לא תיתכן עצמותנו הכלכלית. בלי אוצרות ים המלח, בלי מיכרות הפסיפות, בלי שם ושיש וגבס ושאר האוצרות הטמוניים בנגב, ובלי נמל אלית – לא תיתכן עצמותנו הכלכלית" (עמ' 145). גולת הכוחות מבחינה תעשייתית הוא ים המלח העשיר מכל ים אחר בעולם במלחים ובמינרלים. יש בו כשווי ביליאון טונות של אשלג, למעלה מעשרה ביליאון של סודיום כלורי, כבשישה ביליאונים של קלצין כלורי, קרוב לביליאון טונות מגנזיום ברומי ועוד. והוא שופע מעינות רפואיים, שעדיין לא נחקרו כהלה, אבל אין ספק שצפונה בהם ברכה רבה לבリアות ולהבראה" (עמ' 146).

לפיכך ברור, כי "לא נאכלס אותו בחקלאות בלבד, علينا להפנות לשם תעשיות ולפתח שם את המיכרות" (עמ' 145).

ובן-גוריון מעמיד את המשק הישראלי על יסוד שלושי, והוא – הימ: "יש לארצו מתנה – אלה גדולה ובורכה – זהו הימ. עתידנו המשקי יבנה על שלושה: חקלאות, חרושת – וים" (עמ' 148). והוא רואה בכיבוש הים אחת המטרות העיקריות של המשק הישראלי: "בימים תלויים רבה עתידנו המשקי, והם צפנס אפשרויות בלתי מוגבלות של התעשייה. וזאת מה פרדוקס. הים אינו מדבריים כפי שנראה הדבר לרבים, הים הוא אוצר גלים שלא יהסר בו כלל. מלבד היותו אמצעי-ת לחברת הנוח והוואל ביותר, ודרכו אפשר להגיע לכל קצויה-הארץ – אוצר הים בתוכו חמרי מזון בעלי סוף, חמרי גלים מכל המינים ואוצרות כוח ועוצמה" (עמ' 149). ובכיבוש הים תhapש מדינת ישראל בכל הארץ, והציג והשיט אשר ישאו את הדגל הישראלי לשירות הימים, יטיחו לרבותות עולמים קיומם ופרנסתם, ויבצרו עצמותה הכלכלית והמדינית של ישראל" (עמ' 150).

ובן-גוריון בטוח: "ונכל לים גם אנו היהודים, כאשר יוכלו לאדמה" (עמ' 149). ויש עוד יסוד כלכלי ובניו שבן-גוריון מיחס לו ערך גדול במבנה המשק היהודי, והוא – המשחר: "היה זמן, שהמשחר היה נחשב למקצוע יהודי מובהק. והוא לא יצטרע איש מכם אם אנו מנסים במולדת לחזור למקורות – לענפי התרבות הראשוניים: עבודות האדמה, דיג, מכרות, תעשייה חקלאית, כימית, עבודות עץ, ברזל וכדומה. אולם לא נסתהים תפקido המפירה של המשחר, וכוונתנו קודם כולן למסחר הבינלאומי העברי אשר יבנה

הספנות והתחבורה הימית והאוורית. ואם היומה והתנופה של אנשי המסחר יופנו לכיבוש הים ולפיתוח דרכי החיבור הימי, ויבנו אוניות וספינות, וחובלים ומלאחים יחצו את מצולות הימים, והדגל' המסחרי הישראלי יתנופף בכל נגלי העולם – ימלא המסחר היהודי יעדן חוליци וכיבושים גדולים בתקומתנו" (עמ' 411).

אליהן הן המשימות הכלכליות שעלו החברה הישראלית לצבעה לשם הבטחת עצמאותנו הכלכלית.

אולם ככלום יש בידי היישוב היהודי לבצע את המשימות המשקיות האלה? ככלום יש אצלנו אותו החומר האנושי המסוגל להגשים את המטרות האלה? על כך עונה בן-גוריון: "בעמ' העובד בציון צפונים אוצרות רבים ועשירים של גבורה ותועייה המהכים עדין לתיקונים ולמיוסם."

"יש לאל ידנו לעבוד בשדה ובדרנה, באוניה ובמטרס, במשרד ובמעבדה, בבית הספר ובמחנה הצבאי – בטוביים וכמושביים שבאותם העולמים" (עמ' 405).

ומכיוון שגדול האيمון שיש לבן-גוריון באדם העובד בישראל, הרי הוא בא אליו בתביעה נמרצת להגבר את כוח הייצור, להעלות את פרוינן העבודה ולגלות בכל מפעל ומספר יזמה בונה ויוצרת: "אנו מסוגלים ומשום כך אנו נתבעים להעלות תפוקת עמלנו ופרינו עד שיא היכולת, כי רק בעבודה משוכבלת נקים ביחסוננו המדיני ועצמאותו הכלכלית. רק טיב עבודתנו, כמותה ואיכותה העילונה, יבטיחו לנו הניצחון בחזיות המכרעת" (שם).

ו"רק בכוח יזמתנו היוצרת בכל גילוייה במשק ובשירותים הממלכתיים, רק בכוח התפוקה המוגברת של עבודתנו הייעילה בחקלאות ובח:right;ושת, בבניין ובתעשייה, במשרד ובօלפן, הגיעו לעצמאות כלכלית", שהרי "אין דבר חשוב עכשו לכלכלה הישראלית מוגברת כוח הייצור שלנו. בכשור זה תלוי ביחסוננו, קיומו הכלכלי ועצמאותנו, בו תלוי קיבוץ גלויות" (עמ' 406). ו"הגדלת הייצור הוא תפקיד קבוע, מתמיד ועליזן של העם העובד, המתנה לא רק התגברותנו על מצוקה חילופת, אלא שבו תלוי כל יודנו ועתידנו, וביצוע חזון גאותנו הלאומי והתרבותית" (שם).

ברם חיים משקיים וככליים מפותחים, יעילות בייצור, פרוינן עבודה מksamIMAL וアイכות גבוהה של התוצרת, אינם בגדר האפשרות ללא סיוע מצד המדע החדש, שכן הוא הקובל את רמת התפוקה וטיב התוצרת: "עובדת על האנושיות מהפה עמויקה: המדינה, הביטחון, המשק בכל ענפיו, נעשים יותר ויותר תלויים במדע ובטכנולוגיה. המדע הולך ונעשה לאחד הגורמים העיקריים בפיתוח החקלאות והתעשייה ושאר ענפי המשק, וכך מכך בשמרות הביטחון. גילויי המדע הפיזי, הכימי והביולוגי ושיכלול הטכניקה הופכים בימינו כל תנאי החיים והבריאות, הריבוי הטבעי, התפתחות המשק ופרוינן עבודה" (עמ' 439).

בן-גוריון עמד על מלואו משמעתו החיוני וה麥כלי של המדע השימושי בשביב בניין המדינה ושגשוגה המשקיים והכלכליים: "עוזם ורב ערכו וכוח שימושו של המדע. ושותם דבר אחר לא יסייע לפיתוח, לקליטת העליה ולהאגנה שלנו כמו הכוח המופלא של המדע, חישוף סודות הטבע והשתלטות על איתה" (עמ' 438).

לפיכך קובל בֶּן-גּוֹרְיוֹן ש"ה מדינה ותנועת הפעלים חייבות לראות בטיפולו המחקר המדעי ובcheinוך אנשי מדע – ובשם מכךון למדעי הפיזיקה והביולוגיה – אחת מהמשימות המרכזיות של פועלתה החינוכית, המשקית והביבטונית" (עמ' 439). "כטובי העמים שבולמים עליינו להביא את המחקר המדעי, הזרוף והشمומי, לשיא יכולתו, אבל לא כנחלת גאנונים, יהידים ובודדים, אלא כנחלת הכלל, נחלת היוצרים והבונים כולם, נחלת המשק והתרבות שנקים בארץ, נחלת החקלאות והחרושת, הבניין והימאות, החינוך והבריאות. כל המעשה אשר בחומר וברוח לחיזוק ביטחוננו ולהרחבה משקנו, לחינוך בניינו וקליטת העולם, יבסס על המסקנות האחרונות והעלילונות של המדע הזרוף והشمומי ועל הטכניקה המשוכללת ביותר, כדי שלא ניפול בטיב תוצאתנו ועבודתנו, פריונה, איכותה וסגולותיה – מהאומות המפותחות והחווצות בעולם" (עמ' 449).

יש לנצל את האפשרויות המדעיות הבאות בחשבון בהתאם למצב המדע של ימינו: יש להפיק את התועלת הגדולה ביותר מהארגון השימוש, האוטומית, יש לזקק את מי הים ולפתור את בעיית הכוח ולגלוות את כל המקורות שישפכו את הצרכים הכלכליים של מדינת ישראל. "ממשלה ישראל, בניין ארץ הרוסה, פיתוח משק שיקלוט המוני בעליים, הבתחת עצמאות כלכלית אשר בלבדיה לא תיתכן כל עצמאות מדרנית וביטחון ישראל – כל אלה מותנים בטיפוח מksamיל של המדע בישראל, גם הזרוף וגם השימוש. ולא נוכל להסתפק ביש – אלא עליינו להעшир את המדע למען נצל כל האפשרויות הגנוזות – בתאגיה השימושית, האוטומית, בכוחות הגנוזים בהם, באוצרות הספונטים בחיק האדמה ומימה – לפיתוחה של ישראל, לחיזוק ביטחונה ולקרב עצמאותה הכלכלית" (עמ' 450).

הכלכלה הישראלית תהא מבוססת על הישגי המדע המודרני, שהרי בעם היהודי ספוננים כל הסגולות הנפשיות וכל היכולות הרוחניות כדי לסלг לעצמו את ערכיו המדע ולעשות בהם שימוש לשם פיתוחה של מדינת ישראל: "האדם בישראל אינו נופל בסגולותיו וביכולתו מכל אדם בעולם, ולא יבצד ממנו בממלכת המדע, אם יעשה המאץ המכון ויחזור בלי הרף ובעוודrhoות כלפי מעלה" (עמ' 439). העם היהודי בתפוצות הוכיח בעיליל את כושר יכולתו המדעית: "עד עכשו פיררנו ואוצרותינו הרוחניים בנכר, ועזרנו לעמים אחרים בהישגים המדיעים הגדולים של המאה התשע-עשרה והעתרים בפיזיקה, כימיה, מתמטיקה, ביולוגיה וטכнологיה. אין כל סיבה להניח שהגאון המדעי היהודי יפרח ויישגשן בארץ מולדתו פחות מאשר בארץ נכר. להיפך, החירות החדשנית שתאפשר את האדם הישראלי במדינתו, השלמות הנפשית אשר ינהל בתוך חברה בני'עמו, הכוח אשר ינק מדתת-המולדת והיעדood הנאמן אשר יקבל מהסבירה שתתגאה בו, כל אלה יצמיחו כנפים למדע היהודי ויעלו אותו מעלה מעלה" (עמ' 449).

אולם הבעייה היא: מה יהיה אופיו של המשק הישראלית. כלום יהיה טבוע בחותם קפיטאליסטי או שייה מאכוון ומודרך על ידי האידיאולוגיה הסוציאליסטי-מרכזיסטי? דעתו הברורה והוודאית של בן-גוריון היא: המשק היהודי הוא מיעוד במינו, ובמהותו היסודית אינו קפיטליסטי טהור ולא סוציאליסטי מובהק, אלא שני הכוונים משמשים

בו כאחד בתוקף התנאים של בניין הארץ וקיבוץ גלויות. "מדינת ישראל אינה מדינה קפיטליסטית; פחות ממחצית העובדים במשק הקפיטליסטי. אבל המדינה הזאת אינה גם מדינה סוציאליסטית, כי במדינה זו קיימת – והממשלה תעודד ותגבר – יוזמה פרטית ומשק פרטני הבנוי על הון פרטני ועל עבودה שכירה" (עמ' 400). "הrikמה המשקית והחברתית בארץ היא יחידה במינה ואין להכנית למיית סדום של הגדרות סוציאולוגיות שמצויה במצבים שונים לגמרי" (עמ' 402).

במדינה ישראל נחונה אפשרות מלאה ורחבה של יוזמה פרטית בונה ויוצרת, של חופש פעילות כלכלית, שיש ממש טובת הכלל והפרט: "אין אנו מאמנים בתיכון כולל, אין אנו מאמנים במשטר טוטליטרי בכלכלת ובחברה. אנו רואים כר נרחב ליזמה האישית, של יחידים, של חברות, של קיבוצים. אנו רואים כר נרחב להון הפרטני בכל ענפי התעשייה, ובכמה מענפי החקלאות והבנייה" (עמ' 400). גישה זו מבוססת על הנחה יסודית, על האמונה "ביזמה היוצרת של האדם" (עמ' 401). ו"תנועתנו ומשתרכנו אומרים לכל יהודי הבא ארץ: יזום ויצור, יזום ועובד, בין אם יש לך אמצעים, בין אם אין לך – יש ברכה בכל יוזמה יוצרת" (שם), ו"כל הון פרטני אשר יפתח בארץ אפשרויות עבודה חדשות ליוצרים וירחיב את קליטת ההמוניים העברים – ברוך יהיה" (שם).

אולם התפקידים הכלכליים, המוטלים על המדינה בקביעון גלויות, בחלוקת העולמים, מחייבים תכנון ממשתי שיכוון את כל הפעולות המשקית של המדינה: "המדינה הצוירה והקינה שלנו נtabעת לקלות רכבות ומאות אלפי עלולים בזמן הקצר ביותר ולשכנם, לפרנסם בעבודה, ולהשריהם במשק החקלאי והחרשת, במלאה ובבנייה, במסחר ובכל משלהו-יד. דבר זה לא יעשה במשטר של כל היישר בעיניו יעשה, כשם שלא יעשה במשטר טוטליטרי. המעשה הגדול, הכרבר המוטל על מדינת ישראל – קליטה עלייה רבתה בממדים ורחבים ובקצב מהיר – לא יבוצע בלי תכנון מלכתי מצד אחד, ובלי יוזמה פרטית מצד שני. אין סתירה בין שני אלה – אם טובת הכלל לנגד עינינו" (עמ' 402). ו"לא זה מול זה – אלא זה ליד זה. הון פרטני בלוית יוזמה מלכתי ותכנון מלכתי והון לאומי" (עמ' 403).

אולם כדי לבסס את היסוד החמרי של המדינה, את הכוח הפיזי, שהרי "לא נשכון לבטה כל עוד ישא גוי חרב ואיש ישתולט על רעהו" (עמ' 335). וכך עוד תיתכן מלחמה בעולם – לא נוכל להתקיים בעלי צבא" (עמ' 342). מכאן ש"בביחוון כרוכה השאלה העליונה – להיות או לחזור" (עמ' 335).

לכן אפוא ראה בז'גוריון את עיקר העיקרים בהקמת צבא-הגנה לישראל ולכך הקריש כשר הביטחון את מיטב עיונו ומרציו.

אולם כאן מתעוררת בעיה חמורה: ככל אין בז'גוריון שר הביטחון, כלומר: שר הצבא והמלחמה, סותר את בז'גוריון בעל תפיסת העולם האידיאלית הדוגלת בעלונות הרוח, בערך-האדם ויקר האדם? כיצד יתכן להסביר שאותו האיש, שרוואה בכל אדם ואדם את צלם האלוהים, התובע את הגשמה העקרונית של "ואהבת לרעך כמוך" ללא הבדל אומה ודת – איך זה יתכן שהוא יעמוד בראש צבא ויכשיר חיליו להרוג ולהשמיד חי אדם?

בן-גוריון עמד על בעיה זו על כל חומרתה ורצינותו. הוא הכיר שהמלחמה היא "הארורה מכל המלאכות שבעולם – כי אין ארורה יותר ממלכת המלחמה, ואין דבר בלתי אנושי, דסטרוקטיבי, מבזבז, מכלה, משחית בכל המובנים מלאכה זו" (עמ' 362). והוא אומר: "אני יודע אסון יותר גדול ויותר כולל ממלחמה; אסון לא רק למונחים אלא גם למונחים". אני רואה בזבוז והרס יותר רב מהתוכנות למלחמה. נחרסים ערכיים, נחרסים חיים" (שם). והוא מביע את התנגדותו הפנימית לעצם המלחמה ורואה בה "תועבת היהדות": "יש פילוסופיה היסטורית הרואה במלחמה ייעוד האדם העליון, תפארת האדם, תפארת הכוח וחוכתו, והיא דוגלת במלחמה מתוך בחירה חופש וכמטרה עליונה, זהה פילוסופיה הנאצית בגילוייה השונים והמרובים בהיסטוריה האנושית. מי מי קין ועד היטלר ותלמידיו וחסידיו באומות שונות. פילוסופיה זו היא תועבת היהדות, כפי שאנו מבינים אותה וכפי שהבינו אותה, נדמה לי, נבייאו וחכמיו" (עמ' 364). וכשה שאלנו נוחה מלחמה, כך אין הוא שיש לצבאות: "עצמם קיומו של צבא עלול להיות דבר לא דמוקרטי, לא אנושי, לא ציוני ולא סוציאליסטי, כי צבא קיים לשם הרג והרס" (עמ' 340). והוא מודה ומבהיר: "לא הייתה מעולם מיליטריסט, אם כי השתתפה ביצירת הגורדים היהודיים והייתה חיל וחיבת כל ימי בארץ כוח מזוין יהודי. אולם מעולם לא שנאת מלחמה ומיליטריזם – כאשר אני שונא עכשו לאחר שהותלה עלי המלאכה הזאת בקונגרס האחרון ואני עסוק עכשו באותו דבר מחוץ לענייני ביתחון" (עמ' 60).

נמצאים אנו למדים שישו של בן-גוריון, לאמיתו של דבר, לצבא ולמלחמה הוא שלילי בחחלט. אם כן אפוא, השאלה היא: מה המריצו להקדיש את מיטב מרציו להקמת צבא-הגנה לישראל, לטפחו, להגבירו ולהאדירו?

על כך ניתנה תשוכתו של בן-גוריון: "פנינו לשלו! אנו נותנים יד, ובלב שלם ובנפש חפזה, לכל ניסיון ואמצעי להגבר השלום בעולם" (עמ' 367). אולם "הוטלה علينا מלחמה" (עמ' 355). ו"אנו נזקקים למלחמה בלית-ברירה – באשר היא כפiosa עליינו" (עמ' 364). ו"אם הוטלה علينا המלאכה הארורה הזאת שנקראת מלחמה – הרי נחוץ שננכח ולא נניזח" (עמ' 365). ולשם כך יש צורך בצבא-הגנה ו"יש הכרה שהצבא שלנו, והוא קטן כאשר היה, יהיה הצבא המעלוה, המשוכל ביותך באימונו, במשמעותו, בארגונו, בכוחו ובחילציותו ועד כמה שהיכולת הכספית, וההשקית-מדעית שלנו מוגעת – גם בצדתו ובזיוונו" (עמ' 341). ו"עלינו להשתווות לצבאות המשובחים והמעולים שבעולם ולהגיע לשיא המחשבה, האמנות וההתכוונות הצבאית שבדורנו" (שם).

ומכיוון ש"ביבטחן כרכחה השאלה העליונה – להיות או לחדר" (עמ' 335) טורה ושוקד בן-גוריון להפוך את צבא-הגנה לכוח אדיר, כדי להבטיח את קיומה של המדינה. והכוח הפיזי הצבאי הוא עמוד התווך לביטחון המדינה והארמה – ומכאן ערכו החיווני הגמור.

אולם המערכת הצבאית אינה מטרה עצמה, לא לכך מועדות פני המדינה: "עתידנו, עתידרו של העם היהודי, לא יכון על החרב. לא נעשה את המלחמה למקצוע היהודי. כפו علينا מלחמה זו והורחנו להילחם על עצמותנו ועל שיחרור ארצנו – ונילחם כל עוד תהיה

צפיה לנו סכנה מעין זו. אולם לא נבנה עתידנו על הצבא. עתיד ישראל יכוון אך ורק על כוشر יצירה ועכודה, על מפעלי התעשייהות בכפר ובעיר, על בניין חירותה וחקלאות ומיות, ועל כיבושי מדע וטכניקה, על פיתוח אمنות וספרות, והחזון שננהיל לנוער ולדורות הבאים, יהיה חזון נביאי ישראלי – חזון עבודה ישרים, חזון צדק ושלום, חזון אהווה וחירות אנושית" (עמ' 363).

מתברר אפוא, שהיסודות החומריים-החינוניים של מדינת ישראל הם החיים הכלכליים וצבאי-הגנה לישראל, שבכלדריהם לא תיכון עצמאות ישראל. אולם: "מבחן העליונה והסופי של מדינתנו יהיה מבחן הרוח; לא רוח בניגוד לחומר, לא רוח כשלילת החילול והכח" (עמ' 239). והייעוד העליון של המדינה הוא לטפח ולפתח את הרוח שהוא מהות האמיתית של האדם, "מוחדר-האדם". "תקומת ישראל לא הייתה תקומה מדינית וחומרית בלבד. אין קיום לישראל בלי חיל וכוח, אולםUrין אנו מחזקים באמונה אשר ליוותה עמננו אלפי שנים, האמונה בעליינות הרוח" (עמ' 475). ו"לא נהייה נאמנים לעצמנו, אם גם מתוך כל הדאגות והתלאות היומיומיות לא נזכור את הייעוד הגדול של עמננו – ייoud הרוח" (עמ' 435). שחררי מדינת ישראל לא חתואר בili "עליזות הרוח" (עמ' 475).

ומעניין לעניין לעוד עניין: המדיניות הציונית של בנ-גוריון: תורת אהדות החומר והרוח מבוססת על ההכרה שתקפו של הרוח, שכוחה של האידיאה הם בהיאחותם במציאות, במשות ובתתgesותם בחיים הריאליים, אולם רוח ערטילאי, אידיאה מופשטת הן משוללות ערך חיובי. והנחה יסודית זו מסבירה את עדמותו של הלילית של בנ-גוריון לציווית "הكونגרסיטית", ככלומר: ל"ציונות, שאינה מחייבת להיות ולעבד בארץ, שאינה תובעת לחנוך הילדים בארץ ובברית, ואינה שוללת המשך החיים בגולה" (עמ' 161). שכן ציווית כאידיאה מחייבת הגשמה: "פירוש הדבר אני עולה לארץ, אני הולך לעבודה, אני בונה מולדת" (עמ' 159). ברם "בציונות הקונגרסיטית" בולט הניגוד בין היסוד העיוני והיסוד המעשוי: היסוד העיוני אינו משתמש בעצם במעשים, ואינו מתגלה בפעולות החיים אולם כל אידיאה המשוללת הגשמה מבטלת את עצמה. מכאן שהתנגדותו של בנ-גוריון לציווית ערטילאית אינה תוצאה של הל-דרוח, של קפריסה עיונית חולפת, אלא מסקנת-ברזל של תפיסת עולמו האידיאליסט-דינאנית. הוא לא היה נאמן לעצמו אלמלא היה מביע בתוקף ובעוז את הכרתו הפנימית זוata.

ומדינה הדוגלת ב"עליזות הרוח" מצויה להכיר בערך האדם, ביקר האדם, ועליה לדאות את האדם כמטרה לעצמו להוקר ולכבד את יהודו וחירותו האישית. ואדם תרתי משמע: גם האישה. ורעיון זה אינו בעל חשיבות עיונית גרידיה, אלא יש לקבוע אותו הלכה למעשה במדינת ישראל: "שומה علينا לדאות לא רק צרכי המדינה וצרכי הכלל, אלא גם צרכי הפרט, צרכי היחיד – האדם החי, האיש והאישה, הילד והתינוק; חי אדם הם לא אמצעי ליעודים ההיסטוריים, הם גם מטרה לעצם" (עמ' 225). ו"המדינה ניתנה לבני אדם ולא בני אדם למדינה. והדאגה הנאמנה לפרט, ליחיד, לאם, לעובד, לכל איש ואיש – היא דם תמציתה של כל פעולות המדינה" (עמ' 223). בנ-גוריון אינו מעדיף את המדינה על האדם.

המרינה היא אפוא אמצעי לתוכליית האדם הפרטני; כל' תשמישו של האדם. ומשטר שענינו זכות האדם, חירות האדם מוכחה להיות משטר דמוקרטי. ולפיכך "עלינו לשאת ברמה ובכוח דגל החירות הפנימית, חירות המחשבה, הבחירה והביקורת העצמית" (עמ' 370), שהרי "אחד מסימני הדמוקרטיה היא שהיחיד זכאי לחלוק על המקובל ולודוש הפיכת הקערה על פיה" (עמ' 372). ולבו של בן-גוריון סמוך ובתו ש"מדינת ישראל לא תהיה אף פעם מדינה טוטליטרית, שבה יקבע השלטון את האמת המדעית, את הסיגנון הספרותי, את כוונת האמנות, את דרך הרוח" (עמ' 386). ודבר זה הוא רצונו של העם: "עמננו רוצה במשטר של חירות, של חופש בחירה, של ממשל דמוקרטי, של תלוות הממשלה בעם" (עמ' 375). וכך הוא ה"אניאמין" של בן-גוריון: "אני מאמין מדינת ישראל תהייה תמיד דמוקרטית" (עמ' 503). והדמוקרטיה הישראלית תtabסס על הערכים הרוחניים של היהדות.

מדינת ישראל תגשים את מוסר היהדות, את האידיאלים של נביי ישראל. המשטר המדייני יהיה מבוסס על הערכים הרוחניים של עם ישראל: "מדינת ישראל תבחן בדמות המוסרית שתshawה לאזרחות, בערכיהם האנושיים, בנאמנות הלכה למעשה, לצו העליון של היהדות: 'ואהבת לרעך כמוך'. בשלוש מילים אלה נתגבשה התורה האנושית הנצחית של היהדות, וכל ספרות המוסר שבועלם לא יכולה לומר יותר מאשר אמר בשלוש מילים אלה. וכל המשטר החברתי והמשקי, המדייני והמשפטני יהיה מיוסד על שלוש מילים נצחיות אלה" (עמ' 236). "האומה היהודית לא תהיה נאמנה לקיומה, למוחתה אם לא תדע לקיים את המורשת ההיסטורית הגדולה של נביינו, המורשת שהיא גם משאם וחוונם של טוביה האנושות בימיינו; אמונה באחדות המין האנושי, בשלום ביןלאומי ואידיקות ברעיון האנושי שלא כוכב, אלא הכרעה דמוקרטית תקבע את יחסיו העמים, כמו שהיא צריכה לקבוע את היחסים הפנימיים בתוך כל עם ועם" (עמ' 234).

בתקופת היו הראונה הצהיר בן-גוריון: "רחוק אני מרעיון התעודה" – כרחוק מורה ממערב. אנו מטרה לעצמנו ולא אמצעי לאחרים" (עמ' 491). דעתו היתה ברורה ומפורשת: "הננו ככל הגויים. אנו חיים באשר אנו חיים. אנחנו מטרה לעצמנו, כמו שרוסיה וגרמניה – מטרה לעצמן. זכות קיומנו בקיומנו, לא קיבלנו עליינו שם קבלנות להיות אוור לגויים" (שם).

דעה זו נאמרה באותו הזמן שעדיין החזיק בקרנות הסוציאליזם ובאידיאולוגיה הסוציאליסטית. אולם מיום שנפשו הואה באור התן"ך והזדהה הודהות שלמה עם דעתיהם של נביי ישראל, נתגלה לפני הייעוד האמתי של עם ישראל בעולם, וניצצה בו ההכרה הווודאית, שה"הינו וננה גוי-סגולה ועם עולם בממלכת הרוח והחזהן. ועוד נתכנו לנו עלילות מישיות בימים יבואו" (עמ' 492), שהרי "הרעיון כי עם ישראל הוא עם נבחר, עובד כחוט השני ברוב ספרי התן"ך" (עמ' 493).

ולא הרוי רעיון התעודה במשנתו של בן-גוריון כהרוי רעיון התעודה של חכמי ישראל במערב אירופה מצד אחד, ושל הלאומנים מצד שני: "תעודה זו אינה תורה התעודה של שכורי האמנציפציה הכרוכה במחיקת הצלם הלאומי מהיהודים ולא תורה הלאומנים הרואה

רק את עצמה, שאיפותיה ומאויה, אלא יעד לאומי משולב ביעוד אנושי אוניברסלי" (עמ' 499).

עד תקומה המדינית ראה בן-גוריון את עולמנו באספקלריה של הסוציאליזם. מכאן ואילך ראה את עולם היהדות באספקלריה של יהודו ויעודו. ובן-גוריון משוכנע, שעל מדינת ישראל מוטלת שליחות עליונה להיות מדינה למופת, "עם סגולה", לבצע את החזון המשיחי ולהיות תוך כדי כך אוור לגויים. "עם ישראל יראה את הדרך הנאמנה לתיקון העולם, לכך הוא נולד. זהה המגמה של תולדותיו. זהו טעם של מלחתמו" (עמ' 492). דבריו הנמרצים של בן-גוריון על הגשמה החזון המשיחי במדינת ישראל נאמרו אףו לא מתוך התרבות לארית, אלא מתוך התנסאות על עם אחרים, אלא נוכחים הם במישרין מתוך הזדהות הפנימית, הנפשית והרוחנית, עם התורה והנבואה הישראליות. ורק מתוך חוויה עמוקה זו, חוויה מסתורית-ידתית, הוא חזר ומטעים: "החזון המשיחי שהאריך דרכו אלפי שנים חיים ולכבוד מדינה למופת" (עמ' 494). ובמשנה תוקף הוא מטעים: "מבחן האמיתית והעליאן הכספי אותו להיות לאור גויים. יתר על כן: הטיל עליו וחיב אותו להיות עם סגולה ולכבוד מדינה למופת". והוא מביע את ה"אני מאמין" שלו: "אני מאמין ביעוד של ישראל הימם" (עמ' 245). והוא מביע את ה"אני מאמין" שלו: "אני מאמין ביעוד של ישראל המתחרשת להיות לאור גויים בדברי ישעיהו הנביא" (עמ' 506). כזאת היא המטרה הרומזת לו ככוכב מדריך ומכוון.

והרי לפניו חזנו של בן-גוריון על מדינת ישראל: "היא צועדת על בימת ההיסטוריה העולמית לקרה מחוז-חפץ המואר בחזון משיחי. היא מאינה ובוטחת בכוכבה הזורחת בנטות האמת הנצחית והמנצחת, היא יונקת ממעינות קדומים, שמיימי ישועתם לא פסקו עד היום, ופניה לעתיד" (עמ' 249).

סיכוםו של דבר: תפיסת העולם האידיאלית-динמית של בן-גוריון הנה אחדיה מבחינה עיונית ועיקבית מבחינה מעשית. היא האספקלריה שדרךה הוא מסתכל ומכביט בכל עניינו של עם ישראל, וקובעת את תעודותיה ודרךיה של מדינת ישראל. ממנה כל המסקנות ועמדתו התקיפה בכל הבזירות האקטואליות של האומה והמדינה אחת.

בתפיסת עולם זו, המعروה בחזון הנבואי והאפופה חוויה-ידתית-מסטורית, אנו חושפים את השורש האחד שמננו מסתעפים שאר ענפי מחשבתו. בה נתונים עיקרי תורהו ואידך: פירושם – זיל גמור.

* * *

תודתי הנאמנה נתונה לכבוד ראש הממשלה מר ד' בן-גוריון על הסכומו האדיבה להשתמש בכתביו לשם פרסום של ספר זה.

אנו שואבים כוחנו מספירות עלונות, ואסור לנו להיות יותר מדי מעשיים או רק מעשיים. בלי הינקה עמוקים או מוגבהת לא הינו מגיעים למה שהגענו ולא הינו מקיימים מה שקיימנו.

חzon ודרך, 1952.

* * *

האנרגייה המוסרית הרוחנית הספונה באדם, בנככי הויתו האלוהית, המסתורית שאין יודע פישרה וסודה, אבל כל איש מכיר קיומה, כוח עצמתה, פעולה והשפעתה, אנרגיה מופלאה זו נתגלתה בנו כאשר לא נתגלתה אולי בשום קיבוץ אנושי אחר, גם בעוצמתה המוסרית, וגם בעוצמתה האינטלקטואלית, ורק בכוח אנרגיה זו גם פלא קיומנו בגולה במשך אלפי שנים ונתחולל פלא תקומתנו בימים אלה, ונעשה בארץ הקטנה הזאת – על ידי אבותינו ביום קדם ועל ידי צעירינו כדורנו אנו – מעשים שאין דומה להם בהיסטוריה האנושית.

חzon ודרך, 1955.

א

הסתכלות בעולם ובחים

אלוהים

אם אלוהים הוא האמונה של האדם במוחלט, בגעלה, ביוצר הכל או האידיאה העליונה של חסד, צדק ואהבה – הרי התועלות האדם היא השאייפה להידמות לאלוהים – במידה אפשרות.

חליפת מכתבים בין ראש הממשלה ופרופ' רוטנשטייר, **חזות**, ג', 1957.

האל העליון הישראלי, הוא התגלמות הטוב, הצדק והחסד, ורק מי שדבק במידות אלה, קרוב לאלהם ואיש דת אמיתי.

מדינת ישראל ועתידו של העם, 1957, **מולד**, כרך טו, חוברת 107-108, עמ' 221.

קול אלוהי

קול אלוהי מדבר לאדם בימינו כאשר דבר לפני שלושת אלפיים שנה. יש סבורים שהקהל בא מן השמים ויש אומרים שהוא בא מן הלב. חשוב הקול, ולא הוויכוח על מקום בוואו. וכל אדם מסוגל לשמע קול זה, לעיתים תכופות או רחוקות, בצלילים בהירים או מעומדים, אם אוזנו נטויה לדבראמת וגם לחרשים ולאילמים מגיע הקול.

נצח ישראל, 1953, **חזון זדרן**, כרך רביעי, עמ' 298.

אדם

אני דין את האדם לא על פי עברו אלא רואה אותו באור עתידו.
גורמי הציונות ותפקידיה בשעה זו, 1938,
משמרות, עמ' שטו.

רק באחריות יבחן האדם.

אחדות ועצמאות, 1946, **במערכה**,
כרך חמישי, עמ' 107.

אדם לאדם אינו אויב יוצר – אלא שותף וועוזר.
בכוח החזון והרצון החלוצי, 1949, **חזון ודרכן**,
כרך ראשון, עמ' 263.

אני מאמין שיש אדם בעולם שהוא כולו פושע, ורק פושע. אין דבר כזה. אין הוא פושע בכלל
הגע מהחייו. לרוב הוא אדם מכל האנשים. גם בטוביים שבנו חי פושע, ואני חושש שיש געיגים
שכל אחד מאיתנו הוא חוטא, אף כי אנו מסתירים או מדוכאים זאת.
לשירות העם – 1949, **חזון ודרכן**,
כרך ראשון, עמ' 282-283.

אין זכות גדולה יותר לאדם עלי אדמות מאשר להעלות בני-מיןנו, לעצב חיים חדשים, לעצב
טבע, אדמה וים, לייצר ולתת ולהערות הסגולות הנפלאות החוויות בכלל אדם.
התמדת החלוציות, 1950, **חזון ודרכן**,
כרך שני, עמ' 269.

האדם אינו מכיר עצמו ואינו יודע כל העשור הצפוני בלבו ובנפשו.
שם.

אין סוף לעליה המתمرة של אדם ואין סוף לעליה האפשרית של עם.
התפקיד החלוצי בקיבוץ גלויות, 1950, **חזון ודרכן**,
כרך שלישי, עמ' 21.

נאמנות האדם לערכי המוסר והחברה והתרבות שהוא יוצר נבדקת לאור נאמנותו להשתלבות
ההיסטוריה.
שם.

כל בן אדם הוא מטרה לעצמו. אין בן אדם אמצעי בלבד לאומה, למעמד, לאנושות, להיסטוריה, אלא ערך מוחלט, מטרה לעצמו. רוח אדם, חינות אדם – היא מטרה לעצמה, ואינה זקופה לשום הצדקה נוספת. עצם קיומה הוא ווכת קיומה.

התפקיד החלוצי בקבוץ גלויות, 1951, **חzon ודרך**,

פרק שלישי, עמ' 21.

לא בזכויות נמדד ערך האדם. מותריה האדם הוא לא הזכויות שהוא נינה מהן. יתרונו המיחד של האדם הוא הכרת החובה, כי רק לאדם בתחום כל עולםandi יש מושג והכרה של חובה. לכל בעלי-החי ישנן זכויות, והכל שוים בזכויותיהם, אך אין להם – על כל פנים במידה שהדבר ידוע לנו – ידיעת החובה.

בעקבות דברה, 1951, **חzon ודרך**,

פרק שלישי, עמ' 75.

אדם אינו מספר, אינו הפשתה, אינו אובייקט לצורת חיים, אלא יצור חי, הנושא הפעיל של צורת החיים. האדם הוא גם עולם שלו בפני עצמו, וגם חלק מהעולם – הוא גם עולם סגור ועולם פתוח, הוא גם אמצעי וגם מטרה, גם נפרד וגם נצמד.

שליחות המפעל החלוצי, 1952, **חzon ודרך**,

פרק שלישי, עמ' 238.

האדם הוא חלק של ההוויה המופלאה, האחדה ורבת הגילויים, גם גילויים חומריים וגם גילויים רוחניים; ולאדם, כחלק אורגני מההוויה המורכבת הזאת – שהיא גם חומרית וגם רוחנית, גם טבבית וגם אלוהית – ניתן לראות ולהסתכל, להבין ולהכיר טיביו של העולם, ויש לו שני אמצעים להגעה לחקיר היקום; ההסתכלות הפנימית וההסתכלות החיצונית שלו.

ערבי רוח, 1952, **חzon ודרך**,

פרק שלישי, עמ' 282.

אין קצה ואין תכלת ליכולת האינטלקטואלית של האדם, והשנאים שהגיעו אליהם המדע בימינו אינם אלא שלבים ראשונים בסולם המוצב ארضا וראשו מגיע השמיימה.

שם, עמוד 283.

כל אדם מסוגל למסור נפשו על משחו – מבלי שכחיו יהיו קשורים במשחו זה.

zionot של אתמול וzionot של היום, 1952,

חzon ודרך, פרק רביעי, עמ' 39.

אדם הוא בטבעו שמרני, וביחוד האדם בישראל, גם כשהוא קורא לעצמו מהפכו.
שם, עמ' 38.

שומ אדם המכבד עצמו ומכבד צלם האלוהים שבאדם – לא יעבוד עם אנשים שאין להם
דעה משליהם ואינם עומדים על דעתם, עד שמתකבלת הצעה מוסמכת.
מכتب לנשיא המדינה, 1953, **חzon ודרך**,
כרך חמישי, עמ' 11.

תפקיד שאדם מלא, מכל' שישראל רعيון היסטורי וערך מוסרי – חשבותיו מפוקפקת.
במעלה ההר, 1953, **חzon ודרך**,
כרך רביעי, עמ' 244.

ספר הספרים שלנו אינו מתחליל מתולדות היהודי הראשון, אלא מתולדות האדם הראשון,
ואדם הראשון לא היה היהודי, אלא אדם, סתם אדם, ואדם זה, מלמד אותנו ספר הספרים,
נברא בצלם אלוהים; גורל כל אדם, גורל כל אדם, הוא גורלנו ואין אנו רשאים להתנכר לעניות
האדם באשר הוא.

בעיות חוץ וביתחון, 1953, **חzon ודרך**,
כרך שלישי, עמ' 203.

יקרי-האדם קודם לכל ערך אחר, ובסתומו של דבר כל מסגרת, כל תנועה, כל פעולה אין
אלא אמצעי להעלאת האדם, העלתת אדם היא המבחן העליון והנאמן של כל מעשה. אבל
אין האדם יוצר בודד, ואין יכול להתקיים לבדו, ובאותו מידה שהאדם הוא מטרה, הוא גם
אמצעי, כי כל אדם וזקוק לעזרת אנשים אחרים מיום היולדו (ועוד לפני כך) עד יום מותו.
ומכיוון שהוא נזקק לעזרת אחרים, הוא חייב בעזרה לזרים, וערכו נמדד במידה שהוא
משרת את הכלל.

במעלה ההר, 1953, **חzon ודרך**,
כרך רביעי, עמ' 252.

לא תמיד יכול אדם לדבר אפילו בשם עצמו, כי גם באדם יחיד מתרוצצים רצונות ונטונות
והערכות מתנגדים אלה לאלה.
שם.

האדם עשויبشر ודם, איברים איברים, שרירים ועצמות, גידים ותאים, ואפשר לבדוקם,
לראותם, למשם ולנתחם, להסתכל בצמיחתם, בגידולם, בפעולתם, בהתנוונותם ובכליונם.
אך אין זה כל האדם. אין אדם בלי אלה, אבל יש עוד ממשו בלתי נראה, בלתי נתפס, והוא

הוא מותר-האדם. והמשהו המופלא אין לו מידת ומשקל' וממד', אך הוא מצוי בלא-ידואים ופועל ופעיל, ובאמצעותו אדם מבין ותופס והוגה ורואה עתידות וمتקשר עם דורות עברו ועם ימים יבואו וחודר לערפל מרחוקים ולסודות הטבע, ויוצר דברי שירה וכל מלאכת מחשבת וחזה ומנחיל לעצמו ולזולתו ערכים ודעות וחיזיניות ורעיונות ומשאות-נפש, שלמענים אנשים נלחמים וננהרגים, ולמשהו בלתי נתפס וכבלתי נראה זה קוראים "روح".

נצח ישראל, 1953, חזון זדרן,

כרך רביעי, עמ' 298.

אין אדם שאי אפשר בלוודיו.

מדוע לא שלטונו ממושך, 1954, חזון זדרן,

כרך חמישי, עמ' 28.

ככל שמסוגל האדם להתרחק מהחיכים המלאכותיים (החשיבותים כשהם לעצם) של הציויליזציה המודרנית, יוכל לעמוד פנים אל פנים מול הטבע הפראי והראשוני, כפי שיצא מידי הבורא – ו מבחינה זו מדובר הוא המקוט האידיאלי, ביותר – מסוגל הוא יותר לעמוד על אמיתות ההוויה וייעוד האדם עלי אדמות.

שם, עמ' 28-29.

רוב מעשי adam הם במחשבה תחיליה, אבל לא במחשבה ערטילאית. אלא זו שצמודה למציאות הטבע והיכולת הגנווה בתוכו.

על אחדות והתיישבות, 1954, חזון זדרן,

כרך חמישי, עמ' 245.

אין אנו מאמינים בניסים, אבל אנו מאמינים באפשרויות הגדלות הטמוןות בכוח הייצור של האדם.

דבר, 26.5.57

יש גאות ושפלה בכל איש.

על הייחוד של פלמ"ח, תש"ח,

במלחמת ישראל, עמ' 247.

אנו חיים במשטר שבו כל איש בארץ זו את, האיש הפשט ביותר, ללא רכוש ובלא כל מעמד, כל עולה חדש, כל מצחצח נעלים, הוא יבחן בדיקן כמו כל אחד מאיתנו.

הគזוב בהלבשה והנעלה, 1950, חזון זדרן,

כרך שני, עמ' 239.

בכל איש ואיש חכמים כוחות וסגולות ואוצרות רוחניים, שרק מעתים מהם באים לידי גילוי. הלחץ של צרכיהם ההיסטוריים ופעולתי-הינוך מכונת, הידועה למצוא מסילות לב האדם ולגנווי נשמתו, מסוגלים להערות, לגנות ולהפעיל בכל איש ואיש את המיעינות המפכילים בו בסתר ולהעלות כל אדם לדרגה הגבוהה ביותר של גבורה וחילופיות.

חוק שירות ביטחון תש"ט, 1949, **חוון ודרן**,

כרך ראשון, עמ' 219.

איש המעשה חייב להקשיב לדברי איש-הרוח שעינו אولي דרכה ואוזנו דקה יותר ולבו פתוח לרוחה. ואולי יש ברכה לסופר בפגישה עם אנשי מעשה – הנתקלים בקשישים ובכעויות הנעלמים אולי מאיש הרוח הפטור מעול הביצוע.

תפקידם של אנשי הרוח, 1949, **חוון ודרן**,

כרך ראשון, עמ' 86.

האפשרויות הגנוונות בעם, והן גנוונות בכל חלקו העם, בכל גלויותו, טעונתו הפראה, ואנשי הרוח שבתוכנו נתבעים למעשה זה.

לשירות העם, 1949, **חוון ודרן**,

כרך ראשון, עמ' 284.

יש אנשים שאזונם שומעת רק את המוללה החיצונית, ועינם רואה רק את הקצף שעל פני הדברים.

גורמי הציונות בשעה זו, 1935,

משמרות, עמ' שכג.

אין אנשים מושלמים בעולם. אפילו בתנ"ך לא מתואר אדם מושלם, ללא כל פגם ומשגה. יש לכל אדם תוכנות טובות ולא טובות, אף התוכנות הטובות לרוב אין מושלמות, אין מגיעות לשיאן.

דברי ראש הממשלה בכנסת, **דבר**, 19.11.57.

גם אנשים יפים מטוגלים ליהפּ לעיריצים כשייש בידם הכוח, וכשלעומתם עומד מיועט חלש.

דבר ישראל בארץ, 1946, **במערכה**,

כרך חמישי, עמ' 50.

אין מחסום לרוח אנוש.

דבר לעצמנו, **דבר**, 25.10.57.

אישה

דין האישה כדין האדם, ואין לגרוע ממעמדה, מחשיבותה כמלוא הנימה.

דברי תשובה, 1949, **חzon ודרן**,

כרך ראשון, עמ' 238.

האישה אינה אישה בלבד, היא גם אישיות כמו הגבר.

שם.

אין האישה פסולה לשום שירות, אין היא משוללת שום זכות, ואין היא פטורה משום חובה אלא אם כן הדבר פוגע באמהותה.

שם.

השוויון מגיע לאישה לא כفرد על השתתפותה בבניין הארץ ובהגנתה, אלא זה נדרש כבוד האדם.

חוק שיווי האישה, 1951, **חzon ודרן**,

כרך שלישי, עמ' 166.

אם

לא רק הבן חייב בכבוד האם – אלא המדינה כולה, החברה כולה, חייבות בכבוד האמהות ובזכות האם.

דברי תשובה, 1949, **חzon ודרן**,

כרך ראשון, עמ' 238.

אם אינה שואלה להגין כשהיא רוצה להציל ילדה.

לייהדות אמריקה, 1950, **חzon ודרן**,

כרך שני, עמ' 359.

האדם הראשון, שכל אחד בא איתו ב מגע – זהה אמו. וזה גם האדם היקר ביותר לכל בני אדם או בת-אדם.

אני מרגיש חילול אנושי מעלייב יותר מאשר העובדה שאמא יקרה זו אינה שותה-זכויות אותי.

אני נפגע בכל פנימיות נפשי מהעובדת שלי יש זכויות, ולה – אין; אני כשר לפעולות

משפטיות מסוימות, והיא פסולה; אני נאמן על עדות, והיא לא, אין להשלים עם חילול כבוד
אם, האדם היקר ביותר בחיים.

חוק שווי זכויות האישה, 1951, **חן ודרן**,
כרך שלישי, מ' 166.

אי אפשר להשלים עם כך, שאם שלי, שאחות שלי, שאף היא אם, שהבת שלי, שאף היא
תהיה אם, תהא גרוועה ונחותת ערְך.
שם, עמ' 167.

הרבה אהבות יש בעולם – העמוקה, הזכה והיקרה מכל האהבות היא אהבת-אם. זהה
אהבה שאינה תלויות בדבר, שאינה מצפה לכל תגמול, היא קיימת – רק לשם, ויש בה
משמעות אהבת האלומות, אהבת היוצר ליצירתו, ורגע זה טבוע באישה עוד לפני שהיא
לאם.

בעקבות דברוה, 1951, **חן ודרן**,
כרך שלישי, עמ' 79.

האם העברית הייתה תמיד סמל האהבה, הטוהר והנאמנות, ובזכותה עברנו כל מדורות הגלות
במשך אלפי שנה.

נדכו, 1949, **חן ודרן**,
כרך ראשון, עמ' 60.

ילד

אי-אפשר למסור טיפול בילד לכל אישה – אפילו לאישה הוגנת וישראל. אבל אפשר למסור
כל ילד בידי אמו.

דבר ישראל בארץ, 1946, **במערכה**,
כרך חמישי, עמ' 63.

אין ילדים בחון, ובודק – אם משמעיים באזניינו מליצות תפלות ופסוקים מתיים, או משתפים
אותו בחוויה אמיתי וברברים היוצאים מן הלב.

מגמת החינוך הממלכתי, 1954, **חן ודרן**,
כרך חמישי, עמ' 255.

אישיות

אין לשולח לגמרי את הערך המדיני וההשפעה המדינית של האישיות.
לдин וחוובן של סמואל, טרפ"ה,
 אנחנו ושכנינו, עמ' צד.

אושר אנושי

אין, נדמה לי, אושר אנושי גדול מזה, שניתן לאדם, מאשר להתקין ולהפנות מחדש את האדמה שנותרת לאחרו, לבנות את הבית בו הוא שוכן, לסלול את הדרכיהם בהם הוא הולך ונוסע, ליסד בת ספר בהם הוא ובנוו מתחנים, להעשיר את הלשון בה הוא מדבר, לכתוב ספרים בהם יהגו חבריו.

עלינות הרוח, 1953, **חזון זדרך**,
כרך שלישי, עמ' 149.

מצפון אנושי

אין כל יסוד להתייחס מהמצפון האנושי, יש מצפון אנושי. שאלת היהודים נוגעת לא רק ליהודים, היא גם שאלת עולמית הנוגעת לעם אחרים. אבל לא יוכל לסגור רק על המצפון האנושי. נחתא לא רק לעצמנו, אלא גם למצפון האנושי, אם נסגור רק עליו. המצפון האנושי אין לו מידת הפילנטרופיה. הוא עוזר למי שיודע לעזר לעצמו. המצפון האנושי יבוא לעורתנו – אם לא ניתן לו דמי.

על מדיניותנו הציונית, 1948, **במערכת**,
כרך שלישי, עמ' 136.

אמונתנו במצפון האנושי: יותר מעם אחר בעולם נפגענו וסבלנו, אנחנו היהודים, מרשות אנושי. אבל אולי יותר מכל עם בעולם אנחנו מאמינים במצפון האנושי.
לא היינו מתקיימים בעלי האמונה הזאת, והאמונה לא ה挫败ה גם במקרים השחורים ביותר.
יש מצפון אנושי בעולם. הדרך אליו לא תמיד קלה.

למשטונים, 1943, **במערכת**,
כרך שלישי, עמ' 173.

אדמה

אין האדמה חומר לפרקמיה וספרות, חפץ שקונים ומוכרים אותו. האדמה היא יסוד הקיום האנושי, היא פקדון קדוש שהופקד בידי אנוש לשמרו ולעבדו. אין להזינה ואין לפגמה – להיפך, יש להפרotta, להשביחה, לשמר עליה ועל בתי-עין.

דבר ישראל בארץ, 1946, **במערכה**,

כרך חמישי, עמ' 60.

האדמה היא מקור החיים והיצירה והתרבות והעצמאות האמיתית.

שדר ליום העצמאות, 1950, **חzon ודורן**,

כרך שני, עמ' 160.

אונאה

האונאה הגרוועה ביוטר היא אונאה עצמית.

מבחן הביצוע, 1942, **במערכה**,

כרך רביעי, עמ' 35.

אחדות

בלי ערבות הדרית אין אחדות שלמה, אמיתית.

תפקידנו בשעה זו, 1938, **במערכה**,

כרך שני, עמ' 52.

צו האחדות – היא צו יעדנו וגורלנו.

ציווי המהפכה היהודית, 1944, **במערכה**,

כרך שלישי, עמ' 206.

אופטימיזם ופסימיזם

אופטמיות היא מידה טובה, וכשאני לעצמי, סבור אני, שאין אדם יהודי יכול להיות ציוני בלי להיות אופטימייסט, אבל האופטימיזם יש בו ברכה כשהוא מכובן כלפי עצמו ולא

כשהוא נטלה באחרים. את האחרים עליינו לראות ראייה ריאלית, כמו שהם, ולא כמו שהיינו רוצים שיהיו.

ועידת לונדון, 1939, **במערכה**, כרך שני, עמ' 106.

אם פסימיסט הוא אדם הרואה בעיניים פקוחות כל הקשיים, המוקשים והסכנות – הרי אין אולי פסימיסט גדול ממנו. ישנו סכנת ומוקשים שאין אפילו חושש לדבר עליהם, אם כי אני חי בהם יומיום ועשה כל מה שביכולתי למניעתם. ואם אופטימייסט הוא זה הרואה כל חומר המציאות ומאמין בכוח העם היהודי להתגבר עליו – הרי מוכן להצטרף למלחנה זהה.

חילופי גברא במלטה, 1952, **חzon ודרך**,
כרך רביעי, עמ' 69.

אותות הזמן

רק חנוטי הוגש וקפואי המחשבה שאינם רואים את אותן הנסיבות לא ירהייבו עוז ב犇שם לתור אחריו דרכיהם חדשות.

לקראת העתיד, תרע"ה, **אנחנו ושכניינו**, עמ' ה.

אידיאה

התעלומות מהאירידיה היא התעלומות מאחד הגורמים והגילויים המרכזיים בהיסטוריה האנושית.

יעוד וייחוד, 1950, **חzon ודרך**, כרך שני, עמ' 10.

מאבק אידיאי

אנשים נלחמים על דעותיהם לא פחות מאשר על שליטונם ורכושם, ומוזמן שהאדם עומד על דעתו – לא חדל המאבק האידיאי, ובתולדות עמננו הוא תופס מקום יותר נרחב אולי מאשר בתולדות כל עם ועם. וכמעט שלא היה אף מאבק אחד בתולדותינו, מדיני או צבאי, שלא היה כרוך במאבק אידיאי.

שם, עמ' 9.

אתמול, היום ומחר

האתמול מכין את היום, והמחר כרוך בהיום.

שלום או מלחמה, 1951, **חzon ודרך**,
כרך שלישי, עמ' 162.

אמת

אין תקנה לאלה היודעים את האמת וمتכוונים למרוד בה.

למשתינים, 1943, **במערכה**
כרך שלישי, עמ' 167.

יש כוח לאמת, גם כשהאמת עומדת מאחוריו עם קטן חסר-ישע.

מsha'a השממה, 1943, **במערכה**,
כרך שלישי, עמ' 187.

אין שום ממשלת, שום מפלגה, שום ארגון עולמי רשאי להחליט מהי אמת ומהי לא אמת. כל האמיתות החדשנות נתגלו מקודם על ידי יהידים.

איך תיקון המדינה, 1948, **בהילחם ישראל**,
עמ' 212.

אין להירגע מהאמת, אף אם היא מורה כמות.

התפקיד החולצית בקיבוץ הגלויות, 1950,
חzon ודרך, כרך שלישי, עמ' 37.

אין אכזר כאמת ואין ידיד נאמן כאמת אכזרית.

הגברת הייצור ותפקיד העבודה, 1952, **חzon ודרך**,
כרך חמישי, עמ' 320.

האמת אינה יודעת חשבון ומשוא פנים.

נראה נכווה, 1954, **חzon ודרך**,
כרך חמישי, עמ' 41.

אני נוהג לرمות את עצמי וודאי לא אחרים; אני בוחר באמת מרה מאשר בהונאה מתוקה.
דברי ראש הממשלה בכנסת, **דבר**, 19.11.57.

ארץ

ארץ לא מקבלים אלא כובשים.
לקראת העתיד, **תרע"ה, אנחנו ושכנו**, עמ' יב.

אין ארץ נקנית לעם אלא ביסורי עבודה וייצור, במאצ'י בנין והתיישבות.
עם הצהרת אנגליה, 1917, **המעמד לעם**,
עמ' 31.

בדיקות

הברידות היא לפעמים גורם של חולשה ולפעמים של כישלון, אבל יש שבידות זו היא
הعروבה לניצחון.
ממוצר להסתערות, 1928, **משמרות**, עמ' לא.

בחירה חופשית

אין אנו יכולים לפעול בחיי היחיד ובחיי הציבור אלא מתוך הנחה שיש לנו ברירה.
לפני ברירה חדשה, 1937, **במערכה**,
פרק ראשון, עמ' 277.

בית

אין מסדרים רהיטים בכית כל עוד עוסקים בהנחת יסודותיו.
משטר של פרהה, 1951, **חוון ודורן**,
פרק שלישי, עמ' 56.

בריחה

אין מנצחים על ידי בריחה.

עניןינו המדיניים, 1937, **במערכת**,
כרך ראשון, עמ' 153.

גבורה

הגבורה אינה נחלת יהודים – אלא מתנת כל אדם שורצה להשתמש בה.
במה נקבל פניו הבאות, תש"ח, **בhalbם ישראל**,
עמ' 238.

תכונת הגבורה אינה חכונה גברית בלבד.

בעקבות דברוה, 1951, **חוץ וזרן**,
כרך שלישי, עמ' 80.

גבורה היא לא רק כוח פיזי, אלא עלילות הרוח, נאמנות ומסירות.
מכتب לאברהם, **ידיעות אחרונות**, 13.6.57.

דיבורים ודברים

למען נראה נconaה עליינו להבין בין דיבורים ובין דברים. לא הנאמר אלא הנעשה הוא הקובע. כשהשומעים, למשל, את נאומיהם של אישיה המלוכה, המנהיגים הפליטיים וראשי המשמרות – נדמה שאין להם שפיראה יותר عمוקה מהשפיראה לשולם. אולם הנעשה בעולם אומר אחרת. ואין צורך לחשוד בโนמי השלום בצלבויות. יתרכן שבכנותם הם ממליצים על השלום – אולם לא הדיבורים וגם לא כוונת הדיבורים קובעים.

תפקידנו בשעה זו, 1938, **במערכת**,
כרך שני, עמ' 38.

בחינת הדברים היא לא באמירתם אלא בעשייתם.

מדיניות החוץ שלנו, 1951, **חוץ וזרן**,
כרך שלישי, עמ' 243.

דמיון

מתוך פירושים דמיוניים אפשר לאבד קניינים ממשיים.
לקראת העתיד, תרע"ה, **אנחנו ושכנו**, עמ' ה.

הבנה

הבנה אין פירושה הצדקה.
התפטרות הממשלה, 1950, **חzon ודרך**,
כרך שני, עמ' 297.

הדרך

הדרך לא תיקנן בלי מחוז-חפץ קבוע שמתקדמים ל夸ראתו.
על העיתונות, **מעריב**, 14.2.58.

הוכחה

אין הוכחה נאמנה ומאלאפת מהוכחת-הביבוץ.
מדוע אאמין, 1943, **במערכת**,
כרך שלישי, עמ' 143.

הון

ההון נוצר בשבייל האדם, ולא האדם בשבייל ההון.
דברי תשובה, 1950, **חzon ודרך**,
כרך שני, עמ' 315.

הערכתה

הערכתה אמיתית תיתכן רק אם שוקלים במאזני-צדק גם המגרעות וגם היתרונות, גם ההפסדים וגם הרוחים.

על שביתת הנשך, 1949, **חzon ודרן**, כרך ראשון,
עמ' 194.

הערכתה מוסרית והערכתה פוליטית

עובדות פוליטיות טענות הערכתה. ושתיים הן ההצעות; מוסרית ופוליטית. ההערכתה המוסרית שואלת: הרציה העובדה או אינה רצiosa, המוצדקת היא אם לא? לא כל קיים הוא מושכל, לא כל עובדה אנו רשאים לקבל ולהשלים אותה כגוזרת-גורל. עובדה רצiosa עליינו לקיים ולחזק; עובדה לא רצiosa עליינו לשנות ולהתקן או לבטל ולהחלסל. ומה דבריהם אמרו? כשגורל העובדה הוא בידיינו. אולם כשגורל העובדה אינו תלוי בנו כלל וכלל, אין לנו אלא הערכת פוליטית: מה כוחה ומשקללה של העובדה, מה תועלתה ונזקה? כיצד נוכל להפיק מהעובדה את התועלת האפשרית או למנוע את הנזק הצפוי?

ובדיון הפוליטי, ועוד יותר בפעולה הפוליטית, יש להבחין בין שתי מערכות שונות של עובדות, שכן מערכת אחת מהייבת קודם-כול בחינה מוסרית בעוד שמערכת שנייה מהייבת בחינה פוליטית בלבד. מערכת העובדות שבחן אנו מופיעים כගורם (בין מכירע ובין משפייע) מהיבת הערכת מוסרית; עובדה שאנו אחרים לחתחותה, לקיומה או להמשכתה שומה علينا לבחון בחינה מוסרית. אולם העובדות שבחן אין לנו כל שליטה והשפעה – הבדיקה המוסרית שלנו אינה מעלה ולא מורידה, ולגביה התנהgotנו וקורע-עלותנו אנו אין לנו אלא להעירין הערכת פוליטית: מה עליינו לעשות ואיך עליינו לפעול למען נפק מהעובדות את התועלת הרצiosa והאפשרית, או למען נרחק מאיתנו את נזקן וסכנותן.

תפקידנו בשעה זו, 1938, **במערכה**, כרך שני, עמ'
41-40

שתי הערכות של תופעות החיים

יש שתי הערכות של כל תופעות החיים. יש אנשים שאזונם שומעת רק את ההמולה החיצונית ועינם רואה רק את הקצף שעל פני הדברים. המולה זה זוקץ זה מתפרנסים על ידי סוכנויות טלקיפות ועיתונאים זדיזים ושתחים באותיות של קידוש לבנה על עמודי העיתונים, האוובים חומר מגהה, סנסציוני, צעקי. אך יש אנשים אחרים

שאוונם ערוה למתרחש במקומות ועינם חודרת לתוך תוכם של הדברים, מבעד לקליפה החיצונית.

גורמי הציונות בשעה זו, 1938,

משמרות, עמ' שכב.

התבוללות

אחד מסימני התבוללות הוא, שהיהודי עושה לא מה שהוא מחויב לעשות לפי מצבו, אלא מה שהוא "גוי" עושה.

לא כדרךם דרכנו, 1936, ב**מערכה**,

פרק ראשון, עמ' 9.

התרבבות

אין דבר נלעג מהתרבבות של רשות.

מדיניות החלוץ שלנו, 1951, **חן דרור**, פרק

שלישי, עמ' 252.

ויתורים

כל מי שיש אלוהים בלבו ומאמין בתום לב במה שמאמין – אין יכול ואינו צריך להתחש לאמונתו ולוטר על היקר לו.

ה מדיניות החיצונית והפנימית של הנהלה, 1934

משמרות, עמ' רצג.

זכות

אין הזכות האלמנטרית של אנשים ושל עמים תלוי במצבם בטור רוב או מיעוט. שיחה, 1928, **אנחנו ושבנינו**, עמ' קנב.

זמן

מבחן פוליטית, מבחינה היסטורית, יש ששנה אחת שקופה נגד עשר או עשרים שנים. לא אורך-הזמן קובע חשיבות תקופה, אלא המתרחש והמתהווה בתקופה הנדרונה; אם זהה תקופה הריוון ולידה, אם זהה תקופה עמידה וקפאן, או זהה תקופה ההתנוונות ומות. ומה שעתיד להתרחש בעשר-חמש-עשרה השנים הקרובות, מכירע יותר מבחינה היסטורית مما שיתרחש בארץ אولي בעוד חמישים או מאה שנה. מה שקרה בארץ בדורנו יותר חשוב ויותר מכירע בשבייל כל עתידותינו مما שקרה עשרה דורות ועשרים דורות לפני כן. ומה שעתיד לקרות בשנים הקרובות בדורנו זה – יכרייע אולי את הקפ' בשבייל כל הדורות הבאים.

עניןינו המדיניים, 1936, **במערכה**,

כרך ראשון, עמ' 157.

הזמן הוא גורם גורלי בתולדות מפעלנו.

שם, עמ' 156.

לנו כמעט-absurd חוש הזמן הינו עשרות דורות ויובלות, כאילו מחוץ למקום ולזמן, הינו תלויים על בלימה בחלל הריק. עם שאיןו שליט על גורלו איןו שליט על זמנו, והזמן לא נחשב עניינו. אחד הדברים שעליינו ללמידה עכשו בכל הרצינות הוא ערכו וחשיבותו של הזמן. אביתת הזמן אינה חוזרת לעולם. הזמן יקר בכל שעה. אלום בשעה ההיסטורית זו יש זמן משקל מיוחד. השנים המעטות האלה, אלה שהלפו ואלה העמדות לבוא, הן המכrüעות בתולדותינו.

גורם הזמן הוא אולי הגורם החשוב ביותר בכל השיקולים המדיניים.

בעיות חוץ וביטחון, 1953, **חzon ודרן**,

כרך רביעי, עמ' 302.

זקנים וצעירים

הצעירים צריכים לחקسب לדברי זקנים, לדעת את ניסיונם העשיר, אבל הם צריכים לנחות על פי הכרתם. לזכרים יש יתרון של ניסיון-חיים רב, אולם יש גם ניסיון חנוך, והחכים אינם קופאים על שמരיהם. בתנוחת צעירים יש לפעמים יותר חכמה מאשר בכל התורה המשומרת של זקנים.

גורמי הציונות בשעה זו, 1938, **משמרות**, עמ' שז.

חברה

חii החברה צריכים להיבנות לא על תחרויות וריב, אלא על עזרה הדידית ושיתוף פעולה.
בכוח החזון והרצון החלוצי, 1949, **חזון ודרך**,
פרק ראשון, עמ' 263.

חוּבָה

אין להתחמק מהחוּבָה – ותהייה מורה כמותו.
התפקיד החלוצי, 1950, **חזון ודרך**,
פרק שלישי, עמ' 37.

חומר ורוח

AINNO מקבלים את התורה הנפסדת שהעולם מורכב מחומר אטום ויעיר, כשם שאין אנו מקבלים את הדעה הפסולה שכ' מה שאנו רואים וחשים ושותעים אינו אלא יצור דמיון ורוח ערטילאי;AINNO מקבלים גם תורה השניות – שיש חומר לחוד ורוח לחוד. כל גдол ישראל, בימי קדם ובימינו אלה, הכירו תמיד אם מתוך אינטואיציה דתית או תפיסה מדעית מעמיקה באחדות החומר והרוח.

ערכי הרוח, 1952, **חזון ודרך**,
פרק שלישי, עמ' 282.

החומר והרוח אינם שני רשיונות נפרדות. בריאות-גוף ונהורא-מעליה תלויים זה בזה.
מדינת ישראל ועתידו של העם, 1957, **מולן**,
פרק טו, חוברת 107-8, עמ' 228.

רוח

מבחןנו העליון יהיה מבחן הרוח. מחרשות וטרקטורים, מעדירים ודחפורים, מכונות וסדנאות, רובים ומקלעים, אוירונים ואוניות, שדות ובתי חירות, כל רכב ומכבבות, רפתות ואסמים, מיתקנים ומקלטים, גדר-יתיל וחויפות-הגנה, כבישים ונטיעות – בלעדיהם לא נعمוד ולא נתקדים, ועלינו לשקו על ריבויים ושלולים בלי-הרף ובלי-לייאות. אבל אלה יעדנו לנו –

רק אם יעמוד בנו, בלבנו ובנפשנו, הרוח, אותו דבר מופלא וסמיי מן העין, אשר רק אם הוא פועם בתוכנו וכל עוד הוא פועל בתוכנו, אנו מסוגלים לחי יצירה, העפלה וגבורה – חיים שנוצעו לנו בדורנו זה, ואשר עליינו להוריש לדורות הבאים.

מהפכת הרוח, 1949, **חzon ודרך**,
כרך ראשון, עמ' 37.

סגולות הרוח, סגולות נפשיות, מוסריות ושכליות, קובעות בהיסטוריה לא פחות מסגולות החומר, המשקל והמספר.
סגולות הרוח מכיריעות בשינוי פני ההיסטוריה ובפילוס נתיבות חדשות בהליכות אנוש.

שם, עמ' 41.

בכל ההיסטוריה אין למצוא הוכחה ניצחת יותר לעליונות הרוח מאשר בתקומת ישראל לאחר אלפיים שנות גולה.

עליזנות הרוח, 1951, **חzon ודרך**,
כרך שלישי, עמ' 147.

כשיש כוח אדם ויש נשק – מתעללה החשיבות המכרעת של הרוח.

חוק שירות הביטחון שי"ב, 1952, **חzon ודרך**,
כרך רביעי, עמ' 87.

אין רוח ערטילאית, מופשתת, שאינה מעוררת בגוף. בלי חי כלכלה, מדינה וחברה אין חי – רוח. המזויות האמיתית מהווות אותנו ושאננו מהווים אותה, מרכיבת ויצוקה מדפסי חומר ורוח. ההפרדה בין חומר ורוח היא מלאכותית, דמיונית, ואין לה יסוד בהוויה המשנית. הרוח הוא הגילוי העליזן בחיי אדם ועם ובהיסטוריה האנושית, ולא הגילוי היחיד, וקיים לו לא יתואר בלי גילוי החיים האחרים, התלוים בכוח ובחיל. כבר חכמנו הקדמונים ידעו האמת הפשטota והנעלה, כי אין תורה בלי קמה ואין קמה בלי תורה.

בעיות חזק וביתחון, 1953, **חzon ודרך**,
כרך רביעי, עמ' 190-191.

חירות הרוח

לחירות הרוח אין גבולות וסיגים. מותר לאדם לחלוק על כל דעה מקובלת, לבקר כל אמת מוסכמת, ואין שום ממשלה, שום מפלגה, שום ארגון עולמי רשאי להחליט מהי אמת ומהי

לאאמת. כל האמיתות החדרשות נתגלו מוקודם ליחסים. ושליטון אינו חל על דברים שבבלב – לא על דברים שבמداع ולא על דברים שביפוי ובאמנות.

איך תיכון המדינה, תש"ח, **במלחמת ישראל**, עמ' 212.

חוירות מתחילה בפנים, לבב האדם וברוחו.

דבר ישראל בארץ, 1946, **במערכת**,

כרך חמישי, עמ' 59.

חזון

אננו נושאים לבנו חזון הלאומי והכל-אנושי של נבי-ישראל, החזון לאחווה, לצדק, לחירות ולשלום.

לקראת הבאות, 1949, **חזון ודרך**, כרך ראשון, עמ' 23.

החזון לא יאכזב – אם לא נתאכזב לו.

שם, עמ' 23.

לא תם החזון – אورو רק מתחיל לבקווע. המדינה היא הבריח המחבר ערכיו מפעלנו הקיימים עם חזוננו הגדול לעתיד.

דברי תשובה, 1949, **חזון ודרך**,

כרך ראשון, עמ' 176.

רק עם מצפן החזון בידינו נמצא דרכנו בתוך הגלים הסוערים של תקופתנו המסוכסכת.

בכוח החזון והרצון החלוצי, 1949, **חזון ודרך**,

כרך ראשון, עמ' 268.

חזון עלול להתפרק מתוכנו ולהיה פר למליצה נבואה אם אין קשור למעשה מגשים.

חוק מעמד ההסתדרות הציונית, 1952,

חזון ודרך, כרך שני, עמ' 117.

המצוקה בלבד גורמת רק סבל, לדול, דכון. חזון בלבד – עלול להישאר ערטילאי ודמיוני, או נהפך למליצה ריקה ונבואה. ורק כמשמעותם החזון והמצוקה – הם מפרים והופכים היסטוריה, ומולדדים חיים חדשים.

חזון ודרך, כרך שני, עמ' 367.

ח'ים

מבל' "שבוד" לטוב ולנעלה שיש בתחום האדם, שנברא בצלם אלוהים – אין תוכן לחיים.
תשובה למתחוכים, **דבר**, 9.10.57.

יחיד ורבים

איןני רואה עצמי מוסמך לפטוק הלכה לפני חכמי ישראל וראשי האוניברסיטה, בשאלת גדולה של פרשנות היסטורית השנויה עדיין בחלוקת: אם הרבים מפעילים את היחיד או היחיד מכון את הרבים; אם האישיות המהוננת, החוזה, רבת הפעלים והרואה את הנולד מוליכה אהירה את הציבור ויוצרת היסטוריה, או אין היא אלא מלאה את דרכי הציבור ומאוינו – ותנאי החיים של הכלל ונסיבות הזמן והמקום הם הקובעים את מהלך הדברים בהיסטוריה. אני יודע אם ההלכה זו תוכרע פעם באופן סופי. ככל אופן לא עזיז לקחת על עצמי הכרעה כלשהי.

אולם ביחס למה שקרה ונעשה בחיננו בשנתיים אלו – אין לי כל ספק בדבר מי היה הגורם המכريع והקובע.

העלויות האדריות והתמורות העמוקות בשנים אלו, שהפכו פני ההיסטוריה היהודית, וששינו מיסודה גודל העם והארץ, ויתכנן שייהו מפנה לרבי-חצאות גם בהיסטוריה העולמית – לא בוצעו בכוחם וביכולתם של יחידים ואישים בודדים, אף לא בזכותו של כל בני-דורנו כשלבם בלבד. לא נעלם ממני, כאשר לא נעלם מאייש מכם, שרבים הם האישים שגילו בתקופת-פיסגה זו יכולת מוסרית ומעשית מופלאה, כשור-פעה, מעשי גבורה וחירוף-נפש, שאורם יבהיר עוד הרבה שנים ודורות: חיללים ואזרחים בני הארץ ומתנדבי חוץ לארץ, בניים ובנות, אמהות ואבות, אנשי עבודה ומדעת, חקלאים ועושים בחירות, מנהלים ועוורים, יוצרים ולוחמים, ידועי שם וצנויי הגות ועליליה, כל אלה באלפיים ורכבותיהם יש להם חלק ונחלה בעילילה ההיסטורית הגדולה.

אך כל מה שעשו בני-דורנו לא נעשה אלא בכוח נצח ישראל ובכוח המורשתה הגדולה והمولאה של העם הגדל והמושפלא – המורשתה של חזון גאולה, אשר ימי כימי העם, והמורשתה של מפעל עיו וגבורה במולדת אשר שב-ישראל בכל הזרות שקדו על הקמתו, ושלשות דורות החלוצים האחרוניים טיפחו ווישגבו. המעשה הגדל שנעשה בימינו אלה – רק העם היהודי כולם, לדורותיו ולקיים, הוא מחוללו, ועל כל אחד מאיתנו לתת שבחו והודיע על זכותו להימנות עם בני העם המופלא – שרווחו הגדולה והנצחית גבירה על המצוות והתלאות והביאה אותנו עד הלום.

בכוח המורשתה, 1949, **חzon ודרן**,

כרך ראשון, עמ' 212.

יחסים

יש קנה-מידה אחד, אשר בו אפשר למוד את כל היחסים, גם האישיים וגם המידניים, אם מה שאני רוצה שאחרים יעשו לי, אני מוכן לעשות גם לאחרים, בין בחוב ובין בשלילה.

שיחוה, 1928, **אנחנו ושכנו**, עמ' קבב.

יחס אדם צריכים להיות בניוים על שותפות גורל, על עזרה הדידית, על זיקת גומלין, על חברות של שווים, על אהבת-הבריות.

מהפכת הרוח, 1949, **חזון ודרך**,

כרך ראשון, עמ' 34.

כוח

בכוח הges בלבד לא יכול לאורך ימים שום משטר ושותם שלטונו בעולם.

אבטונומיה לאומית ויחסי שכנות, 1926, **אנחנו**

ושכנו, עמ' קכג.

מה שהוא בשבייל אדם שאלת חיים ומות – הוא כוח אדיר שאין לשער את ערכו. הוא לא יומד בנסיבות בלבד.

מדיניות ציונית, 1941, **במערכת**,

כרך שלישי, עמ' 89.

על כוח בלבד לא יכול שום כיבוש.

דברי תשובה, 1950, **חזון ודרך**,

כרך שני, עמ' 119.

כל מי שינסה לתקן העולם בכוח – יחתיא המטרה. בכוח לא יתוון עולם. השימוש בכוח לאיזו מטרה שהיא – נחפץ למטרה לעצמו. החזקת השלטון והגברת הכוח נחפכות, בידועים וכלא יודעים, למטרה והן מסלפות כל חזון.

מדינת היהודים וה坦ועה הציונית, 1950,

חזון ודרך, כרך שני, עמ' 178.

כוח-הרוח שקול כנגד כוח הגוף.

שאלת קוריאה, 1950, **חזון ודרך**, כרך שני, עמ' 237.

במאזני הכוח כשהוא לבדו לא נכريع הCPF ההיסטורית.
מדיניות החוץ, 1952, **חzon ודרך**, כרך שלישי, עמ' 286.

לב

הכל מתחילה בלב.

המאבק של היישוב, 1945, **במערכה**, כרך רביעי,
חלק שני, עמ' 36.

ליקויים

מותר לכל אחד מאיתנו לקטרג על ליקויים – אם נראה לנו שימושו אינו כשרורה.
חוק שיווי זכויות האישה, 1951, **חzon ודרך**, כרך שלישי, עמ' 168.

מדרון

האיש המתגלל במדרון היה רוצה לחזור למצבו ולמעמדו שהיה לו לפני חמיש שנים, והיא
תקנות-שווה.

תקציב ראש הממשלה, 1953, **חzon ודרך**, כרך רביעי,
עמ' 242.

מולדת

שורש אהבת המולדת הוא אהבת האדמה לאדמה, אשר מתוכה הוא מוציא לחמו.
חוק שירות הביטחון תש"ב, 1952, **חzon ודרך**,
כרך רביעי, עמ' 91.

cashewur שלנו רואה הגליל, ים-כנרת, המרחבים בנגב, היופי הנפלא של אילת, כשהוא
הורש וזרע במשר חודשים האדמה, ואוסף תנובתה, מתעורר אצלו דבר שהוא חמי
ומושתק בתוכו מלפני אלףים שנה: חוש המולדת.
שם, עמ' 92.

מונייזם ופלוראליזם

אנחנו היהודים נוטים תמיד למונייזם. אך יש מונייזם ומוניזם. יש מונייזם שהוא מוצדק ויש בו תוכן גדול וחובי, וזהי האחדות הכלולת של כל ההוויה הקוסמית או האחדות האלוהית. אבל המונייזם בדברים קטנים הוא אבסורדי – זהו חד-צדדיות וראייה לקרה.

שם, עמ' 86.

יש יסוד רק למונייזם אחד – זה שחל על העולם ומלוואו יש ריבוי לאין סוף, וכל מי שנתקלה בדבר אחד בלבד – אינו רואה המיציאות המורכבות, והוא מוכחה להיכשל ולהכחיל.

מדינת ישראל וה坦נוועה הציונית, 1950,

חzon ודרך, כרך שני, עמ' 172.

התנגדתי כל ימי לאליה שודגלים, כביבלי, במונייזם. אולי יש להם שעתנו אחר; כי אדם הוא כל ימי פלוראליסטי, כל אדם; לאנשים יש ריבוי של יהסים וקשרים בכמה שטחים של חייהם, פעולתם ומחשבתם, ואין שום דבר בודד וייחיד מצאה כל אמitem והתענוגותם,ומי שאומד מונייזם ביחס לאדם ולהחבר אנשיים, אינו יודע מה הוא סח.

חינוך ממלכתי ודגל, 1953, **חzon ודרך**,

כרך רביעי, עמ' 228.

מוסר

לא יתכן מאמץ מוסרי יותר גדול מן המאמץ של תיקון וחידוש עצמי.
шибחה, 1928, **אנחנו ושכיננו**, עמ' קנו.

הזכות המוסרית העליונה של האדם ושל העם היא לשפטות מהו טוב ומהו רע, ובהימסρ ההכרעה לכלל – יש הזכות לכל אחד להשתתף מתוך חופש מלא בהכרעה זו.

חולצאים לישראל, 1950, **חzon ודרך**, כרך שלישי,
עמ' 48.

מטרה

אין שום מטרה יכולה להתגשם אם האמצעים המובילים אליה אינם חלק של המטרה, אם לא מגשים את המטרה חלק בהדרגה יותר מותר איטית, אם לא מקיימים אותה במשך הפעולה שהעם עושה יומם יום.

אבטונומיה לאומית ויחסי שכנים, 1926, **אנחנו**
ושכניםינו, עמ' קих.

אין כביש סלול מהומכן המוביל למחווז-חפץ. אלא בהתרחשות ובהתנהלות הבלתי פוסקת של המציאות, שאינה חוזרת על עצמה, יש לחזוב מחדש ובלוי הפסקה מעבר קשה לקראת המטרה. ויש צעד שהיה נכון/atmol, והוא עלול להכשיל מחר.

מכتب לנשים המדינה, 1953, **חוון ודרך**, כרך חמישי, עמ' 9.

שות מטרה לאומית או סוציאלית אינה מתקימת אלא מתוך התמכרותם ומסירות נפשם של ראשוני לוחמיה ובוניה.

מתן ארץ, 1915, **hammad leum**, עמ' ה.

ההיסטוריה עשויה שלבים, ויש שקדם ומאהר. היה סוף ו"מטרה סופית"? – מי יציב גבולות לדורות הבאים? بما יפה כוחנו אנו מכוח הדורות שקדמו לנו? אין אנו חיים מפיהם, והדורות הבאים לא יהיו מפינו. על כל אחד מאיתנו לעשות בשעתו את המוטל עליו – למען הגיעו לשלב עליון יותר مما שעمرנו בו בראשיתנו – דרوش מצפן וכיון. המצפן הוא הגאולה המלאה והשלמה של העם העברי בתחום גאותה המלאה והשלמה של האנושות כולה, אמונהינו בא"חricht הימים" עומדת בכל תקופה, וכל עוד לא קם בעולם כולו משטר הבניוי על הציו היהודי "ואהבת לרעך כמוך" לא נש��ות ולא ננווה.

ואולי אף זאת אינה מטרה "סופית" – כי אין יודע רוח אנושי. הוא יחתור תמיד קדימה.

יעודי הציונות בשעה זו, 1942, **במערכה**, כרך רביעי, עמ' 24-25.

מיליטריזם

לא הייתה מעולם מיליטריסט, אם כי השתתפה ביצירת הגבורים היהודים והייתה חיל וחיבתי כל ימי בארץ כוח מזמין יהודי. אולם מעולם לא שנאתி מלחמה ומיליטריזם –

כאשר אני שונא עכשווין, לאחר שהוטלה עליו המלאכה הזאת בקונגרס האחרון ואני עסוק עכשוו בשום דבר מוחוץ לענייני ביתחון.

דרבי מלחתנו, תש"ח, **ביהילחם ישראל**, עמ' 65.

מילה אחרונה

אין בכלל מילה אחרונה בעולם.

חינוך ודת, 1951, **חزو ודרכן**, כרך שלישי, עמ' 67.

מליצה

יש מצבים שאסור להשתמש בהם במליצות, כי המליצה עלולה ליהפוך לโมקש ולמכשול, ויש לדבר רק בפנזה קרה וסקולאה.

מפני היסטורי, תש"ח,
ביהילחם ישראל, עמ' 221.

מחשבה ומעשה

יפה כוחו של המעשה המגשים מכוחה של התורה והhocחה המופשטת.
שליחותנו בעם, 1928, **מעמד לעם**, עמ' רמב.

המחשבה שאינה מלאה מעשה-הגשמה מתערטلت מאמתיה ומתרוקנת מתוכנה והופכת מליצה תפלה ועקרה. גם המעשה שאינו מעורר במחשבה עצמאית ובתי-חוירין היונקת מהמקור – סופו להצטמק ולהסתלף.

על הנוער, 1952, **חزو ודרכן**, כרך רביעי, עמ' 100.

מציאות

קשר את המציאות הקיימת אין פירושו השלמה את המציאות.
шибוחה, 1928, **אנחנו ושכניםינו**, עמ' קנדי.

המציאות אינה מוניסטית. בעולם ומלוואו, בכל היקף החיים יש אחדות קוסמית, אולם בتوزח חיננו פעילים גורמים מרובים ושוניים, וכל מי שנאחז רק באחד הגורמים מתעלם מהמציאות והמציאות מתעלמת ממנו.

דברי תשובה, 1949, **חzon ודרך**, כרך שני, עמ' 80.

במציאות כל הדברים יונקים זה מזה ושלוכים זה בזה.

מדינת ישראל וה坦ועה הציונית, 1950,

חzon ודרך, כרך שני, עמ' 172.

מצפון

אם האמנו כל ימינו במצפון ובצדק ובכוחות מוסריים – אל נמהר לזרוק אמונה זו מהדרי גונו, לאחר שהיינו לכוח בלתי מבוטל.

מדיניות החוץ, 1952, **חzon ודרך**, כרך שלישי, עמ' 286.

משמעות ויזמה

אין משמעות גורעת חלוציות אלא מוסיפה עליה.

בעית הביטחון, 1948, **במערכה**,

כרך חמישי, עמ' 279.

משמעות היא החוק העליון והכלל של ההוויה. כל דבר בטבע, גדול או קטן, החל בגרמי השמיים הענקיים, שקשה לנו לתפוס היקפם וגדלם, ועד טיפת המים או גראר החול, ואפילו גופיפיים זעירים ביותר שאינם נראהם כלל לעין – כולם נתונים למשמעות העליונה שלשלטה בטבע, ואין יכולם להפר חוקיה. אף אדם בן-זיהורין הוא חלק בטבע זה הנתון למשמעות, ואין יכולתו לשנות מטבע הדברים ואין בידו לעשות يوم ללילה ולילה ליום, להפוך עשב לחולעת או להיפך, גם אין הוא יכול להחליף טבע עצמו ולהיות אשר אנחנו. ויחד עם זאת יש יוזמה לאדם, ובها במידה שהוא מכיר יותר את חוקי הטבע וסגולות החיים, בה במידה יזמותו מתרחבת ומתעצמת. חופש היוזמה וייעילותה גורדים עם דעת טיב המשמעות שלה אשר איתני הטע נחותים לה. היוזמה אינה יכולה להפר חוקי המשמעות הקוסמית ואם תנסה לעשות זאת תעללה בתהו. היא מוכשרה ומצילהה לפועל אך ורק על רקע המשמעות הטבעה בעולם.

על היוזמה בצבא, 1951, **חzon ודרך**,

כרך שלישי, עמ' 228.

נץ

הנזר במדבר חי אולי חי קדוש – אבל חיים עקרים.

шибחה, 1928, **אנחנו ושכנינו**, עמ' קנד.

נס

חו"ל הזהירונו לא לסמוק על נסימ. ביהود אסור לסמוק על נסימ בתקופה זו שכמעט יומ-יום
הם מתוחשים לעינינו.

לוועידת המזרחי, 1949, **חזון ודרך**,

כרך ראשון, עמ' 252.

רבים ראו בתקומת ישראל ובכיניחון צבאנו מעין נס. אם נס הוא חזון בלתי רגיל, נdire
ויחיד במיינו, הרי ני מוכן לקבל הגדות הנס. אבל אם נס פירושו ממשו בניגוד לסדר הטבע,
הרי בהגדורה זו ובסתמכות על נס, יש סכנה לקיומו. "אין סומכין על הנס". אין שום איש
בתוכנו סומך על הנס בעסקיו הפרטיים, ואוי ואובי יהיה לנו אם נסומך על הנס בדבר שתלי
בו לא רק עצמאותנו וחירותנו הלאומית, אלא עצם קיומו הפיזי.

חוק שירות הביטחון תש"ב, 1952, **חזון ודרך**,

כרך רביעי, עמ' 78.

ניסיון

אני יודע את הערך הגדל של הניסיון. אבל רגילים להזכיר כי ניסיון יש רק לאנשים שהזדקנו,
או שזרקה שיבת בשערותיהם. אני רוצה לומר שלא תמיד הניסיון הוא דבר שברכה בו.
הניסיון גם מגביל לפעמים. ואדם בעל-ניסיון חושב שאם דבר פלוני או אלמוני לא הוכח
בניסיונו, איןנו ניתן גם להיעשות. אילו היו רק בעלי-ניסיון שולטים בעולם לא היה נוצר אף
פעם אוירון, לא הייתה נוצרת אף פעם מכונית, כי בניסיון של אלפי דורות לא היה אוירון
ולא הייתה מכונית.

חלוציות, מאבק, מדינה, 1946, **במערכה**, כרך

חמיישי, עמ' 84.

נפש

לא על הנפש לבדה יהיה האדם.

הרפואה העברית, 1950,

חוון דרך, כרך שני, עמ' 223.

נצח

נצח ישראל לא ישקר, גם נצח הפעלים ונצח ה프로그램 והסוציאליזם לא ישקר. הנאציות, הריאקציה, משפטת-העמים, שנאת ישראל, דיכוי הפעלים והדמוקרטיה לא יעדטו לנצח.

תפקידנו בשעה זו, 1938,

במערכה כרך שני, עמ' 59.

נחש

ריבוי נחש אינו מרבה שלום בעולם.

תפקידנו בשעה זו, 1938

במערכה, כרך שני, עמ' 39.

בלי ידידות מדינית לא רוכשים נחש, אם כי נחוץ לשלם גם כסף.

דבר ראש הממשלה בכנסת, **דבר**, 19.11.57.

סבירות ועובדות

עלינו להבחן הבחנה קפרנית בין עובדות ובין סברות. אם כי יש סברות חשובות שאין להקל בחן ראש. אולם אין לבנות פוליה פוליטית, הקובעת גורל עם, על פי סברה בלבד, וכל סברה פסולה אם העובדה הקטנה ביותר מתנגדת לה.

כשלוש מאות שנה שלטה במדוע סברה אחת, שנחשה כיסוד-מוסד של המדע האסטרונומי והפיזי והוא – הסברה הגאנונית של ניוטון על חוק הגרביטציה. והנה נתגלתה עובדה קטנטנה שלא הלמה לגמרי סברה זו: כוכב-הלוכת מפרק לאר התנוועם סביר המשמש בדיקוק לפי סברה זו, ולא ידע חכמי התקונה מה לעשות לעובדה ולסברה, עד שבא חכם גדול בימינו ואינשטיין שמו ותיקן את הסברה של ניוטון – שהיתה מאות

שניות ב Hint "שתי פעמים שתיים זה ארבע". והקם סברה חדשה שקרא לה בשם "תורת היחסיות".

ואם בסבירות אסטרונומיות, המיסודות על המדע היהודי והמדוקן ביותר כך – בסבירותו סוציאליות ופוליטיות, שאין בהן כלל וכלל ממש מدع מדוקן – על אחת כמה וכמה.

תפקידנו בשעה זו, 1938,

במערבה, כרך שני, עמ' 39.

סוחר

סוחר שאינו ממלא חובתו ללקוח, לציבור ולמדינה כחוק – אינו ראוי לשמש באיצטלה זו.

על השוק השחור, 1950,

חזון ודרך, כרך שני, עמ' 289.

סופר

יאמר הסופר את אשר ישם אלוהים בלבבו, ואם לפעמים יפלוט משחו שלא כדין – אין רע.

תפקידם של אנשי הרוח, 1949,

חזון ודרך, כרך ראשון, עמ' 86.

הסופר אף הוא ודאי זוקק לקרקע של גידול ומקורות של יניקה – אבל יכולתו היוצרת היא בתוכו, ביחסו.

שם.

רק מתוך חירותו שלמה יהיה הסופר לברכה ויתן את הטוב שבנפשו.

שם.

תבוא ברכה על הסופר הרואה עול – ומרים קול זעקה. יש ברכה בזעקה זו – אם היא זעקה – אמת, גם אם אינה נשמעות מיד. אף דבר אמת אחד אינו נישא לשוא. אולם הסופר עלול לטעות לפעמים מפני שאינו כפות לחומר העכור, כאשר כפויות לו אנשי-מעשה.

שם.

סמל

לסמל יש ערך. ידענו, רבים העמים, המעודות והמפלגות הנוטנים את נפשם על קדושת סמלם ודגלם.

המדינה החיצונית של העם היהודי, 1931,
 אנחנו ושכנינו, עמ' רב.

עבדה

אין כל סיכוי ותקווה להמוני יהודים הגדולים אם לא בעבודה. התנועה החלוצית גופה יש בה ביטוי عمוק להכרה ההיסטורית הפועל בחים שלנו, המזויה על הדור הנוכחי לעבור לחיי עבודה.

מצור להסתערות, 1925, **משמרות**, עמ' לג.

אין אנו רואים בעבודה קלה והכרח מר, אף לא אמצעי פרנסה בלבד. עבודה היא תפקיד חברתי, תפקיד אנושי עלי אדמה. גילוי כוח היצירה של האדם ושלטונו בטבע – ומשום כך אנו שואפים לעובדה חופשית, שיש בה יצירה עצמית.

דבר ישראל בארץ, 1946,

במערכה, כרך חמישי, עמ' 60.

נצח העבודה ואחדותה לא יشكך.

המפלגות בציונות ותנאות הפועלים, 1931,

ממwand לעם, עמ' רעג.

העבודה היא בעצם הערך האנושי הכי יקר, היא היא שאלה האדים.

הסתדרות העובדים והאומנות החופשיות, 1927,

ממwand לעם, עמ' סח.

עבר

היתרון שיש לכל הסברה על העבר, אפילו המשובשת והאבסורדית ביותר, הוא שבין כך ובין כך אין לשנות את העבר, ומשום כך הוא סובל כל הסברה.

נראה בכוחה, 1954, **חזון ודרך**, כרך חמישי, עמ' 42.

רוב האנשים וגילים עם הودקנותם לראות הימים שחלפו מtower הילא של זהר וגעגועים ל"ימים הטובים ההם". ראיית העבר מtower התפעלות וראיית ההווה מtower ביקורת היא אולי טבעית ומובנת, אבל אינה נכון.

על הנער בישראל, 1952,
חzon ודרך, כרך רביעי, עמ' 71.

אין דבר קל מליחסbir את העבר, כי אין כל אפשרות לסתור את ההסברה. את העבר אין לשנות, ובין שהתיאוריה המסבירה אמיתי היא או כזבת, הדברים שקרו – קרו, ואין כל כוח בעולם יכול לשנות אף קורטוב אחד ממה שנתרחש, ואין אפילו שום אמצעי ניסיוני להוכיח שהדברים יכולים להתறחש אחריו מאשר התרחשו למעשה. אולם היכול misuseו לומר שהדברים בעtid גוזרים מראש ומכורחים להתறחש דווקא כך ולא אחרת? האמן הכל צפוי והרשות אינה נתונה? האדם החי והחברה האנושית אינם יכולים לקבל דעתה מミتها ומטemptה, שאין בחי adam ובחיי החברה שום ברירה, כי הכל קבוע ומוגדר מראש.

לפני ברירה חדשה, 1937,
במערכה, כרך ראשון, עמ' 277.

עידוד

העידוד הנאמן ביותר הוא גילוי האמת וחישוף המציאות כמו שהיא.

על שביתת הנשק, 1949,
חzon ודרך, כרך ראשון, עמ' 201.

עיתון

מבחן אחד של עיתון אחראי – הוא מידת הגינותו כלפי מתנגד. וכשהוא מתוכח עם הנאמר על ידי הזולת או מבקर אותו – אם הוא מתוכח עם הנאמר על ידי הזולת או שהוא שם בפי הדברים למען הקל על עצמו מלאכת הקיטרוג; אם הוא מיחס לו מניעים וכוננות למען השפילו.

מבחן שני – הגינות כלפי המציאות. אם העיתון מנסה לתת לנו תמונה שלמה של הדברים כמו שהם, אם הוא מתאר מאורע, מקרה, משפט, אדם או חברה, על אורם וצלליםם, או אינו רואה או אינו מראה אלא או בלבד או צללים בלבד, ככל מהו מסלך בידועים דמיות אנשים ומעשים לשם מטרת מדינית או לשם הגברת הסנסציה.

ומבחן שלישי – אם הוא טובע מעצמו מה שהוא טובע מאחרים, או אם הוא נוקט באיפה

ואיפה. כמה עיתונים שופכים זעם ולעג ובקורתם על התנהגות לא הגנת של צבורים או ארגונים או עיתונים שאינם אנשי שלום, ועתון זה עצמו משתמש באותם האמצעים המגוניים לגבי יריביו ומתנגדיו שהוא פולץ אצל הולת.

על העיתונות, **מעריב**, 14.2.58.

העתון בישראל צריך להיות לפחות התחדשות וההתנערות של הארץ והעם, על ידי שיקוף עלילות ההתחדשות וההתנערות המתחוללות בעם ובארץ. העיתון צריך להיות לפחות כוחות היוצרים המתרבים בארץ, מבלי לחס על כוחות ההרס והרכבן. הוא צריך להיות כוח מסיע לתחליק הקשה של מיזוג העדות, והוא חייב לתת תמונה נאמנה מהצמיחה המוצנעת והאלמת בכל קצות הארץ ובכל חלקי העם – צמיחה תרבותית, משקית, חברתית, ולהגבר בעם אמוןתו בכוחות-עצמם וביכולת הצפונה בתוכו שרק אפס קצחו נתגלה עד היום.

העתון צריך להיות המילדת של ההכרה העצמית באדם היהודי החדש, המוחק כל מחיצה בין יהדותו ואנושותו, אשר בהיותו אורה חופשי במדינה הוא נעשה לאורה העולם – ונושא באחריות לעצמות ולתקומה היהודית.

משאלתי מהעיתונאים: היו לגשר בין ממד ההווה ובין ממד העתיד.

העיתונות והמדינה, 1951, **חzon ודרך**,
כרך שלישי, עמ' 263.

פוליטיקה

אין דין הפוליטיקה כדי המשפטיה. אין נצח במדיניות. יש רק זמן קצר ומסויים פחות או יותר שמכריע בנסיבות פוליטיים כמו בנסיבות אישים.

המדינות הציונית, 1943, **במערכה**,
כרך שני, עמ' 296.

הסימן המובהק של תנועה פוליטית הוא, שיוודעת לרכו סביבה המונימ. בירורים, 1929, **אנחנו ושכינו**, עמ' קפ.

פשרה

כישرون-פשרה הוא תנאי חיוני לקיום של כל ציבור, ארגון ומדינה. גם מדינה מבוססת ויציבה זוקה לכישرون-הפשרה בעניינים שאינם מחייבים הכרעה דחופה וסופית. מדינת

ישראל זוקה לכישרונו זה פי כמה ואין היא חייבת למהר בהכרעות שיפגעו קשה במושר התמצגות הגלויות ובטיפוח סגולות השיתוף הממלכתי.

נכח ישראל, 1953, **חzon DDR**,

כרך רביעי, עמ' 280.

צדק

הצדק לא נתן לחצאיין. אם הצדק לאומי – מדוע לא גם הצדק סוציאלי? אנחנו רוצחים במדינה שתשליט גם הצדק סוציאלי וגם הצדק לאומי.

מתוך הוכחה, תרפ"ה, **אנחנו ושכנים**, עמ' פג.

אנו חיים בשעה טרופה, שאין עם זוכה בריבוי רק מפני שהצדק איתו. משקל הצדק עולה עם משקל הכוח המלאוה אותו.

סיכוןה של מערכת, 1936, **במערכת**,

כרך ראשון, עמ' 31.

ציבור

מי שדן בעוניini ציבור, חייב להעמיד עצמו למשפט הציבור.

דברי תשובה, 1950, **חzon DDR**,

כרך שלישי, עמ' 35.

לציבור עקר, נטול-מעש אין באים בתביעות.

משטר של פשרה, 1951, **חzon DDR**,

כרך שלישי, עמ' 53.

קטנות וגדלות

אל תבזו לקטנות – ואל תירתעו מגדילות.

הDIG והם, 1943, **במערכת**, כרך שלישי, עמ' 196.

קטיגור

אמור לי מי הם העדים, ואני אומר לך מי הם הקטיגור.

משא השממה, 1944, **במערכה**, כרך שלישי, עמ' 190.

ריאליزم ואידיאליزم

עלינו להתרחק משתי תפיסות נפסדות הרוחות בתוכנו: מתפיסה של הריאליزم הולגי והסביר, שהדבר היחיד הקובל בהיסטוריה ביחסו העמים הוא הכוח הפיזי; ועלינו להתרחק מתפיסה של אידיאליים נאיביים, הסבור שלא בחיל ולא בכוח אלא ברוח בלבד.

מערכת כפולה, תש"ח, **בhalbם ישראל**,

עמ' 59-58.

אל נעמיד זה לעומת זאת הריאליות וה"מיסטיקה". עלינו לנków בכת-אות גם בריאליות – וגם ב"מיסטיקה" – וב"מיסטיקה" אני מתכוון לאמונה ורצון. עלינו לנków בריאליות – ובריאליות בקורסית – ביחסינו לאחרים, לזרים, לאנגלים, לעובדים וכדומה. עלינו לנków ב"מיסטיקה" ביחס לעצמנו. עלינו להיות ריאלייטים – וריאלייטים בקורסיתים – ביחס לכל צעד ממש שאננו עושים בהווה ובעתיד הקרוב. ועלינו להיות "מיסטיים" – בעלי אמונה עמוקה ללא גבול ובועל רצון אדיר ללא-אות – ביחס לעתיד, עתידנו.

נאום בקונגרס העשרים, 1937, עמ' 242-243.

ריאקציה

הריאקציה היא מחלה מידבקת.

שתי תעודות, 1933, **משמרות**, עמ' רלד.

רעיון

רעיון שאינו מדריך האדם בפעולתו ובחיו, ספק אם יש לו ערך כלשהו; וכן תפקיד שארם מלא, מבלי שישראל רעיון היסטורי וערך מוסרי – חשיבותו מופקפת.

במעלה ההר, 1953, **חzon ודרן**,

כרך רביעי, עמ' 244.

רצח

כל רצח מאיזה סוג שהוא ונגד מישחו פוגע בנפש-נפשנו – בקדושת חיי האדם, בשורשי
הקיום האנושי.

רצח הרוזן ברנאדור והקולונל סארו, תש"ח,
במלחמת ישראל, עמ' 251.

רשע

לא לעולם רשע.

לאחר הסגירת צ'כוסלובקיה, 1938,
במערכה, כרך שני, עמ' 67.

שבייה והשבתה

שם תנועה מקצועית רצינית אינה בהולה לסדר שביות, פחות מכל תנועה חזקה וגדרולה.
במידה שהארגון המקצועי מתחזק ומתרחב – בה במידה נפחחות השביות. ריבוי השביות
זהו סימן מובהק של ארגון פרטימי וחלש.

הסכם העבודה, 1935, **משמרות**, עמ' רז.

השבייה טוביה נגד קיפוח, נגד חלוקה לא-צדקנית של הכנסה.

درכנו במדינה, 1951, **חוון ודורך**, כרך שלישי, עמ' 125.

יש הבדל מוסרי רב בין שבייה ובין השבתה, וההבדל הוא בשתיים:
אינה דומה בעלות הפעול על ידיו ורגליו, על גופו וכוחו עובדו, לבעלות המעבד
על בית החירות. כוח עבורתו של הפעול הוא חלק אורגני מאישותו, מעצמו. יש אמן
למדינה גם יכולות לתבוע גופו של האדם, כ שיש צורך בכך, ובשעת מלחמה שלחת המדינה
את אזרחיה ליהרג. אבל זאת עושים רק בשעת סכנה חמואה לכללו. בדרך כלל גופו
של אדם הוא קודש, ואדם עומד ברשות עצמו, ובידו לקבוע באילו תנאים הוא עבד ובאיזה
תנאים הוא מסרב לעבוד. לא כן הבעלות על הרוכש. אין אדם נולד עם רכוש ואין הוא לוקח
רכשו לWRAPPER. כל מדינה קובעת מדינת השלטון של האדם ברכשו ואפנוי השימוש בו. גם
מדינה קפיטליסטית אמריקה מגילה ומדירה, כ שיש צורך בדבר, שכר הדירה, ואין בעלה
הבית אדון גמור לעצמו. המדינה קובעת מינימום השבר ותנאי עבודה, ומדינה אמריקה

גם מפעילה בתי חרותת ומכרות, כשהיא רואה צורך בכך. מותר למדינה – ואני מדבר על מדיניות קפיטליסטיות – גם להפיקיע רכוש ולהחרימו, אבל אין מפקיעים ומהרימים גופו של אדם.

הבדל שני. הפועל מכיריו שביתה אמצעי לחץ על המעבד. הוא גורם לו הפסד ומנייעת רווחים לזמן-מה, על מנת שיזקק למשא ומתן וסידור מוסכם על תנאי עבודה. גם ההשบทה היא אמצעי לחץ על הפועל, אולם ההשบทה לפי מהותה אינה מכונה למניעת רווחים וגרימת הפסדי כסף בלבד – אלא להרעת הפועל ולידיו. זה אמצעי חריף שנדרעת לו תוצאות חמורות, ואין לנתקו באמצעות זה בקלות דעת ובחיפזון.

משמעות פשרה, 1951, **חzon ודרך**,

פרק שלישי, עמ' 54-55.

שוויון

הזרגה העליונה של שוויון היא שוויון החובות.

בעקבות דברוה, 1951, **חzon ודרך**,

פרק שלישי, עמ' 751.

שוויון אינו דבר מיכני, ואנשים אסור למדוד במידה אחת – כי זהה מידת סדום. שם, עמ' 79.

שיגרה

מחשכה היא מלאכת-מחשבת קשה מאוד, ומעט מאוד אנשים עושים מלאכה זו, וגם העושים כך – עושים זאת לעיתים רחוקות מאוד, על פי רוב חזור האדם על השיגורה המקובלת בדורו ובסביבתו. כלל זה חל אפילו על גאוני המחשכה. כי גם הגאון חזור על השיגורה המקובלת בכל הדברים, מלבד אחד או שניים, שבהם הוא סולל לעצמו דרך-מחשכה משלה. וזה הופעה לא-גילה. בדרך כלל חזור האדם על המקובל, שאיןו מציריך שום מאין. אולם יש גם האדם הרגיל, הפשטוט, חושב בעצמו – כשהוא מוצג פתאום בפני סכנה גדולה, בפנים שאלת חיים מוות. אז אין בשבילו שום נסחאות ושיגרות, כל חווישיו מתמתחים ומתחרדים, והוא רואה את הדברים ראייה ראשונית, כהוויותם, שלא כמקובל, ומחפש תשובה שתתחלום את המצב המסכן את קיומו.

עם הנלחם לחירותו, 1940,

במערכה, פרק שני, עמ' 205.

אנו מצוים להיזהר מהת庵נות המחשבה והפיקתה לשיגורה ולמצאות אנשים מלומדה. אורבתת לנו סכנה של הרגלי-מחשבה וainerציה רוחנית, המאפיילים על השינויים המתרחשים בלי הרף במציאות הסובכת אותנו, ומהייבותו אותנו לסלג דרכיו פועלתנו למציאות החדש, אם אנו רוצים לשמר על תכנם ופנימיותם של ערכינו ולא על קליפתם החיצונית.

.דבר לעצמנו, **דבר**, 25.10.57.

שבוד

השבד המסוכן ביותר – הוא השבד הרוחני.

איך תיקון המדינה, 1948,

במלחמת ישראל, עמ' 212.

ב

העם היהודי

מיום אבדן קוממיותנו הפוליטית בארץ ישראל, מיום שחדלנו מהיות אומה ארצית, חשבו רבים שחדלנו מהיות אומה, ויש עוד היום הרבה, לא רק בין המתבוללים היהודים, גם בין אנשי מדע, בין סוציאלגים, הkopרדים במציאות האומה היהודית. אולם אנחנו יודעים, שהעם היהודי, למרות זה שהסרה לו אחיזה טריטוריאלית, למרות החיסרון של בסיס ארצי, לא חדל מהתקים. חדלנו מהיות אומה ארצית, אבל לא חדלנו מהיות אומה. היינו לאומה אישית. לא היה קשר ארצי בין חברי האומה, אבל היה קשר אישי. כל אחד מבני האומה הוגיש את עצמו חבר לאומה,אמין אומה אכسطטוריאלית, אולם חיינו חי אומה. הקשרים שבינו לא היו קשרי ארץ וקניןניים משקיים ומדיניים, אלא בעיקר קשרי רוח, תרבות ומסורת.

ابتונומיה לאומית ויחסי-שכנים, 1926, **אנחנו ושכנים**, עמ' קטו.

חטאנו במשך אלפיים שנה – חטא החולשה. אנחנו חלשים – וזהי אשמתנו. נדמה לי שהבנת העברדה הזאת על החטא הקדמון שלנו מונחת **ביסוד תפיסתנו הציונית**.
דרךנו המדינית לאחר המאורעות, 1929,
אנחנו ושכנים, עמ' רטו.

כל יהודי יש לו זכות לדעתו ולהש��תו – אבל גורל העם היהודי יתרץ רק על ידי אלה הקשורים לעם ומאmins בעתידו הלאומי.

נאום בקונגרס העשרים, 1937
במערכת כרך ראשון, עמ' 237.

לציונות אין דבר משלה כהאמונה הפתאלית ב"נצח ישראל". אמונה זו הולמת את הגנות. בכוח אמונה זו התקיימו היהודים בגולה ומסוגלים להתקיים עוד מי יודע כמה, אם כי אפילו הקיום הגלותי מוטל בספק בתנאים ידועים.
הוועדה המלכوتית וمسקנותיה, 1937,
במערכת, כרך ראשון, עמ' 95.

הציונות אומרת: היהודים הם מטרה לעצם, ככל אומה אחרת, והם מתייחסים לכל עם אחר בכבוד ובכבוד מתוך הכרת שוויון וערך עצמי. את המעשה אשר אנחנו עושים בארץ אנו עושים תמיד, מתוך ראיית החשבון ההיסטורי הממצה, גם חשבוננו עם המטרה הסופית שלנו וגם חשבוננו עם העולם הסובב אותנו. אין אומה שוכנת בדר, אפילו אומה כבירה כאומה האנגלית, קל וחומר אומה קטנה כאומתנו. גם כשהטהיה לנו מדינה סובירנית בתחוםי ארץ ישראל ההיסטורית תהיה לנו זיקה מתמדת עם העולם הסובב אותנו, עם ארצות המזרח הקרוב, עם האימפריה הבריטית, עם אירופה ועם אמריקה.

עם פרוץ מלחמת העולם, 1939, **במערכה**,
פרק שלישי, עמ' 9.

אני פול את הנימוק על דבר חילזון-כוחנו. אין לנו צרכים להתרברב כאילו " אנחנו ואפסנו עוד". אנו מכירים את העולם הגדול והכוחות העצומים הפיעלים בתוכו, ואנו יודעים את מקומנו הצעני במערכת הגורמים הבינלאומיים. אולם כשם שאין לנו צרכים להפריז בכוחנו – כך אין לנו צרכים לוזלז בו. יש כוח יהודי בעולם. אין הוא כמות מבוטלת. גם הסבל היהודי הוא כוח.

לפני ברירה חדשה, 1937, **במערכה**, פרק ראשון, עמ' 264.

אל נחם את עצמנו באופטימיזם קל, רשמי של "נצח ישראל לא ישקר", ש"רבים קמו עליינו בכל הדורות לכלהתנו ולא יכלו לנו", אין דבר מסוכן מאופטימיים שטחי ומליצי זה. "נצח ישראל" יעמוד לנו רק אם נדע לעמוד על נשפנו.

لامלחמה ב"ספר הלבן", 1939,
במערכה, פרק שני, עמ' 169.

העם היהודי הוא עם קשה-עורף. עוד בימי ההליגזם נעשה ניסיון להטיל על העם היהודי חוק של שמד – והעם היהודי לא נכנע לו ונלחם בו; זו הייתה תקופת החשمونאים. קליגולה עשה ניסיון שני להכריז בצוות חוק שקיים רומי הוא אלודי היהודים. דבר זה היה נגד עצם טבעו של העם היהודי, ועל אף הכוח העצום שעמד מאחוריו החוק הזה לא יכול להכניע את היהודים. גם המדירות ועינויי האינקוויזיציה לא הכניעו את היהודים. ומהופלא קוצרי הראות, מופלא קוצרי-הבנה של מדינאים אנגליים אשר שנים רבות היה להם מגע ומשא עם יהודים בארץ ישראל, שלא לדעת כי חוק המכריין שארץ ישראל שוב אינה ארץ ישראל, כי חוק זה לא יוכל העם היהודי להכיר בשום פנים, ויהיו מה שייהיו הכוחות והאמצעים שבhem ינסו להגשימו. מופלא קוצרי-ראותם של אנשים מבינים, כי הדבר אשר נכתב בدم במשך שלושת אלפי שנים לא יוכל להימחק בדיו של משרד המושבות.

נאום בקונגרס ה"א, 1939, **במערכה**,
פרק שני, עמ' 188.

העם היהודי – העם מחווט-היישע ומדוכא ביותר מבחינה פיזית, וקשה-עורף ובلتיה נכנע ביותר, מבחינה מוסרית; עם נרדף במשך מאות שנים כאשר לא נרדף שום עם אחר בתולדות עולם, ולא יותר אף פעם על הערכיהם שדבק בהם במשך אלף שנה.

צבא יהודי, 1940, **במערכה**, כרך שלישי, עמ' 41.

לא יכון משטר של חירות, שלום וצדקה בעולם כל עוד המעוות שנעשה עם היהודי לא יתוקן.

מבחן הביצוע, 1942, **במערכה**,

כרך רביעי, עמ' 41.

לא תתכן שום אחדות ישראל על יסוד פילוסופיה מופשטת.

תכנית פעולה ציונית ויהודית אмерיקה, 1942,

במערכה, כרך רביעי, עמ' 53.

לב היהודי הוא משחו.

שם, עמ' 169.

היהודים אינם כל כך פחדניים.

שם.

יש ארגון לעם היהודי, ויש ממשמעת בעם היהודי – בעלי כפיה ובלי הטלת אימים, אלא מתוך ליכוד מוסרי, מתוך זיקה חופשית של בני עם אחד. ולא רק בארץ – גם בגולה. גם בגולה לא היו היהודים כל אלףינים נשנה רק אבן פורה. אילילא היו מהווים חטיבבה מלבדה – לא היה נשאר זכר מהם. וכך היו נפטרים מהחטא הגדול ביותר ששונאנינו רואים בנו – חטא קיומנו. ואולם העם חונן ברצון קיום אדריך ושמר על קיומו בתנאים הגורועים ביותר, ואחד מאמצעי הקיום שלו היה – ליכוד פנימי, ממשמעת פנימית ועוזרה הדידית. בוגיגוד לרצון רבים ותקיפים הוציאו היהודים להתקיים מפני שהיו להם מכשידי-ארגון וליכוד שעמים אחרים לא ידעו דוגמתם – מכשירים שתוכנם וכוחם היה מוסרי בלבד. והואיו להם תקנות חובה שנשמרו בעלי כפיה חרנית, וגם היו להם מסים שנגבו בעלי שופטים ושופטנים. היו גם עבירות על התקנות והיו גם סורדים ומורדים. גם אצל האומות התקיפות לא כולם שומרין את החוקים. גם אצל היהודים היו מפירי החוק היהודי, חוק הסולידריות היהודי, חוק החברות הישראלית. אבל היה זה ויישנה אצלנו עוזרה וזיקה הדידית שאין משללה בשום אומה שבעולם. כל זה מתקיים בלי מדינה ובלי כפיה ובלי שלטון, אלא מתוך יניקה של רצון קיום ושותפות גורל. מתוך עקשנות וכישرون חיים קיימנו ממשלה לאומית לא שלמה, לא תקינה – כי לא הייתה לנו ממשלה ממלכתית ועצמאית, אבל קיימנו מינימום

של תחילה הכרחי ובכוחות מוסריים בלבד שדרינו מתוך נבי נשמתו, ואין תימה שור לא יבין זאת.

למשתנים, 1943, **במערכה**,

כרך שלישי, עמ' 167-168.

אין סנה גדולה לעתידנו, לכוחות הגנוזים עדרין בעם היהודי, מהאליה קלת-הדרעת שקיים ישראל לא ישקר בכל הנסיבות ובכל התנאים.

אין עתיד לנו בלי מדינה, 1945,

במערכה, כרך רביעי, עמ' 214.

יחד עם הייאוש הגמור מהגולה, יש לי אמונה עמוקה בערך האדם היהודי והכלל היהודי, בערך רצונו ויכולתו. זהו לדעתו כל התורה הציונית.

אין עתיד לנו בלי מדינה, 1945,

במערכה, כרך רביעי, ספר ראשון, עמ' 218.

אם יש דבר שהיהודי חסר בעולם כולו – הרי זה ביטחון. גם בארץות שיש ליהודים ביטחון – אין להם הרגשת ביטחון. מדוע? מפני שביחסותם אינם תלוי בהם, מישחו אחר דואג – או שאינם דואג – לביטחונם. אין ביטחון יהודי בידיו הוא.

דבר ישראל בארץו, 1946

במערכה, כרך חמישי, עמ' 61.

כל תולדותינו הן מרד בשלטונו הכהה.

רוחנו לא נפלה, 1946, **במערכה**, כרך חמישי, עמ' 93.

"אם אין אני לי – מי לי" – תפיסה עתיקה זו איבדה משמעותה בחיי עם שחרל להיות עצמאי זה אלפי שנים. علينا לחדש אותה.

לקרא מפנה, תש"ח, **ביהלום ישראל**, עמ' 35.

לא הרבה עמים גילו במשמעות ההיסטורית רצון קיום עקשני והירואי בעם היהודי, ואין עם אולו שנתנסה בניסיונות מרימים ומרובים כאשר נתנסנו אנחנו, היהודים. לא נכנענו, לא נכנענו, כשהיינו במשמעות מאות שנים מוקפים אויבים בכל העולם, לא נרתענו מפני כוח פיזי עליון, והכלל הצבאי היהודי של נפוליאון, שהכוח המוסרי עולה על הכוח הפיזי – הכוח יותר מכל בהיסטוריה היהודית.

בעיות הביטחון וההתגוננות, תש"ח,

ביהלום ישראל, עמ' 50.

אנו היהודים רגילים למורי זמן עצומים – אף שנים מאחרוני ואחרית הימים לאין-סוף לפניו. ואף שנים בעינינו ביום אחד. בזיכרוןנו חיים דברים שקרו לפני אלף שנה – כאלו קרו אתמול. ובענין רוחנו אנו צופים לאחרית הימים.

דרך מלחתנו, תש"ח, **ביהלום ישראל**, עמ' 62.

יש ליהודים סגולות יקרות שאין לעמים אחרים. בלי סגולות אלו לא היינו עומדים ולא היינו מגיעים עד הולם. אבל יש ליהודים גם חסרוןן שאים נפוצים בקרב עמים אחרים, אחד החסרונות זהו כישרונו להתפלג ולהתפצל.

על הייחود של פלמ"ח, תש"ח,

ביהלום ישראל, עמ' 249.

יאה צניעות לישראל.

לקראת הבאות, 1949, **חוון ודרן**,

כרך ראשון, עמ' 22.

ההיסטוריה עשקה את עם ישראל מהרבה דברים. לא ירשנו ארץ גדולה ורחה, לא היינו עם רב-מספר. לא ניתנה לנו עצמה מדינית. רק בימינו אלה, אחרי שבעים שנות מאמצים cholazim, העגנו לראשונה עצמותנו בחולק מארצנו הקטנה. אולם דבר אחד העניקה לנו ההיסטוריה מראשית היוותנו – כוח מוסרי גדול, שאולי אין דוגמתו בתולדות עמים אחרים. ובכח זה עמדנו עוד בימי-קדם נגד מדינות אדיroot שעלו עלינו לא רק במספרן, בכוחן החומרי והצבאי, אלא, מבחינות רבות, גם בתרבויותן. אין עוד דוגמה בהיסטוריה לעם שגורש מארdotו ונפתח בין העמים, ואף על פי כן הצלחה לקיים יהודו ועצמותו משך מאות שנים. נטו ענו כוח מוסרי עליון, שלא נמצא בקרב הרבה עמים, וכוח זה הביאנו עד הולם. היו עמים שלא נפלו מאייתנו בכוחם האינטלקטואלי. היו גם עמים שעלו עלינו בכמה מענפי התרבות והיצירה האמנותית והמחשבתית. תרבות העם היהודי, כשיישב בארץו, הייתה חד-צדדית. כוחנו היה גדול בדת, במוסר, בשירה אבל כמעט לא היה לנו חלק במחשבה הפילוסופית, במדוע, ברוב האומנות, בארכיטקטורה, בסילילת דרכים. מבחינה זו אולי צדקה עשה הקדוש-ברוך-הוא עם ישראל שפיירם בין האומות. חיינו בתוך עמי אירופה ואמריקה הנחילו לנו גם את הנכסים שהטרו לנו. בנודינו בעולם ירשנו גם את התרבות החדשנית וגם השתתפנו ביצירתה. עכשו אין אנו נופלים בכוחנו הרוחני משום אומה אחרת. חלק היהודים בכל כיבושים הרוח והמדע בדורות האחרונים אינם קטן מחלקם של הטוביים בעמים.

מהפכת הרוח, 1949, **חוון ודרן**,

כרך ראשון, עמ' 31.

אנו מעטים וחולשים מבחינת המטפר והמשקל החומרי, אבל אין הנסיבות לבדה הכוח המכريع תמיד בחזי אדם ובתולדות עמים. סלילת אורח-חיהים חדש במעגל ההיסטוריה אינה זכותם המיחודה של עמים רבים ורבים-מספר, לא תמיד היו עמים ברוכיים-אוכולים מוריידך לאנושות. גם בימים אלה עומדים בראש האומות לאו-יהודים העמים המרוכבים ביותר באוכלוסים. לא סין והודו, אלא אמריקה ורוסיה נוהגות בעולם. בתולדות התרבות האנושית מילאו שני עמים קטנים, יהודיה ויוון, תפקיד גדול מכל העמים הגדולים שבמייהם ואחריהם. ועקבות השפעתם לא נמחו עד היום הזה. ואם נגרע חלקנו לגבי עמים אחרים מבחינת הנסיבות, לא נפלינו לرعاה מאחרים מבחינת האיכות.

מהפכת הרוח, 1949, **חzon ודרך**

כרך ראשון, עמ' 41.

אילו נדרשתי למצות כל מהותה של ההיסטוריה היהודית במילאים אחדות, היתי אומר שלוש מילאים; איקות נגד כמות. תמיד בכל הדורות, מימי יהושע בן-זנונ ועד מלחמת צבא-הגנה לישראל, עמדנו מעטים נגד רבים; גם אם נצלחה – ואני מאמין כי נצלחה – להעלות עוד מיליון יהודים, יהיה מעטים לפני רבים. ורק אם יהיה נאמנים לעוד ההיסטוריה היהודית ונאמנים לחזונה – נעמוד. כסגולותיו המוסריות והאינטלקטואליות אין העם היהודי הקטן והמושפלה הזה נופל מהגדלות שבאותות, וחינויו צריך לטפח ולהגביר סגולות אלו עד שיא יכולתן. רק בכוחן נעמוד בעולם של תחרות וشنאה וועושק, ובכוחן לא יבצר מאייתנו להראות דרך חדשה לעולם, דרך של שלום וצדקה וחירות ואחותה אנושית – לא על ידי הטפה והסבירה, אלא על ידי הייתנו למופת בחיננו, במשטרנו, בהליכותינו.

מהפכת הרוח, 1942, **חzon ודרך**, כרך ראשון, עמ' 47.

אנו אומה עתיקת-יוםין המחדשת נועריה. כשם שאנו מושרים באדרמת המולדת, כך אנו מושרים בקרקע עברנו. לא נהייה אשר נהייה בלי יניקה מתמדת מקורות הווייתנו העתיקה ובכל היצמדות לשရשי עברנו.

מהפכת הרוח, 1949, **חzon ודרך**, כרך ראשון, עמ' 32.

הסיף והספר יירדו כרכבים לעולם, אולם עם ישראל הגawl יוכיח לעולם שכוחו של הספר עדיף מכוחו של הסיף.

שם, עמ' 148.

העם היהודי לא השלים עם המצוות הקיימת על שעבודה, עבודה, מלחמותיה, על העושק, העוני והעמל שבה, אלא נשא את לבו לעתיד, בו ישלוט משטר של חסד וצדקה.

קום יקום החזון, 1949, **חzon ודרך**

כרך ראשון, עמ' 184.

העם היהודי, על אף היותו שכן בלבד, היה ראשון בעמים, אשר הכיר באחדות המין האנושי, כי אם אחד לכולנו – לכל העמים והגוזים, וכי כל אדם נברא בצלם אלוהים. אף האמין בחזון הנכאים שיקום שלום בין העמים ובאו יבוֹא מושטר שיהיה בניו על אהווה אנושית.

קומ. יקום החזון, 1949, **חzon ודרן**,

כרך ראשון, עמ' 186-187.

האינדיבידואליزم היהודי אינו מקבל בקלות על משמעות לא מחוץ לצבא ולא בצבא, ועלינו להתגבר על ליקוי זה בתוכנתנו.

חוק השירות והביטחון, 1949, **חzon ודרן**,

כרך ראשון, עמ' 218-219.

ההיסטוריה היהודית לא פינה אותנו. אנו לא ירשנו מן הדורות הקודמים, כפי שירשו עמים אחרים, עושר וחוסן ואוצרות-טבע. כמשר 40 יובלות ידע עמו רק רדיופות ותלאות. אך דבר אחר הוריש לנו עמו, דבר עצום ויקר – כוח מוסרי וכוח שכלי מופלא, שאינם נופלים מalley שבכל עם ועם בעולם.

שם, עמ' 221.

כל היהודים הם בני מלכים, ויש להם חלק בחזון ההיסטורי היהודי. זהו הפסוק האמתי והדימוקרטי ביותר שיש בספרות הפוליטית או המיטאפוליטית שלנו: כל בני ישראל בני מלכים הם. הם יוצאי בית המלוכה שלנו. אומנתנו הקימת זה לפני שנים ובתנאים אלה – אומה זו עטורה כתר מלכות ועל ראשה זורת השכינה. ובכל אחד מבניה גנוזים כוחות-רווח גדולים.

לשירות העם, 1949, **חzon ודרן**,

כרך ראשון, עמ' 280.

לא על הלחת בלבד יהיה האדם; ואדם זה הנקרא היהודי – ודאי שאינו חי על הלחת בלבד. שם, עמ' 281.

בעמנו ספוגים כוחות אידרים, ועוד נכונו לו גודלות ונצורות. עם זה האמין כל ימיו ביעוד אנושי גדול הצפוי לו – אמונה זו לא תכזיב, בתנאי אחד: אם עמו ישב על אדמתו לבטה, אז יבוֹאו גם הגדרות.

דבר ישראל בארץ, 1946, **במערכה**,

כרך חמישי, עמ' 284.

קשה העם היהודי. אמן הוא מוחנן במעטים שבין הגויים, אבל הוא לKOי בכמה תכונות כגרועים שבין האומות. הוא חד-צדדי, מפוזל, נוטה להגזמות, אינו מבחין בין היקר והתפל, והוא מוכן לריב עם חברו על קוצ'ר-של'יו. שם.

המהפכה הצרפתית, שנישאה בחזון החירות, השוויון והאהווה, לא הצטמזה בתחום ארצתה, אלא הכתה גלים חזקים בכל ארצות אירופה, ערעירה מוסדות העריות המלכויות והמשטר הפיאודלי, וגם נתנה דחיפה ראשונה לשחרור היהודים (אמנציפציה) ולשיווי זכויותיהם בארץ המתערב. אולם אין זה מקרה שהמהפכה זו תבעה מהיהודים מחייקת צלם הלאומי. רבים מקרב היהודי המערב קיבלו תביעה זו בחפשם לב, ופרצה תנועת התבוללות שעמדה לגורף את כל העם היהודי. "נדמה כי ז肯 העמים הזה, שנלחם על קיומו זה לפני שנים ועמד בפני סערות ההיסטוריה בכל העולם, לא יכול לעמוד בפני נחשול המאה הי"ט, אלא נכנע וכפער במוחותנו והורד עצמו למדרגת כת דחתית, שחלקה נכנסים בגופי עמים אחרים" (דובנוב).

אולם רצונו ההיסטורי של העם היהודי התגבר גם על נחשול אידיר זה, והאמנציפציה לא הביאה לידי טמיעה, אלא לביטוי חדש של יהודו הלאומי ושל כיסופיו המשיחיים. היהדות פשוטה ברובה צורתה התיאודרית ולבשה צורה חילונית, אולם זיקתה למקורות ההיסטוריים ולמודדות-הקדומים שלה נתגברה, ולשונה הלאומית העתיקה התנערה לחימם חדשים ונוצרה ספורות עברית חילונית וكمה תנועת חיבת ציון וציונות. והאמנציפציה הבאה מן החזון הפכה להיות אבטואמנציפציה – תנועת ההשתחררות מככלי התלות הזורה וחיה הנכר, והונחו יסודות ראשונים לחידוש העצמאות הלאומית במולדת העתיקה.

יחוד ויודע, 1950, חזון ודרכו,

פרק שני, עמ' 20-21.

צפון באומה זו ויטמן נפלא השומר על קיומה ועצמותה ונותן לה כוח ללא-חת לעמוד בפני כל השפעות זרות הסותרות מהותה הלאומית והמוסרית.

שם, עמ' 13.

העם היהודי שהגיע אחרי אלפי שנים נודדים ותלאות בכל קצווי תבל בראשית תקומו הממלכתית בארץ מכוותו – לא יTOTR על חזונו ההיסטורי ומורשתו הרוחנית הגדולה: לשלב גאולתו הלאומית בגאולה הכללית של כל עמי תבל, ולא יROTן עצמותו הלאומית מתכנית האנושיים האוניברסליים, ולא ישתעבר לזרים, לגודלים ולתקיפים, בקייעת עתידיו ודרךו לחזון אחרית הימים.

שם, עמ' 27-28.

רוח ישראל לא יspark.

שם, עמ' 33.

העם היהודי, שאחנו יורשו, לא היה העם היחיד בארץ ובסבירותיה. בארץ ישראל שכן כמה עמים שמיים שלשונם הייתה עברית – כפי שיש לראות ברורות מרשימות הנקענים (הפנקיים) ומכתובות מישע מלך מואב. אולם מכל העמים האלה לא נותר שריד, כי לא יכול לעמוד זמן רב לפני הלחץ התרבותי של שכנותם הגדולים והאדירים ונבלעו בתוכם, מבלי שנשארו עקבותיהם.

העם היהודי נאבק וכיול, והוא מופיע שוב בפינת-תבל זו, סגולת ארצות, שבה דרך לדאשונה על מנת ההיסטוריה לפניה כארבעת אלפיים שנה. כל הסביבה האתנית, המדינית, והתרבותית בחבל זה של העולם הקדמון, התנו"כ, השתנתה תכליתית شيئا. ניתק לחלווטין קו התפתחותם של עמי-קדם: לשונם, תרבותם, מסורתם ושם נכחדו למורי מעל-פני הארץ, ורק עם ישראל, אם כי נוצר עקירה פיזית מאדמת מeorתו קרוב לאלפיים שנה, הוא העם האחיד המשיך מסורת-הקדומים בלשונו ובתרבותו, כאילו לא חל כל הפסק וניתוק במהלך תולדותיו.

כאילו – אולם ברור שאין העם היהודי בימינו כעם היהודי בידי הבית הראשון, או אפילו בידי הבית השני. כל העולם נשנה מאז, ואין זה אלא טבעי ששתנה גם העם היהודי, ואין בראענו ואין ברצוננו לשוב לשלב שבו נפסק קיומה של מלכות יהודה על ידי כל, או שלטון בר-כוכבא על ידי הרומיים. בגלות בכל עצמה, ובכל מה שקרה מאז ועד היום הזה, ספג עמו תורות, מידות, הרגלים חדשים, מתוך השפעת העמים שבהם נתקל בדרכו ובתוקף השינויים שהחלו בתחום החברים האנושית. התפשטה היהודית הקדומה הייתה אינטואיטיבית ותיאוקרטית, בידי הבניינים נעשו ניסיונות על ידי חכמי ישראל, בידי סעדיה גאון ואילך, למוגן מחשבת היהדות התיאוקרטית עם התפשטה היונית הפלוסופית, שלטה בקרב המשכילים בימים ההם. ובתקופה החדשה, בידי שפינוזה ואילך, גברה והתעמקה בתוכנו, כמו בכל עמי התרבות המודרניים, התפשטה המדעית הניסיונית. בקידום המדע בשלושת היובלות האחרוניות תפסו היהודים מקום נכבד וניכר, אולי למשך מספרם היחסית בקרב העמים, והוא שותפים מלאים למחפה המתחשבת העמוקה שהתחוללה בתפישת העולם המוחשי ובחשיפת סודות הטבע.

שם, עמ' 12-13.

העם היהודי כפר בעליונות גופנית, בעליונות הכוח הפיזי. כפירה בעליונות הכוח זה אין פירושה שלילת ערכו של הכוח הפיזי. הינו פולסים ההיסטוריה היהודית מימי יהושע בן-נון ועד צה"ל ועד בכלל, אילו הינו מבטלים ערכו של השימוש בכוח הפיזי. שלילתו של כוח זה היא שלילת העולם הקיים, שלילת החיים. שלילה זו הייתה תמיד זרה לרוחו של העם היהודי, ובها אחד ההבדלים היסודיים שבין תורה היהדות ובין תורה הנצרות.

האגניות היהודי, מימי הנבאים ועד איינשטיין, לא הכיר בשניות של חומר ורוח שנטפסו לה כמו מהוגי אומות העולם, מהיוונים והפרסים ועד דיקרט ותלמידיו. האינטואיציה היהודית, גם הדתית וגם המדעית, עדודה מזו ומעולם על אחדות היקום וההוויה, למורות גילוייהם והופעתיהם המורבים. ואם כי טובים העם העברי, נבייאו, חכמיו ומוריו, מזו עד היום, ראו יעדו העליון של ישראל במלכת הרוח – לא זללו בגוף ובצורכי הגוף, כי אין נפש בלי גוף, ואין עוד אנושי אוניברסלי בלי קיום מלכתי לאומי. בהקמת המדינה היהודית מילא ניצחון הנשק היהודי על הנשק המערבי תפקיד גדול ומכריע. שרשו של ניצחון זה ומקורו הוא בעליונותה המוסרית והרוחנית של האומה העברית, ואת הניצחון לנשק היהודי הנobil הרוח היהודי. האמונה והאריקות בעליונות הרוח ליוו העם היהודי במסעו ההיסטורי הארוך ממעמד הריסני ועד מלחמת ישראל בימינו. אמונה זו הייתה נחלת כל אוטם איש ישראלי אשר עיצבו דמות האומה העברית מראשתה ועד היום הזה, אשר יצרו וטיפחו תורתה, שירותה, משאה הנבואי, ספרותה, משפטה וחוקיה, חזונה לאחרית-הימים ואמונתה המשיחית, אשר נאבקו על יהודיה ויעודה הלאומי והולמי, אשר ניהלו מלחמות עצמאוותה המדינית והרוחנית, ואשר קידשו השם בטביה קהילות ישראל בימי מסע הצלב, במדורות האינקוויזיציה, בפoutuות המלניצקי ובטבח האנגזי, ואשר יצרו, בנו, טיפחו המפעל ההתיישבותי שהביא למדינת ישראל.

אריקות העם היהודי בעליונות הרוח הייתה קשורה באמונתו ביקרה-האדם. האדם, לפי אמונהו של העם היהודי, נברא בצלם אלוהים. לא יתכן ביטוי יותר עמוק, נעלם ונוקב לגדולתו, לערכו וליקרו של האדם מביתו זה: מושג אלוהים ביהדות מסמל תכלית הטוב, היופי, הצדק והאמת. וחיה אדם בעיני העם היהודי היו יקרים וקדושים, בני אדם שנבראו בצלם אלוהים הם שווי-זכיות ומהווים מטרה לעצם ולא אמרץ. הצלם מהיב. ואין פלא שחייבים העם הזה העמידי התורה על כל גודל אחד: "ואהבת לרעך כמוך". ואהבה לדע אינה חלה רק על האזורה היהודי: "כאורה מכם יהיה לכם הגר אתכם ואהבת לו כמוך, כי-גדרים היותם בארץ מצרים" (ויקרא י"ט, ל'). וכבר בתקופה קודמתה ביהדות תפיסה אוניברסלית, כל-אנושית, והדי תפיסה זו מגיעים אלינו חפילהו של שלמה המלך עם גמר בנין בית המקדש. לאחר שהמלך התפלל על עצמו, התפלל גם תפילה כל-אנושית: "וגם אל הנכרי אשר לא מעמך ישראל הוא, ובא מארץ רחוכה למען שמק. – – – ובא והתפלל אל-הבית הזה. אתה תשמע השמים מכון שבתך ועשית ככל אשר-יקראו אליו הנכרי" (מלחים א' ח', מא- מג) וספרسلم בתנ"ך, יונה, מוקדש לרענון, שרחמי ה' נתונם במידה שווה לכל העמים, לעמים האליליים כמו לעם ישראל. וכשינויו הנכ嫣ה תתרעם על אלהיו למה חנן העיר נינוה, אמר לו אלוהים:

"אתה חסר על-הקייון אשר לא-עמלת בו ולא גדלו, שבנ-יללה היה ובנ-יללה אבד, ואני לא אחוס על-ningerוה העיר הגדולה, אשר יש בה הרבה משתים-עשרה רבו אדם, אשר לא-ידע ביז'ימיינו לשמאלו, ובמה רבבה?" (יונה ד', י-יא).

עם ישראל נתיחס עוד בתקופה קדומה בתפיסה היסטורית מקורית שלא היה דומה לה בכלל עמי המזרח והמערב, לא בקרב עמי מצרים ובבל, הודי וסין ולא בקרב יוון ורומא וירושהם באירופה עד וממנו החדש. עמנוא לא צפה כשאר העמים הקדומים לאחרו, לתוך הזהב האגדתי בעבר, שחלף ללא שוב, אלא הפנה מבטו לעתיד, לאחרית הימים, שבהם תימלא הארץ דעה כמיהם לים מכסים, והעמים יכתחו הרכותם לאותים ולא ישא גוי אל גוי הרב ולא ילמדו עוד מלכחה.

.שם, עמ' 30-32.

אננו היהודים הננו אזרחי עולם, קוסמופוליטים בלבד; אנחנו אזרחי-עולם באשר אנו אנשים ואנו יהודים.

שאלת קוריאה, 1950, **חzon ודרן**,

כרך שני, עמ' 233.

יש חזון לישראל – הוא היה מאז ומעולם, חזון לא של עבר, של ימים קדומים, של תור זהב שחלף, כאשר אצל עמים אחרים, אלא חזון העתיד, חזון אחרית הימים.

מדינת ישראל וה坦ועה הציונית, 1950, **חzon**

ודרן, כרך שני, עמ' 179.

כעם השואף לשלוּם, להירות ולצדקה, אנו שוללים כל שליטה אחרת – מלבד שליטה באיתני הטבע, ולשם שליטה זו علينا לטפח בנוער ובעם ביתר שאת עוז-ירוח, בריאות-הגוף, כושר-המעשה וחקר-האמת והסגולות הנפשיות והמוסריות של חלוצים ומעפליים – אשר רק בהם ישבג עם.

לכינוס חיל האויר, 1949, **חzon ודרן**,

כרך ראשון, עמ' 318.

הגנios היהודי, מימי הגנאים ועד איינשטיין, לא הכיר בשניות של חומר ורוח שנטפסו לה כמו מהוגי אומות העולם, מהיוונים והפרסים ועד דיקרט ותלמידיו. האינטואיציה היהודית, בין זו הדתית ובין זו המדעית, עמדה מאז ומעולם על אחדות ההוויה והקיים, למروת

גילוייהם והופעתיהם המרובים. ומשום כך ראה העם היהודי בחדשוש מולדתו – הבסיס הארצי והמדיני לקיומו – לא רק צורך לאומי לקיום בריאות ונורמלי, אלא גם תנאי מוקדם לקיום יעדו המשיחי. כי אין נפש בלי גוף, אין תורה בלי קמה, ואין עוד אנושי אוניברסלי בלי קיום ממלכתי לאומי.

תורה מציון, 1950, **חzon ודרך**, כרך שני, עמ' 186.

גם בשכתנו על אדמתנו בימי קדם היה הגנים היהודי שהוריש לאנשות נחלה רוחנית עשירה ומפרה, חdziידרי ומוגבל. לא עסקנו במידע ובഹגות פילוסופית, לא פיתחנו אמנות הציור והפיסול, וכוחנו בטכנייה, בהליכות המדיננה והצבא לא היה רב, אם כי אף פעמי לא נמנינו עם שלילי החיים ומבטלי העולם הזה כחכמי הודו וראשוני הנוצרים: הגלות צמצמה עוד יותר עולמנו הרוחני והתרבותי, וגם ראיית עברנו נתעקה.

עצמאות תרבותית, 1952, **חzon ודרך**,

כרך רביעי, עמ' 51.

אין לנו עם כל העמים, אלא חבר של שבטים הרחוקים זה מזוה לא רק כרחוק מזורה ממערב – קיימים גם המרחקים הגיאוגרפיים האלה – אלא כרחוק התקופה הקדמנית מתkopפתנו החדשנה. שבט אחד אינו יודע שפת רעהו, שיחו ושיגו, וכולם יחד זרים לאرض, רובם הגדול תלושים מתרבות האומה, לשונה, עברה, מפעל תקומתה, חזונה.

התਪורות הממשלה, 1950, **חzon ודרך**,

כרך שני, עמ' 293.

אהבת ישראל קודמת לכל. הדאגה לקיום ישראל היא עיקר העיקרים, בלבדיה אין כלום.
דברי תשובה, 1950, **חzon ודרך**,
כרך שני, עמ' 310.

אננו עם של אדוקים ושמרנים, לרבות האפיקורסים והמהפכנים שבתוכנו. כאשר אנו נאחזים בראין, בדגמה ובאמונה, אין לנו זים מהם, גם אם בנסיבות הזמן והנסיבות, המושגים מתרוקנים מתוכם.

חוק התגובהן האזרחותית, 1951, **חzon ודרך**, כרך

שני, עמ' 344.

האמונה בעליונות הרוח היא שעשתה את עמו לעם עולם.

עליזנות הרוח, 1951, **חzon ודרך**,

כרך שלישי, עמ' 146.

קטרוג יהודי על ליקויים יהודים אינו דברים של אנטישמיות. רוב דברי הנכאים היו קטרוגים קשים על היהודים.

חוק שיווי זכות האישה, 1951, **חzon ודרן**,

כרך שלישי, עמ' 168.

שלושה מאורעות-בראשית כוננו את האומה העברית ועיצבו דמותה כעם-עלם: יציאת מצרים, מעמד הר סיני וכיבוש הארץ על ידי יהושע בננון. מאורעות קדומים אלה המעלפים אגדות וסיפור-נפלוות, פועלו פועלתם בעם ישראל ללא הרף זה שלושת אלפיים ושלוש מאות שנה – עד ימינו אלה. צמאין לחיה חירות וקוממיות, ברית נצח עם יהודי ספרדי הספרים, וקשר בלינתק עם הארץ העודה – שלושה אלה מילאו חללה של ההיסטוריה היהודית, גם כשהיינו עוד עם בZHORIN ישב בארץ, וגם כשנגן עליינו להיות נודדים ומפוזרים בנכר.

מורשת-קדומים עתיקת-זמנין זו, מראשית ימי האומה, טיפחה בנו רוח גבורה וקשיות-עורף, והפכה את העם היהודי לעם שאינו יודע כניעה ורתיעה גם כשהוא עומד לבדו מול עולם מלא אויבים ואנשידריב המתנקשים בקיומו ובנפשו.

המדינה וה坦ועה הציונית, 1951, **חzon ודרן**,

כרך שלישי, עמ' 191-192.

ההיסטוריה היהודית כולה היא האוטופיה המופלאה ביותר בתולדות האנושות.

שליחות המפעל החלוצי, 1951, **חzon ודרן**,

כרך שלישי, עמ' 234.

כיהודי אני קודם כל בני-אדם. בן עם אחר יכול אולי להצטמצם אך ורק בענייני עמו; יהודי נאמן אינו יכול כך, כי יהודי חייב להיות מעורב בכל ענייני האנושות, כך גורה ההיסטוריה היהודית; כך גוזר מצבי של העם היהודי באומות, וכך גוזרת מדינת ישראל בגלל מעמדה הגיאוגרפי וההיסטורי, ובגלל יעדיה בקיבוץ גליות.

מדיניות החוץ שלנו, 1951, **חzon ודרן**,

כרך שלישי, עמ' 248.

עם ישראל יש לו ניסיון היסטורי רב, שכמוهو יש רק לעמים מועטים בעולם. עברנו על פני במת ההיסטוריה במשך ארבעת אלפיים שנה בכל ארצות תבל, וראינו הרבה תמורות וחליפות, ופחות מכל עם אחר נאה לנו לעשות חשבון הרגע בלבד.

שם, עמ' 253.

ביחס לעם היהודי אין לי אשליות. אני מכיר, נדמה לי, בפגמי ובליקויו ובחולשותיו, לא רק אלה שמשמעותם לכל העמים, אלא גם אלה המיוחדים לו. אני קורא לא רק את העיתונות של ימינו, קוראת גם את העיתונים שהופיעו בימי קורח בן יצחר ודתן ואבירם; נאים – של אלכסנדר ינאי המלך ושלומציון המלכה. בשטח השיטנה והtagoodot והשנאה והקנאה לא נתחדר הרבה בימינו אלה, והగלוויות המתקכחות במדינה אינן מסירות לפיה שעה להגדיל הא恊ה והאחדות היהודית. וכך על פי קר!

יש להאמין בעם מופלא זה: הייש עוד עם שהוא מסוגל למסע ארוך זה על במת ההיסטוריה מים-סוף בימי משה רבנו ועד ים-סוף בימי צבא-הגנה לישראל? למדינו הרבה במסע ארוך זה, והיסורים שערכו עליינו אי אפשר שהיו יסורי חינם.

העיתונות והמדינה, 1951, **חzon ודרן**,
כרך שלישי, עמ' 263.

מציאותו ההיסטורית של העם היהודי היא ייחידה במינה ובמונחים כיבוי מהזיקה לחוקי הטבע הפועלים בכל היקום ובהיסטוריה הכללית, הריהי נתונה גם לנסיבות מיוחדות שאין להן דוגמה בהיסטוריה הכללית, והיא מגלה בתוכה כוחות ויכולת שאינם נפרצים בחיי אחרים, כי שומה על העם היהודי להתקיים ולפעול בתנאים שאינם קיימים לגבי עמים אחרים, ורצון החיים וייעוד קיומה של האומה העברית גוזרים עליה לעשות מעשים ולפעול בדרכים שאינם נקוטים בידי אחרים ונראים בעיניהם כבלתי אפשריים וכבלתי מציאותיים.

הגברת הייצור ותקופת העבודה, 1952, **חzon ודרן**
כרך שלישי, עמ' 319.

הנאמנות לעם היהודי והאמונה בעם היהודי קודמת לציונות וממנה אותה. מעמד ההסתדרות הציונית בישראל, 1952, **חzon**
ודרן, כרך רביעי, עמ' 24.

הזיקה לעם היהודי אינה מותנה בשום דבר, היא נתונה וגוזרה למפרע, ונקלנה באהבה. שם.

הנדודים והפיזור לא יכולו במשך אלף שנים לעקור קיומו של העם היהודי ולמחוק צלמו המזוהה. אבל הם עיקמו וסילפו דמותו. התלות בזרים נטלה מאיתנו חירות המחשבה והרוח, טבעה בנו ביודעים ובלא יודעים השתעבדות פנימית, והצרה אופקי ראייתנו. עם נתון לחסד זרים קשה לו לדאות עצמו ואחרים באור נכון.

עצמאות תרבותית, 1952, **חzon ודרן**,
כרך רביעי, עמ' 49-50.

השני ויחיון של העם היהודי, סגולות-ירוחו המברכות ויצירתו התרבותית, הדרתית והמוסרית, בתקופה שבין יציאת מצרים ובין שיבת בבל, ככלומר: בתקופה שבין משה רבנו ובין עוזיא, עשה את עם ישראל לעם-עולם, וקבע את העובדות הגדולות והמכורעות בתולדות הרוח של האדם, ורישומו ניכר עד היום בחלק גדול של המין האנושי. שם, עמ' 50.

אחד הסימנים של "השני" שלנו הוא זה – שאחנהנו, בני עם ישראל, ממרם כוח חמרי עליון. שכוכב זה דורש מאיינו להתחחש לערכיים רוחניים יקרים לנו, לערכיים שם חלק מאיינו. ואנו משלמים את מהחיר, לפעמים מהיר מארוד, על דבקותנו בערכיינו הרוחניים. זה מעשה ישן נושא המתחדש תמיד, וראשיתו נועצה בימים קדומים – לפחות לפני אלףים ושלוש מאות שנה, מתקופת השתלטות ההליניזם. כל המזרח נתיוון – מצרים, סוריה, פרס נתיוונו; יהודה לא נכנע לתרבות "העלינה" ההיא – אם כי זו הייתה מבחינות רבות תרבות גבואה, אולם היהודים התעקשו להישאר כמו שהם, והם סבלו ונרדפו על כך – ולבסוף התקוממו, לחמו וניצחו. הייתה התנקשות שנייה, כשרומה עלתה לגדולה, נדרשו לחת כבוד-אלוהים לקיסרים – וסרבנו, קיסרי רומי היו שליטי-עולם, וכל העמים נתנו להם כבוד-אלילים, רק אנחנו עמדנו במדדנו. סבלנו, נרדפנו, נלחמנו ונוצחנו הפעם. אולם נוצחנו רק בחומר – לא ברוח. לא התחשנו לעצמנו – והמידינו את הכוח העולמי העליון. ושוב חזר הדבר עם הופעת הנצרות והשתלטתו באירופה. כל אירופה התנצרה, בחלוקת מרץון, בחלוקת מאונס. אנו המרינו ולא נתנו יד לדת השלט. בעמנו היו יותר שורשים לדת החדשה מאשר בעמים אחרים. פולוס היה יהודי. אולם דחינו את הדת החדשה – ושילמנו את המחר, מהיר גבואה מאד, ועוד אנו משלמים מהיר זה עכשו. במאה השבעית כמה במורה רת חדשה, גדולה, וככשה עמי המזורה – ושוב אנחנו היינו המסרבים היחידים כמעט. ושוב – פרצה המהפכה הצרפתית, ואנו נדרשו לחדרל מהיותם עשו זאת, העם היהודי סרב ולא התחחש ללאומיותו.

שם, עמ' 52-51.

מורשת העבר יcka בנו הכוח לעמוד יהודים ובודדים ומונדים בעולם עזין זוד; ולא נס ליה ולא נמר טעה של מורשת יקרה זו האצורה בספר הספרים. הבשורה החורותה על דפיה הנצחיים היא בשורת היישועה והגאולה והתעלות האם עלי ארצות.

זה"ל, 1952, **חzon ודרן**, כרך רביעי, עמ' 104.

רוחנו הגדולה עשתה אותנו עם עולם, שמרה علينا, הגבירה אותנו על אויבינו וכוננה שלישית קוממיות ישראל. והגדלות והנצחונות עordon לפניינו, ואין כל סיבה מדוע לא יהיה בין הראשונים במלכת הרוח.

בעית החוץ והביטחון, 1953, **חzon ודרן**, כרך רביעי, עמ' 190.

המרכז והגאון שהיו גנוזים באומתנו הושקעו לא בכיבושים ובשאייפות אימפריאלייסטיות אלא ביצירות רוחניות בנות אלמות, ובכוח יצירות אלה שמרנו על קיומו, כשנהרסה עצמאותנו ונפזרנו בין הגויים, גם חולנו בימים אלה פלאיתתקומה, שאין לה דוגמה בתולדות העמים.

שם, עמ' 191.

עם ישראל יקיים יעדו ההיסטורי הגדול במלכת הרוח אם יוכתח קיומו הכלכלי במולדת ועמדו המדיני בין האומות, ושלומו יכוון על בסיס נאמן של ביטחון הנשען על כוח עצמאי.

בעיות החוץ והביטחון, 1953, **חzon ודרך**, כרך

רביעי, עמ' 191.

העם היהודי הוא בעל ניסיון עשיר כמעטים בעולם. הרבה הלחיפות והמוראות ראה בהם היו, ועמד על קבром של הרבה משטרים וממשלים, גם אבירי-עולם החולשים ורודים בעמים רבים אינם מעבירים אותו על דעתו; יודע הוא שיבוא קיצם מוקדם או מאוחר.

בעיות חוץ וביטחון, עמ' 1953, **חzon ודרך**, כרך

רביעי, עמ' 202-205.

אין זה מקרה, שככל העמים השכנים של ישראל בתקופת התנ"ך נכחו ועברו מן העולם, זכרם לא נשאר אלא בחרכות ובתלים ובעמודי-זיכרון ובפירמידות ובכתובות גנוזות; ואילו עם ישראל למורות התלאות התרבות והアイומות שמצאו אותו בכל הדורות, עודנו חי וקיים ושומר על רציפותיו ההיסטורית, ואחרי שנות אלפיים שבממוזרו לארץ מחזבתו, חידש מדינתו והחיה בפיו לשונו העתיקה. והוא היה תמיד עם קטן "המעט מכל העמים", ויריביו ואובייבו היו מרובים וחזקים ואדירים, הוא לא חת מהם, ולא נכנע להם ולא השתעך לכוחם החמרי ולעצמתם הרוחנית, ובמסע ההיסטורי הארוך ראה דברים מהם יורדים מעלה במתה-

ה חיים בלי זכר ושארית. אין זאת כי עדשה לו "רוחו" המיווחת.

נצח ישראל, 1953, **חzon ודרך**,

פרק רביעי, עמ' 299.

זמן רב לפני איינשטיין הגיעו העברים מושגיהם ומקום במנוח אחד: עולם; והעם היהודי הוא עם עולם במובנו ההפוך. יוצרתנו הנצחית בספר הספרים שניתנה לעולם כולו, מסענו ההיסטורי במשך ארבעת אלפיים שנה ופיזרנו בגויים עשו אותנו לעם-עולם, גם מבחינת מקום.

ליום העצמאות החמישי, 1953, **חzon ודרך**, כרך

רביעי, עמ' 211.

ישנה שותפות גורל בין היהודים בכל העולם, אם הם רוצחים בכך או שאיןם רוצחים.
שם, עמ' 230.

אנו עם קטן וצנוע, אם כי לא מבוטל ומתבטל, בעולם של מדיניות הכוח. אבל הינו ונהייה גוי-סגולת ועם-עולם בממלכת הרוח והחזון, ועוד נתכנו לנו עלילות משמיחות בימים יבואו.
דברי-פרידה לעם, 1953, **חzon ודרן**,
כרך חמישי, עמ' 17.

בעית קיומו של העם היהודי היא חריפה כאשר הייתה, אם אינה מהריפה והולכת.
נראה נוכה, 1954, **חzon ודרן**,
כרך חמישי, עמ' 39.

על שני צבורים יהודים ורכבת עכשו האחירות העיקרית לגורל העם היהודי: מדינת ישראל,
מושחת התקווה המשיחית של עמו, ויהודות אמריקה, המרכזות רוב בניין ורוב מנין של יהודי
הגולה.

שם, עמ' 40.

שתי עובדות היסוד החדרשות הקובעות עכשו גורל העם היהודי הן: מדינת ישראל – ויהודות
ארצות הברית. ושותם תנווה יהודית בימינו שלא תמצה כל משמעותן של עבודות-יסוד אלה, לא
תינוק ותיבנה מהן ולא תשמש באמונה לצרכיהן ההיסטוריים – אין בה ממש, אין לה עתיד
ואינה מסוגלה למלא שום תפקיד חיוני ומועיל בחיה העם היהודי.

יעודי הציונות בימינו, 1954, **חzon ודרן**,
כרך חמישי, עמ' 55.

הפליאה של העם היהודי היא לא רק ביצירתו, אלא בעצם הוויתו. אין עוד עם שהתקיים
בהתנאים כתנאי-קיומו של העם היהודי. ואמנם רבים כבר הספידו את העם היהודי וסתמו
עליו הגולל לפני מאות שנים – גם תיאולוגים וגם אנשי מדע כביבול, גם יהודים וגם לא-
יהודים. "המדע" הסובייטי על חදlon העם היהודי איןו המצאה סטאליניסטית. בתורה זו
דגל גם ה"רפומיסטי" קאוטסקי, כшибוס וושואגאנשווילי היה עוד תלמיד לא-ידע בסמינר
תיאולוגי. וקאוטסקי קיבל תורה זו ממארקס. ושניהם חזרו רק על מה שאמרו רבים عشرות
ומאות שנים לפנייהם.

ואמנם היה קיומו של העם היהודי מתנגד לכל ה"הגין" המוכובל – ללא עצמות, ללא
ארץ, ללא לשון, ללא משק. ואין דוגמה אחרת של עם מניין זה בתולדות העמים, ול"לא-עם"
זה הקים בימינו מדינתו בתנאים שבהם לא הקים עדין שום עם אחר מדינה. שלא כלל
העמים התקיים עם זה מאות שנים, ושלא בכלל העמים חידש עם זה קוממיותו הממלכתית.

לאחר מעשה מודים היום הכלול שהעם בישראל מבחינה מלכיתית מכל הגויים. אבל מי שרואה רק זה – שוב אינו רואה כל האמת. עברו של העם היהודי, עברו הקדום בארץ, ועברו במשך אלפיים שנה בגולה, ודרך חידוש קוממיותו הממלכתית בדורותינו מرمזים, כי עם זה בארץ לא יהיה אך ורק ככל הגויים.

בזכות השוני, 1954, **חzon ודרך**,
כרך חמישי, עמ' 105.

אין בכלל ההיסטוריה האנושית גילוי יותר אדריכל כוחות-הנפש לעמד בפני קשיים, מכשוליהם, פורענותם, סכנות, מזה שהופיע בתולדות העם היהודי מראשיתו בימי האבות ועד היום הזה.

דרומה, 1955, **חzon ודרך**, כרך חמישי, עמ' 309.

בדרכי הפעולה והאמצעים המשוגלים להעמק הכרת הייעוד ואחריות היהדות, הם לדעתם שלושה: א) חינוך עברי אשר במרכזה עמוד ידיעת ספרה-ספרים. ב) הגברת הזיקה האישית למולדת ישראל בכל הצורות (ביבליות, השקעות הון, חינוך ילדים, נוער ותלמידי האוניברסיטהות לזמן קצר או יותר ממושך בישראל, כולל הכשרה חלוותית של טובי הנוער והאינטלקטואלית להצטרף לבני הארץ ומגיניה). ג) העמקת הזיקה לחזון הגאולה המשיחית, זאת אומרת, חזון הגאולה היהודית והאנושית של נביי ישראל. שלושה אלה הם המבנה המשותף אשר ביכולתו לאחד את היהדות הדתית, האורתודוקסית, השמרנית, המתוקנת והחופשית, ולתת טעם ו邏輯 ליהודי גם לאוותם היהודים אשר לא יצטרפו לתהיליך קיבוץ הגלויות. ושלושה אלה גם ישמשו דבק מוסרי ותרבותי בין היהדות הגולה ובין מדינת ישראל. זיקה לתרבות עבריה, ובראש וראשונה בספר הספרים במקורה, זיקה למולדת ישראל, זיקה לחזון הגאולה המשיחית, הגאולה היהודית והאנושית, זהו החוט המשולש שיש בכוחו לאחד ולרתק כל חלקי היהדות לפלגותיו ולפזריו, ואם נרצה – לא ינותק לעולם.

מולך, 1957, כרך טו, חוברת 107-108, עמ' 229.

עמנו נתיחד בהשquette-עולם שלא היה דומה לה עד זמנו החדש בכל עמי המזרח והמערב, מצרים ובבל, השור וסין מצד אחד, יוון ורומי וירשייהם באירופה מצד שני; עמנו לא צפה בשאר העמים הקדומים לאחוריו, לתור הוחב האגדתי בעבר שלפנים לא שוב, אלא הפנה מבטו לאחרית-הימים, לחזון העתק שבו תימלא הארץ דעה כנים לים מכסים, והעמים יכתחו חרבותם לאותם, ולא ידרש מארם כי אם לעשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלוהו. לא געגועים מחוסרי-אונים ליפעת-עבר מדומה, אלא ציפיה דרכה לחזון עתיד מותקן, מתוך מאיצים מכוננים לקרב את הקץ הנכשף. זו היהת הפילוסופיה ההיסטורית של עמנו, שנעשתה בימינו לפילוסופיה של טוביה האנושות. יתacen שזו הצללה את עצמנו מכלין, כאשר מנעה את בנייתו לתלאות וצרות שבאו עליו במשך דורות ויובלות, ואמונה זו של

עמנו בעtid לא הכיבה. טרם בא החזון הגדול במלואו, אבל ראיינו השנה את ראשיתו, וanno
יכולים מעצשו יותר ביחסו ואמונה בכוחותינו לפגוש את העתיד.
אולם דוקא עם בוא ראשית החזון – עליינו להיות נאמנים לתפיסת-העולם של עמנו,
ויתר מאשר בתקופה אחרת אנו מצוים להפנות מבטנו לעיד וללא עבר.

לפתחת הפוליטה לרופאה בירושלים, 1949,

חוץ וזרן, כרך ראשון, עמ' 145.

תקופת החש망ונאים תעמוד לעולם כאחד המבחנים המדיניים, הצבאים והרוחניים
המופלאים ביותר בתולדותינו, שבהם גברו המעתים על המורדים, הענינים על העשירים
– אך ורק הודות לכוחות הרוחניים האדרירים שפעמו בבחירה העם ובהמוניו, אם – כי לא
בחוגים השליטים, המיויחדים ורביה הכהונה.

יחוד וייעוד, 1950, **חוץ וזרן**, כרך שני, עמ' 15.

מאות שנים, ואולי אף שנים, לא השלים כוחות העולם עם קיומו – עדין אין
משלים. והכוחות הם שונים ומשונים, ויש בהם מתנגדים זה לזו לא פחות מאשר מתנגדים
לנו, אך הצד השווה שביניהם, שאינם מקבילים אותנו כמו שהננו, והם פוגעים ומתנגדים
בקיומנו וברצוננו להיות מה שננו ונאים מניהים לנו להיות כפי שהרצן והצורך הטבע
בנו מצואה علينا לחיות. לא רק היהודים בספרד היו אונסיהם. היהודים אונסים בכל ארצות
הגולה – בארץ אחת פחות, בארץ שנייה יותר, ובימינו לא פחות מאשר בימים שעברו. אני
אני מכיר אף ארץ אחת, שבה היהודי הוא חופשי באמת לחיות כאשר עם לבבו – גם אם
החוק הרשמי אינו פוגע בו. לא בכל מקום פטור יהודים להזדהות עם מפעלו הגואל ועם
מלחמות המשחררת, אם כי בלבם פנימה מפרפרת הנשמה היהודית בשם שהוא מפרפרת
בתוכנן, והלב היהודי דופק עם כל הלמות לבנו-אנו. גם החירות היהודית, אם לא החירות
האנושית, שומה בסד.

לא בכל ארץ וארץ כבולים היהודים במידה שווה – אך חופש-הפעולה של היהודים מוגבל
בכל מקום ומקום, אם על ידי החוק והמשפטה ואם על ידי המציאות החברתיות והפוליטיות.
אין ליודים בגולה שליטה על הכוחות הסובבים אותם ואין ביכולתם לעשות מה שהם רוצים
לעשות כיוזים, והם אונסים, מעט או הרבה. מאבקנו הנשען בהכרח על עורת העם היהודי
בעולם, ומפעלו שביצעו תלוי בהשתתפות כל היהודים בעולם, אין יכולם להתעלם
מציאות קשה זו. כל התנועות הדתיות וכל תנועות-החברות שקמו בעולם – גם אלה שנתקו
לא מעט מקור היהדות – התייצבו מזמן כדי לקיומו של העם היהודי, ואם כי מצאנו
בקרב כמה עמים תמייה ואהבה לשאייפותינו ולמפעלו בארץ, גם במדינות המערב וגם
בארצות המזרח, גם בעולם היישן וגם בעולם החדש – הרי יש עדין כוחות אדרירים בעולם
שלא השלימו איתנו, אינם מכירים בזכות העם היהודי ובזכות היהודי הבודד לחיות כאשר

עם לבבו, אפילו באותה המידה שמכיריהם בזכות זו של עם אחר ושל בן עם אחר. זהו גורל העם היהודי.

על שביתת הנשך, 1949, חזון זדרה,

כרך ראשון, עמ' 199-200.

מאוט שנים לא הייתה מדיניות יהודית, הייתה מדיניות של מדינות שונות לפני היהודים. בימי הביניים הייתה מדיניות של סגירת היהודים בגטו, הייתה מדיניות של רדיפות, הייתה לפעמים מדיניות של חסד. בתקופה מאוחרת יותר, אחרי מההפכה הצרפתית, הייתה מדיניות של אמנציפציה, ברוסיה הייתה מדיניות של "קורומיאיעברעעב" (חוץ מן היהודים). הייתה מדיניות של מדינות שונות לפני העם היהודי, אבל לא הייתה מדיניות של העם היהודי – אם לא לחשב את החוש של עורה הדרנית ושל סולידריות יהודית, אשר התפתח בקרב היהודים אולי יותר מאשר בקרב עמים אחרים. אבל זהו ביוטי היורו וקלוש למדיניותו של עם החיה בתנאים יוצאים מן הכלל ורוצה בכל זאת לשמור על קיומו.

הגילוי הראשון אולי של מדיניות יהודית – ולא כזו שהיא לפני היהודים, אלא מדיניות של יהודים לפני עצמם וכלי אחרים – יש למצוא בתנועת הפועלים היהודית ברוסיה במהלך מלחמתה על שווי זכויות ליהודים. זה היה המקורה הראשון בהיסטוריה של הגולה, שהיהודים נלחמו על דברמה הנוגעת להם. אולם גם זאת אין לקרוא בשם מדיניות של העם היהודי, מפני שמדוברה זו הייתה מוגבלת בתחום מדינה אחת ובכלל אחד של העם היהודי – בתוך אחד הקיבוצים היהודיים בגולה. וגם אלה שנתקטו מדיניות זו – כגון ה"בוגד" – ושיצין את זכותו בעניין זה, שלא היה אمنם היחיד, אבל היה הכוח העיקרי במהלך מלחמת היהודים ברוסיה לזכויותיהם – שללו את עצם המשוגש של מדיניות העם היהודי, היות ושללו את המושג של עם יהודי בכלל: יש יהודים ברוסיה, בליטא, בפולין, בארצות הברית, אבל אין יהדות יהודית בעולם ואין אינטראסים משותפים של היהדות הזאת. וכשהוא עם – אין מדיניות הראשונית אשר קיבלו את ההנחה, או יותר נכון אשר קבעו את ההנחה, שיש מדיניות יהודית – היו הציונים. ואם לשאול מהי הציונות – אפשר לענות במילה אחת: הציונות זהה להנחה שיש עם יהודי ויש עם היהודי מדיניות משלה.

המדיניות הציונית, 1941, במערכת,

כרך שלישי, עמ' 61-62.

ג

גולה, היהודי בגלות ואנטישמיות

גולה

אין לנו יכולם לפתח בגלות תרבותת לאומית נורמלית וככלילתי-אופי, לא מפני שאנו מושללי-זכויות, אלא מפני שאנו תלויים בחומר ובכח בסביבה הזרה, הכויה עליינו, בידועים ובלא יודעים, את תרבותה ואת סגנון חייה.

פרשת דרכיהם, 1915, **ממעמד לעם**, עמ' ח.

בגולה לא היו היהודים כל אלףיהם השנה רק אבן פורה. אלולא היו מהווים חטיבה מלוכדת – לא היה נשאר זכר מהם. וכך היו נפטרים מהחטא הגadol ביותר ששונאים רואים בנו – חטא קיומנו. אולם העם חונן ברצון קיום אדיר ושמר על קיומו בתנאים הגורועים ביותר, ואחד מממצאי הקיום שלו היה – ליכוד פנימי, משמעת פנימית ועזרה הדידית. בניגוד לרצון רבים ותקיפים הוטיפו היהודים להתקיים מפני שהו להם מכשורי-ארגון וליכוד שעמים אחרים לא ידעו דוגמתם – מכשירים שתוכננו וכוחם היה מוסרי בלבד. והוא להם תקנות חובה שנשתמרו בלי כפיה חומרית, וגם היו להם מסים שנגבו בלי שופטים ושותרים. היו גם עכירות על התקנות והיו גם סורדים ומורדים. גם אצל האומות התקיפות לא כולם שומרם את החוקים. גם אצל היהודים היו מפירי החוק היהודי, חוק הסולידיידות היהודי, חוק החברות הישראלית. אבל היהתה וישנה אצלנו עזורה וזיקה הדידית שאין משלה בשום אומה שבועלם. כל זה מתקיים בלי מדינה ובלי כפיה ובלי שלטון, אלא מתוך זיקה של רצון קיום ושותפות גורל. מתוך עקשנות וכישرون חיים קיימנו מסגרת לאומית לא שלמה, לא תקינה – כי לא הייתה לנו ממשלה עצמאית, אבל קיימנו מינימום של תחליף הכהני ובכוחות מוסדיים בלבד שדרינו מתוך נבכי נשמתנו, ואין תימה שור לא בין זאת.

למשתינים, 1943, **במערכה**,

פרק שלישי, עמ' 167-168.

כל יהודי בנכר הוא בחזקת פליט, ובמוקדם או מאוחר יזקק למולדת.
הדייג והים, 1943, **במערכה**, כרך שלישי, עמ' 193.

חיי הגולה, הפיזור והטלות הטילו בנו מומיים חברתיים ופוליטיים ולא מהרה נרפא אותם. אולם מפעל-הבנייה שאנו עוסקים בו זה שלושה דורות הוכיה שנחננו בסגולה מופלאה ויקרה שאין עורך לה – סגולת בניין הארץ.

המדינהות הציונית, 1943, **במערכה**,

כרך שני, עמ' 277.

הגנות משמעותה – תלות חומרית, פוליטית, רוחנית, תרבותית, מוסרית, אינטלקטואלית; תלות הבאה מתוך חיינו נכר, מתוך מעמד של מיעוט, מתוך חוסר מולדת ומתחך ניתוק ממוקורות, מקרע, מעבודה, מצירה משקית. את התלות הזאת علينا לעקור ולהשתלט על הגודל שלנו – כלומר להיות עצמאיים.

צוויי המהפהכה היהודית, 1944, **במערכה**,

כרך שלישי, עמ' 201.

אם אני רוצה למצוא את המכנה המשותף המאחד את מצב היהודים בכל התפוצות בלי יוצא מן הכלל – איןني מוצא אלא מילה אחת: אנוסים. היהודים בכל הארץ אלה, ללא יוצא מן הכלל, הם אנוסים. חזון האנوسות עתה איננו דווקא דתי כמו שהוא בימי הביניים. כשהאנושים אנוסים לא על תפילותיהם ואמנונם אלא על הכרתם המוסרית, הפליטית, היהודית, הסוציאלית, ואיים יכולים להיות מה שהם רוצים, מפני שכוח החיזוני זו מעיך עליהם וכופה אותן, אם בכוח החוק, ואם בלי כוח החוק – האנשים האלה אנוסים הם.

דרך החלוץ בגולה, 1944, **במערכה**,

כרך שלישי, עמ' 213.

ההופעה המעציבה המלואה את כל ההיסטוריה היהודית בגולה: לא רק הופעה של שעבוד חיזוני, הגבלות, שנהה, רדייפות, אלא הופעה יותר אiomה – עבדות פנימית. בכל פעם שקבוצת אנשים נתונה מחוץ למסגרת של עצמאות ואינה שלטת על גורלה, צפוי לקבוצה זאת לא רק אונס ושבודח חיזוני, אלא גם עבדות פנימית, עבדות נפשית, זו שאחר העם קרא לה בשם "עבדות בתוך חירות" וזה שבREL ציין אותה בשם "עבדות בתוך מהפכה". וההופעה הזאת של עבדות יהודית פנימית אינה רק נחלת מעמד אחד וזורם אחד ביידנות, לא רק קלירקליזם, קונסרבטיזם, קפיטליזם וליברליזם מהלים בעבדות; העבדות מלאה גם זרים מהפכנים בישראל, גם סוציאליסטים וקומוניסטים. אין ההופעה הזאת מותנית בגזע החברתי ובמעמד הכלכלי והרعيוני של קבוצת היהודים, אלא במצב האובייקטיבי שבו נתון היהודי לגבי סביבתו, ואם הוא נתון במצב של תלות כמייעוט, כמחוסר מולדת, קרע

ועצמאות – העבדות הפנימית הזאת מלואה אותה, בין שהוא מילונר ומווץיא לאור את ה"ניו-יורק טייםס" ובין שהוא מנהגי סוציאליסטי של פועלים או קומיסר קומוניסטי. שם, עמ' 216.

בגולה צפויות לנו שתי סכנות: השמדה והשתמדות; או אחת משתי הסכנות או שתיהן גם יחד – ואין מנוס מסכנות אלה בשום מקום ובשום ארץ ובשום תקופה ובשום משטר. שני האסונות האלה לא באו אף פעם במאה אחוז, ואני מקווה שגם הפעם לא יבואו במאה האחוז. פעם גובר האחד ופעם השני. בגמר מלחמה זאת אין שתי הסיבות האלה מתחלשות, לא סכנת ההשמדה ולא סכנת השתמדות, להיפך: שתיהן גברות והולכות.

שם, עמ' 218.

הסכנה הצפiosa לעמנו בגולה היא לא רק מרדייפות ומהפליות בלבד, אלא גם מミיתת-נסיכה ומהתרת החישוקים שהחזיקו וקיימו את אחותות ישראל בنصر זה מאות שנים.

מהபכת הרוח, 1949, **חzon ודרן**,

כרך ראשון, עמ' 40.

אין לייהודים בגולה שליטה על הכוחות הסובבים אותם ואין ביכולתם לעשות מה שהם רוצחים לעשות כיהודים, והם אונסים, מעט או הרבה.

על שביתת הנשק, 1949, **חzon ודרן**,

כרך ראשון, עמ' 200.

הגולה זוקפה לנו ונאנחו זוקקים לה, לא רק אנחנו יכולים לעזור לגולה, אלא הגולה יכולה וצריכה לעזור לנו. ולא רק אנו יכולים וחיבים להציל את הגולה, אלא הגולה יכולה וצריכה להציל אותנו, כי הגולה והיישוב שלהם בסכנה.

המאבק על היישוב, 1945, **במערכה**,

כרך חמישי, עמ' 40.

מיום שעמדתי על דעתך ועיינתי בתולדות עמנוא, הגעתך לידי מסקנה שלא הגויים אחרים על גלותנו וכל הכרוך בה – אלא אנו בעצמנו, היהודים, בכל דור ודור. מה שעשינו בארץ בשבעים השנים האחרונות הינו יכולים לעשות – בתנאים הרבה יותר נוחים – בהרבה הזרמנותיות אחרות משך אלפיים השנים האחרונות. לא היה כל הכרח שארץ זו תהיה כל כך הרבה זמן בידי זרים.

דבריו תשובה, 1949, **חzon ודרן**,

כרך רביעי, עמ' 107.

אפשר לחלק תופעות ישראל בימינו לשתיים: תופעה שאינה ראה עצמה בגלות וaina עומדת עלות לארץ, ותופעה שאינה יכולה וaina רוצה להשאר באשר היא, כי היה מודדים ועלבים ובلتוי מובהחים, והם מתריצים לעלות. הקו המבדיל בין שתי התופעות אינו קבוע-הוא לא שינויים, ותופעה שראה עצמה בתקופה מסוימת מובחנת ומרוצה, ומעוררת – מתחפה גורלה והוא מוצאת עצמה בגלות מרודה, כאשר קרה ליהדות גרמניה, וכרען לא חשוב הדבר אם השאננות של תופעות גדולות בימינו מוצדקת לאורך ימים או לא. לגבי רצון העליה קובעת לא הרגשה של האידיאולוג, אלא ההרגשה של רוכב איש הקיבוץ היהודי. אין הרגשה זו תלויה אפלו אם היהודי הוא ציוני, בלתי ציוני או אנטיטציוני. ביהדות אמריקה לכל זרמיה קבוצה ההרגשה, שאין לה צורך בעליה. ברור הדבר, שגם מארצות כגון אלה תיתכן ויישנה עלייה, המונעת בכוח חלוצי וציוני, אבל זהה עלייה אישית, עלייה של יהודים, אם כי מספר היחידים יכול הגיעו למאות ולאלפים.

ייחוד וייעוד, 1950, **חzon ודרך**, כרך שני, עמ' 37.

הגלוות שינתה דמותו ומעמדו של העם היהודי לא רק מבחינה מדינית וארצית, אלא גם מבחינה רוחנית ותרבותית.

עצמאות תרבותית, 1952, **חzon ודרך**, כרך רביעי, עמ' 51.

הגולה צמחה האפק של העם, כבלת רוחו, מעין היוצרה לא פסק ולא דל, אבל זרמו נסגר בדלת אמות של הגיטו.

שם.

כל היהודים בגולה הם כבילים ואנוטים פחות או יותר, כיהודים וכאזורחים. גם בארץות החופשיות ביותר, המקומות שווין זכויות שלם וגמור אחד העיקרים הייסודיים של משטרן, אין היהודי החופש הטבעי והמלא, אפלו בעניינים אורחיים כלכליים, שיש לאזרח בן הרוב. ביודעים או שלא יודעים חושש האזרח היהודי למזה יאמרו הגויים. מנתק מהכל היהודי, תלש על פי רוב מתרבויות עמו ובעברו, מוקף אויר זר ומטמיע, כפוף לחוק, למשטר ולהוו שנקבע על ידי הרוב הנוכרי – אין היהודי יכול להיות יהודי כשם שהאנגליה הוא אנגלי או אמריקני הוא אמריקני. אבל יש דרגות ושלבים ב מידת הCAFIFOT לעולם הבלתי היהודי. יש ארצות שבהן היהודי מגביל ומצמצם עצמו, ויש ארצות שבהן היהודי מגבל ומצמצם או גם אנוס על ידי החוק והמשטר.

בעיתות חוץ וביטחון, 1953, **חzon ודרך**,

כרך רביעי, עמ' 205.

כל אחד מאיתנו עומדר ביראת-הכבד ובהערצה عمוקה בעצמה המוסרית הגדולה שגילו היהודים בנדרודיהם וב███ם בגולה, שידעו לעמוד בפני אויבים, מבזים, מדכאים ורוצחים –

ולא יותר על יהודיהם, אבל הגלות שהיו בה היהודים, ועוד הם חיים בה – היא בעני הוויה אומללה, דלה, מרודה, מפוקפקת, ואין להתגאות בה; להיפך – יש לשלול אותה בתכילת השיליה.

אניఆעריך כל אדם ידוע חוליו וסובל כאבים שמתאבק על קיומו, איןנו נכנע לגורל המר, אבל לא אראה במצבו מצב אידיאלי. בני הארץ והמדינה שהגשימו בחיה יוסי'ום שאיפת הגאולה לפני שנתחדש המונח ציונות ולאחר מכן – מרדו בגלות והתיאשו ממנה. הם לא מרדו בגבורת המוסרית של העם היהודי שידע לעמוד בפני כל צוררו אלא בתלות, בנכר, בדולול החומרិ והrhoחני, בוטר העצמאות והחרות היהודית והאנושית שבגלות, ובכל גלות שהוא. אני מכזה את שילוק על שתפרנס מריבית. לא היה לו ברירה במקום גלותו, ובכל גלותה עללה בתוכנותו המוסרית על האצילים המפוארים שהשפלו אותו; אבל לא אהפוך את שילוק לאידיאל ולאיש מופת אשר נתאמץ להדרות אליו; יהודיה הגולה אינם שילוקים – אבל קשה ליישב גורייפיקציה של חמי הגלות עם האידיאל שלפני כשבעים שנה ניתן לו שם ציונות, וכשולל הגלות אני שולל גורייפיקציה של הגלות.

תשובה למתווכחים, דבר, 9.10.57.

יש צד שווה בכל יישובי היהודים בוגלה, גם בוגלה העשירה, החופשית, הדימוקרטית, וגם בוגלה המרודה, הדלה, המדוכאת, הטוטאליטרית. והצד השווה מתגלה בארכע עובדות – יסוד, בלתי-משתנות ולא נתנות לשינוי בוגלה, שבחן נבדלים חify היהודים בתפוצות מהי היהודים בישראל, ועובדות אלה הופכות את התפוצות כולן, בלי יצא מן הכלל, לגלוות, בין שהיהודים באותו אرض מיכרים בכך ובין שלא מכירים.

(א) היהו היהודים מיעוט כפוף לרצון הרוב ותלויה בחסדו. הרוב יכול להתייחס למיעוט היהודי כשווי-זכיות, והוא יכול לקפוח וכוויותיו. והמיינט היהודי חסרי-אונים להכريع במצבו וברצונו. מעמדו של המיעוט היהודי אינו מוכרע על ידי עצמו ואני מותנה ביכולתו וברצונו בלבד.

(ב) המבנה הכלכלי-החברתי של היהודים בוגלה שונה מבנה העמים בהם הם יושבים. רוכו של כל עם הם איכרים, פועלים ועובדים. מעמדם של האיכרים והעובדים אינו דומה בכל עם. יש שהם ירודים, עניים ומשועבדים, ויש להיפך; אבל בכל עם הרוב והמסדר העיקרי, שעליו מושתת העם כולם. לא כן בייחודי התפוצה. מספר עובדי האדרמה היהודים הוא קטן לאין ערוך ממספרם בקרב עמי הרוב, או אינם קיימים כל עיקר. מספר הפועלים היהודיים אף הוא נופל מהמספר היחסי של עמי הרוב, והם מוכרים בעיקר בஸלאח-היד מועטים. כמעט כל היהודים הם תושבי ערים. בארץ ירודות עבודה זו מגדריה עוני היהודי ודחקו, בארצות עשירות – להיפך, מעלה באופן יחסית רמתם התרבותית והחומרית מזו של הרוב, אבל גם פה וגם שם היא מרחיקה אותנו ממוקורות החיים הראשוניים של כל עם, ונוטלת מתחת רגיהם קרקע מוצק ואיתן, בכל המובנים של מילים אלה. ביהדות אמריקה מספר הפועלים מתחמם והולך, ודור המהגרים השני והשלישי עוברים לمعد

הבינוני, חודרים לכל ענפי התעשייה והמסחר והמקצועות החופשיים, ורמתם החומרית המצויה גבוהה מזו של רוב העם האמריקני. אך יתיחס העם האמריקני לטופעה זו – **ימים גידור.**

(ג) היהודים בגולה הרוצחים לקיים יהודותם – נתונים לשתי רשויות שונות או גם מתנגדות זו לזו. כאמור יונק היהודי מתחומי עם זר, גם בחיו החומריים וגם בחיו התרבותיים. יום-יום ובאשר לכך הוא אפוף אטמוספירה לא-יהודית, מושכת, מטמיה ולוותים גם עוינות. הסביבה הבלתי יהודית כוחה רב.atha השלטון, המשק, החוק, המדיניות, הלשון והתרבות השולטת. היא משפיעה ביודעים ובלא יודעים. הרצון היהודי והחמים היהודים מתכווצים בפנים מזנעת וצנעה, מוכדلت ומחוסרת שורשים במציאות הבלתי יהודית המקיפה והתקיפה. כל הinicja היהודית היא אך ורק מהעבר ומהמורשת היהודית, ונוצרת **שניות** מתמידה בחיה היהודים; נפתח קרע בין הרשות היהודית ובין הרשות האזרחית, ובכמה ארצות גם סתירה בין שתי הרשויות. ומכיון שתרבויות עם אינה יצירה לשונית בלבד, אף לא אוצר זיכרונות עבר, גם לא מנהגי דת או "אידיאה דתית", אלא מכלול החוויה האנושית והחברתית של הכלל, חוות ספוגה טבע, מורשה, משטרי כלכלה, חוקים, מאבקים חברתיים וציבוריים – הרי לא תיתכן כלל תרבות יהודית בגולה, כפי שכבר שמעון וביודבייז; לכל היוטר יתacen גיטו תרבותי, ولو גם גיטו מבוכן החיבוי; גיטו זה לובש צורה דתית, חברותית ורוחנית, אבל אין זה אלא גיטו, ככלمر פינה מצומצמת ומוכדلت שאין לה שורשים ומרכזי יניקה למרחבי המציאות של סביבת עם הרוב, זו האופפת את היהודים בגולה ברכזון ושלאל ברכזון, מדעתה ושלאה, אין מפלט ממנה, כל זמן שהחאים בתוכה, אפילו היהודות הדתית אינה יכולה לקיים בגולה יהודותה המסורתית כהלה בשלהותה. דת ישראל, בניגוד לכל דת אחרת, היא נתע ארציישראלי מובהק, קשור בקיומו לארץ מוצאו. חלק גדול ממצוות הדת לא ניתן לקיים בנכר, אלא בארץ, ועצם היישבה בחוץ-ארץ כאילו אין לו אלה.

(ד) בגולה לא תיתכן מסגרת כלל-יהודית. ואין הדבר תלוי במשטר השorder בארץ; ואין הבדל אם זה משטר טוב או רע, מדכא או חופשי, טוטאליטרי או שוחר חירות. היהודים כפופה למסגרת הריבונית של הכלל האזרחי, למסגרת המדינה, ועל מסגרת זו אין ליודים כיהודים כל שליטה באשר הם מייעוט.

היהודים בגולה כיהודים הם אבך אדם, המנסה להידבק אחד בחבריו אולי יותר משועשים זאת בני עמים אחרים באותו התנאים; כי היהודים הם בני עם קש-ה-עורף. והזיקה למורשת היהודית, אם זו מורשת דת, מורשת לשון, מורשת מולדת, מורשת אהובה יהודית או מורשת חזון הגאולה, היא עמוקה וחזקת מאיין כמו כן, ובכל ארץ שיש רשות לכך – היהודים יוצרים לעצם מסגרות וארגוני חופשיים לפועלות יהודית ולביתוי היהודי עצמי. אבל אין למסגרות אלו לא כוח מחייב ולא היקף כולל, ולא תוכן חיוני.

ישראל וההתפוצה, 1957, **שנתון הממשלה**,

תש"ח, עמ' כב-כב.

המשמעות התמציתית של ההיסטוריה היהודית בגולה

לאחר אלפיים שנות גולה לא הינו כל כך מועטים בגולה, אילו לא אכלו בנו שתיים: השמדה והשתמדות. שתים אלו לא פסקו בתוכנו מיום שיצאנו בגולה ועד היום הזה. יהודים בודדים, במספר לא קטן, לא עמדו כוח, לא יכולו לעמוד בפני הבז, הרדיופות והగירושים, בפניהם הסנהה שהיתה תמיד תלויה על רашם. רבים גם לא עמדו כוח לעמוד בפני הקסם של השלטון והתרבות והדת האוניברסלית, כל-אנושית כביכול, המביאה בכנפייה שלום וברכה ואושר לכל האנשים מחוץ ליהודים – ונכנעו ועזו את המערכת. אבל העם בשלמותו לא נכנע ולא נרתע! ואין בהיסטוריה העולמית הופעה מופלאה כזו של אי-כניעה הנמשכת מאות שנים. יש בדברי כל עם ועם גילויי גבורה. גבורה היא תוכנה אנושית כללית וגילוייה אפשר למצוא גם אצל עמים עתיקים וגם אצל עמים בימינו. אנחנו עדים במלחמת-העולם השנייה לגילויי גבורה של מיליוןים, אבל אין בהיסטוריה העולמית כדוגמת עמנו למרי, לקשיות-עורף בלתי נרתעת במשך מאות ואלפי שנים. היו גם עמים אחרים שעבר עליהם גורל העם היהודי, שנעקרו מארצם ויצאו בגולה, אבל ככל לאחר נעלמו מעלה במת ההיסטוריה אחריו עשוות שנים. היהות היא הדוגמה היהודית של אומה קטנה עקרה מסורתה, מוקפת איבת עולם, העומדת במריה ואנייה נכנעת, מזו רדיפות אדריאנוס ועד מורדיה-הגייטו בווארשה, בלובלין ובכיאאליסטוק. אי-כניעה של אומה קטנה במשך זמן כה ממושך בפני אוכבים כל כך רבים ותקיפים, אי-כנעה לגורל ההיסטורי – זה היא משמעותה התמציתית של ההיסטוריה היהודית בגולה.

齊耶維י המפהכה היהודית, 1944, במערכה, כרך

שלישי, עמ' 200–201.

עם אובדן חירותו הממלכתית העמד העם היהודי בשתי רשויות מנוגדות – מצד אחד רשות המורשת היהודית, מצד שני – רשות העם הזר, על משקו, כלכלתו, תרבותו, חוקיו וכוח משיכתו והתנגדותו.

הכפיפות לשתי רשויות אלו וההתרכזות הנפשית, הרוחנית והחומרית הכרוכה בה – זה היא התמצית ההיסטורית היהודית בגולה; לא תמיד, לא בכל זמן ולא בכל ארץ קיים ניגוד מוכרה בין שתי הרשויות. היו תקופות בהם הבניים ויש ארצות בימינו אלו, שמצד המדינה והעם שבתוכם ישבים היהודים אין כל מניעה והפרעה לייהודים להיות כרצונם ולטפח ערכיהם המיעודים; אבל הצד השווה שככל הזמנים ובכל הארץ – וזהו היסוד הקים הבלתי משתנה של חי הגלות – שהיהודי (כל עוד הוא נשאør במדינת-מה יהוד) נתן לשתי רשויות שונות, ויש קרע מוכרה בנפשו ובחייו בהיקלעו בין הרשות היהודית ובין הרשות הבלתי-יהודית. הרשות היהודית מצומצמת בפינה רוחנית קטנה ויונקת בעיקר מה עבר. הרשות הזרה, שאין לה כמעט כל הגבלה, יונקת מהויה ומופנה לעתיד, והרייה אופפת ביודעים ובלא-

יודעים כל חייו המשמשים של היהודי וקובעת מעמדו, חינוכו, תרבותו, פרנסתו והלבתו יום-יום. וחוץ זה שבן שתי הירושיות מעצב דמותה היהודית בגולה, דמותם בעניין עצמן ודמותם בעניין הגויים והיהודי מתנדנד בין גיטו ובין התבולות, בין ביטול ובין התבטלות, בין ברicha מהעולם ובין ברicha מעצמו. יש שהוא מתכנס כולם בתוכו ומפרנס نفسه משירתי המורשתה היהודית שנעקרה ממקור חייתה. ויש להתפלא על החינויות וכוח-היצירה המופלאים הגנווזים בעם-עולם זה, שאפילו בתנאים אלה אין יצירתו פוסקת לגמרי – אם כי יצירה זו היא לרוב תלולה מהמציאות ומרחפת בחלדריך ללא אחיזה ממשית בתביעות ובצריכים של החיים המתחדשים בלי-הרף. ויש שהוא, ל屣יף, עוזב את קנו הגלמוד והנידח ומדפק על שערי העם הזר ומבקש להיקלט בתחום תרבותו ולהיכנות ממנה. במרקחה הראשון הוא מבטל עולם ומלוואו, ומשתעשע בהרגשת העליונות של עם נבחר אשר אמן מר ורע לו בהוא ובעולם הזה, אבל לעומת זאת הריחו עתיד לנחל כל-טוב בעולם הבא. במרקחה השני – הוא מתבטל בפני אחרים, מטשטש צבינו המיויחד, נדחק לרשות שאינה שלו, מסתגל ונחפץ לאחר. כשהוא מצלה הוא נקלט ונטעם, כשהאיינו מצלה – הוא נפלט ונעלם ומאבד כל עולמו.

התחבטות זו בין שתי הרשוויות לא פסקה אף פעם בתולדות ישראל בגולה ולא תפסק כל עוד ישבו יהודים בנכר ולא ירצו או לא יוכלו להתבולל כלל, וגם לא ירצו או לא יוכלו לשוב למולדתם העצמאית. התחבטות זו בין שתי רשוויות שיבשה ראיית העולם בקרב היהודים, וגם שיבשה ראיית היהודים בקרב העמים.

עצמאות תרבותית, 1952, חזון זדרן,

פרק רביעי, עמ' 51-52.

יהודי הגולה יהודי אירופה

לפני המלחמה היו תשעה מיליון יהודים באירופה. הם הקימו את הקיבוץ הגדול של היהודי אמריקה, הם בנו את היישוב העברי החדש בארץ, הם יצרו כל הנכסים הרוחניים והתרבותיים של עמנו במהלך השנים האחרונות. אלה היו נושא ההיסטוריה היהודית וכוחה המניע. רק שריד מעט נשר עכשו מיהם – ושרarity יהדות אירופה לא Tosif עוד להיות הכוח המרכז בעם היהודי – במרכז קיומו של העם נוצר חלל ריק, ואין מה מי שימלא חלל זה, הימצא די כוח בשארית להמשיך קיומה ולקיים יעדות?

אין עתיד לנו בלי מדינה, 1945

במערכת, פרק רביעי, עמ' 207.

מהלומה אנטזה ואכזרית ניחתה בימינו על ראש יהדות אירופה, מהלומה שאין לה עוד כל תקנה – הטבח של שישה מיליון יהודי אירופה במהלך מלחמת העולם השנייה על ידי הנאצים. רק אודים מוצלים מAsh נותרו פה ושם, ואלה הגיעו ברובם הגדול ארצה – מיהדות בולגריה ורומניה, ומשרידי היהדות בפולין, ביון, ביוגוסלביה, בגרמניה, באוסטריה ובצ'כוסלובקיה.

המדינה וה坦ועה הציונית, 1951,

חzon ודרך, כרך שלישי, עמ' 197.

ראייה בהירה ואכזרית של הדברים שנפלו בימינו מז פרוז מלחמת העולם השנייה, ודאי שיש בה כדי למלא אתנו דאגה וחורדה عمוקה, אבל אין בה כדי לייאש ולרפואת ידים. אין תקנה ואין שילומין לחורבן היהדות אירופה, ואולי לא מיצינו עד היום הזה כל גודל החורבן והוצאותיו האiomות. אבל גם שואה זו לא ערעורה קיומו של העם היהודי ולא ההשיכה עולמו ללא תקווה. כוח היהיוניות המופלא הטבוע בעמנו עד לו בשעות הטרagiות ביותר בחייו, בכל התקופות ובכל הדורות. הוא עומד לו גם בימינו אלה.

גם ראי השחרות בקרב היהודים בדורות האחרונים לא העלו על לבם לפני שנים, שישים או שלוושים שנה הסכנה הצפואה למילוני היהודים באירופה. וכך בין "שוללי-הגולות" הקיצוניים ביותר לא נמצא אף אחד, שהזה מרראש אפשרות של השמדה מאורגנת ומתוכננת של הגזע היהודי על ידי עצמה אירופית כבירה. אבל בית-ישראל באירופה זה כמו שהיא הייתה שקט, והמנים הגדייל רפואה למכה: הם יצאו את אירופה לעברי הימים והקימו בשבעים השנים האחרונות שני מרכז כוח ועצמה יהודים, שלא היו כמוום זה אלףים שנה; אחד בעולם החדש שנתקלה בשנת גירוש ספרד, ואחד בעולם היישן – במודדות-הקדומים של האומה העברית.

נראה נכון, 1954, **חzon ודרך**,

כרך חמישי, עמ' 47.

ליהדות האירופית קרו בעשרים ושמונה השנים שבין סוף מלחמת העולם הראשונה וסוף מלחמת העולם השנייה שני אסונות מחרידים: שליש ממנה נזק באונס מיהדות העולם זה כארבעים שנה על ידי המשטרabolיטי ברוסיה, בתום מלחמת העולם הראשונה; וכשני שלשים נטבחו ונשמדו על ידי התליזנים הנאצים במהלך מלחמת העולם השנייה. זה האסון הכפול, ללא דוגמה אף בהיסטוריה רבת העמיים של עמנוא, שפקד אותנו במחצית הראשונה של מאה זו לפניו קום המדינה. מיהדות אירופה נשארו רק שרידים מועטים, שהם עדין חופשיים, אבל תקופת hegemonיה של יהדות אירופה בחיי העם היהודי חלפה לבלי שוב.

מדינת ישראל ועתיד העם, 1957, **מולד**, כרך טו,

חוּבָּרֶת 107-108, עמ' 225.

יהודי אמריקה

ארצות הברית היא הארץ היחידה המכילה יישוב יהודי המוני – הקיבוץ היהודי הכى גדול בעולם – מבלי שהיה בה עד הזמן האחרון תנועה חלוצית. אולם גם מה מקרים השינויים העצומים שהחלו במצב הכלכלי, וביחוד במצב המוני-ישראל, את התנאים לצמיחה תנועה חלוצית. גם בשבייל' יהודי ארצות הברית ארץ-ישראל מהיות עניין לפילנטורופיה לאומית, עניין של עוזרה לזרים הסובלים במוורה אירופה, ונחפקת לשאלת חיים ועתיד של יהודי ארצות הברית. והנווער הוא בעלי ספק האלמנט הכי רגיש הנעה לשינוי זה. וכבר רואים אנו ניצנים חשובים של נוער חלוצי, לא רבים בכמותם, אבל בני קיימת ונותני תקווה לפי איכותם. ואם תנועתם תיענה לתביעת-הנווער האמריקני ותקדיש כוחות ואנשים לא רק לתעומלה ואוסף כסף, אלא גם לחינוך הנוער, יש תקווה שגם בארץ זו יפרוץ מעין החליציות ואיזו ישתנו פנוי הציונות בארץ רבת-משקל זו.

הפועל בציונות, 1932, **mammals לעם**, עמ' שיא.

יהודים ארצות הברית, עד כמה שאינו מכיר אותה, שונה מכל קיבוץ יהודי אחר בעולם; היא דומה במקצת לקיבוץ היהודי בארץ-ישראל – זו היא יהדות של מעבר. ברוסיה, בתימן, בגרמניה היו קיבוצים יהודים מושרים מאות שנים; יש אומרים אף שנים, יש אומרים שהיהודים הגיעו לבוא לגרמניה לפני הגורמים. הם היו מושרים בשני דיברים; בחוויה היהודית ובշכנות מגובשת, עדין ורחוקה מבגרות, لكن אין לדבר על פרצוף מסויים. וכשם שאידי-אפשר לומר דבר מסוים על אמריקה כולה, כן על היהודים. יהודים תמיד דומים לגויים, אלא שתמיד מוסיפים נוף משלהם.

זה יש גם חובה. אין כאן הנוקשות, נגיד, של היהודי המתובלל מגרמניה (אני מדובר כמובן על גרמניה שלפני היטלר). אין גם הנוקשות הדתית המטולפת של "אגודת ישראל", בן הדבר אצל האנטישוינים. זהו דוגן שעדרין לא נתקשה.פה אפשר ליצור יותר קלות כל צורה, אבל יש בה גם מן השיללה. הכל דך, כתובים על הדונג ונקל למחוק את הכתוב. ביהדות רוסיה היו כל הזרמים שורשיים, הוא הרין בגרמניה. כאשר הchallenge המרידת הציונית נשמהת היהודי הגרמני, העמיקו לחשוב, חרשו חריש עמוק בנפש ובמחשבה.

דברים אלה אינם בארה"ב, ומשום כך יש צורך בהתמדה. אף פעם אי-אפשר להגיד שהמלאה נשלה מה. אם איןך ממשיך – הכל עלול להחרב.

תוכנית פעולה ציונית יהודות ארצות הברית, 1942

במערכה, כרך רביעי, עמ' 48-49.

יש גם תסביך נחיתות של יהודים, אותו תסביך נחיתות שהציונות ניסתה לעקור אותו, ולא הצליחה בכלל, התנוועה הסוציאליסטית ניסתה אף היא לעקור אותו, וגם היא לא הצליחה בכלל. ואם גם היו באמריקה סוציאליסטים נלהבים – פגעה התહבותם. ויש תסביך של נחיתות, ביחוד אם היהודים העשירים הם קרובים למלכות ולו רובם הם קרובים למלכות, בין אם היא דמוקרטית ובין אם היא רפובליקנית.

שם, עמ' 50.

היהודים באmericה שרים יותר מכל היהודים בפחד מפני אנטישמיות.

שם, עמ' 51.

מחוץ לישראל אין כרגע קיבוץ יהודי שידמה ביכולתו החומרית, המדינית, הכספית וגם המרבותית והרוחנית לקיבוץ היהודי באmericה. וכל עתידו של העם היהודי וגורלה של מדינת ישראל תלויים בשותפות האמיצה והנאמנה שבין ישראל בארץ ובין יהדות אmericה. ויקת-הגומלין של ישראל עם יהדות אmericה לא תעמדו אך ורק על שותפות כספית, מדינית בלבד – אלא על שותפות חילוצית ותרבותית, שותפות של גוף ורוח מצדם של טוביה הנעור ותלמידי החכמים ביהדות האmericנית שיבנו יחד אתנו מדינת ישראל ותרבות ישראל. חילוצי ישראל מכל הארץ יפריחו יחד עם בני הארץ שמנות המולדת, ולא יעדר מקומו של הנעור היהודי באmericה בקרב חילוצים אלה. ובמיוחד נזקק לתלמידי-חכמים ואנשיותו ועובד-ידם ומומחים שבקרב היהודי אmericה, למען האדריכל חכמת ישראל החדש שעלייה יתבסס כל מפעלו המשקי, הצבאי והחינוכי. וגם בענף המזוהה של חקר תולדות האומה והמולדת, שלו نتيיחס עד עכשו בגולה המונח של "חכמת ישראל" במובנה המצוצם – גם כאן יש כרך נרחב לפעולה וליזומה משותפת בין חכמי ישראל וחכמי היהדות בתפקידו, ובראש וראשונה באmericה.

עצמאות תרבותית, 1952, חזון זדר,

כרך רביעי, עמ' 56-57.

ليهودים רבים בארה"ב יש עדין הפחד שמא לא יראו בהם אזרחים אמריקנים גמורים, אם יהיו קשורים עם עניינים יהודים עולמיים. משום כך מתנגדים רבים לציוויתן. אבל גם אלה שאינם מתנגדים, ואפילו כמה וכמה ציוניים, חוששים לסתירה שבין היהוד ובן היהוד אמריקאי. ההתבולות האמריקאית שונה מבהינה השובهة מההתבולות באירועים אירופיים. העם האנגלי, הצרפתי, הפולני – זהו קודם כל מושג אתני-היסטוריה, ולא רק מושג ארצ-ימלכתי. בני עם מסוים באירופה שותפים למסורת לאומית, תרבותית, אתנית, פוליטית ולרוב גם דתית. בארה"ב הולך ונוצר מושג חדש של עם. לא העבר, לא הלשון, לא הגזע והלאום, לא הדת. כל אמריקאי הוא מהגר, או בן של מהגר, או נכדו של מהגר. המשותף הוא האזרחות האמריקאית. ההתמזגות החדשה בלשון ותרבות עדין לא הגיעה

לגמר בישולה. הוויקה האוזוחית-המלכנית היא משום כך העיר. ומשום כך גדול הפחד מהmillionת "לאומיות" שבלשון האנגלית יש לה הוראה כפולה: נתינות וויקה לאומה (הmillionת "ניישון") פירושה לא רק אומה אלא גם מדינה). והפחד של כמה יהודים מהmillionת "ניישונל" אין לשער. אם יהודי מודה בקשר לאומה (ניישון) היהודית – הרי אורהותנו האמריקיקאית מפוקפקת, כי לאזרחות (נתינות) קוראים "ניישונלי". ואיך אפשר לישב זיקת יהודי לא-ארץ-ישראל וארצות הברית כאחת?

שם, עמ' 54-55.

בארצות הברית יש חמישה מיליון אזרחים שהם יהודים, ויישוב יהודי זה הוא הכוח הפוטנציאלי הראשון – לאחר היישוב בארץ – שיש לנו בעולם בהאבקנו על עתידנו במולדת. יש להציג כוח פוטנציאלי, היולי. אין זה עדין כוח מגובש, אקטיבי והוא טען הפעלה והדרכה, אבל הוא עשוי לשמש אחר הגורמים אשר יכירו בהתהוושות שיש במדינת האנגלית בין שתי האוריינטציות – הציונית והאנטי-ציונית.

המדינה הציונית, 1943, במערכת,

פרק שני, עמ' 261.

יודע אני את מצב היהדות בארה"ה. וזהו אחת הארץות החופשיות הראשונות באמריקה, בה קיימים חופש וביטחון, מבחינה חוקית בכלל אופן, כמעט במידה מסוימת. בה יש גם ביטחון מפני החוק, כאשר שם קיימים משפט עליון העומד מעיל לחוק הרגיל, ואם מחוקקים חוק הפגע בעקרונות הדימוקרטיה וזכויות האדם – אפשר לערער בפני המשפט העליון והוא מבטל את החוק. שם יש גם מידת רובה של רווה כלכלית, ומצב היהודים אינו רע; ולא רק של שכבות קטנות אלא גם של המוני הפועלים, שאגב הם הולכים ומתהמעטים. בכל אופן לא ידוע לי ארץ חופשית יותר מאשר ארה"ה. כשהבאתי לארצות הברית לא בפעם הראשונה, לאחר פרוץ המלחמה הזאת, הייתה נדחתם לראות באיזו מידת היהודים בארה"ה הם אנוסים ואני מעצים להיות מה שהם רוצחים ולדבר מה שהם חשובים ולהשיח את רחשי-הלב: ולא רק בענייני היהודים, אלא גם בעניינים המסעירים את אמריקה כולה, כמו בשאלת המלחמה. לפניו שאmericה נכנסה למלחמה נתחלקו הדעות בעד ונגד. וגם שם היו כאלה שאמרו, כמו אמר "השומר הצער" אצלונו, כי עליינו להישאר ניטרליים במלחמה שני המהנות. וכיוח סוער נמשך בארה"ה בשלוש שנים, אבל היהודים היו כמעט אנוסים לשток. ורוב היהודים ידעו מה זה היטלר, לא רק באשר הם יהודים, אלא באשר להם יש קשר הבחנה גדול יותר בעניינים בינלאומיים והם יודעים יותר מה שנעשה בעולם מאשר לא-יהודים וגיל. והיתה ליהודים עמדה ברורה. וכך עליון לא העיזו לדבר, כי הם אנוסים. לא החוק אנס אותם. החוק נותן זכות ליהודים להגיד את אשר בלבם, כמו להולנדים, בלגים ואחרים. אבל לא הכל בידי החוק.

רק דוגמה אחת מגילויי האנוסות האירופאיות ביותר. לפני שנה היו מכבים ילדים

בבוסטון. ולא רק בbosston. ילד יהודי לא יכול היה לעבור רחובות מטומאים, והעתונות היהודית והציבוריות היהודית שתקו באופן מאורגן, מפחד שהוא חיליה-יחס יודע הדבר בעיר אחרת ויעשו מה שעשויים בbosston. אمنם השתקה לא הוועלה ובריוונים בשיקגו ומקומות אחרים המציאו עצם את החכמה הזאת וגם הם היו מכימים יהודים. ושמעתה זה לא כבר מפני היהודי שבא מניו יורק: בכרך זה יש שני מיליון יהודים. אותו היהודי גר בסביבה שאינה כולה יהודית, והילד שלו הולך לבית ספר הנמצא בבלוק השליishi מביתו. ואשתו מפחדת לשלוח לשם את הילד לבדו, משומש מרובי צים בדרך. מוכן, שאין היהודים באמריקה במצב של אנוסי פרס שהוכרחו להתחensem, אולם אף הם במידה ידועה אנוסים. כשהוואקמה החטיבה היהודית הלחמת וכל גוי הגון שמח כי סוף-סוף ניתןizia פיצויי מוסרי ליהודים, וגם העיתונות הגוית באמריקה קידמה את ההחלטה של הממשלה הבריטית בהכרה ובחיבור, נמצאה עיתון אחד גדול בארה"ה, "ניו יורק טיימס" – העיתון הגדל בזאת בארה"ה! – שקייטרג על החטיבה היהודית. ומהרו? מפני שבעליו יהודים, והם חוששים שהוא יפקפק באמריקניותם – אם תוקם חטיבה צבאית יהודית. לסינג רוזנולד הנלחם נגד מדינה יהודית גם הוא יצא בהכרזה נגד החיל"ל, מתוך מצב אנוסות. אבל אנו אנו רק זולצברגר היהודי המתבולל; אפילו הציונים באמריקה אינם מעיזים תמיד להגיד ולגלות מה שבלבם.

דרך "החלוץ" בגולה, 1944, **במערכה**,

כרך שלישי, עמ' 213-215.

בארצות הברית נמצא הקיבוץ היהודי הגדל ביותר. שם יש שוויון מובהך, נסיך-צאן-ברזל קונסיטואציוניים, ובארצות הברית לא כל כך קל לשנות קונסיטואציה; והעיקר, זה המקום היחיד בעולם שכמעט כל התושבים הם מהגרים כמו היהודים. אף על פי כן היהודים שרויים בפחד שלא יהיו אמריקנים טהורים, שלא יצאו ידי חותם, שמא יאמרו להם שהם רוצחים שהוא לא מפני שהוא נחוץ לאmerica, אלא מפני שהוא נחוץ ליהודים – והם כבולים.

"תוכנית בילטמור" ומנגדיה, 1944, **במערכה**,

כרך רביעי, עמ' 111.

דבר הימצאו של קיבוץ היהודי בן 5 מיליון ומעלה, המרוכזים בעמדות מפתח בארה"ה, והיות הציבור מגויס ככלו מאחורי התביעה הציונית – עלול להיות גורם מכريع, בכלל כמובן אחד הגורמים המכريعים, בעמדתה של אמריקה.

הפעלת כוחות, 1945, **במערכה**,

כרך שלישי, עמ' 050.

מדינת ישראל העניקה לקיבוץ זה ברכה שלא תסולא בכך: הרמת קרנו ובכבודו, עניין עצמו ובעניין שכני. אבל גם קיבוץ זה תרם ויתרhom מלווה חפניו לבניין המדינה, לביטחונה

ולפיטוחה. מה שהדומות אמריקה מסוגלת לתרום לממדינת ישראל – לא יעשה שום כוח אחר מוחוץ לממדינה.

הדורות אמריקה רואות את עצמה כחלק נאמן של העולם החדש והగודל הזה – בהישארה קשורה לעם ישראל. ולהדורות אמריקה עוד נתנו עליות לבניין המדינה ובקיבוצ' גלויות. מי שגורס קיבוץ גלויות ואינו גורס עוזרת יהודית אמריקה, נשא לשוווא שם קיבוץ גלויות, ורק בהיות אמריקה כאשר היא – ארץ חופשית, דמוקרטית, פתוחה, מסוגלת יהדותה לתרום תרומתה הגדולה לפיתוחה המדינה וביצורה.

אני סבור שהיהודי ארצות הברית הם יהודים יותר טובים מיהודי ברית המועצות, ואם היהדות האמריקנית עשו מה שלא עשו היהדות הרוסית, אין זאת אלא באשר הם חיים בתנאים המאפשרים השתתפותם לבניין המדינה. טול מהעם האמריקני את חירותו – וגם יהדות אמריקה תשוטק. רק בתחום סביבה חופשית תיתכן חירות יהודית.

מדיניות החוץ שלנו, 1951, **חzon ודרך**, כרך

שלישי, עמ' 249-250.

אין ספק שמנaggiי הציונות בארה"ה פשטו את הר gal עם הקמת מדינת ישראל. לא כמו אפללו 50 מנהיגים לעלות לארץ כאשר הוכרזה המדינה. אני סבור שדבר זה היה מושך אחוריו עליה המונית, אבל זה היה מראה שדבר הציונות לא היה דבר ריק, לפחות בפני עצמו בתנועה.

מדיניות העליה, 1951, **חzon ודרך**,

פרק שלישי, עמ' 264-265.

הציונות האמריקנית בכללה הייתה מראשתה שונה במוחותה וביסודה מהציונות האירופאית. ציוני אמריקה, בלבד בודדים, היו – בהשוואה לציוינים ברוסיה, בגליציה או ברומניה, ואחר כך גם בגרמניה – חובבי הציונות. זו הייתה ציונות "אלטראיסטיית" בנגדן לצוונות "האגוניסטי" של יהדות מזרח-אירופה. המנייע הציוני באמריקה לא היה הרגשה של חייהם ורצון או סיכוי לצאת מגולה זו, אלא רגש סולידריות עם יהדות אירופה, ורצון לעזרם להם להשיג מבקשים בארץ ישראל.

היו, כמובן, יהודים גם בארה"ה שהרגשותם היהודית הייתה כה חריפה. שגם ה"גן-עדן" האמריקני לא הצליח לעקוף מתוכם הנטה הנבר והטלות, והם הגיעו צורך נפשי عمוק לחיים יהודים ואנושיים שלמים, ללא ח齊יה ולא שנויות. וצורך זה גבר על ההנחה מההרווה והחרירות האמריקנית. אך אלה היו בודדים ויוצאים מן הכלל, ולא הטביעו חותם על הציונות האמריקנית. הציונים בארה"ה, לא פחות מלא-ציונים, ראו עצם לא רק אורות נאמנים לארצות הברית, אלא חלק או רגני של הרקמה ההיסטורית ילודת הגירתי-עמיים המהווה את האומה האמריקנית.

עסקנים ציוניים מארצות מזרח-אירופה, שאף הם לא עלו ארצה עד שהגיעו מים עד

נפש, מניטם אمنם להסביר לציונים באמריקה, שאין שום הבדל בין מצב היהודים בארץ מזרחה-אירופה או בגרמניה ובין מצב היהודים באמריקה וכי אין תפוצה ויש רק גלוות. אין כל תועלת לגבי בירורנו אנו לנשות ולבחון אם המזיאות ההיסטורית, הפוליטית והאנטוגרפיה באמיריקה שונה מזו שבאירופה, ואם השינוי הזה משפיע על מדתעה ועתידה של היהודים האמריקנית. עובדה היא, שאין להעתלם ממנה, שציוני אמריקה קופרים כל השנים בהם שרויים בגלות, ואפילו העסקנים הציונים, שנמלטו מארצאות-מזרחה-אירופה, אינם שונים בណדון זה מציוני אמריקה הוותיקים; אין הם עולים ארץ ואינם מוחנכים בניהם לעלייה. וכربים מיהודי אמריקה שלא נצטרפו מעולם להסתדרות הציונית אינם אלא חובבי ארץ ישראל, ועכשו חובבי המדינה, אם כי הם מוחזקים באדיות בשם ציונים.

לפני מלחמת העולם השנייה לא הייתה הציונות האמריקנית קובעת ועומדת במרכז התנועה. אפילו מבחינת כמות השוקלים הציונים عمלה אמריקה אחרי פולין, אם כי בארצות הברית היו בשנת 1939 שני מיליון יהודים יותר מבפולין. ראש המדබרים בקונגרסים הציוניים והקובעים דבר המפעל הציוני היו ציוני ארץ ישראל – שאף הם באו בעיקר מאיירופה – וציוני אירופה, מלבד שני ציונים אמריקניים שהתיישבו בארץ ונבחרו כל אחד להנהגה הציונית – הגברת הנרייטה סולד וד"ר עמנואל ניומן – לא נבחר לפני מלחמת העולם השנייה אף ציוני אמריקני להנהגה הציונית. הציונות האמריקנית גם לא נדקה ביותר להטיל מרotta או השפעתה על התנועה הציונית ועל המפעל בארץ. אמריקה גם לא הייתה אז מרכז מכריע מבחינה ציונית; המרכז העלה היה באירופה המזרחית, התיכונית והדרומית. מאמריקה באו בעיקר בספרים, והכසפים באו לא-ודוקא מציונים בלבד, ואולי גם לא בעיקר מציונים. אין זה מקרה ש"הסוכנות המורחבת" שהוקמה בשנת 1929 אשר להלכה הייתה צריכה להקייף גם היהדות "הלא ציונית", הייתה למעשה רק שותפות בין ההסתדרות הציונית ובין לא-ציוניים אמריקניים, ולהנהגת הסוכנות צורפו אף ורק נציגי הלא-ציונים האמריקניים. יהדות אמריקה תרמה בעיקר עוזה כספית, ובמתן עזרה זו לא הייתה הבדל בולט בין ציונים ולא ציונים. גם הציונים וגם הלא-ציונים בארה"ה לא ראו במפעל הארץ-ישראל – עתיד ליהדות האמריקנית, ואת עצמן – כנושאים אישיים של המפעל. אלה והיו יידי המפעל ותומכו, אם כי בסגנון דברייהם היה לפעמים הבדל ניכר. ציוני אמריקה היו רגילים לסגנון שלט בתנועה הציונית, והלא-ציונים היה דבקים לسانון הפליאנתרופיסטי שהיא רוח בסביבתם. ואם כי אין לזל גם בהבדלי סגנון – הרי קובלע התוכן. ובתוכן לא היה כמעט שום הבדל בולט. גם הציונים וגם הלא-ציונים אהבו את ארץ ישראל כיהודים, ושניהם יחד לא התכוונו להתיישב בה בעצמם. שניהם ראו עצם מעורבים בחים האמריקניים, מושרים או משתרשים בתרבות האמריקנית ורואים עתיד בניהם ובבנים היהודים שלא זכו כמוهم לחיי שוויון, רוחה וחירות – למצוא לעצם מקלט בטוח בארץ. וגם להקים מדינה יהודית.

הציבור הפליאנתרופיסטי – מבון הטוב והמקורי של המילה פילאנתרופיה – של הציונות

האמריקנית לא פגע לפני מלחמת העולם השנייה באופיה הכללי של התנועה הציונית כתנועה של אבטואמנציפציה. רוב מנינה ורוב בנייה של הסתדרות הציונית היה באירופה, ויהודיות אירופה ראתה עצמה שרואה בגלות שיש לצאת ממנה – למודת גאותה.

המצב נשתנה תכليית שנייה לאחר מלחמת העולם השנייה, כשהושאית הציונות ה"אגואיסטית" נשמדו ונחנקו – וكم מה מדינת ישראל. התנועה הציונית בגולה היא עכשו ברוכבה המכريع ציונות אמריקנית. לקונגרס הראשון שנתקנס באرض לאחר יסוד המדינה הופצו בארצות הברית כשני שלישים של כל השקלים בגולה. לאחר השואה באירופה מרocoן רוב העם היהודי שבגולה – בארצות הברית. ואם לנכונות "היהדות המשותקת" בארצות הקומוניסטיות" – מהויה היהדות האמריקנית שני שלישים של כל יהדות הגולה. ונשתנה לא רק משקלה היחסי של יהדות ארצות הברית. ארצות הברית נעשתה למנהיגה של העולם החופשי – – –

ובאותו חלק של העולם, שבו יש ליהודים חופש להיות יהודים כרצונם, לפחות במידה שדבר זה אפשר בגולה, ארצות הברית של ארצות הברית היא המעצמה המנהיגה. ההגמוניה של ארצות הברית החופשי מגילה עוד יותר משקלה וערכה של יהדות ארצות הברית – בחצי העם היהודי. מדינת ישראל ויהודיות ארצות הברית, הן שני העמודים שעלייהם נשען עכשו כל בית ישראל.

אולם האחריות הכבודה שהוטלה עכשו על היהודי ארצות הברית לא שניתה עדין במאומה את אופיה, צביונה ומהותה של הציונות האמריקנית. תקומת המדינה והפיתחת שער הארץ לרזואה לכל היהודי הרוצה לעלות – לא עוררו בקרב הציונות האמריקנית כל תגובה ציונית, ככלומר, תגובה שיש בה ממשו יותר ושונה מתגובה של סתם ידיד המדינה. ציונות זו יחד עם כל הסתדרות הציונית העולמית נידונה לאולט-יד, לאובדן-דרך ולכישלון חרוץ, אם לא תראה בבהירות, בעיניהם חדשות ובכל פתו, התמורות המהפכניות שהלו בעולם ובעם ישראל מאז 1939 ולא תסיק כל המסקנות מתמורות אלו.

ציונים וחובי ציונות, 1954, חזון זדרן, כרך חמישי, עמ' 44-47.

יהודי ארצות הברית משתייכים יותר ויותר למעמד הבינוי והגבוה בלבד, ומספר עובדי האדמה הוא כמעט אפסי וגם מספר הפועלים הולך ופוחת. היהודים נקלטים במסחר, בתעשייה ובמקצועות החופשיים ועשויים חילרבם החומירי במקצועות אלה. וכך ישפייע דבר זה על מצבם ועל יחס הרוב אליהם – ימים יבואו ויגדו.

בכל שאר השטחים בארצות הברית אין הבדל בין יהודים ובין לא יהודים. אין אידיאולוגיה של התבוללות בקרב היהודי אמריקה, אבל גדרה התבוללות בפועל, אם כי אין התבוללות זו כרוכה בהתכחשות להיוותם יהודים. יהדות זו יש לה נקודות אחיזה מסוימות מועטות וחלשות. מתרחוב הפולחן הדתי, אבל ספק אם מתגברת ההכרה הדתית. השיכנות לסינגורגה או לטמפל אינה זהה עם זיקה להלכה המסורתית או לערכי הרוח של

نبיאי ישראל. הארגונים השיערים להסתדרות הציונית בארצות הברית אינם שונים במאומה מהיהודים שאינם שייכים להסתדרות זו. הציונות בארץ הברית אינה מוסדרת על הכרה של גלות ונכד ועל רצון וצורך לשוב לציון. וכל גזירה שווה מגורל היהדות באירופה על גורל היהדות בארץ הברית – לשפט וליחס – אין לה שחדר. אין כל מכשול ומונעה ליהודי ארץות הברית לשמר על יהודתם ועל זיקתם למדינת ישראל, אבל גם אין כל חיבור פנימי חיוני לעשות זאת. וכל פרוגנוזה מדעתה המוסדרת על הכרה היסטורי – אם בכלל יתכו פרוגנוזות מדעיות בהיסטוריה – עלולה להתבהות. ואין טעם ותועלת בדיוונים מופשטים על עתיד היהדות בארצות הברית – אלא יש לברר המעשה אשר נעשה למען הבטיח עתידה בהתאם לרצוננו ולארכנו היהודיים.

מדינת היהודים ועתיד העם, 1957, **מולך**,

כרך טו, חוברת 107–108, עמ' 228.

יהודי אנגליה

יודע אני גם את היהודי אנגליה; הם בעליים באומץ לכם על היהודי אמריקה, אם כי מספֶר היהודים בארה"ה הוא גדול יותר וגם הביטחון החוקי הוא שם יותר איתן. כי לאmericה מבחינה יהודית יש יתרון: לא רק היהודים הם מהגרים, אלא גם עמים אחרים, אבל לפחות קטן של כמה אלפי אינדיאנים. אבל ליהודי אנגליה בדרך כלל יותר אומץ-לב אזרחי מאשר ליהודי אמריקה, ואף על פי כן גם שם היהודים אנוסים.

דרך "החלוץ" בגולה, 1944, **במערכה**,

כרך רביעי, עמ' 215.

אנגליה אינה ארץ של מהגרים, שם יש עם שיש לו היסטוריה עתיקה, ומצב היהודים שם איננו כל כך מכמה בחינות. אף על פי כן הם יותר אמיצים מאשר היהודים בארה"ה. הם אינם חוששים כל כך מה יאמרו הגויים, כי חיהם וקיוםם תלויים בהם ולא תמיד פי כן הם מוכראחים לחושש מה יאמרו הגויים, כי חיהם וקיומו תלויים בהם ולא תמיד עולה האינטראס היהודי והציוני והשיקול היהודי והציוני בקנה אחד עם השיקולים של המקום. ראייתי את תופעת היהדות האנגלית בימי מלחמה זו ואני מרכיב את ראשי בפניה – הופעה נאה ואמיצה. בשעה שאנגליה נלחם לחים ולמות בימי ה"בליז", העיזו שם היהודים לצאת בתקוף רב נגד ממשלתם בגל עניין ארצישראלי. אף על פי כן מצבם לא קל.

תוכנית "ביבלטמור", 1954, **במערכה**,

כרך רביעי, עמ' 111.

יהודי גרמניה

אם נס הוא החזון החלוצי – הרינו רואים נס בתוך נס בדמות התנועה החלוצית בגרמניה. ארץ זו, מולדת הטמיעה היהודית, אשר ממנה יצאה תורה השמד, אשר המשפחות היהודיות המפוארות שבה, גדולי חכמת ישראל, ראו את בניהם וכנדיהם עוזבים את עם, אשר התבולות אכלת בישוביה היהודי עד נפש – מארץ זו אנו רואים לא רק תשובה להכרה היהודית ולתנועה הציונית, אלא רואים אנו את המשפחות שהוליכו קודם את בניהם לשמד – שלוחות עכשו את ניניהם למושבות ולבוצות בארץ-ישראל, להקים יחד איתנו את האומה העברית על יסוד העבודה החלוצית.

לחידוש העליה החלוצית, 1929,

משמרות, עמ' לה.

יהודי רוסיה

גדול הנס שהתרחש בארץ, אשר הייתה עד ימינו מולדת האומה העברית בגולה, מולדת הציונות, הספרות העברית, תנועת הפועלים היהודית – היהדות הרוסית. בתוקף המאורעות היא נכרתה כמעט מזור עמה, ועתה היא נידונה להסגר ונחנקת, והציונות, ארץ ישראל והשפה העברית נרדפות בה כבימי האינקווייזיציה בספרד. אולם למורות הדריפות האiomות, האלימות, ניתוק כל קשר עם שאר חלקי האומה, המאסרים והגלויות – קיימת שם תנועה של מיטב הנעור היהודי הנושא אותו גם למרחוק. סביר את האש הגדולה שהביאתנו הלום.

לחידוש העליה החלוצית, 1929,

משמרות, עמ' לו.

אחד המכחות הקשוחות שהוכחה הציונות בדורנו – היא כריתת היהדות הרוסית מעלה העם היהודי על ידי המשטר הרוסי הקיים. היהדות הרוסית נקראה מעלה העם היהודי ושוטקה בתור גורם בחיה העם היהודי ובתור גורם בחיה היא.

מדיניות ציונית, 1947, **במערכת**,

פרק שלישי, עמ' 68.

ניתוק היהדות הרוסית – קשה לתאר גודל האבדה שבנין ארץ ישראל מאז 1918 ועד היום. די לזכור את תפkidah של היהדות הרוסית, לא ברוסיה בלבד, אלא בכל רחבי הגולה, ביצירת הספרות העברית והיהודית, בהקמת תנועות-פועלים יהודית, בנין תנועה חובי-zion והציונות, בעלייה החלוצית מימי בייל"ו ועד העלייה השנייה – ועד בכלל, בטיפוח

ההתיישבות היהודית בארץ. האם היה גם מה שקדם הארץ בלי השתתפותה הנאמנה של יהדות רוסיה עד שנת 1918? ויהדות זו עדרין מנותקת, ואין איתנו יודע כמה זמן ניתוק זה ימשך.

שלוש החזיות, 1947, **במערכה**,
כרך שלישי, עמ' 241.

בשנת 1917 ניתנה הצהרת בלפור. בפעם הראשונה לאחר החורבן הוכרו היהודים על ידי עצמה עולמות לאומיות מיוחדת והובטחה להם הזכות לשוב לארצם. חברי האומות שהוקם בסוף מלחמת-העולם הראשונה נתן תוקףBINELAMI להצהרת בלפור, והכיר בנציגות העם היהודי כגוף מאושר במשפט-הלאומיים.

אותה שנה פרצה מהפכה ברוסיה שמיירה את המשטר היישן: והמשטר החדש שהבטיח גאולה לעולם הנחית מהלומה אונושה לעם היהודי: יהדות רוסיה, הקיבוץ היהודי הגדול והפורה ביותר בעולם, נתקה בחוזק-יד מהעם היהודי וממולתו המתהדרת.

המהפכה הרוסית בישרה שווין לאומי לכל עמי רוסיה ושבטיה, וגם קיימה הבטחתה לפוי דרכה: במסגרת המשטר החדש ניתנה אבטנומיה ארצית לכל האומות, הגזעים והשבטים, שיישבו באימפריה של הצארים הרוסיים. ברית המועצות התכוונתה לפדרציה של אומות שוות-זכויות, כל אחת בשטח הללאומי האבטנומי המיושב על ידיה. ככל הסיורים בברית המועצות כפופה אבטנומיה זו לדיקטטורה המוחלטת של המפלגה הבולשביסטי, אשר מרכזה הוא במוסקבה, והשלטון המרכזי על כל התושבים ועל כל העמים קובע את כל הסדר הכלכלי, האזרחי, התרבותי והמדיני בכל קצוות הריפובליקה הענקית; ואולם במסגרת הדיקטטורה הבולשביסטי – הושו הזכויות של כל העמים, הגודלים והקטנים, והתרבות והלשון והמשק של כל עם ושבט, במידה שהם עומדים ברשות עצמם, הריהם מתפתחים בהתאם לצרכי העם והשבט.

רק גוף לאומי אחד בברית המועצות, הגוף היהודי, נידון למעשה לכילה לאומית-זרוחנית, לא מפני יחס שלילי מיוחד ליudeים מצד השלטון הבולשביסטי, אלא מפני המជיאות האובייקטיבית של עם מפוזר, ללא מולדה, שהשלטון הזה לא הביא בחשבון. העמים האחרים בברית המועצות המרוצים בשתחם קיבלו במסגרת הדיקטטורה הבולשביסטי אבטנומיה לאומיות ארצית, ולשונות, תרבויות, חינוכם, משקם, עמדים במידה רבה ברשותם. הם מטפחים בית ספר, ועיתונות וספרות בלשונם. המסתור הללאומי של כל עם לא רק שהוא מופרעת אלא להיפך מעודדת ונعزצת כאשר לא היה אף פעם ברוסיה הצארית. אולם לשון העם היהודי, חינוכו, ספרותו, קשריו עם עברו הלאומי – שותקו, גודעו וחונקו. כן נGED על קשייהם של יהודים בברית המועצות עם העם היהודי ועם מולדת האומה. זkan התרבות בקרבת כל עמי ברית המועצות נגולה ממנה ירושתו ההיסטורית, גגנו הספר העברי, נסגרו כל כתבי הספר העבריים. אלם ויתום ושכול לאומי נGED על קיבוץ היהודי בן מילוניים, שעמד במשך דורות בראש היצירה הלאומית של עמו.

מאז פולמוס בר-כוכבא ואדריאנוס לא קיבל העם היהודי מהלומה כבده כזו. שיתוקה וניתוקה של היהדות הרוסית הגיעו לא רק במלויין היהודים תושבי ברית המועצות – אלא הלמו קשה בכל העם היהודי באשר הוא. למען יהיה לנו מושג כלשהו מהאברה האiomה והעצומה שאברה לעם היהודי מאז 1917 – עליינו לשאול עצמנו מה הינו מפסידים אילו הרכר שקרה ברוסיה בשנת 1917 היה קורה בשנת 1880: אילו נותקה ושותקה יהדות רוסיה. או הינו מאבדים עליית ביל"ו, הספרות העברית החדשה – מנדי, אחד העם, ביאליק ובני לוייהם, התנועה הציונית ותנועת הפועלים היהודי, העליה השנייה, מייסדי הקבוצה ו"השומר", בני ההתיישבות העובדת מייסדי תל אביב, כל האנשים שעמדו בראש התנועה הציונית והיישוב במשך ארבעים שנה, כל האמצאים שננתנה יהדות רוסיה לבני הארץ. הינו גם מפסידים את תנועת הפועלים היהודיים באמריקה וכל היצרה של יוצאי-רוסיה היהודיים בכל הארץ.

הכישלונות והכיבושים של הבולשביקים בשנים הראשונות לתפיסת השלטון בידייהם – כישלונות בשטח הבינלאומי וכיובשים וניצחונות בשטח הרוסי, הביאו לידי תמורות עמוקות בכיוונו ובמגמתו של המשטר החדש. מתפיסת השלטון בכוח עברו להחזקה של השלטון בכוח; ומستر הדיקטטורה נהפכה מהווארה-שעה לשיטת-קבע.

התורה החדשה של "סוציאליזם בארץ אחת" היפה למעשה לשאייה לאומית המעלידה את האינטלקטואלים של הארץ האחת במקום הסוציאליזם הבינלאומי. במקום הסתמכות על מעמד הפועלים בעולם, ככוח המשחרר בכל אומה ומדינה – בא הסתמכות היחידה על ברית המועצות וכוחה הצבאי. מトンועת הפועלים בכל ארץ שמחוזה לרוסיה נדרשה לא הגשמה סוציאלית בארץ לפיפי צרכיה ונסיבותיה ההיסטוריים של הארץ, כפי שהורתה תורה מרכס – אלא נאמנות מוחלטת לצרכיה הפנימיים והבינלאומיים של ברית המועצות, כפי שהם מתרפרשים מזמן על ידי ראשי המפלגה השלטת.

ובכן, שאotta משמעת מוחלטת נדרשת מכל אורך ברית המועצות, מכל המוני הפועלים והaicרים והאינטריגנצה, וחובת המשמעת חלה לא רק בשאלות חברתיות ומדיניות, אלא גם בשאלות מדעיות ותרבותיות, בשאלות ספרות, אמנויות, היסטוריה, לשון, חyi משפחה ונוגג איש.

מאז יסוד הכנסייה הקתולית ברומא והקמת השלטון האוניברסלי של האפיפיורים – לא הופיע בעולם כוח שדרש לעצמו סמכות עולמית ואבסולוטית כזו שתובעים לעצם ראש המפלגה הבולשביסטי, ודרישה זו, הנשענת למעשה על הכוח הצבאי העצום של ברית

המועצות – דוגלת להלכה ברעיון הסוציאליות המהפכני ומכריזה על שאיפתה לתקן העולם ולגאלת האנושות.

אין ספק, שראשי המפלגה השלטת מאמינים שככל מה שטוב לארצם טוב ממילא לשאר הארץ, וכי ארצם מביאה גארלה לעולם; אבל דווקא באמונה זו אין כל חידוש, לא בהיסטוריה הרוסית ולא בההיסטוריה העולמית.

האומה העברית אשר לא נכנע אף פעם לכוחות פיזיים עליונים ושמרה על חירותה המוסרית והאינטלקטואלית גם כשלא עצרה כוח לשמר על עצמותה המדינית והכלכלית, הועמדה יותר מכל עם בעולם בפני עצמו חמוץ ואכזרי. לא היה עם, שהזון גאות העולם מילא בחיו, בתולדותיו, בהפתחותו הרוחנית תפקיד יותר רב ומתרميد – מזה שהוא מילא בתולדות העם היהודי. שום עם אחר לא נשא نفسه לשלים בעמים ואחרות המין האנושי, יותר מהעם היהודי המפוזר בעולם. גורלי העם היהודי בדורות האחוריים היו אלה שהעמיקו רעונות המהפכה החברתית והעניקו להם בסיס מדעי מتوزע ניתוח הסטיירות של המשטר הקיים. מיטב הנעור היהודי עמד בראש מלחמת-השחרור בארץות בהן חיו יהודים. הצעיר ביהדות הנער היהודי ברוסיה הצארית. כמעט כל יהודות רוסיה הייתה לבה עם אלה שקדרו לשבור עrizות הצארים הרוסים, ולוחמים יהודים עמדו בשורות הראשונות של המהפכה הרוסית.

בلحות הפראוט, שריחפו עשרות שנים על יהדות רוסיה, חלפרק עם ניצחון הבולשביקים. מיליון יהודים ברוסיה ידעו שתחת שלטון זה לא יתכנו פוגרומים ביודים. הנבי והמחזק והמצביא של המהפכה הבולשביסטי – לנין – היו לו כמה חברים ותלמידים יהודים. וגם לאחר שכמעט כל בני-הלויה היהודיים של לנין "חosalו" אחד-אחד, לא ראה איש בזאת פוללה אנטี้יהודית. זיכרונו הצרות והרדיפות והעלבות, שסבלו היהודים בימי הצארים, לא מש מקרב היהודי רוסיה ויוהודי העולם ומן רב. וגם רבים מלאה שלא יכולו לישיב הסיסמאות הסוציאליסטיות של המפלגה הבולשביסטיות עם המעשה שהוגשים על ידי שליטה – לא רצו להתעלם מהשינוי שחל במצב החוקי של היהודים לאחר מגורו של המשטר הצארי.

המשטר החדש ביטל כל שוויון הפליה של הצארים נגד היהודים. היהודי היחיד, זכויותיו הושוו במלואן לזכויות הבaltı היהודי. אולם הקיבוץ היהודי נפגע פגיעה אנושה על ידי המשטר הבולשביסטי ובתייעותו הטוטליות, באשר הוא פגע בנפש היהודים, ונפגע לא רק הקיבוץ היהודי בברית המועצות – אלא העם היהודי כולו.

פרפוריה של יהדות רוסיה ממש שלושים שנה ומעלה של המשטר החדש הוכיחו, שגם מכובש-פלדה זה של הדיקטטורה הבולשביסטי לא יכול לגמרי לעם היהודי – ואם-כי רבים ומעולים מקרב היהודי רוסיה נתנו בכל לב את ידם למשטר החדש ו גם קיבלו על עצם

tabi'utu ha-totolit, am matok rezon ve-am matok ha-keret, la-dear azl'm yik ha-utzimot ha-rochnit. Ve-la-nitak k'sherim ha-nefshi ha-umok um ha'am ha-yehudi ve-um ha-moladat ha-avrit. La-chsoro giliyyi ha-tbzotot v-hatbatlotot v-ubdotot rochnitit b-korb v-bimim m-chasidim ha-yehudim shel tunut ha-mafcaha ha-rositit uvd zman rbd l-peni ha-pufat ha-mafgala ha-bolshvistit. Yidu'u ha-davar, shu'd bi-yamim ha-zarim la-aro m-hafcnenim yehudim avon b-purutot bi-yehudim, ba-sher rao b-cuk ha-tkummot ha-ai'er ha-rosi negd ba-ulei-harevosh, v-hadom ha-yehudi hia be-uniyam sman-sica la-galgalim ha-mafcaha ha-rosit.

Vi-yozmi ha-rodifot negd ha-lashon ha-avrit v-hatnuta ha-ziyonit hio chbari ha-machlaka ha-yehudit shel ha-mafgala ha-bolshvistit (ibskzia), shenatam la-zion v-lashon ha-avrit k'dema la-adrikhotem ha-komunistit. V-hiyyata n-hozza ha-turbotho ha-ayishit shel lenin l-mun ha-tir at ha-tiyatron ha-avri "ha-bima" b-moskva. V-cha-hastadrot ha-ubodim bi-kasha la-hشتתך b-shenat 1923 b-turroka ha-kekla'it ha-ulmiett sh-nurca b-moskva - hio anshi ha-ibskzia ala' sh-hatnagdu l-bo'ah, v-hashltonot la-kiyalo de-ut yu'atzim ha-yehudim.

Aol'm otta ha-yadot rosit n-tana la-eretz gem la-achor ha-shatlonuto ha-mohalat shel ha-msader ha-bolshvisti b-rosiia - mmayeb ha-nouar ha-chlo'zi, v-maf'ali' no'ar zo b-eretz mu'ydim ul-hicqalat ha-gevoha bi-yadot ha-rosit v-ul ha-rotzonot ha-poulim b-chivona, v-cel ha-lachz ha-zor, ha-gofni v-hmosri, ain b-cocho la-utzimot v-lkulotem.

Yihoud v-uyoud, 1950, **ח'זון ודרך**,

Crk shni, Um' 25-21.

Le-pni sheloshim v-orebu' shanim notak ma-aytano b-chozek-id ha-kibuz ha-yehudi ha-agadol bi-yitor bivishet airopfa v-basita, ha-kibuz shel yehudi rosia. Ma'oz melchamet ha-olam ha-avrona ain tsiri ha-yadot ha-rosit m-ofi'utim uvd b-kongressim ziyonim, v-ain yadot zo m-shatbatf uvd b-benin ha-moladat. Alm v-shkol la-omni negd ul-kibuz yehudi ben milionim, shumad b-mash' dorot b-rash ha-izra'ha ha-lalomit shel umno.

La-natiyashnu v-la-natiyash m-shabt yehudi zo - v-nkova shirom iboa v-gem yehudi b-rit ha-mou'utzot yordsho la-hشتתך b-tkumat moladtem ha-histordit. Aol'm le-pi sheva - v-ain yod'u cmah sheva zo t-myesh - ca-ailo yadot rosia kiyimat m-bchinat medina israel v-torbot ha-um ha-yehudi.

ha-medina v-hatnuta ha-ziyonit, 1951, **ח'זון ודרך**,

Crk shelishi, Um' 197.

Yadot zo nیدונה l-tmu'ah zo ca-orebu'im shana ul ydi msader totolitri v-uvin li-yadot. ha-dor shagdal ta-hat ha-shatlon ha-bolshvisti la-icoll l-kobel cel chinuk yehudi, notak b-chozek-id mm-sorotano ha-histordit, m-kshri' u-m ha-yehudi v-marek israel. ain hoa yod'u k'ro'a v-ctob ha-avrit zo

אידית. היציאה מרוסיה אסורה עליו. ואיל מולא תקומה מדינת ישראל, היה במודעם או במאוחר נידון לכליה במובן היהודי.

אולם גם משטר טוטליטרי אינו כל-יכול ואיינו מבוטח מתמורות וחליפות. בנגד להלכה המוצחרת על הגדרה עצמית לכל עמי ברית המועצות אין היהודי, אם כי הם שיכים ללאומיות יהודית באופן רשמי, נינהם מזכות הגדרה זו. ניסיון בירובי'אן נחל כישלון חרוץ. האנטישמיות בברית המועצות, אם כי היא אסורה לפי החוק, לא פסקה ולא נחלשה. עוכדה זו, לא פחות מעוכדת קיום מדינת ישראל, מעודדת ומגבירה את ההרגשה היהודית, אם כי בתנאי המשטר הקומוניסטי אין לה כל ביטוי מאורגן ותרבותתי. אולם הבעיה היהודית ברוסיה נעשית יותר ויותר מטרידה גם מבחינת השליתם, ואין זה מן הנמנע, שיגיעו סוף-סוף, ואולי בשנים הקרובות ביותר, לפתרון המשמי היחיד: פתיחת השערים לעליית יהודים לארץ. לפי דעות מהימנות מגע מספר היהודים ברוסיה לשולשה וחצי מיליון. אם יפתחו השערים יש להניח שמחצית היהדות הרוסית לפחות תעלה לארץ, ועל מדינת ישראל ועל כל היהודות להתכוון לאפשרות זו, הנושאת בחוכמה גם קשיים עצומים וגם סיכויים מבורכים שלא היו כמותם – בשבייל מדינת ישראל ועתידו של העם היהודי בכללו.

מדינת ישראל ועתיד העם, 1957, **מולד**, כרך טו,

חוبرا 107-108, עמ' 229.

יהודי תימן

בימים אלה הולכת ומתחלשת גלות תימן – אולי הגלות המופלאה ביותר בתולדות עם ישראל. לפי דברי התימנים עצם הם יושבים בגלות תימן למשך אלפי שנים. השתמרותם בגלות נידחה ומרודה זו במשך זמן ארוך כזה – הוא אחד הנסים הגדולים בהיסטוריה היהודית. מרוחק ממרכזי היהדות, בתוך אומה ערבית ירודה, נתונה לנkanות ועריצות של ימי הביניים – שמר שבט יהודי יקר זה על דבקותו ונאמנותו היהודית ועל חזון גיאולתו המשיחית – וחזונו קם ויהי. שבט זה כולה הועלה ארצה על כנפי נשרים.

התפקיד החלוצי בקיבוץ גלויות, 1950, **חzon ודרן**,

כרך שלישי, עמ' 19.

יהודי תימן ומרוקן

יציאת יהודי תימן ומרוקן אינה סתם מעבר מארץ לארץ, אינה רק שינוי מקום, אלא שינוי מזול במובן העמוק והעשיר ביותר: זהה התעלות והשתחררות אנושית.

ליהדות אמריקה, 1950, **חzon ודרן**, כרך שני, עמ' 363.

שבטי ישראל בגולה ובמדינת ישראל

ההיסטוריה של עמו בגולה הוכיחה שבמהותו אין כל שבט – אם נציין בשם זה מרכז יהודי גיאוגרפי מסוים – נופל מחברו או עולה עליו ביכולתו התרבותית ובתכנונתי היסודיות. היה זמן שההגמונייה הרוחנית בעם הייתה לייחודי בבל, בתקופה יותר מאוחרת עברה לייחודי ספרד; בזמן מסוים שימשה יהדות מצרים מרכז רוחני של העם, בזמן מאוחר יותר – יהדות אשכנז. בדורות האחוריים נעתק המרכז הרוחני לפולין ומשם לרוסיה. גאוני בבל, הגוי ספרד ומשורריה, מפרשי צרפת וחוקרי איטליה, הפטוקים בארץ מרכזו אירופה, חכמי גרמניה למדני פולין וליטא – כל אלה ארגו במקומם ובזמןם מסכת התורה, ההגות והתרבות היהודית והכנiso חלקם באוצרות הרוח של העם היהודי. כסנהדרין שנדרה אחרי החורבן למקום, כן נדרה שכינת היצירה העברית הארץ לארץ. לכל שבט בישראל הייתה שעת זריחתו, גודלו ושקיעתו, ורק נסיבות זמן ומקום, נסיבות מדיניות ותרבותית של עם היהודי לא הייתה שליטה עליהם, קבעו איזה חלק של העם ובאיוזו ארץ ישמש נשא ההגמונייה הרוחנית ביהדות.

במאות השנים האחרונות שקוו ארצות הקדם בבערות, בדלות, בעברות, ופיגרו לאין ערוך מאחרי התקדמות המהירה של עמי אירופה. וכמצח הגויים כן גם מצב היהודים. נסתלקה השכינה מעדות היהודי המזרח, והשפעתם בעם היהודי פחתה או חרלה לגמרי. במאות השנים האחרונות עמדה יהדות אירופה בראש העם, גם מבחינת הכמות וגם מבחינת האיכות. יהדות אירופה משמעה בעיקר יהדות מזרח אירופה; יהדות זו הייתה גם הכוח הבונה העיקרי של היישוב בארץ, שגדל במהלך השנים האחרונות: מיהודי מזרח אירופה, בתוספת חשובה של יהודי גרמניה לאחר עליית היטלר לשטון, הרכך רוב בניינו ורוב מנינו של היישוב, ועל יديיהם עוצבה דמותה הרוחנית, המדינית והחברתית של היהדות הארץישראלית החדשה. העלייה הספרדית הותיקה מיימי אבולעפה ויוצאי צפון אפריקה כמעט שבטה בשישים.

הזרם המוני של עדות המזרח לאחר הקמת המדינה שינה באופן יסודי ופתאומי הרכבו ואופיו של היישוב. המידינה הועמדה בפניו בעיות הרות-סכנה: א) בעית "גוזים", נתבלט גוז "עליזן" כביבול, גוז אשכנזי, העומד בפועל בראש כל העם, וגוז מזרחי נחות-ידרגה; בעיות הפלגה, לשונית ודתית, גם בקרב האשכנזים וגם בקרב עדות המזרח. כי למעשה אין

יוצאי ארצות אירופה עכשווי מארחדים בלשונם יותר מאשר יוצאי ארצות הקדם. במידה ידועה התקיימה "הפלגה" זו גם לפני המדינה, אבל היישוב אז לא היה יחידה עומדת בראשות עצמה וקובעת גורלה כחטיבה ריבונית. עכשווי נהפקدور הפלגה למדינה, ועליו הוטלה האחירות הגדולה והכבדה ביותר שהוטלה על אחד הדורות בתולדותינו.

נכח ישראל, 1953, חזון ודרן,

פרק רביעי, עמ' 272-271.

דבר ליהודי התפוצות בכלל וליהדות אמריקה בפרט

יהודوت התפוצות, השונה כל כך עכשו מזו שלפני מאה או חמישים שנה, עומדת לפניה בכל חריפותה ורוחניתה השאלת הגורלית: התעמוד ביהדותה לאורך ימים? ומה תוכן יהדות זו? ותנוועה ציונית שאינה מצחה כל חומרתה של שאלה זו ואינה עושה מאמץ רעיוני ונפשי ורציני לענות עליה – מתכחשת לעצם מקורה ושורשה.

אילו היה היהודים אמריקה (והוא הדין יהדות אנגליה, ארגנטינה, דרום-אמריקה ושאר היהודים בארצות החופשיות) ציונית ברובה הגדול או בחלוקת הניכר, כמו שהיהודים מורה אריפפה הייתה ציונית. כלומר: אילו ראתה עצמה מועמדת לעלייה, לא היה היהודים כל כך חריפה ודוחקת. יהודים שעומדים להצטרכ למדינת ישראל, אין חשש לעתידם היהודי. אולם אלה שקוראים לעצם ציוניים באמריקה ובשאר הארץות החופשיות – והם עושים זאת בכנות וบทום-לב, מרגשים ומצחירים בפומבי, מהווים לבוגדים פה ושם, כי אין הם ובניהם עומדים לעלות, וכי הם מעורדים ורוצחים להישאר כמעורדים בארץ בהם יושבים. ונשאלת, איפוא, השאלה: היישרו מעורדים גם בזיקה עם היהודי, הם ובניהם ובני נינם, וכייד?

כשהאגמוניה בעם היהודי הייתה לייהדות איוופה, היו שני כתבים בולטים וברורים ביהדות זו; היה קוטב אחד של יהודים מושרים ביהדות ובஹוי היהודי ודורו מסורת וערכי רוח היהודי; והיה קוטב שני של מתבוללים גמורים ומתנכדים מדעת ומרצון לעם היהודי ולקיומו. ביהדות אמריקה (והוא הדין ביהדות של כמעט כל שאר הארץות החופשיות בימינו) נעלמו ובטלו הכתבים. אין אידיאולוגיה לוחמת של התבוללות, אין התנכרות מדעת לעם היהודי. להיפך, כמעט שאין היהודי מתבאיש ביהדותו ומסתיר אותה, ורובו הגדול של העם, מחווץ למייעוטים מחוסרי ערך (אם כי לא בלתי מזיקם), משתף ברצו ובידיעות בצערו, בסבלו, בשמחתו ובהישגיו של העם היהודי באשר הוא. השואה באירופה ותקומת ישראל נתנו אותןיהן העומקים בהרגשותם וכחוותם של היהודי ארצות הברית וארצות אחרות, לרבות היהודים בגוש הסובייטי, שאינם רשאים לגלוות ולהביע אשר בלבדם.

עם זאת יש תהליך ממשי, בקצב פחות או יותר מהיר, של התבוללות למעשה, של היבלוות והיטמעות בתוך התרבות הזורה. המסורת הדתית, ששימשה הרבה מאות שנים חישוק רב-אונים בחיי היהודים, נטרופפה ונתערערה, ואני אלא נחלת מייעוט. לשון הדיבור המיחודה של מיליון יהודי אירופה, גם "האשכנזים" וגם "הספרדים", הולכת ודועכת בקרוב בני-ההגרים בארצות שמעבר לים. היהודים בארצות אלה מטעים יותר ויותר בלשון עט הרוב ותרבותו.

וגם היהדות המסורתית – מהו ביחסונה שבניה ובנייה יתמידו במסורת זו? וכולם אין יהדות אדרוכה זו סותרת עצמה בהמשיכה לאחר קום מדינת ישראל – להיות בנכרא? כיצד היא מתעלמת מההנחה המסורתית-הדתית, שככל הדר בחוץ לארץ אילו אין לו אלוה? וכייד היא תקיים דת הבניה כולה על מצוות התלוויות בארץ? תzion רק דוגמה קטנה, אבל אופיינית ורכבת-משמעות: היהודי דתי חייב להתפלל يوم יום: בחורף למטר,

ובקיז' לטל. מה טעם לתפילה זו באמריקה או באנגליה? אין הם עושים תפילהם ודוחם פלסטר בנכו? וככלום לא תהעורר שאלה זו בלב בנייהם, ולא יעדמו על הזוף וההתכחשות שישנה בכל הדתיות זוatta? וכי怎 ימנעו סכנת הטמיעה וההתבוללות האורבת לבנייהם בסביבה זורה ונכירה?

נכון, אין ביהדות אמריקה אידיאולוגיה של התבוללות נסוח גרמניה של המאה התשע-עשרה. אין בריחה מהעם היהודי מדעת. אבל יש התבוללות בפועל, בחיבי יומם, וيش התערות מרצון בתרכות לא-יהודית, ובתהליך זה אין כמעט כל הבדל בין ציוני ולא ציוני. מנהיגי הסתדרות הציונית פסקו בזמנן האחרון הלכה מפורשת, שאין הציונות מחייבת עלייה והצטרפות למדינת ישראל, וכל הדורש עלייה הרינו מזיק ברשות הרבים ומהסל ההסתדרות הציונית ר"ל. מדינת ישראל יכולה לנראתה להיבנות גם בלי עלייה, אבל נשאלת השאלה: האם החשבות הציונות גם עם התבוללות למשה, עם טמיעה בתרכות לא-יהודית?

לשאלת אדם תמים אחר: מהו התוכן הרעיון של הציונות בימינו, ומהי חובתו האישית של ציוני? – השיבו הסנגורים של הסטטוס-קוו בציונות תשובה עמוקה ורבת תוכן: "ציוני הוא ציוני". אבל האדם התמים יוסיף לשאול: מדווד יהיה מעכשיו צער יהודי, או גם קשייש שלא הספיק להיות ציוני בעבר – לציוני לאחר שחכמי הציונות אינם יודעים להסביר לו מה זה ציוני? ומהסתכלותו בחיה הציונים יראה, שגם אין לו קשר וזיקה למדינת ישראל, לא בהווה ולא בעתיד, ככלומר: לא לעצמו ולא לבניו, וגם בחיהו באמריקה או באנגליה אינו

שונה במאומה מיהודים אחרים המתבוללים בהנאה ובהתמדה בתרכות הבלתי יהודית? במדינת ישראל טרם הוגשם חזון הגאולה של העם היהודי, אשר בעשרות השנים האחרונות קראו לו בשם החזון הציוני; ויהדות אמריקה שהוביצה בראש היהדות בגולה, ואשר כוחה החומרិ והמדיני ויכלה היוצרת עולים על אלה של כל קיבוץ יהודי אחר שהיה אי-פעם בגולה – אף היא אינה מובטחת כלל מטמיעה וחיסול, ביודעים ובכל-יאודעים. בהיסטוריה היהודית היו כמה גילויים של כליזון, היו שחיתות, היו גירושים, היו גזירות-חנק ושמד – והוא גם מיתות-נשיקה. נ��וה שהcosa אשר עברה על היהדות רוסיה ויהדות אירופה לא תיגע לעולם ביהדות אמריקה וביהדות שאר הארץ החרופויות. אבל ככל אין לחושש דוקא בארצות אלה למיתות-נשיקה, להתחסלות איטית, מתוך עקירה מודרגת של כל שורשי היהדות ומקורותיה, לאחר שאפילו הציונים הפרידו בין ציונות ובין עלייה והשלימו עם

התבוללות-למעשה המקראית קיצה של היהדות בגולה בכל הארץ החרופויות? כל הוצאות של ציוני אמריקה בעבר – והן לא מעטות – לא יעדמו להם וליהדות אמריקה אם יוסיפו לדגלו בדרעון התפל והריק ש"ציוני הוא ציוני", ולא יזקקו למציאות היהודית החדשה, גם בגולה וגם בארץ, למקורות הראשוניים מהם נובעת ציונות ראייה לשם זה; והמקור הראשון הוא – זיקה לנצח ישראל, ככלומר: חרדה, דאגה וشكידה לקיום עם ישראל, לשמר על אחdotו ורכיזותו ההיסטורית ולהשתתף בביצוע גואלתו. לא זיקה מופשטת, אונומית, בלתי מחייבת, אלא זיקה אישית. עם בלי אישים הוא פיקציה. רק זיקה אישית לנצח ישראל – ولو של מעטם, יש לה ערך, וכוחה ההיסטורי, כוחה היוצר והבונה,

גדול מזיקה פיקטיבית של רביים לשם שנותרין מתוכנו. וזיקה אישית לנצח ישראל, שיש בה ממש, לא תיתכן בלי חינוך עברי ובלי חלוציות מגשימה. ושתי התביעות, גם תביעת החינוך העברי וגם תביעת החלוציות המגשימה, מופנות על ידי "רצון הקיום והగאות של העם" לא לציונים והותיקים, בעלי הזכויות, שגילם אינו אפשר אף אחד משני הדברים האלה, אלא לבניהם של הציונים ולנכדיהם של היהודים החדרים לגורל עםם ועתידו. כי בהם עתיד העם. רק אלה המקבלים על עצם המצויה האישית تحت לבניהם ולנכדיהם חינוך עברי והכשרה חולוצית, נאמנים ליעודה הגדול של התנועה הציונית, ורק ציוניים כאלה זקנותם לא תביש את ילדותם.

זיקה לנצח ישראל, 1954, **חzon ודרך**,

כרך חמישי, עמ' 61-63.

בעיית התפוצה שונה עכשו ביסודה ממה שהיתה במחצית השנייה של המאה התשע-עשרה – שבה התקבשה התורה הציונית. המפנה החדש של הציונות – ההפרדה בין ציונות ועליה – מחריף בעית התפוצה. הכוחות הערבים עם היהודי, שפניהם לעתיד, וכוחות אלה ינסו בשורות הציונות ומחוץ להן, מוכרים להציג לעצם לאור המציאות החדשה בארץ וגבולות השאלה היהודית הנושנה: לאן?

שלוש תМОורות, 1954, **חzon ודרך**,

כרך חמישי, עמ' 53.

ההשתלבות הצפואה ליהדות בגולה – היא טמיעה בחוי זדים.

ישראל וההתפוצה, 1957, **שנתון הממשלה**,

תש"ז, עמ' כח.

אנטישמיות

אנחנו – עם עולם – עודנו מוקפים בשנה-עולם, מוקפים ולא מוקפים אטמוספירה של איבה ושל חסדים ושל איה-הבנה, ועודין לא השלים דעת הקhal הגוית בעולם, באירופה כולה וגם באנגליה, את ההופעה ההיסטורית המשונה זוatta, שasma אומה יהודית, ועודין לא הבינה למאווי האומה האומללה זוatta, ועודין לא ספהה לתוך הכרתת את הזכות היסודית והטבעית שיש לאומה זו לחדש את חייה העצמיים במולדתה; אותו הדבר אשר התרחש בתוך מצב עולמי יוצא מן הכלל, בתוך מלחמות עולם, בשעה שככל מוסדות תבל התערעו, בשעה שאומות גדולות נלחמו על נפשן וכל עוזרה מהחזק נראתה להן חשובה, אפילו עוזרת של האומה הקטנה שלנו, אותה הזכות אשר רכשנו לנו בימים ההם, אינה עדין נכסינו צאן ברזל בהכרת דעת הקhal העולמית ובಹכרת דעת הקhal הבריטית. זהה עובדה לא נעימה,

אבל אנחנו נהייה עיוורים, וננהל פוליטיקה של בית יענה, אם לא נראה את מצבנו האמתי, מצב האומה היהודית בקרוב אומות העולם.

צינונות קלה וחמורה, 1931,

משמרות, עמ' ריט-רכ.

האנטישמיות הייתה מזו ומעולם מעורכת בשני דברים – רשות ובערות, והיתה ניזונה מהחולשה והשוני של העם היהודי. לא רק יהודים סבלו מרשות אנושית והוא קרבנות של בערות, אולם הם סבלו יותר מזרים, מפני שהיו חלשים יותר, ויחד עם זאת סיירבו להיכנע לתקיפים ובעקשות ייחידה במינה החזיקו באמונתם, בקדשם, ביחסיהם, ביחסם הלאומי. הם גם סבלו יותר מזרים מבעירות – מפני שהיו יותר מזרים שונים מהרוב, והשוני הזאת עדן גם כשהיו מוכדלים מזרים בגיטו, וגם כשהיו מעורבים עם אחרים לאחר האמנציפציה.

למשתנים, 1943, **במערכה**,

פרק שלישי, עמ' 157-158.

לדעתי, שגה העם היהודי בהאשימו את האנטישמיות בכל הצרות והמלחאות שבאו עליו בוגלה. זה אחד הסנורורים שבהם לkerja העם היהודי בנכרכ. כלום יכול וצריך כל העולם לנוהג כלפינו כמלacci השתרת? הבונה עם קיומו על שלטון הצדך – בתוך עמים אחרים? המקיים היהודים שלטון צדק ביחסיהם הפנימיים? האין בתוכנו קנאה ושנהה, שתלויה בדבר ואינה תלויות בדבר, שיש לה טעם ושאן לה טעם? המתיחסים אנו לאנשי עדה שונה, מפלגה אחרת בהבנה מספקת ובאובייקטיביות מושלמת? ואנו, השונים מכל עם ולשון, השומרים בקשיות עורף מתימה ויחידה במינה על הילכותינו ומידותינו ואמותנו והרגלינו המיעודיים, ומוסריים זה מאות שנים להינזר מהשוני המרגיז והמחשיד, המפלה בינו לבין ובין כל העמים שבתוכם אנו יושבים – דואק אנו מנהיגים שאחרים ייבנו לרווחנו, יפיקו רצוננו, יקבלו אותנו באהבה ובאהווה, ואם איןם עושים זאת אנו כועסים ומתריעים על רועם וקוץך הבנותם, רשותם ודפיים. האמנם נבצר מאייתנו להבין שככל העמים מעצבים דמות חייהם מותוך צרכיהם ומأוייהם הם – ומסגרת קיומם ויחסיהם היא פרי מציאותם ההיסטוריה, ולא יתוור כל שزو תנסה להסתגל לקיום ולמנטליות של היוזא-ידוף האוניברסלי הנקרא בשם יהדות. לא רשות וסכל של הגויים שאנו קוראים בשם אנטישמיות – אלא מעמדנו המשונה שאינו חולט את מסגרת חייו התקינית של אומות העולם הוא בעוכרינו, והאנטישמיות מהי כי נlin עלייה?

אין עתיד לנו בלי מדינה, 1945,

במערכה, פרק רביעי, עמ' 212.

זהו תופעה אנושית כללית: בכל מקום שנמצאים שני קיבוצי בני-אדם – אחד תקין וחזק, ואחד חלש ומחוסר-ישע – צפוי החלש לקיפוח. הקיבוץ חזק עלול לנצל את כוחו להנתנו

— בצדך ושלא הצדק. כל זמן שהחולש תלוי בחוטדו של החוק — והטבע האנושי עומד בעינו — קשה לצפות שהחוק לא יתנצל ולא יפגעו בו, אם כי אין זה הכרה, והקיפוח אינו מעשה יומיום.

דבר ישראל בארץ, 1946,
במערכה, כרך חמישי, עמ' 49.

רואה אני שתי סיבות לכך: מפני שאנו שונים מאחרים — ואנו מייעוט בכל מקום. אין לנו היחידים השונים מאחרים: בעצם אין לנו שונים. שוני הוא מושג ייחסי. אילו היה רק אדם אחד בעולם — לא היה שונה. אנו הננו כאחד הננו, ואנו רוצחים להיות כמו שננו. היש חטא בדבר? כלום אין אדם רשאי להיות כפי שהוא? כלום עם איןנו רשאי להיות כפי שהוא?

אני יודע כי בני יבשת אירופה רואים את הבריטים כישראלים שונים בתכלית. ואמנם הם שונים מאחרים. אבל שום אדם בריטי אינו רואה עצמו שונה. כי הוא — הוא. הוא רואה את בני היבשת כמשונים. האמת היא שהבריטים הם מה שהם, ואנחנו מה שאנחנו. אנו שונים מאחרים מפני שאחרים הם שונים מאיתנו, ומטעם זה אנו סובלים. אולם אין העם הבריטי סובל מטעם היותו שונה. להיפך, השוני מעלה אותו, בשוני שלו יש שם כוח. העם הזה טבוע בחותם של עצימות מיוחדת, ומכוונים אותו על כך.

אולם אנחנו לא רק שאנו שונים אלא גם חלשים — אנו מייעוט, ואנו תלויים בחסדי זולתנו, וכשהזולת אין לנו אהבת השוני שלנו — בידיו לקח אותנו. ומצבנו נעשה מסוכן מאוד — כשהשוני שלנו איןנו מוצא חן. יש שדרושים להתחחש לעצמנו, להסתלק מהשוני שלנו, דורשים מאייתנו להתחחש לדתנו, למולדתנו, לשוננו, להיותנו עם. ויש יהודים שהם מתחשים. אולם היהודים בכללם אינם מתחשים. העם היהודי לא היה מוכן ואני מוכן להתחחש לעצמו, בין שזו מוצאה חן ובין שאינה מוצאה חן בעניינים אחרים.

שם, עמ' 51.

אנו עומדים לא רק בפני צבאות ערביים אלא במידה ידועה בפני העולם כולו. זהה מערכת היסטורית שבין העם היהודי ובין כל שוטני, נוגשי ומנדיי בכל העמים ובכל הארץ מזמן ובעולם. אין זו מערכת מקומית, ושורשיה בזמן אינם נועצים בהווה בלבד. ישראל טובע עכשו עלבון כל הדורות, מתדרין עם כל האומות, וגמר המלחמה יהיה גמר בינלאומי.

במה נקבע פני הבאות, תש"ח,
במלחמת ישראל, עמ' 229.

כל התנועות הרדיות וכל תנועות החירות שקמו בעולם — גם אלה שנתקו לא מעט ממוקור היהדות — התייצבו מזמן כצר לקיומו של העם היהודי; ואם כי מצאנו בקרב כמה וכמה עמים תמייכת ואהדה לשאייתנו ולמפעלנו בארץ, גם בארכות המערב וגם בארכות המזרח, גם בעולם הישן וגם בעולם החדש — הרי יש עדין כוחות אדרירים בעולם שלא השימו איתנו

ואינם מכירם בזכות העם היהודי ובזכות היהודי הבודד לחיות כאשר עם לבבו, אפילו באוֹתָה המידה שמכירם בזכות זו של עם אחר ושל בן עם אחר. זהו גורל העם היהודי.

דברי תשובה, 1950, **חzon ודרך**,

כרך שלישי, עמ' 286-287.

אם כי האיבה הנושנה לעם-העולם ולמדינתו המחדשת לא פסקה עדין בחוקים רבי-השפעה בכמה ארצות, הרי מספר ידידינו בעולם הולך וגדל.

ליום העצמאות, 1952, **חzon ודרך**,

כרך רביעי, עמ' 10.

הקטיגוריה האנטי-יהודית בכל הדורות ניסתה להוכיח שהיהודים שונים מכל העמים לרעה "ואין שווה להניהם", ואם יש בהם משחו טוב – הרי זה לקוח מזרים. וקטיגוריה זו התחללה לא במאה התשע-עשרה ולא בימי הביניים, אלא קדמה לחורבן בית שני, ונמצאת בספרותם של המצריים, היוונים והרומיים מלפנים אלףים שנה ויתר; וגם האפולוגיה היהודית לא התחילה בימינו – אלא כבר נעשתה בידי הבית השני באיגרת אריסטיאס, בסביבות היהודית, בכתביו פילון האלכסנדרוני, יוסף פלאויס ושרар הסופרים היהודים בתקופה ההלניסטית; וכל אלה והבאים אחרים, ניסו להוכיח שכל הטוב מקורו ביהדות, וחכמת יוון אין בה פרי אלא פרחים.

העולם נראה לנו בגולה מתוך פחד, זרות, קנאה, ביטול או התבטלות, כי לא היה לנו בו חלק שווה כשוויים. ספק אם היינו מסווגים להבין עמים אחרים, באשר היינו מסווגלים בתסביך נחיתות מדכאת או בהרגשת עליונות ערטילאית. במקרה הטוב ביותר היינו מחיקם אחרים מתוך יראת-יכבוד, או שהיינו מגנים התנהגו ודריכיהם, מתוך שלא הגענו למקוםם. ופחות מהביבינו אותם – הבינו הם אותנו, כי בנסיבות הבינלאומי לא היה כל קנה-מידה מתקבל למוד אותנו, באשר היינו יוצאי-דופן, ולא רק שונים.

משהינו שוב עם עצמאי בארץ, עם שוויה-זכויות במשפחה העמים החופשיים, אין לנו כל צורך להיות וגבישים לקטיגוריה האנטי-יהודית, ואין לנו הכרה לטפל באפולוגטיקה. כבני-חוריין נוכל, וגם שומה עליינו, לראות עצמנו בעבר ובבהווה, כמו שהנו, על כל פגימותינו, חסרונו וליקוינו, ולתקן כל מה שיש לתקן: ובמקום להראות יפיינו ועشرנו, שישנו ואינו, לאחרים, נעשה מאמץ לטפח מורשתנו המברכת ולהנחיל לעצמנו כל הערכים והנכדים האנושיים החשובים, באשר אנו חלק מהאנושות, וכל דבר אנושי לא זו לנו, ונעצב היינו, תרבותנו ודמותנו מתוך נאמנות למאור הגדול של עברנו ומtower השתפות מksamילית בערכי היסוד הכלל-אנושיים המתופחים על ידי גדולי ההוגם והמורם של ימיינו, ושיש לנו חלק לא-יקتن ביצירתם ובפיתוחם.

עצמאות תרבותית, 1952, **חzon ודרך**,

כרך רביעי, עמ' 52-53.

במסע הארוך על בימת ההיסטוריה העולמית במשך ארבעת אלפים שנה על פני רוב ארצות תבל במערב ובמזרח, בצפון ובדרום, נתקל עמנו בל' הרף בגילויי שנאה ואיבה, עלילות וקטלוגים, רדייפות ועינויים, השמדות וטבחות – ורוחו לא נפלה וידיו לא דפו, ואמונה לא נשברה, ומתק גבורה נשית עילאית קיים יחודו וייעודו.

השנה והאיהה במשך אלפי שנים פשטה צורה ולבשה צורה, אבל תבנה לא נשתנה בהרבה, ותמציתה כוללה בשיטתה של אחד מאובייננו העתיקים: "ישנו עם אחד מפוזר ומפוזר בין העמים, בכל מדינות מלכותך ודתיים שונות מכל עם, ואת דת המלך אינם עושים, ולמלך אין שווה להניחם".

במה לא נשנו במשך כל הדורות מאז ועד היום, ועל מה לא ניגר בל' הרף דם יהודי? ועוד צועקים אילינו דמיים של המילIONS אשר נתבחו ונשרפו על ידי התליינים הנאצאים ובניכ-כירותם בארצות שונות באירופה, וудין בארצות אלה מפעעתם בגלוי ובستر משטמה של דורות נגד "העם המפוזר והמפוזר"; וכל ליבוי המשטמה הזאת, באיזו צורה שהיא, עלול לשוכב נפשות ולרכוש אהדת המונחים אפלים; ומשטרים שאינם מקובלים על עמים, נהגים בכל התקופת ובכל הארץ ללבוט המשטמה האנטי-יהודית ולהציג לראותה מפלצת ה"פושע" היהודי בנסיבות שונות ומשתנות המתאימות לאותה הסביבה ולאותה התקופה.

ensus ANTI-JEWISH – ויהיו נימוקיו הפנימיים אשר יהיו – נושא בחובו סכנה אומה לשולומם, כבודם וחיהם של מיליון בני-אדם רק באשר הם יהודים.

ניתוק היחסים הדיפלומטיים על ידי

בריטניה המוצחת, 1953, **חzon ודרן**,

כרך רביעי, עמ' 169-170.

יהודים וגויים

אין העולם נחלק ליוצרים וגויים, ואין שני חלקים אלה עומדים זה לעומת זה, לא בחומר ולא ברוח, זכות קיומו, דרך קיומו ומלחמת קיומו של העם היהודי אינם שונים מала של עמים אחרים, וכל הניסונות וההתהכנות של היהודים במשך מאות שנים, שנות רדיפה ועינויים, ושנות אמנציפציה ורוחה מדרומה, להיות שלא כשאר העמים – נכשלו.

מתיחות ציונית, 1941, **במערכה**,

כרך שלישי, עמ' 52-53.

יהודים תמיד דומים לגויים, אלא שתמיד מוסיפים נוף משליהם.

תוכנית פעולה ציונית ויהודית אמריקה, 1942,

במערכה, כרך רביעי, עמ' 49.

העם היהודי צריך להיות קודם כל כל הגויים – למען شيء שונה מכל הגויים ונאמן לשילוחתו.

תורה מציון, 1950, **חzon ודרך**, כרך שני, עמ' 188.

עתידנו אנו אינו תלוי بما יאמרו הגויים, אלא بما יעשו היהודים.
יכריעו מעשינו, 1955, **חzon ודרך**,
כרך חמישי, עמ' 171.

אני רחוק מהתפיסה הנאייבית, נחלת הגיטו, המחלקת את העולם כולו לשניים: ליהודים ולגויים. אני משתמש במילה גויים במשמעותה הantine'ית ולא במשמעות הגלותית. "הלא כבני כורשים אתם לי, בני ישראל נאום ה"; הלא את ישראל העלייתי מארץ מצרים ופלשתים מכפתור וארם מקיר", אמר עמו. העולם שמהוצה לנו אינו חטיבה אחת, ואין אנו השאור שביעיסה. כל עם הוא במידה ידועה, לפחות בעני עצמו, עם נבחר. וכשנש שאין אנו חיבבים להתעלם מהצללים שבאומות שונות, אך אין אנו רשאים לזלزل באור הגדול והרב השופע מעמים ובאים, בעבר ובהווה. לכל עם יש חלק בנחלת המין האנושי. אבל השוויון האנושי שהונחabis od הכרתנו המידנית והסוציאלית אינו עומד בסתייה להשתאותנו מגדריהם של אישים כדייקרט, ניוטון, די יינצ'י, רמברנדט ואיינשטיין. גם ההכרה בשוויון המידני של כל העמים אינה יכולה להקטין בעינינו הערכתנו לעמיז-סולה מעתים שמילאו תפקיד מפלה יחד במינו בתולדות האנושות.

דברי ראש הממשלה בטקס הענקת התואר

דוקטור כבוד, **דבר**, 7.4.57.

ל

ארץ ישראל

ארץ ישראל

יפים הימים בארץנו, ימים שטופי-זוהר ומלאי-זיו, עשרי מראות הרים וים. אך נהדרים פי שבעים ושבעה הם הלילות,ليلות عمוקי-סוד ומועלפי-מסתורין. נטפי-הפו היוקדים, הרוטטים בכיפת-התקלה הרכה, האפלולית, הזכה של לילות-הסהר, עין הבדולח של אויר-ההרים השקוף – הכל ספוג כלות-נפש, רמזי געגועים והמיית-סתרים ומשרה הלה-נפש עורג לאשר לא כאן, ואתה מאוזן הדிலידות בדמותה, ואגדות מנוי קדם וחזונות אחרית הימים נארגים פה בלט, והם שופעים לתוך נפשך ומעריפים טל של תקווה וגעגועים על לבך הכמה.

ביהודה ובגליל, 1916, **אנחנו ושכינו**,

עמ' רסו-רסז.

אנחנו מבקשים בארץ ישראל מולדת – רוצים אנו לתקן בה את מארת הגלות, להתקשר את מקור החיים, היצירה והבריאות – את האדמה, ולהחדש את חיינו המולדתיים. מולדת אינה ניתנת ואינה ניתנת במתנה, אינה נקנית בזכויות וחוזים פוליטיים, אינה נרכשת בזחב ואינה נרכשת בכוח האגוף, אלא נבנית בזיעת אפים. מולדת – זה יצרה היסטורית ומפעל קולקטיבי של עם, פרי עבודתו הגופנית, הרוחנית והמוסרית במשך דורות.

אם יש עם הזכות להגיד: זה יצר ארכי, מולדתי – אין זאת אלא מפני שהעם יצר את ארצו. האדמה היא מתנת-הטבע, ואין האדם בORA את החומר יש מאין – כל מה שימוש להנאת האדם הוא פרי הטבע. האדם אינו אלא מכשיר בעבודת ידו ומהו את חמרי הטבע וכוחותיה לשימוש ולהנאהו. הקשרת הארץ לצרכי האומה על ידי העבודה – ההשרת הקרקע והפראתה, סילילת דרכים. התקנת אמצעי חיבור, חישוף גנים ואוצרות טבעיות, בנין חרושת וכדומה – זה יצרת מולדת.

מקור הזכות האמיתית על הארץ – כמו על כל דבר, הוא לא בשלטון המדריני או המשפטי, אלא בזכות העבודה. הבעלות האמיתית, הקיימת, של הארץ היא של עובדיה.
מתן ארץ, 1915, **ממעמד לעם**, עמ' ד-ה.

ארץ ישראל תיבנה אך ורק בידי עם חרוץ, עשיר בחומר וברוח, אשר יבוא אליה מבחן בוגרת צורך היסטורי חוני ליצור לעצמו מולדת, כשהוא מצוי במכשורי המדע והטכנייה המודרנית ומקנן בכל מחיר להפוך את השמורה והחרבה לנוהה-פורח עמוס-תנובה ועשיר-תרבות ורב-אוכלוסין.

פרשת דרכים, 1915, **ממעמד לעם**, עמ' יא.

לא לקחת מאשר יש לאחרים – אלא להקים את ההריסות; לא זכויות על העבר – אלא על העתיד; לא שימור ירושה ההיסטורית – אלא יצירה נכיסים ללאומיים חדשים – זהה למציאות תביעתו זכותו של העם היהודי בארץנו.

זכויות היהודים זולתם בארץ ישראל, 1918,
אנחנו ושכניםינו, עמ' לג.

המטרה הסופית של הריננסנס היהודי – קוממיות ארצית וממלכתית של העם היהודי במולדתו – תקום מtower פרוצס הבנייה של ארץ ישראל העתיקה, אשר שיועור-గדליה מותנה אך ורק מכישרונו היצירה והעבודה של העם היהודי. ארץ ישראל העתידה אינה שכנתה עדין כולה על גdots ים התיכון – אלא היא גנוזה בפוטנציה היוזרת של המונוי היהודי בעולם כולו. ארץ ישראל שלנו רוכצת בתוכנו אנו ועלינו לדלות אותה מתוך המרצף הטמיר של העם אשר רק שמן מנהו נתאמץ לבניין ישבנו בארץ.

קונגרס ראשון לארץ ישראל העובדת, 1930
ממעמד לעם, עמ' רסג.

מרכז הבודד של הפרובלימה הארץישראלית – גם מבחינה כלכלית וגם מבחינה מדינית – הוא בזכות העם היהודי המפוזר בכל העולם לשוב לארציו ולהתיישב בה ולכונן בתוכה את קוממיותו המשקית, התרבותית והכלכליית, כאומה חופשית עצמאית, בכל רשותה עצמה, ככל שאר האומות החופשיות, הזרויות שיש לנו בארץ ישראל ועל ארץ ישראל הן לא ליהודים היושבים כבר בארץ אלא לעם היהודי באשר הוא שם. זכותנו ההיסטורית היא זכות השיבה של העם היהודי לארציו והזכות לבנות את הארץ ולפתחה עד קצה אפשרותיה הכלכלית, מבלי לפגוע בזכויות תושביה ומבלי להשתלט עליהם. כל מי שאינו מכיר בזאת – עושה את כל זכותנו על ארץ ישראל פלسطר.

ציונות קלה וחמורה, 1931, **משמרות**, עמ' רכז.

כאהור אשר ח' ועבד בארץ הוזת שנים לא מעטות, אני רוצה להגיד לכם שם שם כי עלייתך לארץ ישראל לכתהילה ציוני, לא היתה אף פעם אמונה כל כך מוצקה באפשרותה של ארץ ישראל לפתרון החלום הגדול, כמו שהוא עכשו אחרי 25 שנה של עבודה בארץ. ראיינו במו עינינו את הפלא אשר נתחולל בארץ הוזת. ראיינו את הברכה הגדולה הצפונה בחולות של הארץ הוזת, בביותיה ובטרשיה, וראיינו אולי נס יותר גדול, ראיינו את היכולת היוצרת של העובד העברי הצעיר שבא לארץ לחזון ההיסטורי גדול, בתשוקה להעתה מחדש את חייו אומתו ומולדתו. ראיינו זאת בעמק ובשרון, ראיינו זאת בתל אביב, ראיינו זאת בחפירות ההגנה, וראיינו זאת בשדרה היצירה הכלכלית וראיינו גם בשדרה הארגון העצמי של אלף ורבעות עוכבים. ראיינו את יכולתה של ארץ ישראל וראיינו את יכולתו של היהודי הרוצה להימצד באמונה אל הארץ, בקשר האמתי הייחידי, בקשר של עבודה וחימם. ואנחנו מאמנים שיש מקום, ויש אפשרויות יש יכולת גנזה ואין הדבר תלי אלא שהרצון הזה, אשר היה עד עכשו רצון של מועטים, רצון של אלפיים ורבעות אחדות, יהיה עכשו לרצון המוניים גדולים, לרצון של עם.

שם, עמ' רכג.

בארץ ישראל – אנו הגורם המכרייע. גורל ארץ ישראל יוכרע על ידנו. זהה גזירת ההיסטוריה של העם היהודי, זהה גזירת ההיסטוריה של הארץ. כי אנו האומה היחידה בעולם ששאלת ארץ ישראל היא בשבייה שאלת החיים והמות.

ענינו המדינאים, 1936, **במערכה**,

כרך ראשון, עמ' 172.

coheno וביחסונו בארץ הוזת מיוסד על יהדות יחסנו לארץ הוזת, על יהדות עמדתנו ההיסטורית במקום הוזה, על יהדות האינטנס החוני והగורלי, הקשור אותנו בלבד לארץ הוזת. ובהתרצות הכוחות והגורמים שאנו נתקלים בהם במערכת ההיסטורית שלנו אנו צריכים להבחין בין גורמים חולפים, ארעים, קוניונקטוריים – ובין גורמי-יסוד ההיסטוריים שאינם נתונים להליפות ותמורות. הגורמים הארעים, הזמןניים, יש מהם נוחים לנו ויש מהם מכבים עליינו – אולם את כף המאזניים ההיסטוריים יכרייעו אך ורק גורמי-היסוד ועובdot-הקבע המוניים את מפעלנו: המצוקה האיומה של המוני ישראל בגולה; כוחות-היצירה ומואדיי-הગאות היפותמים בתוכנו; האפשרויות הגנותיות בארץ הנשמה והמדוללת; ברכת המפעל הציוני, מפעל הבניין והיצירה, שאנו מביאים לארץ, לתושביה ולעלם כלו.

ענינו המדינאים, 1936, **במערכה**,

כרך ראשון, עמ' 173.

ה"זהיה" של קומין חולמים פוליטיים נעשתה עובדה בי-לאומיות: ה大纲מה שנוסחה בבאזל בשנת 1897, נכנסה במלואה לתוך הכרזה מהיבת של האדריכלה מדיניות. השאיפה

הציונית הונחה ביטודה של המנדט הבריטי. היישוב הדל, מיעוט האוכלוסייה ואמון ה"חלוקת", הפך למרכז יהודי גדול,מושרש בקרקע, בעבודה, בחירות ובים. פni הארץ נשתנו בעקבות פועלתנו הענפה והማפלה בכפר ובעיר, חותם העבורה העברית הوطבע בישוב הגדל, ובשם ארץ אחרת שבפועלם לא הכה הפעול העברי שורשים כל כך עמוקים, לא גילה כוشر-פעולה וכיישרונו-יצירה וכיחולת כיבוש כבארץ, שמתנגדינו כינו אותה בזלזול כ"ארץ הקברים". מאה אלף פועלים יהודים מאורגנים מהווים את חוט-השדרה של היישוב הארץ-ישראל, הסתדרות העובדים הייתה בראש פינה בארץ המתנערת מהרישותיה, ובתנוועת-הפעולים היהודיות בעולם אין משלה בכוחה המשקי, הארגוני, התרבותי והכלכלי. מישוב תלוי בייהודי חזן לארץ נחפה היהדות הארץ-ישראלית תלפויות לעם היהודי, מרכז לשאייפותיו ומשוש גאונו.

לקראת הקונגרס העשרים, 1937, **במערכה**,

כרך ראשון, עמ' 87.

אהבת-אומן למכוורת-המולדה, כיסופי-נצח לקוממיות ממלכתית, גאון דורות בשלשלת-יוחסין, היידי-קדומים של נבאים חזים, דבקות מופלאה בייחוד הלאמי וביערו ההיסטורי, ועל הכלל – סבל ומצואה ויסורים ופערוגניות של חי נכר גוללה ותלות – אלה יצקו בנו את להט-החזון והאמונה לגאות העם בארץ, ושםת הארץ, עוזבתה ודולדלה ריקעו את הסדרן **למאמרי ההגשמה**.

אגרת למועצה פועלי ארץ ישראל, 1937,

במערכה, כרך ראשון, עמ' 222.

אין רשות לשום יהודי לוטר על זכות העם היהודי בארץ. אין זו מסמכותו של שום יהודי של שום גוף היהודי, אין זו מסמכותו של העם היהודי כולם החי איתנו היום – לוטר על אליזה חלק שהוא בארץ. זהה זכות האומה היהודית לדורותיה, זכות שאינה ניתנת להפקעה בשום תנאי. ואילו גם היה היו יהודים באיזה זמן שהוא מכיריים על הסתלקותם מזכות זאת – אין בכוחם ובמסמכותם להפיקע זכות זו מהדורות הבאים. שום ויתור ממן זה אינו מהיבב ואני קשור את העם היהודי. זכותנו על הארץ – על הארץ כולה, קיימת ועומדת לעד. ועד ביצוע הגאולה המלאה והשלמה, לא נזוז מזכותנו ההיסטורית. ובכל זמן ובכל שעה נעמוד על זכות זו **ובכל האמצעים הכספיים והמוסריים אשר בידינו**.

נאום בקונגרס העשרים, 1937, **במערכה**,

כרך ראשון, עמ' 248.

אחדות הארץ כעובה נפשית, כהרגשה יסודית בכל האומה – אין ויכוח עליה. בנשימת העם היהודי היה ארץ ישראל מאות שנים כיחידה אחת ושלמה. וכל התהפוכות שעמדו על הארץ, כל האינבזיות והכיבושים, כל התמורות הפוליטיות, צירוף הארץ למדינות זרות או

חולקת הארץ לשטחים פוליטיים נפרדים, לא שינו במשהו את הרגשות העם היהודי. בכלל הגלגולים המרוביים והמתחלפים נשארה בנשمة האומה ארץ ישראל, הארץ. בארץ שלטו רומנים, פרסים, ביצניטים, ערבים, מונגולים, צלבנים, תורכים – הארץ הייתה פרובינציה באימפריה זורה או מדינה ערבית; בעיני העם היהודי לדורותיו זו הייתה ארץ ישראל. אחרות הארץ בנפש העם היהודי ובהיסטוריה היהודית היא עובדה מוחלטת, עובדה של ברזל, אף שנים של נכר ותהפוכות לא עקרו ולא עדרכו אותה ואין כנראה כוח בעולם שיעקור אותה מהלב היהודי.

לפני ביריה חדה, 1937, **במערכה**,
כרך ראשון, עמ' 270.

כשם שקוממיות מלכנית היא חלק בלתי נפרד מהרעיון הציוני, כך שלומות הארץ – שיבת ציון המלאה והתערות העם היהודי בכל חלק הארץ, בצפון ובדרום, במזרח ובמערב – יסוד מתבססת על האפשרויות בתוך תחומי הארץ – תחומי ארץ ישראל ההיסטורי.

שם.

העם היהודי רואה את ארץ ישראל כיחידה נפרדת ואינו מודה – ההיסטוריה האנושית אף היא אינה מודה – שארץ סגולה זו היא רק סרח-עדף של ארצות ערב. והتبיעה היהודית מתבססת על האפשרויות בתוך תחומי הארץ – תחומי ארץ ישראל ההיסטורית.

ספר המעל, 1939, **במערכה**, כרך שני, עמ' 152.

זהה עובדה ההיסטורית, שהעם היהודי מכורתו בארץ ישראל – כאן היו היהודים לאומה, כאן קיימו את עצמאותם הלאומית, לעיתים מלאה ועתים פחותה; כאן יצרו את יצירותיהם הלאומיות אשר הטביעו חותמן כמעט על כל ההיסטוריה היהודית ובמידה גדולה על ההיסטוריה האנושית. אבל לא רק הקשר ההיסטורי שבין העם היהודי ובין ארץ ישראל הוא הקובל. עובדה זו, התשובה מאוד, אינה אלא אחד הגורמים בקשר ההיסטורי זהה. אני מתכוון לקשר המתמיד שבין העם היהודי ובין ארץ ישראל במשך כל הדורות. וזהי שוב עובדה המייחדת את העם היהודי משאר העמים, כשם שמעמד היהודי בעולם אין לו דוגמא. משום כך המידניות הציונית הנובעת מזה נתקلت תמיד בקשיים גדולים ביותר. העולם כולו, אף האנשים המשגלים למחשבה עצמית, חושבים תמיד באנלוגיות, על פי הכלל המקובל, על פי שיגרה מסוימת. אין הם תופסים את עניין היהודים, מפני שהם מכירים ורק את המצב בתוכם, מפני שהם יודעים את הפרובלימה הלאומית רק מנסיונם הם. באוסטריה, למשל, היו תיאורטיקנים חשובים של השאלות הלאומיות, אבל הם לא יכולים להבין את שאלת היהודים – משום שהוא עניין יוצאי-דופן וקשה להסביר. בני אדם אינם מסוגלים להבין תופעה אינדייבידואלית, המחייבת הסתכבות ראשונית. משום כך קשה להם לעמם לתפוס את הפרובלימה הישראלית שאינה דומה לא לפABLIMAה

הפולנית, לא לפורובליימה הצ'כית, לא לפורובליימה האוסטרית ולא לפורובליימות של עמים אחרים. והוא הדין בשאלת הקשר ההיסטורי. כשהמדוברים על הקשר ההיסטורי שבין העם היהודי ובין ארץ ישראל תופסים האנשים את הדבר מצד העובדה שהיהודים ישבו פעם בארץ ישראל – על כן הם טועים: גם הרומים היו פעם בבריטניה, הליוגנות של ציור שלטו באיים – מהו הקשר בין האיטלקים לבריטניה? והערבים היו פעם בספרד – מה הקשר בין הערבים ובין ספרד? אולם הקשר ההיסטורי הזה שלנו הוא דבר יחיד במינו. זהו קשר מתמיד בין עם שאיננו ארציו ובין ארץ שאינה מכללה את העם. דבר זה כמעט שאין דומה לו בהיסטוריה האנושית – זהה תפוצה ייחודית במנה, אבל קיימת ועומדת. היא התבטאה בחיבם הנפשיים של היהודים והיא באה גם לידי ביטוי חיזוני – בניסיונות עליה לארץ ישראל ובניסיונות של תנועות משיחיות.

מדיניות ציונית, 1947, **במערכת**,

פרק שלישי, עמ' 65.

ארץ ישראל בכל הדורות, מזמן שהתחילה לתפוש איזה מקום בההיסטוריה האנושית, ועד ימינו אלה, הייתה תמיד עניין אינטרנציונלי, הייתה תמיד עניין לכמה דתוות ולהובה עמים, והיא תהיה כך תמיד, בכל אופן, זמן רב מאוד.

שם, עמ' 77.

ארץ ישראל החדשה והמתהדרת לא נבנתה אלא בכוח-המשנה של שני הגורמים: גלות גואולה, צורך ואהבה, בריחה מסבל וערגה למולדת, אונס וחזון.

יעודי הציונות בשעה זו, 1942, **במערכת**,

פרק רביעי, עמ' 14.

מצבה הגיאוגרפי של הארץ, כקשר בין שלושת הקונטיננטים, הייתה שוכנת לחוף שני ימים ומחוברת לכל ארצות תבל בתחבורת-אוויר מרכזית, קשר ימי נוח ותחבורה יבשתית ברכבות ובמכربבות דרך סוריה וטורקיה לאירופה, דרך מדבר עבר-הירדן ובגדד לכל רחבי אסיה, דרך סיני ומצרים לערבות אפריקה – מכשורים את הארץ לשמש מרכז משקי לכל קדמת אסיה. ואם ליתרונו גיאוגרפי זה יוצרף כיישרון המעשה, ההוזן, המדע, היוזמה, הארגון ולחץ הקליטה של המוני ישראל – קשה גם לאופטימיסט הגדול ביותר לחזות מראש את היקף התעשייה שהיהודים עתידיים לפתח בארץ וכמות האנשים אשר יקלטו בכל ענפי החروسות. רק תחומי הקליטה של שוקי אסיה ואפריקה יציבו גבולות להתפתחות חרותית זו.

יעודי הציונות בשעה זו, 1942, **במערכת**,

פרק רביעי, עמ' 21.

יהודי אינו זר ונכרי או מהגר בארץ ישראל. בעלותו לארץ הוא שב לモולדתו. עם ישראל הורחק אבל לא ניתק מארציו. זכותו לモולדתו לא הופקעה ואני בגדיר של הפקעה. שם שמייליון ערבים בארץ ישראל היא עובדה היסטורית, בין שהיא נעימה או לא, כך היא עובדה ההיסטורית, שקשר-בל-יינטק קיים זה יותר משלושת אלף שנים בין ארץ ישראל ובין עם ישראל.

מבחן הביצוע, 1942, **במערכה**,

פרק רביעי, עמ' 35.

משמעותה של קירה לעם היהודי, אשר גם בגלותו, בנכyr, בתפוצה, בהיותו מושפל עד דכא, נתן למשיסה ולביוה ונדרף ונענה – נשתרמו בתוכו לאחר מאות השנים האלה כוחות יצירה גנויזים וمعنىות חוביים של ישע, גבורה וגאון אשר זינקו מתוכו לעת-מצווא – כך גם מולדת העם היהודי, לאחר מאות שנים של חורבות, מלחמות, הריסות ודולדלים שמרה בתוך תוכה, בחביון הריה ועמקיה, ערבותיה וגיאותיה מקורות וכוחות צמיחה ופריה, תנובה ויבול, וכשנתבעה מחדש על ידי בניה-בוניה מתוך אהבה ועובדת נאמנה – נענתה.

asma השמהה, 1943, **במערכה**,

פרק שלישי, עמ' 186.

ארץ ישראל אינה רק האובייקט של הציונות, היא אינה רק אחד המרכזים של היהדות, היא הלב והמצפון של התנועה הציונית.

תוכנית בילטמור ומתנגדיה, 1944, **במערכה**,

פרק רביעי, עמ' 111.

ארץ ישראל לאחר שהיא קיבלה מהגולת את העיקר, מה שקוראים "החולmr האנושי" (כי אנחנו לא צמחנו מאדמת ארץ ישראל, אלא באנו מהגולת, ואין נכס יקר מזה שהגולת נתנה ועוד תוסיף לתוך הארץ), העניקה לנולה את כל הערכיהם התנוועתיים החלוציים, הציוניים-הסוציאליסטיים שתבעו בארץ: ערך העבודה החקלאית, ההתיישבות. ההגנה העצמית, הלשון העברית, ההסתדרות, ארגון לאומי למלחמה מדינית, שיתוף, עזרה הדרית, קבוצה, מושב. כל אלה הנחלו לתרנואה בעולם, לתרנואה החלוצית, לתנועת הנוער, לתנועה הציונית-הסוציאליסטית, לתנועה הציונית וגם להמוני יהודים. חלק לא קטן במרד הגיטו ובתנועת המורי בצדפת יש ל"השומר", לטרומפלדור, להגנת תלייחי.

דרך "החולmr" בגולה, 1944, **במערכה**,

פרק שלישי, עמ' 221.

הרבה מלחמות ניטשו בההיסטוריה בגליל ארץ קטנה זו. נלחמו על כיבושה מצרים, אשורים, בבלים, פרסים, יוונים, רומיים, ביזנטים ואחרים. אבל לא מלחמות אלו קבעו מוקומה

של ארצנו בהיסטוריה העולמית. ארץ זו כבשה מוקוט-כבוד בלבבי ימי העולם, כאשר לא כבשו הרבה ארצות אחרות, ואפילו גודלות ועשירות ממנה, אך ורק מפני טעם אחד: מפני התרבות הגדולה, אם כי אולי מוגבלת, שיצר כאן עמנו, תרבות שנעשתה במידה ידועה נחלת האנושות כולה. ארץ זו עיצבה את עמו, ושיוותה לו האופי שהיה לו מאז ומעולם ועד היום: מצד אחד – עם בלבד יישכו, עם אקסקלוסיבי מאד, ומצד שני – עם אוניברסלי וככל-אנושי; עם לאומי ובינלאומי כאחד; עם אקסקלוסיבי בחומו הפנימיים, דבוק בהיסטוריה ו מורשת האבות שלו, במסורתו הדתית והלאומית – ובאותו זמן אוניברסלי וככל-אנושי באידיאליו וערכיו הדתיים, המוסריים והסוציאליים. עמנו הביא עמו את הבשורה על אל אחד בעולם, על אחדות המין האנושי, באשר כל אדם נברא בצלם אלוהים, על ייעודי הצדקה החברתי, על אהווה אנושית ועל שלום בינלאומי. ערכיהם אלה שנוצרו בארצנו זו עיצבו את רוח עמו,طبعו את אפיו וקבעו מיקומו ומקומה של ארצנו בדברי ימי עולם.

כאן, בארץ זו, יצרנו את הספר. יצרנו הרבה ספרים, רבים מהם הלכו לאיבוד, כמה מהם נשתרמו רק בתרגומים לועזים, אך מספר ספרים, כעדרים וארכעה, נשתרמו בלשונות המקורית, בעברית.

הילכנו בגולה – הוגליינו והורחכנו מארצנו, אבל לקחנו איתנו את ספרנו, את הספר, ובספר הזה, שהיה בשביבנו יותר מספר – כי בו הייתה צורורה כל נפשנו – לקחנו איתנו – לגולה גם את מולדתנו, כי גם ארצנו זו צורורה בספר, ונשאנו את ארצנו לבנון, בנשנתנו – ויש דבר כזה שנקרה נשמה, בשם שיש דבר כזה שנקרה גוף – ושלושה אלה – העם, הספר והארץ היו לאחד, ולעולם. זה חוט משולש אשר לא ינתק, אין כוח חמרי שיוכל לנתק
הקשר שבין העם והספר והארץ – אלא אם ישmid אתנו השמדה פיזית.

דבר ישראל בארץ, 1946, במערכת,

פרק חמישי, עמ' 55.

הרבה דברים יכול אדם להמיר ולהחליף – אפילו דתו, אפילו אשתו, אפילו שם. אבל יש דבר אחד שאדם אינו יכול להמיר בשום אופן שבעולם – את הוריו. הורי עמו הם: ארץ זו. לא נוכל להמירה.

דבר ישראל בארץ, 1946, במערכת,

פרק חמישי, עמ' 57-58.

ארצנו נגלה בשלושה דברים: בתולדותיה, במעמדתה הגיאוגרפי, במבנה פניה. חזן מיוון אין אף ארץ קטנה אחת בעולם שמלאה בהיסטוריה האנושית תפקיד כה גדול והטביעה חותמה על תרבותה של מרבית המין האנושי כאשר עשתה זאת ארצנו. ספר הספרים שנוצר ארץ זו על ידי עם ישראל הנפוץ ביותר בעולם והשפיע יותר מכל ספר אחר על רוח האדם ברוב ארצות תבל.

ארצנו עומדת בצדמת של שלושת חלקי תבל – אירופה, אסיה ואפריקה, ומשום כך שימושה בכל הדורות מעבר לעמים, ואגב כך גם שדה-יקרב תדר.

והמבנה הפנימי של ארצנו אין דומה לו בכל כדור הארץ. לאורך הארץ מצפון לדרום, מהרי הלבנון והחרמון ועד ים-יסוף, משתרע בקע عمוק בשם בקעת הירדן והערבה, שמרכזו התיכון הוא ים המלח – כארבע מאות מטר מתחת לפני הימים, וזהו המקום העמוק ביותר בכלור הארץ. בקעה עמוקה זו, הגבעות וההרים משני עברי וחוץ הים היקנו לאرض קטנה זו שפע של אקלים, נופים וסגולות שונות כאשר אין למצוא בשום ארץ אחרת בעלת שטח דומה לזה של ארצנו. ולא לחינם דרש אחד מחייבנו: " – תבל זו ארץ ישראל – שהוא מותכלת בכל. שכל הארץ יש בו מה ש אין בו, אבל ארץ ישראל – אינה חסורה כלום.

ידיעת הארץ דרושה לנו קודם כל למען ידיעת עצמנו. אי-אפשר להבין ולהכיר את העם היהודי – בעלי לדעת תולדותיה, טבעה ומבנה של ארצנו. פהعظבה רוח עמננו, פה נוצרו יצירותינו הגדולות שעשו אותנו לעם-עולם. גם כשבמננו הורחק בזרוע ממולחתו – נשא בלבו מאות שנים זכרה אהבתה, וידע שמות הריה ועמקיה, עריה וגלילותיה, יותר משידע שמותיהם של אלה בארץות גלותנו ונדרדייו.

ידיעת הארץ דרושה לנו עוד יותר למען קיומנו ובתחוננו. עם הקמת מדינת ישראל מחדש – נפתחו שערי המולדת לרווחה לכל בני-עמננו הפוזרים והণפוצים בנצר, ועלינו להשופג גנזי הארץ, ולנצל מיםיה ואוצרותיה הטבעיים ביבשה ובבים, על פני האדמה ובמעמקיה, למען נפתח משק חקלאי, חקלאות וימי שיפרנס ברוחה ובשפע ישב גדול והולך, יישוב של מיליוןים.

גם ביחסוננו ושלומנו לא יכונו מבלי שנדרע כל שבילי ארצנו וסגולותיה. גדור-מנהיגינו שהוציא את עמו מבית עבדים במצרים והוליכם לארץ הידועה משך ארבעים שנה, ראה צורך לתור הארץ בנגב ובחר, בים ועל הירדן – לפני כיבושה. במלחמה שהחרוננו לפני שלוש שנים מילאו סיירינו שעברו הארץ לארכها ולרחבה, תפקיד מכך.

יהודיה של ארצנו, 1951, חזון ודרכן,

כרך שלישי, עמ' 268-269.

חוובן עצמאווננו, הרהקת עמו ממולחתו והמלחמות הבaltı פוסקות שעברו על ארצנו מאז יצאו בוגלה, הכוכשים הזרים שהחזיקו בארץ בזה אחר זה – רומיים, ביזנטים, פרסים, ערבים, נוצרי-צלב, סולוגזקיים ועוד – השמו הארץ, החיבו אדמתה, דללו ישבה והשחיתו בה כל חלקה טוביה. מישורי-ההוף הפורים והעשירים נתכסו הררי חול, שורם הארץ מיהים; הגשמיים והרווחות סחפו אדמת ההרים וחשפו מעורומי הסלעים, לאחר שנעקרו ונחרבו היירות והכרמים על ידי פראי אדם. עמקים מבורכים ורבי-תנוועה בימי קדם הפקו אדמת-ביביצה ממארת, וערבות הנגב, שמרביתן עמדו בשמותן מששת ימי-בראשית, אبدو גם שארית הברכה אשר האצילו להן בימי קדם יושביהן החזרצים.

מאות שנים נמשך תהליך ההרס והعزובה, עד שהזרו, לפני יותר משבעים שנה, מהונני-

ציון הראשונים, והקימו בית ספר חקלאי ראשון במקווה ישראל וכפרים עברים ראשונים –فتح תקווה, ראשון לציון, ראש פינה, זכרון יעקב וחזרה – על אדמות חולות וביצות וטרשים, והארץ העוזבה והושמה נשנו פניה לאט-לאט: – ביצות יבשו, חולות הופרו, וסלעי הרים נוטעו – ובארץ חרבה וצחיחה נגלו תופעות מים.

שתי מהפכות, 1951, **חzon ודרן**,

פרק שלישי, עמ' 271-272.

ירושלים

במובן ידוע שקולת ירושלים כנגד ארץ ישראל כולה. ירושלים אינה רק נקודת יישובית מרכזית – ירושלים היא סמל ההיסטורי עולמי שאין Urök לו. על פי עמדתנו בעיר זו נבחן בשורה הראשונה בעיני העם היהודי וב בעיני העולם הגדול.

על ביטחון היישוב ובצרונו, 1929,

אנחנו ושבנינו, עמ' קעה.

בירת הארץ צריכה ליהפוך לשגב יהודי המעורר כבוד, גם מבחינה כלכלית וגם מבחינה פוליטית.

שם.

מקום של עיר זו בעברנו הרחוק, בתקופת קוממיותנו הממלכתית, כמרכז הפוליטי והרוחני של העם וסמל יהודו וייעדו ההיסטורי; השרידים היקרים מה עבר הגדול העומדים על תלם העיר זו; חരיתת השם הקדוש והגעץ של ירושלים בכל האומה שהלכה בגולה ושבועת האמונה לעיר קדשנו שדור אחר דור חוזעליה, בכל הנודים, מעלה נחרות בבבל לפני יותר מאלפיים שנה ועד ימינו אלה על כל הנחרות שבעולם: הניסיונות המתמידים במשך כל ימי הגולה לשוב לעיר זו על אף כל התלאות והצורות שפגשו את מהונני ירושלים מכיבוש הרומיים ועד שלטון התורכים; היישוב היהודי העתיק המשורש בעיר זו מכמה דורות; ערכה של ירושלים החדשה שהפחנה שוב להיות עיר עברית ברוכבה המכרייע ומכליה יותר משישית של כל יהודי הארץ; המוסדות הלאומיים המרכזיים שהוקמו בעיר זו: האניברסיטה העברית, בית הספרות היהודית, הספרייה הלאומית, מרכז הכנסת ישראלי וכדומה; קיבוץ הגלויות שנתרכו בירושלים כאשר לא נתרכו בשום מקום אחר בארץ – כל אלה הופכים את ירושלים לנקודת המוקד של האהבה, הגעוגעים, השאייפות והתקנות של העם העברי.

הוועדה המלכותית ומסקנותיה, 1937, **במערכת**,

פרק ראשון, עמ' 118.

ערכה של ירושלים לא ניתן להימדר ולהישקל ולהיטפו; כי אם לארץ נשמה – הרי ירושלים נשמה של ארץ ישראל.

מערכת ארבעה החודשים ולקחה, 1948,

במערכה, כרך רביעי, חלק שני, עמ' 298.

באופן מיוחד יש לציין את המערכת, אחת המערכות המעתות בתולדותינו, أولى בתולדות העולם, מערכת הסבל והגבורה של ירושלים העברית. מנותקת מכל שאר חלקי הארץ היהודיים, תחת צל כבד של סכנת רעב, של סכנת צמא, מורעשת ומופגוז יומם ולילה ללא רחמים, ללא כל החbone אנושי – מתוך זלזול מחוץ וצני בערכו של מקום זה, שגם הנוצרים וגם המוסלמים קוראים לה עיר הקודש, מתוך זלזול מחוץ וצני במקומות הקדושים – הרעה והפגזה בלתי פסכת, בתותחים ובאוירונים בריטיים, על ידי שכירים של ממשלה בוין, בעוד הכנסייה האנגליקנית, הנושאת באחריות לא מעטה להתקפה פראית זו, שותקה שתיקה רבת-משמעות – עומדת העיר העברית הזאת בגבורה מאין דוגמתה כמעט. אנשי ירושלים עומדים, מפני שהם יודעים שמדינת ישראל היא איתם, וטובי בחורינו מכל נפות הארץ ימסרו נפשם על שחורה, והשבועה העתיקה שב"נהרות בבב" אינה דברו בלבד, אלא לוחתת היא בלב העם ובלב הנوعר הלוחם שלנו.

סקירה על המצב הצבאי והמדיני, 1948,

במלחמת ישראל, עמ' 117.

כתר-מלכות בראש ירושלים לא יתכן בלי מסד כלכלי מוצק לרגליה.

לייזמה בונה, 1949, **חזון ודרך**,

כרך ראשון, עמ' 253.

ירושלים נועדה מטעם ההשגחה ההיסטורית להיות מרכזו התורה, המדע והרוח בישראל, לא רק במדינת ישראל, אלא עם ישראל כולם.

שם.

הפארתה האמיתית של ירושלים תהיה לא במצבות לגדיי העם בעבר, אלא בטיפוח רוח האומה בת-האלומות – בכל ענפי התורה והדעת והמחקר, בהקמת בית חינוך ומדרשה ומדע שיעשו את ירושלים למרכז החכמה והתרבות של עם ישראל ומקור של השראה רוחנית יכולות לעם הספר.

שם.

ירושלים היהודית היא חלק ארגוני ובלתי נפרד ממדינת ישראל – כשם שהיא חלק בלתי נפרד מההיסטוריה הישראלית, מאמותה הישראלית ומונחתה עמנוא.

הودעה על ירושלים, 1949, **חzon ודרך**,

כרך שני, עמ' 92.

למדינת ישראל הייתה ותהי רק בירה אחת – ירושלים הנצחית, כך היה הדבר מלפני שלושת אלפיים שנה, וכך זה יהיה, כפי שאנו מאמינים – עד סוף כל הדורות.

העברת הכנסת והממשלה לירושלים, 1949,

חzon ודרך, כרך שני, עמ' 94.

אומה אשר קיימה בנאמנות במשך אלפיים וחמש מאות שנה השבואה שנשבעו הגולים הראשונים על נהרות בבל, לא לשכוח את ירושלים – אומה זו לא תשלים לעולם עם הפרדת ירושלים. וירושלים היהודית לא תקבל על עצמה שום שלטון זר – לאחר אלף שנים ובונותיה שחררו בפעם השלישייה מולדתם ההיסטורית וגלו את ירושלים מהשמדה והרס.

הודעה על ירושלים, 1949, **חzon ודרך**,

כרך שני, עמ' 92.

ירושלים היא לב-לבנה של מדינת ישראל. אנו גאים על כך, שירושלים נתקדשה גם בעיני בעלי דתות אחרות, וברצון ובנפש חפצה נבטיח כל הסידורים וההקלות הדורושים, שככל בעלי הדתות האחרות יספקו צרכיהן הרתיים בירושלים ותיתן מצדנו כל העוזה לאומ' להבטיח סידורים אלה.

שם.

אנו יודעים מה היא ירושלים לנו – מאז דוד המלך ועד היום, זה שלושת אלפיים שנה. אין אף עיר בעולם, אפילו לא אתוונה ורומא, שמלאה זמן כה רב תפקיד כה גדול בחיה עם, כאשר מלאה ירושלים בחיי העם היהודי. אבל דבר שනפל בירושלים היהודית לפני פחות אלפיים שנה הפך להיות נקודת מוקד דתית למאות מיליונים אנשים, כל העמים יודשי התרבות היוונית-הרכומאית, שבתוכם חינו, והנחשול שיצא מירושלים שטף כל העמים שעמדו עד ימינו אלה בראש העולם – ורק העם היהודי עמד בפני נחשול זה ולא נגרף בזרמו; עמד נגדו בקשיות-עורף, אם כי שילם ביוקר بعد עמידתו זו. – – –

תקומת עם ישראל ועצמותו הפנימית יש עליה עוררין, לא רק מתוך אינטראסים פוליטיים, טריוטרייאליים ואיסטרטגיים, אלא גם מתוך גורמים רוחניים, אידיאיים. יש כוחות שאינם יכולים להשלים בנקל עם תקומתנו ועם עצמותנו. קיומנו החופשי והעצמאי סותר מהهو בעולם. היה לנו מעמד הדר-סיני – היו גם לאחרים "מעמדים", ומאחרי מעמדים אלה מרכזים כוחות אדריכים, וסבירם יש מביך רוחני, מחשבתי, וירושלים היא אחת מנקודות

הموقع של מאבק זה. מכוחות עולמיים אלה אין לנו רשות להתעלם – אבל גם אסור לנו להיכנע להם.

דברי תשובה, 1949, **חzon ודרן**,

כרך שני, עמ' 117.

בירת ישראל – היא עיר עולמית, והמעשים שנתרחשו בתוכה לפני עשרה יובלות עודם חיים בנספרם של מיליוןים, וכוחות אדריכלים מאורגנים, שראשם פרושה על פני כל כדור הארץ, דואגים לכך שמאורעות אלה לא יוסחו מן הדעת, ומהאבק ההיסטורי של עם ישראל טרם נסתים, ייתכן שהוא רק מתחילה. זהו מאבק רعنוני ורוחני, תרבותי, מדיני, ואם ניתקף שוב – גם צבאי.

ציונות של אטמול וציונות של היום, 1952,

חzon ודרן, כרך רביעי, עמ' 47.

הרי ירושלים

עלינו לגول בהקדם את חורפת השמה והקרחה שהעטו כובשים זרים מימי הרומים ועד התורכים על הרי ירושלים. בתקופת התנ"ך והבית השני אלה היו עוטפים יערות וכרמים, ועציו יער ופרה כיiso מדרוני הרים ופסגותיהם. האלה והאלון, הברוש והארץ ושאר עצים יער וגמ פרדס רימונדים עם פרי מגדים, כפרים עמי-נרדדים, נרד וכרכום, קנה וקינמון עם כל עצים לבונה, מורה ואהלוות עם כל ראשי בשמי.יפה נוף זה ששרו עליו משוררי ישראל הקדמוניים, נשחת ונחרב על ידי כובשים זרים ונודדים-մבר מאות שנים, באין יד אהבת ומחוננת של בני-המולדה אשר דירגו את הרים, שמרו על עפר אדמתה וטיפחו נטיותיה. פגעי הטבע – רוחות זליפות וगשמי סוחבים – השלימו את מלאכת החורבן שהחלו בה פולשים וכובשים זרים. ההרים פשוטו עדיים, ואדמתה הפוריה, באין מחסה עצים, נסחפה בכוח הרוחות והגשמיים, במקומות כבוד העיר והכרמל אנו רואים עכשי מחשוף סלעים וקרחת שמה. עלינו להחזיר להרי-ירושלים הגולים אתIFI עציהם וברכתם, והמעט אשר עשינו בקריות-ענבים, מעלה-ההמישעה ונווה אילן – עלינו לעשות למאות אלף הדונמים של ההרים הגולים. עכobia זו תהיה לברכה גם לסייעת ירושלים וגם לעיר. כיבושינו יקיים בידינו אם בעקבות החיל המשוחרר מצבאות-הגנה לישראל יבוא העובד המפואר מצבא חלוצי ישראל, שישיב לארמתנו העזובה את פריונה, ולהרים הקרים – את עציהם וייערם, ונקייף את ירושלים המחדשת בקריות-ערים.

לייזמה בונה, 1949, **חzon ודרן**,

כרך ראשון, עמ' 254.

פתח תקווה

עד-המושבה הראשן באם-המושבות הניהasis לשלטן יהודי עצמאי בארץ – שמןנו ישתלשל השלטון היהודי על הארץ.

אגרת למועדצת מפלגת פועלי ארץ ישראל, 1937,
במערכה, כרך ראשון, עמ' 224.

תל אביב

תל אביב הייתה שכונה קטנה, צעירה, בת עשר שנים עם אלףים או שלושת אלפיים תושבים, אולם החוש המדייני או בעל הדמיון שלנו ניצח את החשבון השטחי והמשובש של חמי המציאות ופטריוטי יפו הגדולה. העצמאות והעבריות gamorah של השכונה הקטנה והצעירה הפכו למקור-יצירה ואבן-שוקבת שכיכזו אלפיים ורבעות של יהודים ונתנו לנו את העיר העברית – העיר הגדולה והורاشית בארץ.

אגרת למועדצת מפלגת פועלי ארץ ישראל, 1937,
במערכה, כרך ראשון, עמ' 223.

נגב

מהי זכות הערבים לשלוט בנגב, שאינו מיושב על ידם?

шибחה, 1928, **אנונו ושכניינו**, עמ' קג.

בגורל גוש הנגב תלוי אoli כל גורלנו בארץ. אם יש סיכוי להתיישבות רבתיה, להתיישבות המונים של מיליוןים, אם יש סיכוי לקוממיות יהודית שאינה תליה בחסדי או"ם אלא בכוחה הפנימי, בכוח יישוב היהודי קומפקטי, רצוף, המוני, כובש מרחבים – הרוי זה בשטח שקרים ולן נגב. והוא יותר ממחציתה של מערב ארץ ישראל, והוא שמנונים אחוז של המדינה היהודית לפי או"ם. והוא הגוש היחיד הגדול בארץ שיוכל להיות יהודי כמו שתל אביב היה יהודי. בשיטה זה יכולם להיות מיליוןים יהודים ובתוכם אלו עשרות אלפיים – אם רק נפתרו שאלת המים, ויש בכוח הטכניקה המודרנית וביכולת החלוצית שלנו לפטור שאלת המים ולהפריח הנגב.

דרci מלחתנו, תש"ח, **bihilcham israel**, עמ' 72.

הנגב יקום לנו באמת רך כשאנחנו נבנה ונישב אותו.

לקראת הבאות, 1949, **חzon ודרך**,
כרך ראשון, עמ' 13.

לנגב נ騰נו עלילות-גדירות – והוא דורש תנועה חלוצית – שלא ידענו עד כה. הנגב נתן לנו במשפט העמים, וצבא-הגנה לישראל ביצע דבר המשפט הזה. אבל רק התיישבותה ההמונייה תנחיל לנו הנגב במשפט ההיסטורי, ורק הנوع החלוצי שידע גם לבנות וגם להגן – יעשה את מלאכת ההיסטוריה שתעמור לעד.

חג העצמאות, 1949, **חzon ודרך**,
כרך ראשון, עמ' 119.

מפעל הנגב – אולי המפעל הקשה והגדול ביותר מכל מפעליינו בארץ – דורש רוח תנועה ויוזמה נועזת ורצון-אדיריים חלוצי כאשר לא דרש שום מפעל שנעשה עד היום הזה.
בכוח החzon והרצון החלוצי, 1949, **חzon ודרך**,
כרך ראשון, עמ' 269.

השנה התחלנו בפיתוח הנגב – התופס למעלה מהחצי שטח המדינה ועומד, ברובו, הגדל, ריק וושומם מאז בריאת העולם. וההתחלות הראשונות, גם בשטח החקלאות וגם בשטח התעשייה, מגבירות בנו האמונה שישימון זה יהפוך בתקופה הקרובה למרכז פורה של התיישבות המונית. הנوع החלוצי שלנו המקביל הכספי בצבא-הגנה לישראל מקיים יישובים חקלאיים במקומות שלא הגיע בהם מעולם יד חורש וזרע. באר שבע היהה בשלוש הערים לעיר של עשרים אלף איש וחלים בן שלושת אלפי שנים של מלכי יהודה הראשונים – שלמה, יהושפט ועזיה, לבנות את נמל אילת ולהשיכה לישראל – הולך ומתקאים בימינו אלה.

האוצרות הטבעיים אשר נתגלו בערכות הנגב – פוסfat, נחושת, מאגנאן, חול-זוכוכית משובחת, קאולין ועוד, בחלוקתם כבר מנוצלים ובחלוקתם יפותחו בעתיד הקרוב. ועוד לא ניבעו כל שפונוט הנגב והאוצרות הטמונה בהם רק אדרתנו.

אנו סוללים עכשווי כביש מבאר שבע לקרה הדרומי של ים-המלח אשר יפתח התיישבות חדשה מילוני דונמים קרקע ואפשר בקרוב היישוב עבדות האשלאג בים-המלח. כביש זה שנחצב בתוך הררי סלע ומגשר על פני תחומות הארץ – הוא ככל-עצמיו אחד המבצעים ההנדסיים הנועזים בימינו, הנutan כבוד לסלול-ישראל. יחד עם הכביש אנו מבאים מים לצינורות לאדמה צחיחה בנגב ובונים סקרים לאיסוף מי הגשמים.

ליום העצמאות, 1952, **חzon ודרך**,
כרך רביעי, עמ' 12.11.

המשולש של הנגב תקוע בין שתי ארצות עתיקות: מצרים ועמנון. מעבר לגבול המערבי דרומי של הנגב משתרע מדבר סיני, ומעבר לאגם המזרחי – מדבר ערבות. הערכיהם הפכו לא מעט ארצות פורחות ומאוכלסות למדבניות. השממה בארכיות ערב אינה מפריעה לקיום ולעצמאותם. מדינת ישראל הקטנה לא תוכל לסתוב לאורה שבין ים מדבר התופס מלמעלה מחצית שטחה. הרצועה הצרה שבין יפו וחיפה, ברוחב של 25-12 קילומטר, המכילה רוכב של העם בישראל, לא תעמוד לאורך ימים בל' יישוב רב ומבודד במרחבי הדרום והנגב.

דרומה, 1956, חזון ודרך, כרך חמישי, עמ' 302.

כל אדמות הדרום ממערב לקו-שביתת הנשק של מחו' חברון וכל הנגב, מבאר שבע ועד אילת, נגלו כקנין המדינה הצערה. והוא כולם המכשולים החוקיים והמדיניים ליישובה של מרבית אדמת המדינה – ורוב שטחיה של ישראל מהודשת הם בדרום ובנגב. המכשול היחיד שעדיין עומד כצר להתפשטותנו ולהתיישבותנו בדרום – הוא פרי הטבע הזועם: השממה ומיוט הגשםים. ועל כושרו החלוצי, עוז רוחו ויזמתו הcovשת והיווצרת של הנוער היהודי ועל יכולתם המדעית הטכנולוגית של אנשי המדע והמחקר בישראל – להתגבר על קשיי טבע אלה, ולפתח את הדרום והנגב להתיישבות רבת-עם בנייה על מרעה, חקלאות, מלאכה, מכרות וחירות, דיג וספרנות – מתוך ניצול האפשרויות החדשנות של גילויי המדע ושכולול הטכניקה בימינו. צוריקומה של מדינת ישראל, גם צו כלכלי וגם צו בייחוני, הוא להדרים: להרים מיימי הארץ וגשיה דרומה; להפנות הנוער החלוצי והעלולים המתישבים דרומה; לכון תקציבי הפתיחה בעיקר דרומה; לעקור חלק גדול מבתי המלאכה והחרושת ולהעבירם דרומה; להעתיק כמה ממוכני המדע והמחקר העוסקים בידע הארץ, מבנה קרקעה, צמחייה, מזגה וספנות אדמתה – דרומה; ולרכז מחשבת אנשי המדע והמחקר הישראלים, בחקר הכוחות הגלויים והגנויים שבאזורם נוכל להפרות ולהפריח אדמות הדרום והנגב. בלי' יישוב הדרום והנגב לא יתכן ביטן המדינה ולא נגיע לעצמאות כלכלית. יישוב זה לא יתכן בלי שינוי סדרי-בראשית, ואין דבר זה למעלה מיכולת המדע בימינו ומעבר ליוזמה החולזית של צעירינו. בכוח הדמע והחולzieות נעשה הפלאה זהה.

דרומה, 1955, חזון ודרך,
כרך חמישי, עמ' 303-304.

aiclos הנגב ופיתוחו – זהה המשימה הגדולה והקשה של מדינת ישראל, ונוכל לה אם נשימוש בשתי התוכנות שנຕברכנו בהן: חולzieות ומדע.
21.6.57. דבר,

הבחן העליון של ישראל בדורנו הוא לא במאקרו עם כוחות עוניים מבחו'ן, אלא בהשתלטותו, בכוח המדע והחולzieות, על שטחת ארצנו במרחבי הנגב והדרום. שם.

אילת

רבים מאוד סיכוינו אם נדע להחזיק בברכה הרבה, כמעט ללא גבול, הצפונה במפרץ אילת. ברכת הדיג והshit על אפשרויות המשקיות, המדיניות והגופניות: צרפת, מרחב וועז.

ליסוד המדינה, 1947, **במערכה**

כרך חמישית, עמ' 257.

אילת – נזר תפארתו של הנגב, ואולי של מדינת ישראל כולה. זהה המוצא שלנו דרך הים ליבשת המאוכלסת ביותר בעולם, ליבשת אסיה. בשליטתנו באילת אנו הארץ היחידה בעולם שאינה נזקקת לתעלת סואץ בשבייל לעבר מימים התיכון לאוקיינוס ההודי.

חג העצמאות, 1949, **חzon ודרך**,

כרך ראשון, עמ' 118.

הנגב וזה השטח היחיד המדינה שיש בו מרחבים, וההעופה הלאומית והכינלאומית תמצא בו כר נרחב, ואילת היא הגשר הטבעי בין המרחבים האלה לבשה ובין המרחבים העצומים הנפתחים לנו בים. לאילת יש "הינטראלנד" רחבי-ידיים לחקלאות, כאשר אין לשום נמל אחר בארץ. מרחב זה הוא עשוי מדבר, וטוב שהוא כזה, אבל אין הוא מחייב להישאר מדבר. אילת היא גם שער ים-המלח, המרכז העשיר ביותר בארץ לאוצרות טבעיים, ואילת תהיה גם מרכזו של חרותת וכוח, ואולי המרכזו של חרותת וכוח.

שם, עמ' 118-119.

חלומות של שני מלכי יהודה – שלמה ועזיזיו – מלפני שלושת אלפיים שנה, לעשות את אילת לעיר נמל יהודית בדרום – הולך ומתקיים.

נאום בפתחת ועידת מפא"י, 1950, **חzon ודרך**,

כרך שני, עמ' 253-254.

סיני

במידה שהיהודים יצליחו להתגבר על מפריעי הטבע ולהפוך ארץ חרבה ושממה לארץ נושבת – בה במידה יועתקו הגבולים גם כלפי דרום ואرض ישראל תתפשט נגבה על חשבון מדבר סיני, הריך עכשיי כמעט מארם.

גבולינו ארצנו ואדמתה, תרע"ח,

אנחנו ושכנותנו, עמ' מה.

"דרך בורמה"

ירושלים הייתה נצורה, הופגזה יומם ולילה, אי-אפשר היה להביא לה כל עזורה, ונסלהה החטיבה השביעית של צה"ל לפניו הדריך לירושלים. החטיבה הסתירה על לאטロン, לא הצלחנו במשימה זו, כי הכוח הערבי שנשלח מירושלים נגמר היה גדול מדי, אבל בעצם הפעולה הזאת ניצלה ירושלים, כי האויב נאלץ להפחית הכוחות שצרכו על העיר. באותו הימים קרה ממשחו שבמיים ההם לא הערכו ערכו: נכבשו שני כפרים, בית-ג'יז ובית-סוסין, וצבא הגנה לישראל שהוקם רק באותה הימים – כמדומני, שנים או שלושה ימים לפני זה, יצא פקודת הממשלה הזמנית להקמתו – החל, בכוח חיל ההנדסה של החטיבה השביעית, לסליל דרך לירושלים, הידועה בשם "דרך בורמה". כשהנוסעים עכלו לירושלים בכביש החדש לא יודעים מה הייתה דרך זו. אין מושג מהסבל שהיה בנסעה ב"דרך" ההיא, אבל לעולם לא אותר על רגש הסיפוק, המשמח והגאון שהיה לי, כشنיסתי בפעם הראשונה להגיע לירושלים ב"דרך בורמה"; המעבר בדרך זו היה מעשה נסים, והצריך מעשה להרים; היה הכרה להתגלגל מלמטה למיטה לעמלה, אבל "דרך בורמה" זו הצילה את ירושלים, כי דרכָה הבאנו, מול כドורי האויב, לירושלים הנצורה, גם מזון וגם פג祖ים – והכירה ניצלה. לסלילת "דרך בורמה" היה ערך מכריע בהצלחת ירושלים.

בפתחת כביש סדום, 1953, חזון דרך,

כרך רביעי, עמ' 188.

כביש סדום

הכביש שפותחים היום הוא אחד השיטאים במאבק שלנו בכוחות טבע. הוא שייא היכולת החלוצית שגילתה הסולל היהודי, פרי רצון שאנו נכנע לפגעי הטבע, לדבר ולישימון. אני מצטער שלא כולם זכיתם לעבור בדרך זו כשבידין לא הייתה סלולה; אתם לא יכולים לתאר לעצמכם הקשיים והמאזים שהיו כרכבים בנסעה כאן. אלה שנוסעים כאן היום בפעם הראשונה ועוכרים ברוחה בכביש הסולל, כאילו כביש זה היה קיים מששת ימי בראשית, אולי יש להם הנהה מכך; אודה: לא אלף הנוחיות בנסעה עכשו, בחוויה העמוקה שוויתה לי, כנסטעני בקומוניקאר בדרך לא סלולה, כאשר אפשר היה מעט לעבו, בשעוד ראיינו ה Zukim והתהומות שחסמו הדור, והסוללים שלנו צריכים היו להתגבר עליהם, למלא ולסתום תהומות ולפרוץ הרים וסלעים; והוא אחד מפעלי-בראשית אשר זהה לו העם היהודי בחידוש מולדתו, וזה אולי שייא בקשר הסלילה עד עכשו, אבל אין זה אלא אחת התהנות בדרך ארוכה; עוד גדולה השמנה ורבה. אבל כביש זה נוך בנו אמון וביחסון ביכולתנו. מאז נתהווה כדור הארץ ניתנת עכשו האפשרות לרדת לים המלח ברוחה; וזה אחד הכבישים המופלאים בעולם; למעשה – הוא היחיד במינו בכל כדור הארץ, כי המקום

זהו שאנו נרד אליו הוא המקום העמוק ביותר בכל כדור הארץ; אין עוד כביש בעולם המוביל אנשים עד 400 מטרים מתחת לפני הים; זה מבצע גדול של הרוח היוצרת והחלוצית של הסוללים והעובדים, של המדע והיזמה היהודית; הוא נוטע בנו תקווה שנוכל לשמהה הגדולה המתאפשרת דרומה למרחק עשרות ומאות קילומטר – ואשר חלק מגנוזיה הספרוניים גילינו בשנים האחרונות; גנוזי הפוספטים, הנחושת, הברזל, הגאולין; נקוותה שלא יעברו עוד הרבה שנים וככיש סלול יוביל אותנו דרך הנגב המפואר שיהיא רצוף בתיה ח:right; צינורות מים, יישובים חקלאיים – עד אילת. גם אז לא יסתה תפקידנו, כי אין קצה לניצחון הרוח האנושי על איתה-הטבח.

שם, עמ' 189–190.

שממת הארץ

הוכחנו לעולם והוכחנו גם לעצמנו, ששממת הארץ הזאת אינה גזירה מן השמים שאין לקרוע אותה. אין זה הכרח טבעי, שהרי הארץ יעד לעולמי-וועד בקרחותם ובऊרותם. החולות שטפו את מיטב אדמת-החוף רק בגל הונחת כובשי הארץ, ועובדת נאמנה וחוץ-החולות תוכל לשמש גבולות לפילישה" אוביית זו וגם להפרות שוב את החולות. גם מארת-הביבשות אינה אלא כישלון ופשע אנושי, כישלון כובשים ומחזיקים שהשמו את הארץ, ולא גזירת הטבע שאין לעמוד בה – ומיסידי פתח תקווה וחרדה הוכיחו את הדבר. הם הבריאו והפריאו אדמת-ביבשות ושילמו אמנים מהיר יקר, בייחוד אנשי-הדרה – לא בפרנסים, לא בנפולוינים, לא בפונטים, אלא בחיהם, בחמי נשיהם ובחיי ילדיהם – ובעקבותיהם הולכים עכשו חוציאי החולה. יכולנו גם לסלעים ולטרשים. האיכר ברוזה למצוא והקבוצות בקריות-ענבים וחניתה הוכיחו שמתוך אהבה ועובדת מסורה אפשר להפרות גם הרוי סלעים, לכסותם בעצי-סרק ובעצי-פרי ולהיות בצלם.

משא השממה, 1943, **במערכה**,

פרק שלישי, עמ' 185.

בלי אנשי מדבר, אשר ידעו כל מהחובאי המדבר, מוצאים ומכואין, ילמדו את טבעו שייחו ושיגו וידעו להפוך אותו למקור ברכה, עבווה ועליה; מבלי שנשלוט גם בים וגם במדבר – על ידי הקמת יורדיים יהודים ושבטים בידואים יהודים – לא נבצע את המפעל הצפוי לנו לאחר המלחמה בעלייה ובהתיישבות. עשינו התחלת קטנה בים – אבל עדין לא עשינו כלום במדבר. ואל נשכח – רוב ארצנו מדבר. דבר – זה לא ישימון, לא ארץ ציה ותלאבה שאין לה תקווה. מדבריות ארץ ישראל היו נושבים ביוםיהם הקדומים, וגם עכשו אינם למורי ריקים מאים; וראשית כיבושים – על ידי אנשי מדבר יהודים, בידואים יהודים, אשר ידעו לחיות, לעבוד, ולשכן באוהלים ולהתפרנס בכידואים ערביים – אבל לכישرون אנשי המדבר

הפרימיטיביים יצרכו את כישרונותיהם התרבותיים ויכולתם המדעית ולהפוך המדבר לארץ נושבת. כיבוש המדבר דורש כוחות מעפילים, נועזים, הרפטקנים, חלוצים, שלא ירתעו מכל קושי, מכשול, פגע ותלאה.

чиוואי המהפהכה היהודית, 1944, במערכה,
פרק שלישי, עמ' 209.

השםמה קוראת לנوع הנוצע וצמא הייצה להיחלץ למפעלים-בראשית של יצירת מולדת וمشק ותרבות וכיבוש איתני הטבע ביבשה ובים ובאזור – ובראשית זהה האדמה. האדמה היא מקור החיים והיצירה והתרבות והעצמות האמיתית.

האגודה שלנו מספרת: "בשעה שהקווש-ברוק-הוא גואל את ישראל, שלושה ימים קודם שביכוא המשיח, בא אליו ועומד על הרי ישראל ובוכה ומספיד עליהם ואומר: הרי ישראל – עד متى אתם עומדים בחורב, ציה ושמנה? וקלו נשמע מסוף העולם ועד סופו". יקשיב הנוצר – הנוצר הישראלי והנוצר העולה – לקול זה, יחלץ ויגול חרפת השםמה מארץ סגולתנו.

שדר ליום העצמאות, 1950, חזון זדרן,
פרק שני, עמ' 160.

שישים אחוז של שטח מדינתו שוממים וריקים. זמן רב עסكتי בחקר הארץ ובלימודה. נדמה לי שאין ספר על הארץ בלשונות שאני שומען, שלא קראתיו. גם עברתי על פני הארץ כמה פעמים. ביקרתי בנגב עם ברל צנלסון ז"ל לפני עשרים שנה. אבל רק לאחר שהחיתי בעצמי במדבר הזה הרגשתי מה פירושו ומה גודלה סכנתו.

איןני מדבר על הצד הכלכלי; שם טמון אוצרות גדולים, ובכל ניצולים המלא לא תיקון עצמאותנו הכלכלית. בלי אוצרות ים המלח, בלי מכירות הפספסאים, בלי נחרשת ובכל ברזל. בלי שחם ושיש וגבש ושאר האוצרות הטמונה בנגב, ובכל נמל אלית – לא תיקון עצמאותנו הכלכלית. אך מבחינת הביטחון, אומרים: בלי איכלוס השםמה הזאת, שהוא רוב הארץ – אין לנו ביטחון. יש סכנה חמורה בריכוז העם ברכזוועה הצרה שבין חיפה לתל אביב. אפשר להתקיפנו לפתע מהים, או מהאזור, ואם, חיליה, פול הגוש תל אביב-פתח תקווה – יחרץ גורל המדינה. אנו מוכחים לפזר את יישובנו בכל חלקי הארץ. איןנו יכולים להרשות לעצמנו, שישים אחוז של הארץ הקטנה הזאת יהיו ריקם ויהיו פרוציסים לכל פלישה ואנו נעמוד בפני האויב רק כשיגייע לשעריו תל אביב. אנו מוכחים לפגוש את האויב באילת, בערבה, בגليل העליון – ולא תחת לו דרישת גאל לרצועה הצרה הזאת. לשם כך עליינו לאכلس השטח של הגליל, שהוא בחלוקת הגדול טהור מיהודים ("יודען-ירין"), ועלינו ליישב ולאכلس את מרחבי הדרום והנגב.

נדרך שיהיה ברור, כי לא נאכلس אותו בחקלאות בלבד: עליינו להפנות לשם תעשיות

ולפתח שם את המיכורית, עלינו להפנות לשם את העולים. אבל בצד הנווער החלוצי הטוב שלנו אין לנו שום רשות לקחת יהודים מהרי אטלס ומצפון אפריקה שאין להם המיטען הנפשי והרוחני שהבאו אותנו מרססיה ומשאר ארצות אירופה, ולהפкарיר אותם לבדם בשמה הזאת המוקפת אויבים. אנו חייבים ללוות אותם, להדריכם ולחייבת ייחד.

משמעות הבחירה לבנטה השלישי, 1954, **חzon**

דרכן, כרך חמישי, עמ' 181.

אם המדינה לא תחל את הדבר – עלול הדבר לחסל את המדינה.

דרומה, 1955, **חzon ודרך**, כרך חמישי, עמ' 302.

בראשית היה החזון. החזון העלה יליד-גולה לארץ. החזון הפך אנשים שם ואבותיהם לא עסקו מעולם ביגיע-כפים לפועלים במולדת. החזון העתיק אנשי-עיר והושיכם על הקרקע. והחזון יפהיך ארץ שמה – לחבל פורה רב-אוכלוסין.

התישבות איזורית, 1954, **חzon ודרך**, כרך חמישי, עמ' 256.

ימ-המלחת

הנגב נתברך בעוד ים אחד, שאין לו ערך תחבורתי רב, כי הוא ים פנימי סגור – וזהו ים-המלח. אבל ים זה הוא היחיד בעולם, הוא שקווע בבקעה העומקה ביותר בצד היבש הארץ – כארבע מאות מטר מתחת לפני הים, והוא עשיר מכל ים אחר בעולם במלחים ובמינרלים. יש בו כשני ביליאון טונות של אשלג, למעלה מעשרים ביליאון טונות של מגנזיום קלורי, למעלה מעשרה ביליאון של סודיום קלורי, שתייה ביליאוני של קלצין קלורי, קרוב לביליאון טונות מגנזיום ברומי ועוד. הוא שופע מעינות-דרפואה שעדיין לא נחקרו כהכללה, אבל אין ספק שצפונה בהם ברכה רכה לביריאות ולהבראה.

דרומה, 1955, **חzon ודרך**, כרך חמישי, עמ' 301.

ימ-יסוף

בפעם הראשונה בתולדותינו שכנת מדינת ישראל לשני עמים: ים-יסוף בדרום וים התיכון במערב. מבחינת התהברות העולמית דומה הנגב לתעלת סואץ: הוא משתמש מעבר לשני אזורי השיט העולמיים – דרך ים התיכון לאוקיינוס האטלנטי, ודרך ים סוף לאוקיינוס ההודי.

דרומה, 1955, **חzon ודרך**, כרך חמישי, עמ' 301.

הים התיכון

אחד המתנות הגדולות – אם לא הגדולה בכלל – שארצנו נתברכה בה בשפע ומעט בלי גבול, מבלתי שטיפה בה עד היום ידי האמונים של שבי הגולה – זה הם. לקרהת הים, 1932, **משמרות**, עמי' קמא.

ימה של ארצנו מצפה לגואלו, כאשר ציפתה לו וועדנה מצפה אדרמה. נעתקנו מהים כאשר הורחיקנו מהאדמה – ואולי זו לנו הים פי כמה מאשר זורה לנו האדמה. בני העיר ושוכני יבשה הינו מאות שנים. עברנו ארכות ימים – כנוסעים, אף פעם לא כمسיעים, כאשר אלנו פרי האדמה כקוניים ולא כיוצרים. אולם האזונו לקריאת האדמה, ובני העיר היו לפלחים, לגננים, ליגבים, לפודנסנים, לירקנים. לכורנים, למגדלי עופות ובהמות. היבץ מאנשי היבשה להיות למלחים, דיגים, ספינים, שחיננים, שייטנים, נוטרים, אמודאים, קברניטים? כיבוש האדמה על ידי אנשי העיר הייתה ההרפתקה הגדולה הראשונה של תנענתנו, של מפעלנו בארץ. ההרפתקה השנייה, אף היא גדולה ולא קללה מהראשונה, עדין מצפה לנו – **כיבוש הים**.

רצון החיים והתקומה של עם קשה-עורף דפק וציווה לטובי-בניו: האחו באדרמת המולדת. רצון זה מצווה אחיזה נוספת – בים המולדת. בלי הים אין מזא, אין מרחב, אין מצע להשתרע. הים התיכון הוא הגשר הטבעי המקשר את ארצנו הקטנה עם העולם הרחב, הים הוא חלק אורגני, כלכלי ופוליטי של ארצנו. והוא עדין כמעט פניו, כמעט חופשי. הכוח שדחף אותנו מהעיר לכפר דוחף אותנו מהיבשה לים.

הדרך לים היא דרך להרחבת שטח ארצנו, לביצוע בסיסנו הכלכלי, לחיזוק בריאותנו הלאומית, לתגברות עמדתנו הפוליטית, להשתדרות על איתני הטבע. הים פותח לפניינו אפקטים בעלי גבול. תנענתנו החלוצית בגולה ובארץ, בנוער המפעיל, הלומד והעובד ימצאו בים כר נרחב לפועלה נועזה, למאוויי גבורה, להעללה מחדש. בכל ערי החוף בגולה יתארגנו פלוגות חילוץימי, מכל בתיה הספר הימיים ילמדו טובים הנוער את תורת השיט ותרבות הים כי הארץ אשר אליה יבואו – היא הארץ של הים הגדל. והנווער אשר בארץ, ביחיד וזה השוכן על שפת הים, בין לכפר ובין בעיר, יראה בגלים את אשר רואה איש השדה ברגבים: מקור חיים ועווז וישע. בתרבות הים, החל מספורט ימי, וגומר בעבודת המלח, יגדל טיפוס יהורי חדש אשר ישלים ויגוון את הטיפוס שנוצר בעבודת השדה.

נזכור: ארצנו זו מצטרפת מיבשה ומים.

שם, עמי' קמח-קמטה.

מגבול צור בצפון עד נחל מצרים בדרום משתרע לכל אורך ארצנו באורך של מאות קילומטרים ים אדריך ורחב ידים, אשר אבותינו קראו לו הים הגדל והימים קוראים לו הים

התיכון. כי אمنם מוחץ לאוקיינוסים הענקיים, הגדול בימים הוא, ובתוך שלושת חלקי תבל הוא רובץ, כבריה התיכון הוא מקשר ומכירח את אירופה, אסיה ואפריקה, ומוצאו מצד אחד לאוקיינוס האטלנטי, דרך מיצר גיברלטר, ומצד שני לאוקיינוס היהודי דרך תעלת סואץ.

אלפי שנים היה ים זה מרכזו ההיסטורי האנושית. על גdotותיו נולדו היצירות הלאומיות של יהודה, יוון ורומא, אשר הונחו ביסוד התרבות של המין האנושי. עם גילוי אמריקה והעברת מרכזו הכספי ההיסטורי לחופי האוקיינוס האטלנטי, ירד הים התיכון מגודלותו הראשונה, ואולם תקומה עמי המזורה באסיה המערבית והתיכונית, וקשרי הגומלין בין אסיה ואירופה המתגברים בימינו, מחדירים לים הגדול את ערכו ההיסטורי הרב, אם לא הראשון, כאשר בימי קדם.

הים הגדול הזה נחשב בתחום המערבי של ארצנו. זהה טעות נפסدت, שעליינו לעkor מרשחה. מבחינה יישובית, כלכלית ופוליטית יש לזראות בים התיכון לא את גבולות אלא את המשכה של ארצנו. על חוף הים לא מסתיימת הארץ אלא יבשתה בלבד. האפשרויות הכלכליות והישוביות הצפוניות בחוכה של ארצנו מוקמן לא רק ביבשה אלא גם בים.

כאן, על הים הגדול, עתידה ארץ ישראל להתפשט בשוב אליה עמה-מחוננה, אשר לא ירתע מגלי התחום כאשר לא נרתע מרגבי-האדמה.

שם, עמ' קמא.

אם יש לארכנו מתנת-אלוה גדרלה וברוכה – זהו הים. עתידנו המשקי בארץ יבנה על שלושה: חקלאות, חרותת – וים. הנבואה שארץ ישראל עתידה להתפשט – תתקיים אם הים יהיה שלנו.

הוועדה המלכותית וمسקנותיה, 1937, **במערכה**,
כרך ראשון, עמ' 131.

העם הכנעני בעבר והעם האנגלי בהווה הוכיחו מהו ערך משקיהם לא רק מבחינה פוליטית אלא גם מבחינה משקית.

יעודי הציונות בשעה זו, 1942, **במערכה**,
כרך רביעי, עמ' 20.

שני הימים של ארץ ישראל – הים התיכון וים סוף, הם המשקה המשקי של ארצנו, ואפשרויות עצומות גנוות בתוכם. היוזמה, החריצות וכישרונו המעשה היהודי ידעו להפיק מהימים את הברכה הצפונה בהם, ורבות משפחות יהודיות יפרנסו ממשק הים. ואם מצערה ההתחלה – אחריתה מי ישור?

שם, עמ' 21.

בדור הארץ רובו ים, ארצנו – רובה ים. חוץ הארץ אינו גבול – אלא גשר למרחבי ימים במערב ובדרום.

במרחבים אלה ימצא אדם מישראל את יעדו הגדול: לרדות באיתני הטבע. בצלחו במים אדרירים המשתרעים לאין-גבול ימינה ושמאליה, מפנים ואחור, יתקל פנים אל פנים עם הכוחות האיתניים של הדר הטבע – וגאונו, זעמו וזעפו, יכולתו ועוצמתו, מסתדריו ורזייו. משבריו ותהומותיו, וירגש כאילו אפסותו וחדרונו מול מרחבים סוערים אדרירים אלה בלי קץ וכלי תכלית – אפסותו של יציר קטן זה הנitan להיבלע ולהיטרף על ידי כל סודר לבלי לדעת כי בא אל קרכו. אולם דוקאפה – נוכח מרחבים גועשים ועמוקים אלה – יכיר האדם את כל מלאה כוחו ויכולתו, את כישרונו הרך לכבות מסילות לבב ים ולפלס נתיב בטוח במים אדרירים מכל אשד תאווה רוח אנוש העשויה לבלי-חת. וኖכל לים גם אנו היהודים, כאשר יוכלו לאדמה.

הDIG והימים, 1943, במערכה, כרך שלישי, עמ' 193.

הים אינו תפוס, אינו ניתן לחלוקת, אין בו לא ישימון ולא "ספר לבן", גם אינו ניתן לקניה ולמכירה – בנ-חרין הוא כחירות הרוח האנושי, לא הוצבו ולא יוצבו לו גבולות, וכל מי שكونה לעצמו אחיזה בפינה אחת בים – כל הים גלי ופתוח לפניו ללא מעוצר. שם, עמ' 194.

מפעל הים דורש אמצעים כבירים ודייעות רבות, אולם יותר מכל הוא דורש אנשים שיש להם שנים אלה: חזון ורצון! ההרפתקה הגדולה והנעוצה של כיבוש הים – על ידי דיגים, ספנים, נוטרים, אמודאים, עובדי נמל ובוני אוניות – לא תיעשה בלי החזון הממרי והרצון היוצר של חלוצים משוגעים לדבר אחד: ים עברי, הידועים שאין מולדת עצמאות וסוציאליום בעליים, וחיהם ממשום זה הם קודש לדבר אחד: כיבוש הים.

שם, עמ' 195.

בitechon המדינה תלויים. ציידנו, מזוננו, מסחרנו נישא על גלי הים, ובכל שפטון וכוח ימי לא יעמוד לנו צבא היבשה וחיל האויר חזק ביותר. בלי שפטון בים תהיה מדינת ישראל ל"עיר נצורה".

חיל-הימים, 1950, חזון ודרכן, כרך שלישי, עמ' 16.

חשיבותו של הים היא לא רק מדינית וצבאית; בים תלוי במידה רבה עתידנו המשקי, והם צופין אפשרויות בלתי מוגבלות של התישבות, ואין זה פרורכש. הים אינו מדבריים, כפי שנראה הדבר לרבים. הים הוא אוצר בלום שלא יהסר בו כל.

מלבד היותו אמצעי-תagara הנוח והזול ביותר, ודרך אופשי להגיע לכל קצויה הארץ – אוצר הים בתוכו חמרי מזון בליסוף, חמרי גלים מכל המינים ואוצרות כוח ועוצמה. הים

מכסה חלק גדול ביותר של כדור הארץ – ולא נצבו בו כל גבולות. הים הוא חופשי. הים לא נחلك בין העמים והמדינות שביבשה; אין מחלוקת בין ים לים, אין מהסום ותוחומיים מצרים, ועם שיש לו בסיס ארצי ונמל, יכול לשוט בכל רחמי תבל, לעبور שבעת הימים עד אפסי ארצן, ולסובב כדור הארץ לארכו ורחבו, ולהגיע לכל אומה ולשון. בגיןוד ליבשה, המפרידה בין עמים – הרי הים אחד ומקרוב, ומגלם אחdomו של המין האנושי. הוא פותח לאדם אופקים ומרחבים אשר לא יכידם מוקומם ביבשה.

שם, עמ' 16-17.

במרחבי הימים האדרירים רואה האדם גודלות הטבע ואיתנו, כי הספינה הגדולה והרחבה ביותר, שיעשה האדם לעבור ימים, אינה אלא כגרגיר חול קטן לעומת ההשתרעות האינסופית של מי הימים. אבל ביוםים לומד האדם לדעת גם גודלות עצמו וכיולתו העצומה לרבות באיתני הטבע ולהלחש על המרחבים העצומים. האדם החוצה ימים כבקרים במכשיר זעיר; מעשה ידיו, מפגין שלטון האיקות על ה悰ות, יתרון הרוח האנושי על החומר הגולמי העצום של הטבע, ואין כימ מרחיב אופקיו של אדם, מגביר בifthונו, מטפח כוחותיו הגנוזים, מחשיל גבוריו ועווזרו, מקרבו לטבע ומשליכו עליו.

כיבוש הים – זהה מההרפתקות העולינות ועשירות-התוצאות ביותר שנפלו בחלקו של אדם, ותולדות התרבות האנושית והתפשטות המין האנושי והתקראותו לא יתכנסו בלעדיה.
הרפתקה אדריה זו – מהכח עדין לתיקונה בישראל.

שם, עמ' 17.

בכיבוש הים תתפשט מדינת ישראל בכל הארץ, והציג והשיט אשר ישא את הדגל הישראלי לשבעת הימים, יבטיחו לרבות עולמים קיום ופרנסתם, ויבצרו עצמאוֹת הכלכלית והמדינית של ישראל.

שם.

מקומות קדושים

מורינת ישראל מתחייבת לכבד כל הוכיות הקיימות ביחס למקומות הקדושים והבניינט הדתיים בירושלים, מבטיחה חופש פולחן וגישה חופשית ללא כל הפליה לכל המקומות הקדושים והבניינט הדתיים שברשותה, מקיימת זכות הצלינים מכל האומות והדרות לבקר במקומות הקדושים במדינה וחופש תנועה לכוהני הדת.

הודעה על ירושלים, 1949, **חzon ודרן**,

כרך שני, עמ' 92.

שלמות המולדת

במקום הנאמן ביותר – בלב העם היהודי – חרותה אחידותה של ארץ-ישראל באוטיות בל-ימחו. אפשר לע考ר לב היהודי, אבל שם כוח לא יע考ר ארץ-ישראל, וארכז-ישראל כולה, מתחם הלב היהודי. שלמותה של המולדת זוכתנו המלאה למולדת חרותה לא רק בלבנו. ספר הספרים, הקדוש גם למאות מיליוניים לא-יהודים. עד-נצח הוא לקשר בלינתק שבין עם ישראל וארץ-ישראל.

נאום בקונגרס העשורים, 1937, **במערכה**,
פרק ראשון, עמ' 238.

ה

ציונות

הציונות היא תנועה לאומית כללית. ארץ-ישראל היא מולדת לכל העם היהודי. כל היהודים בלי הבדל מעמד, מעוניים ומעורבים, שומה עליהם להשתתף בהגשמת החזון הלאומי הגדול. היישוב הארץ-ישראלי הקיים, ששימש אחד הגורמים העיקריים בכיבוש הפוליטי הגדול של התנועה הציונית, נוצר אף הוא מתוך הפעולה הכלכלית של כל שדרות העם: פועלים ובעלי בתים, אדוקים וחופשיים, משמרים וסוציאליסטים, רוטשילד ודלאת העם.

כל חוגי העם יש להם חלק בהקמת היישוב הצעריר שלנו בארץ. גם הניצחון הpolloטי של הציונות בשעה זו הוא פרי הפעולה המשותפת של הציונות הborgנית והפובלטרית. ושותפות זו ממש גם להבא. כי כל המעמדות מעוניינים בתקומת העם ובחדשוש מולדתו.

ואף על פי כן – יותר נכוון: משום כך – יש שתי ציונות:borgנית ופובלטרית. באשר כל המעמדות מעוניינים בהגשמת הציונות – שואף כל אחד מהם להטיבע את חותמו המעמדי על התנועה וננתן לאינטרסים המיוחדים. כל מעמד רואה מתוך אספקלריה שלו את הגשמה הציונית ומכוון את מרכז-הគובד כלפי ענפי הפעולה הקרובים יותר לצרכיו ונטיותיו המעדירות.

הגשמה הציונית, 1917, **ממעמד לעם**,

עמ' טו-טו.

לציונות נשאה עכשו התעוודה היותר חשובה. רצינית וקשה: להציג את הגשמה הציונית על סדר יומו של כל יהודי ויהודי; לקשר את יצירת המולדות העברית המחדשת עם גורלט האישי של המוני ישראל הרחבים.

הפועלים וארץ-ישראל, 1918,

ממעמד לעם, עמ' יז.

עزم דבר הגשמה הציונית אינו אלא ביצוע התמורה ההיסטורית העמוקה המתחוללת בחיה העם העברי, תמורה זו, המתגללה לא רק בשינוי מקום, בהעברת המוני יהודים מארצאות

הגולת לארץ המולדת המתחדשת אלא בשינוי מבנה כלכלי-חברתי בהעברת המוני יהודים תלושים, מודלדים, עקרים, נטפלים לגוף כלכלי זור וסמכים לשולחן אחרים – לחמי עבודה וייצור, לאחיזה בקרקע, להתערות במקורות פרנסה ראשוניים בחקלאות, בחירות ובמחלקה ולעמידה כלכלית ברשות עצם. והפועל העברי בארץ הוא גם הפרי הטבעי וגם המחולל של התנועה הזאת, יצירה ויוצרה אחת. וכל הכוחות והగורמים שכזאת – במידה שהם מסיעים ומונעים להגשמה הציונות הם ממליא, ביודעים ובכל יודעים, שימושים וכלי שרת להקמתו וגורלו של המעבד העברי, כי הקמת מעמד עובד עברי רב-לאומי וככבר יכולת בכל ענפי הייצור המשקית בכפר ובעיר היא התכלית ההיסטורית של הציונות המתגשמת.

שליחותנו בעם, 1928, **ממעמד לעם**,

עמ' רמב'-רמג'.

קיבוץ גלויות, ריכוז העם היהודי בארץ, קוממיות ממלכתית – זהה התנהנה האחרונה בהגשמה הציונית.

על ביטחון היישוב ובצרונו, 1929,

אנחנו ושבנינו, עמ' קעג.

הגשמה הציונות פירושה ביצוע שתי תmorות יסודיות בחיה העם העברי: א) מעבר האומה מפייזור לקיבוץ-גלויות בארץ המולדת; ב) מעבר האומה התלושה מקרע ומעבודה – לחמי העבודה על אדמת המולדת. שתי התמורות הללו כרכות זו בזו ואין האחת אפשרית בלי רעותה. לא יהיה העם היהודי לעם האדמה והעובדת הארץ לאילו. ולא ישוב העם לארצו אלא אם ישוב לאדמה ולעובדותה.

חילוף משמרות, 1929, **ממעמד לעם**, עמ' רג.

הנקורה הארכימידית אשר עליה נשען בכוונו להעתיק את גורלו של העם העברי מהגולת לארץ ישראל – היא לא בחוזך, אלא בתוכנו אנו, בתוך העם העברי גופא!
ziegler קלה וחמורה, 1931, **משמרות**, עמ' רכח-רכט.

הציונות במהותה היא תנועה מהפכנית, לא תזوير כמעט מהפכה יותר עמוקה ויתור יסודית מזו שהציונות רוצה לעשות בחיה העם העברי. זו היא לא מהפכה במשמעות פוליטי או כלכלי – אלא מהפכה באישיות החיים האישיים של בני העם. עצם התפיסה הציונית על חייו העם היהודי ועל ההיסטוריה העברית היא מהפכנית בסודה – זהה מרידה במסורת של מאות שנים, מסורת של חייו גלות למעשה וגונגומים ערידרים נטולי רצון לגואלה. במקום געגועים עקרים וחשריידם – רצון הגשמה, ובמקום חייו גלות

תלושים – מאמצי בניין ויצירה בקרקע מולדת. במקומות עם סמוך על שולחן אחרים, במקומות מייעוט התליי בחסד רוב זה – עם נושא עצמו ושליט בגורלו. במקומות קיום קלקל של אנשי ביניהם הבלתיים באוויר – קיום עצמי של אנשי עבודה המעורבים בקרקע ובמסק יוצר.

הפועל בציונות, 1932, **משמעות לעם**,

עמ' שח-שט.

ארץ ישראל מהויה שאלת-קיום. שאלת החיים והמות בשבייל העם היהודי כולם, לא רק מבחינה היסטורית מופשטת, אלא גם מבחינה אקטואלית ומשנית. כוחו של העם העברי, רצונו ויכולתו של העם העברי הם הקבועים והמכריעים. זהו לדעתו הייסוד למדיניות הציונית. ורק לאור ראייה זו אנו צריכים לכלכת בפועל אתנו הציונית.

מדיניות עליה חדשה, 1933, **משמעות**, עמ' מה.

ציונות – פירושה יצירת אפשרויות עבודה לעם היהודי בארץ. המוני ישראל ישבו וייאחזו במולדתם העתיקה רק אם יעלה בידם לחזור לחיי עבודה, בלי מעבר המוני לעבודה לא תיתכן התגשות הציונות.

שתי תעודות, 1933, **משמעות**, עמ' רלט.

בתנועה הציונית יש הרבה מהנס, וזהו תנועה מופלאת ומשונה שאין משלها בתנועות הלאומיות שבulous. אין זו תנועה של עם משועבד המתנער ומתפרץ בפני משעבדיו כי אם תנועה של עם מפוזר ומפורה, מנוטק לא שרות ולא מאות אלא אלף שנים ממולתו, ספק עם ספק אבק-אנשים פורה בחלל העולם. ועם-לא-עם זה, שמר בלבו זיקה בלתיימה למולדתו הרחוקה-הרחוקה, מרחק-משנה של זמן ומקום, והריהו משתוקק ומעפיל מכך ימים לשוב לארץ עברו ולהקים שמותיה.

המדיניות הפנימית והחיצונית של הנהלה, 1934,

משמעות, רטא-רב.

הציונות בטבעה ומהותה היא תנועת מרד ומהפכה, השוללת את ההוויה הקלוקלת והעקרה של חיינו ומבנה-חיינו בגולה, הציונות באה לשנות את ערכיו חיינו ולצקת דפוסים חדשים לחיי מולדת בראים על-יסוד עבודה יוצרת, התאזרות בקרקע, תרבות עברית מחדש וקוממיות מלכיתית. תנועה זו על פי הגיונה הפנימי היא "תנועת ריב ומדון", תנועה ללחמת שאינה מרכינה ראהה בפני כוחות העבר הנידונים לכילה, אלא חותרת בכל מאמציה לקראת עתיד חדש, מתוקן, השונה בסיסודה ממשטר חיינו הגלותיים.

פעולתנו ודרכנו, 1935, **משמעות**, עמ' שט.

הציונות היא פתרון מלא וגמר לשאלת העם היהודי.

ענינו המודינאים, 1936, **במערכת**,

כרך ראשון, עמ' 159.

תכנה האמיתית והנאמן של הציונות הוא: גאולת כל היהודים הרוצים והיכולים להיגאל בארץ-ישראל – לא פחות מזה ולא יותר מזה.
שם, עמ' 160.

השאייה הציונית ואפשרות הגשמה מושתתת על ארבע עובדות-יסוד: א) אהבת המולדת, ב) מצוקת הגלות, ג) אפשרויות-ההתיישבות הגנוות בארץ, ז) כישרונו-היצירה של העם היהודי.

טול אחד מהיסודות הללו – והציונות נפרcta או מתבדית. ארבע עובדות-יסוד אלה מתייחסות לשני הגוף שמהם מצטרפת הציונות המתגשמת: עם ישראל ואرض ישראל.
לפני ביריה חדשה, 1937, **במערכת**,

כרך ראשון, עמ' 268.

ההסתדרות הציונית תיזקק למדינה היהודית לא פחות מאשר המדינה היהודית תיזקק להסתדרות הציונית. הליכות המדינה היהודית לא יקבעו, אולם, על ידי ההסתדרות הציונית, וההסתדרות הציונית לא תהיה כפופה ל☰מורות המדינה. אולם לשתייה ייחד תפקיד משותף: הכשרת המונימ לעליה, הסעתם והכשרתם בארץ.

הליקות המדינה היהודית, 1937, **במערכת**,

כרך ראשון, עמ' 284.

הציונות היא לא רק בריחה מרדייפות וגוזרות – אלא קודם כל אהבת-המולדת וחזון תקומה לאומה מלכנית. הציונות שלנו מוכבת מאיידיאולוגיה לאומית, מרגש אהבה לארץ, משאייה לקוממיות ממלכתית ומרצון וצורך להתיישב בארץ ישראל. טלו מהציונות את אהבת הדורות למכורת האומה במשך מאות שנים, טלו מהציונות את השאייה הפוליטית לעצמאות ממלכתית – והציונות מתרוקנת מתחנה, גם אם מצוקת ישראל עומדת בכל חrifותה.

תפקידנו בשעה זו, 1938, **במערכת**,

כרך שני, עמ' 48-49.

לציונות יש הרבה מקורות והרבה שורשים והוא מתגלה בפניים מרוביים וושאנים. זה הי מסורת קדומות, זה הי אהבה לארץ המכורה, זה הי מצווה דתית, זה הי מרידה בתלות בנצר, זה הי בריחה מצוקה ורדיפות, זה הי שאיפה לקוממיות, זה הי ערגת מהפכה – ועוד ועוד. לכל

אחד מהగורמים והמניעים האלה אפשר לחת כמה וכמה הגדרות – ואין ההגדרות השונות סותרות אלא משלימות זו את זו. בשביבנו זהה גאולת העם היהודי, גאולה מלאה וشملתא של העם היהודי כולם, גאולה גופנית ורוחנית, משקית ופוליטית – גאולה יחידה. אין לנו רואים קיום לעם ישראל שלא בארץ ישראל. כליוון צפוי לעם היהודי אם לא יקוץ גלויותיו בארץ. הziונות זהה קיבוץ גלויות.

הרקע הבינלאומי של בעיתנו, 1938, במערכה,
כרך שני, עמ' 86.

אין אדם יהודי יכול להיות ציוני בלי להיות אופטימייסט.

ועידת לונדון, 1939, במערכה, כרך שני, עמ' 106.

הكونצפסיה המדינית הציונית היא קודם כל השתחררות מהתפיסה התיאולוגית שליטה בעם היהודי במשך כל דורות הגלות, ולא רק בקרוב אלה שקוראים אותם יהדות חרדית. אלא גם בקרוב חילונים ומשכילים.

התפיסה שאין היהודים דומים כלל וכלל לכל העמים, וכайлו הם עומדים מחוץ לחוקי הטבע וההיסטוריה, ואינם זוקקים לתנאים ולגורמים ולמצבים הפועלים בחיהם כל עם ועם, היא תפיסה תיאולוגית. היא חילקה את העולם לשניים: יהודים וגויים. והיהודים הועמדו מראש ולהם תheid תחת גורל מיוחד שאין דומה לו בשאר העמים. לפי תפיסה זו היה העם היהודי העם הנבחר לגבי העולם-הבא, עם ירוד ופחوت-ערך לגבי העולם הזה.

תפיסה תיאולוגית זו אינה תפיסה דתית. ודבר אין לה עם היהדות של רבינו עקיבא, המכבים, עדרא ונחמייה, יהושע בן-ננון, משה רבנו.

התפיסה הציונית השתחררה מהתיאולוגיה הכוזבת שנולדה מתוך חולשה ואולת-יד. התפיסה הציונית רואה את העם היהודי כאחד העמים: וכשם שבכל שאר העמים שונים זה מזה בתולדותיהם, בתנאי-חיהם, אפיים וסגולותיהם – אף העם היהודי כך. חוקי-הטבע וההיסטוריה חלים על העם היהודי כמו שהם חלים על עם אחר. וגורל העם היהודי נתון בידיו כשם שגורל עם אחר נתון בידו, בתנאי אחד – ותנאי זה חל על כל עם ועם – אם העם רוצה לקחת את גורלו בידו. ואם נסיבות חyi העם היהודי שונות בתכליות, לרוגל השתלשלות היסטורית, מהనסיבות של חי עם אחר, הרי יש בידי העם היהודי לשנותן – אם יכוון לכך את מאמציו הלאומיים, מתוך רצון דורך ומתריד ובמטרה מסימת ועיקרית. ורצון העם היהודי, כרצון עם אחר, עלול להתגנש ברצונות אחרים, זרים, אויבים או אדישים. מהם גדולים וחזקים ומהם חלשים וקטנים מרצוינו, ומעין דבר זה קורה בהיסטוריה של כל עם ועם; כי לא רק כל יחיד וייחיד מוגבל על ידי רצונות זולתו, אלא גם כל עם ועם מוגבל על ידי רצונות זולתו. ועל העם היהודי, כולל כל עם ועם, לבדוק مدى פעם בנסיבות הבינלאומיות שהבן הוא נתון. ועליו לעשות מאמצים מכובנים לסלק עד כמה שאפשר את המפריעים והמכשולים ולהסתיע בגורם העולאים להקל ולקרב דרכו.

אין העולם נחlik ליהודים וגויים, ואין שני חלקים אלה עומדים זה ל'עומת זה, לא בחומר ולא ברוח. זכות קיומו, דרך קיומו ומלחמת קיומו של העם היהודי אינם שווים מלאה של עםים אחרים, וכל הניסיונות והתחכਮויות של היהודים במשך מאות שנים, שנות רדיפה ועינוי, ושנות אמנציפציה ורוחחה מרדומה, לחיות שלא כשאר העמים – נכשלו. הציונות הגיעה לידי הכרה, שעל העם היהודי ליצור לעצמו אותן תנאים קיומיים שיש לעמים אחרים, והאמצים לכך הם הנקוטים בידי כל העמים. הציונות מוסיפה – הזכות שיש לכל העמים מגיעות גם לנו. לא פחות ולא יותר.

זהו לדעת הפילוסופיה של הציונות המדינית ושל המדיניות הציונית. להיות העם היהודי בכל העמים, דומה ושונה: דומה ברצוי להיות דומה. ו殊נה ברצוי להיות שונה – ככל עם ועם. מתייחסות ציונית, 1941, **במערכה**, כרך שלישי, עמ' 52-53.

ראייה ציונית מהייבת ראיית המציאות כהויתה.

שם, עמ' 54.

בכל שעה ובכל מקום שהכוחות המוסריים בעליים ומתגברים – בעליים ומתגברים הסıcıוניים של הציונות. כי הציונות אינה אלא תביעת הצדק לגבי העם היהודי. מתייחסות ציונית, 1941, **במערכה**, שם, עמ' 58.

המדיניות הציונית בנואה על יחסיו העם היהודי עם האנושות, עם חבר העמים שבועלם, ועל הצורך שיש לאנושות בחיבור שבין העם היהודי ובין ארצו. כי המדיניות הציונית, כשם שהיא יוצאה מtower ההנחה, שהיא העברית היא הנושא של המדינה, כך היא יוצאה מtower ההנחה, שהפרובלימה היהודית היא פרובלימה אינטרנציונלית. מתייחסות ציונית, 1941, **במערכה**, כרך שלישי, עמ' 69.

אחד הגורמים השליליים במדיניות הציונית, אחת המכות הקשות שהוכתה הציונה בדורנו – היא כריתת היהדות הרוסית על ידי המשטר הרוסי הקיים. היהדות הרוסית נקרעה מעלה העם היהודי ושותקה בתור גורם בחיה העם היהודי ובתור גורם בחיה היא. שם.

הציונות כרעון וחוזן היא עתיקת-יוםין כיישראלי סבא עצמו, הציונות בתנועה ופעול היא חדשה, בת שלושת הדורות האחרון, ומהויה מפנה ברצון העם לעצב את גורלו בעצמו ולבצע את דבר גואלתו במאזן מכובן, מושכל ותכליתי.

יעודי הציונות בשעה זו, 1942, **במערכה**, כרך רביעי, עמ' 9.

הציונות כתנועה מגשימה אינה אלא צירוף הכוח המנייע של צורת ישראל לכוח המושך של אהבת המולדת והעצמאות למען חיל קיבוץ גלויות והפוך אומה מפוזרת בין גויים וחוותה אוניות כמייעוט תלוי בחסדי הרוב בכל התפוצות – לאומה מרוכות ומושרשת הארץ ועומדת ברשותה.

היהודים אהבו את ארץ ישראל במשך כל ימי ההיסטוריה שלהם ותמיד חלמו ציון ונשאו בלבם את חזון התקומה: אולם לא ניסו להגשים את החזון אלא מזמן שנטרכף לאהבת הארץ חזון הדורות הרצון לתקן על ידי עלייה לארץ את חייו הפגומים והרעועים. ההגשמה הציונית – ואין בציונות אלא מה שיש בהגשמה – כרוכה במידה שווה בכוח המושך של הארץ כمولדת האומה ובכוח הרוחה של הגללה. בעלי חיפוש מצוי מלחץ הנכר והתלות והגלות נשאהה אהבת הארץ ערטילאית ועקרה. ובכל חזון-התקומה במולדת נכשלו ונtabדו כל ניסיונות ההתיישבות וסידורי הפליטים. נכשלה ההתיישבות היהודית בארגנטינה אם כי הועמדו לרשותה אמצעים כבירים, שטחי-אדמה רחבי-ידיים ותנאים פיזיים נוחים לכארה. עלו בתוהו כל התוכניות הטריטוריאליות שלא רואו לפניהן אלא צרכי היציאה וסכל הgalות. נחבה גם הניסיון הטריטוריאלייסטי בכירובידז'אן – אם כי מאחריו עמדה ממשלה אדריכלית יכולה דיקטטורית.

התחלות ההתיישבות והתוכניות הטריטוריאלייסטיות מוחוץ לארץ ישראל לא הצליחו מפני שחדר להן הרקע ההיסטורי, השורש בנפש העם, היניקה מחוזן-הדורות, המשען ברצון המגבש והקיים של עם ישראל, אהבת המולדת. אולם גם הגעוגעים והאהבה לציון לא יצרו כלום כל זמן שלא נטרכף להם בימינו הלחץ המכובן והמפרה של סבל הגללה, ואرض ישראל החדשה והמתחדשת לא נבנתה אלא בכוח-המשנה של שני הגורמים: גלות וגולה. צורך ואהבה. בריחה מסבל וערגה למולדת. אונס וחזון.

שם, עמ' 14.

אין זאת ציונות גדולה הרואה את כל חזיתנו רק בארץ. ציונות זו היא סורקה ופגומה. החזית שלנו, החזית הציונית, היא לא רק על הארץ, אלא על העם. אין לנו עניין בארץ, אם לא בשבי עם ישראל. זהה כל העוקץ של מצבנו המיחוד.ומי שראה את החזית בארץ ואנינו רואה אותה בעם, איןנו רואה אלא מחזאה, כשם שמי שראה את החזית בעם ואנינו רואה אותה בארץ – איןנו רואה ראייה ציונית.

על מדיניותנו הציונית, 1943, במערכה,

פרק שלישי, עמ' 130.

מאז באו ארצה עברו למלחה שלושים ושש שנים. אמונהצי הציונית לא רפתה ולא נתערערה, אלא להפך – גדלה והעמיקה. מטעם פשוט: רأיתי מה עשינו במשך שנים אלו לארץ ולעצמנו: איך הפקו פני היישוב; איך נשתנו "סדרי בראשית" של חיי היהודים, איך הפקנו קורת המציאות על פיה; איך נתבדו "החוקים" הכלכליים והثورות "המדועיות"

של ה"בוגד"; אין נטבודה הספקנות של אחד העם; אין חוקם עובד יהודי בחקלאות, בכינוי, בסיליה, למאות, לאלפים – ואחר כך לרבות; אין גענטה לו האדמה השוממה; אין נתגלו מקורות מים ואיך הוגדלה תנובת הארץ; אין הפקה שפה חנוטה ונשכחת לשפת-חימס צוירה וכוכשת; אין צמחו ופרחו חיים חדשים וחכלה חדרשה ותרבות חדשה ודור חדש מעוראה במולדתו ועומד ברשות עצמו מבחינה משקית, תרבותית, מוסרית, בטוח בכוחו, ביכולתו ובעתידו. התתפלאו אם בשנת 1943 אני מאמין יותר בחזון הציוני מאשר האמנתי בשנת 1906 – וכופר עכשו עוד יותר בגולה – ובכל צורות הגולה – מאשר אז?

שם, עמ' 141-142.

ニיחון הציונות נשען על אמיתתה וצדקתה הפנימית. על כורה ביצועה וברכת התגשמותה, ותפקיד מדיניותנו הציונית בשעה זו להוכיה דבר זה לעולם בדברים ובמעשים.

מדוע אמין, 1943, **במערכה**,

פרק שלישי, עמ' 147.

הגשמה עצמית – פירוש הדבר: קיבוץ גליות; העליה לארץ וחיה העבודה בארץ אינם פרוגרמה למיشهו אחר, באשר הציונות הייתה הרבה שנים ציונות אחרים או לעתיד לבוא, וכאשר הסוציאליזם היה הרבה שנים סוציאליזם למיشهו אחר או לאחרית הימים; אלא כל זה מתחילה ממי: אני עולה לארץ, אני הולך לעובדה, אני בונה מולדת, אני מקיים אהווה ושווון. אני התובע ואני הנתבע, אני דורש ואני מקיים.

דרך "החלוץ" בגולה, 1944, **במערכה**, פרק

שלישי, עמ' 220.

אין לנו גורסים ציונות רק כהשპת עולם. אנחנו רואים בציונות מאמץ לאומי מתמיד ושיטתי המכון לשינוי גורלו של העם היהודי, שינוי בשלושה דברים שהם אחד, שינוי מפייזור לרכיב, מנכר למולדת, מתלות עצומות.

גורם הזמן בציונות, 1944, **במערכה**, פרק רביעי,

חלק ראשון, עמ' 193.

זה שלושה דורות שהתנווה הציונית תוהה על גורל האומה העברית ומעמיקה חקור. היא העיזה מה שלא העזו היהודים לעשות זה מאות שנים: היא גמרה אומר לשנות מהלך ההיסטוריה היהודית ביודעים ובגמר מסויימת ומתחוך רצון ומכoon.

אין עתיד לנו בלי מדינה, 1944, **במערכה**, פרק

רביעי, חלק ראשון, עמ' 207.

חיבת התנועה הציונית בכל מקום לנטוע את ההכרה בלבד יהודי, שוכתו וחובתו עכשו היא לבקר, לכל הפחות. פעם הארץ ישראל.

מדינת ישראל וה坦ועה הציונית, 1949,

חוץ וזרן, כרך ראשון, עמ' 132.

תמצית הציונות – הזרחות אישית, הזרחות לחיים ולמוות. עם ההגשמה הציונית. מפנה ההיסטורי, 1948, **במלחמת ישראל**, עמ' 224.

הציונות צריכה עכשו לצורך יצאת מחיותולה של תנועה כיתית ולגלות יכולתה. רצונה וכיישרונה, לכנס את כל העם סביבה, סביב המדינה. זהה הבעיה של התנועה הציונית. ולשם כך היא צריכה להזרחות זרות גמורה. לא כל חיצזה. ולא כל היסוס, עם מדינת ישראל.

המדינה והעם, 1951, **חוץ וזרן**,

כרך שלישי, עמ' 98.

עם הקמת המדינה היהודית לא עברה שעתה של התנועה הציונית, אלא להיפך. הוצגו לתנועה הציונית תביעות יותר מקריות וחמורות. יש צורך בשיתוף-פעולה אמיץ ונאמן בין ממשלה ישראל ובין הנהלת ההסתדרות הציונית העולמית – אולם ההסתדרות הציונית אינה צריכה לשמש מחדיצה בין המדינה ובין העם, אלא זרם חמלי, שיאיר ויחם ויפעל את העם היהודי, ויתקשרו עם מדינת ישראל.

נאום בפתיחה ועידת מפא"י, 1950, **חוץ וזרן**,

כרך שני, עמ' 258.

הבעיה האמיתית של התנועה הציונית היא – לכבות לעצמה מעמד מדרייך ומכוון בעם היהודי. לאrgan ולגייס העם היהודי לעוזרת המדינה; כי מטעם ההיסטוריה ניתן בידי התנועה הציונית מכשיר של פעולה ושל שכנוע שלא יהיה לה – המדינה.

שם.

מחותה של הכוחה הציונית היא לא בכפייה מן החוץ אלא בתביעה מבפנים. תביעת הלב.

יהודות אמריקה ומדינת ישראל, 1951, **חוץ וזרן**,

כרך שלישי, עמ' 150.

אין אדם גומר מצוות הציונות בהתיישבותו בארץ. אלא מתחילה בה. כי המצוות הציונית הן מצוות התלוויות בארץ. והאדם נקרא יומ-יום למלא צו הגשמה הציונות.

שם.

כדי להיות ציוני יש לחיות חיים יהודים במולדת, בסביבה עברית, בלשון ותרבותות העברית, להשתף يوم יום בבני המולדת, לחנוך את הילדים לחיים במולדת ולבנייה, להגן עליה ולהזדהות איתה זהות מלאה ושלמה. שם.

התנועה הציונית שואבת כוחה וסמכותה לא מן המדינה, אלא מן האמת ההיסטורית הגדולה שעליה היא מתחבשת ושבה היאאמינה – אמת יהודו ויעדו ההיסטורי של העם היהודי וחוץ נביאו לגאולה לאומית ואנושית. שומה על התנועה הציונית לכبوש עמדה בתוך תפוזות ישראל בכוח חזונה, נאמנותה וכושר פעולתה.

מעמד ההסתדרות, הציונות בישראל, 1953,

חזון ודרך, כרך רביעי, עמ' 22.

הציונות מתחילה באמונה בעם.

דברי תשובה, 1952, **חזון ודרך**, כרך רביעי, עמ' 25.

להיות ציוני לפי דעתך, פירשו שאדם קשור גורלו האישי עם גורל הארץ, ולא רק גורלו בלבד – אלא גורל משפחתו ובניו. רק מי שחי ועובד בארץ ומחנך בניו ובנותיו בארץ לבנותה ולהגן עליה, הוא ציוני. המבחן הציוני – הוא לא רק למות על הארץ אלא לחיות בה, לעשות עבודה, לדבר בלשונה ולהקימם בה משפחה.

ציונות של אתמול וציונות של היום, 1952, **חזון**

דרך, כרך רביעי, עמ' 39.

יש ציונות, שאינה מחייבת לחיות ו לעבוד בארץ, שאינה תובעת לחנוך הילדים בארץ וב עברית, ואני שוללת המשך החיים בגולה, אינה אוסרת על שימוש בשפה לוועיזת לכל הצרכים גם לצרכי חינוך הילדים – נקרא לה בשם ציונות קונגרסיטית, וסימנה הוא – חברות להסתדרות הציונית וכל הקשור בחברות זו, ותו לא. גם ציונות זו היא כשרה ולגיטימית, ואיש מאיינו מפרק בערכה ובחשיבותה ובמעשים אשר עשתה למען הקמת המדינה, ואין ספק שעוד שומר לה תפקיד בבניין המדינה ובקידוז גלויות ובחזקק קיומו ואחדותו של העם היהודי באשר הוא.

שם, עמ' 39–40.

לפני המדינה הייתה הציונות סיעה עממית של מתנדבים, ואם כי הייתה מייעוט בעם נשאה במשך יובל שנים דגל התקומה בגאון, נאבקה עם מתנגדים בפנים, נפתחה עם כוחות בחווץ, התחילתה פעלתה היישובית עוד בימי חתורכים והרחבה המסגרת בימי המנדט מתוך מתקן מדיני מתמיד.

הימים האלה עברו לפחות שבוע. המשימה הציונית מעכשו תלואה בשנים אלה – במדינה ובעם כולו. רק בעזות השנים עמדו בפני הסכנות וኖכל למשימה. הציונות של היום היא ציונות המאמינה בעם. נאמנה למדינה, ומוכנה לגודולות ולנצחות.

ציונות של אתמול וציונות של היום, **חzon ודרך**, כרך רביעי, עמ' 49.

עם הקמת המדינה העמדה הציונית במחן חמור, אולי במחן עליון, ולא עמלה בו. כשניתנה הברירה לעלות או להישאר בגולה בחרו המונחים הציוניים ומניגיהם כאחד להישאר. הוכרר והוגן ציונות זו, כפי שרווחה בימי הקמת המדינה, אין ממשותה עליה, אינה מחייבת הוזחות אישית עם בני ציון. צו היתה הציונות באמריקה, באנגליה, בדרום אפריקה, ברוב ארצות מערב אירופה. יש לדאות עובדה זו בכיהROT. במלוא ממשותה ובמקנות הנובעות ממנה.

נצח ישראל, 1953, **חzon ודרך**, כרך רביעי, עמ' 294–295.

הציונות היא חתירה נאמנה לקראת נצח ישראל, ונצח ישראל טבוע בשנים אלה: במדינת ישראל ובספר הספרים. שם, עמ' 310.

יהודיות התפוצות, השונה כל כך עכשו מזו שלפני מאה או חמישים שנה, עומדת לפניה בכל חריפותו ודריפתו השאלה הגורלית: התעמוד ביהדותה לאורך ימים? ומה תוכן יהדות זו? ותנוועה ציונית שאינה מצחה כל חומרתה של אלה זו ואינה עושה מאמץ רעיוני ונפשי ורציני לענות עליה – מתכחשת לעצם מקורה ושורשה.

זיקה לנצח, 1954, **חzon ודרך**, כרך חמישי, עמ' 61.

חzon הגולה קדם לציונות והolid אותה, והיא נחלת כל יהודי שלא נכרת בידועים מעמו, אבל הציונות מאירה את החzon בהכרה ההיסטורית ומשלבת אותו בתוכנית-פעולה מגשימה לאומית.

ציונים וחובבי ציונות, 1954, **חzon ודרך**, כרך חמישי, עמ' 44.

תנוועה ציונית שמחקה בתורתה מצוות העליה, אינה אלא סוף רעיון הgalot. נראה נכון, נראה נכון, 1954, **חzon ודרך**, כרך חמישי, עמ' 42.

בלי חובת עליה, ואין חובה אלא אישית, מתרוקן השם הציוני מתוכנו היוצר, המהפכני, הגואל, ואיןנו כינוי נאה לידיד מדינת ישראל. כי אין הבדל בין "ציוני" הצמוד למקום מגוריו לבין לבין "סתם יהודי" האוהב אף הוא את המדינה ורוצח בהצלחתה.

שם, עמ' 43.

מדינת ישראל היא עכשו התנועה הציונית, והיא נושא חזון-הגאולה ליושבים בה ולעם אשר בגולה.

מדינה למופת, 1954, חזון ודרך,

כרך חמישי, עמ' 81.

ציונות הרואה לשם זה שונה מידיות "סתם" למדינת ישראל ועולה עליה. יידיות למדינה היא פרי סולידריות יהודית אינטנסיבית, ילודת הרגשה של שותפות גורל. גאותה וחדרה. הציונות היא, נוסף על כל אלה, מודרכת על ידי רעיון וחזון היסטורי וספוגה הזדהות אישית, בהווה או בעתיד, עם המולדת המתחדשת. הציונות מזקקת ומעמיקה התהוושה היהודית העמומה ומעלה אותה לדוגה של הכוח ההיסטורי ורצון אישי וקובציו פועל. היא מנתחת ובוחנת ההוויה היהודית, הסובייקטיבית והאובייקטיבית, הוויה של עם מנותק ממקומו – מקור המולדת, התרבות והעצמות העברית – ואינו מותרך על המקור ואינו מתיאש ממנו; הויה של עם חי בנכרכ, בתלות בחסדי זרים בלבד להשלים עם חיים אלה. הציונות גם מגלה ומפעילה בתחום העם הכוחות הפנימיים הדורושים לשינוי גורל האומה – להפכה לעם עומד בראשות עצמו על קרקע מולדתו ההיסטורית. נושאי הציונות, גם בשתבטים עדין בגולה, מרגישים ויודעים שהם יושבים בנכרכ, ובשותם אופנים רואים עצם חלק של האומה אשר בקרבהם גם גרים, אם כי הם איזוחים נאמנים לחוקי המדינה; וגם כשהם לומדים ומדברים בלשון הרוב הם יודעים שזהו לשון זהה. קשרם עם מולדת-הקדומים של העם היהודי אינו שיור של זיכרון ההיסטורי ומורשת-ישראל בלבד, אלא הוא מעורה בהרגשת החיים כקשר פעיל, מתמיד, שיריד, בזקיימה, אשר אם גם אין דוחף מיד לעליה הוא אוצר בתוכו סיכון אישי לעליה. וגם אלה שאינם בעליים ונבצר מהם מסיבות שונות לעלות – הריהם מכשילים בניהם ובונתייהם לעליה.

ציונים וחובבי-ציונות, 1954, חזון ודרך,

חמיישי עמ' 43-44.

ההסתדרות הציונית נוצרה לשמש רצון החירות והגאולה של העם היהודי. יוצריה של ההסתדרות ראו בה רק אמצעי ומכשור למטרה ההיסטורית. המטרה הייתה: *שיבת ציון*. לאחר שחרבה יהדות אירופה וכמה מדינות ישראל נפרדה הציונות מהעליה. ההמוןנים שעלו ארץם כמעט שלא היה להם כל רצון וצורך לעלות. עליינו להכير בעובדה זו – בלי רוגז וקטלוגים. להסתדרות הציונית עלול לקרות מה שקרה להרבה מכשירים ואמצעים

לאחר שהמטרה, שאיתה באו לשמש, נסתרה, התנדפה או נסתלפה: נהפכו למטרה לעצם. בלי רעיון מדריך שיהלום המזיאות החדש וצריכה – תיהפק הסתדרות הציונית למנגנון עקר וטיפיל המבקש לעצמו זכויות ככוח עבورو – שחלף ללא שוב.

מהו יUDAה המפירה והמחדש של הציונות בימינו? לא הסגת גבול פוליטיה הממלכתיות של המדינה בתחוםי ריבונותה, לא חיזן בין המדינה ובין העם היהודי בגולה; אלא להיות כוח מהן לתופעות הגולה, להבטיח אחידותו ורציפותיו ההיסטורית של העם היהודי באשר הוא ולהגבר זיקתו למדינת-ישראל ולגאולה המשיחית שהיא נושאת בחוכה.

וזאת יש לעשות בשתיים אלה, ורק בשתיים אלה: בחינוך עברי ובתנוועה חולצתית.

שם, עמ' 48.

מקורה האמתי והעמוק של התנוועה הציונית הוא לא בהיסטוריה של העם היהודי בחמישים השנים האחרונות, אלא במאבקו המתמיד של עמו מאז היותו ועד היום הזה, המאבק ההיסטורי על קיומו ועל שליחותו האנושית, המשיחית. לא החולף והזמני, אלא הקיים והיסודי בהיסטוריה היהודית הוא מקורה ושורשה הנאמן של הציונות. הציונות אינה אלא שם חדש, מודרני לנשمة היהדות בכל הדורות: השאיפה המשיחית של העם היהודי לגאולה לאומיות ואנושיות מלאה ושלמה.

הציונות שתולדותיה מתחילה בקונגרס הציוני הראשון – נשמט הקרע מתחת רגליה עם אובדן יהדות אירופה, ונעשתה מiyorת עם הקמת המדינה. אבל הציונות היונקת ממוקורות-התמיד של עם עולם והוא מזודה כולה ובלי תנאי עם מאבקו ההיסטורי של העם היהודי להבטיח קיומו באשר הוא, לבצע גאותו במולדת ושליחותו המשיחית בעולם, ציונות זו יש לה עכשו שני יעדים שאינם נופלים בערכם ובסכויהם מכל אשר עשתה הציונות בחמישים השנים האחרונות:קיימים ולהגבר זיקת היהודים בתופעות לנצח-ישראל ולערכי הרוח של העם היהודי ולעמדו לימון המדינה ביעודה המשיחי לבצע הגאולה המלאה והשלמה.

יעודי הציונות בימינו, 1954, **חzon ודרך**,

כרך חמישי, עמ' 57.

ציונות עצשו אינה אלא עליה חולצתית וחינוך עברי, ורק אלה שמקיימים זאת בגופם או בبنיהם הם ראויים לשם ציוני.

ההסתדרות במדינה, 1956, עמ' 58.

הדור הציוני הוותיק בגולה ספק אם יש לו תקנה. כל חייו עברו עליו בדרכות ליסימות, נוסחות ומסגרות שאבד עליהם כללה. כוח ההגשמה לא היה להם גם בימי נעוריהם, ודאי שאין לדרש מהם זאת בימי עמידתם, ואם ניטול מהם גם השמות, המונחים והמסגרות שנטקו עלייהם ממש עשרות שנים ישארו ריקים ודלים ועלובים.

אין זאת אומרת כי אין תקווה וטיכוי לתנועה מגשימה בגולה. יש כוחות צעירים יהודים גם בארכיות החופש והרוווחה המסוגלים להמשיך בגוףם מפעל התקומה והמהפכה היוצרת של העם היהודי במולדתו. אבל כוחות אלה לא יתגלו, ולא יופעלו על ידי ההסתדרות "הציונית" שנטרקה מתקנה – תוכן שיבת ציון וקיוב גלויות. מרכזו הכוחד של התנערות העם היהודי והתעצמותו עבר עכשו למדינת ישראל, ורק בה צפונה היכולת לעורר כוחות נרדמים גם בתפוצות.

מנחים וערכים, 1957, ח'זות, ג', עמ' 10.

הדבר המכונה עכשו בשם "ציונות" בפי רוב "הציונים" בגולה – אני שולל אותו בתכלית השילילה. לא מהיום אלא מיום עומדי על דעתך בערוות; ומthon שלילה זו עליתי לארץ. היהודים הרואים עצם חלק מהעם האמריקני או הבריטי או הצרפתי, שאיןם מרגשים וביניהם שם חיים בגלות, ואינם רואים עתיד בניהם וכדריהם בישראל, והם מתבוללים בפועל בלשון ותרבותה הזרה, אם כי אינם מתכחשים להיותם יהודים – וקוראים לעצם בשם "ציונים" ולהסתדרות שהם חבריהם בה בשם "ציונות" – אני שולל זכותם הפורמלית לשם זה, אם זה נעים להם ונוטן להם סיפוק מאיה טעם שהוא – אבל אין לי חלק ונחלה ב"ציונות" זו, ואני רואה בה סכנה לעתיד היהודות. אני מאמין שכלי היהודי הוא בן העם היהודי, ורק בן העם היהודי, אם כי הוא אורה נאמן הארץ מגוריו, וכי לעם היהודי יש לשון משלו, והוא עברית, ועל כל היהודי להקנות לשון זו לבניו, נוסף על לשון ארץ מגוריו, כי לשון זו מאחדת כל שבטי עמו בפזריו, ומאחדת כל הדורות של עמו בעבר ובעתיד. ובה נוצרה תרבותנו הלאומית, והיא לשון ישראל בת-הchorין והעצמהית. הציונות שלי – ושל יהדות אירופה בחמישים השנים שלפני השואה וקום המדינה, הייתה בנויה על הכרה שאין אנו חלק של העמים בתוכם אנו יושבים, ואין בדעתנו להישאר בגולה, ושאיפתנו העמוקה הייתה לשוב בעצמנו לציון, ואם עכשו עקרו תוכנו זה מהמונה ציונות, וציוני הוא זה שكونה שקל – ומתבולל בפועל, ואני מעלה על דעתו שהוא או בניו ישבו לציון, שהיא המולדת של כל עם ישראל – ואני חולק על זכותו להקרא בשם זה, אבל אני שולל שלילה גמורה ומהוללת "ציונות" זו ומנגד לה בכל מהותי, ואני רואה כל הבדל בין "ציונים" אלה ובין יהודים שאינם קוראים לעצם בשם ציונים.

וחביבים עלי כל היהודים שיש להם זיקה כלשהי ליהדות ולישראל, ואם כל מי שעוזר מרחוק לבניין המדינה הוא "שותף" – הרי "הציונים" ולא-ציונים הם שותפים במידה שווה; כי מהווים לקבוצות קטנות מימיין ומשמאל, ומהווים לאידישים לכל דבר היהודי, כל היהודי הגלות בארץ החופשיות אהובים את ישראל, דורשים שלום ציון ועוורים לבניה. והעוזרת הזאת יקרה בעיני לא רק, ולא בעיקר, מפני תועלתה המעשית, אלא מפני שהיא מבטה ביודעים או שלא ביודעים הזיקה הנפשית לאחדות האומה היהודית ולישראל המgelמת בקיומה חירות האומה, עצמאותה ותקות עתידה.

אני יודע שלא כל הציונים בגולה הם מהסוג הנשלל על ידי. יש גם בארה"ב גם בארץות

אחרות ציוניים הרואים לשם זה, כפי שהבינו שם זה מחולליו ונושאיו הראשונים. אבל הם מעטים, לצערי.

תשובה למתווכחים, **דבר**, 9.10.57.

לא מן הצורך לסתור את תורת המרכז הרוחני. מה שקרה בארץ בשנה הקודמת, מה שקרה בעירק לאשורים. מה שקרה יומ'ם ליהודי תימן – שופך אוור אכזרי על סיכון "המרכז הרוחני" של **מייעוט יהודי בסביבה ערבית**.

ענינינו המדיניים, 1937, **במערכה**,

כרך ראשון, עמ' 158.

הציונות קבעה – כאמונת עם ישראל לדורותיו – שארץ ישראל עתידה לפתור את "שאלת היהודים" בשלמותה ובמלואה. לא פתרון חלקי לעם, ולא פתרון להחלק מוקומי, אלא פתרון מלא לעם בשולמו – כלומר: לכל יהודי שזוקק ורוצה בחיה מולדה. ולא קיבלנו דעתו של אחד-העם על מרכזו רוחני, כי עם ישראל לא האמין אף פעם בשינויים של החומר והרוח. בלי שכינתו הגשמית של העם בארץ לא תיכנן ולא תקום שכינתו הרוחנית. המרכז הרוחני של העם היהודי ייתכן רק במרקזו הארץ.

נאום בקונגרס העשרים, 1937, **במערכה**,

כרך ראשון, עמ' 238.

הסוכנות היהודית לאחר תקומה ישראל היא פיקציה ואנרכוניים כגורם מדיני בinalgומי. הכוח המלכדר והמאחד את היהדות בגולה היא מדינת ישראל, והסוכנות היהודית בתפקידיה המדיניים הקודמים אינה משמשת כל צורך ציוני אלא פוגעת בו.

שלוש תמורה, 1954, **חzon ודרך**,

כרך חמישי, עמ' 52.

ציונות סוציאליסטית

הדרך המioreת של הציונות הסוציאליסטית אינה מכוונת רק לאחראית הימים, לאחר שהמפעלים הציוניים יבווצו והעם היהודי ישב בטה הארץ. בהגשמת הציונות גופא, בדרך להגשה זו יבווא לידי גילוי רצונו המיווה של הפועל העברי. בבנוו את הארץ יחוור הפועל העברי להטבעה בה את חותמו הסוציאלי. הפועל העברי ספג הכרה סוציאליסטית לא ישמש מכשיר עיור בידי ההון, ואם גם יהיה ההון זה – הון ציוני. יתר על כן – דוקא מפני שהוא היה ציוני – דוקא מפני שעבודתו תשוך בבני המולדת יגלה הפועל היהודי את יזמותו המקורית ועצמיותו היוצרת.

יסוד סוציאלי חדש בלבן הארץ איןו רק צורך נפשי ומוסרי של הסוציאליזם היהודי – אלא הכרח ההיסטורי ותנאי מוקדם להגשمت הציונות.

הפועלים וארץ ישראל, 1918,

ממעמד לעם, עמ' יח.

בחיה העובדים בארץ חדרה הציונות מהיות תורה מופשטת וערטילאית הנדרשת לכמה פנים. היא נתגלמה במפעלים חיהם, בעבודתם היישובית וביצירתם התרבותית של העובדים. היא הייתה למגמה היסודית המדריכה את פעולתם וחיהם יומיום, ואיחדה מדעת ושלאל מדעת את כל החלוצים שעלו לבנות בעבודתם את הארץ. בין אלה שבאו במחשבה סוציאלית תחיליה ובין אלה שעמדו על הסוציאליות מתוך הגיון חי' העבודה וניסיון היישוב. בחיה הפועל העברי בארץ באהה הציונות הסוציאליסטית לביטואה יותר עמוק ונאמן, לביטויו החי במעשים ובמפעלים. החלוצי העבודה בארץ הטביעו ביצירותיהם את חותם הגאולה הסוציאליית על מפעל חייתנו הלאומית, ובדוגמאות מופתיות של ישובי עבודה, שרכבת סותרות זו את זו – אלא להיפך, אחזות זו בזו כצורה בחומר.

לועידת היסוד של ההסתדרות, 1920,

ממעמד לעם, עמ' מ-מא.

ציונות סוציאליסטית אינה אומرت ציונות מעורבת בדבר-מה שאינו שייך באופן ארגוני לציונות גופה – להיפך, הציונות הסוציאליסטית נבדلت מכל שאר סוגיו הציונות האחרים בזאת, שהיא נקייה מכל SIGIM זרים הפוסלים את טעמה ומעיבים את זיהה. ציונות סוציאליסטית פירושה – ציונות שלמה, מלאה, מצהה את כל תכנה ההיסטורית של גאולה עם ישראל ללא כל שירור ותנאי, וויתור ופשרה. זהה ציונות שאינה מסתפקת בגאולה לחלק מן העם – אלא רוצה בגאות העם כולם ובגאולה גמורה ושלמה של העם. זהה ציונות הרוצה שאرض ישראל תהיה מולדת לא רק למעטים, בעלי זכויות וב的日子里, שאין למרובים חלק בהם – אלא מולדת לכל יהודי שישוב אליה, מולדת המפרנסת, המחיה, המאורחת והגואלת במידה שווה את כל בניה ללא כל הפליה ופדות.

הפועל בציונות, 1932, **ממעמד לעם**, עמי' שוו.

הפועל היהודי כפועל כל הארץ נושא בלבדו חזון השחרור הסוציאלי ומאמין שיבוא יום – ובועלם כולם גם בארץ ישראל יكون משטר חדש, משטר העבודה. עבודה עברית, 1932, **משמרות**, עמי' קין.

ציונות שלנו היא שלמה ומלאה ועמוקה באשר אנו סוציאליסטים. באשר אנו רוצחים בגאולה מלאה ושלימה וגמורה של העם כולם, בלי סוציאליזם אין גאולה שלימה. שיטת פועלתו, 1933, **ממעמד לעם**, עמי' רץ.

וכשם שגדלה פה אמונה הציונית, כך גדלה אמונה הסוציאליסטית, והיא נתזקה כי מאז עלותי ארצה, מתוך שני נימוקים: ראייתי מה שעשו בתקופה זו חכמי המשטר הקים ושליטיו. ראייתי מלחמת עולם אחת – ועכשו שנייה, ראייתי גם מה שקרה בעולם בין שתי מלחמות, ואמונה במשטר הקים, במשטרו, כשור פועלתו, אפשרות קיומו והתמדתו, נתערערה עוד יותר. ומайдך גיסא נוחתי שחברה חדשה, חברת עבודה ושוויון וחירות, בניה על עזרה הדידית, תיאום ותיקון, שיתוף, פעולה גומלין, חברות, ושליטה העובד ברכוש – במקום דיקוי וニצולי תחרות ותיתריה הדידית, פירוד ושנאה ושליטה הרוכש בעובד – אינה חזון שווה ודבר שפטים, אלא מציאות היה, מושדרת, מתרחכת ורבת-פעלים. והדבר קם בניגוד ללחכות המקובלות ו"החוקים הכלכליים" – לא רק של הציונות "המלכوتית" אלא גם של ראשוני תנועת הפעילים הציונית, בייחוד של מוננו הוגול בר ברוכוב. והדבר קם פה בלי כוח שלטון ובלי דיקטטורה וכפיה, אלא מתוך האמונה העמוקה של האדם העובד והויצר בכוחו וביכולתו ובערך עבודתו, חירותו ותרבותו. אין אני סבור שאנו הגשמנו את הסוציאליזם בארץ. המשק בגזירה הערבית, ברובו הגדל לא הגיע אפילו לשלב של משטר קפיטליסטי, ובইישוב היהודי שליט ההון הפרטני, וגם המושב והקבוצה והקוואופרציה העובדת נתוניהם בתוך מסגרת של משטר הבניין על רכוש פרטני ועובדת שכירה וייצור לשם מסחר. משקי העבודה עדין רוחקים מלהות חלק מכריע במשק היהודי, אם כי משקלם היחסי הולך וגדל.

אנו גם לא ביצענו מהפכה מודנית – השלטון בארץ אינו יהודי, אינו אפילו ארצישראלי. אלא חלק של שלטון אימפריאלי עולמי, ובמצב הקים אין ליוצרים שום שליטה בארץ, ואין לumarד הפעלים היהודי חלק בשלטון. אולם מאמין אני שאנו ביצענו מבחינה סוציאליסטית דבר-מה גדול וחשוב מההפקה מדינית. יצרנו מפעל שאין עדוך לו. הוכחנו, לא בדברים ולא בנימוקים ולא בתיאוריות, אלא במעשה ובניסיון מתרחב והולך, שהזון חברת העובדים איננו משאלה ואידיאל רצוי ונכון, אף לא צורך סוציאלי, כלכלי ומוסרי בלבד – אלא ממשות חייה, מושרשת, איתנה, גדרולה ומתרחבת – ממשות משקית, חברתית ותרבותית של מאות אלפיים ורבעות פועלים ופועלות, אשר עמדה ב מבחן הזמן במשך יותר משלושים שנה, נתנטטה בניסיונות משקיים, סיידוריים, חברתיים וחינוכיים קשים ועמדתם בהם. ומהيدة קלалаית אחת קטנה בת שתים-שלוש עשרות חברים לפני כשלושים שנה הפכה במשך הזמן לרשת ענפה ומוסעפת של שירותים בני רבעות חברים המקיים קלילות וחוות ומלאכה ותחבורה ודיג וספנות וכל מיני שירותים בראשות העובדים על יסודות של שוויון, עזרה הדידית, בחירה חופשית ושליטה העברודה בהן.

משקי העברודה אשר הקימונו בארץ על סדריהם החברתיים ועריכיהם החברתיים והחומריים, משמשים הוכחה ניצחת שלטוניתו סוציאליסטית למשטר הקפיטליסטי היא לא רק רצואה אלא גם אפשרות ונתונה להגשמה, כי אין הוכחה נאמנה ומאלאת מהhocחת הביצוע. אנחנו עדין תנווה צעריה ויש לנו עוד הרבה ללמוד מהניסיון של ארצות אחרות למען דעת מה לעשות ומה לא לעשות, אולם בשטח הביצור הסוציאליסטי אנחנו היחידים שיש לנו מה להורות לעולם כולם. – – – בהיסטוריה האנושית הפנס פתוח והיד כותבת. וכשיכתב פעם דבר הסוציאליזם שנתקשם – והוא יתגשם בכל ארץ ובכל עם – לא יפקד מקום של ההתחלה החלוצית אשר נעשתה על גdots הירדן, שהיתה למופת לעולם כולם.

מדוע אמין, 1943, במערכת,

פרק שלישי, עמ' 142–143.

אנו מאמינים בחזון הציוני-סוציאליסטי – ואני מתוכננים לבצע אותו! איני יכול להראות לכם בשעון ביד متى נעשה זאת. לא היהתי מעוני להראות בשעון ביד לפני ארבעים שנה, שבחיי אזכה לראות חזי מילין יהודים בארץ, אם כי היה ברור לי, שמספר כזה של יהודים יכריע את הגורל. לא הייתי יכול להראות בשעון ביד, متى תקום המדינה היהודית, אם כי ידעתה שהיא תקום. אל לגילג! יכולם אתם לא להסתכם לדעתנו ומותר לכם לא להסתכם לה; מותר לחולק עליינו ובחrifות הגדולה ביותר, אבל אין מילגיים לאמונה של אנשים כאלה. אנו מאמינים בחזון – והחזון יקום! והמדינה הזאת תעשה הדבר, והמשקים שיוצרו בבואה קטנה של החזון בתgesmoתו – הם ימלאו יחד עם המדינה תפקיד מכריע. אין אנו מחייבים לעשות את הדבר דוקא כמו בארצות אחרות. אני מודה במונופולין של שום אומה בעולם לחכמה סוציאליסטית. אם אחרים יודעים – גם אנו יכולים לדעת: אם הם עושים על פי דרכם – אנו עושים על פי דרכנו-אנו. ולא בדיקם כמוותם, אלא בדיקם כמוונו. הקימונו את

כליל התפארת של תנועת-הפועלים, את ההתיישבות העובדת והקואופרטיבית הפעולית, וזה תהיה מורה-ידך למאות ולמילIONS שיבאו. ואם העולה החדש אינו הולך מעצמו לעמק – נמשוך אותו בעבותות אהבה ואחווה, ויראה איך יכולם להיות בכפר, על הקרקע, מתוך שוויון. מתוך שותפות. וכך אם הוא. ילגאל – הילד שלו לא ילגאל.

לא בהתיישבות בלבד נעשה את המלאכה, אלא חזוננו לא יקום בלי התיאישות – והתיאישות רבתה, בכוח הנופה החלוצית ובכח אמונה במפעלנו ובעם. מה שאנחנו עושים בארץ הוא יותר מציאות ויותר מסוציאליזם – ומוספקני אם המונה חזון ציוני-סוציאליסטי מצאה כל תכנה של תנועתנו ומגידר את מהותו של מפעלנו בכל היקפה ועומקה. אבל הדבר איןנו תלוי בהם. אנו נזונים מפעלן, גדול ומתוחב ומחוץ היסטורי גדול וככל. נשמר ונקיים את ערכי מפעלנו – ולא מתוך הקפה והפיקתם למנזרים סגורים אלא, להפך, נפתח אותם לרווחה לכל היהודי. לא תם החזון – אוורו רק מתחילה לבקווע. המדינה היא הבריה המחבר ערכיו מפעלנו הקיים עם חזוננו הגדול לעתיד. וילגלו המלගלים – אני מאמין שהחזון יקום בימינו.

דברי תשובה, 1949, **חזון ודרך**, כרך ראשון, עמ' 175–176.

אין לנו שום יסוד היום, פחות מאשר בימי המכבים, להשתעבד לתרבותות זרות ונכריות. החזון הציוני-פועלי-סוציאליסטי שלנו דיו לספקנו, והמפעל אשר עשינו לשם הגשתו הוא דרך לגאולתנו, ואולי גם לגאולת העולם. ואם תהיה לנו עצמות שלמה, לא רק פוליטית אלא בנפשנו, אשר ממנה היא נובעת ואליה היא שבה; אם נהיה נאמנים ליעוד שלנו בין העמים, להיות כוח נושא שלום ואמת בין העמים; ואם ניענה לתביעות ארצנו, אדמתה, אווירה וימה, ונגלה את כל היכולת היוצרת החלוצית הגנווה בנו – קום יקום החזון.

קום יקום החזון, 1949, **חזון ודרך**,
כרך ראשון, עמ' 192.

הציונות הסוציאליסטית אינה הרכבה מלאכותית וחיבור מכני של שני חזנות ורצונות נפרדים – של ציונות מצד אחד ושל סוציאליזם מצד שני. – – לא הציונות ולא הסוציאליזם בaims אלינו מן החוץ אלא נובעים מהרצון וה הצורך והמאוים של האיש החי מעבודתו – ורופא העם היהודי במולדתו מן ההכרה שהיא חי מעבודתו – והרופא ערך העבודה הגופנית והרוחנית כערך יסודי בקיומו, בעצמותו, בעלייתו ובגאותו של העם היהודי. המונחים ציונות וסוציאליזם אינם אלא ביטויים וגילויים שונים של מפעל וחוון אחד ויחיד: מפעל הייצור של האדם העובד היהודי וחווונו לצורך חייהם וחווון האנושות בדמותו כצלו, באשר רק דמות וצלם של חברות-עובדדים בני-חוריון ושוויזיות, מבטיחים חי עצמות וחירות ושוויון לעם היהודי ולכל עמי תבל.

נאום בפתיחה ועידת מפא"י, 1950, **חזון ודרך**,
כרך שני, עמ' 249.

הכיבושים הקשים והמורפליים שכבשו מראשית דרכנו ועד היום, כיבושים ששינו הנוף האנושי בעם היהודי והנוף הטבעי באדמות המולדת; התמורות המהפקניות המפירות שחוללו: בחיננו אנו, בטעו האדם היהודי הגלותי – תמורה המבנה הכלכלי, החברתי והתרבותי: שינויי ועיליי חשובו הנפשיים וסגולותיו הרוחניות; הטיפוס האנושי החדש שקס בארץ, על כושרו ותונופתו ביצירת משק, תרבות וכוח, ובעלילותות גבורה מוסרית וגופנית; ולבסוף, גולת הכותרת של מפעלנו: כינון מדינת ישראל ויצומה בכוח הנשך היהודי, ומיצאות רוב פועלם במדינה ובממשלה – כל אלה העמיקו והأدירו אמונהנתנו בחזון הציוני הסוציאליסטי וביכלתנו לבצעו עד תום.

שם, עמ' 249–250.

כל ימי הייתה חבר בתנועה הדוגלאט ב"שעטנז" רעוני, ואולי לא שעתנו אחד. ישנו כמו וכמה "שעטנזים" היקרים לי, אבל כאן עומד רק על "שעטנז" אחד, זה הכרוך בשאלת הדגלים. ה"שעטנז" הזה הוא צירוף הסוציאליזם והציונות, או הציונות הסוציאליסטית. שניהם יונקים מחשבות, ממאורעות ומאידיאלים של ימינו, כי גם הציונות וגם הסוציאליזם לא היו אפשריים בנסיבות המודרניות לפני מאות שנים. אולי שניהם גם ייחד יונקים ביסודות מקור היהדות, שבו נוצע כל קיומו ההיסטורי, והמקור הוא – נבייא ישראל וספר הספרים. אנו דוגלים ב"שעטנז" ואנו גאים על ה"שעטנז" הזה. נבייא ישראל לא ניבאו רק על תקומה לאומית, אלא גם על צדק חברתי. והם ניבאו לא לעם ישראל בלבד, אלא לאנושות כולה. אין כישראל גוי אחד בארץ, ואין עם יותר אוניברסלי מעם ישראל. ערכיהם לאומיים מיהדרים אותנו כאשר אולי אינם מייחדים שום עם אחר, ובכל שורשינו הנפשיים והמוסריים אנו מעורבים באופןות כולה. הנבואה העברית היתה לאומית, כלל-אנושית וкосמית. עמנוא היה העם הראשון בהיסטוריה שהכיר באלהיו – אל אלהי העולם. ונבייא-הכתב הראשון, עמוס מתקוע, נשא דבריו על כל העמים אשר סביבו – ארם, פלשת, צור, אדום, עמון, מואב, יהודה וישראל, וזעם נשפק גם על מואסי ה' וגם על המוכרים בכסף צדיק, ואביוון בעבור נעלים. ומהנבאים למדנו שלא תיתכן גאולה לאומית בלי צדק חברתי, ולהיפך. זה מקרו הגדמון, הראשוני של ה"שעטנז" שלנו, של אמונהנתנו ושאייפתנו הציונית הסוציאליסטית. כך נולדה תנועתנו, כך פעלה כל ימיה. וכך הפלע עד אשר תבעו שליחותה המלאה.

תנוועתנו האמינה ומאמינה בעם, באחרותו, ובשותפות-הගורל המקשרת כל חלקי העם, למרות הפיזורים והניגודים. והוא האמינה ומאמינה במעמד העובד ובשליחותו ההיסטורית, שליחות לאומית וחברתית, ציונית וסוציאליסטית אחת.

חנן מלכתי ודגל, 1953, חזון ודרך,

פרק רביעי, עמ' 229–228.

המוניים ציונות וסוציאליזם אינם אלא ביטויים וגילויים שונים של מפעל וחזון אחד ואחד: מפעל הייצה של האדם העובד היהודי וחזונו לצור חי העם והיי האנושות בדמותו עצמו,

באשר רק דמות-וצלם של חברת-עובדים, בני חורין ושווי-זכויות, מבטיחים כי עצמאות וחירות ושוויון לכל העם היהודי ולכל עמי תבל.

נאום במתיחת ועידת מפא"י, 1950,

חzon ודרן, עמ' 249.

הספרות הציונית והסוציאליסטית "הקלאסית" שעצבה וגיבשה האידיאולוגיה הציונית בעם היהודי, והסוציאליסטית בתנועת הפועלים הבינלאומית, ינקה ממציאות שחלהפה ונעקרה מן העולם הבלוי שוב. הקלאסיקים הציוניים והסוציאליסטים מהתקופה ההיא יש להם ערך היסטורי להבנת השתלשלות המחשבות והreuונות והתנוונות הקשורות בהם, אולם אין להם ערך אקטואלי במציאות החדש, שבה נמצא העם היהודי והמין האנושי שלו. במחצית השנייה של המאה העשורים שונתה המציאות המדינית והכלכליות, שוננו מפת העולם; שונו היהיסים הסוציאליים והמדיניים; שונו אמצעי הייצור; שונו יחסם המהוות והעמים; שונתה ביסודה תפונת הטבע; הופיעו כוחות וגורמים חדשים רבי-אונים בהיסטוריה האנושית והופעלו כוחות וגורמים חדשים בטכנולוגיה, במשק, בתעשייה, במחקר, ומהדעת חドル מהיות עניין לסלל מלומדים וחוקרים אקדמיים ונעשה גורם מכריע בכל ענפי החיים, הבריאות, המשק, הביטחון וגם ביחסים העמיים.

גם העם היהודי בימינו שונה בתכלית מהעם היהודי בתחילת המאה העשורים – במקומות פיזוריים, במקומות בקרב העם, בחידוש המדינה היהודי ובזיקתו הנפשית למולדת.

כוח האינרציה, גם בחו"ל רוח, גדול, חזק ונפוץ הרבה יותר מכוח ראיית הנולד, ורוב האנשים מתמידים בהרגלי-מחשבה שעבר זמנם ואין להם היכולת להכיר בתמורות המתחדשות, המחייבות גישה חדשה לבניות הזמן ותוכנה דינמית לצרכי העתיד.

מושגים ועריכים, 1957, **חזה ודרן**, עמ' 9–10.

אין אנו מכירים ומודים בשום סטירה שבין הציונות ובין הסוציאליזם, לא באשר שני המושגים זהים. הם אינם זהים לגמרי, ותכנים ההיסטורי והיקפם שונה בתכלית. ציוויליזציה פירושה עצמאות לעם היהודי במולדתו, וסוציאליזם פירושו – אוניות חברה עובדת בלתי מעמדות. אולם לגבי הציונות גם לגבי הסוציאליזם יש לומר מה שאמרו חכינו לגבי השבת: "השחת מסורתם לכם, ואין אתם מסוריהם לשחת", הציונות והסוציאליזם מסוריהם לנו, ואין אנו מסוריהם להם. ואני, הנושא של הציונות ושל הסוציאליזם. הננו אחד, ורצוינו זהה בתוכנו ובתוכנו. אנו חותרים ל夸ראת גאולה, כיהודים וכאנשיים, ואין סטירה כלשהי בין היوتנו יהודים ובין היותנו אנשיים.

חלוצים לישראל, 1950, **חזה ודרן**,

פרק שלישי, עמ' 47.

פועלי ארץ-ישראל

בתנועת הפועלים החלוצית בארץ ישראל צפון הכוח הרב שיש בו כדי הפחת רוח חיים חדשה, רוח העברודה היוצרת והגואלת, בתנועת הפועלים היהודיים בעולם כולו. והקראה שתחזא מתוך העובדים המאוחדים בארץ לכל פועל ישראלי להיחלץ לבניין ארצנו – תמצא הדר כביר ותלבנה את הניצוצות היוקדרים בלב ההמון העברי שלא ניתק מעולם את קשריו האלומיים ולא התכחש לתקונות העם.

לועידת היסוד של ההסתדרות, 1920,

מטעם לעם, עמ' מב.

ההשגהה ההיסטורית הטילה על מעמד העובדים בארץ-ישראל את האחריות על גורל העליה ובנין הארץ.

בain עלייה, 1924, **משמרות**, עמ' יג-יד.

הכרה שהחלוץ צריך לנטווע לבחניו היא – הכרה המעדית, הכרה שמעמד הפועלים הוא אחראי על גורל האומה ובידו גורל האומה. מעמד הפועלים בארץ אינו מועבר מחוזן על ידי העליה כהויתו וכצורתו הקבועה והמסויימת בחוז – הוא מהותך ומגובש מחדש בכור העבודה בארץ ישראל.

ההכרה החלוצית, 1924, **משמרות**, עמ' כב.

תנועת הפועלים אינה יכולה למוד את צרכיה בקנה-מידה של אטמול ואינה רשאית לקבוע את דרכיה רק מתוך הרגל ומטורת. השיטה שהattaימה אטמול לא מסכון מחר, והסיסמה שהיתה פעם מלאתיותן וריבולציונרית נעשית גבולה ועקרה עם שינוי התנאים.

המפלגה וההסתדרות, 1925, **מטעם לעם**,

עמ' סב.

הפועל העברי לא בא הנה כפליט המCHASE לו מקלט באשר ימצא והחוור אחרי אמצעי קיום מכל הבא ליד. כשליח העם עלה לארץ וכהלוץ המפעל הגדול של המהפקה העברית כבש את עמדותיו בעבודה, במשק, ביישוב. בכל מעשה ובכל מפעל, קטן או גדול, בעבודתו בכפר ובעיר, בבנין משקו החקלאי והחרשת, בכיבושי השפה והתרבות, בשמריה ובגננה, במלחמה ובעיר, זכויותיו זכו יוזמותיו בעבודה, בסיפורן צרכיו המعمדיים והלאומיים, בהקמת מוסדותיו על עניינו וזכותו – ריחף לפניו הייעוד ההיסטורי של המועד אשר עליו הוא נמנה ואשר להקמו והסתדרותו – נחיב: הייעוד ההיסטורי של מועד הפועלם לקרה המהפקה אשר תשליט את הארץ פילס נחיב: העבר שילב בעבודת חייו את דבר הגואלה הלאומית ובמלחמותו וביצירתו המعمדיות צרר את כל התוכן של מאויי העם וצרכו ההיסטוריה.

היעוד הלאומי של מועד הפועלים, 1925,

ממועדם לעם, עמ' רלא.

השאלה הנשאלת לפעם, אם הפועלים צריכים לחתם משפט-הכורה לצרכים הלאומיים או ל证实ות המudyot, אינה אלא מגלה את בערות שואליה. שאלת זו אפשר להציג לשילוח מעדות אחרות: העניינים המudyot שלהם מתנגשים לעיתים תוכפות את ענייני העם כולם. בתוך מועד הפועלים המכיר את ייעודו ההיסטורי עולם העניינים המudyot בד בבד את העניינים הלאומיים. הזחות הארגונית של התעודה הלאומית והמudyot בתנועת הפועלים טבועה במהותו החברתי והכלכלי של מועד הפועלים, זהות זו מונחת ביסודו של ההכרה המudyot. הכרה זו רואה את הניגודים המudyot בתוך העם וגם את הדרך לביטולם – על ידי מלחמת המudyot בתחום האומה.

התעלומות מהניגודים המudyot בעם בשם הרעיון הלאומי ובשם אחdot האומה, עשו את הרעיון הלאומי פלטטר ומתהה מדרך המוליכה לאחדות האומה. שלטון הרCors מפלג וקורע את העם לזרום, ורק ניצחונו המכרי של מועד הפועלים עתיד לבטל את הקורים והניגודים הפנימיים. וכל עוד לא הושג שלטון העבודה אין אחdot האומה אלא שאיפה – שאיפת התנועה הסוציאליסטית של מועד הפועלים. מלחמת השיחור של מועד הפועלים היא גם מלחמה על שחורה ושלמותה של האומה. הדרך להגשמה אחdot האומה היא דרך מלחמת המudyot.

היעוד הלאומי של מועד הפועלים, 1925,

ממועדם לעם, עמ' רלא-רלא.

בתנועה הציונית מופיע הפועל העברי לא רק כתובע אלא גם כנתבע הגדול. עליו להסביר לתנועה את התקציב הנפשי, הרעיוני, המוסרי, האנושי, אשר בלעדיו הצומק, תידרך ותיכלה, כי ייבש מקורה.

לקראת תנועת עם, 1925,

ממועדם לעם, עמ' רלו.

אנחנו מאמנים, כי בהגשמת מפעלנו לא רק נביא גאולה לעם היהודי, אלא נוסף חלכנו בכנין החברה החדשה בפינה ההיסטורית הקרה לאנושות כולה. וכך באסיה נהיה הראשונים להראות דרך לשחרור סוציאליסטי ולחברת עובדים.

תשובה לוועדה, 1927, **אנחנו ושכנו**, עמ' קלז.

סוד גידולו והתכלדותו וכיבושיו של הפועל העברי היא ההתמזגות השלים והגמורה של הכרתו המعمדית והלאומית הנובעת מתחום ההתמזגות השלים של עניינו וצרcioו הלאומיים והמעדריים. הרעיון המعمדי של הפועל העברי הנה הרעיון הממלכתי של הציונות המדינית. הפועל רואה את מעמדו כגרעין של העם, עם העברי בעtid. הוא רואה את כל קניין האומה כירשותו ההיסטורית, והוא רואה את עצמו כאחראי על גורלם, ועליו החדרה והdagga העתידם, לפיתוחם ולהרחבתם. הוא רואה את בנין הארץ ובנין המעבד העובדר כרכוכים זה בזה. הכרתו המعمדית אינה נזונה מאנטרxis אגואיסטיים צרים הזורם ומתקנדים לאנטרxis של כלל האומה, אלא מהאנטרס הקולקטיבי של מעמד אשר עבדתו היא עבודה האומה, וצרcioו הם צרכי הארץ. את הניגודים המعمדיים העמוקים ביןו ובין שאר המעודדות הוא רואה לא רק מתוך שפורת האנטרxis הצעיים שלו, אלא מתוך אספקטיה ההיסטורית של מעמד העתיד ליהפוך לעם כולם. הוא מנהל את מלחתו המעממית מתוך הכרה שהוא מקדם במלחמה זו ולא רק את עניינו המעמדיים אלא ענייני העם כולם.

הכרה מעמדית זו הייתה הרוח החיים והძפה בתנועת הפועלים בארץ. בכוחה נתקلت אבק אנשים שנאספו הנה מכל הארץ, בלי עבר אחד בעבודה, בלי ניסיון יישובי או ארגוני, בלי שודשים בצדוריות הקימית בגולה ובארץ, בלי לשון ותרבות מסו��פת – והיה לחטיבה מגובשת ומלוכת אחת, יהדות-הרצון ורכבת-הפעלים, אשר אין כמו בישוב.

שני מעמדות, 1921, **ממൂמד לעם**, עמ' רלט-רמן.

שוגה היה מסלולה של תנועת הפועלים בארץ. הכוחות והמניעים אשר פעלו בחיה הפועל העברי בארץ, עצם מוצאו, התהוותו וצמיחתו של ציבור העובדים כאן, היו מיוחדים במינם, ושיוו דמות מיוחדת לכל מפעלו וairogo.

לא כעלבי גורל אשר מארת-העבורה רוכצת עליהם, והם מתאבקים בקש חיה ומתקוממים נגד נוגשיהם ומקפחי שכרם, מבלי הבין זמן רב את הייעוד ההיסטורי הגדול של מלחתם המעממית – כי אם כשליחי עם מתנער ומפלל לגאות-עבורה ותקומת מולדת העפילו ועלו הפועלים העברים לארץ. וחוזן הגאולה והתקומה ריחף לפניהם בכל כיבוש גדול וקטן אשר כבשו מתוך רצון חלוצי והכרת שליחותם ההיסטורית. תעוזת החיים אשר הדrica את הפועל היהודי בכל מאמציו בארץ קבעה גם את דרכי הסתדרותו המיוחדים.

הסתדרות העובדים והאומנות החויפות, 1928,

ממൂמד לעם, עמ' סח-סט.

ציבור העובדים הצעיר וגדול בארץ מtower העיליה רואה את עצמו לא רק כהתחלת של מעמד עובד בריא ונורמלי, אשר לא ניתן כמוותו לעם היהודי בגולה, אלא גם כגרעין וכדריוקן העתיד של עם עברי חדש.

שם, עמ' ע.

רצוננו אנו לאיחוד הוא פרי התעודה הקשה והגדולה, התעודה ההיסטורית ובתי-האחיות, אשר לפי הכרתנו הציונית-הסוציאליסטית הוטלה על ציבור הפועלים בארץ, ומהיבת אותו בכל שעה ובכל זמן למאיצים גדולים מtower ליכוד כל כוחותינו.

על האיחוד, 1928, **ממעמד לעם**, עמ' ענו.

מראשית הופעתו של מעמד הפועלים העברי על במת היישוב נקבע מקומו בתולדות התנועה כנושא העיקרי של ההגשמה הציונית בארץ. עדמת כבוד ואחריות זו כבש הפועל העברי מהרגע שהכיר בייעוד המינוח שהוטל על המעמד העובד בבניין הארץ ובתקומת העם. הופעה זו מתחילה עם "העלייה השנייה" לפני 25-20 שנה, כי הפועלים שהיו בימי העלייה הראשונה ראו בעבודתם רק הכרח זמני ותחנת מעבר למעמד אחר, ושאפו יותר עט האיכרים "אל המנוחה ואל הנחלה". בוגיגוד לפועלים אלה הרם הפועל בן העלייה השנייה את דגל העבודה והציג את ראשית ההתיישבותנו בארץ מפשיטת רג' מוסרית וללאומית, שהגיעו אליה בני העלייה הראשונה ומניה היסוד של יישובנו החדש בארץ. כי בידי בעלי "המנוחה והנחלה" נהפק דבר התנהלותנו הלאומית בארץ, דבר גאות המולדת ובנינה, לרדיה בעבודת עם זו ולמסחר בפרי עמל נקרים.

הירושה העזוצה של אנשי ביל"ו – ראשוני החלוצים של מפעול ההגשמה הציונית – מצאה בפועל העברי את גואלה הנאמן והמתמיד.

הפועל העברי החזיר למפעלנו בארץ את הבסיס המוסרי שנשמט מתחתיו, נפח בתוכו נשמה לאומית והאריך אותו באור החזון הגדול של הגאותה הסוציאלית. ואת אשר החל הפועל העברי בعالיה השנייה, המשיך ביתר שאת ואוניבס בעלייה השלישייה. חליצי העבודה של העלייה השלישייה יצרו את מפעל העמק, הקימו את הבניין העברי והניחו את היסוד לעובדה עברית בחירות הצעריה. מי יודע מה הייתה עוללה לכיבוש הפליטי הגדל שכבהה הциונות בהכרזת בלפור ובכתרת חבר-הלאומים בזכות "הבית הלאומי" – אלמלא עלייה חולצת זו ייצירתה בארץ אשר גילתה את רצון העם ויכולתו להגישים בפועל את זכותו ההיסטורית שהוכרה במשפט העמים; כלום לא היהת התבדות יכולתנו לקיים זכות זו מביאה אותנו לפשיטת רג' מדינית מיד לאחר ניצחונו הדיפלומטי?

שליחותנו בעם, 1928, **ממעמד לעם**, עמ' רמא-רמב.

שולטת בנו ההכרה כי הפועל בארץ אחראי לנורל המפעול הציוני וחיב בחדרכת התנועה הציונית. אנו מאמינים שהגמוניה של תנועת הפועלים ומפעלה בציונות המתגשמת היא

הכרח ציוני פנימי, הטבוע במחות ההגשמה הציונית. בהגמניה זו תלוי כשרון-הפעולה וכיוון-דרוכה של התנועה הציונית.

האמונה בתעודה הגדולה ובעלונות ההיסטורית של ציבור הפעלים אינה נשענת על התעלומות מגדרות ופוגמות ורפיונות שמתגלים ב הציבור זה. אין דבר מתנגד להכרת הייעוד של מעמד הפעלים כדרעה הנפסדת והמזיקה על דבר אפיקיוריותו של הפועל, שהונן בכיכול בסגולות מיוחדות השומרות עליו מכל פגע ומשגה. הפעול עצמו מעצמו ובשורם מברשו של העם, וכל התוכנות הרעות והנטניות שליליות שיש בעם יש גם בו. היסודות לעליונות של הפעול הוא לא כישרונו העדיף ויתרונו האישי – אלא הפקיד שהוא מלא בمشק, בחברה, בארץ. תפקיד-העובדת המכרי ערך מיוחד, מטיל עליו אחריות יתרה וקובע של העבודה הוא הוא שמשוה לציבור הפעלים ערך מיוחד, לא באשר עוללה הפועל על אחרים תופס לו עמדת אחרית, אלא באשר הוא תופס עמדת אחרית, באשר הוא מלא תפקיד מכרי, שהוא עמדת אחרית, אלא כבן האומה בקשרו לעבודתו, באיגונו, באחריותו ובאנמנותו. אחרת לא תסכן עבודהנו. עקב מילוי תפקידו הוטל על הפעול לרכוש לעצמו יתרון-הקשר ויכולת עדיפה, אחרת יחתיא את תעודתו.

על האיחוד, 1929, **mammals לעם**, עמ' עז-עז.

שני מניעים בכירים פועלים בתחום התנועה החלוצית ותנועת הפעלים בארץ: המנייע הלאומי והמניע הסוציאלי. הפעול היהודי רואה עצמו כחלוץ האומה העברית השואפת לנגולה לאומיות ולחיזי יצירה ולקיים של כבוד עצמי וחופש, והוא משקיע את כל כוחותיו הגופניים והנפשיים לבניין המולדת ובהקמת התרבות הלאומית. באותו הזמן רואה הפעול היהודי את עצמו כבן האנושיות העובדת, הצעירה לנגולה סוציאלית, לחיזי צדק ואחותה שאין בהם ניצול, שעבוד ושלtron איש באיש או עם בעם, והפעול העברי عمل לשלב בעבודתו הקונסטרוקטיבית את שאיפותיו המוסריות וליצור טיפוסי חברה וצורות חיים המיוסדים על צדק חברתי ואחותה האדם.

תזכיר לוועדת החקירה, 1929, **אנחנו ושכיננו**, עמ' ר.

לא הקמת גוז עליון, לא טיפוח חברה אристוקרטית, אלא יצרת עם עובד העושה את כל מלאכתו בעצמו ידו ויוצר את מולדותו מחדש בזיהת אפיו ובלשד עצמוני, ומקים תרבויות מעוררת בחיי עבודה וספוגה ערכיהם לאומיים ואנושיים, זו הייתה והנה המטרה שהציגה לה תנועת הפעלים.

שם.

הרבר hei יקר אשר תנועתנו נתנה לצוינותם הם לא הרעיונות החדשניים אשר הכנסנו לאוצר המחשבה הציונית, לא דרכי העבודה החדשניים שהתוינו לפועלתה, אף לא המפעלים אשר

ישראל, אלא – נדמה לי, הטיפוס האנושי החדש, אשר בשביילו הציגנות אינה השקפת עולם בלבד, אף לא עניין של חובבות ציבורית – אלא שאלת-חיים במובן הפשוט והנווק של המילימ היללו, גם שאלת חיים אישית וגם שאלת חיים לאומית. علينا לארץ אחרי גמר כל החשבונות, ואין כל חורה לאחר. רק דרך אחת פتوוחה לנו – קידמה, וברגע שאין אפשרות להתקדם – אין לנו ברירה אלא לעמוד ב"גב אל הקיר" ולהילחם על עמדתנו.

דרכינו המדינית לאחר המאורעות, 1929,

אנחנו ושכנינו, עמי' ריב.

הפתוס הסוציאלי של הפועל בארץ נובע מתווך שאר הרוח של כובשי הארץ. הכרתו המעודית מוארה באוד חזון-הगאולה. הוא אינו מתנגד לערכיהם ולקניניהם ההיסטוריים של העם היהודי אלא שואף לכבשם ולרשתם. דרכו הפוליטית היא לא התבדרות מכלל האומה אלא עמידה בראשה. בהתקבוחותיו ובמלחמותו, בכיבושיםו וביצירתו הוא רואה לפני את עתידו ההיסטורי, להיות מעמד עובד לעם עובד. זה ייעודו הלאומי של מעמד הפועלים. חילוף משמרות, 1929, **ממעמד לעם**, עמי' רנד.

העליה לגודלה לאומית של מעמד הפועלים, התנסאות מעמד הפועלים למדרגה של בא-כוכח העם, העברת hegemonia הלאומית מידי מעמד הרכוש לידי מעמד העבודה – זהה העובדה המרכזית והמרכעת בהיסטוריה הסוציאלית של עמי אירופה בדורנו. לא בכל ארץ הגיע מעמד הפועלים לשולטן. יש ארצות שהשלטון נשפט מידי הפועלים לאחר שנכנס על ידם לזמן-מה, אולם גם בארצות שהבורגנות שלטה בהן עדין – אין שלטונה נשען עוד כאשר בדורות הקודמים על ההכרה המוטעית ביסודה, שהיתהמושרת זמן רב ככל העם, כי הבורגנים והעם הם היוו הן. הבורגנות נדחתה גלויה לצרכי הרוב המודוכא. לעומת זאת נחافت תנועת הפועלים יותר ויוטר לתנועת-עם. במקומות הבודגנות שריכזה סביבה במשמעותם ממדקה, שענינינו עומדים בסתריה גלויה לצרכי הרוב המודוכא. לעומת זאת נחافت את רוב שדרות העם, הולך מעמד הפועלים ומאהר תחת דגלו את המונחים, גם אלה שאינם בני מעמדו. מעמד מתبدل ומבודד, כאשר הופיע בראשית תנועת הפועלים, הוא הנperf לגורען מרכז של העם. נקודת-הគבד החברתית בעם עוכרת מהבורגנות לפועלים. הפועל רואה את עצמו אחראי לענייני העם כולו; ביבוש השלטון המדייני אינו אלא אחד החלבים בסולם העלייה המוכרחת, המתמדת, שעולה בו מעמד הפועלים. קודמת לתמורה הפליטית – תמורה חברתית, תמורה זו מתחוללת באטיות, אך בלי הרף, בהכרת העם, ובה הערבה הבטוחה והנאמנה ביותר גם לתמורה הפליטית.

חילוף משמרות, 1929, **ממעמד לעם**, עמי' רנד.

האגדה מספרת ש"אדם הראשון מכל העולם כולו הוצבר עפרו". העפר שמננו נברא הפועל הארץ-ישראלי הוצבר מכל העם היהודי. ציבור הפועלים בארץ לא צמח מבפנים וגידלו

אינו פרי התפתחות מקומית של היישוב. מכל תפוצות הגולה, מכל השכבות והשדרות של עמנו גמול-העבדה קם ועלה הפועל העברי וקיף בנשמו את התמצית ההיסטורית של מאויי העם לדורותיו ולארכזתו. רצוף אמונה להטת בתקומת-העם וגאות-מולדתו, דורך רצון-בל-ימוט לחסל במוח ידיו את גורל עתיו, ספג פתosis ריבולוציוני לשחרור העבדה והשלטתה בחברה האנושית, עליה הפועל העברי לארץ, בתחילתה ביחידות בודדות, אחר כך בעשרות ובמאות – ולבסוף באלפים, ולבסוף צמח שבט פועלים חדש, שבט חלוצים, סוללי-דרך ומורי-דרך כאחד. וסבירם החלו להתקلت הנועזים והנאמנים שבקרבת הנוער ותנוועת הפועלים העברית בעולם כולו.

נאום הנעילה, 1930, ממעמד לעם,

עמ' רסה-רסו.

תנוועת הפועלים בארץ אינה ילידת-בית. מקורות התנוועה הראשוניים נקבעו לא פה, כי אם במרכזיה היהדות בגולה. לא רק החומר האנושי – גם הרכוש הרעוני הכספי על פי רוב מהחוץ. הוויה דוויה ספוגת עוני וסבל של המוני העם היהודי, קיום נקלה ועקר ללא תחולת ושורש, ללא יצירה וכוח – מצד אחד; הספרות העברית, הרעיון הציוני, תנוועת הפועלים הסוציאליסטי, המהפקה הרוסית, גגועי-מלולדת וחוזן אחרית הימים – מצד שני; אלה המעיינות אשר ינקו מהם צערני ישראל לפני החלצם לעלות לארץ לעבורה ולשםהה. הרכוש אשר נוסף וגדל בארץ – רכוש מוסרי, רעוני, אירגוני, חברתי, משקי ופוליטי – הוא פרי ההגשמה העצמית.

בגולה רבעה תהום בין המחשבה ובין המעשה, בין השאייה ובין החיים, בין החזון ובין המציאות. משתית התנוועה עמדה על אידיאולוגיה מופשטת, ערטילאית ותלווה ממפעלים ההגשמה. היו הפרטאים וההוויל נושא הרעיון, דאגת קומו, צרכי הכלכליים והחברתיים, ענייני משפחתו, חינוך ילדי, עתידי גורלו האישי היו רשות בפני עצמה, רשות היחיד, שאין לה כמעט כל מגע ואהייה ברשות התנוועה. רשות הרבים. שתי הרשות חילקו ביניהן את איש התנוועה על יסוד של הפרדה גמורה. ההשकות והמאווים שטפו באפיקם המשמר ולא נתקלו כלל בטראות ופצעי-החיים שברשות הפרט. כאן היו שני מסללים שונים ונבדלים בהחלט.

עם המעבר מהגולה לארץ מתערבבות שתי הרשות והמסלולים הנפרדים מתאחים. העולים עוברים מתנוועה רעונית, שאינה קובעת אלא דעתה והשקפות, לתנוועה מגשימה המקפלת בתוכה את כל צרכיהם ועניניהם החינויים. השאייה המופשטת מתרגם מיד לשפט החיים והפעולה; גורל היחיד, מצבו, עתידו, משתלב בגורל התנוועה; שאלות הפרט נכרחות בשאלות הכלל; המציאות והחזון מתמזגים במפעל ההגשמה.

חכלי הקליטה ותפקידו היכיבוש הקשים והמורכבים מציגים תכויות קשות ורבותה לעולה ולפועל ומחיבכים אותו למאיצים גופניים, שכליים ומוסריים למען הסתגל למקרה, למסיבה הארץית, לתנאים הטבעיים והחברתיים, לממשרי התרבות החדשניים, ולמען הקנות לעצמו

את הסגולות והכישרונות הורושים לפועלתו ה����יכושית. הכל מתחילה פה מבראשית, ועל כל צעד נדרש חישוב ותיכון מחדש, באין עוזרת הניסיון המצויר, פרי עמל דורות. התנועה כולה נעשית פה עמוסה דאגות מרובות, אחריות כבדה ושאלות מסוכנות. בפעם הראשונה בתולדות תנועת הפועלים היהודית מתייצבות לפני מעמד-הפועלים בארץ, תעודות מלכתיות, נופלת עליו אחריות לאומית והוא נתבע לכיבוש ארץ, לבניין משק, ליצירת תרבות, להקמת חברה.

משתנים היחסים ההדרדים בין הפרט ובין הכלל, בין התנועה ובין נושאיה. מצד התנועה מוצגות לייחיד תביעות חמורות ומרובות המקיימות את כל שאלות חייו ונוקבות עד תחום קיומו: יחס חדש לעובדה, למשק, לתרבות, לחברה, לעוזרת חברים, לאחידות משתפת, לשמשת חברתית, להוויה מוחודש. התביעה היא לא ל"אני מאמין" אלא ל"אני מקיים".

تبיעות לא פחות קשות ומיקיפות מצד היחיד לתנועה; לא רק הדרכה רעיוניתopolity, אלא סיפוק מהמיד ונאמן של צרכים היוניים המתננים את קיום האדם העובד: סידור בעובדה, לימוד מקצוע, דאגה לבדיות, שפה, עזרה לחינוך, אפשרות של התישבות, הגנה של זכויות, הרמת דרגת החיים, שיפור תנאייהם.

צרכים אלה אינם צרכי הפרט בלבד. העובדה וההתיישבות הן ענייני התנועה לא פחות משן ענייני היחיד. כל פועל מסודר בעובדה, כל מוסד תרבות, כל מפעל של עוזרה הדנית, כל כיבוש מקצועי וסוציאלי, כל קניין משקי – הם אבני היסודות לבניין ההגשמה. תכלית התנועה כולה.

לאחר האיחוד, 1930, **mammals leum**, עמ' צ-צא.

לאחד את כל ציבור הפועלים בארץ ברעיון ובמעשה, לרכו סביבם את הנעור והעובדים היהודיים בעולם, ולעמוד יחד אתם בראש תנועת הגאולה של העם העברי, להעmis על עצם את הגשמה המפעל הציוני, לבנות את מולדת העבודה, להפוך מעמד הפועלים היהודי לעם עובד בן-חוריין – זה היה הרצון המרכזי שלשלט בתנועת הפועלים הארץ-ישראלית.

נאום הנעליה, 1930, **mammals leum**, עמ' רס.

bihisnu למפלגות האחריות אלו צרכי להציגו בשלושה דברים: צדק, כוח ותבונה. רק אם נדע בכל מקרה להשתמש בשלושת אלה – ולא רק באחד מהם או אפילו בשניים – נצליח. הדבר הראשון אשר נבחן בו – זה הצדקה. علينا להיות צודקים ביחס לעצמנו וביחס לאחרים, מבלי זה לא יהיה ראויים להיות לכוח משפייע ומדריך. אולם צדקנו לא יעמוד לנו – אם לא נדע להיות לכוח – גם במשמעות, גם במשמעות הפרטית וגם במשמעות ובחברה.

במשמעות הזה שאנו חיים בו הרמס נרים כל עוד אנו חלשים, אם גם נהיה צודקים במאה אחוזים. רק בהיותנו לכוח יעורר צדקנו כבוד. אולם גם הצדקה וגם הכוח לא יעמוד לנו אם לא נדע להשתמש בהם בתבונת: אם נדע את מידת הכוח שלנו ואם לא נדע להעריך את הכוחות העומדים מחוץ לנו, אם לא נבין לכבד את רגש הצדקה של זולתנו, ואם לא

נראה את הכוחות החכויים שאינם עדין במזומנים, אבל עתידים לפעול במצבים נטוניים או מトーך התפתחות מסוימת. כמפלגה שהולכת וגדלה, שדרישותיה הצדוקות מוכחות יותר ויותר וכוחה הולך ורב – אנו זוקקים במידה יותר ורבה ממפלגה קטנה וחלשה – לתבונה מלכיתת, הבנת הכוחות הריאליים, חוש המציאות, ראיית הנולד, הערכת הצד שכנגד.

המפלגות בציונות ותנועות הפועלים, 1931,

מעמד לעם, עמי רעה-רען.

הוקם מעמד עובד עברי בעיר ובכפר, בבניין שכונות וערים שלמות, בסילילת דרכים וכבישים, בחיזוב בסלע וסיתות אבני, בחפירת תעלות וקידוח בארות, בניקוז ויבוש, בסבלות ובחובלה, בכל עבודות שדה וגן למיניה ובכל מלאכה וחירות לענפיהן – ואין עבודה אשר תיבצר מיד הפועל היהודי.

ולא רק שזכהנו לרבות פועלים בכל ענפי המשק – לעיניינו גם פלא אשר גם רכבים בתוכנו לא האמין באפשרותו הקרויה: גושים טריוטרייאליים שלמים הבנויים על טהרת העבודה העברית במאה אחוזים. לא רק בהתיישבות העורכת על קרקע הארץ ועל יסוד העבודה העצמית – אלא בהתיישבות ההון הפטרי, על אדמות הפרט, בעבודה שכירה. כמה רחוקים אנו מהימים כשלא יכולו למצואו אומנים יהודים לבנות בארץ במושב הפועלים, ובית ספר עברי הוקם בעבודה לא עברית, ובנהנת היסודות לעיר העברית הראשונה כמעט שלא

שותף הפועל היהודי... דברים אשר לא יאמנו עכשו כי יספרו...

עמק הירדן וירושלים, גוש השرون ותל אביב, אף הפעלים היהודיים בשדות יהודה, שומרון וגליל ובתי המלאכה והחרושת בעיר הארץ הזימו הנbowות השגורות של שולי העבודה העברית ותקנות התקומה הלאומית.

עבודה עברית, 1932, **משמרות**, צב.

הכוח שגילה הפועל היהודי במלחמותו הקשה בארץ במשך עשרות שנים נוכח מכשולים וקשיים, שלא ידע שום ציבור פועלים בעולם – את הכוח הזה שב לא רק מאירגנו המערדי והזוננו הסוציאלי, אלא מトーך השליחות הלאומית אשר הטיל על עצמו בהכרה וברצון, מトーך הכרה שמהורי עבודה ומלחמותו עומד צורך ההיסטורי של אומה הנאבקת על קיומה ומצפה לגאותה.

שם, עמי קויט-קס.

הסתכלות צוללה, גלוית-עין ואמיצת-לב בנבכי המציאות ותהומותיה; האונה ערה ואינטואטיבית לכוחות-התמורה מניעיה העתיד הפעומים בחווון ההיסטוריה המתחדשת בלי הרף – על שתיים אלה בנזיה המדיניות הציונית של תנועת הפועלים.

הקדמה, תרג'א, **אנחנו ושכנינו**.

עם התנשאות העובדה להיות הערך הגבוה העליון במבנה הארץ, תתרומם הפועל לשלב הגבוה של החיבים התרבותיים והחברתיים ביישוב, ובכוח הסתדרותו המופתית וכיישרונו יצרתו נעשה לגורם המודרך בארץ ישראל היהודית.

שתי תעודות, 1933, **משמרות**, עמי רלט.

תנועת הפועלים בארץ, מראשתה ועד היום, היא שעשתה את המהפכה בكونצפסיה הציונית ובcheinנו בארץ, בקבעה שקיומנו יתבסס על עובדותנו אנו, ולא על עובדות אחרים. זכותנו לעובדה נובעת מסיבת קיומו, ומפני שאין אנו רוצים ואין אנו יכולים להתקיים על עבודה של אחרים.

זכות העבודה, 1933, **משמרות**, עמי קו.

הפועל העברי בארץ עשה את עבודתו תמיד מתוך הכרת שליחותו הלאומית, ומלחתמו המעמידת הייתה מלחמת מגשימי הציונות נגד המתנכרים והמתכחשים ליעודים הלאומיים. שתי תעודות, 1933, **משמרות**, עמי רנבר.

זהוי שיטותנו:

חרדה נאמנה לאחדות המעד העובד בארץ, ההולך וكم מתוך עלייה, היונק מתוך מקורות שונים ומרובים בגולה, המחולק בעבריו ובמוצאו – ומאחד בעבודתו, ביצירתו, במלחמותו ובעתידו בארץ.

חרדה למשק ההולך ונבנה בארץ וקולט את העליה העובדת, דאגה ועוזה להתחזותו ולהתרחבותו מתוך שמירה קנאית ונאמנה על זכויות העובדה, תנאי עבודה ועתיד עבודה בתוכו.

חרדה לגורל העם היהודי ורצין כנה ותמים להעבירו לארץ, לשותלו במולדת על יסודות עבודה עצמית ו邏輯 עצמי, תרבות עצמית וממלכתית עצמית – מתוך נאמנות ליעודו ההיסטורי הגואל של מעמד הפועלים במלחמות שחورو.

שיטת פועלינו, 1933, **ממעמד לעם**, עמי רכח.

נצח הפועל העברי בארץ ישראל לא שיקר ולא ישקר.

שם, עמי רכח.

תנועת הפועלים הארץ-ישראלית אינה המשך מסתער מתנועת הפועלים היהודית בעולם, בצלמה ובדמותה, אלא מפנה חדש בקורות העבודה בישראל ובתולדות העם היהודי.

הפועל הארץ-ישראלית שונה מהפועל היהודי בגולה במציאות היסטורי, במבנהו הכלכלי, במאווייו החברתיים, בייעודו הלאומי. שונה וחידש גם דרכו.

סבל-דורות של עם דורי, שוק מולדת, אשר זרח עליו חזון תקומה ומהפכה, העלה

נווער יהודי נועז ומעפיר, עזירוח וקשה-עופף, מורד וווצר – ויתקע נס-העבדוה בשמותות קדומים. ויקם הפועל העברי בארץ ויהי ליצר מולדת ווצירה.

לא נוצר נוסף – גזע חדש של מעמד עובדים צמח לעם היהודי בארץ. לא מקורות אכזב של גיטאות העבודה היהודית בגולה, אלא מעינות-ברכה, אשר נבקעו במולדת מתנערת מרווים את שורשי הגזע הצעיר וויצקיים בו כוחות גידול ויצירה, אשר לא ידע הפועל היהודי בנכר.

לא מרד-אין-אונים ורוגז עקר של בנ-חוורג עלבי-הగורל, אשר מילאו את חלל תנועת הפועלים היהודית בגולה, אלא מאויידי-ביבוש רבי-תנוופה של מיסדי-מדינה וגואלי-עם ייחמו את תנועת הפועלים הארץ-ישראלית. המורדים בהוויה הדוויה של עם גמול-עבדוה ונתקוּ אדרמה הפכו לכובשי ארץ, כשאחת ידם עושה במלוכה והשנייה מחזיקה בשלה.

במקום הכלים השאולים, שהשתמש בהם הפועל היהודי בגולה – מאיין סדן לאותי לעם תלוי על בלימה – יצק הפועל הארץ-ישראלי מתרך גבולי המזיאות החדשנה דפוסי-פעולה ומחשבה עצמים במולדת המתחדשת. מצא פטיש-העבדוה את סדנו.

הקדמה, 1933, מועדם לעם.

איני יודע. אם יש עוד ציבור בעולם, באיזו תנועת פועלים שהוא ובתוכו איזה ציבור שהוא בעם היהודי, המוכשר להיענות לתביעה כמו הפועל שלנו.

להצלת העבודה העברית במושבות, 1934,

משמרות, עמ' קנט.

הפועל היהודי הוא העם העברי לא כמו שהוא, אלא כמו שהוא רוצה וצורך להיות. אנו שליחי עם לא בהוויתו, אלא בהתחותו. אנו בבעות-העם בעתידו, לא בעברו, וכמו שברור, כי אין תקומה לעם היהודי, אין עתיד לציונות, אם לא בדרך הפועל היהודי בארץ, ברור גם שאין עתיד ואין ניצחון לפועל העברי בארץ אם לא יהיו תנווננו אנו ומעשינו אנו תנוועת-עם ומעשי-עם.

הנשמה, הכשרה וציוויל, 1934, **משמרות**, עמ' רסב-רסג.

תנוועת הפועלים תתיצב ותעמוד בראש האומה – או תידרש. זכות העמידה בראש האומה אינה נקנית אלא לאלה שיודעים לעמוד בראש החובה הלאומית.

שם, עמ' רשת.

פועלי ארץ ישראל הם חיל האמונה של העם העברי, צבא-ההגשמה של חזון הגאולה ההיסטורי של ישראל במולדתו.

המדיניות הפנימית והחיצונית של הנהלה, 1934,

משמרות, עמ' רעה.

הפועל בארץ הוא לפני כל ולאחר כל – שליח, שליחם של אלפיים והרכבות ומאות אלפיים הפוזרים בכל קצו הגדולה ושלבוams הוא צריך לפולס דרך, ושליחו של חזון הגדולה והמהפכה אשר להגשה מוקדשת יצירתו ומלחמותו.

לא בשלו ולא לעצמו עושה הפועל את מלאכתו בארץ. המפעל אשר יצר אינו אלא פיקדון, פיקדון היסטורי של הבאים ושל הבאות. על מעשיהם הוא אחראי לעתיד ולעתידים לבוא. וצצת בצד עשויה. ברוחו ובדמותו הוא מעצב את הבאים אחדיו.

הסכם עבודה, 1935, **משמרות**, עמ' ריא.

לא עדר הוא ציבור הפעלים בארץ. ואינו הוילך בעיניהם עצומות אחרי פקודות מישחו.
גורמי הציונות ותפקידיה בשעה זו, 1938,
משמרות, עמ' שטו.

תנוועת הפעלים חתרה ותחתרו לקראת הגמנינה מוסרית בציונות ובכישוב – למען קיים והבטיח ערכיהasis של הציונות המתגשמת: עבודה עברית, עליה חלוצית, התישבות עובדת, תרבות עברית, שויזון-אחים, זכויות-עם, מדות פוליטיות, שלום עם שכניו, עצמות מדינית, גאולה מלאה ושלמה של העם במולדתו. כל עוד תנוועת-הפעלים תהיה נאמנה לשילוחות לאומיות זו – תתקיים שליחות העם בידיה. אחד התקדים הראשונים המוטל על תנוועת-הפעלים המתייצבת בראש האומה, להקים ולקיים את אחדות העם וairgono תחת הדגל הציוני. רק מעמד הפעלים המתנגד לכל הפליה ופריבילגיה, השולל כל ניגוד וקיופה מעמוני – ימצא בקרבו את הפתוס, העוז והנאמנות של כל-ישראל.
תפקידנו בשעה זו, 1938, **במערכה**,
כרך שני, עמ' 55-56.

השאלת של אחדות תנוועת הפעלים היא אחת השאלות העיקריות של מדיניות ציונית.
מדיניות ציונית, 1941, **במערכה**,
כרך שלישי, עמ' 71.

כל המעשה אשר עשינו עד עכשו – יצירת ראשית הכוח היהודי והפועל, ראשית כיבוש העבודה העברית, ראשית התישבותנו על הארץ, ראשית חירותנו לים – כל התחלות מצערות ויקרות אלה בוצעו אך ורק מתוך שותפות נאמנה של חלוצי המהפכה בארץ והעם היהודי בעולם. שותפות זו בנוייה על זיקה הדדית ההיסטורית, מוכחת, נאמנה: זיקת העם היהודי לפועל-חלוץ, זיקת הפועל-חלוץ – לעם. כל מי שמנטיל דופי במפעל החלוצי של המעמד העובד כאילו בשם האינטגרס הכללי של העם – מתנכר למאווייו ההיסטוריים של העם וצרכיו החיים. וכל מי שמעדר את מרות כלל האומה כאילו בשם העצמות המעודדיות של הפועל – פוגע בשליחותו ההיסטורית של הפועל היהודי וمعدער את יכולתו

הדרינמית. לא בהוויתו ומציאותו הקיימת צפון כוחו ההיסטורי של הפועל העברי – הלו נינן אלא נקודת משען ראשונה – אלא בגנטי העם המפוזר ובנבכי יכולתו ה.vs. ווק במצאו מסילה למעינות לא-אכזב המפכים בעם – ישאכ חלוץ ההגשמה כוחות מתגברים וישגיא את מפעל המהפכני.

ציוויל המהפכה היהודית, 1944, **במערכת**, כרך 2.08-207.

על הפועל העברי הטילה ההיסטוריה שליחות כבוד: לבנות את הארץ. שליחות זו נתולתה הפעם: עליו לבנות מעכשו את מדינת ישראל, ولכנותה באצלמו ובדמותו. העם היהודי בארץ יהיה עם עובד. עם נזיחורין, עם יוצר בחומר ובברוח, ביגיע כפים ומוח, עם של שווים, שווי זכויות וחובות, עם שאין בו מרדכנים ומדוכאים, מנצלים ומנוצלים, משעבדים ומשועבדים אלא שותפים, חברים בעבודה ובmeshk. בחרבות ובhitinok, בהברחה ובמדינה. בעיצוב דמותו עמו המתחדש והמשתחרר לא ישטעבד הפועל היהודי לשום דוגמה כפואה מן החוץ ולא ייפעל מתוך חיקוי עיוור, אלא יתווה דרכו, כאזרח חופשי באנושות העובדת. מתוך חירות מחשבתי ומוסרי, מתוך נאמנות לחוץ גאות האדם והחברה המשותף לו ולעובי כל העמים, מתוך זיקת-עולם לעיר הדדק, האחווה והשלום של נביי-ישראל, מתוך דאגה מתמידה לצרכי עמו וארצו ומתוך ראייה נכוונה של נסיבות הזמן המשנות בili הרף.

ליסוד המדינה, 1947, **במערכת**, כרך חמישי, עמ' 270.

אחדות הפועלים היא הכרה – בלעדיה אין תקוה לאנושות המטוכסכת.

איך תיכון המדינה, 1948,
במלחמת ישראל, עמ' 211.

כוחה של תנועתנו זהה שהוא העזה ללכת בדרכים לא-מקובלות ואנייה כפופה לדוגמות מוסכמות ויש ביכולתה לכבות לעצמה דרך הולמת את שליחותה.

המהפכה ההיסטורית עדין בראשיתה, 1949,
חזון ודרך, כרך ראשון, עמ' 151.

בעוד הפועל החקלאי ברוב הארץ הוא מהנchlלים והמגזרים בתנועת-הפועלים – היה הפועל החקלאי בארץ למძיך ולמכoon של תנועת הפועלים, ובמידה רבה גם של היישוב ושל התנועה הציונית.

ברוח החזון והרצון החלוצי, 1949, **חזון ודרך**, כרך ראשון, עמ' 264.

נראה בכל מקום את האורות ואת הצללים. יש אורות וצללים בכל העמים וגם אנחנו: אצל היהודים ואצל מפלגת פועלי ארץ ישראל. גם מפלגת פועלן ארץ ישראל יש לה לא רק אורות אלא גם צללים והם כבדים. אסור להתעלם מהם ויש לראותם ולהילחם בהם, ודוקא ממשום שהמפלגה יקרה לכם. אנחנו לא נקבל את אימרת-הכזב, שיש מצד אחד מלacic-שרות מצד שני מלacic-חבלה ומkommen עם מלacic-השרת.

קובם יקום החזוּן, 1949, חzon ודרן,
פרק ראשון, עמ' 189-190.

על שני דברים עומדת תנועתנו מאז הייתה, עליהם עומד גם קיומנו ועתינו: על ה"קטנות" וה"גדולות". ה"גדולות" – זהה חתירה מתמדת לקראת ביצוע חזוננו הציוני-סוציאליסטי: מדינה יהודית, קיבוצ-גלוויות, חברת עובדים. ה"קטנות" – זהה הדאגה היומיומית לצרכי החיים של האדם העובד ושל העם: בנין בית, נתיעת עז, עבודה לעולה, תנאי עבודה הוגנים לפועל ולפועלת, חינוך לילד, ביטוח לזקנה – ועוד אלפי דברים "קטנים" שהם חי יומיהם ועשה-עשה.

עשרות שנים טפלו ב"קטנות" אלה. בנוינו מתוך מאמץ מתמיד ונאמן בית העבודה העברית באرض: גאלנו ארמה; בנוינו יישובים – קבוצות, מושבים, קיבוצים; אירגנו אגודות מקצועיות; נלחמנו על תנאי-עבודה הוגנים, על ביטוח סוציאלי; נאבקנו על עלייה, על וכויות פוליטיות, על שוויון האשה; הקימו הסתדרות העובדים על מוסדותה המסועפים והמוברכים והגענו ל"גדולות" – להקמת מדינת ישראל, לנצחותה הצבאים וכיבושה המדיניים.

גורל המדינה וגורל ההסתדרות כרכום זה בזה. יתר על כן: גורלו של הפועל תלוי בגורל המדינה, וגורל המדינה תלוי במעמד העובד. עתידנו הקרוב תלוי בכך, באיזו מידת יבין הפועל את דרכי המדינה ותפקידיה והוא שכם למילוי שליחותה מתוך ראיית צרכיה-השעה וצרכי-הדור, ובאיזה מידת תזין המדינה לצרכי הפועל ותדרع לספק אוטם באהבה ובאמונה. רק אם נדע גם להבא לשלב ולכrown "הקטנות" ו"הגדולות" – נצליח גם במדינה וגם בהסתדרות. רק פעללה מתואמת והרמוניית בין המדינה ובין ההסתדרות תבטיח כושר העבודה וההצלחה של ההסתדרות והמדינה, גם בענייני יום-יום וגם בתפקידי הדור.

נאמנות ל"קטנות" ואמונה ב"גדולות" – זו הייתה ותהי דרכה של מפלגת פועלן ארץ ישראל.
בעיתות עצמאותנו, 1949, חzon ודרן,
פרק ראשון, עמ' 285-286.

חות השדרה, הלוז של העצמות ושל המאמץ, המשען הנאמן של העצמות המדינית, הכלכלית והמוסרית והמנוף למאץ ולכוננות ולדריכות – זה מעמד העובד.
שם, עמ' 287.

פועלים אינם מלאכים והם עלולים לעשותות משגה. אני מוכן למסור לכל מי שרוצה בכך את הדמוגוגיה הזולה להציג את הפועלים כמלאכיהם הצדיקים בכל מקרה.

הקיצוב בהלבשה והנעלה, 1950, חזון ודרך,

פרק שני, עמ' 240.

מעמד הפועלים היהודים בארץ איננו צד, אלא שליח. הוא שליח ההיסטוריה העברית. והוא מיצח בשליחותו כל מאויי הגאותה, הוא ספג לחוכו כל מורשת העבר היהודי. הוא התמכר בכל נפשו, ללא תגאי ובלא שיר, לביצוע חזון העתיד. חזון אחרית הימים של נביי ישראל, חזון הגאולה היהודית בסגנון הגאולה האנושית.

אין מעמד הפועלים בארץ עדיין העם. אבל כל ענייני העם הם עניינוי, והוא שאף לעצב העם כולם בדמותו ובצלו. והוא הזודהה ללא תנאי את גורל עמו ואת צרכיו ההיסטוריים. ומשום כך הוא לא שאל דרכו מאחרים. הוא לא חיכה שום תנועת-פועלים בעלים. הוא לא השתלב ולא ישתלב בשום כוח זר. הוא דרך וידורך בשביבו המיוحد. הוא דרך בשבילו המיוحد, כשהיה בודד בתנועת-הפועלים היהודיים, כשהיה בודד בתנועה הציונית, כשהיה בודד בתנועת-הפועלים העולמית; הוא כבש דרך לעצמו אף שלא הייתה מקובלת, אף שעמده בניגוד להלכה השוררת ברוחבי תנועת-הפועלים העולמית וגם ברוחבי התנועה הציונית. עצמאותו המוסרית והמחשבתית של הפועל היהודי בארץ היא אשר הביאה אותנו עד הלום. הפועל העברי בארץ ירש כל דבריו לא מאריכס ולא קואוטסקי, לא מלנין, גם לא מהס ומפינסקר ומהרצל, אם כי למדנו מהם ריבות. הרבה דברים שהוא עשה – והם היו גופי הلقה של התגשותות חזונו – הוא הציב מסלע המזיאיות של עבודתו בארץ, והדברים שעשה לא היו כתובים בשום ספר, לא סוציאליסטי ולא ציוני. ועצמאות מוסרית ומחשבתית זו הביאה אותנו לעצמאות מדינית. והיא תנאי לקיום עצמאותנו המדינית הזאת.

אתה לעמוד, בloudיה ניפול. ממנה לנו הכל.

ראשוני פעמי הגאולה החלו עם העצמאות המחשבתית והמוסרית, עם העצמאות החלויזית. לא בזכות הארגון, לא בזכות הכוח המשקי, אלא בזכות שליחותו ונאמנותו הקולקטיבית בלי תנאי לחזון העם, נעשה הפועל היהודי למורה דרך של היישוב, אחר כך למורה דרך של התנועה הציונית, ובימינו – למורה דרך של המדינה. הוא עדיין בראשית דרכו. הוא עדיין לא הניח בשליימות את דרכו לא לישוב, לא לתנועה הציונית ולא למדינה. הנחالت דרכו לשלוות אלה היא השליחות המיוحدת של תנועתנו. עוד זה לא התחיל מעתמול, הוא לא יסתהים מחר.

שתי מערכות, 1951, חזון ודרך,

פרק שלישי, עמ' 177-178.

אני יודע בארץ ובעם תנועה נאמנה יותר ליעודה, למדינה ישראל, לעם ישראל ולחוון הגאולה היהודית והאנושית, מהתנועה – מפלגת פועלי ארץ ישראל – שאני אחד

מנושאה. ואני מרכין ראיי בפני תנוועה זו, בפני הכוחות המוסריים, היכולת החלוצית, ואוצרות הנאמנות והדריכות הגנוויזם בתוך רכבותיה, הוויטקים והצעירים, בכתב ובעיר. הם המשען והמדריך הנאמן של העם העובד בישראל, יוצריו הגדולים ומגשימי מאוויינו ההיסטוריים. זכות גדולה היא לאדם שכמוני להיות אחד ממחבריה ושליחיה של תנוועה זו.

מכתב לנשייא, 1953, **חzon ודרך**,

כרך חמישי, עמ' 11.

אנו סבורים שהעם היהודי, כמו שהוא בפיווזרו, בתלותו, במצבו התרבותי, במבנה הכלכלי והסוציאלי, קיומו עלוב וירוד ונתן להtanונות ולחובבן. ונחוצה תמורה יסודית בשורשי קיומו של העם היהודי, תמורה מקום, מעמד, תרבות ומבנה סוציאלי. מפיויזר – לדריכוז במולדת; מטלות – לעצמאות לאומית; מהבי אוויר וכבלימה – לעבורה וקרקע; מביל לשונות – לשון ותרבות לאומית המאחדת דורות ומזגת גלוויות. שליחות זו העמיסה על עצמה תנוועת הפועלים החלוצית, אין היא כוח היחיד שיבצע תמורה זו, נדרשים ממשי העם כולם, אבל במרכזו המאמץ יעמוד מפעל העבודה, יצירותם ומלחמתם של חלוצי העבודה, ונוסאי בשורת הגאולה המלאה, גואלה לאומית וחברתית, יהודית ואנושית אחת.

חינוך ממלכתי ודגל, 1953, **חzon ודרך**,

כרך רביעי, עמ' 230.

אין עוד תנוועת פועלים שמרובה בתחום יסוד העזרה ההדרית כתנוועת הפועלים הארץישראלית.

במעלה ההר, 1953, **חzon ודרך**,

כרך רביעי, עמ' 230.

תנוועת הפועלים הארץישראלית היטיבה לראות בעבודה ציר הקיום והתקומה של האומה ומעוז עצמאתה וכוחה, ושקרה על העברת המוני העולים לחיה-עבודה, ועד כמה שאפשר לעבורה חקלאית. ועל טיפוח הסגולות והתוכנות החלוציות בנוער. בהכשרה חלאוצית של הנוער למפעלי כיבוש והגנה – לכיבוש עבודה. אדרמה, אם ולחישול כוח היהודי, ראתה מנוף להגשמה ציונית. היא האמינה כי גואלה לאומית וגואלה אנושית כרכות זו בזו; מדינה יהודית צריכה להיות מדינת חירות, שוויון וצדקה, בנואה על עבודה חופשית, ותכליתה ליצור במולדת עם עובד היהודי בז'וחורין, ללא ניגודי מעמדות, ללא קיפוח ואפליה, ללא מנצלים ומנוצלים.

נצח ישראל, 1953, **חzon ודרך**,

כרך רביעי, עמ' 282-283.

המשימות הקשות המוטלות על דורנו והסכנות החמורות הצפויות לחיינו, מחייבת אחדות פועלי ישראל: לא אחדות טוטאליטרית המיסודה על "קולקטיביות רעיוונית", המדכאה כל מחשبة חופשית ועצמאית, וכל ויכוח פומבי וביקורת הדרית. האחדות הדרושה לנו לא תיתכן אלא על בסיס של חופש מחשبة, ויכוח וביקורת. אבל אחדות זו תגשם בתוך מסגרת אחת יחידה וכוללת של כל המעם העבר, בנזיה על משמעת-פעולה הנקבעת ומוכרעת באופן דימוקרטי על ידי כל העובדים.

עלינו להשלים עם מציאותם של חילוקי-דעות במחננו ולקבלם באחבה. חילוקי-דעות קיימים אפילו בגופים הדוגלים בקולקטיביות רעיוונית, אבל הם מוסווים או מודכאים כלפי חזן. יסוד אחדותנו הוא לא ביחסו של כל אחד מאיתנו לביעויות המורבות המתעוררות מזמן לזמן בתוכנו ובועלם הרחב, אלא בגורל-חיים משותף ובתקיד היסטורי שנintelנו על עצמנו או שהוטל علينا לחיש המולדת ולהקים בתוכה עם יהודי בונחרין, שווה-זכויות במשפט העמים, שאין בו מקום לניגודי מעמדות, לקיופה, לאפליה ולניצול.

עלילות המדינה ומשמעותה, 1954, **חzon זדרך**,
כרך חמישי, עמ' 164–165.

עוד שותפות אחת שומה על נאמני המהפכה: שותפות הפועל היהודי עם מעמד הפועלים הבינלאומי, שותפות הבינוי על זיקת גומלין ושווון של בני-חוריין. לא שעבור ותלות, לא נכר ובידות. לא בחליל ריק נבעצע את דבר המהפכה שלנו. המעשה הקשה והקטן שאנו עושים בתחום העם היהודי הוא חלק ממעשה גדול ואדריך שנעשה בתחום האנושות כולה – המהפכה העולמית: פדות לאדם מכל שעבוד, ניצול ודיכוי מעמד, לאומי, גזעי, מיני, דתי או מאיזה סוג שהוא. שונה דבר המהפכה שלנו ממהῆפה של כל עם אחר, באשר שונה גורלנו. אולם השוני רק מייחד – אבל איןנו מפדר. במעשה המיחיד שלנו – יש גם מן המשותף, ועלינו לדאות גם את המיחיד וגם את המשותף. ומתוך שמיירת עצמאותנו המוסרית והאינטרקטואלית – עלינו לטפח את השותפות הבינלאומית של ממציעי המהפכה העולמית, שלא פועל כי כל העמים, שותפות של שווים, לא שווים בכוח – אלא בזכות ובהכרת-עדך. אנו מועטים, מפעלנו זעיר, עמנו חלש, ארצנו קטנה – ובין העמים האחרים יש גדולים ואדרירים ותקיפים, והם חולשים על חלקי תבל עצומים. ואף על פי כן אנו שווי-זכויות ושווי-עדך באשר קיימת שותפות המהפכה העולמית, ושותפות זאת – ובשותפות אחרת לא ניקח חלק – לא תוכן בלי שווי-זכויות ושווי-עדך.

чиויי המהפכה היהודית, 1944, **במערכה**,
כרך שלישי, עמ' 208.

הדבר הראשון שעליינו לשמר עליו כעל בבח עיננו – הוא עצמאותנו הרעיוונית והרוחנית. אם מי שהוא היה שואל אותו. מה הוא היסוד העיקרי של כוח תנועתנו, אשר ממש

יוטר מחייבים שנה יצורה, עיצבה וטיפחה כל ערבי הייסוד של תנועת הפועלים בארץ ובמידה רבה גם אלה של היישוב וה坦נווה הציונית, היתה לכוח המדריך במעמד ובעם, עדמה בראש המדינה והארה לכל רחבי התפוצה, הקימה שלושה דורות של ממשיכים והנחלתה יצירותיה גם לשאר חלקי התנווה – לשומר הצער, למפלגת הקיבוץ המאוחד, לגדעונים החלוצים של הפועל המזרחי, לפועל האגודה והעובד הציוני – הייתה עונה ללא פקפק, כי במידה רבה עשתה מה שעשתה הودות לעצמאותה הפנימית, לחוסר השתעברותה לתורות מושאלות, לעוז רוחה לראות המציאות היהודית והולמתה בעינה היא, בלי מושגים זרים, ובלי השתעברות לתורות ולסיסמות שצמחו על קרקע זר ובלי כניעה לאכטורייטות מוכבולות מבחוץ ובפנים, טוציאלייטים וציונים, שלא הכינו המציאות היחידה במינה של עמו, ושלא עמדו על הדרכים הנאמנות של הגשמה חזון הגואלה.

.דבר לעצמנו, דבר, 25.10.57

כהה אورو של החזון בכוח הפועלים, נתרופה אחדרתו, ירד המתה החלוצי, נחלשה הערכות ההודידית, וגדל כוחו של האינטרס החלקי – האישי, המקצוע, המשקי, הגושי והמפעלי. ההסתדרות במדינה, עמ' 20.

תעודתה של תנועת הפועלים לאחר הקמת המדינה היא כפולה :
 א. לעצב דמות המדינה ולהכירה לבע"ד יהודיה הגוארה הלאומית והסוציאלית בשלמותם, ולהאנך ולארגון צבור הפועלים לתפקיד זה.
 ב. ליום פעולות החלוציות בשטח חינוכי, מימי וחברתי שאין לעשותן בכוח הכפיה והחוק והמנגנון הממשלתי בלבד.

בשעה גורלית זו נתבעים פועליו ישראלי להיות מופת לעם כולם בישראל ובתפותות בתנועות מוסרית ובתונפה חלוצית – למיוזג גליות, להפרחת השמנה, לפיזור האוכלוסין, ליוזמה משקית, להרמת ערך העבודה, יכולתה ותפקתה, לצמצם השירותים וUSESקי התיווך, להגברת העבודה הייצרנית והגדלת הייצור, להעמקת הזיקה הריעונית והמגשימה לחזון התקומה הלאומית והסוציאלית, להגברת הנאמנות והעזרה למدينة, לחיזוק הביטחון והכוונות הצבאיות בחזית ובעווף, לגיוס הנעור להיליכה לכפר ולישובי הספר, למרחבי הדרומי ולישובי עולים. ואחרון אחרון: לחיזוש אחדרות ושלמותה הפנימית של תנועת הפועלים בהסתדרות עובדים כוללת אחת ובמחלגת עובדות מאוחדרות ויחידה.

שם, עמ' 48-49.

הפילוגים בתנועת הפועלים, יותר מכל גורם אחר, הפחיתו כשרה החלוצי, החלישו כוחה היומי והיווצר והنمיכו קומתת המוסרית של תנועת הפועלים. פילוג זה אם יתקיים לאורך-

ימים עlol, יחד עם השינויים האחרים שהלו בעם ובצבור הפועלים כולו, לעורר עד היסוד מעמדה המדריך והמכוון של תנועת-הפועלים במדינה.

mobtahni כי דמות המדינה, כוחה להתגבר על קשיים פנימיים וחיצוניים, ובעיקר משקלה ומעמדה של תנועת הפועלים בעם ובמדינה תליים במידה רבה ביכולתן של המפלגות המשתתפות בovernment להתחדר איחוד פוליטי.

שם, עמ' 47-48.

ח

הסתדרות

יש לנו מרכז בארץ: הסתדרות העובדים הכללית. והוא הבסיס והמנוף של עבדתנו ותנוועתנו העולמית. זה גם המרכז והנושא של כל פעולות הבניין בארץ. מרכז העבודה הוא הרוכש הנוצץ והמגובש של התנועה הציונית בארץ, הוא גם בית-היווצר, הכוח המניע של הציונות המתגשמת.

הכשרה חלוצית, 1924, **משמרות**, עמ' רב.

בהסתדרות הוקמה מעין מדינתי-פועלים. הרשות האבטונומית של המועד העובד. הסתדרות המועד או פדרציה של מפלגות? מהעמד **לעם**, עמ' נ. 1924.

עם ייסוד הסתדרות נשתנו התנאים והיחסים הסידוריים בתנועת הפועלים ודרך הפעולה ומהעשה נעתקו למסלול חדש. כוח-הפעולה והמעשה נתרכו בהסתדרות, ההדרכה והכיוון וההפעלה הוטלו על המפלגה. שם.

בהתדרות הוקמה מעין מדינתי-פועלים, הרשות האבטונומית של המועד העובד. המשותית של אבטונומיה מעמידית זו היא הבחירה הדמוקרטית, הכללית והשוואה; הנהלה נבחרת על ידי כל הציבור ואחריות על כל מעשה בפני כל הציבור. לא הסכמי גופים מפלגתיים עומדים ברשות עצם, לא הרכבות פריטיות המונאות על ידי המפלגות – אלא בחירה חופשית וכרעה חוקית של רוב הציבור בכל שאלה ולכל עניין שדרעת הציבור ובאי-כחו הנבחרים נחלה בהם. הבסיס המוסרי של ההסתדרות הוא לא שוויון המפלגות – אלא שוויון החברים. שם.

פעולת ההסתדרות, מגמותה, כיוונה ונטיתה תלויות ומותנים ברצונם וביכולתם של הכוחות השונים הפועלים ומכריעים בתנועת הפועלים בארץ, בתוך מסגרת ההסתדרות. שם, עמ' נט.

נוסדה ההסתדרות הכללית, נוצר הכליל המכיל את כל מעמד הפועלים בארץ והמוסך לדלות בפועלתו את כל תכניתה הלאומית והמעמדיים של תנועת הפועלים בארץ – בתנאי, שתפעל בתוכו המפלגה המכונת, רבת-היכולות ואדירת הרצון, אשר תדריך מעשו ותשליט בהם את המגמה של הציונות הסוציאליסטית.

שם, עמ' נט.

כוח הפעולה והמעשה נתרכו בהסתדרות, הדרכה הכוון וההפעלה הוטלו על המפלגה.
שם.

ההסתדרות אינה מטרה לעצמה – היא לא באה רק לשם התועלת שבקיים לה לחבריה, אלא בתור מושיר להגשמת תעוזתו ההיסטורית של מעמד הפועלים בארץ.
המפלגה וההסתדרות, 1925, **mammals לעם**, עמ' סא.

לא נוכל לקבל שום שיטת הנהלה בהסתדרות שאינה נסdet על בחירה דימוקרטית, אלא על הסכם של גופים מפלגתיים. לא נוכל להקים ולקיים את מוסדות ההסתדרות על יסוד של צירופים קואלייציוניים וקונוניים, אלא על יסוד של בחירה ומצע משותף של עובודה.
מבנה ההסתדרות והנהלה, 1926,
 mammals לעם, עמ' סו.

תנועת הפועלים בארץ החשיבה את הערך המוסרי. הלאומי והסוציאלי של העבודה הגופנית. העבודה בשדה, במחצבה, בסדנה – הוועדה בשורה הראשונה של מערכת התמורות והכיבושים אשר הוטל עליו לבעצם במילוי שליחותנו בארץ. אולם יחד עם ראיית העבודה הגופנית כעיקר לאומי וסוציאלי מכידע במפעלו בארץ, הכרה תנוועתנו מראשית צעדיה את הערך החיוני של המדע והטכניקה וכיבושי הרוח, וידעה כמה חשוב השימוש במכשורי התרבות בשבייל כל פועלתו בכפר ובעיר. וכל עוד לא הוכשר היוגה השלם והאוגני של עבודה היד והמוח בנושא אחד, ראיינו צורך חיוני בהתמזוג הארגוניות של עובדי היד והמוח, וחתרנו תמיד לאחד את כל העובדים למקצועותיהם בלבד יוציא מן הכלל. וברית העבודה הכללית שהוקמה בארץ, הנקרהת בשם ההסתדרות העובדים, מקפת את כל מקצועות העבודה, הגופנית והרוחנית בגין הבדל.

ההסתדרות העובדים והאומנות החופשיות, 1928,
 mammals לעם, עמ' סט-ב.

איגרונות מקצועיים, השבחות תנאי העבודה, קבלת עבודה. סידורה והגשתה, הגברות העילית וקליטת העולים, הנהלת השפה להמוני וטיפוח התרבות העברית, פיתוח ההכרה המעודנית, חינוך הדור הצער והשכלה הגדולים, שקיודה על הון לאומי וمعدני, בניית יישובים חקלאיים ופיתוח מושבות באסלאמי עזרה הדידית, ביטוח הבריאות והחיים, איגוד קוואופרטיביות והקמת מוסדות אשראי ועוזרה הדידית, ביטוח הבריאות והחיים, קיבוצים משקיים והתיישבותיים, מלכמיה לזכויות מדיניות ולארומיות. לחוקת הגנת העובד והעובדת, לאירגון היישוב, לאבטונומיה לאומית. טיפוח הקשרים את העובדים העربים, הכשרת חלוצים בגולה והעברתם לחיי העבודה בארץ, ריכוז המוני העם סביב המפעל האזוני וקשריהם את תנועות הפועלים בין-הלאומית – כל אלה הם חלקים ארגוניים מתכנית הפעולה של ההסתדרות.

שם, עמ' ע.

אין אנחנו יכולים להפלות בשום אופן בין סוג אחד של עובדים לממשנהו, ולהניח את מישחו מחוץ לאירגון הכללי, זאת אומרת מחוץ לאחריות הכללית. ברגע שאנו מרגישים עצמנו אחראים לעבודות הנעשית בארץ, אחראים למפעל המתגשם על ידי קיבוצי עובדים בני מקצועות שונים, בעבודה גופנית ורוחנית – אין לנו יכולם לוותר על הקשר האירוגני ועל האחראות הקיבוצית של כל המקצועות למיניהם. העובד המכיר באחריותו כלפי המפעל בשלמותו רואה את עצמו מאוחדר עם כל אלה המשתתפים בהקמת המפעל. כל המעדן העובד למקצועותיו מופיע בחטיבה אחת, יחידה ושלמה לא רק מתוך הינו נתון בתנאי עבודה המקטים את כל חלקי זה זהה, לא רק מתוך עמדתו יחד במלחמה הקיום, אלא מתוך האחראות הכללית, הבלתי נפרדת, כלפי המפעל המשותף אשר לא יבוצע בלי ההשתתפות המלאה והמתאימה של כל המקצועות השונים.

שם, עמ' עא.

היקף הפעולה והאיגרונות הרבים של ההסתדרות טבוע במוחותה של תנועת הפועלים בארץ. ציבור העובדים הצומח וגדל בארץ מתוך העיליה רואה את עצמו לא רק כהתהלה של מעמד עובד בדיא ונורמלי, אשר לא ניתן כמוهو לעם היהודי בגולה, אלא גם כגרעין וכדיוקן העתיד של עם עברי חדש. ההסתדרות הכללית משתמש בידי הפועל לא רק מכשור מעמד להגנת עניינו ותביעתו המיוחדים, אלא גם סדר-יצורה לאומי להחל עלייו את עתידות העם היהודי המתחדש. הפועל התארגן בהסתדרות לא רק לשם הגנה על תנאי-העבודה – אלא קודם כל לשם העבודה גופה. גורל המפעל ההיסטורי של תנועתנו בארץ כרוך בעבודה שאנו עושים בארץ, וההסתדרות הכללית היא הביטוי האירוגני לאחריות הקיבוצית של ציבור הפועלים לעבודה זו.

שם, עמ' ע-עא.

tabi'ut ha-hastadrot ha-helilit malk' ubodi' ru'ot la-heti'atz b'tor shorotya, anha nobe'at ak' rok matotz ha-zoruk ha-rez'on la-hagbir at cohah ha-irgani shel tanu'ut ha-povelim u-lashmor ul shlomotha va-achdotot ha-gmura. tabi'ut zo ha-yad k'odem kl' moserit bat-teneha u-b'mo'otot. ha-ztrapofot ha-morah ha-sopher, ha-mehanesh, ha-rofa' la-zivur ha-uvelim u-la-hastadrot ha-helilit ha-ia zo moserit shel ha-uvela le-kol ha-noshaim ba-achriyot. zo hi ha-ztrapofot la-shilhot, li-izra'ah, la-achriyot la-mefal.

שם, עמי עג.

ha-uruk ha-rab u-hakoh ha-gadol ha-nodur la-hastadrot ha-o par'i ha-kashr ha-irgani asher ha-kom ba-arezn bi-zn ha-zalcim ha-chiyonim shel zibor ha-uvelim u-bi-zn uniyinah ha-histore'im shel tanu'ut ha-uvelah. ha-hastadrot m'mala'ah b'bat achot sheni tafkidim gedolim: k'lefi chavriah u-k'lefi ha-tanu'ah kolah. ha-irganim, ha-mosaderot u-hamashkim ha-morozim bat-toca' m'shemim at zrc'chim ha-iyyim shel chavriah la-fahot m'shemim m'shemim at zrc'chi ha-hagshma shel ha-tanu'ah.

ha-hastadrot u-hamefalga, 1930,

ממעמד לעם, עמי צב.

ha-hastadrot ha-uvelim m'ahe'dat bat-toca' at kl' fu'eli ar'z israel b'li ha-bdal zom u-mefalga, ain ha-hastadrot shov'el la-'ani ma'am'in' shel chavriah. kl' mi shchi ul yig'yu m'beli lanzel u-boda' zoltot r'ao'i la-heti'atz b'shorot ha-hastadrot. ain ha-hastadrot gem ar'gon m'ski u-mekzo'ui belved, la' rok zrc'chim hom'rim u-tabi'utot k'leliyot li-icdu at fu'eli ar'z israel la-hatiba m'gobash shai'nin d'ogmathe ooli' b'kl' tanu'ut ha-povelim ha-youdiyit be-uvolim.

ha-hastadrot ha-uvelim – la-pi mahot ha-nefashit u-la-pi hrutzon ha-histori ha-pou'um bat-toca' ha-ia ar'gon shel miy'sidi m'malca, la' m'malca sh'loton u-d'rivo, ala m'malca u-boda' u-shovo'ion.

kon'gres R'ashon la-er'z israel ha-uvelah, 1930,

ממעמד לעם, עמי רסא-רסב.

tanu'atnu kiyimta ul shni'icvot: ul ha-ayidyal u-ul ha-ayintres, ul ha-hazon u-ul ha-zrc'chim. ala ha-shni' umodi' ha-toruk sha-ha-hastadrot n'shunet ul-hem.

chaloziot u-hatbessot, 1932,

ממעמד לעם, עמי קטו.

ha-hastadrot ha-uvelim – chot ha-shdora shel ha-yishuv ha-chadsh ba-er'z.

peulatnu u-drachnu, 1934, **משמרות**, עמי רצח.

ha-hastadrot ha-uvelim ha-ia ar'gon shel machshi mol'dat u-govali' um: mol'dat u-boda' u-um uvel. ha-schem u-boda', 1935, **משמרות**, עמי ריא.

הסתדרות העובדים הייתה בראש פינה בארץ המתנעת מההיסטוריה, ובתנוועת-הפועלים היהודית בעולם אין מילה ככוח המשקי, הארגוני, התרבותי והפוליטי.

לקראת הקונגרס העשרים, 1937, **במערכה**, כרך ראשון, עמ' 87.

מסופקני אם עד היום זהה יש בארץ הסתדרות-עובדים דומה להסתדרותנו במבנה, בכלי פועלתה ובדרך פועלתה. ושוב, לא מפני אהבת המקוריות אלא מפני הנסיבות ההיסטוריות המיווחדות והתנאים שאין דומים בשום תנועת-פועלים אחרת. לא לארגון מעמד-פועלים קיים בתחום משק קיים היא נקרה, לא להכין אותו לכיבוש השלטון, לתיפוי המשק למען בצר אותו ברוחו; עליה הוטל מעשה-בראשית – יצרת מעמד-פועלים, יצרת משק חדש.

המהפכה ההיסטורית עדיין בראשיתה, 1944, **חוון ודורן**, כרך ראשון, עמ' 151.

לא הצרכיהם השוטפים של חבריה, מייסדייה ובוניה הביאו ליטורם ההסתדרות ויצוב דמותה ומגמותיה, אלא חזונם ההיסטורי, הלאומי והחברתי. מייסדי ההסתדרות ראו עצמן כנושאי שליחות היסטורית של עמם, שליחות לחידוש מולדת ואומה ובניין מדינה עברית וחברתית-עובדים.

מייסדי ההסתדרות היו יוצרי ערכים חדשים, שני אורה-החאים של העם, כובשי עבודה וארמה, הגנה ותרבות עברית. הופכי סדרי החברה והטבע. המניע החלוצי היה רוח-החאיםabis ביסוד ההסתדרות ובפועלתה.

רכיבו העם במולדתו המתחדשת כעם בז'ורין שווה-זכויות במשפחה העמים החופשים והפיקת העם לעם עובד ללא מעמדות, ללא קיפוה והפליה, ניצול ושבוד – הייתה המגמה המכוונת בפועלות ההסתדרות.

משמעות לא ראתה ההסתדרות עצמה אך ורק כנצח הפעלים המעטים הנמצאים כבר בארץ, השוקדים על סיפוק צרכי חבריהם, אלא כשליחי המוני ישואל בגולה שיש להעלותם ארץ, לשנות באופן יסודי אורח חייהם, להשרותם בעבודה יוצרת בכפר ובעיר ביבשה ובים, להנחים לשונות-עמים המאחדת דורות וגלויות, לעשותם שליטים בגורלם ומעצבים דמות חברה חדשה, שיש בה גאות אדם ועם שלמה, ומשמשת מופת לאנושות על גאותה.

ההסתדרות במדינה, 1956, עמ' 4-5.

ההסתדרות הייתה מבצר־עוז לעובדים ומשען נאמן לעם ולמולדת, ויצרה תא־חברה חדשנית בינוים על עבודה עצמית, עזרה הדידית, שותפות ושוויון – והיחלשות מתמדת לצורכי עלייה, התישבות והאגנה.

עם הקמת המדינה בוצע בשלב ראשון בהגשمت החזון שהקים את ההסתדרות וכיוון פעולותיה – אולם לאחריותם ושליחותם ההיסטורית של פועלי ישראל לא נסתימנו אלא התרחבו וגדלו. שם, עמ' 7–6.

משמעותה הראשונית של המדינה זו קיבוץ גלויות ובקבץ מהיר בתחום האפשרות ההיסטורי: כינון היחסות המולדת, הפרחת השממה ואיכלוס כל חלקי הארץ; קיום ריבונותה של המדינה, הבטחת שלומה וביצור ביטחונה. ועלינו לעמוד בכל הבהרות והחריפות על האמת המרה, כי בתוקפה זו אין העם בישראל והוא גם ציבור הפעלים המאורגן בהסתדרות עורך לקראת משימות אלה המתנות עתידנו וקייםנו, גם מפני השינויים שנתחוללו בעם ובציבור הפעלים מאז הייסוד ההסתדרות, וגם מפני ירידת המתה החלוצי והזיקה ליעוד ההיסטורי והטרופות האחוריות הפנימית במחננו.

שם.

היקף הפעולה המיחד להסתדרות גם לאחר יסוד המדינה לא יצטמצם בפעולה מקצועית וקוואופרטיבית לפי הנוהג של התנועה המקצועית בעולם. גם עכשו עליינו לראות ההסתדרות לא רק כארגון אינטראיסים קיימים, אלא כשליחת ההיסטוריה היהודית וחילוץ העם שיתכנס במולדתו. ההסתדרות תחדל למלא תפקיד יוצר ומהפכני – אם לא תהיה גם להבא ברית מחדשי מולדת וואה – ובוני מדינה למופת, זאת אומרת: חברת עובדים ללא מעמדות, קיפוח, אפליה וניצול. והיא תעשה שליחותו ההיסטורית של המעד העובד – אם ייחד עם פעולתה המקצועית תהיה בשורה הראשונה כוח מהנן ויחס חולוצי, ותעללה בראש וראשונה ערך העבודה, הגופנית והרוחנית, ומעמדה בעם כערך המרכזים המקצועיים ובונה את האומה והмолדה והחברה החדשה.

שם, עמ' 23.

יש לקבוע כלל יסודי: כל שירות החדש לכל האזרחים – על המדינה לעשותו. כשהאני אומר מדינה אין הכוונה דוקא למנגנון הממלכתי. שירותים ובין אפשר לקיים בצדקה עיליה יותר על ידי ארגוני הנהנים והצרכנים, כמו למשל שירות הבריאות. יהא זה משגה כבד והפסד חברתי וציבורי אם למשל השירות הרפואי ייהפוך כולם לשירות שמתנהל על ידי מנגנון פקידיותי של המדינה, לאחר שרוב הגدول של האזרחים במדינה, ובראשם חברי ההסתדרות, ארגנו בכוחות עצמים עזרה רפואיות שהגיעה לרמה גבוהה. אולם המדינה חייבות להבטיח ביטוח בריאות כללי לכל האוכלוסין המדינה. וכל מי שאינו חבר בארגון מבוטחים של קופת

חולים קיבל עוזה רפואי ישן על ידי מוסדות המדינה, אבל יש לשמור על האבטונומיה של ארגוני המבוקחים בכספי חולים ויש לעודד גם שאר התושבים שיצטרפו לארגוני כאלה.

זה התייחסה סוציאליסטית או מלכתי מסולפת הרואה ברכזו כל הפעולות האזרחיות וכל המפעלים בידי מגנון מלכתי. כשם שהמדינה חייבת לעודד השלטון העצמי במקומות – בערים ובמוסדות המקומיות, כך היא צריכה לא做人 היזמה העצמית של ציבור או אזרח בכל צרכי ציבור, שאינם�能 צמודים לתחומי טריטוריאליים. אולם כל דבר שהוא בסיסו צורך ממלכתי כלל, והסתדרות טיפלה בו לפני יסוד המדינה, באשר לא היה מכשיר מלכתי יהודי בימי המנדט – אין ההסתדרות צריכה להוסיף לטפל בו, אלא הוא צריך לעבור לרשות המדינה.

שם, עמ' 24-23.

איני מהמולזלים בחשיבות מגנון ומסים וסדרים בקיום ההסתדרות. בלי כל אלה ההסתדרות לא תיכון. אבל אין אלה אלא הפיגום, ולא הבניין עצמו. בנין ההסתדרות היא נפש הפעול, הכרתו, מסירותו, זיקתו הרווענית והמורית ליעוד מעמד הפועלים ולשליחותו ההיסטורית בעם.

שם, עמ' 36.

עם תקומה המדינה נשנה מעמדה של הסתדרות העובדים. כשהיינו שרוים תחת שלטון זר – הייתה הסתדרות העובדים, לא פחות מההסתדרות הציונית, מכשיר יעיל לקליטת עולים, להעברתם לעובדה, לchinוכם העברי ולהתיישבותם על הקרקע או להיאחזותם במלאה ובחירות. תפקיד זה מלאה עכשו המדינה יותר סמכות, יותר יכולת וביתר אמצעים. אבל כוחם ומשקלם של פועלי ישראל לא פחת עם קום המדינה אלא גדול; וכל ממשלה בישראל, מאז הבחירה הראשונות לכנסת, יש בה רוב פועל, רוב של מפלגת פועלי ארץ ישראל, עם שותפים של סיעות פועלים אחרים או בלעדיהם, והסתדרות העובדים יכולה – וחיבת – עכשו לרכז כל מאמציה בתפקידים המיוחדים לה כהסתדרות עובדים ולא כתחליף למدينة. דבר לעצמנו, **דבר**, 25.10.57

מי שאינו רואה את המפלגה מפני ההסתדרות שוגה לא פחות מי שאינו רואה את ההסתדרות מפני המפלגה.

הסתדרות המעמד או פרציה של מפלגות, 1924,

מעמד לעם, עמ' נד.

הפועל העברי בא לארץ כשליח. בתוקף שליחותו, ובתקופת המציאות הוא נהפך לאינטנסטיב והריהו מקבל בארץ שני פנים: פנים של טובע ופנים של נתבע. וכשהוא מופיע הציבור

ב讹ריה ייְעָדוּ וצַרְכֵיכוּ, הוא מתאゴן בהתאם למהותו הכפולה בשני איגוניות: באיגון של טובעים – בהסתדרות, באיגון של נתבעים – במפלגה.

התובעים והנתבעים אינם מהווים שני מחנות שונים. אין חלק אחד של הציבור רק לתובעים, וחלק שני רק לנتابעים. כל אחד ואחד מהפועלים הוא גם תובע וגם נתבע. איגון התובעים הוא אידנטי – או צריך להיות אידנטי – בהרכבו האישני עם איגון הנתבעים. החלוקה בין אירוגן תובעים ובין אירוגן נתבעים בכלל אינה אבסולוטית. התחומים בין התובע לבין הנתבע. בין התביעה ובין ההתקבעות, יונקים זה מזה ואינם ניתנים להפרדה גמורה. אולם במושגים הנפשיים של שני האיגונים הללו, במניעי פעולתם ובשרשי זיקתם יש הבדל עיקרי. זיקת-החבר להסתדרות היא בעיקר זיקת-תועלת, זיקת-צרכים; זיקת החבר למפלגה היא בעיקר זיקת-דרעון, זיקה מוסרית. בתוך ההסתדרות מופיע החבר בעיקר כתובע. הוא דורש עבודה מהלהקה, עוזרה רפואי – מקופת חולים. הגנה על הנאי עבודתו – מהאגודה המקצועית, שיעורי-ערב וחינוך – ממועדת התרבות, ביתוח חייו – מ"הסנה", קרדיט – מבנק הפועלים, החישבות – מהמרכז החקלאי וכו'. במפלגה אין החבר תובע אלא נתבע. לא סיפוק צרכי. אלא קיום שליחותו ההיסטורית מזמין אותו למפלגה.

ההסתדרות והמפלגה לאחר האיחוד, 1930,

ממעמד לעם, עמ' פו.

אני רואה בהסתדרות את כל-היווצר הגדול שהקימה תנוועתנו. ולאט לכט להסתדרות זו! גם ההסתדרות אינה אירוגן של אינטראסים בלבד, גם להסתדרות יש אידיאה וחזון. בלי הרעיון וה חזון המפעמים בלב ציבור הפועלים בארץ, בלב הציבור כולם, לא הייתה קמה ההסתדרות כזו. ועל שלמות ההסתדרות ועצמותה. על רעיון ההסתדרות וחזונה נשמר מכל משמר. נכסי ההסתדרות אינם נכסי המפלגה. אינם נכסי שמונה-עשר אלף חברי המפלגה, אלה הם נכסיהם של מאות אלפי פועלים ומאות אלפי נוער חלוצי בגולה. אין המפלגה פרקציה בהסתדרות. למפלגה יש תפיקדים גם מחוץ להסתדרות. ואני ההסתדרות כפופה למפלגה, ההסתדרות היא עצמאית, ובפה פועל הרצון הקיבוצי של מעמד-הפועלים כולם. המפלגה היא מפלגת הרוב אך ורק כאשר היא נאמנה לכלל הפועלים, ולא רק כאשר היא דוגלת בכלליות של הפועלים. הכוון של המפלגה הוא הכוון של רוב חברי ההסתדרות – ורק בתחום עוכבה זו מכונת המפלגה את ההסתדרות. שמונה-עשר אלף חברי המפלגה אין להם שם יתרון בקרב חברי ההסתדרות. דרך המפלגות אינה נועשית באופן אוטומטי דרך ההסתדרות. בלי אישורה של ההסתדרות, ככלומר, של כלל הפועלים המאורגנים. אין כיוון המפלגה מהיבט את ההסתדרות יותר מכיוונו של "השומר הצעיר" או מכיוונו של "פועלי ציון" שמאל. שליחי המפלגה אינם מתמנים בתוקף המפלגה שליחי ההסתדרות. מבלי שהציבור ההסתדרותי יבחר בהם, אין להם שם סמכות הסתדרותית. שליחי ההסתדרות הם אלה שההסתדרות בחרה בהם – ולא אלה שהמפלגה קבעה למטרה זו. אין אלו רואים בהסתדרות אובייקט לפעולות

המפלגה – אלא סובייקט של פעלות-עצמו. היחסותיות מנהלת פעלתה וחיה את חייה – כאילו לא הייתה מפלגה. לאחרת היא נהפכה למסגרת ריקה. חברי המפלגה בהסתדרות דינם בכל דין חבר אחר. לגבי הנאה ממוסדות ההסתדרות ושרותיה כמו לגבי זיקה למוסדות ההסתדרות וירגוניה אין כל הבדל ופירות בין חבר לחבר. אולם חבר המפלגה בהסתדרות, כחבר המפלגה בכל מקום אחר, כפוף למורות המוסרית והרעיוןית של המפלגה. מסגרת המפלגה אינה גורעת מכפיות חבריה למשמעות הפעולה של ההסתדרות, אלא שהיא מטילה עליהם על נסף: **נאנות לציווים המוסריים והאידיאולוגיים של המפלגה.**

תפקידנו בשעה זו, 1938, במערכה,

פרק שני, עמ' 54-55.

ט

קיבוץ וקבוצה

הכלי הנאמן של עבודת כיבושנו בארץ זה הקיבוץ, העובד על יסוד עזורה הדידית ואחריות משותפת בעובודה, כל הכבישים הגדולים והקשישים של הפועל היהודי בארץ נעשו על ידי הקיבוץ.

ההכשרה החלוצית, 1924, **משמרות**, עמ' כג.

חיי הקיבוץ מתחבטים בשאלות קשות ומורכבות, שעדין לא מצאו להן פתרון. השאלה המרכזית והיסודית בפועלתו המשקית היא לא צורת המשק – אלא סוד הצלחתה. שם, עמ' כד.

עשרים הבचורים והbachorettes על גdot הירדן, אשר לפני יותר משלושים שנה יצרו את הקבוצה הראשונה – עשו בשbill ההיסטוריה היהודית והאנושית, בשbill תנوعת הפועלים היהודי והבינלאומי יותר מכל המונ הsoczialistim והריבולוציונרים, היהודים אשר רצו אחר מרכיבת המהפכה של העמים הגדולים.

ציוויל המהפכה היהודית, 1944, **במערכה**,

פרק שלישי, עמ' 204–205.

המפעל הקבוצתי שימש משך ארבעים שנה נקודת-מוקד של התקומה היהודית, בארץ ובגולה. במפעול זה התרכזו המאוזים ההיסטוריים שנשא לבבו העם היהודי לנוגלה שלמה. מפעול זה שימש מורה-ידרך לאלפים ולרבבות מבני דורנו למולדת וחינוך אותם לעובדה, לחקלאות ולתרבות עברית, לטיפוח האישיות היוצרת, להעלאת האשה. לחוי חירות, שוויון ועצמאות. כగורם מהן בעם שלח המפעל הקבוצתי אורו למרחוקים, לכל תפוצות הגולה. הקירין פני הנודע בעיירות ובכרכים. העשיר והפרה אותו בערכי-חיים חדשים, יהודים ואנושיים, והקים בהרבה ארצות – ברוסיה, ארצות הברית, ליטה, פולין, גרמניה, רומניה, אנגליה, דרום-אפריקה, תוניס, אמריקה הדרומית ועוד – דור חדש, נועז יוצר, חלוצי. מפעול זה שינה פני הצינות הכלכלית ופילס נתיבות חדשות ונאמנות לבניין המולדת ולעיצוב האומה. הוא שינה נוף הארץ – גם הנוף הפיזי וגם הנוף הרוחני. ואל נחשוש להגיד זאת

ברמה ובתקיפות ובאמונה שלמה – מפעל זה שימש וישמש בשורת-היות חדשה לא רק לעם היהודי אלא לאנושות כולה.

בכוח החזון והרצון החלוצי, 1949, **חzon ודרן**, כרך ראשון, עמ' 261.

הקבוצה הרכישה וחינכה אשה עובדת – אשה שותפה בכלל לגבר, ושווה אליו בזכויות ובחוויות. הקבוצה אימנה את היהודי הלוחם – איש ההגנה, האיש העובד בזיעתapiro ויוצר שדריו וمسקו, ומגן עליו כאשר תגן אם על פרי בטנה. הקבוצה נתנה לנו רכבות העבודה, קלומר עכודה תרבותית, מבוססת על כיבושי המדע והטכנייה. בראשית התנועה של חיבת-איין היו אלה שנשאו בכלם חלום של הקמת איכר פרימיטיבי, מעין "מווז'יק" רוסי, שאינו משנה מדרכי אבותיו ומסתפק במועט וחידוח ורחוק מכל אוצרות הדעת והתרבות. הקבוצה התבצרה על עבודה מתוקנת ומושכלת, נזורה בכל אמצעי המדע וחתרה לקרה עיצוב טיפוס חקלאי בעל רמה תרבותית – והצלחה. ובעוד הפועל החקלאי ברוב הארץ הוא מהנחלים והמפרטים בתנועת-הפועלים – היה הפועל החקלאי בארץ למדריך ולמכoon של תנועת הפועלים, ובמידה רבה גם של היישוב ושל התנועה הציונית. הקבוצה הייתה למקור השראה חלוצית בקרב הנעור בארץ ובעולם.

הקבוצה הייתה לא רק דרך – אלא גם חזון. החזון הזה יקום אם תקום שותפות מלאה, נאמנה ומתמדת בין המדינה ובין הכוחות החלוציים, כי רק ככוח המדינה אפשר להפוך חזון הקבוצה למצוות כוללת ושלטה.

שם, עמ' 268.

התנועה הקיבוצית בתוכנו הדוגلت, ולא לשוא, בחלוציות – לא הכוiba אף עם כאשר הכוiba בתקופה גדולה וקשה זו. איפה התנועה החלוצית בקהלית העליה? אף-החלוצים שעשו גבורות ממשקיהם ובקיבוציהם – מה עשו בשבייל העליה העממית הגדולה? בשבייל העליה של משקם – כן. בשבייל העליה של קיבוצים – כן, אבל מה עשו בשבייל שלוש מאות אלף העולים? אני בוש ונכלים שתי שנים אלה למראה כישלונה של התנועה החלוצית. נפל הדרב הגדול ביורט בתולדותינו, הحلة יציאת מצרים. החל קיבוץ-גלויה, ומה עשו החלוצינו? האם גויסו הקיבוצים לשם כך? – עוד לא היה כישלון כזה לתנועתנו. אני יודע שהחלוצינו מוכנים לחלק את מיטתם ואת פיתיהם עם כל אלה שבאים למשקם. אבל ישם רבבות יהודים שאיןם באים דוקא למשקים אלה, וגם הם רוצחים לעבור. רוצחים להיות חקלאים, רוצחים להתיישב על הקרקע. רוצחים לצור משקים – הנעה הציבור החלוצי לצרכי רבבות אלה, מחוץ لأنשי המושבים? אני יודע כל התירוצים, והтирוצים הם – שמירה, כאילו, על ערכיהם החלוציים. בעיני זה ערעור יסודה של החלוציות.

התפקיד החלוצי בקיבוץ הגלויות, 1950,

חzon ודרן, כרך שלישי, עמ' 36.

הקבוצה מוצאה בהויזיתה ובמגמתה כל תכני הגואלה: היא מזוגת צרכי תקופתנו בחוץ אחרית הימים. היא מבשת פדות האדם, פדות העם, פדות האנושות. מי שדן על הקבוצה והקיבוץ רק מבחינת תכנים החברתיים בלבד, מקופה זכותם בשטח כיבושה העבודה. ביצירות החלאות העוברת, בפיתוח המשק המגוון, בטיפוח התרבות העברית, בחישול כוח הגנה, בהכשרת העצמאות המדינית והכלכליות. בכל אלה רבה של הקבוצה לא פחות משל צורות ההתיישבות וענפי משק אחרים, אם לא יותר. אולם נכון הדבר שיחודה של הקבוצה הוא בתכונה החברתית. היא נושאה בתוכה צורת-חברה חדשה, החופשית מנגעיו הקיפוה והאפליה מכל הסוגים שפגעו בחברה האנושית בכל המשדרים ובכל התקופות ללא יוצא מן הכלל, עד ימינו אלה ועד בכלל. הקבוצה שוללת תכלית עקרונית האוניות לכל צורותיו, שעליו התבפסו ומתחבסים עדין יחסית החברה – יחס אדם ועמי והוא מגלמת בתוכה, הלכה למעשה, עקרון השותפות בשלימות ובIMALOAו, שותפות בני אדם עובדים כשיוי זכויות וחוכות בכל. אין זו תכנית ושאייפה לעתיד, אלא מציאות היה ומתרכבת זה לעלה מארבעים שנה. הקבוצה הוכיחה בפועל שאפשר לבנות משק, חברה ותרבות ללא כל ארונות ובמסגרת של יחס-שותפות צורפים, ככלומר: יחס שוויון ועוזה הדידית ובזאת ערכה היהודי והאנושי, הציוני והסוציאליסטי של הקבוצה.

שליחות המפעל הציוני, 1951, חזון ודרך,

פרק שלישי, עמ' 235.

הקבוצה היא פדות האדם כשם שהיא פדות החברה, ואני מאמין – גם פדות האנושות. שם, עמ' 238.

בקבוצה נתרכזו מיטב האדם בישראל. אנשי הקבוצה כבר נמצאים בארץ, כבר עובדים, כבר יושבים על הקרקע, כבר חיים חיי שותפות ושוויון, כבר מגלמים כל ערכינו הציוניים והסוציאליסטיים – והקבוצה חיבת קודם כל לגודול מתוכה. יש ערך רב לתורשה, יש ערך רב לסבירה. גם התורשה וגם הסביבה בקבוצה – אין כמוהן בשום פינה אחרת בעם. ועליכם לקבוע מיקסת חובה של יהודה: לפחות ארבעה ילדים בכל משפה. אין שום משק ותא חברתי מוכשר לקיים זאת בתנאים הנוחים ביותר – כקיבוץ.

עררכי הקבוצה, 1953, חזון ודרך, פרק חמישי, עמ' 200.

קבוצה – פירושה לחיות בארץ, לעבוד, להתיישב על הקרקע לטפח כוח היהודי, תרבות עברית, לקיים ויקה למעמד הפועלים ולעם היהודי, לבנות המדינה, לקלוט עלייה, להעלות האשה לשותפות מלאה עם הגבר בעבודה, במשק, בתרבויות ובחברה; קבוצה זהה עוזרת הדידית, זהה אחריות היחיד לכל ואחריות הכלל ליחיד; קבוצה, זו שותפות מתוך חירות ושוויון חברתי מלא.

במעלה ההר, 1953, חזון ודרך, פרק רביעי, עמ' 245.

ערבי הקבוצה, בפי שאנו מכירים אותו היום, צמחו ונתגבשו *לאט-לאט*, מתוך התנאים המיוחדים שבהם היה נתון מפעלנו בארץ. בתנאים מיוחדים אלה היה הגורם המכריע – הגורם האנושי; הטיפוס האנושי היחיד בmino שעשה את כיבוש העובדה למפעל חייו ולציד העיקרי של תקופתנו הלאומית והאנושית במולדת, הוא שעיצב *צורת-חיהם* חדשה הממצה ומגלמת כל מאויי דוריה מהפה והגולה. טיפוס אנושי זה לא בא מן ההפקר. הוא ספג לתוכו מיטב המורשת העברית בדורות האחראונים כפי שנתגלתה בספרות העברית החדשה ובתנותה חיבת ציון והציונות, וגם ינק ממאוויי המהפהча המדינית והסוציאלית כפי שנתחוללה ברוסיה במהלך התשע-עשרה ובראשית המאה העשרים, עד הסתפלותה על ידיabolitionists. מצויד בעושר רעיוני ומוסרי זה הילך "שאול-בן-קיש" מהעליה החדשנית לחפש את האתונות – ומצאת המלווה; נאבק על כיבוש העובדה וייצר תוך כדי מאבקו את הייצירה החברתית המשוככלת ביותר בדורנו ובכל הדורות: הקבוצה.

.שם, עמ' 248

התישבות העובדת

התישבות העובדת היא יצרה עצמאית של הגנים היוצר היהודי ושל ההיסטוריה הטראנית והగדרולה שלנו שנעשתה על ידי שליחת הנאמן – חלוץ העבודה בארץ.

דברי תשובה, 1949, **חzon ודרך**,
פרק ראשון, עמ' 174.

התישבות העובדת – נשמת רוחה של תנועתנו בארץ. שום תנועת פועלים בעולם ולא שום תנועה אחרת לא הלכו בדרך זו. גם מורים גדולים של תנועתנו בזמן הראשון שלו את האפשרות של הקמת התישבות העובדת; ר' להזכיר שני שמות: בר ברוכוב ויוסף אהרוןוביץ בראשית תנועתנו.

ולא רק עצם התישבות העובדת היה חידוש בתנועת-הפועלים העולמית, אלא דרכי התישבות הزادו ערד היום זהה מיוודות לתנועתנו. לא העתקנו את דרכי התישבותנו משום ארץ, גם לאחר התמורות ההיסטוריות הגדולות אשר התחוללו בעולם וגם לאחר שקמו משלות פועלים בעקבות מלחמת-העולם. עד היום הזה התישבות העובדת טבואה בחותם מיוחד, שאין דומה לו בשום ארץ אחר. ועשינו זאת לא מהבת המקוריות, אלא מפני נסיבות ההיסטוריות מיוחדות, שבהן הוטל על הפעיל העברי לבצע שליחותו ההיסטורית, שבלי הדריכים החדשות לא היה מסוגל לבצע אותה.

המהפכה ההיסטורית עדין בראשיתה, 1949,
חzon ודרך, פרק ראשון, עמ' 151.

התישבות היא היא שהקימה את המדינה. והתישבות זו קיפה בתחום בידיעין ובלא יודיעין, גם את המאוויים של שחרור סוציאלי ואנושי. הוקם בארץ ממשהו שאין דוגמתו בעולם. התישבות העובדת – הבוניה לא על תחרות בין אדם לאדם, ולא על שעבוד אדם לאדם, אלא על עזרה הדנית בין עובד לעובד, על שוויון, על שותפות – אינה מפעל בלבד, אלא דרך; ולא רק לנער היהודי ולעם היהודי, אלא לעולם כולו. אני יודע אם האחרים ילכו או לא ילכו בדרך זאת, אבל אין מניעה לכך שגם הם יבחרו בה. אם יהודים מצליחים לבנות משק כזה וחברה כזאת, והדבר קיים זה כיובל שנים

והוא מתרחב ומתקבר – **למה לא יכולים לא יהודים לעשות בארץיהם מה שעשו יהודים בארץם?**

קובם יקום החזון, 1949, **חזון ודרך**,
כרך ראשון, עמ' 189.

לקראת העתיד שנפתחה לנו עם קום המדינה אנו זוקקים להתיישבות הכללת בתוכה גם החקלאות וגם חរושת, גם דיג וגם ספנות, גם תחבורת יבשתית וגם תחבורה אווירית, גם אזרחים וגם אנשי צבא, התישבות המטפסת בתוכה גם גיע"כפים וגם כיבושים המדרע וערבי התרבות. ולא יבצר הדבר מאיתנו – אם הנעור עין ויעפיל ויאDIR המעשים שלמד מקודמי ולא ירתע מתנופה חולצתית אשר לא הסכנו לה עד עתה – וידגול בעוזרו לעשות החזון **למציאות**.

בכוח החזון והרצון החלצוי, 1949, **חזון ודרך**,
כרך ראשון, עמ' 269.

ההתיישבות המחוורשת של היהודים בمولתם היא אחד מגילויי החעפה האנושית הנעוויות והיפותים ביותר בתולדות זמננו. גמולי-אדמה ממשך מאות שנים, פזריאדים בכל קצוויי תבל, אמוני מסורת עירונית של דורות – באו שביציון לארץ עזובה, מודוללת, פרועה, ועניה, ובנגוד ל"חוקי" החברה והכלכלה ומתוך מרד בהרגלי עשרות יובלות. תקעו מחדש, אחרי אלף שנים, מחרשה באדמה, הפרו וגביה והקימו כפר עברי. זה היה הנס הגדול של ימינו, הפלא והמופת.

הנס של הכפר העברי, 1950, **חזון ודרך**,
כרך שני, עמ' 183.

חוליה בשלשלת קדומים ומעשיה-בראשית כאחת – היה דבר הכפר העברי. ממרחקיי דורות ומרחקי-ארצאות קסמה אהבת-אדמה לבני עם משונה פזורי-עמים ולמוד-נדודים, וקול אדמה נשמה ונכספת בקע עמוק ללב הומה ושומר אמונים, ומצפון ומדרום, ממערב ומזרח נהרו בודדים וחבורות, ונצמדו אהבה ובגיעה לנוף קדומים עירדי והצמחיו חיים חדשים אשר לא ידע העם ולא ידעה הארץ זה מאות שנים. לא באפס יד אלא במאבק אדרים הפלכו פני אדמה והאדם – מאבק בין האדמה עשוות-הדוות ובין האדם צמיה-היツירה. רוח האנוש ועמלו גברו על איטני-הטבע המשותקים. נרעתה השממה מפני יכולתם המפואר של אנשי ההפלה, וمسע הניצחון של ההתיישבות היהודית פשוט בחולות, בbijיות, בטרשים. בערבה, בגיא, בעמק ובהר, וכל פגעי הטבע לא עמדו בפניה.

אפס לפגעי הטבע נוספו זמן לזמן פגעי-אדם. מחוללי השממה ושותמיה לא ראו בעין יפה את הבנים הנינדים והמרוחקים אשר זינקו לפתע-פתחותם מהנכר לכובוש מולדת

ולבננותה, אם כי גם עדריהם הגיעו ברובת התנובה המחוורשת. והיד שעשתה במלאת הבניין וההפרחה נאלצה גם לאחוז בשלוח-ההתגוננות. למאבק הקשה, המפרק והמתמיד באדמה נשמה ועוזבת דורות נוספת עוקב דמים בין חלווצי מהפכה יוצרת ומחדשת ובין מקפייא שמנה ועוני. ולנס הכפר העברי נלווה נס שני – נס הגבורה של מגני עבורה, שלום ומולדת.

שם, עמ' 183-184.

חלוציות

ארץ אינה נבנית אלא על ידי חלווצים. ההגירה ההמוניית אינה מציגה לעצמה מטרות היסטוריות. היא נוהרת למקומות שבו הוכשרו כבר התנאים לקלייתה. הכשרה-ארץ וייצירת-התנאים זהו תפקיד-חלוצים, חלווצי-העבודה. הבניין והמדוע, המזומנים ברצון כביר ובהכרת שליחות היסטורית, והמוסחרים לשתף את גורל חיים הפרטី במשאת-נפש והידועים למסור את נפשם על קיום שאיפותיהם.

מתן ארץ, 1915, **ממעמד לעם**, עמ' ה.

מחנה החלוץ העובד אך דרך אחת לו, אך מטרה אחת נגד עניינו, מגמה אחת בעבודתו בארץ: לייצור יישוב עברי עובד, יישוב שאין בו עסקים ונעשקים,عمالים שמקפחים פרי عملם ובטלנים החיים על יגיע זרים, אלא חברת עובדים שווי-זכויות ובניהם-חוריין, המבקשים לעמנו גאולה שלמה וגמרה בתחום גאותה העבודה וחיה עבודה.

לועידת היסוד של ההסתדרות, 1920,

ממעמד לעם, עמ' מ.

תעודת החלוץ היא הכשרה חבריו למילוי תפקיד העבודה, ההתיישבות והכיבוש של ההסתדרות הכללית בארץ, לפתח בהם את ההכרה, האחריות והמשמעות המعمדית. לחנן אותם להשתתפות פעילה, עראה ונאמנה בכל הפעולה היישובית והציבורית של תנועת הפועלים ובנין המשק של חברת העובדים בארץ.

ההכרה החלווצית, 1924, **משמרות**, עמ' כה.

עמנוא, עתיק יומין, אשר נעתק בחזוק היד מהאדמה, אשר איבר את הדבר היקר והגדול שלא ידענו את ערכו עד בואנו הנה – הדבר היקר שהוא קוראים לו מולדת; העם אשר נדמה היה לעולם כולם ולו לעצמו, כי כברבלה מזוקן ואברה תקוותו – הדברים עכשו בזיזוקונים, המראת כמה כוחות חיים, מאוויאי-יצירה, כישרונות פעללה צפונים עדרין בעם זה. ואם יבוא מישחו פעם לציין את הדבר היותר גדול שגילה העם העברי בעשרות השנים האחרונות, לא

רק בהסתגלות לחיי גולה, אלא גם בהתנערות לחיים חדשים, אzo אמר: החלוץ! אותו המראה הגדול, אשר גם עמים אחרים, הרתוקים לאדמות והמלאים כוח חיים, משתאים לו; המראה הגדול, אשר כמו בקרב העם זהה בני נוערים, גמולי עבודה, למודי בטלה; ילידי עיר מפוזרים בארץות תבל; כמו לא מתוך התלהבות של רגע, לא כדי להרף את נשמה על בריקדות – אלא לחיי גבורה יומ-יום, שנהvana, עשרה שנים.

לחידוש העליה החלוצית, 1929,

משמרות, עמ' לה.

החלוץ היהודי בארץ הוטל עליו להבליג ולגבור על הרבה נטיות, סגולות והרגלים אשר הביאו אליו מתוך חי התיישות והבלימה בגולה, וلطפח בתוכו חושים ויוצרים חדשים אשר יגבירו את כישרונו פועלתו ואחריותו הקיבוצית ויאדריו את רצונו ויכולתו למאץ תמיד, תכניתו ועקשי המכוון למטרה.

נאום הנעליה, 1930, **ممwand לעם**, עמ' רסן.

מתוך מסירות שאינה יודעת גבול ומtower התלהבות שאינה נרתעת בפני כל מஸול עזבו מאות ואלפים נערים ונערות את בתיהם ספריהם, נפרדוו מהוריהם, לעתים מכופות הוניחו חי עושר ורואה, הסתלקו מקרירה פרטית ודאגה אישית, ומבליהם שים לב למעזרים קשים ומרובים עלו לארץ ישראל ונתקרכו לעבודה היכי מפרקת בסילילת כבישים, בחציבת אבניים, בחפירת תעלות, ביישוב ביצות, בהכשרת אדמה, בכריית אראות, בנין בתים, ובכל עבודות אדמה, חרותת ומלאכה, מבליהם שים לב לתנאים, לשכר, לכריאות, לביטחון החיים. – האידיאל האחד המופיע בכלם הוא: *"חוותבי עצים ושואבי מים"* במולדת העברית השבה לתחייה.

תזכיר לוועדת החוקרים, 1949,

אנחנו ושכנו, עמ' קצר.

כח עצום וככבר – אם כי נעלם וסמו מז העין, כוח רצון-הקיים של האומה העברית הצמאה לארץ ולעבדה. לחורות וקומיות, כוח עשוי לבלי חת ובחלתי נרתעת מפני כל מஸול, הוא הוא שדפק על ראשי החלוצים וציווה עליהם לבבוח את העבודה בארץ. כי זהה שאלת החיים של העם, לא בכוח – אלא בכוח השליחות ההיסטורית אשר לקחו על עצמן חולצי העבודה – לסלול דרך לשיבת המוני ישראל לארצם – חוללו את הפלא הגדול שעליו גאות המפעל הציוני ומאתו תקוות עתידנו בארץ.

עבדה עברית, 1932, **משמרות**, עמ' צד.

אם יש מי-שהוא ראוי לשם הכבוד הנערץ, אשר נתמך מרוב שימוש בימינו, אבל העמיד להיזכר ברפטט-קדושה ואהבה בדורות הבאים, השם "חלוצים" – הרי הם אלה שהעפלו לפני

יובל שנים לתקוע יתר ראשונה בחולות יהודה השוממה והעוזבה ולחדרש אחרי אלף ושמונה מאות שנים את הברית בין ישראל וארצו.

שם, עמ' קיח-קייט.

תנועת הפעלים הארץ-ישראלית הولידה בגוללה תנועה יקרה בצלמה ובדמותה – את התנועה החלוצית. אם גאות הצינות באדרין היא מפעל העבודה – הרי עטרת הצינות בחוץ-ארץ היא התנועה החלוצית. בתנועה זו شأنם דומה לה בחיה העמים האחרים, באו לידי גילוי מובהק כל הטוהר, התפארת והגבורה שבציונות. עם סב זה, גםיל מטבח ומעבודה, תשוש הרצון הלאומי ומוחסן אופי ופצרוף עצמי, שכאילו בלה ונתחפורד מזוקן ומנדרדים וمتלישות – חידש פתאום את נעוריו, הקים מתוכו דור חלוצים רענן, אדריך רצון, צמא עבודה ועווג מולדת אשר לא יהיה מכל פגע ולא ירתע מכל מכשול ואשר יעשה את דבר העם ותקומו ל证实ות חייו. תנועה אשר אלה לה – לא תבוש ולא תרכין ראהה בפני הנחדרות והגדלות שבתנועות האנושיות.

הפועל בציונות, 1932, **mammals לעם**, עמ' שז.

كم שבט חדש בישראל אשר ידע לקדרש בחיו ובמותו את החזון המופלא של עמו. בכל הדורות כמו לנו קדושים אשר ידעו לחurf נפשם למות על קדשי אומתם – אבל הדבר הגדול שנפל בדורנו הוא, שלא יחד ולא יחיד-יסגולה, אלא שלעלשות, למאות ולאלפים באו מיטב צעירינו וצעירותינו, ולא ברגע של סכנה והתעלות הנשמה ידעו למסור את נפשם, אלא יום-יום וליל-ה-לילה, במסירת חיים מתמדת, התיצבו במערכת הייצור והבנייה, השמירה וההגנה – ויגלמו חלום עם במפעול חיים, ולא נרתעו גם מהמאז העליון של אדם עלי אדמות – כאשר ייעדו הקברות החדשינ של שומרים ומגנים בסגירה ובכנרת, בתל-חי ובחולדה ובכל שאר הנקדות העבריות שנתקדרו בדמי חביבינו.

لتופעת הגבורה הזאת בתולדות תנועתנו אנו קוראים חלוציות. ובזכות חלוציות זו

עשתה הצינות את החליל הרוב אשר עשתה ממש חמישים שנה אלה. גבורה לאומית זו ננצחה ראשונה בימי ביל"ו – ובהיסטוריה החדשה שלנו לא יתכן שם נערץ יותר שם חלוצים ראשונים אלה. אולם נדמה היה/ca אילו נדען הניצוץ שהbab פעם ושתיים – עד שהורם לפני יותר ממחצית יובל שנים על ידי דור חדש של מעפילים בגיל העבודה והגבורה הציונית, וכאילו מตอน מעין טריים רב-אונים שהובקע אחרי הסתרות אדריה סמוייה מן העין פרץ זרם חלוצים. זרם מתגבר והולך כל-הרף, תחילתה בודדים ויחידים, אחר כך עשרות ומאות, אחר כך אלפיים ורבעות – ואני מאמין שעוד יהיו למאות אלפיים – אשר העמידו לשורת הגאותה של עם וארצם את הדבר היחיד והאחד שראוי לתת למשאת נפש גדולה – את עצמו. לא כחולים ומתגעגים, לא כמטיפים וחובכים נספחו לצינות, לצינות מילולית ומופשטת שאינה מחייבת ואני משנה כלום – אלא כמשמעותם יום. באו לציון – באו לציון החרבה, הדרלה והעוזבה מכל אשר נקרוא,

ובכל להט אמוןתם ואהבת נועריהם דבקו בסלעי המולדת, חולותיה הקודחים וביצותיה הממאירות, ובזיעת אףם ובדם לבכם הקימו את המפעל החי והגדול של הציונות המתגשמת – וביצירה זו כבשו את מקומם בתנועה הציונית.

לא בחדרי הנהלה, ולא בלשכת הקונגרסים – בפרדסי פתח תקווה ובכרמי ראשון ורחובות. בשדות סג'רה ומסחה, בכיכרות השומרון ובמרומי ירושאל, במרומי הגליל ובמישורי השרון, כשיידם האחת עשוה בمعدר ובמחשה, וידם השנייה אוחזת ברוכה – באלה כבשו פועלן ארץ ישראל את מקומם ועמדתם ביישוב. לא לעצםם, לא למפלגתם ולא למדינה בלבד כבשו מקום זה – כי מכל המפלגות ומכל המעמדות בגולה באו חלוצים ועשו את מלאכתם שליחות העם, וקיבלו על עצם שליחות ציוו חיים ומות, ללא כל תנאי וב杪 כל שיעורים, כאשר יעשה את שליחותו צבא נאמן במלחמות-גורל.

וכשבא משביר בתנועה הציונית והסתדרות, כשנתגלו סימני זקנה ואפיסות כוחות בתנועה, כשኒיכבו פרצחות מסווגות במסגרת ההסתדרות, ועצם מהותו של הרעיון הציוני עמד להסתלף ולהסתדר מתקנו ההיסטורי – הרגיש צבא החלוצים שהגיעה שעתו לעמוד בפרץ, וכאשר נענו באמונה למללה מחייב יובל שנים לתביעת המפעל הציוני בארץ – נענו הפעם לתביעת התנועה הציונית בעולם, ונתגייסו במלוא יכולתם להגביר ולרענן את התנועה, לבצר את ההסתדרות. ולהגדיל את כישرون פועלתה ולעמוד על משמר האמת והטהור של הרעיון הציוני והמפעל הציוני.

המידניות הפנימית והחיצונית של הנהלה, 1934,

משמרות, עמ' רעב-רעג.

כל המפעל הארץ-ישראלי טבוע בחותם החלוציות. **טל את זה – והפרחת** ממנה את נשמהו.
חלוציות, מאבק, מדינה, 1946, **במערכה**, כרך חמישי, עמ' 75.

הגילוי העמוק והمفירה ביותר של הציונות היה גילוי כוח החלוציות, מימי סלומון הירושלמי ושטמפר ההונגרי מלפני שבעים שנה ועד היום הזה, כוח מופלא שנתגלה בדורות האחرون. זינק מקור קדום וגנוו, מאותו מעין שמננו שאבו כל הדורות שמסרו נפשם על קידוש השם. בדורינו אנו נתעלמה ונטעצ'ב כוח זה כגורם אקטיבי, דינמי, יוצר – בכוח זה בנוינו NAMES והפחנו רוח חדשה בקרב העם היהודי. כישרין נפלא שגילתה הנער היהודי בשלושת הדורות האחرون לחתמך, לא ברגע דרמטי אחד של עקרה, אלא בכל משך חי האדם. לביצוע חזון-הגאולה, ולהעמיד עצמו יום ולילה לשירות העם והמולדה, הוא אשר הביא אותנו עד הלום.

לייסוד המדינה, 1946, **במערכה**,

כרך חמישי, עמ' 269.

החלוציות שעשו עצמה מונופולין של יחידי סגולת – אינה אלא התנסאות עושקת והתרבות פלسطר המתנכרת לעצם מהותה ושרשה של החלוציות.
במה נקבע פני הבאות, תש"ח,
במלחמת ישראל, עמ' 239.

במקום שיש הפליה בין אנשים, במקום שאפשרות הייצהר הן מונופולין בידי אחרים – מידלדים ונחנקים כוחות הייצהר, והאוצרות האנושיים הפנימיים מהם יונקן החלוציות מתרושים וכלים. רק בחברת שווים פורצים מעינותו הגנוויים של האדם החלוץ ומתגלה. יכולתו.

שם, עמ' 239.

בנפש האדם, בנפש כל אדם, יש מכרות עשירים ותחומות אין קץ של יצרים ומאותים, CISHERONOT VENZI RUCH SHAFER LEHURROT, LEGLOT, LHEPUL VEL LHEFRUT. סוד החלוציות הוא סוד הפראת הכוחות הפנימיים של האדם והדריכתם לקראת תכילת עליונה. החלוציות גם אינה מכירה בקיור האטום המכדייל כאילו בין יצרים טובים ובין יצרים רעים. האדם החלוץ המפנה את כוחות נפשו לעורז התכילת העליונה שהוא משתמש ובה הוא מועלה – מסוגל גם להפעיל יצריו "הרעים" לשם אותה המטרה.

שם, עמ' 238-237.

החלוציות היא פרי חירות האדם. אדם שאינו חופשי אינו יכול להשתלט על עצמו ולהפעיל את כוחותיו הגנוויים. עירוי הסגולות החלוציות מותנה בשליטה עצמית, הידועה להכניע יצרים ולהגבר יצרים, לדלות מנכבי הנפש כוחות יצירה ומעינות גבורה – ואין שליטה עצמית ללא חירות. אדם "רוכב" אינו מוכשר לחיקם החלוציים ולמאזן החלוצי. "רוכבות" חי על פי פקודות שבאות מבחו. הוא יכול כנעה וציוויל – לבו, יצרו, מחשבותיו אינם ברשות עצמו. רוכבות יכולים לעשות גדולות – כשם שמכונה נטולת רוח-חיים יכולה לחולל נפלוות בידי מהנדס ובכישرون. אבל הם רק חומר בידי היוצר – הם אינם יוצרים. החלוץ יוצר וצר חייו וחיה חבריו. וחריות האדם היא תנאי ראשון להחלוציות.

שם, עמ' 239-238.

חלוציות היא שותפות, זאת אומרת: אמונה בכלל, זיקה לכלל ורצון לאחדות חלוצית. חלוציות היא שירות הכלל. בזאת מתחילה ובזאת מסתiya מחלוציות. ובאים נושאים לשווה את דגל-השירות לכלל. גם עשיית הציבור ומחחררי מדנים בקרב עמים, גם המתנסאים לששלוט על הציבור ולנצל את חבריהם דוגלים בשירות לכלל. הם יעשו תמיד את מעשה הקיפוח והדיכוי בשם הדאגה לצרכי ציבור. המבחן של שירות הכלל – אם הוא מתכוון לטובת הציבור ומוועיל לו או שאיןו אלא מסווה ליצרים אנוויים ואנטי-ציבוריים של יחידים

תאבי שלטון, שורהocab וכבוד – הוא בדוק ופשט: אם השירות יכול וצורך להיות נחלת הכלל, נחלת כל יחיד, רק מה ראוי ורצוי להישות על ידי כל אחד ועל-ידי הכלל כולו – רק הוא ראוי לשם מעשה חלוצי.

שם, עמ' 239.

עירוי מאכסיום יכולתו הגנוזה של האדם, יכולתו הנפשי, המוסרית, המחשבתית והרצינית, והפעלה להשם ביצוע מטרה עליונה – מיזוגו העליון של "모ותר האדם" האינטלקטואלי עם "מוותר האדם" המוסרי לשם העלאת חייו האדם והחברה, והוא הדבר שהוא קוראים לו חלוציות.

שם, עמ' 240-239.

כוח חלוצי פירשו כוח שאינו נלחם אך ורק על זכויות אלא מעmis על עצמו חובות, שאינו טובע אך ורק מאחרים אלא קודם כל הוא טובע עצמו.

השותפות הcpfולה, 1949, **חzon ודרן**,

כרך ראשון, עמ' 58.

בלי חינוך חלוצי לא תיבנה הארץ העוזבה והשוממת.

מהפכת הרוח, 1949, **משמרות**, עמ' צד.

יש לתבוע קורתוב של חלוציות מכל יהודי ויהודי.

מדינת ישראל וה坦נווה הציונית, 1949,

חzon ודרן, כרך ראשון, עמ' 132.

תנווננו יצירה לא רק מושג חדש, שעדרין אין למצוא לו תרגום בשום לשון אחרת – כי כל המילים שננסים להלביש מושג זה, אינן ממצאות כל תכנו – היא יצירה תופעה היסטורית חדשה, שהיומם אנו קוראים לה בשם חלוציות. בכוח החלוציות ובכוח החינוך החלוצי הפכנו, בוגר לחוקים מדיעים כביבול, בני-עיר לבני-ספר, תלמידי ישיבות וגימנסיות – לפועלים, ובניא-חנונים – לבוני-שמה. בכוח זה הקימו קיבוצים ומושבים, חינכנו גוער לעובדה, ליצירת ולמלחמה, ובכוח זה עמדו במערכה הגדולה השנה.

המהפכה ההיסטורית עדין בראשיתה, 1949,

חzon ודרן, כרך ראשון, עמ' 152.

מה שאין לעשות בשגירה – אפשר לעשות בתנופה חלוצית.

חוותנו, 1949, **חzon ודרן**, כרך ראשון, עמ' 179.

חליציות אינה נחלת יהידי סגולה ועילוים, היא גנזה בנפש כל אדם ואדם. בכל איש ואיש חבוים כוחות וסגולות ואוצרות רוחניות, שרק מעתים מהם באים לידי גילוי. הלחץ של צרכים ההיסטוריים ופעולות-חינוך מכוונות, הידועה למצוא מסילות לב האדם ולגנו נשמו, מוסgalים להערות, לגנות ולהפעיל בכל איש ואיש את המיעינות המפכים בו בסתר ולהעלות כל אדם לדרגה הגבוהה ביותר של גבורה וחלוויות. כל מפקד צבאי מוכשר יודע סוד זה ובידו להפוך את צבאו המורכב מבני בשידוד פשוטים לצבאי-גיבורים.

חוק שירות הביטחון תש"ט, 1949, חזון זדרן,

פרק ראשון, עמ' 219.

בל' תנווה חלוות אדריה, שתהлом הצרכים והאפשרויות שגדלו ועצמו עם קום המדינה – לא נוכל לשלווש המשימות הגדולות של דורנו: קיבוץ גלויות, הפרחת השממה, ביטחון, החזון והרצון החלוצי, חזון זדרן,

פרק ראשון, עמ' 261.

רק מתוך גילוי ועירוי היכולת החלוצית של הנוער והתנדבותו הנאמנה לכל תפקידיה המדינה ומשימותיה – תבצע המדינה יудה היסטורי בהגשמת חזון אחרית הימים. שם, עמ' 268.

התנווה החלוצית גופה יש בה ביתוי עמוק להכרה ההיסטורית הפועל בחים שלנו, המצווה על הדור הצעיר לעבור לחיה עבורה.

התמדת החלוציות, 1950, **משמעות**, עמ' לג.

המפעל החלוצי יחתיא מטרתו – אם לא ישתלב במסגרת הממלכתי, ולא יראה את המדינה כשותף וכבן-ברית בביצוע המשימות החלוציות.

התפקיד החלוצי בקידום הגלויות, 1950,

חזון זדרן, פרק שלישי, עמ' 35.

anno זוקים עכשו לתנווה החלוצית מהודשת ומרובת תנווה אשר תעמוד לרשות יודע המדינה בקיבוץ-גלויות, הגברת הביטחון, הפרחת השממה בנגב, צרכי עיר והרים והחולות, יישוב מבואות ירושלים ואזרוי הספר, בנין אילת והערבה, כיבוש הים והאוויר, הנחלת הלשון. ידיעת הארץ וערבי התנווה לעלייה העשוכה כל חינוך ומורשה יהודית ואנושית. החלוציות במסגרת המדינה – תסכוון רק בתנווה חדשה, מותאמת לצרכים שנתחדשו וגדלו ולקצב שהוחש. רק חלוות המוכנה לשרת באמונה את המדינה בכל משימותיה המהפקניות – במסגרת החדש – תהיה מעכשו רואייה לשמה.

שם, עמ' 48.

החלוץ חולל שתי מהפכות בארץ – מהפכה אישית ומהפכה חברתית. הוא הפך איש הגיטו לאיש המולדת, איש האויר לאייש הטבע והעבודה, את הרועה בכרמי זרים – ליוצר העצמאות היהודית. הוא גם צר צורות-חיים חדשות, יצר חברה חדשה הנקייה מניגודים, תחרות, ניצול וzapelia, ובנוייה כולה על עבורה, עוזרה הדרנית, שיתוף, שוויון וחוירות.

חלוצים לישראל, 1950, **חzon ודרך**,
כרך שלישי, עמ' 41.

החלוציות, יותר מאשר חובה ועל – היא זכות וברכה. החלוציות מעלה את האיש, מעשירה חייו, מפירה כוחותיו הגנוזים. החלוציות היא מותר האדם.

התמדת החלוציות, 1950, **חzon ודרך**,
כרך שני, עמ' 266.

רק החלוציות המגשימה היא היא שנותנת תוקף לערכיהם המוסריים שאנו דוגלים בהם. בלי חלוציות ובלי הגשמה אישית הם מתרוקנים מתוכנם ונהפכים למיליה ריקה ונכובה, ומשום כך גם מתעה ומוזיקה.

ערבי הרוח, 1952, **חzon ודרך**,
כרך שלישי, עמ' 284.

מתנת החלוציות, מתנת הפאר של אנוש – לא נתיחה לאנשי סגוללה ספריים. מתנה זו גנזה בנפשו של כל אחד מאיתנו, וכל מבקשת – ימצענה. סורה של החלוציות הוא בתביעה שהאדם טובע מעצמו טרם הוא טובע מהזולת; הוא מקיים בחיו, מתוך צורך נפשי, כל אשר הוא רוצה שאחרים יעשו גם הם. תורה החלוציות נמצאה באמרתו הפשוטה והגדולה של חבקוק הנביא: "וצדיק באמונתו יחייה"; אין הוא מטיף אמוןתו לאחרים, אין הוא מתחסד בתביעות גאות וחמורות מהזולת, אין הוא מփש חטא זרים, אלא הוא מגשים בעצםו את אמוןתו בחמי יום-יום, הוא חי בה.

דברי-פרידה לעם, 1953, **חzon ודרך**,
כרך חמישי, עמ' 16-17.

מתוך התהדרשות האמונה ביכלתנו, בעבודתנו ובאחריותנו האישית והלאומית, ביצענו בשלושת הדורות האחראונים מפעל אדריכים מהפכנים: ליכדנו אבק-אדם מפוזר ונידח בכל רחבי-הגללה לגרעין פורה ומפרה של אומה מחודשת, מעצבת עתידה בידיה היא; בינוינו בעמל כפינו כפרים וערים במולדת הרוסה ומיותמת; נטענו כרמים ויסדנו בתיה-חרושת; הקימונו משק לאומי בכוח עובדתנו כאשר לא היה לנו אף באחת מארצות נドדיו; חישלנו וטיפחנו כוח מזין עברי נאפר-גבורה, משב מלכחה שערה ושוחרר- שלום בלבו;

הפחנו רוח חיים בלשון-קדומים משותקת ונטושה, ושבתי-הפלגה בליל, לשון עשוינו לעם אחד ושפה אחת לכלם, ותרבות עברית עתיקה לבשה עוז נוערים; לא היה בפלא זהה בתולדות העמים.

ובcohו מפעל חלוצי זה של התחדשות אדם ועם, עבודה ומשק, גבורה ותרבות זכינו בדורנו לקוממיות ישראל ולאთחלתא דקיובן גלויות. נטנו על עצמנו מאבק-איתנים משולש – מאבק עם עצמנו, עם טבע גלותי, הרגלים נפסדים ומבנה-יהים קלוקל של עם מחוסר מולדת, מפוזר ותלי בחסדי זרים; מאבק עם טבע הארץ, שמתה, דלדולה וההיסטוריה בידי אדם ובידי שמים; מאבק עם כוחות רשות וודון בעולם הגדול, מקרוב ומרחוק, אשר לא הבין ולא ריצה יהודו וייעדו המופלא של עמנו, מאז דרכה רגליו על בימת ההיסטוריה האנושית בימי קדם ועד ימינו אלה.

ודורנו אנו הוועמד בנקודת-המקוד של מאבק משולש זה. זהה זכותו ואחריותו הגדולה, ואין עורך לנדרן.

דברי-פרידה לעם, 1953, **חzon ודרך**,

כרך חמישי, עמ' 15-16.

שלושת דורות החלוצים שייצרו כמעט כמעט את הייש המבורך, עליו הוקמה מדינת ישראל, הוכיחו בועליל היכולת המופלאה הגנוזה בתוכנו, ועד היום ראיינו רק אפס קצה. שם, עמ' 16.

מה זאת חלוציות? זהה הכרה בשליחות ההיסטורית והתייצבותו ללא תנאים ולא רתיעה מכל קושי וסכנה – לరשות השליחות הזאת. חלוציות – זהו עירוי כוחות היצירה הגנוזים בכל אדם, הגברותם והפעלתם והעמדתם לשירות הכלל. חלוציות – זהו הכישرون המוסרי וההכרה הנפשי לחיות يوم יום לפि צו המזפון ולפי תביעות הייעוד. חלוציות – זהה תביעת האדם מעצמו, זהה הgesma האישית של יудדים וערדים שאדם מאמין בהם. חלוציות – זהו הכישרונות לעשויות מעשי בראשית.

מגמות החינוך המפלגתי, 1954, **חzon ודרך**,

כרך חמישי, עמ' 253.

אם ישאל מיישהו: איך קם הפלא הגדל הזה, שעם זה המפוזר ומפورد, המנותק ממולדתו אלףים שנה, וגמול מעבודה ומאדרמה – הצליח לחדרם קוממיותו ולהקים ביתו שליש! הרי יש לכך רק תשובה אחת: התגלות הכישرون החלוצי בדורות האחוריים. ההגשמה החלוצית עשתה פלא זה. הרצון החלוצי הפך אנשי-אויר החיים על בלימה, הנתוונים לחסדי זרים ומפחים מוקול עללה גידף – לאנשוי-עבודה והתיישבות, הגנה וצבא, לכובשי עצמאות וקוממיות, ליוצרי תרבות וערבי חברה חדשה. בכוח ההעפלה החלוצית עמדנו לפני שמה

ופגעי הטבע, בפני איבים זרים ובפני הרגלי-גלוות – ויכלנו לשמשם; ובכוח העפלה חלוצית נעמוד גם ביום יבואו. שם.

האמונה הניעזת והנאיבית כאחת שגילו ראשוני החלוצים לפניו שמניהם שנה וכוח יומתם היוצרת בסידם בمولדת העתיקה והשבואה כפרים עבריים חדשים; התנופה החלוצית שהלכה וגברה מדור לדור בשלוות הדורות האחוריים, עד שהגיעה לחידוש המדינה העברית ולニצחות מפוארים במלחמת הקוממיות; המעשים הנעוזים בהושבת רכבות עולים מארצוות נחשלות, שלא ידעו אלף שנים טעם ריח השדה, במרקבים השוממים בדרכים; התמורות התרבותיות והכלכליות שנתחוללו בחיה מאות אלפי עולים בשנים שלושה דורות, תמורות שאין להן דוגמה, לא בחיה עמו מאז היותו ולא בחיה כל עם אחר בימינו אלה, – כל אלה הם פרי הפלאה האנושי הגדול שנתגלה בדברי ימינו החדשים, ושאנו קוראים לו בשם חלוציות, שאינה אלא אמונה עמוקה של אדם בכוחו וביכולתו וצורך נפשי לוחט לשנות סדרי-בראשית וסדרי-חייו הוא, למען החזון הגואל.

דרומה, 1955, **חzon ודור**,
כרך חמישי, עמ' 308–309.

לא דلال מקור החלוציות בארץ, אבל אסור לנו להסתפק במועט. علينا גם לזקק המפעל החלוצי מהסיגים שנצמדו לו בעקב הדיבוק הטוטאליטרי שדבק בכמה גופים התיישbowים: התבדרות, הסתגרות, פיאודליות רוחנית. שם.

בישראל פועל גורם חדש ששינה את החוקים המקובלים של הכלכלה, והוא רוח החלוציות הבונה. אין גבול למה שיכולה לעשות רוח יצירה חלוצית.

דבר, 26.6.57.

”קידוש השם“ והמהפכה החלוצית

הגלוות הארוכה חיבלה בגופנו וברוחנו. למעלה מלאפיים שנה לא טענו טעם עצמאיות אמיתית, רוב הזמן זהה חיינו בנכרא, מרוחקים מעלה אדמותנו, מפוזרים בין גויים, תלויים בחסד זרים, שנואים וMbpsim, כלואים בגיטו, משוללים זכויות אדם, תלושים ממוקרות הכוח, הבריאות, העצמה; לא ידענו ביטחון פיזי ונפשי, היינו צפויים ומופקרים לרודיפות וגירושים, מזמן לזמן – גם נתונים לטבח. החוק והשלטון היה עוני לנו. מה שモתר היה לכל אדם אחר – היה אסור לנו.

בתקופה האפלה והමושכת של נדונינו בגולה עמדה לנו הגבורה המוסרית שעמננו נתייחד בה עוד בתקופה קודמה. הסגולה הגדולה של "קידוש השם" – מסירות נפש על עיקרי היהדות ויהודיה – ליוותה אותנו בכל הדורות ובכל ארצות פורינו, מימי חנה ושבעת בניה, עשרה הרוגי מלכות, קדושים ורומייה, נmirוב ועד חללי היטלר. הפילוסוף היהודי הגדול ברוך שפינוזה, אשר הוחרם על-ידי עדתו והורחק מסביבה יהודית וליבו היה מר על היהודים בני זמנו, נדרש על ידי אחד ממכדיו הגויים לקבל הדת הקתולית, אשר אמיתותה לדבריו הוכחה על ידי המעונים הרכבים שמסרו עליה נפשם. הפילוסוף היהודי ענה על כך בagan יודי, כי בקרב היהדות רבו מקדשי השם אויל יותר מבכל דת. והוא עצמו הכריר אחד יהודיה המכונה בשם "הנאמן" אשר מתך הלכבות של האינקוויזיציה, שכבר חשבוהו למתר,

שר פסוקי התהילים: "אליך ה' נפשי אשא, אלהי בך בטחתי", ובעודו שר – יצא נשמו.

בלעדיו גבורה מוסרית זו לא היינו שומרים על קיומו ממש אלפי שנים גלות. אבל זו הייתה גבורה פאיסיבית. היהודים לא נכנעו בגלות לכפיה היצונית ולא נרתעו מעוניינים וממותה בナンנותם לעצם ולעם. אבל הם נכנעו לגורלם. הם אמנים נשאו נפשם וקיימו לגואלה, אבל סמכו על גאולה שתבוא על ידי כוחות של מעלה מהטבע, או, בתקופה החדשה, על ידי הפרגוט העולמי. בקרב יהודי הגולה אבדה האמונה בכוחם הם, האמונה שיש ביכולתם לעצב גורלם כרצונם. כמיועט בכל מקום ואטר, כגולים התלויים בחסד זרים, אשר

באופן הטוב ביותר הם נסבלים על ידי אחרים, היגשו בחוסר-אונים והתרגלו לאזלת-ידם.

עם העליה החלוצית לארץ בשבעים וחמש השנים האחרונות, נסתמנה ראשיתה של מהפכה عمוקה ברוח העם היהודי. בעליה החלוצית זו היה משומן מרד בקניעה לגורל, שבה היה שרווי העם היהודי מאות שנים, בעליה זו באה לידי ביטוי התὔורדות האמונה ביכולתו

ובכוחו של האדם היהודי החדש להשתלט על גורלו ועל גורל עמו.

מבשירה ומגלימה הראשונים של אמונה זו – חלוצי העליה וההתיישבות הראשונים – היו בודדים ובודדים, ונתקלו בקשישים חיצוניים ופנימיים שכון ימינו אלה ספק אם בין אותם. בנין כפר עברי בימינו בمولדות הוא מעשה בכל יום, ונראה הדבר פשוט וטבעי, כאילו עסקו היהודים במלאה זו כל ימי חייהם. אולם לפני שבעים שנה היה במעשה מעפיל זה משומן מעשה-בראשית, שדרש דמיון חזום ורצון לא-אחדת של מהפכנים נועזים, רק גיבורי חזון ומעשה היו יכולם כפר עברי ראשון בארץ פרועה ועוזבה, בתוך סביבה עונית ונוכח פגעי-טבע קשים. זה היה מעשי חלוצי וננווע שעד בנויגוד לכל הרגלים של חיי היהודים מאות שנים. ורק מתווך התמורה של גבורה אפשר היה לעמודה בה כי על כל צעד ושלל נתקלו המעליפים במכשוליהם ובהפרעות, ולעתים גם בסכנות נפשות, אם מידי אדם –

פראי המדבר, ואם בידי שמים – הקורתה המארה.

התלקחות זו של האמונה בכוח וברצון היהודי שבנתה את ההתיישבות החדשה בארץ – היא אחד הפלאים הגדולים בהיסטוריה המופלאה של העם היהודי, והיא היא שהפכה עם גלותי לעם עצמאי.

לא מעתים נפלו, נכשלו ונסוגו, אבל המuin החלוצי שנבקע לא נסתם עוד, והאמונה

ביכולתו היוצרת של האדם היהודי, שנתעורה ונטלקחה, לא דעכה ולא כבתה, אלא היכתה גלים וגיברה חילים, ואחרי הגל הקטן הראשון בא גל שני גדול יותר, ואחריו גל שלישי ורביעי, כוחות עתיקים ועמוקים שהיו נרדמים אלף שנים עם היהודי, וכailleו שותקו ודעכו – פרצו בכוח איתן לעליה החלוצית הראשונה, וביתר שאת ועו – לעליה השנייה, ומואז גדלו ורחבו וככשו לבבות בכל קצות העם והפכו פני ההיסטוריה היהודית.

قالה, 1952, **חנן זדורן**, כרך רביעי, עמ' 61-62.

אין ארץ מושגת ונבנית באופן אוטומטי, בלי מאמציך-רצון ובלי התמכרות חלוצית של בוניה הראשונים.

מתן ארץ, 1915, **hammad leum**, עמ' ה.

יא

עם וארומה

עם

אין עם משחרר מאליו, ממי לא.

מתן ארץ, 1915, **ממעמד לעם**, עמ' ה.

לא רק יחיד מוגבל על ידי רצונות זולתו, אלא כל עם ועם מוגבל על ידי רצונות זולתו.
מתיחות ציונית, 1941, **במערכה**, עמ' 52-53.

שומ סידור מתוכנן לא יבטל את עצמות וחירות העמים בתוך מסגרת השותפות האנושית.
להיפך, במידה שתרבבה הקואופרציה בין העמים תגדל חירותם.

יעודי הציונות בשעה זו, 1942, **במערכה**,
פרק רביעי, עמ' 25.

אין עם עומד ברשות עצמו – אם תקיפים מכתיבים לו דרכי המחשבה והחיהם.
אך תיקון המדינה, 1948, **במלחמת ישראל**, עמ' 212.

אין עם עושה מאמץ עליון עד שהוא מרגיש בסכנה. עד שהסכנה, נעשית ממשית ובולטת.
מבצע נחשון, 1948, **חzon ודרך**, פרק רביעי, עמ' 7.

עם שאינו חופשי לבקר את נציגיו ולהחליפם באחרים כרצו – אין עם בני-חוריין, אלא עד
עלוב החיים בחסד רועיו-עריציו.

oir תיקון המדינה, תש"ח,
במלחמת ישראל, עמ' 212.

כיוון שהכל תלוי בעמ גופו ובעם כולם – חיבים אלו לשאול עצמנו שאלת, שנות עם אחר אינו שואל: האם אנו עם? ובלי לחושש שיאמרו לי, שאין לי אמונה בעם ואין לי אידיאולוגיה ציונית, אני עונה: עדין איןנו עם. ואין אני מתכוון לתפיסה אידיאולוגית ולמושגים פילוסופיים-סוציאולוגיים. אני מתכוון לקיבוץ מלוד ומעורה במודלותו, בתרכותו, באחדותו, המסוגל לעמוד על נפשו עד אישו האחרון ועד טיפת דמו האחרון, פשוטם ממשמע. אני בטוח שבמשך הזמן זה יהיה עם כזה, נתלה, נתלה, נתלה, נצורף בכור המולדת והלשון והמשק ובברגת עצמותנו ושלמותנו, וניהה עם לא פחות מכל עם אחר.

דברי תשובה, 1949, **חzon ודרך**, כרך ראשון 233.

אין מגייסים מתחנות עם. עם צריך לדעת להגן בכוח עצמו על זכותו, ורק אז מוכרת היא במשפט העמים.

לא תשוב הרבנו לנדרה עד קום מדינתנו, 1948,
במערכה, כרך חמישי, עמ' 283.

עם נתון לחסר זרים קשה לו לראות עצמו ואחרים באור נכון.
עצמאות תרבותית, 1952, **חzon ודרך**,
כרך רביעי, עמ' 50.

כל המאמץ המדעי של עם הוא חלק אינטגרלי ממפעלי חייו הכלכלי, המדיני והחברתי.
שם, עמ' 55.

גורלו של כל עם נחתר אך ורק על ידי חסנו, רצונו יכולתו וכושרו הפנימיים.
פחות מפלגות ופחות מפלגיות, 1954, **חzon ודרך**, כרך חמישי, עמ' 136.

אין עם משנה אופיו והרגליו בלילה.
מגמת החינוך הממלכתי, 1954, **חzon ודרך**,
כרך חמישי, עמ' 251.

תרבות עם אינה יצירה לשונית בלבד, אף לא אוצר זכרונות עבר, גם לא מנהגי דת או "אידיאה דתית", אלא מכלול החוויה האנושית והחברתית של הכלל, חוות ספוגה טבע, מורשת, משתרי כלכלה, חוקים, מאבקים חברתיים וציבוריים.

ישראל וה��ցחה, 1957,
שנתון הממשלה, עמ' כב.

אליה שאיןם מוכנים לעשות דברים בלתי פופולריים תוך חשש שהדבר עלול להזיק להם
אין רואים להיות שליחי העם.

נאום בכנסת, **דבר**, 2.4.57.

אומה

אין אומה שוכנת ברד.

עם פרוץ מלחמת העולם, 1939, **במערכה**,
כרך שלישי, עמ' 9.

אין שום אומה בעולם הנהנית מעצמאות מוחלטת.

לקראת הבאות, 1949, **חזון זדרן**,
כרך ראשון, עמ' 9.

הסימן המובהק של חירות לאומית הוא בעצמאות מוסרית ורוחנית.
לקראת הבאות, 1949, **חזון זדרן**,
כרך ראשון, עמ' 43.

אין אומה בעולם שאינה זכאית להיות סובייקטיבית ולראות את עצמה נבחרת.
קום יקום החזון, 1949, **חזון זדרן**,
כרך ראשון, עמ' 191.

חרות השיפוט והביבורת וראית העולם לא מתוק משקפים של מדינה זהה, אלא מתוק
הסתכלותנו הבלתי אמצעית ושיקולנו המוסרי-הפליטי מה טוב לעולם ומה טוב לעם
 היהודי – אלה קובעים מעמדנו כאומה בת-חוריין.

לקראת הבאות, 1949, **חזון זדרן**,
כרך ראשון, עמ' 23.

אין שום אומה יכולה לעשות כל מה שעולה על רוחה – יש תלות-גומלין בעולם, תלות
של אומות קטנות לפני הגודלות, וגם תלות של הגודלות לפני הקטנות, ואין לנו להתכחש
لتלות בין לאומיות זו ולהתעלם ממנה.

על שביתת הנשק, 1949, **חזון זדרן**,
כרך ראשון, עמ' 209.

משקלת הרוחני של אומה אין למדוד רק במספר הרכיביות והבריגארdotות שהיא יכולה לנוייס.
שאלת קוריאה, 1950, **חzon ודרן**,
כרך ראשון 237.

אין אנחנו רואים את מרכיבנו הלאומי כהעתקה של מרכיב לאומי באיזו ארץ שהיא, ואין לנו יכולם לפि הכרתנו לחזור בקהלות על מעשי עמים אחרים, וכי הם עשויים אשר יהיה, אלא עליינו לסלול בעצמנו, מתוך מאיצים עצמים, מתוך ראייה עצמית, תוך חירות מחשבתיות ומתוך היצמדות מלאה ושלמה לצרכים שלנו ולמטרה שלנו, את הדרך לעתידינו. אין לנו פוסלים ואין לנו מקדשים דרכם של עמים אחרים. אנו רואים את חובתנו לחפש עצמנו את הנטייה לגלותתנו ולשחרורנו בתחום התחתי המציאות וסבכיה, כשם שככל תולדותינו הן ייחדות במינן. אנו שללנו ונשליל כל נסיונות מימיין ומשמאן להעתיק ולהקנות דרכי-מלחמתן של אומות העולם, במצרחה, במערב, בהודו או באירלנד. אם נעשה עד עכשוו משהו, מהימים הראשונים ועד היום הזה, הוא נעשה מפני שהעושים לא היו כפופים לתורות שאולות מבחוון, אלא הלו כשבילים המיוחר ופעלו תוך זיקה לתנאים ולצרכים של ההיסטוריה היהודית.

על שביתת הנשק, 1949, **חzon ודרן**,
כרך ראשון, עמ' 199.

אני שירק לאגף ציוני המחייב סמכות ומרות לאומית מכיסימלית ללא כל תנאים ולא כל שיור: מרות לאומית על הרcoxsh, אפילו מרות לאומית על החיים. בתנאי של חירות האדם וערק חי האדם, הכל צדיך לעמוד בראשות האומה. מרות לאומיות זו נקראת בשם סוציאליזם. וחברי ואני מוכנים לקבל מרות לאומיות זו. אני נלחם עליה, היא מעיקרה המטרה הסופית שלנו: להקים מרות לאומיות של האומה היהודית בארץ ישראל על כל אנשיה. על כל רכושה, על כל סדר העבודה שלה. ומהרות הזאת תקום. זהה התכליות של מדינת ישראל, שהעם היהודי יהיה שולט על אינטראס הפרט ולא אינטראס הפרט ישלטו על העם.

גורמי הציונות ותפקידיה בשעה זו, 1938,
משמרות, עמ' שוג.

כלי אחזקה בקרקע לא ייכונן עם.

לקראת היום, 1932, **משמרות**, עמ' קמ.

יב

מדינה, מדינאי ומדיניות

מדינה

בלי מפלגה מוכונת ושלטת. המדינה דומה לספינה נישאת על גלי ים بلا גהה ובלא מצפן.

לקראת תנופהchlוצית, 1949, **חzon ודרן**,
כרך ראשון, עמ' 98.

בנין מדינה דינמית, מהפכנית, הקולעת עליה המונים ומישבת שטחים שוממים והופכת אבק מהגרים לאומה עובדת של בני חורין ושוויזיות – נזקק להפראה מתמדת של יזמה נועזת וויצרת וכוחות העפלה בלתי-נרטיעים.

שם, עמ' 99.

המדינה ניתנה לבני אדם, ולא בני אדם למדינה. והדאגה הנאמנה לפרט, ליחיד, לאם, לעובד, לכל איש ואיש – היא דס-יתמציתה של כל פעולת המדינה.

דברי תשובה, 1950, **חzon ומדינה**,
כרך שני, עמ' 330.

הנהגת המדינה, כהנהגת מלחמה, איננה מדע ומלאה בלבד המיסדים על כלליים וסידוריים ועקרוניים מנוסים ובודקים הפעלים בכל הנסיבות והתנאים ללא שינוי, אלא זהה אמנות ומחשבה אשר לא יתכו בלי חזון אמונה, בלי עוז נשש ללא רתיעה, ללא יצדר חולצוי עוקר הרום ובלי ראיית הייחוד שיש בכל צירוף נסיבות היסטוריות ושאינו חזור אף פעם במלואו.

דרכנו במדינה, 1951, **חzon ודרן**,
כרך שלישי, עמ' 104.

מדינה אינה עניין חיצוני בלבד, מוגרת, שלטון, מעמד בינלאומי, ריבונות, צבא; המדינה אינה קיימת ושרירה כל עוד אינה שרויה内心 בלב העם, בנפשו, בהכרתו. מדינה – היא הכרה והרגשה של אחריות וזיקה ממלכתית של כל איש העם, של כל אזרח המדינה.

המדינה וה坦ועה הציונית, 1951, **חzon ודרך**,
כרך שלישי, עמ' 198.

לא רק אדם, אלא גם מדינה צריכה לדעת סוד הצנע לכת.

מדיניות החוץ שלנו, 1951, **חzon ודרך**,
כרך שלישי, עמ' 252.

אין מדינה יכולה להתקיים בלי שלטון וכפיה והכרעת הרוב (אם אינה מדינה טוטאליטרית של שלטון יחיד). אבל אין מדינה יכולה להתקיים אך ורק בכוח השלטון והכפיה והכרעת הרוב. חיותה וכוחה ושלמותה שואבת המדינה מהרצון הכללי של העם, מצרכיו ההיסטוריים המשותפים, מהאחריות ההדרית, מהאחריות הפנימית המגשרת על פני ניגודים וסתירות.

נצח ישראל, 1953, **חzon ודרך**,
כרך רביעי, עמ' 269.

אחד מצרכיה החיוניים של כל מדינה, וביחור של מדינה צעירה כישראל, הוא לפתח בקרב אזרחיה האמונה ביכולם, ביכולתם, באחריותם, ויש סכנה מוסרית ופוליטית כשהעם מתרגל לראות בקבוצת אנשים או באיש אחד – כאילו הם המדינה. ומתקבל לפעמים פאראדרוכס: ככל שהאיש מקובל ונאמן יותר על הציבור, כן גדולה יותר הסכנה שיראו בו את המדינה, וישימו בו כל מבטחם, וכן יפנו אליו כל התביעות ויסמכו עליו בכל הקשיים. הדבר הזה עשוי אולי לתת סיפוק אישי למדינאי רודף-כבוד, אבל מזיך הוא למדינה ולהינוך הממלכתי של העם.

מדוע לא שלטון ממושך, 1954, **חzon ודרך**,
כרך רביעי, עמ' 28.

רק בכוחות חלוציים שאינם נרתעים מכל קושי ומכשול ומכל פגעי הטבע ואיתניה – תצליח מדינה צעירה למלא שליחותה.

שם, עמ' 29.

מדינה מותקנת אינה פרי מוסר מותקן. אלא פרי אזהרות מותקנת ומחונכת.

הבחן העליון, 1954, **חzon ודרך**,
כרך חמישי, עמ' 262.

שומה עליינו לראות לא רק צרכי המדינה וצרכי הכלל, אלא גם צרכי הפרט, צרכי היחיד – האדם החי, האיש והאשה. הילד והתינוק; חי אדם הם לא אמצעי לעודים ההיסטוריים. הם גם מטרה לעצם. כל אזרח במדינה הוא גם תובע וגם נתבע, והמדינה צריכה להיות נאמנה לאדם שעליו היא בנויה ואשר לשמו היא קיימת ואשר אותו היא חיבת לבנות וממנו להבנות. וכשם שהמדינה רשאית לתבוע מהازורה, כך היא גם חייבת להישמע לתביעות הצדקה והמעשיות של האזרוח ולהיענות להן בכל יכולתה.

درכו במדינה, 1951, **חzon ודרך**,

פרק שלישי, עמ' 112-113.

מדיני

אין דומה מדיני כשהוא מתנגד לממשלה – למדיני המשתף בעצמו במשלה.
עם פרוץ מלחמת העולם, 1939, **במערכה**,
פרק שלישי, עמ' 16.

מדיני, שהשלטון אינו בשביlico מטרה אלא אמצעי לשרת את עמו ואידיאל חייו, חייב לבחון הנסיבות, התנאים והצריכים של זמן ומקום, וגם כושו, סגולותיו ונטיותיו, כשהוא בא לקבוע אם רצוי שיטוף לעמוד על יד ההגהה, או יסתלק זמנית או לחולtin.

מדוע לא שלטון ממושך, 1954, **חzon ודרך**,

פרק חמישי, עמ' 22.

אין איש יחיד קוּבָע גוֹרֵל מדינה ועם. אין אדם שאידיאפשר בלבד. בעחות מלחמה – ייתכן אולי מצביה או מדיני שבו תלוי הרבה או גם הכל. לא כן בימי שלום. גורל המדינה תלוי בעם, באופיו, ביכולתו, בכישרו, באמונתו העצמית, באחריותו האישית והכללית. מדיני הרואה עצמו כמכרע גורל המדינה – הוא מזיק ומסוכן. וכשנראה למדיני שמתיחות מושחת ושירות אורך אולי נטלו ממנו או עלולים ליטול ממנו רענות ההרגשה, יחלישו בקרבו החדרה המתמדת לכל צעד וחדלה, יגבירו בו השיגרה בטיפול בעניינים חמורים הנוגעים בשלום המדינה ובאינטרסים של המונ אורה, הרי מוטב שיטלק, כשעדיין הוא בטוח בעצמו שטרם "נטקלקל" מאשר יכח ו"יתקלקל" ולא ירגע עוד בכך.

שם, עמ' 28.

מדינאים, גם המהוננים שביניהם, אינם אלא בשridoּם. ככל שמדיני מבוצר יותר בשלטונו – גדלה הסכנה, שיבטה יותר מדי עצמו ויקל ראשו בעניות הכבדות והמוסכנות העומדות לפני המדינה. ואם השלטון אינו מטרה – כפי שמאין כותב הטורים האלה – אלא אמצעי

ומכשיר של שירות לצרכי האומה, חייב מדינאי אחראי לשאול עצמו: האם לא נשתלה עליו השגירה, האם רעננה אצלו הרגשה הבלתי-амצעית של המציאות, האם מוגיש הוא דיו את האזורה הפשטן במדינה – שסוף-סוף הכל תלי בו.

שם.

מתפקידם של המדינאים שלנו לא רק להכיר את המגוון הכלליות הפועלות במדינות הבינלאומיות, אלא גם ליצור את התנאים הדרושים למען כוון את הגורמים העולמיים לטובתנו.

שני גורמים, 1925, **אנחנו ושבינו**, עמ' 313.

מדיניות

המדיניות אינה מדע מדויק. אין שום ביטחון מתמטי בשיקולים פוליטיים. עם פרוץ מלחמת העולם, 1939, **במערכה**, כרך שלישי, עמ' 17.

המדיניות היא פרי החיים ואין דבר משתנה כחיים המדיניים. מה שהיה אتمול נכון יכול להיות היום משגה, ומה יהיהзавтра, בסור, דבר שאינו עומד כלל על הפרק – יכול להיות מחר עניין ריאלי. המדיניות צריכה לתחשב עם החיים ועם חליפותיהם כמעט בכל יום. ולא רק בחינוונו אנו.

מדיניות ציונית, 1941, **במערכה**, כרך שלישי, עמ' 63.

מדיניות – פירושה: לראות את הדברים כמו שהם. מדיניות שאינה רואה את הדברים כמו שהם, אלא שהיא בוחרת לעצמה את העבודות, ויש עובדה שהיא אוהבת ויש שהיא שונאתה מאוד, והיא רואה את זו ואינה רואה את זו – אין היא מדיניות.

מדיניות אינה רק ראיית הדברים כמו שהם, אלא הגבה על הדברים כמו שהם. שם, עמ' 81.

במדיניות אין קו ישר.ומי שמותח קו ורוצה לכתך רק בו ואינו רואה מה שנעשה מימינו ומשמאלו – לא הגיע למטרה, אף כי יש לו קו ברור ומתוח מאוד, כי החיים מסובכים. שם, עמ' 83.

המדיניות איננה מדע, היא אמנות. ככל אמנות היא מוסדת על כלליים ידועים. אבל הכללים בלבד אינם מצים את הוויטה. מדיניות שאינה מכונת את כל סיטואציה ביחס איננה מדיניות. וכל הסיטואציות הפוליטיות הן מיוחדות, ואין שתי סיטואציות פוליטיות חומות. אלא צריך אתה לבזון את עצמן להוויה יחידה במינה ומוכחה לראותה ביחס, ואתה מוכחה להעלות את האמצעים, אשר יהלמו את ההוויה היחידה הזאת. הקו המתוח מראש יכול רק לשמש במידה ידועה מזמן. אין אתה יכול לנסוע ישן, אם לפניך הרקמה. אתה מוכחה לסור הצדקה.

שם.

מדיניות איננה בנזיה רק על הנסיבות, אלא על תנאים ונסיבות פוליטיות מסוימים. היא בנזיה על כך שיש חלק דימוקרטי בעולם, שאפשר לפעול בהסבירה, שיש מקום לערעור: שאפשר להתוויה, להוכחה, ליסר, שכוח המוסרי יש ערך פחות או יותר, והממשלה תלואה בעם ואיננה יכולה להיות רק ממשלה זدون.

שם, עמ' 89.

מערכות פוליטיות אי-אפשר לנהל באסטרטגיה של מערכות ישנות.

על מדיניותנו הציונית, 1943, **במערכת**,
כרך שלישי, עמ' 133.

מדינת ישראל

הרצון היהודי למולדת מגובש בציונות, שהיא המדינה בכוח. תעוזת הציונות היא להוציא את המדינה מן הכוח אל הפועל.

זכויות היהודים חולותם בארץ ישראל, תרע"ח,

אנחנו ושבינו, עמ' לא.

הציונות פירושה בניית מדינה. ברגע שנוטלים מהציונות את יסודה הפנימי הזה, היא מסתרת ומתרוקנה מתוכנה.

שני גורמים, 1925, **אנחנו ושבינו**, עמ' צה.

העם היהודי רוצה להיות עם חופשי בארץ ועובד בראשות עצמו, זאת אומרת: מדינה יהודית. אבל יש מדינה ויש מדינה. אפשר לשאוף למדינה פרוסית, למדינה צריסטית, ואפשר לשאוף למדינה סוציאליסטית. אנו, הפעלים, שוואפים למדינה סוציאליסטית, שאינה משעבדת ואני מדברה עם ואין בה שלטון איש ובעם בעם. כשדנו בשאלת זו בוועידת עין-חרוד ציינתי שבמדינה שלנו אנו מתכוונים לשולטן על עצמנו, לשולטן לאומי עצמי, לאבטונומיה לאומית על יסוד טריטורילי. שאין בה כל השתלשות על אחרים. אין לנו כל כוונה, כל רצון וכל צורך לשלוט באחרים. הרעיון המדיני שלנו הוא שאחרים לא ישלונו בנו, ושאנו נעמוד – במידה שהדבר הזה אפשרי לכל אומה חופשית – בראשות עצמנו. המדינה שאנו שוואפים אליה בנויה על צדק חברתי ולאומי כאחד.

מתוך הויכוח, 1925, **אנחנו ושבינו**, עמ' פג.

המדינה היהודית לא תהיה כלל שאר המדינות מטרה לעצמה, אלא אך ורק אמצעי למטרה שמחוצה לה. מדינה זו לא תוקם לשם הנאת תושביה ואזרחה בלבד. המדינה תשמש מכשיר ואמצעי להגשמת הציונות: לא סיפוק צרכי היישוב הנמצא בתוכה בשעת הקמתה, אלא מקלט וכלי קיבול להמוני ישראל שבגולה. למדינה הזאת תהיה תעודה היסטורית – לשמש מנוף לקיבוץ גלויות, וрок תעודה זו תכשיר את זכות קיומה.

הליקות המדינה היהודית, 1937, **במערכה**, כרך ראשון, עמ' 280.

האופי הציוני של המרינה היהודית יובטח בה במידה שהשלטון במדינה ישען בעיקרו על הכוחות הציבוריים המזוהים את האינטלקטואלים שלהם עם האינטרסים ההיסטוריים של האומה והמעמידים עצםם ללא תנאי ושירות לשירות ההגשמה הציונית.²⁸²

שם, עמ' 282.

בנין המדינה וביצוע תפקידה לא יתכנסו בלי מאמצים חלוציים מוגברים ובלי שיתוף-כוחות בין יהודי ארץ ישראל לבין העם היהודי בעולם. המדינה היהודית לא תקום, לא תתקיים ולא תמלא את שליחותה, אם לא תשען על כוחו של העם היהודי כולם. בלי העם היהודי שמחוץ למדינה אין קיום למדינה, אין צורך במדינה ואין עתיד לממשלה. לא ארבע או חמיש מאות אלף יהודים יהיו נושאיה המדינה היהודית. המדינה תוקם, כדי לשמש את צרכיו של העם היהודי כולם. המדינה תתקיים, אם מהוריה יעמוד כוחו של העם היהודי כולם. המטרת שלשמה מוקמת המדינה – קליטת המוני ישראל והרשתם במלחת – לא תושג אך ורק בכוחותיה הפנימיים של המדינה.

באחד העיתונים הציוניים בפולין נתפרסם לפניו ומזה מה אמר, שיצא מעטו של אחד מעתיקי הציונים הכלליים, על דבר חדלוגנה של ההיסטוריה הציונית לאחר הקמת המדינה. לדעת העסקן הציוני הפולני לא יהיה עוד צורך בהיסטוריות ציונית, כי המלאכה הציונית תיעשה על ידי המדינה היהודית. בהנחה זו יש סירוס ריעונה של ההיסטוריה הציונית לא-פחות מסילוף משמעותה של המדינה היהודית. שליחותה של ההיסטוריה הציונית אינה מסתיימת עם הקמת המדינה – כי המדינה אינה השלב הכספי של ההגשמה הציונית. הקמת המדינה תזקיק ביתר שאת וביתר תקופה גיוס כוחות העם היהודי – כי הצרכים יגדלו, האפשרויות ירבו והתביעה של המונימ תגבר, והמדינה כשהיא לבדה לא תוכל לספק את כל הצרכים והתביעות ולבצע את כל האפשרויות; הבור לא יתמלא מחולתו, עלית מאות אלפי יהודים מהתפוצות, הקלטות בחקלאות ובחירות ובמלאת הים, לא תיעשה ביכולת המוגבלת של המדינה. אמנים הקמת שלטון מלכתי היהודי, המטיל מסים וגבה מכס וכורת בריאות מסחריות, תיזור יכולת כספית חדשה, שאינה ניתנת כלל לבי מדינה. אפילו האוטונומיה המקווצצת של עיריה בת מאות וחמשים אלף מאפשרת מלאה חיצוני של מיליון. והאפשרויות של מדינה תהינה גדולות פי-יכמה מהאפשרויות של עיריה. אולם יכולת המורחבת של מדינה תהיה זעומה ווללה לעומת הצרכים העצומים, כי לא צרכי תושבי המדינה בלבד, אלא צרכי עם, צרכי מיליון שמחוצה לה, יהיו עמוסים על מדינה יחידה במינה זו – וצרכים אלה לא יתמלאו על ידי תושבי המדינה, אלא בכוחו של העם, בכוחם של מיליון יהודים אשר מחוץ למדינה.

שם, עמ' 283-284.

במערכות התנועה הציונית יחולו בלי ספק כמה שינויים לאחר שתוקם המדינה היהודית. המסדרת של ההסתדרות הציונית והסוכנות היהודית, יחסיה עם היהדות הארץישראלית, עם חבר הלאומים, עם אנגליה ועם שאר המדינות בעולם, לא תוכל להישאר לאחר היות מדינה, כאשר הייתה לפני היות מדינה. הנציגות הממלכתית תתרכו כולה במדינה, אבל מזיאות שלטון יהודי, מוסד מהוקק יהודי, תקציב-מלך יהודי – לא תגרע אלא תגבר את כוחה של התנועה הציונית. וההסתדרות הציונית תיזקק למدينة לא-פחות משמהדינה היהודית תיזקק להסתדרות הציונית. הליכות המדינה היהודית לא יקבעו, אמנם, על ידי ההסתדרות הציונית, וההסתדרות הציונית לא תהיה כפופה למרות המדינה, אולם לשתייהן יחד יהיה תפקיד מסוים: הכשרת המונים לעליה. הסעתם והרשתם בארץ. מפעל העליה וההתיישבות לא יבוצעו אלא בסיווע המדינה היהודית וההסתדרות הציונית אחת. המדינה תשרת את העליה וההתיישבות היהודית בחקיקה, משטר, שיטת מכס וככפים ובריותות מסחריות, המכוננים לפיתוח אינטנסיבי מksamיל של כל שטחי המדינה בעמק ובהר, להרמת הפריון של החקלאות והחרושת ומלאתם חיים ורחבתן, להגנת התוצרת ושיווקה. אולם המדינה לא תוכל להעמיד עולם הכספי הדורש למפעל ההתיישבותי. ככל שהעליה תתרחב לאחר הקמת המדינה, כן יהיה הכרח להגדיל את האמצעים הלאומיים של העם היהודי מכל רחבי הגולה, למען האדריך את כישרונו הקליטה הכלכלית של המדינה ויצירת מקורות פרנסה וככללה נוספת. ההסתדרות הציונית תשתף בכךין המדינה ופיתוחה לא רק בקרנות הלאומיות. כמקודם תהיה שומה על ההסתדרות הציונית לחנוך את העם היהודי, לארגנו וללכדו, להכשיר את הנעור היהודי לתפקידיו כיבושים חלוצים בחקלאות, בעבודות ציבוריות, בים, בשמירה ובהגנה. להנحال לעם את הלשון העברית וספרותה, לגיס לעוזרת המדינה היהודית את הגורמים הבין-לאומיים. קיום המדינה ישמש בלי ספק גורם מהןך ומładך רב-אונים, אשר יסייע לתפקידו החינוכי, האירוגני והפוליטי, המוטל על התנועה הציונית. לאחר הקמת המדינה תרכזו ההסתדרות הציונית סביבה המוניים יותר מרובים מאשר עכשווי, וכוחה והשפעתה בתפוצות יגדלו. תגדל גם אחריותה.

הקוואופרציה המוכרחת בין המדינה היהודית ובין ההסתדרות הציונית לשם ביצוע השליחות המשותפת של שתין – תחייב חזית לאומית מאוחדת גם במדינה וגם בהסתדרות הציונית.

הליקות המדינה היהודית, 1937, **במערכה**,

כרך ראשון, עמ' 284-285.

הזהרת-בלפור לא הייתה אלא נסחה לא מושכלת ולא אידיאלית, אבל חשובה ורבת תוצאות. מטרתנו הפעם אינה יכולת להיות נסחה, ולו תהא זו המשוכלת והאידיאלית ביותר. הפעם علينا לחזור לקראת ביצועה של עובדה: עובדה של מדינה יהודית! מטרה זו צריכה לכוון ולהדריך מעכשיו את כל פעולותינו וצדיננו. מטרה

זו צריכה מעכשוו לhapeעim את כל הוויתנו, התנהגותנו, מאמצינו הפנימיים ויחסינו כפל-יהוץ.

עם פרוץ מלחמת העולם, 1939, במערכת,

כרך שלישי, עמ' 14.

העם היהודי אשר ישוב לארצו ויתרבה במדינתו, לא יוכל לשכוח את לפקים שנות הגולה ואת גורל בניו בנכ'r. לא תיכון מדינה יהודית, קטנה או גדולה, בחלק מן הארץ או בארץ כולה, אם במולדת הנביים לא יבוצעו הייעודים המוסריים הגדולים, הנצחים, שנשאנו לבנו ובנשותנו כל הדורות: חוכה אחת לגר ולאזור. משטר צדק, האבת-דרע, שוויון-אמת. המדינה היהודית תהיה למופת לעולם בהתנהגותה עם מיוחדים ועם בני עם אחר. חוק וסדר ישלו במדינתנו, ויד תקיפה תבער את כל רע בקרבנו. אבל בכיעור הרע לא נפלה בין יהודי ולא-יהודי.

נאום בקונגרס העשרים, 1937, במערכת,

כרך ראשון, עמ' 257-258.

אנחנו עומדים בראשית המלחמה. כאן בארץ רחוקים אנו עדין משדה-הקרב, אולם מיליוני יהודי פולין כל יום מביאים להם קרבנות חדשים. אם תארך המלחמה, נרגיש אותן גם בארץ ונעמור בפני מצבים קשים ומוסכמים! דרשו לנו מצפן פוליטי שיוכן את דרכנו בסרך האפל, בו אנו נכנסים. אנחנו יכולים לדעת כיצד ישתלשלו הדברים. אבל דרשו לנו נקודה מאירה באופק ההיסטורי, שתורה לנו את הדרך במצבים המסובכים הצפויים לנו. בעניין, המצפן הפוליטי הזה הוא – חתירה לקראת הקמת מדינה עברית בארץ.

חתירת לקראת מדינה יהודית; 1939, במערכת,

כרך שלישי עמ' 19.

צריך להוכיח שלמצוות המוני היהודים באירופה אין דרך אחרת בלתי אם ההתיישבות בארץ. ולשם כך – מדינה יהודית. ולא כמטרה סופית, זאת היא אחת מאמרות-השער בחזונות. מי יציג לדורות הבאים "מטרה סופית"? מי מהighb אותם לקבל את השטר שנקלל אנו? האם קיבלנו אנחנו מה שנשאר לנו מלפני 300 שנה?ומי יודע מה שהיה בעוד 50 או 100 שנים? וגם אנחנו איננו רוצחים להציג זאת כמטרה סופית. אנחנו רואים לפניו ברית מלכנית אחת של כל האנושות, עם אוטונומיה דימוקרטיית בכל ארץ וארץ, מדינה עולמית אחת, סידור עולמי אחד, ולא תהיה לא מדינה יהודית ולא צדפתית, ולא אנגלית. מדינה אינה יכולה להיות המטרה הסופית שלנו, בכלל אופן, לא לנו – של תנועה סוציאליסטית, אבל מדינה כאמצעי להתיישבות גדולה.

מדינה ציונית, 1941, במערכת,

כרך שלישי, עמ' 91-92.

מדינת ישראל תכוֹן אם תהיה מדינתי-הצדק.

מבחן הביצוע, 1942, **במערכה**,
כרך רביעי, עמ' 42.

יתכן שרבים מתוכנו עוד יוכו לראות בחיהם את דבר המהפכה היהודית: ריכוז מרבית העם במולדת שהפכה למדינה יהודית סוציאליסטית.

ציוויל המהפכה היהודית, 1944, **במערכה**,
כרך שלישי, עמ' 211.

קיים העם היהודי בלבד מדינה לא יתכן.
זהותם שונים מכל העמים – כל עם הוא שונה מחבריו. אבל גם למען שניהם דרוש
שנהיה – ולא נהיה אם לא תהיה לנו מדינה.

אין עתיד לנו בלי מדינה, 1945, **במערכה**,
כרך רביעי, עמ' 213.

אני יודע אם נוכח המתරחש בעולם נאריך ימים במלחמת הקיום הנואשת שאנו עומדים בה זה אלפיים שנה – אם העם היהודי לא יצטיד בעתיד הקרוב ביותר במכשור זה שעמד לכל העמים: במדינה שלו.

שם, עמ' 214.

בלי מדינה אין קיום לעם היהודי בעולם זה שאנו חיים בו עכšíו.

שם, עמ' 221.

כשהחרים מדברים על מדינה, הכוונה היא לכוח, שלטון, התנשאות. אומר לכם למה אנו מתכוונים באמרנו מדינה יהודית: אנחנו הנה על מנת להיות יהודים חופשים, כוונתי ליהودים חופשים במלוא מובן של שתי המיללים האלה: להיות במאה אחוזים – יהודים, ובמאה אחוזים חופשים. בשום מקום אחר בעולם לא יכולנו להיות יהודים כפי שרצינו ולא בני-חורים. כפי שמנגע לנו, ואנו מאמינים בזכותנו להיות יהודים מלאים, כמו שאנגלים חיים אמריקאים ואמריקני – חיים אמריקניים מלאים. גם להיות חופשיים מפחד, מטלות, מהפלה; לא להיות עוד נושא לדיברות, גם לא נושא לרוחמים ולאהודה ולפילנטרופיה או לחסד של זולתנו. אנחנו זכאים לכך כאנשי וכעם.

דבר ישראל בארץ, 1946, **במערכה**,
כרך שלישי עמ' 58-59.

ההיסטוריה גורה שנשוב לארצנו ונקים בה מחדש את מדינתנו היהודית – והמדינה היהודית תקום.

שם, עמ' 67.

למונח "מדינה יהודית" ניתנו בשגגה ובזדון כמה פירושים מוטעים ומוסלפים. יש אומרים, שמדינה יהודית היא מדינה שרק יהודים הם אזרחה; שזויה מדינה שכלי היהודים בעולם הם אזרחה; שזויה מדינה שדרת ישראל היא חותמה הממלכתית וכל תושביה כפופים לשולחן עירוך. כלומר: מדינה תיאוקרטית; שזויה מדינה אשר לשאים יהודים אין בה שוויון זכויות – ועוד פירושים אבסורדיים דומים, שאין להם, כמובן, כל שחר. מובן מalone, שמדינה היהודים תיקון רק במשטר דيمוקרטי ומשטר של שוויון זכויות גמור ומלא, גם שוויון אזרחי ופוליטי וכן שוויון דתי ולאומי, של כל תושביה, בלי יוצא מן הכלל גזע, דת ומין; ומובן שהיהודים, אשר היו מהווים למדינה היהודית היו אזרחים של הארץ אשר בהן גרוו, כמו שחברתי והאנגלים הם אזרחי אמריקה, אם כי יש צרפת ויש אנגליה, והאירلنדי באוסטרליה ובארצות הברית הוא אוסטרלי או אמריקני, אם כי יש אייר, ואם כי האירلنדי באשר הוא קשור למסורתumo ומקש טוב לארץ מכורתו.

אולם גם באמדנו: מדינה יהודית בנזיה על שוויון, חירות וديمقרטיה – מצינינם אנו רק אספקט אחד של המדינה, האספקט השלטוני בלבד; תכנה האמיתית, הציוני, של המדינה איינו שלם אם אין אנו מושיפים את יתר שלושת האספקטים, שעלייהם בנזיה הקונצפטיה של מדינה יהודית. שלושת האספקטים הנושפים הם: פיתוח, איכלוס, קידמה.

נאום בكونגרס הציוני ה-19, 1946, בمعרכה,

כרך חמישי, עמ' 114.

**הפלא קם ויהי – אומות העולם נמננו וגמרו להקים מחדש מדינת ישראל.
והפלא קם מפני שלושה אלה:**

א. העם היהודי האמין מازן ומעולם בפלא זה, וציפה כאלופים שנה לבואו. אמונה זו גופא היא אחד הפלאים ההיסטוריים ללא דוגמא בעולם. אין אנו מכירים עם אחר, שנשל מאמנתו ופוזר בגוים, כשהוא שנוא וمبוזה ונרדף, מבלי מנוח לכה ורgeo במשך מאות שנים – ואף על פי כך התמיד בקיומו המיחוד והחזק באמנותו שיבוא יום וישוב קוממיות לארצו ויהיה לעט עומד בראשות עצמו בمولתו ההיסטורית. בלי אמונה זו – לא היינו מגיעים עד הלו, ואמונה זו לא הcziba.

ב. מפעל חלוצי של שלושה דורות לבני נשות הארץ, מאז יסוד פתח תקופה לפני כשבעים שנה ועד הנחת צינור המים ויסוד היישובים הצעיריים בNEGם ימינו אלה. מפעל זה גילתה כוח-היצירה הגנוו בישראל סבאה המתנער ועדנת הארץ החבואה בהריסטות ושממות ועוזבה של מאות שנים. חלום דורות הפך בחלקו למציאות כובשת ומוסלפה.

ג. ברכת מפעלנו: במידה שפיזורי ישראל, סבלו ונדרדיו הציקו לעולם – ומצוות

ישראל הייתה במידה לא קטנה מצוקת עולם – בה במידה עוראה שבת ציון והתערות ישראל בארצו כבוד, רצון ואהדה באומות העולם. ואחד-עשר "המרגלים" ששלחה עצרת האומות המאוחדרות לתור את הארץ ולתתוה על עתידה וסידורה המדיני, מן הנמנע היה שלא יראו את הברכה הרביה הצפונה במפעל הציוני – מפעל העליה וההתיישבות היהודית – לא רק ליהודים עצם, אלא לארץ, למזרחה, לעולם. והעצה אשר יעצז לעצרת האומות להקים מדינה ריבונית לשארית ישראל בארץ – הייתה לחוק בין לאומי ולצץ המצחפון האנושי.

ליסוד המדינה, 1947, **במערכה**,
כרך חמישי, עמ' 255–256.

האומה היהודית כחטיבה קולקטיבית, המדינה היהודית כיחידה מדינית לא תהא נאמנה לקיומה, למஹתה אם לא תדע לקיים את המורשת ההיסטורית הגדולה של נביינו, המורשת שהיא גם משאם וחוזם של טוביה האנושות בימינו: אמונה באחדות המין האנושי, בשלום בינלאומי ואדיקות בעיקרון האנושי של הא躬ה, אלא הכרעה דيمוקרטיבית תקבע את יחסינו העמים, כשם שהוא חייבות לקבוע את היחסים הפנימיים בתוך כל עם ועם.

מערכה כפולה, תש"ח, **בhalbם ישראל**, עמ' 61.

המדינה היא המסגרת הממלכתית של האומה, בה מתגלים החירות, העצמאות והרצון הקיבוצי וההיסטוריה של האומה.

כיצור חי נתוננות המדינה והאומה לחליפות ותמודרות, ובשתייהן פועלים כוחות מתרוצצים, שונים, מתקנדים ומשלימים, התלויים בגורמי זמן ומקום ומתחלפים עם נסיבות פנימיות וחיצונית. בהרכב הממשלה ובקווי-פעולתה המשתנים מזמן לזמן משתקפת הדינמיות ורבת-התמודדות של המדינה והאומה.

עולם אין מדינה בלי מסד קיים, המրתק כל הדורות ומלך כל חלקי המדינה והאומה בכל שעה ושעה, ואין תלוי בחילופיות המקומות והזמן ואין משתנה עם המאורעות הזורמים. בלי קבועות ואחדות היסטורית זו אין שום מדינה ואומה בת-קיימה.

הדגל של המדינה מסמל אחידות וקביעות היסטורית זו ומיחד זהותה המתמדת. הדגל עומד מעל הממשלות המתחלפות ומעל הכוחות בתוך המדינה המתרכזים בלי הרף; – הדגל מגלה את היסוד המאחד, המאחד, הכללי, המשותף וההיסטורי שבסביבה ובאומה.

הדגל הציוני סימל את שאיפתה של האומה העברית נטולת המדינה – לחירות, לעצמאות ולשוויון ממלכתי במולדת.

חמשים שנה לאחרי הולדת התנועה הציונית המדינה, עם פרסום "מדינה היהודים" של הרצל – הוקמה מדינת ישראל, ודגל המדינה יגלה מעכשו לא שאיפה וחזון – אלא הויה והתהוו ההיסטוריה היהoga וגדלה.

עם יציקת הופסיטים הממלכתיים החדשניים לקיומו העצמאי שומה עליינו גם לקבע את דגל המדינה – שיסמל את אחדות ישראל, יהודו ועתידו העצמאי, שותפות הגורל של כל הדורות, מקדמות האומה לפני אף שנה עד סוף כל הדורות, עלינותו של הכלל ועדיפותו על כל חלק ופרט, ריבונותה של האומה והמדינה על כל בניה ואזרחה, על אף כל החליפות והתמורות במשטרת הפנימי וממשלתה.

הדגל, 1948, **במלחמת ישראל**, עמ' 197-198.

יעודה של מדינת ישראל הוא – קיבוץ גלויות, או במילים אחרות, חיסול גלויות.
אור תיכון המדינה, תש"ח,
במלחמת ישראל, עמ' 209.

מדינת ישראל היא אחד הגילויים של השאייפה הציונית והחזון הציוני של העם היהודי. היא הוקמה לשם ביצוע החזון הציוני, ותפקידו העיקרי הוא להעלות את נידחי ישראל ולבנות את שמות הארץ. כוחות זרים, שאין לנו שליטה עליהם, הביאו לידי כך, שמדינה ישראל תוקם תוך כדי מלחמה, ומאמציה העיקריים יושקעו בראשית קיומה בחזית הצבאות.

סקירה על המצב הצבאי והמדיני, תש"ח,
במלחמת ישראל, עמ' 122.

המדינה היהודית אשר הוקמה על ידינו בחמשה-עשר ביוםינו ונתקינה בידינו למורות ההתקפה המרוכזת של שש מדינות ערבי המצדירות ומודרכות על ידי הממשלה הבריטית – היא פרי רצונו ויכולתו של העם היהודי. את עצמאותנו לא קיבלנו כמתנת חסド מידי זרים – אלא טיפחנו, עיצבנו וככשנו בעוצם ידינו, בדים לוחמים ובמאמץ העליון של אומתנו.
מן היסטורי, תש"ח,
במלחמת ישראל, עמ' 214.

מדינת ישראל לא הוקמה להעניק עצמאות לאזרחה – אלא לבצע קיבוץ גלויות.
על הייחוד של פלמ"ח, תש"ח,
במלחמת ישראל, עמ' 249.

שנת תש"ח – שנת סגולה וברכה שתורה לעולם בחיי כל אחד מאיתנו, ואורה יבהיק
בהיסטוריה של עמנוא עד סוף כל הדורות.

ברכת ראש השנה לצבאי-הגנה לישראל, 1948,
במלחמת ישראל, עמ' 271.

מדינת ישראל היעודה לקיבוץ גלויות, לבני הארץ ולשלום עם שכנותיה לא תבצע שליחותה
בלי חירות פנימית ובלי שיתוף כל העם באחריות גורל המדינה.

לקראת הבאות, 1949, **חzon ודרך**, כרך ראשון, עמ' 26.

מדינת ישראל לא תיבחן בכוחה ובמשקה בלבד – אלא ברוחה. ירשנו ירושה גדולה – והיא
מחיבת.

מהפכת הרוח, 1949, **חzon ודרך**,

כרך ראשון, עמ' 33.

מדינת ישראל אינה דומה לשאר המדינות בעולם ואין היא רשאית להסתפק בצרבי השעה.
שם.

המהפכה שבಹקמת המדינה אינה אלא הקדמה למהפכה ההפוליה שתחול בגורל העם, שתיכנס
מצוריו ויתערה במולדתו, ובGORL הארץ, שתתגער ממשמותיה.
שם.

הקייםנו מדינה דינמית שפניה לייצרה וחידוש, בניה והרחבה, כיבושים ושינויים.
שם.

באללה תיבחן מדינת ישראל: היא תיבחן בדמות המוסרית שתשווה לאזרחה, בערכיהם
הannessים והחיצוניים, בנאמנותה, הלכה למעשה, לצו העלויין של היהדות: "ואהבת לרעך
כמוך". בשלוש מילימ אלה נתגבסה התורה האנושית הנצחת של היהדות. וכל סדרות
המוסר שבעולם לא יכולת לומר יותר מאשר נאמר בשלוש מילימ אלג, מדינת ישראל תהיה
ראואה לשם רק אם משטרת החברתי והמשקי, המדיני והמשפטי, יהיה מיסוד על שלוש
AMILIM נצחות אלג.

שם, עמ' 33-34.

רק על יסוד הציר "ואהבת לרעך כמוך" תיכון מדינת ישראל, הנאמנה לעוד האנושי הגדול
של היהדות.

שם, עמ' 234.

במדינהנו צריך לעלות ערכו של הספר, אבל علينا לחנק את הדור הצעיר גם לטבע, לרוח,
לחברה, למدينة, לעולם.

שם, עמ' 39.

מדינת ישראל היא הצעירה במדינות העולם, והיא מוקמת על ידי אחת האומות העתיקות ביותר ששרודו אחרי ארבעת אלפיים שנה. פניה מועדות לעתיד והיא עמוסה מורשת-עבר גדולה ויקרה, וعليה לדעת ברורות לאן ומאן. רק מתוך ידיעה זו תוכלך לקיים את יעודה האנושי ולקיים את ייחודה היהודי; כשורף-פעולתה בשטחי הכללה והביחסון תלויה ביכולתך המדעית והטכנולוגית, אולם מגמת דרכה עצמאוֹת תלוית בנאמנותה לערבי-הנץ המסורתיים, הזרים בספרים. רק עם כיבוש עצמאוֹתנו הממלכתית הוכשרו התנאים לפועלות-מחקר מקיפות, שייחספו את מלאה האור הזורח בספר הספרים ויגלו את הברכה הגנוֹה באדמה המולדת. ובמדינת ישראל תפארה חכמת ישראל – חכמת הטבע וההיסטוריה אחת.

שם עמ' 44.

שומה על מדינת ישראל להיות מדינה למופת, וזו מקום בשיתוף הכוחות של חלוצי-העבודה ואנשי-הרוח.

שם עמ' 47.

הקמת מדינת ישראל היא רק שלב ראשון בהגשמת חזונו ההיסטורי.

הממשלה ותוכננה, 1949, **חzon זדרה**,

כרך ראשון, עמ' 62.

שלטונה של מדינה עברית שומה עליו להיות שלטון חיובי ודינמי: שלטון יום, מפקח, מעודד, מתקנן, מכון ומקדם בכל שטחי החיים הכלכליים, התרבותיים והחברתיים, יוזם, מפעלי-פיתוחו, מעודד ומפתח ההברת התפקיד, מכון הורדת יוקר-החיים ומעלה את רמת-החיים, משליכל את הצד המשקי ואת שיטות העבודה בחקלאות, חקלאות ובניין וכל שאר ענפי המשק, מפקח על יבוא ומחירים ושוקד על מישיכת הון היהודי ובינלאומי להשיקעות פרודוקטיביות, שיסייע לפיתוח מהיר ויעיל של אפשרויות הכלכליות של הארץ, הרחבת כוח-יקיובלה והעלאת רמת-הHIGH של האוכלוסייה.

שם, עמ' 63.

מדינת ישראל תיבחן לא בעורר, לא בצבא ולא בטכנית, אלא בדמותה המוסרית, ובعرכיה האנושיים. אנחנו צריים, אמנים, לעשוו עוד מאיצ' גדול וממושך, למען נהייה, לכל הפחות, לכל הגויים. וליהיות "כל הגויים", כלומר עם נורמלי, ברייא, בז'חווריין, עצמאי – זה לא דבר של מה בכך. עם הקמת המדינה הבוחנו את התנאי העיקרי לשאיפת זו. אולם, "שובייניסט" היהודי במידה מסוימת כדי להאמין שלא די להיות סתם ככל הגויים. שום עם, עד כמה שאנו מכירים את ההיסטוריה, לא סבל כל כך, לא נאבק כל כך, ולא שילם מחיר רב כל כך, משך מאות שנים של יהודו, עם היהודי. אין ספק שיש סיבה עמוקה ומוקור לא-אזכור לתופעה ההיסטורית זו.

אנחנו מהעמים המעריטים בעולם, אשר הטענו את חותמנו על חלק גדול של התרבות האנושית: על התרבות של העמים הנוצרים והמוסלמים. משך הרoba דורות היינו העם היהודי שהאמין בחזון אחרית הימים. לא יתכן, אפוא, שהחזון אשר בו האמיןנו, לו ציפו, קיוו וחיכו משך דורות רבים, יצליח דוקא עכשו עם קום הפלא הגדול: מדינת ישראל.

תקידם של אנשי הרוח, 1949, **חzon v'darsh**,

כרך ראשון, עמ' 83.

עלינו למצוא דרך לשיתוף הכוחות הגשמיים והכוחות הרוחניים במדינה בעיצוב דמותה האומה: גם למען נחיה ככל הגויים, כלומר: עם בריא, שלם, חופשי, עצמאי, בטוח בקיומו, וגם למען יהיה גוי אחד בארץ, הטבוע בחותמו המיעוד והנאמן ליעדו ההיסטורי, לגנios היוצר החיים בתוכו, שעדין לא בא לידי גילויו המלא.

קום יקום החזון, 1949, **חzon v'darsh**,

כרך ראשון, עמ' 87.

ابן הבוון העליונה למדינת ישראל, אשר ממנה יתר ופינה לכל מאווי הדורות וכיסופיהם, וכלל תקוותינו ו חזוננו לעתיד, וגם לעצם קיומו וביתחונו של עמנו – היא יכולה ונישרנו לבצע קליטת עוליים וקיבוץ גלויות.

חג העצמאות, 1949, **חzon v'darsh**,

כרך ראשון, עמ' 114.

עini כל העולם נשואות למדינת ישראל – אם בהוקחה וידיות ואם בחשד ואיבה. בכישרונו להפוך את השווון האזרחי והחברתי במדינתנו לעובדה היה ויציבת, באורה חיינו הישרים ובמגלא-צדק שנפלס למדינת ישראל הבוחת בכוחה – נזקור החשד והאיבה ונגביר ההוקחה והידיות.

שם.

מדינת ישראל קמה לא בתוקף החלטות או"ם, אלא בכוח הרצון היהודי ובגבורת צבא הגנה לישראל.

שם, עמ' 117.

המדינה בימינו עברה כבר מזמן את השלב הפרימייטיבי שבו היו למדינה שני תפקידי-יסוד בלבד: משפט וביטחון, כאשר הגדרו זאת בני ישראל ב歐יקוח הקונסטיוטוציוני המפורסם עם שמוآل הנביא: "ושפטנו מלכנו ויצא לפנינו ונלחם את מלחמותינו". המדינה המודרנית הרחיבה ומרחיבה את תחומי פועלתה, ועל משפט וביטחון היא מוסיפה שירותים ציבוריים: חינוך, בריאות, פיתוח, מסחר ותעשייה, העלאת רמת-החינוך של האוכלוסין וצדומה.

מדינת ישראל עמויה בכל התפקידים של המדינה המודרנית – אולם עליה מוטל על נסף, גדול ומרכזי, מהוות את השילוחות המיוחדים, ההיסטוריה של מדינה זו ומפללה אותה מכל המדינות בעולם: קיבוץ גליות.

חוותנו, 1949, **חzon ודרך**,
כרך ראשון, עמ' 176-177.

אנחנו עם קטן ורל, עמוס צרכיס רכיבים גדולים. באמצעותם עליינו לבצע מפעלים אדריכליים. שומה עליינו מאמץ מתמיד, להתקדם ולהגיע לפסגה, לשיאו. ולאחר שנגיע לשיא נדע ונכין שאיןquia קבוע ועומד, אלא מה שהייתה אתמולquia – אינו היום אלא שלב לשיא חדש, יותר גבוהה.

שם, עמ' 179.

מדינת ישראל לא תתואר בלי עליונות הרוח.

לשורת העם, 1949, **חzon ודרך**,
כרך ראשון, עמ' 281.

לא משיגים מדינה חינם ולא בונים ומקימים אותה בלי קרבנות.

בעית עצמאיתנו, 1949,
כרך ראשון, עמ' 286.

מבחן העליון והסופי של מדינת ישראל יהיה מבחן-הרוח. לא רוח בוגדור לchrom, לא רוח כשלילת החיל והכוה. היהדות האמונה על תפיסת האחדות אינה מכירה בסתרות מדומות אלה.

תורה ומלכות, 1949, **חzon ודרך**,
כרך ראשון, עמ' 314.

ממשלה מדינת ישראל חייבת לדאוג לחיה-עולם לא פחות מלחייה-שעה.

נתע השממה, 1949, **חzon ודרך**,
כרך ראשון, עמ' 321.

טול מדינת ישראל חירותה הפנימית, האחריות האישית של טובי בנייה, הרגשות החליצית, ביטחונם בעצמם – אתה נוטל נשמת המדינה וממיית כושר התגוננותה.

חלוצים לישראל, 1950, **חzon ודרך**,
כרך שלישי, עמ' 44.

מדינת ישראל לא הייתה קמה בפועל ביום 14 במאי 1948 אלא היא הייתה קיימת בכוח לפני כן, בהיסטוריה כבטיב אין שם דבר נוצר יש מאין. ממשלה ישראל, צבא-הגנה לישראל, שיבת גליות, כלכלה לאומית עצמאית – ארבעה גילוייה הראשונים של המדינה, היו גלומים ביישוב היהודי ובמוסדותיו ובזיקת העם היהודי למדינה שנים רבות לפני היום הגדל בתולדות ישראל.

מאות שנים נשתרם זרע המדינה בנשפת העם, בכיסופיו הטמיריים, בתפילהו ובשירתו. עם הקמת החקלאות העברית הראשון בדורותינו לפני שבעים שנה נטמן זרע הפלאים בחיק האדמה הנשמה והעוזבה – ויצמח ויעש פרי למינו אשר זרעו בו על הארץ. מזמן לזמן התגעה סופה וסערה והניצנים הרכים כאילו נזרחה עליהם כליה, אך כוחות הנביטה. המופלאים היונקים מעין החזון ורצון התקומה של העם – גברו על רוח ולעפות, ובמסגרות שלטון ורژם וגדיל יישוב עצמאי שהבשיל בתוכו כל גרעיני המדינה: משק, תרבות, הנהלה עצמית, כוח מזוין.

במשך עשרות שנים הונחו היסודות למדינת ישראל המודשת. כל שעל אדמה גואל, כל מהרשא נהוגה בידי חורש היהודי, כל סדנה מופעלת בעבודה עברית, כל רובה מוחזק בידי שוטר יהודי – היו לבנים בבניין המדינה. לאט לאט נחפרו היסודות, נורתה אבן פינה, הונח ארייה. ורבים היו השליחים ושותים היו דרכם: חובבי ציון, נדיבים, מוסדות לאומיים, קרנות ציונות. כל אלה טיפחו וגידלו היישוב המתעצם, אולם המהפהכה ההיסטורית שנתחוללה ביום 14 במאיל לא הייתה באה אלמלא קדרה תמורה פנימית רבת המשמעות וסıcıומות: תגברות פועלתו העצמית של היישוב, שחדל להיות מושא על ידי העם שבגולה ונחפץ יותר וייתר לנושא הראשי והעיקרי של החזון המתגשם: התכנסות ישראל ועצמאותו במדינה.

הספר הלבן ומלחמת העולם השנייה – שתי הפורענות שניתכו על היישוב ועל הציונות ועמדו לכבות הגלות האחורה של תקوتנו, דוקא הם שעמדו לנו להפוך את היישוב לגורם עצמאי שהಚיר בוואו של היום הגדול ארבעה-עשר במאיל; ארגנה ה"העפלה", העליה החופשית שלא הכירה עוד במרות שלטון המנדט, וחולש כוחה המזין היהודי; עלייה ב' והגנה פתחו הדרכם למדינת ישראל. כי שתיהן נישאו בעיקר בכוח היישוב הארץ-ישראלית ובתנופתו החלוצית. בשני מפעלים אלה גילתה היישוב בגרותו המדינה והונח היסוד לעצמאותו הממלכתית.

עליה ב' והגנה אורגנו בכוח התנדבותו החופשית של היישוב – ומבעלי התנדבות חופשית זו היו: " קופר היישוב" שהוקם בשנת 1938, ו"מגבית ההתגייסות" שארגנה בשנת 1942, ושניהם התקיימו ושירותו את העליה והגנה, עד שמדינה ישראל ותקציבה הממלכתית ירשו את מקומם.

הקדמה בספר מגבית ההתגייסות, 1949,

חזון ודרך, כרך שני, עמ' 88-89.

מדינת ישראל שונה מכל שאר המדינות; היא מצויה על **בי'זען חזון הגאולה של האומה העברית**. לשם כך דרישה התנדבות חלוצית: לקליטת עולים, להפרחת השממה, לקיום הביטחון, להגשמה חזון אחרית הימים של נבאיי ישראל.

שם, עמ' 91.

מדינת ישראל אינה תכלית, אלא ראשית, לא קן אלא התחלה של המהפכה הגדולה והכפולה – הלאומית והסוציאלית. אבל גם בשלב ראשון זה של המהפכה נתקפלו בתוכה אחד שני הטענים של תנועתנו: היהודי והאנושי, הציוני והסוציאליסטי. שני הטענים אלה שלובים וкорוכים בכל מאויינו ובכל פרט ופרט של מפעלו היינן, ואינם ניתנים לפירדה. כל המעשה אשר עשינו ואשר נעשה, תכננו היהודי והאנושי אחוו זה בזו ויונק מרצון אחד: מהרצון לגאולה שלמה ומלאה, מהרצון לחריות ולעצמאות, לשוויון ולשלום, מהרצון לאחווה יהודית וככל-אנושית.

נאום בפתחת ועידת מפא"י, 1950, **חזון ודרך**,

פרק שני, עמ' 249-248.

המפעל שהמדינה מביאה לעם ישראל אינו פילנטרופי ואינו אידיאולוגי – אלא מפעל שתליו בו גורל כל עם ישראל, כבודו, מעמדו, הכרת עצמו, עתידו. שם, עמ' 258.

גורלה של מדינת ישראל כרוך ושלוב בגורלו וברצונו של העם היהודי. בלי הקשר האמיץ והאורוגני עם עם ישראל כולם – לא תיכון המדינה. מאידך – גורל כל יהודי וכל קיבוץ יהודי באשר הוא תלוי בגורלה של מדינת ישראל. דמותה, מעמדה ועתידה של מדינת ישראל יתנו לא כמעט מעמדם, דמותם, כבודם וערכם של בני ישראל בכל התפוצות לאורך ימים.

נאום בפתחת ועידת מפא"י, 1950, **חזון ודרך**,

פרק שני, עמ' 248.

כל אזרח היהודי במדינת ישראל חייב בנאמנות כפולה. שתיים שחן אחת: נאמנות כלפי מדינת ישראל ונאמנות כלפי העם היהודי באשר הוא. נאמנות אחת בלי חברתה אינה אלא כוחת ונטולת ונטולת ממש ותוכן.

שם.

מדינת ישראל היא מדינה לכל שאר המדינות. וכל הסימנים הכלליים המצוים ביתר המדינות – מצויים גם במדינת ישראל. היא עומדת על שטח מסוים, על יישוב הקיים בתוכה, על ריבונותה הפנימית וריבונותה בייחסי חזון. ואין שלטונה חריג מתחומי ארצها. אין מדינת ישראל שלטת אלא על תושביה. היהודים בתפוצות, שהם אזרחי הארץ, ורוצחים להישאר שם

– אין להם זיקה משפטית ואזרחית למדינת ישראל, ואין מדינת ישראל מייצגת אותם ממשום בחינה חוקית. אולם שונה מדינת ישראל משאר המדינות גם בגורמי תקומתה וגם במוגמות קיומה. היא קמה רק לפני שניםים, אבל שורשיה נעווצים בעבר הרחוק והוא יונקת מעינות קדומים;سلطונה מצומצם בתחום תושביה, אבל שורשיה פתווחים לכל יהודי באשר הוא. אין זו מדינה יהודית רק באשר היהודים הם רוב תושביה. זהה מדינה ליהודים באשר הם, וכלל הרוצה בה.

חוק השבות, 1950, **חzon ודרך**, כרך שני, עמ' 228.

מדינה אשר פתחה אפשרויות עצומות לעם ישראל; מדינה אשר ביצעה שמי מהאפשרויות הענקיות האלה; מדינה אשר חשפה אוור חדש על כל ההיסטוריה היהודית – בהארה לכל העם היהודי באשר הוא.

המדינה והעם, 1950, **חzon ודרך**, כרך שלישי, עמ' 101.

אנו בונים מדינת ישראל מתוך חזון נבואי וכיסופים מישיכים – להיות גם למופת ולמורה דרך לאנושות.

מדינת ישראל וה坦נווה הציונית, 1950,

חzon ודרך, כרך שני, עמ' 168.

מדינת ישראל נושא יعود לאומי ואוניברסלי, ונחתיא מחוז חפץ הראשי של תולדות עמנו – אם לא נצליח ליהפוך למאורי הרוח, לא לתושבי הארץ בלבד. אלא לכל פזרוי-ישראל ולעלום כולם.

תורה מציון, 1950, **חzon ודרך**, כרך שני, עמ' 188.

כוחה של מדינת-ישראל הוא במצפונה.

שאלות קוריאה, 1950, **דרך וחזון**, כרך שני, עמ' 238.

תקומת המדינה היהודית לא הייתה מאורע המוגבל למקום ולזמן התהוותו, אלא מאורע עולמי, גם במובן הזמן וגם במובן המקום, מאורע המסכם התפתחות היסטורית ממושכת, משדר מעוכות ומשמש בעצמו מקור לשינויים ולתמורות החורגים מסגרת תקופתו ומקוםו. חוק השבות, 1950, **חzon ודרך**, כרך שני, עמ' 229.

יש ביכולתנו להיות לאומה אשר תقدس שם ישראל ברבים ותנסה;cכבוד היהודי בכל ארץ. באמונה זו באננו הנה, באמונה זו פعلنנו, באמונה זו באננו עד הלום.

ליהדות אמריקה, 1950, **חzon ודרך**,

כרך שני, עמ' 367.

במדינת ישראל הרגע הוא על יכולתה המוסרית והתרבותית של האומה.

חלוצים לישראל, 1950, **חzon** ודרן,

.פרק שלישי, עמ' 44.

הקמת המדינה הייתה شيئا שאיפת דורות – וכשהגענו אליו, ראיינו כמה רוחקים אנו מהפיסגה. בכל פעם נגלה شيئا חדש. זהה תפארתו של אדם. זהו חביבונה של ההיסטוריה, זהה גדלוֹתָה של אומה – הסתערות מתמדת אל על, אמונה בחזון אחרית הימים, שאין לה אחרית.

שם, עמ' 21.

המדינה לא באה להקל העול ששמנו על עצמנו, אלא להארידו ולהגדילו.

שם, עמ' 25.

חלוצי מדינת ישראל ובוניה מנסים למוג החזון של נביינו לאחרית הימים עם חכמת תקופתנו וכיבושה התרבותיים והחברתיים.

שם, עמ' 149.

העם שהקים את מדינת ישראל היה מרוחק מארציו מרחק פיזי עשרות יובלות, אבל קיים בנפשו קשר בל ינתק עם מולדתו הקדומה. והחזון קם. ומדינת ישראל משתמש הוכחה ניצחת לעצמה ולעליוֹנותָה של כוחות הנפש והרוח המכריעים בהיסטוריה.

שם.

לא ככל המדינות מדינת ישראל. היא לא קמה כאשר קמו מדינות אחרות – אין דוגמה בהיסטוריה לתקומת מדינת ישראל. יחד תקומה הוא פרי יהוד יудה, לא תושבי הארץ הקימו המדינה, ולא למענם הוקמה. מדינה זו הייתה קיימת אלפיים בשנה ברוחו, בלבו ובחובנו של העם היהודי. לא בדורנו הורלק החזון – מדורה זו دولקת בנשمات העם היהודי לדורותין, והיא מאירה בנדרדי זה אלפיים שנה, בנתיבת הסבל והיסורים הנקראות ההיסטוריה היהודית. ומתווך חזון-עולם זה, חזון גאולתו שב העם היהודי כוחו המופלא לעמוד בפני מנדיו ומרודפיו. לא יהידים ובודדים – העם כולם נשא תוחלת הגאולה בלבו. ומדינה אינה אלא ראשית בוא התוחלת, וקיבוץ גלויות היא משאתה וייעודה ושליחותה של מדינת ישראל. בלי יעוד זה היא מתפרקת מתוכנה ההיסטורי ומתחשת לעם היהודי בימינו, בדורות שקדמו לנו ובדורות שיבאו.

התפקיד החלוצי בקיבוץ הגלויות, 1950, **חzon**

ודרן, פרק שלישי, עמ' 20.

הקמת המרינה היא המאורע הגדול ביותר בתולדות ישראל מאז יציאת מצרים וכייבוש הארץ על ידי יהושע بن-נון.

המדינה והעם, 1951, **חzon ודרך**,

כרך שלישי, עמ' 96.

כאן מתחולל דבר פלא שעוד לא היה כמותו לא בהיסטוריה היהודית ולא בהיסטוריה העולמית, והוא גדול מיציאת מצרים: ממצרים יצאו שיסים רכוא, והיו דרושים ארבעים שנה להגיע לארץ. והנה עתה כבר נכנסו במשך שניםים מעט שיסים רכוא, וזהי התחליה בלבד. שם, עמ' 97.

זכות היא להיות תושב מדינת ישראל – זכות שמילוי יהודים במשך הרכה יוכלוות לא זכו לה. אם כי רק בזכות התקווה הזאת הם התקיימו – זכות מהייבות.

שם, עמ' 102.

עלינו למשוך ארצה את היהודי ארכות השוויון, החופש והשפע, בעבותות אהבה בכוח תרבות – ישראל גבורה, שלא תפול מרמת-החיים שהיהודים האלה הסכננו לה בארץות מגורייהם. דרךנו במדינה, 1951, **חzon ודרך**, כרך שלישי, עמ' 125.

אין לנו נופלים בכישרונו מהאומות המוכשרות ביותר בעולם – ושות דבר לא ייכזר מאייתנו אם הוא לא נבצר מאחרים.

שם.

יהוד תקומה של מדינת ישראל הוא פרי יהודו של עם ישראל.

תקומת ישראל ויעודה, 1951, **חzon ודרך**,

כרך שלישי, עמ' 139.

מדינת ישראל שוכנת בצומת שלוש יבשות והיא משמשת גשר בין המזרח והמערב, וגורלה של מדינתנו הצעירה קשור במידה רבה בשמרות השלום ובחזקוק הדמוקרטיה בעולם. שם, עמ' 143.

התכזרותה של מדינת ישראל כמדינה תרבותית, דמוקרטית ושותרת שלום וקידמה, תשמש מופת ודוגמה מהנכת לכל שכינה. וב עצמי הצלחת מפעלנו ובchezקה של ישראל יש תרומה וערובה לביצור החירות והדמוקרטיה ולהצעדת הקדמה החברתית והתרבותית בקרב עמי המזרח התיכון.

שם.

מדינת ישראל היא פרי חזון, חזון שיבת ציון, החזון הפנטסטי ביותר שנשא עם בלבו במשך מאות שנים.

עליונות הרוח, 1951, **חזון ודרך**, כרך שלישי, עמ' 147.

אנו מאמינים שיש בידינו להראות לעולם דוגמה ומופת של עם עורך חייו ללא תחרות, ללא ניצול, ללא דיכוי ומשטחה. ונוהג לפי העקרון של עזרה הדרית.
שם, עמ' 148.

אני יודע מאורע אחד שאיחד כל כך לבות העם היהודי – כמו שאיחדה מדינת ישראל.
יהדות אмерיקה ומדינת ישראל, 1951, **חזון ודרך**,
כרך שלישי, עמ' 154.

הקמת מדינת ישראל היא תחילה, ותהליכי מושך.

שלום או מלחמה, 1951, **חזון ודרך**,
כרך שלישי, עמ' 164.

כל מדינה היא מדינה לתושביה בלבד, מדינת ישראל היא מדינה למען העם היהודי כולו.
שתי מערכות, 1951, **חזון ודרך**,
כרך שלישי, עמ' 184.

מדינת ישראל לא הייתה קמה, ולאחר שקמה לא הייתה מתקימת, והישוב שהקים אותה לא היה נשאר ממנו שיריד, וועל דורות ותקופות דורות היו נכרתים – אלמלא עמדה לנו בימים ההם גבורתם של מגינינו ומצילינו היחדים: – היכנים והבנות היקרים של עמנו, אשר חרפו נפשם למות על חירות המולדת והאומה אשר כה אהבו.

המדינה וה坦ועה הציונית, 1951, **חזון ודרך**,
כרך שלישי, עמ' 195.

הבחן העליון של מדינת ישראל יהיה לא בכוח צבא, לא ביכולתה המשקית ולא במספר אוכלוסייה – אם כי כל אלה חשובים לאין ערוך ומתנים קיומה ועתויה. מבחנה האמיתית והעלון של ישראל הוא ברוח, בנאמנותה ליעודים הגדולים של הנביאים בחזונות לאחרית הימים.
שם, עמ' 203.

על מדינת ישראל המיוערת להתרחק מכל אבק של רהב וגאותנות. אין דבר נלעג מהתרבות
של רשות. לא רק אדם, אלא גם מדינה צריכה לדעת סוד הצנעה כת. אבל אין לנו כל יסוד

להתבטל מפני אחרים. אין לנו מושללי ערך כל-עיקר. אין לנו אפילו נטולי כוח. בחלק זה של העולם כוחנו לא כל כך קטן, ובארץ זו כוחנו מכריע, אם כי אסור לנו להפריז במדתו. בעולם יש רבים, גדולים וחזקים מאיתנו לאין שיעור, אף מהבחינה המוסרית והתרבותית אין לנו מכיריים בעליונותם علينا, והגישה המוסרית-התרבותית מכרעת בעינינו.

מדיניותה החוץ שלנו, 1951, **חzon ודרך**,

פרק שלישי, עמ' 251.

מדינת ישראל היא מבחינה גיאוגרפיה חלק של המזרח התיכון. אבל מבחינה מוסרית-תרבותית היא ייחודה במינה בחלק זה של העולם, שונה בתכלית מכל שכנותיה, וכל מי שלא יכול ביחיד וזה יפנה למדינת ישראל כאשר הוא פונה לאחת המדינות במזרח התיכון, יחתיא המטרה לחלוין. מדינת ישראל הוקמה ונבנית על ידי אומה תרבותית בעלת מסורת מוסרית גדולה, וצמודה להזון אחרית הימים, הזון גואלה היהודית ואנושית.

שם, עמ' 252.

עם הקמת המדינה נתבררה ונתעמקה אהדות העם. למסורת העבר, שאיחודה את היהודים בכל תפוצותיהם, נוסף נכס חדש המעלה קרן של היהודים בעולם: מדינת ישראל.

כור מצרכ לעם, 1951, **חzon ודרך**,

פרק שלישי, עמ' 255.

לא כל המותר למדינה אחרת – מותר לנו.

ליום העצמאות, 1952, **חzon ודרך**, פרק רביעי, עמ' 12.

הקמת מדינת ישראל היא לא ניצחון ציוני בלבד – זהו מאורע גדול ומרכזי בתולדות העם היהודי, אחד מארבעת המאורעות העיקריים בתולדות ישראל מימי האבות ועד ימינו; מהרגע הראשון לקום המדינה עומד כל העם היהודי, מהוז למסורתם ברית מעטים מימי' ומשמאל, סביבה המדינה ורוצחה בשלמה, בביטחון והטהות – וגם מושיט יד נאמנה לבניה ולפיתוחה.

מעמד ההסתדרות הציונית בישראל, 1952, **חzon**

דרך, פרק רביעי, עמ' 18.

ממשלה הישראלית אינה מכונת להחזרת עטרת העבר ליושנה; להיפך, מדינת ישראל פניה מופנים לעתיד. אבל עתיד זה יונק גם מקור חייתה וראשותה של האומה וסופה לתוךו כל האור של מורשת העבר, אלא שה עבר הוא קניינו ואין לנו קניין העבר. העבר שוכן בתוכנו, אין לנו שוכנים בו.

בדרך כלל שופך העבר אור על ההווה, וההיסטוריה מסבירת את המתරחש בימינו על ידי

המאורעות שקדמו לו. אך יש גם שהוויה שופך אוור על העבר. ותקומת מדינת ישראל היא דוגמה מובהקת לכך.

עצמאות תרבותית, 1952, **חzon DDR**,

כרך רביעי, עמ' 50.

ארצנו קטנה ותהייה קטנה, גם אם נצליח להרחיב את תחומייה על ידי פיתוח, בנין ואמצעים אחרים. הגדלות היחידה, הצפואה לנו, הטבועה במחותנו, היא גדלות הרוח, המדע, הכרת עולם ומלוואו, גילוי רזי הטבע והוויה – בהם נעה ונתעללה.

ערבי הרוח, 1952, **חzon DDR**,

כרך שלישי, עמ' 282.

מדינת ישראל לא תתמלא מחוליתה – לא בשמירת ביטחונה לא בפיתוח ארצה ולא בכינוס נידחי ישראל. רק בשיתופו המאכימי של העם היהודי כולה נעמוד בפני הסכנות האופפת אתנו מסביב, ונכשיר את המדינה לשיבתי-השבות. זיקתה של המדינה ליהדות בגולה קובעת ומתנה יחסית לכל שאר האומות והממשלה. הבטחת חופש ליהדות הגולה להשתתף בבניינה ובשמירת ביטחונה של המדינה ולקיים אחדותו ותרבותו העברית של העם היהודי באשר הוא – יחד עם שמירת השלום בעולם – זהה המשימה העליונה של מדיניות החזון היישראליות בדורנו.

בעיתות חזק ובטחון, 1953, **חzon DDR**,

כרך רביעי, עמ' 206.

זיקת מדינת ישראל לעם היהודי מהווה שיקול עליון מרכזי ומרכיע במדיניותה. וכל מי ששולל זיקה זו, מחליש אותה, מקידם לה או מעדרף עליה זיקה אחרת – מתנכר למקור חייתה של מדינת ישראל.

בעיתות חזק ובטחון, 1953, **חzon DDR**,

כרך רביעי, עמ' 199.

במדינת ישראל גופה אסורה אף פעם להשתעבד ליש ולקיים, אלא علينا לבחון היש מבחינות החזון, ואסור לחשוך כל מאמץ למען התאים המצוי לרצוי.

שם, עמ' 202.

עם היהודי שלא נכנע לתקיפי עולם ודרך בשבייו המיחוד גם בהיותו בזיהורי ועצמאי ומעורה במולתו, וגם בהיותו תלוי באחרים וምופזר בין הגויים, כן גם מדינת ישראל רואה עצמה כמטרה לעצמה ולא כאמצעי בידי אחרים. היא צועדת על בימת ההיסטוריה העולמית לקראת מחוז-חפיצה המואר בחזון משיחי. היא מכירה בכוחה החמרי הצעיר והמצער ובתחומי

יכולתה והשפעתה המצוות. אבל היא מאמינה ובוטחת ביכולת הזרוח בנסיבות האמת הנצחית והמנצחת. היא יונקת מענינות קדומות, שמיימי ישועתם לא פסקו עד היום זהה, ונינה לעתיד.

שם, עמ' 204.

ממשלה ישראל חוללה מהפכה מדינית וארצית הבולטת לעין כל, מאורע זה מחולל גם תמורה רוחנית ותרבותית רבת-תוצאות, שהיא אולי עדין סמיה מן העין הכלתי מזינית, אבל תולדותיה יתגלו יותר ויותר במרוצת הזמן.

הנדורים והפייזר לא יכולו ממש אלפי שנה לעקור קיומו של העם היהודי ולמחוק צלמו המיוحد, אבל הם עיקמו וסילפו דמותו. התלות בזרים נטלה מאייתנו חירות מחשבה והרהור, טבעה בנו בידועים ובלא יודיעם השתעבדות פנימית, והצהרה אופקי ראייתנו. עם נתון לחסド זרים קשה לו לראות עצמו באור נכון.

עם הממשלה המדינית משתנה באופן יסודי ראיית עצמנו, ראייתנו את העולם, ראיית העולם אותנו, ודמותנו הפנימית והחיצונית מתעצצת מחדש. אנו יותר ויותר מתלבטים למקור ולשורש ההיסטורי של אומנתנו בהתחווה ובעצמותה הקורומה, ולמורשתה הרוחנית מתkopfat התנ"ך. ובאותו זמן – אנו עושים יותר ויותר לאזרחים חופשים של העולם הגדול ומתערים במורשת האנושית האוניברסלית של כל הדורות ושל כל העמים.

עכמאות תרבותית, 1952, **חזון ודרך**,

כרך רביעי, עמ' 49-50.

אלפי מתנדבים מחמישים ושחים ארצות נצטרפו ללחמי הקוממיות, וכל הפזרה היהודית בארצות החופשיות, ויהדות אמריקה בראשה, השתתפה בנפש חפץ וברחוב לב בבניין נשות ובקיבוץ גליות במולדת-הקדומים של האומה. ראיית בעניין הפגנות אהבה וגאון של מיליון יהודים בארץות הברית במאי 1951. בשני הכנינוסים בירושלים בספטמבר 1950 ובאוקטובר 1953, נתגלו שוב אמוני התפוזות למדינת ישראל.

דברי פרידה לעם, 1953, **חזון ודרך**,

כרך חמישי, עמ' 13.

לא זינו במדינה מן ההפקר. בנוינו ובנויתינו היקרים והנאmins מסרו להם חיים על תקומה ישראל.

שם, עמ' 17.

המדינה הקדומה הסתפקה בשני תפקדים אלמנטאריים: ביטחון ומשפט. כשהبني ישראל דרשו ממשוואל הנבניה לשים להם מלך, אמרו לו: "ושפטנו מלכנו ויצא לפניו ונהלחם את מלחותינו".

המדינה המודרנית אינה מסתפקת עוד בשני תפקדים יסודיים אלה, אלא היא מנסה לספק כל צרכי האזרח ועוסקת בכמה שירותי הציבור.

מדינת ישראל עושה מה שעושה כל מדינה מודרנית, ועליה מוטלות שלוש משימות נוספות:

קליטת עולים, מיזוג עליות ופיתוח ארץ נשמה.

חוק שירות המדינה, 1953, **חzon זדרה**,

כרך רביעי, עמ' 217.

כושר הפעולה של המדינה אינו תלוי אך ורק בכושר הפעולה של מוסדותיה הרשמיים – הכנסת, הממשלה והמנגנון הממלכתי, ככלו: עובדי המדינה, הצבא והמשטרה. יותר או weniger מדינה אחרת תלויה מדינת ישראל ברוח וברצון הפועם בעם כולם, בנוכנות של כל אחד מאזרחי המדינה לעשות חובהו לכלל, ברגע של האחוריות הממלכתית של כל תושב. מכל שהעם כולם יוכשר וירצה לשאת בעול המדינה – אولي העול הכביד ביותר שיש לאיזו מדינה שהיא – לשואו יعمالו המוסדות הרשמיים. אולם גם כושרו של העם תלוי לא מעט במוסדות הרשמיים ופעולתם המתוכננת.

חוק שירות המדינה, 1953, **חzon זדרה**,

כרך רביעי, עמ' 217.

כעם היהודי שלא נכנע לתקיפי עולם ודרך שבהילו המיחוד גם בהיותו בני-הזמן ועצמאי ומעורה במולדתו, וגם בהיותו תלוי באחרים ומפוזר בין הגויים, כן גם מדינת ישראל רואה עצמה כמטרה לעצמה ולא כאמצעי בידי אחרים. היא צoudת על ביתם ההיסטרוריה העולמית לקרأت מחוץ חפה המואר באור משיחי. היא מכירה בכוח החומרិי הצנוע והמצער ובחומרי יכולתה והשפעתה המזומצמים. אבל היא מאמינה ובוחתת בכוכבה הזורחת בנגוזות האמת הנצחית והמנצחת. היא יונקת מעינות קדומים, שמיימי-ישועתם לא פסקו עד היום הזה, ופניה לעתיד. מורשת העבר יזכה בנו הכוח לעמוד ייחדים ובבודדים ומונדים בעולם עזין וזר: ולא נס ליהה ולא נמר טעמה של מורשת יקרה זו האצורה בספר הספרים. הבשורה החרותה על דפיה הנצחיים היא בשורת היושעה והגאולה והתעלות אדם עלי אדמות, והיא המתה הגדולה שנתן הגנים היהודי לאנושות כוללה. אולם בדרכנו הארוכה בארץות רבות למדרנו גם דברים אשר לא ידענו ביום הבית הראשון ולא ביום הבית השני; ובמאות השנים האחרונות. היינו שותפים לייצרה המדעת והרוחניות הדגולת, שהפכה פנוי האנושות ופתחה פתחה לגילוי סודות הטבע, ולשליטה על איתניה, ומיכיבושים אלה לא גרפָה. אלא להיפך, נגביר ונדריך אותם עד אין קץ. כאומה מזרחה שספגה לתוכה כל רכושו הרוחני של המערב – נדע לגנות המאור הגנו בעמים הגדולים והעתיקים השוכנים ביבשת הגדולה אליה שבנו – עמי הodo וסין ושכנותיהם השוניים, גם נוסיף לטפח אוצרות המדע והטכנולוגיה של עמי המערב. ומשום כך לא תצמצם מדינת ישראל קשריה ויחסיה, לא בחלקי עולם מסוימים ולא

בסוגי מדיניות מיוחדות. כעם-עולם על מדינת ישראל להשתלב בכל המשפחה האנושית, ולהתקשר עם כל האומות. אבל זיקתה הראשונה והמכרעת היא לפזרה היהודית. קיומה בגולה, כינוסה במולדתה, אחדותה באשר היא – זהו החותם המשולש הקשור מדינת ישראל לעם היהודי באשר הוא.

בעיות חוץ וביטחון, **חzon ודרך**,

כרך רביעי, עמ' 205-206.

עם קום המדינה נקבעה ממעין סתום בכל רחבי הגולה אהבה عمוקה, מלאה גאון וחרדה, לישראל.

אליה הם גילויו שותפות-גORLD ואחותה יהודית. והם לא יחלפו.

דברי פרידה לעם, 1953, **חzon ודרך**,

כרך חמישי, עמ' 13.

יסוד מדינת ישראל אינו מן המאורעות העולמיים המשנים מהלך ההיסטוריה האנושית ופותחים פרק חדש בתולדות העמים. היה זה מאורע צנוע הנוגע בעיקר לגורלו של עם אחר קטן, אשר לרגל פיזורו בעולם וההיסטוריה המיוונית שלו וכן גם השפעת תרבותו ואמונו על עמי הנצרות והאיסלם – ערכו האיכוטי גדול במידה ניכרת על כמותו המספרית.

אבל המאורע של חידוש מדינת היהודים, כשהוא לעצמו, הוא אחד המאורעות המופלאים והיחידים במיןם, שאין לו דוגמה בהיסטוריה האנושית. החלום על הקמת מדינה יהודית חי בקרב העם היהודי בכל הדורות, ובכל ארצות-נדדייו. אבל אם היה פעם חלום מדיני שלא היה לו כל סיכוי מעשי להגשמה, שכן עמד בסתייה מוחלטת לכל נתוני המציאות, הרי היה זה החלום של מדינת יהודים בארץ ישראל.

מדוע לא שלטוון ממושך, 1954, **חzon ודרך**,

כרך חמישי, עמ' 22-23.

מדינת ישראל בימינו נוצרה כולה על-ידי היהודי התפוצות, וכיומה ועתידה תלויות למגורי בקיומה ועתידה של היהדות בעולם. רק מוכיסנורים וקלידעת יכולים לדמותם בהם, כי מדינת-ישראל כבר עומדת על תיליה ועתידה נכוון בידיה. לא זו בלבד שמדינת-ישראל נוצרה למען העם היהודי ועל ידיו, אלא שעתידה וגורלה תלויות בהחלה ביהדות העולמית.

זיקה לנצח ישראל, 1954, **חzon ודרך**,

כרך חמישי, עמ' 60.

המדינה היא הציג של תקוות הגאולה וחזונה.

מדינה למופת – מטרה ואמצעי, 1954, **חzon ודרך**,

כרך חמישי, עמ' 79.

במציאות של תקופתנו לא תתקיים היהדות בלי המדינה, כי אורבת לה סכנת ההתבוללות שלא מדעת, כאשר לא היה מעולם.

שם, עמ' 80.

היות העם היהודי עם-עולם – עושה את מדינת ישראל למדינה של עם-עולם ולמען עם-עולם.

עם מזרח תיכון או עם עולם, 1954, **חzon ודרך**,

כרך חמישי, עמ' 135.

בהקמת המדינה עליינו על הר תלול. אין לנו עוד הברירה לעמוד במקומנו: או שנתגלה במודר עד לתהום, או שנטקדם במעלה ההר עד הפיסגה.

קארירה או שליחות, 1954, **חzon ודרך**,

כרך חמישי, עמ' 214.

המדינה אינה באה לעם ישראל באידיאולוגיה ובפילוסופיה היטרונית – אין המדינה גופהמושבעת ועומדת על אידיאולוגיה ופילוסופיה מסוימת, ואין לה כל צורך לדושה הסכמה מצד תפוצות ישראל לאיזו אידיאולוגיה שהיא; ובזאת ההבדל בין ובין הסתדרות הציונית המחייבת חברה למינימום אידיאולוגיה משותפת. אין גם המדינה פונה לגש הרחמים של בני-ישראל, אין היא זוקה לרחמים אלה ואין היא מבקשת תמיכת היהודי חז לתוכשי ארצה. המדינה באה לעם היהודי במפעל ההיסטורי, שערכו, חיוניותו, הכרחותו המוסרית והמעשית מוכחים ובורורים מתוכו לכל היהודי באשר הוא, אם רק לא מהק צלמו היהודי והאנושי מתוך התנכורות ושחיתות מוסרית ורعنונית, כאשר עשו אנשי היבסקציה מימין ומשמאל. המפעל שהמדינה מביאה לעם ישראל אינו פילנטרופי ואני אידיאולוגי – אלא מפעל שתלו בו גורל כל עם ישראל, כבודו, מעמדו, הכרת-עצמיו ועתידו.

שם.

יותר מדי מדבר שמה, ופחות מדי התישבות ופיתוח;
יוטר מדי ריכוז וצפיפות בערים (גם המושבות הפכו ערים) ופחות מדי אוכלוסין בגבולות;

יוטר מדי מתוכים ומשרתים, ופחות מדי עובדים יצירניים;
יוטר מדי דרישות אחרי נוחות, רווחה ועושר, ופחות מדי פרוון-עבורה ויזמה חלוצית;
יוטר מדי פילוגים ומריבות, ופחות מדי מאין משותף ואחריות כללית;
יוטר מדי مليיצות על אהווה ואחדות יהודית, ופחות מדי הוושטה עזרה ממשית לעולים חדשים;

יוטר מידי תביעות מהמדינה ופחות מידי תביעות עצמו;
יוטר מידי בקשת זכויות, ופחות מידי מילוי חובות.

על העבר ועל העתיד; **חzon ודרן**,
כרך חמישי, עמ' 277.

גורלה של ישראל תלוי בשני דברים: בכוחה ובצדקה.

על מה לחמנו, 1957, עמ' 8.

ישראל יוצרת ומתחזקת תעודר כבוד ותקרב לבבות, גם במורח וגם במערב.
דברי ראש הממשלה בכנסת, **דבר**, 19.11.57.

אנו מדינה צעירה. ובמידה ידועה, יחידה במינה, ותנאי תקומתה ונסיבותיה כמעט שאין להם דוגמא בהיסטוריה האנושית. אבל אנו כוכבים לאט-אלט מקום מכובד בעולם. יש לנו ידידים. נחקק קשרינו עם ידידים אלה, ונרחיב עד כמה שאפשר את חוגם וסוגם.
שם.

מדינת ישראל היא ילדות חזון ההיסטורי; חזון זה טופח בנשمة העם במשך דורות. תקומת ישראל הייתה חייה אלף שנים בלב העם היהודי המפוזר, המנותק מולדתו, הגמול מעובדה ומאדרמה.

חזון העם הקים את המדינה, אבל המדינה עוד לא הגשימה את חזון העם.
ההסתדרות במדינה, עמ' 13.

בחזית המדינית עדרין לא השלימו אויבינו איתנו. אני מתכוון לאויבים שצכאותיהם חונים על גבולות המדינה. הם אולי פחות מסוכנים ברגע זה מאשר אחר. יש לאומה היהודית מואז ומעולם אויבים רבים ואדרירים, מהם שליטים בחומר ומהם שליטים ברוח. ושני הסוגים אינם רואים בעין יפה עם זה היוצאים-ופן ואינו מסתגל למסגרות הקיימות ואין עונה "אמן", אלא ממשיך בקשיות-עורף בדרכו המיוحدת. עם כזה אינו אהוב על תקיפיעולים. אמנם מזו הוקמה המדינה ענו רבים "אמן", יש שאמרו זאת בלב שלם ויש בלב ולב. אבל עוד וביסס בכך שלמים לא השלימו איתנו ולא הכירו בנו, והם מוחכים לשעת- כושר או למדחה מצדנו.

שלוש חזיתות, 1949, **חzon ודרן**,
כרך ראשון, עמ' 93.

יש שני מקורות משותפים למדינה ולקבוצה – חזון ההיסטורי ורצון חלוצי. מדינת ישראל לא הוקמה בארכעה-עشر במאי על ידי אישים בודדים או מוסדות לאומיים או אפילו אך ורק

על ידי שיש מאות אלפי יהודים ומעלה שהיו אז בארץ. גם לא דורנו כולם הוא לבודו עשה המעשה הזה – אלא העם היהודי לדורותיו, אשר נשא בלבו בכל הזמנים ובכל הארץות ובכל התנאים חזון התקומה.

זה היה חזון של עם שאינו נכנס גורלו המר – אם כי המר לו הגורל כאשר לא המר מעולם לשום עם אחר, וההיסטוריה כאילו גורה עלייו כליה. אבל בחוץ אלה בלבד לא נגאל ולא יכול להיגאל. רק עם ה策טרופות הרצון החלוצי, רצון ההגשמה, הרצון המפעיל כוחות האדם ויכולתו לביצוע מאוויאו וכיסופיו – נפתחה הדרך המשנית לגואלה. רצון זה התלקח מזמן – בזמן, נתעורר ודען. ורק בשבועיים הבאים לאחר מכן, התמיד וגאה והאדיר – בראשית החזון קמה ונהיתה.

בזכות שני הכוחות הנפשיים האלה – אמונה בחזון והרצון החלוצי – הקימונו הקבוצה ובנינו המדינה. ביודעים ובלא יודעים פעמו שני הכוחות האלה ביוזרי הקבוצה ובוני ההתיישבות העובדת. יתacen שלאנשי הקבוצה לא היתה מלכתחילה שום תיאוריה כללית על פתרון שאלת החברה וקשרי התיישבות של עם גולה בארץ נשמה. אולם פעם בכלם חזון ורצון לחי עבורת-ישראל, לחי אחותה וחירות. הם האמינו באמת הפשטה והעמוקה, שהם לאדם אינו אויב וצער – אלא שותף וועוז, ושחייב החברה צרכיים להיבנות לא על תחרות וריב אלא על עזרה הדורית ושיתוף פעולה.

בכוח החזון והרצון החלוצי, 1949, **חזון ודרך**,

כרך ראשון, עמ' 262-263.

עוד זמן רב עליינו לחנן דעת הקהיל בעולם להבין את מצבנו המיחור וביעויתנו ומשימותינו הייחודיות. היינו כל הדורות עם יוצא דופן, עכשו אנחנו גם מדינה יוצאת-דופן; לא כל מה שהותל עליינו לבצע, מתאים למושגים המקובלים בעולם, והרצון הטוב והבנה של יידינינו בעולם הם צורך חיוני של מדינת ישראל.

שלום או מלחמה, 1951, **חזון ודרך**,

כרך שלישי, עמ' 165.

גם חזון הצדק החברתי ושוויון העמים אשר העם היהודי נשא בחוכו משך שלושת אלף שנה, וגם האינטרסים החיווניים של העם היהודי בגולה ועוד יותר בארץ ישראל, מחייבים בהחלט ובלא תנאי, שהזוכיות והאינטרסים של תושבי הארץ הבלתי יהודים יישמרו ויכובדו מתוך הקפדה יתרה.

זכויות היהודים וזולתם בארץ ישראל, טרע"ח,

אנחנו ושכנינו, עמ' לב.

עצמאות

השתחררות משלטון נרכי אינה אלא התוכונה השילilit, הבלתי עיקרית של עצמאות. עצמאות יש משמעות חיובית, והיא העיקר. והתוכן החיובי של העצמאות פירושו – אחריות, אחריות כבדה ונוראה, אחריות קולקטיבית של הקיבוץ היהודי. ונשיאהו בעול של עליה, פיתוח, שוויון ושלום.

ニICONI, 1947, במערכה, כרך חמישי, עמ' 247.

פשרה של המהפכה היהודית הוא במילה אחת – עצמאות! עצמאות לעם היהודי במולדתו. וכשם שתלוות אינה רק מדינית או כלכלית, אלא גם תלות מוסרית, תרבותית ואינטלקטואלית, תלות בכל רמ"ח אברים ושות"ה גידים, בכל נימי הנפש, תלות ביודעים ובלא יודעים, כך עצמאות אינה עצמאות מדינית וככלכלית בלבד, אלא גם רוחנית, מוסרית, שלילתית, וראשיתה – עצמאות שבלב, עצמאות שבהרגשה, עצמאות שכרצון. ומתוך העצמאות הפנימית נרכמת העצמאות החיצונית, עצמאות בהווי, בהנלה, ביחסיזחוץ, בمشק, והיא הולכת וمبرוצעת על ידי כיבוש העבודה, קרקע, לשון ותרבות, כלי ארגון והtagוננות, מסגרת לארמית ותנאים ליצירה וקיים עצמאיים, לבסוף – על ידי כיבוש ממלכתיות. זהו דבר המהפכה היהודית.

ציוני המהפכה היהודית, 1944, במערכה,
כרך שלישי, עמ' 201-202.

העצמאות מתחילה בלב, בלי עצמאות מוסרית ואינטלקטואלית, אין יסוד לעצמאות ממלכתית.

איך תיכון המדינה, תש"ח,
במלחמת ישראל, עמ' 212-211.

אין שום אומה בעולם הנהנית מעצמאות מוחלטת, לא רק אומות קטנות כעם היהודי והעמים הערבים, אלא גם אומות אדרונות. אחד הביטויים לכך הוא או"ם. לא חשוב כרגע אם לאו"ם יש או אין כוח מכריע ומציע, אם אפקטיבי או פיקטיבי. העובדה שהוא קיים וממלכות רבות,

ובתוכן העצמות האדריות ביוטר בעולם, יש להן צורך להיות בתוכו – מראה שיש זיקה הדנית בין כל המדינות. ואם בגבולות כך – בBINIONOT ובקנטנות על אחת כמה וכמה. וכשם שאין עצמות מוחלטת כך אין גם תלות מוחלטת.

לקראת הבאות, 1949, **חzon ודרך**,
פרק ראשון, עמ' 11.

רצה הגורל שמדינת ישראל תקים מתחם סערת מלחמה, עם ישראל המשוחרר יתגלה לעולם קודם כל לא בכושר-היצירה והרוח, אלא בכושר-מלחמה ובכוחו הצבאי. בחודשים הראשונים לעצמותנו חיבים היינו לרכז את כל מרצנו במטרת העיקרית: להדר אובייננו. בדיעבד גם זו לטובה. טוב שנדע, ותדע ההיסטוריה וידע העולם, שלא קיבלנו את עצמותנו מידי אחרים ובמתנה, אלא שלימנו בעדר מהיר עליון, מהיר דם בנינו היקרים ביוטר, והקימו מדינתנו בידינו-אנו ממש.

מהפכת הרוח, 1949, **חzon ודרך**,
פרק ראשון, עמ' 29.

אין עצמות פוליטית בלי עצמות כלכלית. אם לא נוכל לקיים את משקנו, אם לא נצליח להגדיל התעשייה, להרחיב החקלאות, להקים תחבורה ימית ואווירית מסועפת ומהירה, אם לא נבטיח מזון, חומר גלם ואמצעים כספיים מספקים – לא תעמוד העצמות הפוליטית ולא יקום הביטחון.

ומהו המקור והמעין של עצמות פוליטית וכלכלית? עצמות-החזון, עצמות מוסרית ורעיון. עצמותו של אדם ועצמותו של עם מתחילה בלבו ובמוחו, ומהם היא יונקת. רק אומה שיש לה חזון עצמאי (ולא רק חזון-עצמות), רק אומה שהיא בת-חרוץ ברוחה ובת-חרוץ בקביעת דרכה ומחוז-חפצה ההיסטורית, רק אומה כזו תבצע ותקיים עצמותה הפוליטית והכלכליות. תילחים עליה ותנהיל לעצמה ניזחון.

כל אלה – ביטחון, עליה, רמת-היחסים הוגנת, ועל הכל עצמות פוליטית, כלכלית, מוסרית – אינם תלויים אך ורק בפועל. המשימות המוטלות על המדינה ביוםינו תלויות במאמציהם של כל חוגי היישוב, ללא הבדל. יתר על כן: מאמצי היישוב לבדו לא יספיקו. נדרש מאמץ גדול וממושך מכל העם היהודי בתפקידו; לבדנו לא נוכל לשאת במעמדה הכבודה – לא של ביטחון ולא של קליטת-העליה. אולם חותם-הסדרה, הלווי של העצמות. המשען הנאמן של העצמות המדינית, הכלכלית והמוסרית, והמנוף למאץ ולכוננות ולדריכות – זהו המעדן העובד. אם הוא יאמץ ויגבר – תאמץ ותגבר עצמותנו, אם הוא יכשל – נכשל וניפול בnofלים.

בעיות עצמותנו, 1949, **חzon ודרך**,
פרק ראשון, עמ' 287.

עצמות אינה רק זכות אלא גם חובה, וחובה כבודה.

שם, עמ' 288.

דרך העצמות זרואה מוקשים ותלאות, ומהוזחפה אין להגיע אליו בלי מאמצים מתמידים וקרבות מחים.

בכוח החזון והרצון החלוצי, 1949, **חzon ודרן**,

כרך ראשון, עמ' 270.

קיים עצמות מוסרית ומחשבתית של העם היהודי מהיב מאץ נפשי מתמיד לא פחדות מקיום עצמותנו המדינית והכלכלית, כי בעצמותנו הרוחנית מתנקשים לא פחות מאשר בעצמותנו החומרית. וכוחות העומדים נגדנו במאבק האידיאי הם עצומים ורבים לאין ערוך מלאה שעומדים נגדנו במערכות אחרות. אבל אל ניבהל: מאבק רעינו לא הוכרע אף פעם בחיל ובכח אלא ברוח, ורוח ישראל לא ישקר. על כך עדים ארבעת אלף שנות קיומו. יהוד וייעוד, 1950, **חzon ודרן**, כרך שני, עמ' 33.

עצמות ישראל פירושה ראיית המרכז, השורש בתוכנו אנו, וקביעת דרכנו בהווה ובעתיד, ביחס פנים וביחס חוץ, בשאלות ההווה ובשאלות העתיד – מתוך חירות גמורה ומלאה לפוי רצונו, צרכינו, נסיבות חיינו, מאויינו וחזוננו, ללא תלות בשום מרות חיצונית זרה, גדולה או קטנה.

יהוד וייעוד, 1950, **חzon ודרן**, כרך שני, עמ' 28.

עצמות רוחנית אינה שלילת זיקה כל אנושית, כשם שעצמות מדינית אינה סותרת זיקה בינלאומית, ועצמות כלכלית אינה מהיבת אבטקיה משקית. זיקת גומלין בין מדינות, ארצות ואומות היא עובדה ניצחת והכרח ההיסטורי. כל עם יונק מעמים אחרים, מירשות דורות, מכיושי הרוח האנושי שככל התקופות ובכל הארץ. זיקה הדדית היא חוק קוסמי, נחייב. אין דבר בעולם, קטן או גדול, מן האלקטרון הבלתי נראה וכבלתי-נתקוף עד הגיגים העצומים במרקקי אינ-סוף, שאין לו זיקה לבני מינו ולשאים בני מינו, כל ההוויה היא שלשלת אין סופית של זיקות הדדיות; ובעולם הרוח לא פחות מבעלם הגשם. המחשבה, השירה, האמנות והspirות של דורות ועמים משפיעות זו על זו ויונקות זו מזו, ופחות מכל הדורות הקודמים יתכן הדבר בימינו שעם לבדר ישבון.

שם.

עצמות ישראל, שדורנו זכה לבצע התחלתה, היא האחוריות הכבודה והקשה ביותר שאיזה דור בישראל קיבל על עצמו.

הרפואה העברית, 1950, **חzon ודרן**, כרך שני, עמ' 223.

עצמאות יותר משיהיא זכות היא חובה. עם עצמאי – פירושו עם הסומך על עצמו בלבד, שהוא נתבע על ידי עצמו והטיל אחריות על עצמו.

התפקיד החלוצי בקיבוץ הגלויות, 1950, **חzon**

ודרכו, כרך שלישי, עמ' 29.

עמנו רוצה בעצמאות למען קיבוץ גלויות, למען פיתוח הארץ, למען עיצוב דמותו החברתית, התרבותית והמוסרית לפי צרכיה מאווויו וייעדו הפנימיים.

מדיניות החוץ שלנו, 1951, **חzon ודרך**,

כרך שלישי, עמ' 243.

روح העצמאות והחריות המנשבת בישראל יש בה לדענן כל נפש יהודית באשר היא.

עצמאות תרבותית, 1952, **חzon ודרך**,

כרך רביעי, עמ' 56.

חקר האמת אינו סובל כל כבליים וסיגים – ורוח עמנו נכבול בגולה, ורק עם חידוש עצמאותנו הוא משתחרר מכל סוג השעבודים, החיצוניים והפנימיים, אשר הצרו, צמצמו וגם עיקמו פועלתו.

שם, עמ' 56.

חכלי העצמאות של עם שחי אלף שנים בשעבוד, בנכר ובטלות אינם קלימים.

התפרעות בכנסת, 1952, **חzon ודרך**,

כרך שלישי, עמ' 279.

עצמאות אינטגרלית מחייבת לא רק מולדת ומדינה, אלא גם תפיסה חדשה של עצמנו ושל העולם, תפיסת עם בניhorin שיש לו עבר טראגי ועשיר, עבר ורב-עריכים ועתיר נכסים רוחניים ומוסריים, ויחד עם זאת פגום וחדר-צדדי, והוא נזקק לעושר המחשבתי והאמנותי של כל-האנושות, לא בתורת שאליה וחיקוי, אלא דרך ספינה ארגנית ועל ידי מאמן מחשבתי ויצירתי עצמאי.

על הנוער, 1952, **חzon ודרך**, כרך רביעי, עמ' 100.

עצמאות מעnika לא רק זכויות, אלא מטילה על בעלייה אחריות כבדה.

המבחן העליון, 1954, **חzon ודרך**,

כרך חמישי, עמ' 262.

מדיניות החוץ

אומה חופשית עומדת בראשות עצמה המכבדת את זכויות שכנה מתוך יחס שוויון והחיה בשלום את הארץ השכנת – זהה שאיפתנו הפליטית.

ציוויל קלה וחמורה, 1931, **משמרות**, עמי רכח.

בחלוקת הדעות הקיימים בעולם – וכל עוד העולם יהיה חופשי יתקימו בו חילוקי-דעות – יכול הפרט היהודי להציגו לאיזו דעה שהוא ולהימנות על מפלגה כראות עניין. אולם העם היהודי כעם, כחברה לאומית-פליטית, מודרך על ידי האינטראנס ההיסטורי שלו – ועשה את חשבונו עולמו – אינו מזדהה עם אחד הצדדים והציגופים והפיזולים העולמיים, אלא מאמין בעולם אחד ומאחד, מסתמך על אחידות המין האנושי וושאך לשום בין עמים ותומך בשלם בין עמים, גם כשבין העמים ובתוכן העמים יש חילוקי-השקבות והתרוצחות אינטראנסים. אין העם היהודי מוחיב ואין הוא רשאי להיות פרו-או-אנטי מישחו, בעודו נגד איזה צירוף או קבוצה עמים הקרובים קרובת גוז או השקפה. האוריינטציה היהודית היא אוריינטציה על שלום עולמי, על אחידות האומות, על תיאום בינלאומי. עצם פיזורנו בין האומות ומעמדה של ארץ ישראל מחייב אותנו לארון אוריינטציה זו. יש חששה-שבעה מיליון יהודים בgles האנגלוסקסים, וכשלושה מיליון יהודים בגוש הסובייטי. אין לנו יש ניסיון תמיימים במנידה כזו שנראהצד אחד שהוא כלו לבן וצד שני שהוא כלו שחור. לנו יש רב-צדדי ומסורת היסטורית עתיקה, ואלה מכשירים אותנו לראות את הטוב והרע שככל עם והם מצוונים علينا אמונה בשלם עולמי ובאחדות המין האנושי. העם היהודי לא יבנה מנגדים בין עמים, אלא מהרמונייה בין-לאומית. כל מלחמה חדשה – אנו נהיה קרבעותיה הראשונית. אין לנו גווים עולמי ניכר, ולא בנו תלוי שלום העולם, אבל במידת שהבר תלוי בנו – יהיה לכוח המחזק את השלום בעולם ונקשר קשרי-ידידות עם כל עם גדול וקטן, במערב ובמזרח, בצפון ובדרום.

כחזי יובל שנים הייתה הציונות בניה על אוריינטציה אングלו-צנטרית, ואין לה כל יסוד להתביחס על כך. אנגליה הייתה הראשונה שהכירה בדורנו בקיומו של העם היהודי ובזכותו למולדתו ההיסטורית, והתחייבה לסייע בהקמת הבית-לאומי של העם היהודי. עם ההתחששות של ממשלה איטליאנית לעמלה זו נסתהים פרק זה במדיניות

הציונית. ורק אנשים החיים בעולם שעבר זמנו מסוגלים עוד להתר楣 באוריינטציה אנגלואנטרית. אוריינטציה ציונית בימינו אינה יכולה להיות אלא אוריינטציה על האומות המאוחדות.

שלוש חיזות, 1947, **במערכת**,
פרק שלישי, עמ' 247-246.

אין האינטראס של עם ישראל מודעה עם איזו מדינה ועם איזה צד בעולם. הזרחות זו אינה אפשרית. לא למעשה ולא להלכה. אין הזרחות בין אומה קטנה ובין אומה גדולה – אלא אם האומה הקטנה משתמש גמור, או שהאומה הגדולה היא כולה מלכידיה השרתת. אין אלו רוצחים להשתעבד למי שהוא ואין אלו מאמנים, שמלאכיהם שולטים באיזו פינה שהיא בעולם.

מערכת משולבת, 1948, **במלחמת ישראל**, עמ' 270.

מדיניותנו הציונית – אוריינטציה על שלום עולמי ואחדות המין האנושי. פירוש הדבר שידידות המדינה היהודית ואחדותה נתונה במידה שווה לכל עמי-תבל, והמדינה היהודית נותנת יד לכל צער ומעשה ביןלאומי שיש בו חיזוק השלום בעולם, הגברת האחוות הבינלאומית והאדמת השפעתו וייעילותו של ארגון האומות המאוחדות, והיא נמנעת מכל דבר שיש בו הצליפות חר-צדדיות ליריבים ומתחרדים ומתחרחת מכל מעשה העולם להעמיק פילוג ופירוד בין האומות.

ליסוד המדינה, 1947, **במערכת**,
פרק חמישי, עמ' 267.

אנו בני עם המפוזר בכל העולם: שני שלישים העם נמצאים בעולם האנגלוסקסטי, ושליש – בעולם הסלאבי – סובייטי; וארכצנו נמצאת על פרשׂת דרכיהם עולמית. ושתי עובדות אלו בלבד מצויות עליינו יחס שלום וידידות עם כל עמי תבל. מדיניותנו היא לא מדיניות ניטרלית, שלילית, אלא חיובית: מדיניות של שלום. אנו חותרים לקראת יהשי ידידות קדום כל עם שכנוינו הקרובים – עם עמי ערב.

לקראת הבאות, 1949, **חzon ודרך**,
פרק ראשון, עמ' 24.

עצמות רוחנית, חירות המחשבה וזיקה נאמנה לצרכיهم ההיסטוריים של מדינת ישראל ושל העם היהודי בעולם הן הקבועות את מדיניות החוץ שלנו, הן גם קובעות את המשטר הפנימי שלנו, משטר החירות והדימוקרטיה.

שם, עמ' 25.

במערכה המידנית שלנו פועלים לא כוחות וחוות מקומיים בלבד, אלא שיקולים של יחס-כוחות וצירופי-אינטרסים וניגודי-אינטרסים של אומות העולם הגדלות והבוגניות והקטנות. ואני יכולם לנצח במלחמה ולהוכיח את כל אויבינו ולמגר צבאות عبدالלה וסורה, עירק ומצרים ולגרשם מן הארץ – וכך על פי כן נוכל להפסיד במערכה המידנית, אם משומ מה נקומים או תקומו נגדנו אינטרסים מדיניים מכריעים בעולם. בכוח צבאו נוכל להכريع את צבאות ערב, אבל יש בעולם כוחות אדירים מכוחותינו אנו, והשפעתם מגעת עד ארץ ישראל – באשר זהה שעומדת במרכז ההתענוגות העולמית. ועליינו לדאוג לכך שניצחונו הצבאי לא יעשה לאל במערכה המידנית – והמאמץ המדיני הוא חלק אורגני במערכה שלנו.

הממשלה ותוכנינה, 1949, **חzon ודרן**,

ברך ראשון, עמ' 72.

הינו למדינה. מעכשו נופיע על הזירה הבינלאומית. ונתקל בפועל בבעיות עולמיות לא בספרים או בדיוקנויות פנימיות, אלא כගורם ביןלאומי הקובל יחד עם עמים אחרים גורל השלום והמלחמה בעולם. בפורים הבינלאומי באומות המאוחדות ובצירות מדינתנו בכל היבשות בעולם, יתkalו שליחינו בגורמים ובכוחות ביןלאומיים על כל הניגדים והסתוכנים הבינלאומיים, וניתבע לקבוע עמדה לא מותך שעבור אינטרסים והוראות זרים, ולא מותך קביעה שאחרים יקבעו לנו – אלא מותך ראיינו-אנו את צרכי אומתנו והצווים השליטים בגורלה ובמעמדה בארץ ובעולם.

אנו חיים בעולם מסודר ומוסכם, בעולם של ניגדים אמיתיים ומדוימים, מנופחים ומוסווים. ולא נקיים מדינתנו ולא נבעצ' השילוחות ההיסטורית המוטלת עליה, אם לא נדע בתוך הסבר העולמי הזה לראות ראה עצמית את הנעשה בעולם, לבור דרכנו אנו מותך התנאים והצריכים ההיסטוריים שלנו, בלי להשתקעḍ למישחו ובלי לחקות אחרים. עצמות אינה דבר אבסולוטי, אין שם עם בעולם עצמאי במאה אחוזים. כל עם יש זויקה – פוליטית. כלכלית ומחשבתית – לעולם. לכוחות ולגורמים השונים בעולם. אבל זיקה ולא שעבוד – לא שעבוד מדיני, לא שעבוד כלכלי ולא שעבוד מחשבתי. לראות בעניינו עצמנו, לשפט בשכל ובמצפון שלנו, לקבוע דרכנו מותך ראיית הצרכים ההיסטוריים שלנו, אשר יביאו אותנו, בתנאיינו-אנו, בדרך המוליכה אותנו לקראת חזוננו ההיסטורי, שהוא ביסודו חזון אוניברסלי עולמי. אבל דרכנו אליו, בני העם היהודי, לא יכול להיות דרכם של עמים אחרים. כי דרכנו למשטר סוציאליסטי לא יתכן בלי קיבוץ-גלוות ובלי בנין נשמות הארץ.

המהפכה ההיסטורית עדין בראשיתה, 1949,

חzon ודרן, ברך ראשון, עמ' 152.

אנו נתונים בשני מעגלים. בمعالג קטן של המזורה התייכון, שבו עומדים אנו והערבים, ובمعالג גדול, עולמי, שבו מתרוצצים כוחות אדירים, והתרוצצותם נועצת גם בארץ וגם במזרחה התייכון כלו. ידענו שהוטלה עליו מערה משולבת. ואסור לנו לסמוך אף ורך על זרוע אחת, לא על הזרוע המדינית בלבד ולא על הזרוע הצבאית בלבד, כי כל זרוע גם כשהיא עיליה ומונחת, כוחה יפה רק באחד המעגלים האלה, וגם בו – לא במידה שלמה ולא באופן סופי.

ואם-כǐ יתכן שפרק אחד נגמר, אף המאבק לא נסתהים כלו, והתרוצצות סביכנו עדין נמשכת. ויש ערעורים על מה שנעשה, ועלינו לעמוד – מי יודע עוד כמה – בשער, כדי לקיים מה שגאלנו ושהרנו. ושומה علينا לרכוש ידידים והבנה ואחרה גם בمعالג הקטן וגם בمعالג הגדל, גם במזרחה וגם במערב, גם בקרוב עמי אירופה וארצות הברית וגם בקרוב עמי אסיה ואפריקה, ובנפנשו הוא לא לעשות לנו אויבים בשום מקום שהוא ולא להרחק מאיינו לב ידידים, גם אם הם רק ידידים למוצה, לשלייש או לרבייע. איןני מכיר שום עם בעולם שהזדהה עם קיומנו ושאיפותינו, ואין שום מדינה שראתה את מלחמת קיומנו ושהרנו בעניין חייה. ואני מתחפל על כך. וכך מן ההכרח שננסמוך בעיקר על עצמנו – בל' שנהיאש מהעזרה המוסרית והמדינית של עממים אחרים ושל האנושויות כולה, ולא נזולל בעורה זו, גם אם לא תהיה מלאת ושלמה, כפי שהיינו רוצים.

על שביתת הנשק, 1949, חזון ודרן,

פרק ראשון, עמ' 202-203.

לא כל אויבינו בעולם השלים אותו איתנו. ועוד צפויים לנו מאבקים קשים, ואולי נצטרך לעמוד נגד תביעות בלתי-מוסדרות, או גם נגד פגיאות בעניינים חיוניים. אם יהיה הכרה בדבר, לעמוד בשער, אף אין לנו ששים לקרב; מדינת ישראל אין לה כל צורך להפגין את כוחה וגבורהה – צבאו עשה ואתה במידה לא מעטה. אם-כǐ לא נירעת כמוכן מלחמה אם שוב יתקפו אותנו, אף חשבונו עם עצמנו, עם מסורת עברנו, עם דרכי עתידנו; חשבונו עם המזורה והמערב; חשבונו עם העולם וחשבונו עם עמי-עדב, עמים אלה שישארו לעולם שכניםינו הקרובים והמרובים ביותר – כל החשובות האלה, המוסריים, הפוליטיים והכלכליים, מהיבטים אותנו למדיניות של שלום וקרוב לבבות, ורצונה הנמרץ של ממשלה ישראל הוא, להתמיד במדיניות זו עד כמה שידה מגעת, ולא מתוך חולשה.

שם, עמ' 209.

ציר מדיניותנו הבינלאומית הוא – שלום. שלום לקרוב ולרחוק, שלום למזרחה ולמערב, שלום לעמים גדולים וקטנים.

סקירה על פעולות הממשלה, 1949, חזון ודרן,

פרק שני, עמ' 69.

מדינת ישראל הבונה את עתידה על כוחו היוצר והלוחם של עם ישראל, מבססת את מדיניות החיצונית על העקרון היסודי לפועל מתוך הבנה הדרית והתאמה עם האומות המאוחדות.

שדר על הפוגה, 1948,
ביהלום ישראל, עמ' 126.

נקודת המוצא של מדיניות ישראל אינה יחסנו לאידיאולוגיה של מדינה זו או אחרת – אלא אך ורק ערכיה היסוד של ישראל וצרכינו הנטחניים וההיסטוריהים; וצרכנו הם: ביטחון, עלייה, פיתוח הארץ, חופש קשרים עם התפוצה היהודית, שלום יהוד-ערבי, חיזוק השלום, החירות והדמוקרטיה בעולם, ולשם כך – יחס ידידות עם כל המדינות ועם כל העמים ללא יוצא מ הכלל.

מדיניות החוץ שלנו, 1951, **חzon ודרך**,
כרך שלישי, עמ' 242.

לא נוכל להישען על כוחנו בלבד – מטעט פשוט: כי יש גודלים וחזקים מאיתנו. ואל נתרברב ואל נתרהב. נכיר בגבולות יחולתנו וכוחנו. ואם כוחנו הוא גורם – והוא גורם חשוב ויקר – הרי הכוח الآخر, הגדול משלנו, אף הוא גורם. במאזני הכוח כשהוא לבדו לא נזכיר הCPF ההיסטורית.

מדיניות חוץ, 1952, **חzon ודרך**,
כרך שלישי, עמ' 286.

לפני קום המדינה ולאחריה רכשנו אהדה ותמייה בinalgומית, והיא היא שעמדה לנו לא במעט בחיל אשר עשינו עד היום הזה. והיא תידרש לנו גם בעתיד. אף כוחנו מושך ידידות כשם שהוא בולם אויבים, ועלינו לבנות על השנים כשם שלובים וכרכוכים זה בזה: כוחנו וצדקהנו. זה אמר: "לך זרוע עם גבורה, תעוז ירד תרום ימינך" הוסיף מיד: "צדק ומשפט מכון כיסאך, חסד ואמת יקדמו פניך" (תהלים פ"ט, 14, 15). צירוף קדום זה מהיביב אותנו גם היום, ואולי היום יותר מאשר באיזה זמן שהוא. ורק באשר ידענו לטפח שנייהם בשובנו ארצה בשלישית, הגענו למדינה. ורק אם نطפח שניהם גם להבא – תתבצע המדינה ותعمוד בפני כל אויביה, כל זמן שייו לה אויבים.

שם, עמ' 287.

מדינת ישראל שואפת לשalom בין כל המדינות בעולם – ויהא משטרן אשר יהיה. השלום בעולם יתכן אך ורק אם יכו שלום, שלוםאמת, בין משטרים יריבים. המהרחרים ריב נגד מדינות שמשטרך לא רצוי בעיניהם – אל יshaw ששלום לשוא. אם אנו נושאים נפשנו לשולם בין כל העמים, אין זאת באשר אנו מרצו מהמשטר הקיים בתוך כל עם ועם – אלא

באשר אנו שוללים זכותו של מישחו להטיל רצונו על עם אחר בכוח, ובאשר אנו רואים בשולם כל' מחזק ברכה לעולם כולם ותנאי-קיים עם ישראל. בשאיפתנו לשלם אין אנו מבחינים בין משטר למשטר, ובין מדינה למדינה, והמתפלל לשלם של צד אחד בלבד – הוא למעשה נושא נותר יד למלחמה נגד הצד השני. הרצון הכו לשלום כולל כל העמים, אלא יצא מן הכלל.

.שם.

אם הפעולה המדינית אינה נשענת על השתתפות הציבור, אחראיותו, פעילותו וערותו – אין למדיניות ממש ואני לא אחיזות עיניהם.

.שם.

האומה הישראלית הקטנה, הנתונה במצור ובהסגר, המוקפת אויבים הרוצים לבלווע אותה חיים, העמוסה משימות קשות ורחופות שאין להן דוגמה בשום אומה ולשון; – אומה קטנה זו תגן על ריבונותה וחירותה ועל בית עיניה. וושומרת לעצמה הזכות להיות הפוסק האחרון – איך לפעול על הבמה הבינלאומית. בודאי שאינו מתחשבים מאריך עם ידידינו הקרובים והרחוקים: אינם מתחשבים עם מעוצמות גדולות וקטנות. ולא נזולו באינטרסים החיווניים שלהם ולא נפגע בכם – גם אם יידיותם אלינו היא מוגבלת ומסוגית. אבל רק ממשתת ישראל העצמאית תפסק מה העמדה שתנקוט באו"מ ובכל מקום אחר.

לא בכלל דבר אנו רואים חובה לעצמנו להתערב בזירה הבינלאומית. ויש שאנו נמנעים מטעמים פרינציפיאניים או גם אופרטוניסטיים, אבל אנו שומרים לעצמנו הזכות להציג ניגר הידיד הקרוב ביותר אם נראה לנו שידיד זה שונה ואם המצחון שלנו מחייב אותנו להגדיר דברנו אנו.

לא בזכות התבטלותנו מפני תקיפים נרכוש אהדת העולם ועדותו, קרנו בגויים תרום – אם נהיה נאמנים לעצמנו, לאומתנו.

.שם, עמ' 289-290.

עמדת ישראל בגויים, וזה עמדה של עם המכיר מקומו הצנוע ומלא-החתחות בעולם, הזוקק לידיים ולהבנה – אך גם אינו מתבטל, בשם שאיננו מתרכוב – הסתמך על עצמו, על כוחו, על צדתו, והאמין בייעודי החרות והשלום והצדקה, שב모קדם או במאוחר מן ההכרח שישלטו בעולם, כי רק בהם גאות האנושות.

מדיניות החוץ, 1952, **חzon ודרן**,

פרק שלישי, עמ' 290.

مزيدת ישואל לא תסתמלה מחוליתה – לא בשמירה ביטחונה, לא בפיתוח ארץה ולא בכניםות נידחי ישראל. רק בשיתופו המאכסיימי של העם היהודי כולם נעמוד בפני הסכנות האופפות אותנו מביב, ונכשיר את המדינה לשיבת-השבות. זיקה זו של המדינה ליהדות הגליה קובעת וממנה יחסיה לכל שאר הארץ והממשלה. הבתחת חופש ליהדות הגליה להשתתף בבניה ובשמירת ביטחונה של המדינה ולקיים אחדותו ותרבותו העברית של העם היהודי באשר הוא, – ייחד עם שמירת השלום בעולם – זהה המשימה העליונה של מדיניות החוץ הישראלית בדורנו.

בעיתות **חוץ וביטחון**, 1953, **חzon ודרן**,
פרק רביעי, עמ' 206.

אנו מדינה קטנה צעירה ומייצעה, ועומסה דאגות וקשיים שאין אולי דוגמתם בשום מדינה אחרת. וטוב שננדע מוקמו הצנווע בעולם, וטוב שלא נתרכבר ולא נרહב, וטוב שניצחונוינו במלחת העצמאות לא יעבירו אותנו על דעתנו ולא נפריז בכוח שלנו ובערכו, יהא צניעותא לישראל.

אנו תופסים מקום זעיר מאוד בעולם, ויכולתנו מוגבלת ומצווצמת בפנים קטנה מאוד בתוך איזור בלתי מכריע, ומוטב לנו להציגו לכת. بماה דברים אמרוים? בנסיבות חומריות. פוליטיות, כספיות וצבאיות, התלוויות בהונן, בכוח, בצבא, בשטה. אולם יש מלכות אחת שבאהנו חייבים לראות עצמנו שווים לכל מדינה גודלה וקטנה – וזהי מלכות הרוח והמוסר. ואין כביעית השלום בעולם הנוגעת קודם כל ובעיקר לממלכות הרוח והמוסר. כאנשים, כיהודים, וכמדינה אין אנו רשאים להיות אדישים וננייטרליים לגבי הצורך העליון של ההברה האנושית ושל האומה היהודית: שמירת השלום בעולם.

אי-אפשר שלא נכיר באחריות המוטלת על המעצות הגדולות בשמירה של השלום. כל אחת ממשלות ארצות הברית וברית המועצות נשאת באחריות חייהם ושלומם של עשרות ומאות מיליון אנשים. אמריקה אחראית למשרדים על מאה וחמשים מיליון וروسיה – על מאות מיליון אנשים. ואנו חייבים בדרך-ארץ למעצות גדולות אלו שרובצת עליהם אחריות כל כך כבדה. אולם אחריות מסוימת אינה נשקלת במספר בלבד, – אנו רואים עצמנו נושאים באחריות המוסרית במידה שווה לאותות אחרות.

יש לאומה העברית ניסיון היסטורי שאין להרבה עמים אחרים. עמדנו במבחןים שאולי לא עמד בהם אף עם אחר. דאיינו רבות, ורבות סבלנו. ויש ערך ומשקל למדינת ישראל. ועם ישראל חייב להגיד דברו בשאלת השלום בעולם. – דברו הוא לא של שכיר, ולא שואל. יש ערך בינלאומי לעמדת ישראל – בתנאי שהוא עמדה עצמאית, הנקבעת על ידה, מתוך מיצוי ושיקול חופשי, שאינו כפוף לשום כוח זר וחיצוני, אלא לצורך ההיסטורי ולאמת

המוסרית. כל מי שהזורה מראש עם עמדתו של אחד הצדדים לא יוכל לדבר בשם ישראל, ולדיבורו אין כל ערך. ממשלה ישראל אינה מזולגת בכוחן ובערךן של המעצמות הגדולות ושל איגרונות האו"ם. אולם היא העיזה להתנגד לארצות הברית, היא העיזה להתנגד גם לדעת הרוב באו"ם – כשנראתה לה שדרעתה של אמריקה, של רוסיה או של האו"ם אינה צדקה.

שאלת קוריאה, 1950, חזון ודרך,

כרך שני, עמ' 237-236.

בימים אלה הופנו מבטינו לחזית הבינלאומית. אל נזולז בזירה זו. ונעמדו דרכים בתבונה ובעווז-נפש ובצדקה-מפעלנו בפני שוטנים ותוקפנים באשר הם. אבל לא כאן החזית המכרצה. לא בחסדי זרים עשינו החיל אשר עשינו, אם כי לא נשכח לעולם כל עזורה ואהדה שהוגשה לנו בזמנים שונים; ולא נהיה כפוי טוביה לדידינו ולשותחיר-טובתנו בקרב העמים. – והמה לא מעטים; אולם מפעלנו הגואל לא בא לנו מן החוץ. הוא נוצר עם גמול ההכרה בלב ראשוני חלוצינו כי אין להשליך יהבנו על אחרים ואין לצפות לחסד לאומנים, אלא שומה עליינו לבצע גאולתנו בעצם ידינו: ביכולתנו היוצרת, במאיצי עבודתנו, בגבורתנו הגופנית והרוחנית ובעצמאותנו המוסרית. גורלנו יהיה בחוית הפנימית, בחזית של כלל-ישראל ושל כל יחיד בישראל. כישרונו הקיבוazi לבצע במלוכד המשימות המוטלות על המדינה וכושרו של כל אחד מאיთנו לעשות מלאכתו בנאמנות, ביעילות ומתחז ויקת-גומלין לחבריו, – רק אלה יבטיחו ניצחוננו בכל החזיות. והראשונה והמכrust בחזית הפנימית היא חזית העבודה וההתיאשבות.

דברי פרידה לעם, 1953, חזון ודרך,

כרך חמישי, עמ' 16.

מדיניות-חזון של ישראל אינה יכולה להתעלם משום גורם בעולם, משום ארץ ואומה. ושאיפתחה לשלים ולידידות עם כל העמים אינה מותנית באחדתה וב הסכמתה או בהתנגדותה למשטרים השולטים בארץות שונות. אבל מידת-השתיוף של מדינת-ישראל עם מדינות אחרות מותנית במידה רבה, ואולי במידה מכרע, בחופש הפעולה וה坦ועה של היהדות באותה המדינות. והראשוona והמכrust בחזית הפנימית היא חזית באוותן המדינות.

בעיות חוץ וביטחון, 1953, חזון ודרך,

כרך רביעי, עמ' 201.

לגביו שמירת השלום אין מדינת ישראל מבחינה בין ארץ לארץ, והיא שואפת ליחסים תקינים עם כל מדינה שוחרת שלום; אבל מדינת ישראל, שביתחונה, פיתוחה וגידולה תלויים בשיתוף היהדות כולה, – אינה יכולה להתייחס בשוויון נפש וביחס שווה למדינה השוללת או מגבילה חופש זה. הפעלת היהדות, למען בניית מדינת ישראל, הגנתה וביצורה תיתכן רק במדינות שאין כפופות למשטר טוטאליטרי ואין גוזרות על הדעות וחופש התנועה של

נתיניהן. – המשטר הטוטאליטרי הוא גורדיין של מות על היהדות באותה ארץ, ביחס אם הוא קשור עם איסור יציאה; הוא גם מחייב חבלה ממירה בקיומו של העם היהודי כולה וחותר תחת אשיות קיומה של מדינת ישראל. כל יהודי העונה אמן על משטר זה – והוא הגימוק שלו אשר יהיה – נותן יד לגזורי כליה על ישראל, העם והמדינה גם יחד.

שם, עמ' 205.

אין מדינה בעולם שחרדה יותר מדינת ישראל לשлом בעולם, לשлом בקרב כל העמים לא יוצאה מן הכלל; והיא חרדה לשлом גם מפני מורשתה היהודית המצוה על כך, גם מפני מעמד העם היהודי בעולם המפוזר גם בזרחה וגם במערב, וגם מפני צרכיה החינויים של מדינת ישראל לפתח ארץיה ולהשריש בתוכה המוני העולים – דבר שאפשר לעשותו בהצלחה רק בתנאי שלום בעולם. בסופו של דבר אין לנו להשען אלא על אבינו שבשמיים – שאין איש יודע דרכיו – ועל עצמנו.

על העבר ועל העתיד, 1955, **חzon ודרן**,
פרק חמישי, עמ' 278.

עובדת-יסוד אחת שלא נשנתה בתולדותינו, היא – הייתה אומה קטנה. לעובדה זו יש להוסיף עובדה שנייה, שאף היא לא נשנתה ולא תשנתה, ואך היא מלאה תפקיד מכריע בחינוינו ובגורלונו, גם בגולה וגם בארץ. וזה עובדת היותנו עם בודך, ללא אח ולא משפחה בכל העולמות. אנו בודדים בלשוננו, בדתינו, בתרבותינו, בקורותינו ובמעמדנו בעולם. "ומי עמוק ישראלי גוי אחד בארץ", אמר דוד המלך עוד לפני שלושת אלפיים שנה. אימרה זו עומדת בתקופה מאז ועד היום הזה, ובמשך אלפי שנים התקוף לא נגרע אלא נתחזק ונתרבה. לכל שאר העמים בעולם, כמעט בלי יוצא מן הכלל, יש קרוב משפחה, לשון, דת וגווע. והקירבה יוצרת, – אם כי לא תמיד ולא בכל התנאים, – זיקה מדינית ועורת גומلين. הבולגרים והסרבים והצ'כים השתיכו למשפחה הסלאווית, וקירבה זו שימושה גורם חשוב בשחרורם הלאומי. העמים הסקנדיניביים קרובים זה לזה קירבת גזע ולשון ומקומם, העמים דוברי אנגלית מלוכדים בברית עמים חופשית, על אף פיזורים הרבים, ואפילו אמריקה הצפונית, שנשתחררה לפני מאה ושמונים שנה מהתלות הבריטית, יצאה פעמים להילחם במלחמות העולם למען הציל את אנגליה מחורבן וכיבוש. שכניםינו הערביים שייכים למשפחה גודלה מאוחדת בלשון ודת אחת, ומעט כל עמי האיסלם, אם כי אינם מדברים ערבית, עומדים לימנים מתוך הזדהות דתית. ספרד הקימה במאה החמש־עשרה והששי עשרה אימפריה עצומה באמריקה הדרומית, ואם כי כל עמי אמריקה הלטינית השתחררו מועל המטרופולין הספרדי והפורטוגזית, קיימת עדין אהווה לשונית ותרבותית של כל העמים דוברי ספרדית. גם הדת הקתולית מלכדת הרבה עמים, אם כי פסק השלטון הארצי של האפיפיור. העם היהודי הוא היחיד בעולם המתהיל על הבמה ההיסטורית – בבדידות מוחלטת מאז ועד היום. "וישכו נטה ברדר", אמר משה לבני ישראל בברכתו לפני מותו.

משתי הגדירות – בטה בלבד – נתקינה בנו בהתמורה רק ההבטחה השנייה: בלבד. בכל הדרות, בכל הארץות, בכל הנסיבות הינו שכנים בלבד, וכן נסיף לשכון עד סוף כל הדורות. זהה העובדה המרכזית והקובעת בתולדות ישראל – בכל התקופות, זהה העובדה המרכזית הקובעת במידה רבה ביחסנה ומדיניותה של ישראל בימינו אלה. אין העוזה והתמייה והאהדה של שום עם מדינה נתונה לנו למפרע, כאשר היא נתונה לכמה וכמה מהעמים בעולם. עליינו לרכוש אותה מידי פעם בפעם מחדש – בערכנו, ביתרונו, בצדקתנו, ביצירתנו, בחזוננו, במאור שבחיינו. רק בז'יבריה אחד שמר לנו למפרע – העם היהודי בתפוצות, ויזמת מדינת ישראל לעם היהודי מהו שיקול עליון, מרכזי ומכריע במדיניותה. וכל מי ששולל זיקה זו או מחליש אותה, מקרים לה או מעדי עליה זיקה אחרת – מתנכר למקור חייתה של מדינת ישראל.

בעיתות חוץ וביטחון, 1953, **חzon ודרך**,

כרך רביעי, עמ' 199-198.

לא נישען יותר מידי על ידידים, ולא נירא וניכה מאויבים.

פחות מפלגות ופחות מפלגתיות, 1954, **חzon**

דרך, כרך חמישי, עמ' 137.

מדינת ישראל נקתה מאז נסודה ועד היום קו של יידיות עם כל המדיניות השוחרות שלום מבלי לבדוק במשטרן הפנימי – ולמרות התנגדותה הפרטיפיונית והמתמדת של ברית המועצות לציונות, שהגשמה היא נשמה אפה של מדינת ישראל, חתרה הממשלה כל השנים, בכל הרכב שהוא – ובממשלה הישראלית היה כל השנים רוכ פועל – ליחסים תקינים עם ברית המועצות, כמו עם שאר המדינות. בKOVI-היסוד של הממשלה הנבחרת הראשונה, שבה לא השתתפו שתי המפלגות שהיו אז מאוחדות במפ"ם, נאמר, כי "מדיניות החוץ של ישראל תהא מושתתת על נאמנות לעקרונות המונחים בסיסוד מגילת האומות המאוחדות וידיות עם כל המדיניות השוחרות שלום ובמיוחד עם ארץות הברית ובירות המועצות". בKOVI-היסוד של הממשלה שקבעה אחורי הבחירה לכנסת השנייה (17.10.51), נאמר כי "הממשלה תטפח יחס ידידות ועוזרת גומלין עם כל מדינה שוחרת שלום מבלי לבדוק במשטרה הפנימי".

בקואליציה המורחבת שקבעה בסוף דצמבר 1952 (בשיתוף הפעולה "הכלליים") נאמר שוב "טיפוח יחס ידידות ועוזרת גומלין עם כל מדינה שוחרת שלום, מבלי לבדוק במשטרה הפנימי". ורק הממשלה שהוקמה אחורי הבחירה לכנסת השלישי, שבה משתפות שתי מפלגות הפעולים שהיו כל השנים באופוזיציה, נוסף לטעיפ הקבוע על "טיפוח יחס ידידות ועוזרת גומלין, עם כל מדינה שוחרת שלום מבלי לבדוק במשטרה הפנימי", טעיף חדש על "הידוק קשרים עם כל הארץות המסייעות לביטחונה ולפיתוחה של ישראל ומאפשרות לקיבוצים היהודיים בתוכן להשתתף בבנייה הארץ ולעלות אליה" – דוקא הממשלה זו ראתה

צורך להדגיש, כי מעמדה של היהדות באחת המדינות הוא גורם חשוב ביחסינו עם אותה המדינה.

הסתדרותemdינה, 1956, עמ' 14–15.

ספק אם יש עוד מדינה בעולם שביעית ביחסונה היא כה חמורה כזו של ישראל. בעל בריתה הנאמן היחיד של מדינת ישראל אשר בא ואשר יבוא לעוזרתה בכל עת ובכל תנאי – היא יהדות העולם, ומשום כך מצבה. חירותה, חופש פעולתה של היהדות בארץות שונות ונוגעים בנו לא רק כיהודים, חלק מן העם היהודי, אלא מתנים במידה מרובה עתידה, קיומה, ביחסונה וגידולה של ישראל. ומדיניות חוץ של ישראל מוכרכה לקחת בחשבון בשורה הראשונה זיקתה ליהדות העולם ומצבה של יהדות זו בארץות שונות.

מבחן זה אובדן יהדות אירופה היא המכחה האנושה ביותר שהוכתמה מדינת ישראל עוד לפני היולדת, ורוב הקשיים שנוצרו במדינה בשנים אלה מקורם בפערנות אiomah זו. שם, עמ' 18.

חסין ישראל לשאר המדינות יתבססו על –

- א. שאיפה נאמנה לחיזוק השלום בעולם כולו, ובמיוחד במזרח התיכון;
- ב. דרכי הביטחון, העליה, הפטוח והעצמאות הכלכלית והמדינית של ישראל;
- ג. מצבה וצריכה של היהדות הפזרה בעולם לארצותיה;
- ד. נאמנות לשיתוף-פעולה בינלאומי ולאומיות מגילת או"ם.

דברי ראש הממשלה בכנסת, **דבר**, 19.11.57

או"ם

אין לדאות באומות המאוחדות חווות-הכל, ואין לשגות באשליות שמהן יבוא רוח והצלחה. לא רק אנגליה אלא גם אומות אחרות אין קובעות עמדתן לביעות שונות מתוך מייצוי האמת והצדקה, מתוך דיוון ושיקול לגוף הבעה, אלא מתוך חשבונות תכסייסים וקונניות שאין להם כל יחס ישיר לעצם העניין הנידון. המערכת באסיפת האומות המאוחדות לא תהיא אולי בלי השפעה על מצב העניינים בארץ, אולם אין לי כל יסוד להניח בودאות או מעין ודאות שהאומות המאוחדות יחתכו בקרוב גורל ארץ ישראל.

לאומות המאוחדות אין עדרין –ומי יודע מתי יגיעו לכך – לא הסמכות ולא המוסורת ולא היכשرون ולא התוקף ולא הניסיון להכריע בשאלות מסוימות הכרוכות בניגודים שבין מערכות שונות. האוריינטציה "הבינלאומית" על האומות המאוחדות עלולה להזכיר לא פחות מהאורינטציה על אנגליה או על עצמה יהידה אחת. גם ביחס לאומות המאוחדות יש להגיד לעצמנו: אל נבטח ואל נפחד.

המערכת הציונית והיישוב, 1947, במערכת,
כרך חמישי, עמ' 160–161.

ההחלטה האו"ם להקים מחדש את מדינתו הריבונית של העם היהודי בחלק ממולדתו העתיקה היא מפעל של צדק היסטורי המכפר חלקי לכל הבעיות את לאל-דוגמה שנעשתה עם ישראל בדורנו ובדורות הקודמים זה למעלה מאלף ושמונה מאות שנה. והוא ניצחון מוסרי גדול של רעיון האומות המאוחדות – רעיון הקואופרציה הבינלאומית לחיזוק השלום, הצדק והشورון בעולם. העם היהודי זכור בהכרת תודה את מאמציהם של שתי המעצות האדירות – ארץות הברית וברית המועצות, וכך גם של שאר המדינות הקטנות והגדולות שהביאו לידי כך. שיתוף הפעולה של אמריקה ורוסיה בפרטן בעיתת ארץ ישראל היא בשורה מעודדת לעם היהודי, ולכל אלה המאמינים באפשרות קואופרציה מתמדת של ארצות המזרח והמערב למען שלום בר-קיימא בעולם.

ההחלטה האו"ם על הקמת המדינה היהודית מטילה אחריות כבדה על היישוב והעם היהודי כולם. זהה בעצם תביעה לכל, לפחות את הכוחות הצבאיים – החומריים והרוחניים – הדרושים לבניין המדינה, לקליטת המוני עולים מאירופה, מארצאות המזרח

ומשאר הארץ, ולפיתוח האדמות הנשומות, לעיצוב חברה יהודית עצמאית שתגלה את שלושת היעדים הגדולים של נביי ישראל: אחזקה אנושית, צדק סוציאלי ושלום בין העמים.

העם היהודי שלא נכנע לאיוש גם בשעות השחורות ביותר בתולדות חיו ולא איבד אף פעם את אמונו בעצמו ובמצפון האנושי – לא יאכזב בשעה גדולה זו את ההזדמנויות והஅחריות ההיסטוריות שניתנה לנו. יהודיה המחדשת תתפס בכבוד את מקומה באומות המאוחדות כגורם של שלום, פריחה והתקדמות בארץ הקדושה, בMOTEח הקרוב ובעולם כולו. צדק ההיסטורי, 1947. **במערכה,**

כרך חמישוי, עמ' 254-255.

שני דברים באו לידי ביטוי בהכרעת או"ם, שני דברים שונים זה מזה במהותם, ואף על פי כן יונקים ממוקור אחד: מצד אחד הכרת האומות בצדקה שאיפתו של עם ישראל לעצמאות ושוויון מלכתי, הכרה המלווה מוסר-כליות על הקיפוח שעמננו נתפה במשך דורות ובמיוחד בדורנו אנו, ומוגברת על ידי הידיעה שעצמאות יהודית קיימת כבר למעשה בארץ בכוח, אם כי לא בפועל, ומצד שני הרצון האוניברסלי שסתוכים בין עמים יוכרעו לא על ידי כוח וכל דלים גבר – אלא מתוך הכרעה דימוקרטית של ברית העמים, כי רק הכרעה זו תבטיח השלום בעולם ותמנע מהאנושות האסון המר והairoם ביותר הצפוי לה – מלחמת עולם שלישית.

מערכה כפולה, תש"ח, **ביהילם ישראל**, עמ' 60.

העיקרון הבינלאומי, עקרון האו"ם. הוא יסוד מוסד בהקמתה ובקיומה של המדינה היהודית. כל ניסיון לזהות את המדינה היהודית או את המערכת על הקמתה עם גוש זה או אחר של האו"ם – מחביל את המערכת, ומסכן את המדינה וمعدער את היסוד המוסרי-פוליטי של עלייו יכון קיומה של המדינה היהודית: האמונה באחדות המין האנושי, בשלום בין העמים ובקוופרציה בינלאומית. האיחוד הבינלאומי שקס או"ם סביב הורתה ולידתה של המדינה היהודית – מן ההכרח שיוונה בסיסו המערכת הפלטית על הקמת המדינה ועליו תושתת המדיניות הבינלאומית של המדינה היהודית – לאחר שתוקם.

שם.

בהקמת המדינה יבחן ערכו, כוחו ומשמעותו של או"ם, ושל רעיון השלום והביטחון הבינלאומי המונח ביסדו.

שם, עמ' 61.

אין עם בעולם שמשמעותו יותר מהעם היהודי בהצלחת רعيונו ויעודו של ארגון האו"ם – הבטחת השלום והשלטת החוק בין העמים. לא רק קיומה של מדינת ישראל – עצם קיומו

הפייזי של עם ישראל, קיום שארית הפליטה, תליי אולי בהצלחה זו. המסורת המוסרית שלנו, חזון אחרית הימים של נביינו, פיזורנו בעולם, עמדתה של ארץ ישראל על פרשנות דרכים של כדור הארץ – כל אלה גוזרים علينا נאמנות לאו"ם. לא רק המוסר היהודי אלא האינטэрס החילוני היהודי – האינטэрס רואה הנולד שאינו מצטמצם בחיה שעה, אלא בגורל דורות – מחייב אותנו למדיניות של או"ם. אבל או"ם, לצערנו, הוא לפי שעה אידיאל יותר ממציאות, יכולתו וכוחו אינם עלולים תמיד בבדעם רצונו ושייפתו.

גבורה, תבונה וחזון, תש"ח, **ביהילחם ישראל**, עמ' 285.

היום בו יhrs או"ם – יהיה היום השחור ביותר בתולדות האנושות. ואולי אחד הימים הטרagiים ביותר בתולדות עמו.

מערכת הדROOM, תש"ח, **ביהילחם ישראל**, עמ' 289.

עלינו לכבד מוסדות או"ם. זהו צו מוסרי ופוליטי כאחד. אנו זוקקים לאו"ם כמדינה ישראל, חלק מהאנושות. אנו רוצים ומעוניינים בהגברת סמכותה, יעילותה וכושר-פעלה של הסתדרות האומות המאוחדות.

על שביתת הנשק, 1949, **חזון ודרך**,

פרק ראשון, עמ' 208.

בעצרת או"ם ומחוצה לה נפעל לביצור השלום בין האומות ונעשה כל מה שיש ביכולתנו הצנעה להמתיק הניגודים שבין עמים וגושי-עמים, נחזק ידי כל אלה אשר כמוני מסרבים להזדהות עם יRib זה או אחר, ונניה בכל התנאים נאמנים לצו מסرتנו וחזוננו; להכשיר תנאים בעולם שבהם לא ישא גוי אל גוי חרב ולא תהיה עוד מלחמה.

סקירה על פעולות הממשלה, 1949, **חזון ודרך**

פרק שני, עמ' 69.

לא נקפה זכות או"ם – אם כי לעצרת או"ם לא היה הרצון והכוח לבצע החלטתה על הקמת מדינה יהודית ב-29 בנובמבר 1947, ולמהרת ההחלה בשלוישים בנובמבר 1947 – פתחו העربים במלחמות נגדנו. האומות המאוחדות לא עמדו בפרק – והוטל علينا עצמנו לעמוד בשער: להקים המדינה על אחריותנו אנו ולעמדות לפני הפלישה של צבאות ערבי בכוח יהודי בלבד.

המדינה וה坦ועה הציונית, 1951, **חזון ודרך**

פרק שלישי, עמ' 194.

לא ארמן האומות המאוחדות הקים וקיים את מדינת ישראל, אם כי הוא החליט עקרונית על הקמתה. לא הוא הגן עליה כשותקפה מיד עם תקומה, ואילולא הושיעה לנו זרוענו,

לא זו בלבד שמדינת ישראל הייתה נחרשת, אלא היישוב היהודי היה נמהה מעל פני האדמה.

נצח ישראל, 1953, חזון זדר,

כרך רביעי, עמ' 258.

אין עם כעם היהודי ואין מדינה כמדינה ישראל המונינית במשפט עולמי בניו על החוק, משפט, צדק ושלום, ומצדיד בסמכות רחבה ובמכשירים עילים להטיל מרותו העליונה על כל מדינה, למען הבטיח שלטון החוק והצדק ביחס עמים. ושלושה טעמים מונינית העם היהודי ומדינת ישראל במשפט בינלאומי זהה: א) מורשת הנבואה העברית היא, ובמשך שלושת אלפי שנים חונך העם היהודי להאמין בחזון "אחרית-הימים", וממנו שבב כוחות נפשיים לעמוד בכל התלאות האיוות שמצאו אותו בדרכו הארוכה. ב) האנרכיה הבינלאומית בזמננו, המשטרים הטוטאליטריים ומכשורי הרים שנtan בידי המעצמות היריבות המדע החדש – עלולים להמית שואה על כל המין האנושי, שאין משלחה בהיסטוריה האנושית. והעם המפוזר בגוים יהיה קרבנה הראשון. ג) קיומו של העם היהודי וביתחונתו של מדינת ישראל, יותר מקיומו של עם אחר יותר מביתחונתו של כל מדינה אחרת, תלויים בשלטון החוק והצדק ביחס עמים. מדינת ישראל, המגלה רצונו ומאויאיו ההיסטוריים של העם היהודי, חייבות מסוימת לכך לעשות כל מאמץ אפשרי להגברת סמכותו המוסרית והמשפטית של או"ם ולהאדיר יכולתו המבצעת, למען יוכל להשליט חוק וצדקה ביחס עמים, ולקבוע חוק בינלאומי שיעמוד להלכה ולמעשה מעל החוקים הפנימיים של המדינות.

האנרכיה הבינלאומית, שבה רשותה כל אומה ריבונית לפעול כעולה על רוחה, מסכנת שלום וקיום לא רק של עמים קטנים וחלשים, אלא גם של מדינות אדיות ותקיפות. רק מסגרת-שלטוני-וחוק עליונה של כל המין האנושי המגבילה ומתחנה הסמכות הריבונית של המדינות הבודדות, קטנות כגדלות, יש בה כדי להציג האנושות בימינו מהרס וחורבן.

ודוקא מפני חשיבותו החיונית והగורלית של שלטון בינלאומי זה, אסור לנו לפרנס עצמנו באשליה מסוכנת ומטעה כאלו משטר זה כבר קיים ועובד, ושמו או"ם. כפי שהוא עשויו, אין לו לא הסמכות, לא היכולת, לא המכשירים ולא האמצעים להטיל רצונו על מדינות ריבוניות, ואין הוא נשען על מערכת חוקים בינלאומיים שכוחם גדול מכוח החוקים של המדינות. לא כל המדינות הן חברות האו"ם, ואין אף מדינה אחת חברה באו"ם שהעניקה לאו"ם חלק מריבונותה וכפפה רצונה לרצונו האו"ם, אפילו לא באותה מידת מדינה חברית האטלנטית, וודאי לא מדינה בgowש הסובייטי, כפפה סמכותה האינדיבידואלית לסמכות הכללית של הברית או הגוש. מעצמה הביטחון, שהיא כאלו הסמכות המבצעת של או"ם, אינה אלא סדן לניגודיים העומדים של בני הגושים הגדולים בעולם, הגוש הסובייטי והגוש המערבי השואפים להגמוניה עולמית. ولכל אחת מהמשמעות הגדלות יש זכות ויטו,

והשימוש בויטו אינו מותנה בשום חוק ובאינטרס בינלאומי, אלא בשירות האינטרסים והשאיפות המוחדרים של בעלי זכות הוטו.

אך גם זו תהא טעות מכשילה אם מי שהוא יאמר שאין ממש וערך לאו"ם. או"ם היא הבימה העליונה של דעת-הקהל האנושית בימינו. ואם כי בחלק גדול של העולם דעת-הקהל החופשית נגזרה ואינה, ויש רק דעת השליטים הטוטאליטריים, הרי בחלק גדול ומכריע של המין האנושי יש מידה רבה של דעת-קהל חופשית ורבת-השפעה, ואין לזלול בערכה העצום של דעת-קהל זו. בעצם קיומו של או"ם מתגלה הרצון העמוק של העמים לשפטם ולחוק בינלאומי, אבל רצון זה נתקל בדצנות המתרוצצים של המדינות הריבוניות, שאיןן מכירות, לפי החוק הבינלאומי הקיים, כל סמכות עליה, ורצון זה למשטר בינלאומי נעשה לפחות על ידי הניגודים העומקים בין המשטרים הטוטאליטריים ובין השאיפה העמוקה לחרות האדם של האומות החופשיות.

האומות המאוחדות וbijthonnu, 1954, **חzon DDR**,

כרך חמישית עמ' 124-133.

כל הכבוד למוסדות או"ם וחברותיה, אבל כל עוד לא נתקיימה נבואה ישעיהו: "ולא ישא גוי אל גוי חרב". וכל עוד שכנים זוממים לכלותנו – לא יכון Bijthonnu אלא על כוחנו אנו. אין עם היהודי עם שוחר-שלום בעולם. זהה מורשת נביינו אשר קיימה אותנו בכל הדורות. וזה צור-הגורל של עם מפוזר בכל העולם. זהה הכרח-חייבים למדינה צערה וקטנה העמוסה משימות-ענק של קיבוץ-גלוויות והפרחת שמות עולם. ואין עם אדריך יותר מאיתנו בעקרונות המונחים בסיסו של או"ם. אבל האו"ם שאנו רוצים ביקרו, בסמכותו ובכוחו הוא לפיעשה רק אידיאל, ומוסצת-הביטחונות פועלת מתוך משוא-פנים ואפליה בולטת, וכשהם אומרים למנוע מתייחות על הגבולות, הכוונה, למעשה, היא רק למתייחות מעבר-אלכוב, באשר הם חוששים להציג רודן פלוני או פחה פלמוני. בתחוםינו הולכים ומתמידים מעשי-ירצח וחבלה, שוד והסגת-גבול עליידי שכניםו, ועלינו להפסיק אותם, – גם אם אחרים אינם רוצחים או אינם יכולים לעשות זאת. כל עוד לא הוקם שלטון עולמי המבוסס על שוויון וחירות של כל העמים וקיימת ריבונות של כל מדינה עצמאית – לא נוכל לחת למשהו – והוא זה התקיף והחזק בעולם – להתעורר בעניינינו יותר מאשרנו זכאים להתעורר בעניינו. ואל ניכבש על ידי הפחדנות המרכרת בשם תבונה, כביכול – "מה אנו ומה כוחנו?" בזירה-העולמית כוחנו קטן מאוד מאד. טוב שנכיר ביכולתנו המוגבלת, פה, במדינת ישראל, אנחנו הכהן. השlicht והמכריע וביתחון-החייבים של אזרחיםנו ותושבינו, ושלימות גבולותינו, – זה קודם כול עניינו אנו, ועלוי נגן בכל-מאודנו, כאשר עשינו בימי מלחמת-הקוממיות.

יכרינו מעשינו, 1954, **חzon DDR**,

כרך חמישית, עמ' 169-170.

הכרעה מדינית מטבכנית היה ותור משחיתה ביום קום המדינה, והיא הולכת ומסתבכת, כי נשתנו הכוחות ויחסי הכוחות באו"ם. יש גם רבים בעולם, הרואים את המציאות החדשנות והזהירות על המבנה של או"ם, על תפוקתו ויכולתו עכשו. או"ם אינו פועל עכשו ליפוי העקרונות שנוסחו ב מגילה שלו. ישנו בתוכו גושים, הפעלים לפיה האינטרסים שלהם, אמיתיים או מודומים.

על מה לחמןו, 1957, עמ' 6.

הבעיה הערבית

bihisnu at haarabim ulaino lehioth yishrim v'goloiim. hhistoria ziyotah ulaino lehioth yad at haarabim – vbihisim histrorim ain honah.

shealot ha'meshter v'chasi shananim, 1924,

anheno v'shananim, um' ub.

boudai yesh li'sob ha'arabi be'aratz zocot la'hadorah azmi, la'shalton azmi. la' yula' ul'dutnu lekapot zot zo ao la'humeita. ha'abtonomia ha'aloemiyat shano dorshim le'atzmanu anu dorshim gam le'arabim. abel ain anu modim b'zocot shelotonim ul'ha'aratz b'midah she'ha'aratz ainah b'nnah ul' ydm v'hi'a mchaca le'uberdia. ain lahem zocot v'hamespat la'sor v'lgzor ul'bniyah shel ha'aratz, ul' hakmat ha'reisotiah, ul' hafrachat ozrotiah, ul' hrachat shetihah ha'mu'badim, ul' fitachha terbutah, ul' gadol yisoba ha'owber.

shem, um' ug.

shealat yhisnu um ha'um ha'arabi hiya ca' chmora v'dziniyah, ca' k' nukbat ud y'sod mapulnu, mcrurat b'midah zoata at gorlano v'utidnu, meshpi'ah b'coch v'bmashkal zoa ul' uliyitnu v'hotibbutnu be'aratz, shel'a nazaa chobtenu ba'imrotot yfot ul' achova v'shalom shain b'hem ca' tuk v'mmesh. behatzhorot v'g'stotot bl'berd la' natahmek m'cobad ha'salla.

shni gorimim, 1925, **anheno v'shananim**, um' tzch.

yesh makom le'uboda m'shotefat at ha'arabim v'le'ozra namna le'arabim bli' shom polityika v'beli' shom paniot polityot. bderek zo ani m'amim, ha'arabi ho' adam cmuni v'ho' yrigish at yhsnu ha'anoshi.

matot ha'oykoh, tarf'zo, **anheno v'shananim**, um' pg.

הישוב היהודי בארץ חלק ארגוני, בלתי נפרד של ארץ ישראל, הוא מעורہ בארץ, עבד בה וביה ישאר. לא לרשות את מקומו ולא להבנות מהורבנו באה הציונות. ואין כלל צורך בנימוקים של צדק ושל יושר, אלא פשוט ממש שדבר זה לא יתכן. אמן נישול המון תושבים מאדמתם בכוח הזרוע איןו יכול דבר בלתי אפשרי גם בימינו אלה, ורק עכשו היינו עדים לנישול מאות אלפי יהודים מתרוכיה, ומאות אלפי תורכים מיוון, אללים רק רפואי דעת או נוכלים יכולים ליחס רצון כזה לעם היהודי בארץ ישראל. ארץ ישראל תהיה לעם העברי ולערבים היושבים בתוכה. את התגשומות הציונות אנו רואים בעליית המוני עם יהודי אשר יקימו משק חדש, לא במקום המשק הערבי הקיים, אלא נוסף לו, ויצרו אפשרות העבודה רבות וחדשות, לא במקומות העבודה הערביים הקיימים, אלא מזויה להם, וירחיבו את הגבולות הכלכליים אשר בארץ עד כדי קליות רובה היהודי גדול אשר יהיה בארץ יחד עם העם היהודי היושב בתוכה. דבר זה יתכן, כאמור, רק בתחום שימוש המשק החדש, בעיר ובכפר, בחקלאות ובחירות, יבנה על ידי עבודה יהודית.

הפועל העברי והערבי, 1926,
אנחנו ושכנינו, עמ' קה-קו.

לפי השקפתו המוסרית אין לנו הזכות לקפח אף ילד ערבי אחד, אם אפילו בשכר הקיפוח הזה נשיג את כל מבקשנו. אין עבודתנו יכולה להיות בנזיה על קיפוח זכות מי שהוא. אולם אין הזכות לערבים לקפח את הזכות שלנו. זכות זו מtabסת, לא רק על צורך חוני של העם היהודי נטול-המולדת אלא גם על העובדה, שהארץ אינה מיושבת דיה ואני היישוב הקיימים מסוגל לישב ולעבד אותה כולה – הרי אין הזכות לערבים לבועלות ייחידה על הארץ כולה. לדעתו יש להם הזכות המלאה לשלוות על כל ענייניהם, רכושם, ישובם, תרבויות, חייהם הפנימיים, ויש להם הזכות להבטיח את התפתחותם הבלתי-מורענת. אולם על אותם חלק הארץ שאינם מיושבים, שאינם מעובדים, על כל האפשרויות שלא נתגשו עדיין ושהאין ערבים עתידיים להגשים אותן שלטון – כל אותן האפשרויות הגנוות, המשמשות בסיס מוסרי וישובי להתיישבותנו בארץ – אין לערבים כל זכות אדרנות ואין לתת להם הכוח להפריע לנו.

שיחה, 1928, אנחנו ושכנינו, עמ' קנ-קנא.

מרכז הcobra של תנווננו אינו נמצא בשם כוח שמחוצה לנו, לא ביחסינו את ממשלה המנדט, לא ביחסינו את העם היהודי, אלא בתוכנו אנו – ברצון קיומנו, ביכולת יצירתנו, בהתקדמת-מאמצינו, בתגברות כשרון פועלתנו. אולם בשטח הפעולה שלנו כלפי חוץ אני רואה את הדרך להסכם עם העם היהודי כתעודה הפליטית המכרעת, כמפתח לכל השאלות הפוליטיות העומדות לפני התנוועה הציונית.

דרךנו המדינית לאחר המאורעות, 1929,
אנחנו ושכנינו, עמ' רכד.

אנו מתחבטים בשאלת הערבית רק מתוך תפיסה של ציונות גדולה, ורק מתוך הכרת הכרה היסטורי שהמוני ישראל יתאחו בארץ הזאת וייהו כאן אומה עומדת ברשות עצמה – ואומה זו תפגש עם מאות אלפיים ערבים היושבים בארץ הזאת ועם גויים וממלכות ערביים המקייפים אותנו בארצות השכנות. שאלת השלום, הבנה הדרידית והפעולה המשותפת את הערבים בארץ ובסבירותיהם היא אחת מאותן השאלות היסודיות הקובעות את נפש הציונות. ואני ארצה לעצמי להוסיף: עוד לא הסתלקנו גם מחזון אחרית הימים, עוד לא השלכנו מאחורי גונו את חלום יעדנו ההיסטורי, עוד אנו רואים את תקומת העם היהודי בארץנו כפותחת תקופה חדשה לא רק בגורל אומתנו, כי אם בגורל המזרחה המתעורר לתחייה.

שם, עמ' רכו-רכז.

גורל הציונות לא יתכן בלי תוכנית מוחושבת לפתרון הקשי היהודי, בדרך של הסכם יהודי-ערבי.

שם, עמ' רכט.

עלינו לבוא לעם היהודי, לא לדברי אונאה, לא בהסתרת שאיפותינו הציוניות, אלא בדברי אמת ושלום. נגיד ברורות: יעבור علينا מה – וואנחנו לא נזוז מכאן. שום התקפה והפרעה לא תרפה את ממazi העם היהודי להאחו שוב בארץ. אם תאבו ואם תאמנו – את עבדתנו נשיך ונגביר כאשר עשינו עד כה, על אף כל המכשולים והמפריעים. אולם אנו מכירים בצריכים שלכם ויודעים את מאוייכם הלאומיים. אנו רוצחים למצוא דרכ ל证实ת עניינו המשותפים כבני מולדת אחת. לא רק שאנו לא נפגע בהם ואתם לא תפגעו בנו, אלא שנעוזר איש לאחיו ונעבד שכם אחד – האין כל תקווה שדברינו אלה, אם ילווה תוכנית פעולה ממשית, ישמעו, אם כי אולי לא מיד?

ואם אנו רוצחים באמת ובתמים למצוא דרך להסכם – לא מספיק שנמצא דרך רק להסכם כלכלי, אם כי הוא אולי העיקרי. علينا למצוא דרך, אשר, מבלי שיפגע בזכותו העם היהודי ובעניינו החיוניים בארץ – יתן סיפוק מלא לבעיות המודבקות של הערבים, ובתוכן גם לתביעותיהם הפוליטיות. למען הצלחת הקואופרציה היהודית-הערבית יש צורך בהסכם פוליטי ביןינו ובין הערבים.

שם, עמ' רל.

תנועת הפועלים היהודית רואה בישוב היהודי בארץ ישראל חלק אורגני בלתי נפרד של הארץ. המתישבים היהודים אינם יכולים לרשף את מקומו של היישוב היהודי ולהבנות מחורבנו, לא רק מפני טעמים כלכליים ופוליטיים, אלא מפני שהדבר מתנגד להכרה המוסרית, המונחת בסיסו התנועה הציונית. העובדים והמתישבים היהודיים החיים על יגיא כפיהם רואים את העובדים הערבים כחברים לעובדה ולמולדת, שיש להם צרכים משותפים ועתיד משותף,

הגשمت הציונות רואה הפעול בהקמת משק חדש בארץ, לא במקום המשק היהודי הקיים, אלא נוסף לו.

תזכיר לוועדת החוקירה, 1929,

אנחנו ושבנינו, עמ' רא.

תנועת הפעלים העברית רואה בעין בהירה את מציאותו של העם היהודי ומאmina, כי העם היהודי מיועד להיות – וגם היה – הכוח אשר ישא באחריות לגורל פינה קטנה ויקרא זו שמה ארץ ישראל. מוארה באור חזון הגאות והפדותanche תנועת הפעלים את אחריותה כלפי המונחים העבריים ובמלוא שיעור כוחותיה תסייע לפריחה החברתית, התורבותית והmaskית של העם היהודי בארץ ישראל.

המדיניות החיצונית של העם היהודי, 1931, **אנחנו**

ושבנינו, עמ' רסה.

אין הפעול היהודי מזולז במציאות העברית ואין הוא נרתע מפניה. הוא מוצא בה גם התראה וסנה ו גם תביעה ויוזו. מתוך בטחון בצדקו ואמיתו של מפעלו הציוני הגובל והמשחרר הוא ניגש לעם היהודי بلا איפה ואיפה, ביחס של ערכים שווים.

הקדמה, תרצ"א, **אנחנו ושבנינו**.

אנו שוללים השתלטות הרוב הקיים עכשו בארץ על המיעוט, שאינו אלא גרעין קטן של האומה העברית החזרת לארצها, אולם אין לנו מכירם במוסר ההוטנטוטי האוסר על חברו מה שהוא מתייר לעצמו. כשם שאנו שוללים את השתלטות העברים علينا, כך אנו שוללים את השתלטתנו אנו על העברים בשעה שיש כי הכוחות בארץ, לרוגל התפתחותה הדינמית הכרוכה בעלייה העברית, ישתנו לטובתנו.

ציונות קלה וחמורה, 1931, **משמרות**, עמ' רcz.

התוכן המוסרי של הציונות וצריכה החיים, הממשיים מחייבים פוליטיקה של התקנות והבנה הדידית עם שכנינו העברים גם בשטח הכלכלי והתרבותי וגם בשטח הפוליטי. שם.

יש לעם היהודי בארץ ישראל הזכות על תרבותו הדלה, בדיקן כמו לעם הגרמני עשר התרבות. אבל לדבר אחד אין זכות לישוב היהודי – לגוזר לדילול על הקרקע, לגוזר עוני ושםמה על הארץ הזאת. בזכות זאת – להשair את הארץ בלבדולה, כאשר בה תלויה פרצופה הלאומי – בזאת לא נודה. על כל עם לדאוג לא רק לתרבותו, כי אם גם להתפתחותו הבלתי מוגבלת. אולם זכות זו נתונה לכל העמים וגם לנו.

זכות העודה, 1933, **משמרות**, עמ' קנד.

עם שובו של העם היהודי לארצו לא יעלה על דעת מי שהוא שיתכן לעkor מארץ את התושבים אשר התיישבו בתוכה לאחר שהעם היהודי הורחק מעלה אדמתו. את היישוב היהודי אנו מקבלים כעובדת קיימת, ואננו בונים את עתידנו על יסוד יצרת אפשרויות קיום ומקורות פרנסה חדשים, לא במקום אלה שישנם, אלא נספחים עליהם למען השריש בארץ המוני ישראל ולמען הושייב על יד היישוב היהודי את העם היהודי.

עבודה עברית, 1932, **משמרות**, עמ' קד.

יש לשקו על כל אפשרות קטנה וגדולה של משא ומתן והסכם עם ערבים, ואין לסגור בפני עצמנו את הדרך בהנחות מופשטו, הנכונות במילכת הצדק המוחלט, אבל אינו מוחכם בעולם המעשה, שיש בו התרוצצות בלתי-פוסקת של טוב ורע. עולם זה מכיר "כשרון פשרה". לא כל פשרה היא טובה, אך לא כל פשרה היא רעה.

בשתי מערכות חמורות, 1936, **במערכה**,

פרק ראשון, עמ' 139.

שכנינו הערבים, הנקלעים בין יצר התועלת והשיטוף ובין יצר הרס והשנאה, צריכים לדעת שידנו אמונה לא רק כשהיא עושה במלאה, אלא גם כשהיא מחזיקה בשלחה,

למען בטחוננו, 1936, **במערכה**,

פרק ראשון, עמ' 30.

שאייפת התנועה הציונית הייתה לעבד יד ביד עם העם היהודי למען התקומה הלאומית של שני העמים השמיים קרוبي הגזע ושכני הארץ. והברית שנכורתה עם פיצל – בא כוח העם היהודי בوعידת השלום – היא עדות לנאמנה לשאייפה זו. ואם ברית זו לא נתקיימה – אין זו אשמה של התנועה הציונית. והמוסדות העליונים של התנועה הציונית הציגו לא פעם בלשון ברורה, שאין זו משאייפת הציונות להשתרר על הערבים, אלא להעמיד את העם היהודי עצמו מכל היותו כפוף לשלטון זה.

עם מינויו של הוועדה המלכותית, 1936

במערכה, פרק ראשון, עמ' 68.

אין העם היהודי והעם היהודי שווים בזכויותיהם בארץ ישראל, הזכויות שיש לערבים בארץ ישראל הן זכויות של תושבי הארץ, לא פחות ולא יותר. הזכויות שיש ליהודים בארץ שיקוטם ליהודים לא באשר הם תושבי הארץ, אלא באשר הם יהודים, והזכויות אינן רק ליהודי ארץ ישראל, אלא ליהודי כל העולם, כלומר: עם היהודי בשלמותו. אבל אין זכויות לעם היהודי בשלמותו. ערב שainו תושב הארץ אין לו כל זכות בארץ ישראל.

שאלת הפריטוי, 1936, **במערכה**,

פרק ראשון, עמ' 143.

האריאניטציה "היהודית" בקרב העربים תיתכן אם נוכל להוכיח להם, שיש ברכה בשיתוף – פעולה עם היהודים, עם המפעל הציוני, לא רק ברכה כלכלית, אלא גם פוליטית, ושהגורם היהודי אינו גורם מحسר-אונים וארעי – אלא גורם רבי- יכולות וקבוע שהוויתו בארץ היא עובדה היסטורית שאין לבטלה, אין לעדערה ואין להחלישה ואין להתעלם منها.

ענינו המדיינום, 1936, **במערכה**,

כרך ראשון, עמ' 167.

כל עם רשאי לארגן את תנועתו הוא כרצונו, אולם יש הבדל יסודי מודר בין תנועתנו הלאומית ובין תנועתם הלאומית של העربים בארץ. תנועתנו היא בעיקר תנועת-בניין. אין לנו עסקים בתעמולה פוליטית אלא בעבודת יצירה ובניין. הוכרכנו לעשות זאת כדי להשיג את מטרתנו: רAINO את תפקידנו ביבשות ביצות, בהגדלת פוריות הקruk, בבניין ערים ובתי הרושת, ביצירת מוסדות אمنות, תרבות ומדע. שכניםינו העربים היו עוסקים בעבודה פוליטית גרידא.

העדות בפני הוועדה המלכותית, 1937, **במערכה**,

כרך ראשון, עמ' 85.

אני מקווה, שגם שכניםינו העربים בארץ, יוכרכו להכיר ולהעיר את מהותו היוצרת והמוסילה של מפעלנו, ויוכחו לדעת, כי לא רק שאין התנגשות אינטרסים בין העם היהודי לבין כל העם العربي, אלא להיפך: שהאינטרסים של שני העמים משלימים אלה את אלה. אין זוקקים זה זהה, אין יכולים להועיל זה לזה. אין לי כל ספק בדבר, כי העמים השכנים היושבים בסוריה, עיראק ומצרים, יהיו הרשוניים, שייכרו בעובדה זו, ומהם תפשט ותלך ההכרה הזאת בקרב שכניםינו העARBIM, אני מאמין בזה; אני מאמין שאין מקום ואין הכרח לסכוך בין שני העמים, אנו מצדנו מעולם לא היה לנו ריב עם העARBIM בארץ ישראל, אף לא עם העARBIM בארצות אחרות. אנו לארץ בהכרה, שמלבד הצלת עצמנו וגואלת עמננו,علינו גם למלא תפקיד תרבותי חשוב בארץ, ושאנו יכולים להיות לעזר רב לשכניםינו העARBIM בארץ ישראל ובארצות הסמוכות; וסבירני, כי מפעלנו הוכח זאת. ככל שנתחזק וישובנו בארץ יlk ויגדל, ככל שיפורץ מפעלנו היישובי ויתפתחו מוסדות-הமדע שלנו, כן ייכרו שכניםינו העARBIM בארצות הסמוכות ובארץ את הברכה הצפונה במפעלנו; כן תגדל התעניינות-הgomelin ההיסטורית הקיימת בין שני העמים, בין העם היהודי השב לגבלו ובביא את המסורות של תרבויות אירופאה וברכתה לבין העמים העARBIM שמסביבנו, השוואפים גם הם להשיג לא רק עצמאות פוליטית רשמית, אלא גם תחיה כלכלית, שכילתית, רוחנית ותרבותית. אנו מאמינים, כי ישוב היהודי גדול, אומה יהודית חופשית בארץ ישראל בעלי כר נרחב לפועלותיה, עלול להביא ברכה רבה לשכניםינו העARBIM. ומתוך הכרה העובודה הזאת, יקום שלום-של-קיימה ושיתוף-פעולה מתמיד בין שני העמים.

שם, עמ' 86.

אנו הציונים, המאמינים בזכותו המוחלטת, הבלתי-邏輯ית, של העם היהודי לשוב לארצו ולבנותה – לא שללנו ולא נשלול זכות קיומם של העربים היושבים בארץ. להם זכויות תושבים – לנו זכויות עם. שאלת קיומו של העם היהודי אינה תלוי בארץ. האומה הערבית אינה חסра מולדת. להיפך, היא ברוכה במולדות רבות ורוחבות-ידיים, המשגלה לקלות ולקיים מיליון-נספים. העربים היושבים בארץ הם רק אחוז קטן ובתמי חשוב מהעם היהודי. חידוש המולדת העברית בארץ ישראל אינו מסכן את עצמאותה של האומה הערבית בארץותה, הוא גם אינו חותר תחת קיומם של העARBים המועטים היושבים בתחום הארץ גם מבחינה מוסרית, גם מבחינה פוליטית וגם מבחינה התישובית-משמעותית אין כל ניגוד וסתירה בין זכויותינו ומאויינו להעיר לארץ המוני ישראל, כל המוני ישראל הרוצים וזוקים לך, ובין שמירה על זכויות העARBים היושבים בארץ.

נאום בקונגרס העשרים, 1937, **במערכה**,

כרך ראשון, עמ' 242-241.

מעמד המיעוט הערבי במדינת היהודית יקבע במידה מרובה את היחסים בין המדינה לבין הארץות הערביות השכנות.

הליקות המדינה היהודית, 1937, **במערכה**,

כרך ראשון, עמ' 291.

המדינה היהודית ת策ן להנהגת כלפי אזרחיה הערבים כאילו היו יהודים. זאת אומרת: לא רק שוואן-זכויות מלא בכל שטחי החיים, במוסדות המחוקקים, בפקידות, בשירותי המדינה, במשק, בתרבות – אלא ממשיכים מתלמידים ומודרגים להשווות דרגות-החיים של המדינה הערבי לדרגה הכלכלית והתרבותית של הרוב היהודי. מובן, שהדבר לא יעשה בכתחאת. הפלא זהה הוא למעלה מיכולתה של המדינה ולמעלה מ才能יהם של העARBים. אולם המדינה היהודית לא תהיה נאמנה ליעודה הציוני, אם לא תסייע במקוון ובהתמדה להעלאת רמת-החיים של המיעוט הערבי עד כדי הרמה התרבותית, הסוציאלית והכלכלית של הרוב היהודי – על ידי חובת הינוך כלל, שירות רפואי וסניטרי, תחיקת-הגנה על העובד החրשי והחקלאי, טיפוח הארגון המקצועני והקוואופרציה המשקית, לפחות כל מחייב גזעית, בקרב העובדים, האיכרים, בעלי האמנויות החפשיות, בעלי המלאכה והחרושת והסוחרים היהודים והערבים.

לא רק מתוֹך הנחות מסוימות בלבד, לא רק מתוֹך דאגה וחדרה למצב המיעוטים היהודיים בכלל, אלא מתוֹך התעוודה הציונית המוטלת על המדינה היהודית, מתוֹך הצורך ההיסטורי למצוא מסילות לב העם היהודי ולהתקשר אליו בברית-ידיידות ובפעולות-גומלין, תשകוד המדינה היהודית במידת-יכולתה על שמירת זכויותיהם ותיקון מעמדם של העARBים אשר ישארו במדינה. ערב הארץ ישראל משמשים עכשו סלע-מחלקה בין העם היהודי ובין העם

הערבי, והם הזרעים מודנים בין היישוב ובין הארץות השכנות. היהס ההונג והגונן של המדינה היהודית לאזרחה הארץות עלייל להפוך את המיעוט הערבי לגשר בין ובין שכניתה הערבים. הארץות במדינה היהודית יעלו על הארץות שבסכל הארץות ברמתם הסוציאלית, התרבותית והכלכלית. אמנים כפית-טובה היא חוות שכיה בחיים הפליטים. יתרון, שאוותם העarbאים אשר המדינה תשער, תרים ותחנך, ינסו כוחם בהתקשרות ובטירור. היד החזקה של המדינה תנחת בפרשעים אלה. הממשלה היהודית לא תירתע מכל צעד, שיש בו הכרה להבטיח את השלום והשקט במדינה ובכיעור הרע לא תפלה גם בין יהודי לערבי. אולם היא לא תפלה גם בין יהודי לערבי בשירות המדינה ובנהנת מפעליה החינוכיים, המשקיים והבריאותיים. מקורה חיס למייעוט הערבי ימתה קרייחסים למדינות הארץות השכנות. המדיניות הארץות הפנימית תכשיר את הדרך למדינות הארץות החיצונית. ושוב – לא על הצד לבה, אלא על כוחה המשקי והגופני תישען המדינה היהודית ביחסה עם שכניתה. בשנים תבוא המדינה היהודית לשכניתה העarbאים: בכוח המוסרי של מעמד המיעוט הערבי ובכוח החמרי של המשק והשלטון והצבא היהודי. שני אליה תכשיר את הברית היהודית-ערבית, ברית מוסדת על עזרת-גומלין של שני כוחות ממשיים, מציאותיים, שיש לכל אחד מהם מה לתת ומה לקבל.

הליקות המדינה היהודית, 1937, **במערכה**,

כרך ראשון, עמ' 291-292.

יש צורך להבהיר שאין "שאלת ערבית" באותו מובן שיש לשאלת היהודית. אין עם ערבי מחוسر מולדת. אין בעיה של נדידה ערבית, להיפך, העarbאים הם מהעמים המועטים בעולם המרוכזים כמעט בשלמות בארצותיהם הם. וארכותיהם רחבות ידיים, והן גרועות לא בעודף אלא במחסור-אוכלוסים.

מבחן וביצוע, 1942, **במערכה**, כרך רביעי, עמ' 34.

הסכוך הקים בינו עכשו הוא טראגי מאד – באשר במובן ידווע הוא סכוך משפחתי. אבל הוא לא יתميد ולא יאריך ימים. מפעל התקומה שהחילנו בו – נבצעו עד תומו, גם אם ירכו המכשולים בדרכנו, כי בנפשנו הוא. אנו שבים לארצנו בזכות. אתם רוצחים שגם ארץ זו תהיה ערבית. זה אויל רצון מובן. רבים מכם מעדיפים ארץ ערבית דלה על ארץ עברית פורחת. זה נתן כבוד. אולם אין אנו זרים בארץ זו – זו הייתה תמיד ותשאר לעולם מולדתנו ההיסטורית. ההיסטוריה גורה נשוב לארצנו ונקיים בה מחדש את מדינתנו היהודית – והמדינה היהודית תקום. רבים מכם יודעים זאת לא פחות מאיתנו.

ואני אומר לכם בשם העם היהודי: אם כי עדרין אתם מתנגדים לו – תדעו שאין לכם בעולם ידיד נאמן יותר ומעיל יותר מהעם היהודי. אנו בונים ארצנו על אשיות של צדק, אהווה ושלום. וכל מה שנתקרב יותר ובמועדם זה זהה – תגדל הברכה גם לכם וגם לנו.

העם היהודי והעם العربي זוקקים זה לזה בלבני עתידם החופשי – כעמים בני-חוiriין, בחלוקת זה של העולם.

אננו בטוחים שעם תקומת המדינה היהודית מצד אחד, והאחדות הערבית העצמאית מצד שני – נוכל ונצטרך לעבוד שכם אחד מtower עזרה הדרית וברית אמת של שווים ואחים.
דבר ישראל בארץ, 1946, **במערכה**,
כרך חמישי, עמ' 67–68.

לא נחמיין שום הזדמנות לקרב את ההבנה הדרית והברית של אמת ושוויון עם שכנוו, עמי ערבי.

בשעה זו, 1947, **במערכה**, כרך חמישי, עמ' 152.

העם היהודי יעשה כל המאמצים האפשריים להקים ברית יהודית-ערבית, והמדינה תחתור לקראת שיתוף פעולה מתמיד בין היהודים והערבים במזרח הקרוב ובעולם כולו למען השלום, הרווחה והקידמה של שני העמים השמיים בתחום המוסיפות של האומות המאוחדות.
עם ההכרזה על הוצאה הצבא הבריטי מהארץ,
במערכה, כרך חמישי, עמ' 223.

לא הייתה לנו ולא תהיה לנו מלחמה בעם العربي, כשם שבהתנגדותנו למדינות המעל של הספר הלבן לא הייתה לנו מלחמת בעם האנגלי.

בשעת חירום, תש"ח, **במלחמת ישראל**, עמ' 22.

התוקן היחיד המלכיד את הליגה – במידת שהיא מלוכדת – הוא המלחמה ביהודים ובציונות.

בעיות הבטחון וההתגוננות, תש"ח,
במלחמת ישראל, עמ' 39.

רק מtower עם מדינת ישראל. ועם ישראל יוכל העולם היהודי להשתחרר משיעבודו ותלוותו, בגלוי ובסתור, בכוחות ניצול וריכוי חיזוניים! ורק מtower שותפות-פעולה עם שכנוינו בארץות הקróבות נוכל אנחנו ליצב את השלום במדינתנו ובארצנו.
drochim לקרהת הבאות, תש"ח,
במלחמת ישראל, עמ' 187.

שום מאורע עולמי לא נשא בכנפיו ברכה לעם العربي כזו ששבשית היהודים לארצם. המפעל הציוני הוא על פי טبع מהותו גורם מקדם, מפתח ומשחרר, לא רק בארץ, אלא בכל הארץות

השכנות, ומדינת ישראל פורחת, חזקה ועצמאית, יכולה יותר מכל גורם חיצוני אחר לסייע לעצמאותה המדינית, לפירותם הכלכלית ולהתקדמותם החברתית והתרבותית של עמי-ערב. אין אנו זרים וכובשים פה – אלא בני המולדת החווים למכורתם. היינו פה לפני העربים ולפניהם כל שאר העמים שנשאו בחו"ם, שחררו הארץ זו בזמן מן הזמנים. אך העربים רואים את שבתנו בפחד ובשנהה, ולא רק עמי-ערב, אלא גם כמה מעמיה-אסיה אחרים; עמי המזרח שהיו מאות שנים משועבדים לאירופה, רואים בנו כאילו אנו סוכני השעבוד והניצול של שליטי אירופה – אירופה זו שפלטה אותנו מתחוכה ומעט שהשמדה אותנו בלי שאritis. ואף עמי-ערב שכנותינו מסביב. נתפסו לראייה מסולפת זו. זהו סוף טראגי והרהור-סכנות, ואל נזלו בזו. האמנתי תמיד ועדנו מאין, שהsuccסך בין העربים הוא succסוק חולף, באשר יסודו בא-יהבנה ולא בניגוד-אינטנסים היסטורי. אך הסuccסוק הזמן הזה לא יוכרע בכוח בלבד. מנהיגי העربים טעו בחשבם, שיעלה בידי להשמיד אותנו בדרך זו, ולפתח את "הבעיה היהודית" בארץ ישראל, כשם שעשה היטלר באירופה. אנו ודאי שלא נחזר על הטעות הערבית ולא נחשוב אף רגע, שנפתחו "הבעיה הערבית" בחרב. שאלת יחסינו עם העربים אינה מצטמצמת בשטח ערבי ארץ ישראל – יש לנו עניין עם עמי-ערב, המונים עשרות מיליון ותופסים את כל החבל המערבי-הרוומי של המזרח התיכון ועד האוקיינוס האטלנטי. האם יש בדברי עידוד? כן, העידוד הנאמן ביותר הוא גילוי האמת וחישוף המציאות כמו שהיא, ורואי מציאות זו לא נבהלו מעשות מלחמה בעמי-ערב – ולא נרתטו מהמלחמה עד שניצחו.

במשך הרבה שנים ניסינו לסלק את הקשיים שלנו בעולם הגדול ובעולם הערבי על ידי הסברה ופועליה פוליטית – והפעולה המדינית והסבירה, ברכתה לא הייתה קטנה, ואין לנו להתבונש בה או להתרת עליה. אך בהתקרב שעת ההכרעה בגורל הארץ עם גמר מלחמת-העולם השנייה היה ברור, שלא במערכת מדינית בלבד יוכרע הדבר. זה היה ברור אפילו בשעת הניצחונות המדיניים הגדולים שלנו, כשהשׂרָבוּ ועדת או"מ המליך על הקמת מדינה יהודית, וגם אחר כך, כשעצרת האומות המאוחדות עצמה, הכרעה ברוב של 35 נגד 11 או 13 – לטובת מדינה יהודית. וברוב זהה נמצאו גם ברית המועצות וארצות הברית.

הערבים כידוע הכריזו מלחמה: מלחמה מוסרית נגד האומות המאוחדות, ומלחמה פיזית נגדנו. ושוב ידענו, שאין לנו לסגור על שם כוח זו שיבוא לעדרתנו, לא מצד האומות המאוחדות, לא מצד ארצות הברית ולא מרבית המועצות. ידענו, שככל אלה לא ישלחו את צבאן הנה להגן علينا – איפלו לא להגן על החלטות או"מ. והיינו נאלצים להיכנס בכוחות עצמנו למלחמה זו. ואם הגיענו עד הלום, אם אנו קיימים ואני עצמאי, ומדינת ישראל הוקמה ועומדת על תלה – הרי אין זה אלא צבא-הגנה לישראל שעשה את המלאכה הזאת. לא נלחם לנו שום כוח זו, שום כוח בינלאומי. בכוחנו היהודי בצענו את דבר ישותנו ושהרורנו. בעלי הכוח הצבאי הזה היינו אבודים; אבל שיש להציג במיוחד – גם בניצחונותינו הצבאים לא זהה עליינו דעתנו. ידענו שלא בכוח צבאי בלבד

יוכרע הדבר, כשם שידענו מוקדם, שלא בכוח החלטת א"מ וניצחונות מדיניים בלבד נכרייע הCAF.

על שביתת הנשך, 1949, **חzon ודרן**,

כרך ראשון, עמ' 200-203.

במדינת ישראל יושבים לא רק יהודים. יש לנו אזרחים מוסלמים ונוצרים מכל העדות, רובם האגדול ערבים. עם הקמת המדינה, לפני שנה, ביום ה' באיר, הכרזנו, שמדינת ישראל "תהא מושתתת על יסודות החירות והצדקה והשלום לאור חזונם של נביי ישראל; תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בעלי הבדל דת, גזע ומין; תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות; תשמר על המקומות הקדושים של כל הדתות, ותהיה נאמנה לעקרונותיה של מגילת האומות המאוחדות". בナンנותנו הלהכה למעשה לעקרונות אלה ניחן קבל העולם וההיסטוריה. נאמנות זו מתגלית לא רק בחוקים והמשפטים אשר נעשו – אלא בהליכות חיינו יום-יום, ביחס של כל אחד ואחד מאיינו למיעוטים, לגרים ולזרים היושבים בתוכנו, בחוקה שנגלה לזכויות, לרकוש, לכבוד, לאמונות, לתרבות ולפולחן של אורהינו ואורהינו שאינם יהודים, בשוויון המלא שנקאים ביחס אליהם בעבודה, בمشק, בחינוך, ברמת-החיים. כל אדם החי תחת דגל ישראל ואינו פוגע בהוקי המדינה ושלומה – נהנה מהחסות המדינה וברכותיה! ועם ישראל, שזכה לחיש קוממיות הממלכתית, לא יסבול בתוכו הפליה כל שהיא, דתית ולאומית, או אחרת.

חג העצמאות, 1949, **חzon ודרן**,

כרך ראשון, עמ' 113-114.

אנו משוכנעים, שאין ניגודים הכרחיים בין האינטרסים של עם ישראל ומדינת ישראל ובין האינטרסים הצדוקים של עמי ערב, של כל השכנים שלנו.

שיקומם של החילונים המשוחררים, 1948,

בhai'chim Israel, עמ' 323.

אין כל הכרח ההיסטורי שתשרור לאורך ימים שנהה בין ישראל ובין ער. להיפך, עבדות – יסוד היסטוריות מהיבוט שיתוף פעולה בין העמים השמיים האלה. ישראל וערב וקוקים זה לזה, כי לכל אחד יש מה שחשר לצד השני, ופעולות גומליין תהיה לבואה לשנייה.

חיל הים, 1950, **חzon ודרן**, כרך שלישי, עמ' 15.

המתיחות בעולם מסובכת יחסינו עם העולם הערבי. מחוסר אחידות בא"מ אין כוח שביכולתו לגוזר שלום בינינו ובין הערבים, אם כי רוב האומות המאוחדות, גם במערב וגם במזרח, מעוניינות בו. אין ספק יש גם גורמים בקרב הערבים הרוצים בשalom, אם כי קולם נשמע רק לעיתים רחוקות. ישראל מוכנה בכלל לב, ואף על פי כך אין שלום.

כמה מהគוחות השליטים באוצרות עבר לא השלימו עדיין עם קיומנו. עדיין הם רואים בנו גורם זר, מרגין, שאין לו בעצם מקום בפינה זו של העולם. ועודין ח' בהם הרצון והסיכוי שיפטרו מאייתנו באיזה אופן שהוא, אם לא לאלתר – הרי לאחד ומז'מה, קרוב או רחוק. לרבים מהם קשה להשלים עם התובסה שנחלה במלחמה נגדנו. הם מרובים – ואנחנו מועטים. וסבירים הם כי הייתה כאן איזו טעות. כי נצחוננו היה מקרי, ובנסיבות שני יתקנו השגיאה. לא הכל תולים תקוותם במלחמה שנייה, אבל יש להם אשלה אחרת להיפטר מאייתנו: הם סבורים שצפויה לנו מפולת והתקופרות כלכלית, כי ניפול תחת הנטל של מעמסת העליה והבטחון. ויש גם לא-מעטים השרויים בפחד אמיתי, אם כי מחוسر-שחור, מפני גידולנו והתרכבותנו, כאילו אנו מתכוונים לרשעת את סוריה ועיראק וארצות-ערב אחרות. ומכל הטעמים האלה הם מצטידים. מגדילים צבאים. מתכוונים.

היש סכנת מלחמה קרובה?

אם כי אין לדבר בוודאות על המחר, מותר להזהיר מפני בהלה יתרה. עם כל השיטנה והשנאה המשותפת לכל ארצות ערב כלפיינו – הרי מדיניות אלר' רוחוקות מאחדות פנימית וחיצונית: יש ניגודים בין גוש לגוש, ויש ניגודים חריפים גם בפנים. וכושר-הפעולה הלקוי לא בmahra' יתוקן. אם כי אין להניח שאין העربים מסוגלים לתיקונים ולהתקדמות פנימית. יתכן שפהה ושם יקום הרטפקן שינסה לעשות לפחות את חוו' שביתת הנשך – אך אין לזלול לממרי בערכם של החוזים המבוחחים על ידי או"מ ובמידה ידועה על ידי הצהרת שלוש המעצמות (ארצות הברית, אנגליה וצרפת). יש לציין שאנו נעמוד עוד זמן לא-מעט בפני מצב שאינו לא שלום ולא מלחמה.

הגורם המועדר תמיד לפורענות קלות או חמורות הוא גורם הפליטים, יותר מאשר מאות אלף אנשים מיאשים, מאוכזבים, שהפסידו הכל ולא קיבלו כלום, שרומו על ידי מנהיגיהם ו"משחרריהם", והם נזבו לנפשם, לעינויים, לסלבל. אבל חרונם ומרירותם מופנים לא כלפי אלה שגרמו לאסוןם, – אנשי המופת ושלטי ארץ ערב, אלא נגד היהודים. הם פושטים ידיהם לשוד ולגנבה, הם עוסקים בהברחה ובמסחר שחור של סמים משכרים, והם מסוגלים לכל מעשה נושא ומטורף, וכל הרטפקן ערבי עלול להשתמש בהם ולנצל אותם למען הツק לישראל.

כל זמן שהפליטים לא יושבו בארץ-ישראל ולא יכרת שלום בינינו ובין שכנו – יהיו הפליטים גורם מטריד, מרגין. ופתר לסקוסכים.

שתיים מקרוב המדינות השכנות. מצרים ولبنנון, אין להן כל יסוד אובייקטיבי לרכיב עט ישראל, וגם השתתפותה בפלישה הייתה במידה רבה מקרית; הלבנון הוא נוצרי למחצה, והמרוניים ברובם רואים בעין יפה הקמת מדינת ישראל. החלק המוסלמי הלבנוני אינו רוצה ואני מעוניין להזכיר יותר מידי את האוכלוסים הנוצרים. ואלמלא החשש לתגובה של הליגה הערבית היה הלבנון מרצה לעשות שלום עם ישראל.

גם מצרים אין לה כל סיבה אובייקטיבית להסתבר ולהסתכסך עם ישראל. בין שתי המדינות משתרע מדבר רחוב וגדול, מדובר Sinai. מבחינה ארכית, כלכלית ומדינית אין כל

ニיגודים בין שתי הארץות. להיפך, נוכח הקשיים המדייניים והחברתיים שהונן מתחבطة מצרים היא יכולה לעזור לא במעט בישראל, והשלום עם ישראל היה מוחק מעמדת של מצרים. התפתחותה התרבותית והכלכלית של מצרים גם מעמדה הבינלאומית היו וრם מרווחים משיתוף פעולה עם ישראל. אולם המדיניות הערבית היא אירוציונית, וגורמים אישיים, גורמי כנופיות, ממלאים תפקיד גדול, לעיתים מכיריע, במדינות אלו, ואין שום ערכובה שמזרים תפעל לפי תביעת צרכי המדיניות ומעמדם בעולם.

שלום או מלחמה, 1951, חזון ודרך,

כרך שלישי, עמ' 161–163.

עלינו לשנות במצב, – על ידי ראיית המציאות כמו שהוא ועל ידי הגברת מתמדת של כוחנו. עלינו לראות הדברים לא כמו שהינו רואים אותם, אלא כפי שהם בפועל- ממש. עלינו לעמוד על בסיס המציאות ביחסינו עם השכנים. ועלינו לראות המציאות הבינלאומית כמו שהיא. הינו רואים שהמצב בארץות ערב יהיה שונה ממה שהוא; ולא פחות מזה הינו רואים שיש疵ה העמים בעולם יהיו אחרים מאשר הם. אבל אין לנו שליטה על המציאות הבינלאומית, ועלינו להסיק מסקנות מצבים קיימים; אם אנו מבקשים שלום עם שכנוינו ואין אנו גענים, – אין אנו צריכים להתנדר לרצון השלים, אבל לא נוכל להתנהג כאלו יש שלום. אם אנו רואים ביחס יידידות עם כל המדינות בעולם, וכמה מדינות אין מקבלות את ידינו המשטת, לא נתרגז ולא נטפל גרגי שנה כ严厉 מדיניות אלו, אבל לא נכסה מעצמנו שהמדינות הללו מתנכרות לנו, וביתר-שאת נטפל קשרינו עם אלה העוזרות לנו.

שם, עמ' 165.

אני מאמין ובתו, שאם יתקיימו שני תנאים, יהיה סיכוי ממש לא רק לשום פורמלי, אלא לקואופרציה מתמדת ונאמנה בין העם היהודי לבין שכנו הערבים. התנאי הראשון הוא: בצרונה של מדינת ישראל. ב策ון מדיני וככלבי, אשר יעקור מלבד אובייה כל סיכוי שמדינה זו תיפול תחת כובדיה המעמסה הרובץ עליה ואשר ירחיק ויסלק סלעיה מהחלוקת העו מדדים בין לבין שכינה.

התנאי השני: ליבראליות ורפורטיזציה של מדינות ערב. גם דבר זה יבוא במודדם או מאוחר. ולשני העמים השמיים, לעם העברי ולעם הערבי, יש יותר משותף בחילוק זה של העולם. אנו לא נזוז מכאן, וגם הערבים לא יחליפו מקום. ההיסטוריה הטילה علينا לחיות בשכנות קרובה. זהה לא רק שכנות גיאוגרפית – אם כי זו קובעת הרבה. ביןנו ובין הערבים יש שיתוף רב בתרבות, בלשון ובהיסטוריה. אין דבר זה אולי קובל כשהוא בלבד, אבל יחד עם מניעים אחרים – זהו גורם חשוב ורב ערך. שיתוף פעולה בין העם העברי בארץו ובין עמי-ערב העצמאים הוא הכרה ההיסטורית, והוא יקום. שיתוף פעולה זה יתכן אך ורק על יסוד של שוויון וכבוד הדדי ועוזרת-גומלין. שיתוף היהודים והערבים הפוך המזרח התיכון לאחד המרכיבים התרבותיים הגדולים בעולם, כאשר היה לפנים. ורק שיתוף היהודי-

ערבי עשוי לעשות זאת. שום עצמה זהה, לא מזרחית ולא מערבית, לא תצליח לעשות מה שיעשו היהודים והערבים מתוך שיתוף פעולה ועוזרה הדידית. לכל אחד משני העמים האלה יש משהו לחת לחברו מבלי לגרוע כלום מעצמו להיפך, זו תהיה הפריה הדידית שתהא לברכה לשניהם.

דבר זה אולי לא יקום מחר או מחרתיים, אבל אסור לנו להתעלם מיעודים היסטוריים, גם אם הם נראים עכשוויים ורוחקים וכאילו בלתי- ממשיים. ושלום יهודי ערבי, שלום אמת, שלום מתוך ולשם שותפות ההיסטורית בשטח המדייני, הכלכלי והתרבותי, הוא מיעודיה המרכזיים של מדינת ישראל.

מדיניות החוץ שלנו, 1951, **חzon ודרך**,
פרק שלישי, עמ' 252-253.

ידה של מדינת-ישראל מושתת לשalom עם כל אחת מדינות-ערב ועם כולן יחד.
הצהרת שלוש המעצות, 1950, **חzon ודרך**,
פרק שני, עמ' 198.

יחס האויב של מדינות ערב לישראל בשעה זו – אסור לנו להתעלם ממנו, ועלינו לראותו בכל חומרתו וסכנותיו ולהסיק ממנו כל המסקנות המשויות. אבל אין הוא מגביל אופקי הרואה שלנו.

מדיניות החוץ שלנו, 1951, **חzon ודרך**,
פרק שלישי, עמ' 254.

אנו נושאים נפשנו לבירת יהודית- ערבית, ואנו רואים אפשרותה, היתכנותה והכרחיותה ההיסטורית בעtid, ועלינו לחנק העם והנווער לקראת עtid זה. עלינו לחנק העם והנווער לשתיים – עם כל הסטריה המדומה שבין שתיהן: לכוונות יעליה בקרב ולכוונות נפשית ומדינית לשיתוף פעולה ובירית אמת בין שני העמים השמיים, שההיסטוריה גורה עליהם להיות בארץ התנ"ך, שקוראים להן היום המזורה התקון. שם.

אני גאה לציין העבודה, שפועל ערבי ופלח ערבי במדינת ישראל מצבם יותר טוב מאשר בכל המדינות הערביות ומצבה של אשה ערבית בישראל יותר טוב מאשר בכל המדינות הערביות. הרכב הממשלה החדשה, 1952, **חzon ודרך**,
פרק רביעי, עמ' 154.

איש לא מצטרע יותר מمنי על כי שכניינו הערבים מסרבים לעשות שלום עם ישראל ומאיימים עליה בסיבוב שני, ומשום כך אנו נאלצים לנוקוט באמצעות במציע-בטחון מיוחדים

באייזורי-הספר, הגורמים לפעמים אינעימות לכמה מתושבי האזורים האלה, אבל אני גאה על הדבר שבמדינה ישראלי מובהך לכל התושבים – בלי הבדל Mizn, Dat, גזע ולאום – שיווין זכויות מלא, והמייעוט הערבי נהנה במדינהינו משירותי חינוך, בריאות, פיתוח ועוד, שאין דומה להם בשום מדינה ערבית. תקוותי חזקה, שב모קדם או במאוחר יקום שלום בינוינו ובין שכנוינו, ותכרת ברית יהודית-ערבית לשකוד על הפרחת ארצות המזרחה התקיכן לטובות כל עמיין ולכיצר השלום בעולם.

דבריו פרידה לעם, 1953, **חzon ודרך**,

כרך חמישי, עמ' 14.

הממשלה תחתור בלי ליאות לקראת יחס שלום ושיתוף פעולה בין ישראל ובין ארצות ערב.

דברי ראש הממשלה בכנסת, **דבר**, 19.11.57.

למרות רבוי התعروבות הרי רוב מניינם ורוב בניינם של הפלחים המוסלימים במערב ארץ ישראל משווה לפניו טיפוס גזעי אחד וחטיבה אתנית שלמה, ואין כל ספק שבודוקיהם יזרום הרבה דם יהודי – דם אותם האקרים היהודים "עמי הארץ" – שבחרו בצווק העטים להתחש לדתם ובכלל שלא יעקרו מעל אדמתם.

לבירור מוצא הפלחים, תרע"ז,

אנחנו ושבינו, עמ' כה.

מדינה דילומית

הנוסחה של מדינה דילומית שאנשי "ברית שלום" הרימו על נס, אינה אומרת כלל ולאין בה כל תוכן פוליטי. אם הכוונה היא לציון עובדה קיימת, שבארץ ישראל ישנים יהודים וערבים, הרי אין לי כלום נגד ציון זה, – אבל גם ביחס לעובדה זו חוותני שיש חילוקי-דעות בינוינו לבין "ברית שלום". עובדה זו מה טיבתה? האם זהה לעובדה סטטistica או דינמית? אנו מאמינים בגורמים דינמיים המשנים בלי הרף את הרכב האוכלוסין בארץ, לא שינויי-גרעון אלא שינוי-תוספת. ואם אתם מתחעלמים מהגורם הדיני – הרי אתם מתחחשים בעיקר.

ההשוואה של ארץ ישראל לקנדה או לשוויץ ראה לעוללה רק להטעות. קנדת היא מדינה דילומית. בקנדת יושבים אנגלים וצרפתיים. הראשונים הם הרוב. והאחרונים, למרות היוצרים מיעוט – הובתו להם זכויות לאומיות ושווין פוליטי, אולם זכויות אלה הובתו אך ורק לצרפתית-קנדת. אין לצרפתים שמחוץ לקנדת שום זכויות מיוחדת לגבי קנדת, ואין צרפתית-קנדת דואגים להכנסת בני עם החוץ, ואין להם כל רשות וזכות לכך. והוא הדבר בשווייץ. זהה מדינה תלת-לאומית. האיטלקים והצרפתים והגרמנים השוויצרים

הם שווי-זכויות כאוחדים וכקביצים לאומיים, אבל זכויות אלה איןן חלות על הגרים, הזרים והאיטלקים שלא מושווים. הכהז הוא מושג דו-לאומיות בארץ ישראל? האומנם ארץ ישראל היא אך ורק ליהודים ולערבים היושבים בתוכה? מרכזו הכוח של שאלת הלאומים בארץ ישראל הוא לא ביחסים שבין יהודי הארץ ובין שכנים הערבים, אלא בין העם היהודי בשלמותו ובין תושבי הארץ. השאלה המרכזית היא בדבר הזכות של המוני ישראל שבחזקיות עלות לארץ ולהתרשם בה. בנוסחה הדואלאומית אין כל תשובה לשאלת זו. מה אומרת, איפוא, הנוסחה של מדינה דו-לאומית? אם כוונתכם לומר שעליית היהודים והתרבותם אינה צריכה לפגוע בזכותו של העם או להביא לידי שעבודם הפוליטי, הרי לא רק שאסכים אתכם, אלא ארחיק לכך מכם. לפי הכרתינו אין לנו יכולם להסתפק רק בכך שלילי כלפי שכנינו הערבים. לדעתנו אנו מוצאים על תוכנית חיובית להרמתם, ככלתם ותרבותם של תושבי ארץ ישראל. אבל אם הנוסחה שלכם אתם רוצחים לקבוע את שוויון-ערכה של הארץ לגבי היהודים והערבים, הרי שובם מחדים את העיקר ומסלפים את האמת. ארץ ישראל בשביב העם העברי ואرض ישראל בשביב העם הערבי אינה הינו הך.

האומה הערבית נאהזה בהמון ארצות רחבות ידיים, ששתחן באסיה בלבד הוא כבשלייש השטח של אירופה כולה. קיומה הכלכלי, התרבותי והמשקי של האומה הערבית, עצמיותה הלאומית וקוממוותה הממלכתית אינם קשורים ואינם תלויים בארץ ישראל. ארצנו אינה אלא חבל קטן בטריטוריה העצומה והענקית המיוישבת ערבים – ואגב בדיליות יוצאת מהכלל. רק רסיס אחד של העם היהודי – אולי שבעה או שמונה אחוזים (אם לחשב רק את ערכי הארץ האסיאתיות) – יושב בארץ וקשרו בה. מה שאין כן ביחס לעם היהודי. בשביב האומה היהודית כולה בכלל דורותיה ותפוצותיה, – זהה הארץ האחת והיחידה, אשר גורלה ועתידה ההיסטורי קשורים בה בתור אומה. רק בארץ זו היא יכולה מחדש ולקיים את חייה העצמים – את קוממיותה וחירותה הממלכתית. וכל מי שיטשטש אמרת זו – את נפש האומה הוא קובע.

מתוך הוויכוח, 1929, **אנחנו ושכנינו**,

עמ' קפב-קפד.

אם אומרים שאرض ישראל היא ארץ של שני לאומיים, של הלאום היהודי והלאום הערבי, מסלפים את האמת הציונית כפלילים, גם ביחס ליהודים וגם ביחס לערבים. כי לא הרי הזכות של היהודים והעם היהודי כהרי הזכות של הערבים והעם היהודי בארץ. ההוביל בשתי הזכות הללו הוא לא פormalי, אלא תוכני, עקרוני, ונוקב עד היסוד של הפובלטמה הארץישראלית. הזכות שיש לערבים בארץ ישראל היא זכות של תושבי הארץ. באשר הם תושבי הארץ, ולא באשר הם ערבים. והזכות ישנה רק לערבים תושבי הארץ. גם ארמני תושב הארץ, וגם חבשי תושב הארץ, יש לו אותן הזכויות, אם כי מספר הארמנים והחברים בארץ הוא קטן. אולם אין זכות בארץ ישראל לערבי שאינו תושב הארץ. לערבים בסוריה, בעיראק, בסעודיה אין כל זכויות בארץ. הזכות שיש ליהודים בארץ, היא לא רק ליהודים תושבי הארץ, הזכות

זו את נזונה להם באשר הם יהודים, בין שהם בארץ ובין שאינם בארץ. והזכות העיקרית, אשר עליה כל הריב, הזכות שעומדת לדין, והערבים חולקים עליה, הזכות שהיא תקוותנו הלאומית האחת – היא דוקא זכותם של היהודים מחוץ לארץ, זכות העליה. ערבים תושבי הארץ מגיעות כל זכויות-אזור, כל הזכויות הפליטיות. לא רק היחידים, אלא גם כקיבוץ לאומי, בדיקן כמו יהודי ארץ ישראל. אבל זכויות אלו מגיעות אך ורק לערבי ארץ ישראל. הם רואים עצם כבני המולדת הארץישראלית – ויש להם כל הזכויות של בני המולדת.

לערבים שמחוץ לארץ, לערבים בסוריה, עיראק, סעודיה, ייש מולדת, ויש קרקע, ויש מדינה, ואין להם צורך, אין להם הכרח, ואין להם זכות, לא רק פוליטית ופומבית, אלא גם לא מוסרית ומצוותית בארץ ישראל. לא כן ביחס לעם היהודי. זה עם מהוسر מולדת וקרע ועבודה בכל ארצות TABLE, ואرض ישראל היא מולדתו האחת: ולכל היהודים יש חלק ונחלה וזכות במולדת זו והם יכולים לבוא אליה. זכות זו מיטשטשת בשואמרים ארץ דוד-לאומית, זכות זו מסתכנת כמשמעותם את העם היהודי והעם היהודי בשורה אחת ביחס לארץ ישראל. מדינה דווילאומית פירושה עלייה יהודית וערבית לארץ – או איסור עליה יהודית וערבית כאחת. מדינה דווילאומית אומרת ארץ ישראל שיכת רק לייהודים ולערבים היושבים בה – או לכל היהודים ולכל העربים הנמצאים בעולם. שתי ההנחות גם יחד הן כובשות וסותרות את מהותה של הציונות. אין ארץ ישראל צריכה וקרואה לפטור שאלת שני עמים, אלא שאלת עם אחד – העם היהודי בעולם שאין לו מולדת מחוץ לארץ ישראל. פתרון זה אינו בא על חשבון תושבי הארץ. בארץ יש מקום לכל התושבים הנוכחיים – יהודים ולא יהודים – ולעם היהודי כולם.

ענינו המדיניות, 1937, **במערכת**,

כרך ראשון, עמ' 162–163.

י

ישראל ועמיים

יחסים-עמיים

אין אלו חיים בפועל של היישור המוחלט, וביחסים שבין עמיים אין עדין שופט-דרמים שמאזני הצדק בידו.

בשתי מערכות חמורות, 1936, **במערכה**,
פרק ראשון עמ' 140.

לא נדע שליו, לא אנו ולא אומות העולם, כל עוד יהיו יחס-עמיים בניוים על תחרות ואלימות. ולא על זיקה ועוזה הדדית.
שם.

אנגליה והצהרת בלפור אנגליה

העם היהודי יכול תמיד בהכרת תודה עמוקה את העובדה, שבבריטניה הגדולה הייתה הראושונה להציג לטובת בית היהודי בארץ ישראל, וכי היא הקריבה קרבנות גדולים לשחרור הארץ משלטון הטורקים.

על גבול הארץ, 1921, **אנחנו ושבינו**, עמ' נט-ס.

אין לנו בעולם בעלי ברית וידידים יותר נאמנים מאשר יש לנו באנגליה. זהה האומה היהודית אשר קיבלה על עצמה התחייבות היסטורית כלפי האומה היהודית, וכשהוא אין להחמיר בהתחייבות זו למעלה מהמידה – כך אין להקל בה שלא כדין.
למען בטחוננו, 1936, **במערכה**, פרק ראשון, עמ' 30.

אנגליה הכנסה לארץ שלוש מאות וחמשים אלף יהודים. היא בנתה נמל בחיפה. וחיפה נהפכה לעיר עם רוב יהודי. היא בנתה דרכים בין המושבות היהודיות, והיא תמכה – אמנם לא במידה מסוימת – בתעשייה היהודית. האנגלים אינם אומה של מלאכים, וידוע אני את המעשים הנוראים שעשו האנגלים באירלנד ובמקומות אחרים! אבל האנגלים עשו גם דבריהם חיוביים גדולים בארץות הנמצאות תחת שלטונם. זהו עם גדול, בעל תרבות עשירה, ולא עם של עושקים ושודדים. והאנגלים עשו לנו לא רק רעות. הם הכירו בזכותו ההיסטורית על הארץ – הכירו הראשונים – הכריו על לשוננו ועל שפה רשמית, אפשרו עליה גדולה, ואם נעשה חשבון – חשבון-צדך.

לחשבונו עם האנגלים, 1936, **במערכה**,

כרך ראשון, עמ' 147–146.

המוח האנגלי רגיל לחשוב בקטיגוריות של גזירות-שות, במסגרת של השוואות, והוא תופס בקושי הופעה חדשה שאין לה אח ודוגמה בעובדות ובנוסחות השגורות במחשבתו זכרונו. עניינו המדיניים, 1936, **במערכה**,
כרך ראשון, עמ' 195.

האנגלים עצם מתרחקים מאידיאלייזציה עצמית. והביקורת החריפה ביותר על דמי פרצופיותה של הפוליטיקה האנגלית התמצאו בפובליציסטייה האנגלית גופה. ביחסיה עם העמים אין אנגליה מתעלמת מהאינטרס העצמי שלה, אבל מעתים המבינים להזהות את האינטרס הלאומי שלהם עם האינטרס העולמי, והמאmins בתום-לב – במידה שאמונה זו מתישבת עם הצרכים החיווניים שלהם – במשפט הבין-לאומי ובירוש האנושי, כאשר יודע לעשות זאת העם האנגלי.

עם מנiosa של הוועדה המלכותית, 1936

במערכה, כרך ראשון, עמ' 63.

חוש היושר בקרב העם הבריטי מפותח לא פחות מאשר בקרב עם אחר – אך גם חוות התועלת והאינטרס העצמי אינם לקוי בתוכו.

פתחה לבירור, 1937, על דרכי מדיניותנו, מועצה

עולםית של איחוד פועל-ציון (צ"ס), התאחדות, עמ' 40.

מלבד המדינות הסקנדינביות הקטנות שעומדות אולי על השלב העליון של התרבות האירופית – מסופקני אם יש בעולם פקידות מוכשרה יותר והגונה יותר מאשר הפקidot האנגלית באנגליה.

עניינו המדיניים, 1937, **במערכה**,

כרך ראשון, עמ' 151.

תקופת המנדט לא הייתה תמיד תקופה של קואופרציה אידיאלית ואידיאלית ביןנו ובין ממשלת המנדט. זו הייתה קואופרציה מתוך היאבקות קשה ומה마다. עם פרסום "הספר הלבן" העמדנו בעיל-כרכנו בריב חמוץ עם הממשלה האנגלית, אבל ריב זה היה מצומצם אך ורק בתחום המדיניות הארץ-ישראלית. זה לא היה ולא נתוכון להיות ריב בין העם היהודי ובין העם האנגלי. גם בתוך מערכת המלחמה שלנו בספר הלבן אמרנו: אנו נלחמים במדיניות הממשלה, אין לנו נלחמים באנגליה.

מדיניותנו בתקופת המלחמה, 1939, **במערכה**,

כרך שלישי, עמ' 23.

האנגלים. הם אגוואיסטים ככל עם אחר בעולם, והם מקרבים להנאותם, ומרחיקים כשןראה להם הצורך להרחק, והם מפרשים את הבתוותיהם לא מבחינת הצדק העליון, אלא מתוך צרכי השעה ותועלת האימפריה שלהם.

ועידת לונדון 1939, **במערכה**, כרך שני, עמ' 107.

הנני בטוח, כי יבוא זמן, שגם בארץ ישראל תתחדש הברית ביןנו לבין אנגליה, לא על יסוד של יהס נתינם לממשלה או של יהס אנשי חסות למגיניהם, אלא יהס של עם עם, יהס של בעלי ברית שויזריות, אם פि לא שווא-יכוחות.

נאום בקונגרס ה-כ"א, 1939, **במערכה**,

כרך שני עמ' 180.

אני מאמין, שניתוק הקואופרציה בין אנגליה ובין העם היהודיינו מוחלט ואני מתמיד. הוא מצומצם ומוגבל בתחוםי מקום וזמן. הוא מוגבל בתחוםי האינטרסים שלנו בארץ ישראל. על במת העולם הגדולה, שגם אנחנו איננו אדישים לגביה עם יהודי וכחלק האנושות, ההנו עומדים כבתחילה ונעמוד גם להבא באותו מבחן, שבו עומד העולם האנגלו-סקסי והקיסרות הבריטית.

שם, עמ' 180-181.

הגורם המוסרי המלא באנגליה ובડומיניונים וגם בארצות הברית תפקיד גדול ורב, והוא אולי סוד הגבורה העליונה שמגלה העם האנגלי במלחמה.

מתיחות ציונית, 1941, **במערכה**,

כרך שלישי, עמ' 58.

האנגלים יודע לנצל את זולתו, והוא יודע את המלאכה הזאת על בוריה.

מדיניות ציונית, 1941, **במערכה**,

כרך שלישי, עמ' 90.

ראיתי בעניין את המאמץ המלחמתי באנגליה ולעולם לא תראה בלבו העריצה למאזן ולגבורה – הפיזית והמוסרית – שראיתי בחמשת חודשים שהותי באנגליה, ממאי ועד ספטמבר 1940, שהיו אולי החודשים השחורים ביותר במלחמה זו, ואנגליה עמדה אז לבדה במערכה.

למשמעותם, 1943, **במערכה**, כרך שלישי, עמ' 170.

אנו רצינו ואנו רוצים בחידוש הקואופרציה ביןינו ובין אנגליה, אולם לא קואופרציה חד-צדדית, כאשר רוצה בה הממשלה, ולא קואופרציה בין נתינים ובין שלטון, אלא קואופרציה הדרית. אין לנו מוכנים עוד להיות נתינים של אייזו ממשלה זהה שהיא, גם לא של אנגליה, אלא לתקופת מעבר קצרה, ועודאי לא של המופת. הקואופרציה היחידה האפשרית בעתיד – היא קואופרציה בין שני עמים, כבני-ברית שווי-זכויות, אם כי לא שווי-כוחות, בתוך מסגרת האומות המאוחדות, למען הגבר את השלום והקידמה הסוציאלית והשבחת תנאי החיים של ההמנון בפינה זו של העולם ובעולם כולו.

המערכה הציונית והיישוב, 1947, **במערכה**,
כרך חמישי, עמ' 162.

משרד החוץ אף פעם לא התיחס אליו בידידות – מלבד אולי בזמן הקצר שבבלפור עצמו שירות **כמיניסטר לענייני חוץ**.

בעיות הבטחון וההתגוננות, תש"ח,
במלחמת ישראל, עמ' 41.

ממשלה בווען מעוניינת בשבירת רצונות של היהודים והערבים כאחד. כי ממשלה זו עוננת לנו לא באשר היא אוחכת את הערבים, אלא להיפך, באשר היא שואפת לשעבד את הערבים – במצרים, בסודאן, בעירק. בסוריה, בעבר הירדן, בסעודיה, בלוביה ובכל מקום אחר – למטרותיה היא, והיא מסיתה את הערבים בנו למען תקל עליה מלאכת ההשתלטות בمزוחה, והוא חוששת – ובצדק – שמדינת ישראל עצמאית ומתתקמת תשמש גורם משחרר ומקדם לגבי כל העולם العربي, ותשיע במישרין ובעקיפין לחיזוק עצמותן של מדינות ערב.

במה נקבל פני הבאות, תש"ח,
במלחמת ישראל, עמ' 227.

הצהרת-בלפור

הפלא קם ויהי. הגדולה שבמערכות אשר חיל צבא הולך ומתקרב לשערי ירושלים, הכריזה רשמית על "ייסוד בית לאומי לעם היהודי בארץ ישראל".

מאחרי האסון הלאומי האחרון שלנו – תבוסת בר כוכבא – אין לנו מתקיימים כחטיבה לאומי-פוליטיית. ביחסים-עמיים לא הובאה בחשבון האומה העברית. היו יהודים שנואים ומכוזים, היו יהודים מועילם ונחוצים, היו גם יהודים שעוררו חמלת וקיבלו חסות – אבל לא היה עם יהודי כגורם פוליטי. בלי חישוקי המולדת נתרפרק העם ונתפזר לוטסים כשברי kali מנופץ, אשר לא יתאחו.

ולכלוי השבור נתרחש נס – שבני להיות עם. והנס בא, היה מוכחה לבוא – באשר האמןנו בו. באשר אף פעם לא ניכרת בנו הרצון לשוב להיות עם. באשר אף פעם לא פסקה אמונהינו בתחיית-המתרים הלאומיות. ואמונהינו לא הכזיבה.

אחרי 35 שנה של מפעל חלוצי בארץ, שהוכיח בעיליל את כשרונו העם העברי לקומם ההיסטוריה ארצנו, אחרי 20 שנה של הסברה לאומי-פוליטיית אשר גילתה לעולם את שאיפת העם היהודי למולדתו – הכריזה האדריכלה שבמדיניות-העולם שהיא מכירה רשמית בקיום האומה העברית ומתחייבת לסייע להקמת ביתה הלאומי בארץ ישראל.

עם הצהרת אנגליה, 1917, **מעמד לעם**, עמ' יד.

אין ספק שהצהרת בלפור והמנדט נתנו חיזוק רב. חיזוק פנימי, לתנועה הציונית, והרימו את קרנה לא רק בעולם הבינלאומי, אלא קודם כל בתחום העם היהודי עצמו, הזכויות שהבטיחה לנו המנדט והפעולות שהמנדט אפשר ועובד – הגדילו את כוחנו והרחיבו את השפעتنا.

לפני ברירה חדשה, 1931, **במערכה**,

כרך ראשון, עמ' 267.

הצהרת-בלפור הייתה מפעל גדול של תיקון-מעוות – ניסיון לעקור פשעי שנות מאות לפני אומה נרדפת ומחוסרת מגן.

"תחומי מושב" בארץ ישראל, 1938, **במערכה**,

כרך שני, עמ' 74.

הצהרת-בלפור הייתה הכיבוש הממלכתי הראשון שלנו מאז החורבן. וההצהרה והמנדט היו נתונים לנו הרבה יותר, אילו ידענו להשתמש בהם: אילו רצינו יותר ואילו אזינו מליוא יכולתנו להשתמש באפשרויות שניתנו לנו, אם כי היו מוגבלות. גם במעט שהשנו – השגנו יותר מכל הדורות שקדמו לנו זה מאות שנים.

עם פרוץ מלחמת העולם, 1939, **במערכה**,

כרך שלישי, עמ' 14.

לעולם לא נשכח את העזורה וההכרה, שאנגליה הושיטה לנו הראשונה – בהצהרת בלפור, ביסוד הלגיון במלחמת הקודמת והבריגדה היהודית במלחמת הזאת. בדיור שנתנה לנו

כמתיישבים בעבודתנו בארץ, אבל לא נשלים בשום תנאים ונסיבות עם גזילת זכויותינו, אפילו אם זו נעשית על ידי אותה אングלייה.

נאום בקונגרס ה-כ"ב, 1946, **במערכה**,
כרך חמישי, עמ' 134.

לא נקפה זכותם של בעלי ההכרזה של 2 בנובמבר – לויד ג'ורג', בלפור וצ'רצ'יל – אם כי במשך השנים נתגלה הכרזתם בספרייה-המעל של צ'مبرלין, מלקטם מקדונלד וארנסט בוין.

המדינה וה坦ועה הציונית, 1951, **חוון ודרך**,
כרך שלישי, עמ' 194.

השומר שהופקד מטעם האומות לאחר מלחמת העולם הראשונה לשיעור לקוממיות העם היהודי בארץ – נכשל ומעל בשליחותו. במקום עוזר וسعد הפך זה עשר שנים למפגע ומכשול. וعصיו הוא מנסה לעשות **לא** את תיקון המעוות שהמצפון האנושי בעצרת האומות רוצה לתקן כלפי העשוי בעמים.

שלוש פעמים ניסתה ממשלה המנדט, לאחר שעשתה פלסטיר את חובתה לעם היהודי ולחבר-העמים, להציג גושפנקה של היתר ביןלאומי למעל אשר מעלה ב"ספר הלבן" של 1939. בפעם הראשונה מאת ועדת המנדטים של חבר הלאומים; בפעם השנייה – מעת ועדה אנגלית-אמריקנית; בפעם השלישייה – מעת ועד האומות המאוחדרות. ובשלשתן נחלה כישלון חרוץ. המוסדות הבינלאומיים שממשלה המנדט פנתה אליהם בכוונה לטהר את שער "הספר הלבן" – פסלו בזוה אחר זה את מדיניות המעל וגינו את סלף השליחות שהוטלה על אנגליה בארץ; ובכל פעם השליה את פסק הדין הבינלאומי.

ニICON, 1947, **במערכה**, כרך חמישי, עמ' 242.

אמריקה

ההיסטוריה של ההתיישבות האמריקנית מעידה, כמה גדול וכמה קשה היה תפקידם של המתיישבים הראשונים, שבאו לבקש לעצם מולדת חדשה בעולם החדש, כמה צרות ויטורים היו צריכים לסבול, כמה קרבנות היו צריכים להקריב עד שעלה בידם להכשיר את הארץ להגירה והתיישבות המונית. אלמלא אוטם החלוצים הראשונים שלא נרתעו לאחר מכל יסורים ומחסורים, תלאות ופגעים שנפגשו להם על דרכם, אלמלא מסירות-נפשם ורצונם ברזל לא הייתה אמריקה עכשו הארץ היותר פורה – עשרה ומרובת-האוכלוסין ובית הקיבול הגדלובי יותר לקליטת ההגירה העולמית.

מתן ארץ, 1915, **ממעמד לעם**, עמ' ה.

אמריקה מהויה תופעה כבירה וחודשה בתולדות האנושות; ואנו היוצרים החווים לארץ מכל קצווים תבל לבנות השממה, ולמזוג הגלויות הגדלות – נדע אולי להעריך תופעה זו כראוי לה, כי באמריקה נעשה ממש מאות שנים אחדות במדדים ענקיים מה שאנו עושים עכšíו בארץ.

אמריקה שימשה ממש שירות שנים מקלט חפשי לעשרות מיליונים פליטים, מדוכאים ונרדפים מכל קצונות תבל. וביחד מארצות אירופה! באמריקה ראיינו ממש שירות שנים מפעל כביר של העפלה החלוצית וכיבוש השממה שאין דוגמתו בהיסטוריה האנושית. וועלם חדש זה שקלט שירות מיליון של שוחרי חירות ודרור – היה נגוע במכת העברים, שהמתישבים הראשוניים הביאו מארצות אפריקה, עד שפרצה מלחמת-ازרחים אiomה, שנמשכה למעלה מאربع שנים ושלא נודעה כמותה בשום מדינה מודרנית, לבعد הנגע ולשחרור העברים. – בני שבטים, עמים וגוועים מארצות שונות נתמכוו בארץ חדשה זו לאומה חדשה, כוח יוזם ויוצר, גם בעולם החדש.

עולם חדש זה היה בודד בזעירudo הרבה שנים. שני אוקיינוסים שמרו על שלמותה, בטחונה ושלומה של מדינה מתרחבת זו, שהשתרעה לדוחב של קוונטיננט שלם. למליה ממאה שנה שמרה אמריקה על הצוואה של אחד מראשוני מיסידיה. ג'ורג' וושינגטון, לכל תסתבר בבריותות-חווץ. אלום בשתי. מלחמות העולם יצאה אמריקה, אחרי התלבתוות פנימיות, מבידודתה ומילאה תפקיד מכריע בסכסוך העולמי. במקרה נゾמנתי לארצות הברית בשתי מלחמות אלה והייתי עד ראייה ללכיטים ולהכרעה ההיסטורית. אמריקה לא בקשה לעצמה כל יתרון במלחמה-העולם הראשונה – והכריעה הかつ לטובת הברית האנטית גרמנית. תפקיד לא פחות חשוב מילאה אמריקה במלחמה-העולם השנייה.

מדיניות החוץ שלנו, 1951, חזון ודרן,

פרק שלישי, עמ' 247-248.

נדמה לי שהכרצה אומה זו מתחולל עכšíו משהו הנושא איתו תקווה רבה לאנושות. על אף כל הפגימות והקלקלות שעדרין קיימות בארץ גדולה זו. אמריקה זו, הפטורה מהרבה תקלות וצורות שמרדו חייה של אירופה, לאחר שלא היה לה כמעט מלחמות וסכסוכי גבולות, ויכלה להתפשט בדרך-כלל בשלום ובשקט מהאוקיינוס האטלנטי עד האוקיינוס הכספי, והקדושים-ברוך-הוא יימן לה שפע של אוצרות טבעיים ושוק פניימי עצום וכוח-יצור אדיר שאין דומה לו בעולם, והוא מסוגלת לספק כמעט כל צרכיה בכוח עצמה, והעלתה רמת חייה לשלב הגבוה ביותר בעולם – אמריקה זו מתחילה להכיר יותר ויותר, שהרווחה והבטחון שבhem נתברכה לא יעדמו לה לעד, אם שאר חלקי העולם יחו בעוני, בדוחות ובפחד. אין זו עדרין הכרה כללית של העם, אבל כל אותן האנשים וביב-ההשפעה שנפגשתי איתם – אנשי המדינה, אנשי התעשייה, אנשי העבודה ואנשי הרוח – חדורים הכרה זו, והאנשים האחראים הארץ ברוכה זו מכירים יותר ויותר, שארצות הברית חייבות להפריש חלק מעשרן,

מהכנסותיהם, מכוח הייצור שלהם, למען העלות רווחתן של הארצות המודולות ולמען הפחתת הפחד שבו שרוויות האומות הקטנות והగדולות שלא צכו לכוח ולעושר של ארצות הברית. אмерיקה תורמת זה שנים אחדות סכומים עצומים למידינות אחרות לביצר כלכלתן ולחזק בטחונן. אмерיקה הייתה מוכנה לעשות זאת לכל הארץות הזוקקות לכך, ובכלל נמצאו כמה ארצות אשר מסיבות שונות – שלא עמדו עליהן פה – סייבו להיעזר. אבל ארצות רבות בכל חלקי העולם נהנו מעדרה זו – ואין זו גמilitoth-חסדים, כי טובים האמריקנים מכירים שבצחונן ורוחתן של ארצות הברית עומדים בסכנה אם לא יגדל בצחונם ולא תעלה רוחתם של העמים האחרים.

העזרה ניתנת בקנה-מידה עצום, עולמי, וכבר נשתנה המצב בהרבה ארצות. ובצחונן העצמי של כמה אומות כבר נתגבר ונתחזק.

שם, עמ' 248-249.

עזרה הממשלה האמריקנית לישראל היא פרי האהדה של העם האמריקני, ורק אם נדעקיימים יחס ידידות ואמון בינו לבין העם האמריקני יוכל לבתו, פחות או יותר, בעזרתה הממשלה האמריקנית.

אבל עלי להזכיר מהשליות: אם כי זכינו בשנים האחרונות להישגים גדולים בנידון זה, גם הישגים מדיניים וגם הישגים חומריים – אל נתימר לשואו שאמריקה הוזהה או תזדהה בעתיד עם מדינת ישראל. אין מדינה המזדהה עם מדינה אחרת, כי אין זהות אינטנסיבית בין עצמה עולמית אדריה ועשרה בעולם החדש ובין אומה קטנה ודלה בפינה מרוחקת במזרח התיכון. וכשש אמריקה אינה מזדהה איתה, אין אנחנו מזדהים עם אמריקה. אמריקה לא התחייבה ולא תתחייב לעמוד מאחורינו בכל מה שנעשה ובכל מה שנרצה. יש לארצות הברית שיקולים משלה. ויש שם שונים מהשיקולים שלנו, ויש גם שם סותרים אלה לאלה. ויש לנו השיקולים שלנו. הם לא מוכרים לסתור שיקולי אמריקה, אבל אינם מוכרים דוקא להזדהות אתם.

ואם כי אין זהות, ולדעתי לא ניתן – יש שותפות רחבה וمتחרבת, שותפות של זיקה לחיות האדם ולמשטר חופשי, דيمוקרטי, להגדירה עצמיה של העם, לשלטון העם מתוך בחירה חופשית, מתוך חירות מחשבה ודיבור וivicות.

שם.

יש לנו זיקה רבה. חיונית, גם ליהדות אמריקה וגם לעם האמריקני בכללו. ואני מקווה שיחסינו הידידות בינו לבין הדימוקרטיה האמריקנית הגדולה ילכו וירבו, כי הידידות זו יש שורשים עמוקים ואינה פרי תכיס טריטוריאלי קיינוי. עסקנים מדיניים עלולים לשנות דעתם מזמן לזמן. ויש עסקנים שעשו דעתם – אולם הידידות בינו לבין העם האמריקני מושרש בשותפות של ערכיים וצריכים, ועזרה אמריקה נתונה לנו כל השנים, מאז החליט הקונגרס האמריקני לבטל חוות המשחר עם רוסיה הצארית בגלל

פיסול פספורטים של יהודי אмерיקה. עוזת אmericה הייתה נתונה לנו במלחמת העולם הראשה, בימי הצהרת בלפור, בין שתי מלחמות העולם, ולאחר מלחמת העולם השנייה, והצלחנו לאחר הקמת המדינה לגייס עוזת אmericה, ועדיין אנו מגיסים ונוטיף לגייס אותה. וכך על פי כן – אין אנו כופפים לאריקה. זה לא רק יתרוננו אנו – וזה גם יתרונה המוסרי של אmericה. לא עליה אף פעם על לבה של אmericה לדרש מאתנו כפיפות וקבלת מרות. דרישת צו, אבל אילו גם הייתה דורשת מאתנו – דבר שאין להעלות על הדעת – הינו אומרים: לא!

מדיניות החוץ, 1952, **חzon ודרן**,
כרך שלישי, עמ' 289.

ברית המועצות

אין אני מאמין שהתנגדות לציונות בקרב הקומוניסטים הרוטים מעוררת באידיאולוגיה ובהערכה מוסרית. לא האידיאולוגיה הסוציאליסטית – אלא האינטרסים הפוליטיים קובעים את יחסה של רוסיה הסובייטית לכל גורמי חוץ. ה"חטא" האמתי שלנו בעניין רוסיה הסובייטית הוא – חולשתנו.

בעקבות הויכוח, 1937, **במערכה**,
כרך ראשון, עמ' 199.

זה זמן רב לא שמענו מפי נציג מעצמה גדולה – חוץ מדברי הנשיא טרומן – דברים מזועזעים ונאמנים כאשר השמייע גורמיקו בשם ברית המועצות על סבל העם היהודי, על אבדותיו המחרידות במלחמות העולם האחזרונה, על התלאות וחוסר המוצא של מאות אלפי היהודים מארצות אירופה המחפשים מקלט, ולשוא. אולם החשיבות וההפתעה בדברי גורמיקו לא היו בתינויו שואת ישראל, אלא בمسקנה הפוליטית שהסיק מניתוח מצב היהודים – מסקנה שהתנווה הציונית הגיעה אליה אمنם לפני עשרות שנים, אבל בפעם הראשונה שמע העולם אישור למסקנה זו משלילה של ברית המועצות – זכות העם היהודי למולדנה משלו.

ושוב אני מזהיר מפני הפרזה בערך ההצהרות לטובתנו מפי שליטי עולם. אולם עליינו לציין בסיפוק לא מעט את הערך המוסרי המדיני של גישת ברית המועצות לבעה הכפולת של עם ישראל וארץ ישראל, כפי שבאה לידי ביטוי בנאום גורמיקו.

במה נבואה לאומות המאוחdot, 1947, **במערכה**,
כרך חמישי, עמ' 172-173.

עם כל ההישגים הרבים של רוסיה הסובייטית בשטחים שונים, אין אלו רואים בה לא מזוודה הסוציאליזם ולא דרך להגשה הסוציאליזם. דיקטטורה של יחיד או של ייחדים אינה חדלה להיות דיקטטורה ומשטר של דיכוי וודריצות – גם אם מדברים בהתו של "דימוקרטיה עממית". אם יקרוואו ליליה – יום, אין הלילה הנפק על ידי כך ליום. ובديכוי החריות של העם, בשלילת זכות הפועל והאיכר והסופר והאמן ואיש המדע, לחשוב ולדבר כרצונו, ובגזילת הזכויות מהעם לbehor ממשלו בבחירה חופשית כרצונו – אין אלו רואים דרך לגאות האנושות ולהגשה הסוציאליזם. וכשאנו מתנגדים לשולטן עם בעם – הרי התנגדותנו חלה גם על מערב וגם על מזרח, וכשאנו רואים עם תקין וגדול משעבך שכניינו הקטנים ומוציא להורג בניהם הנאמנים לעצמות עם, אף אם קומוניסטים מובהקים הם – אין אלו יכולים להציג למקהלה הרואה בכך אקט של "שחרור עמים".

חלוצים לישראל, 1950, חזון ודרך,

פרק שלישי, עמ' 46-47.

אין ספק שיש חיוב רב גם במזרח, וממצאי הבניין וההשכלה שנעשים בברית המועצות מעורדרים כמובן, אם כי אין חייבים להאמין לאגדה שבברית המועצות יש ממשלת פועלים ואקרים. כל מי שיש לו מעט השכלה רוסית, וכל מי שקרה ספרייה-היסוד של מנהיגי המפלגה השלטת ברוסיה, יודע שבברית המועצות וכן גם בדמוקרטיות העממיות שלטת דיקטטורה קומוניסטית, השוללת ומונעת ברצון-ברזל כל התערבות הפשיטה של הפועלים והאקרים במשלה.

אנו מעריכים החיוב שישנו בברית המועצות. למרות ידיעתנו שאין בה ממשלת פועלים ואקרים; אנו מוקירים כל הטוב שיש בה, אם כי אנו יודעים שבברית המועצות לא מתגשים הסוציאליזם. ולפי הכרתנו העמוקה, אנו יכולים לכל ההתגשם במשטר ממין זה. אין אני חייב להגדיר מהותו של המשטר הסובייטי, הוא בלי ספק, שונה מכל המשטרים שידענו עד כה – אבל הוא רחוק מסוציאליזם רחוק מזרח מערב, ויש יסוד מספיק להניח שמצוב הפועל והאכר בכמה מארצות המערב עולה לאין ערוך על מצוב הפועל והאכר בברית המועצות. איש לא ישולב מברית המועצות כשרון התעモלה. אמנות זו – ולא זו בלבד – ודאי שאפשר ללמידה מהروسים. ואילו היה מצוב הפועל בברית המועצות טוב ממצב הפועל בארצות הברית וראי שהיו שלוחים של מאות ואלפי פועלים רוטים לארצות הברית לראות במצבה, בעוני בעבודות ובשבוד של הפועל האמריקני והיו מזמינים שלוחות של מאות אלפי אלפי פועלים אמריקנים לבקר בברית המועצות, לראות ההישגים של הפועל הרוסי בחונה, בתלבושת, בהשכלה, בתנאי העבודה, בהשפעה על השולטן, בכוח האיגוד המקצועי, ביתרונות הסוציאליים וכדומה. אולם ברית המועצות היא סגורה ומסוגרת, אין יוצא ואין להיכנס. ויש בלי ספק טעם לדבר.

אין זאת אומרת שלא נעשה על ידי המשטר הסובייטי דברים גדולים. הוא השיג בשטה

הפוליטי מה שלא השיג המשטר הצארי. ארצות שהפסידו הרומאנים חזרו ונכבשו על ידי הבולשביקים, וארצות שהצארים לא כבשו – הן עכשו ברשות מוסקבה. ואני מבין שכל איש רוסי גאה על כיבושים לאמים אלה, ביחוד עכשו, כשהשלטון הסובייטי מטפח בכל האמצעים שבידיו הרגשת הגאות הלאומית הרוסית.

מדיניותה החוץ שלנו, 1951, **חzon ודרן**.

כרך שלישי, עמ' 247.

בדרך כלל אין מדינה אחת מסוגלת להזדהות עם מדינה שנייה, גם אם היא נמצאת בברית אחת אתה. במקום שיש הזדהות – אין זו אלא צורה מסוימת או גלויה של כפיפות ותלות מוחלטת. יחס-יחסות בין מדינות יתכו אך ורק על בסיס של שותפות: שותפות בשאייפות, באינטראסים, במשטר, בצריכים, ושותפות אינה זהות.

פהות מכל מדינה אחרת בעולם יש לה לשראל להזדהות עם אייזו מדינה שהיא, ולא רק בגליל יערה וחזונה ההיסטוריה – אלא בגלל תנאי-קיומה וחובותיה כלפי העם היהודי בעולם.

זהו הטעם הראשוני והעיקרי מודיעין אין מדינת ישראל יכולה להיות חלק מהגוש הסובייטי – ולהשאר מה שהיא. שני הקווים העיקריים המציגים גוש זה, – משטר טוטאליטרי וכפיפות מוחלטת לאינטראסים של ברית המועצות הרוסית, – אינם מתישבים עם קיומה של מדינת ישראל ועם זיקתה ליהדות בעולם.

כל משטר טוטאליטרי בישראל היה מהניק את המדינה בעודה באיכה ומפסיק גידולה היונק מהתפוצה. וגם אילו לא היה הגוש הסובייטי דוגל, עד עכשו, בשלילת הציונות ובכפירה באחדותו ההיסטורית והלאומית של העם היהודי, היהת כפיפות מדינת ישראל לברית המועצות מנטקמת אותה בהחלט מרוב רובו של עם ישראל בגולה.

אין זה המקום לבוחן ולבדר אם משטרת הפנימי והחיצוני של ברית המועצות, כפי שעוצב בימי סטאלין, עליל להשנות או לא. אין הכרח לראות הדברים דוקא " מבחינת הנצח", – למען הגיע לידי מסקנה ודאית, שאין קפאון מוחלט בהיסטוריה, וגם המשטר המוצדק והאיtin ביותר אינו פטור מהחוק התමורות. ומה שנראה כחוק ולא יעבור במשך עשר, עשרים או שלושים שנה, עלול להשנות ביום הקרובים או הרחוקים; ואולם ההבדל בין ימים קרובים ורחוקים בחו"ל מדינה הוא הבדל חוני ומכריע: גורם הזמן הוא אולי הגורם החשוב ביותר בכל השיקולים המדיניים ועלינו לראות עולמנו כמוות שהוא, ולא כפי שהיינו רוצחים לראותו. רק ביחס לעצמנו אנו חייבים להשתמש במידת הרצוי ולא המצו. במדינת ישראל גופה אסור אף פעם להשתעבד ליש ולקיים, אלא עלינו לבחון הייש מבחינת החזון, ואסור לחשוך כל מאיץ למען התאים המצויד. אבל בשקלנו כוחות-חו"ץ עליינו לראותם כמו שהם; ואם כי אנו יודעים שהחוקי התמורה חלים גם עליהם, הרי תמורה אלה אינן נתונות בראשותנו, ועלינו להתייחס לעולם החיצוני כמוות שהוא, אם כי אנו מניחים שהוא עתיד להשתנות. והגוש הסובייטי כמוות שהוא, אין אנו יכולים לענות Amen על משטרו הפנימי, ואין

אנו רשאים לקבל החלטות והתלות שהוא מטיל על נאמנו ומשועדיו, כי בנסיבות הדבר, גם אילו לא היה גוש זה גורר כליה על הציונות ולא היה כופר באחדותם ובשותפות גורלו של העם היהודי.

אולם הסתייגותנו המוחלטת מהמשטר הפנימי של גוש זה ומיחס-התלות הפנימיים שעליו הוא בניו, אינו מהיב אותנו להתייחס לגוש זה בפחד רצון לשולם ולידידות מאשר לכל גורם עולמי אחר. לגבי רצוננו לשולם אין הבדל בין הגוש הסובייטי ובין כל מדינה אחרת. ולא מתוך אדישות לכל מה שנעשה בתחום גוש זה. כייהודים וכבני אדם אין אנו רשאים להיות אדישים לשום דבר אנושי, וודאי לא לתנאי חיהם של שליש המין האנושי. אבל כיהודים וכאנשים אנו מאמינים, שהדברים הטעונים תיקון (ואין כמעט אף ארץ אחת בעולם שאינה טעונה תיקון במעט או בהרבה), יתוקנו כראוי אך ורק מבפנים ולא על ידי כפיה מבחוץ, גם אם ההחלטה באה בכונה טובה, בכיכול. ואין זה הנימוק היחיד לרצוננו לטפח יחס שלום וידידות עם גוש זה. כבר נאמר ונשנה בל' סוף, שאין השלום בעולם ניתן לחלוקת, ולמרות העובדה האימהה נדושה ושגוררה בכל פה היא נוכנה ואמיתית. ומשום כך קבועה ממשלה ישראל מאז היוותה ועד היום זהה כאחד מקוווי היסוד של מדיניותה החיצונית: – "טיפו יהסי ידידות עם כל מזינה שוחרת שלום מבלי לבדוק במטריה הפנימית".

בעיתות החוץ והבטחון, 1953, **חzon ודרך**,

כרך רביעי, עמ' 201-203.

مبرית המועצות אנו יכולים אמם ללמידה בדבר חשוב – מה לא לעשות וכייז לא לעשות. מונחים וערכים, 1957, **חזרות**, ג, עמ' 7.

לא הפרנו שום חזזה שעשינו עם ברית המועצות; לא ניתקנו יחסים אתה גם כאשר איימו علينا בהשמדה; אנו רוצחים לקיים איתה יחסים תקינים למורת כמה דברים בלתי נעימים.

דברי ראש הממשלה בכנסת, **דבר**, 19.11.57.

העסקה הציונית

העסקה הציונית היא רק ביוטי חדש וחרייף של תהליך לא חדש שהחל עם המהפכה הבולשביסטיית ונתגבר אחרי מותו של לנין.

ההסתדרות במדינה, 1956, עמ' 14.

עמוי אסיה והמצריה התייכון בבית ההשתלבות המדינית אסיה

הגשמת הציונות פירושה השבת מרכז הכוח של ההיסטוריה היהודית לארץ ישראל, פירושה קשירת גורלנו בגודל אסיה הקדמית ותושביה. علينا להתקין את עצמנו מבחינה נפשית ורוחנית לקראת השיבה הגדולה הזאת, שבבקשה כרוכה מהפכה עמוקה בעמדתנו הבין-לאומיות ובסבירות העמים אשר תקיפנו בעתיד. אם יש ברצוננו להיות עם ארץ ישראל, עלינו להדוק בסביבה הגיאוגרפיה והאנטנוגרפיה החדשה, אשר בתוכה אנו שבים ומתיישבים. לא יתכן שנחלום את חלום עתידנו לפי השגות אירופיות בלבד. העם היהודי בארץ ישראל יהיה קשור באירופה ורק מצד מערב, דרך ים התיכון. ממערב, מזרחה, מדרום ומצפון נימי עם עמים דוברי ערבית, אשר שפע נימאים – נימי דת, שפה, מסורת, מנהגים ואולי גם נימי דם ופוליטיקה – מלבד אותם. העמים האלה יהיו שכנים הקרים ביותר לדורי דורות. מרבית קשרינו הכלכליים ובמידת מה גם התרבותיים והפוליטיים, יהיו שלוכים ואחוונים בהםם ובגוללם. בתבונתנו ובכשרוננו אשר נגלה בהקמת ח'י אהוה עם השבט היהודי היושב בארץ ישראל, יהיה תלוי במידה מרובה גם גורל השיטוף והשלום בינינו ובין הארץ אשר סביבותינו.

המדיניות החיצונית של העם היהודי, 1931, **אנחנו ושכנים** , עמ' רנג.

אנו צודדים לקראת תקופה הרתינצורות וחלייפות. העמים הגדולים בזורה, ערש התרבות האנושית, שהיו נתונים במשך מאות שנים בככלי שעבוד ועבודות – מתחלים להתגער, מיישרים את גבם, נלחמים על חופשיהם ועצמיותם וכובשים לעצםם עדמה חדשה, עמדת כבוד ויצירה, בעולם המתחדש. ואני, עמי-הקדם, שנולד בזורה ועומד לשוב לארציו המוזחתית ולכונן בה את עתידו הלאומי – אני יכול לבלי השתתקף בתנועה הגדולה של יקיזת עמי המזורה ותקומתם הפוליטית והתרבותית. כל רחשי לבנו לעמים המתעוררים והקימים לתחיה.

בעמ' זורה אלה יתקשר מחדש גורלנו ההיסטורי, ובשותה הראשונה עומדת העם היהודי. שני גורמים, 1925, **אנחנו ושכנים** , עמ' צז.

מאוט בשנים השתלו עמי המערב על ארצות המזורה. אירופה התיימרה להיות נושאת הגבורה והתרבות האנושית העליונה, וראתה באסיה רק בערות, רפין וחוסר אונים פוליטי ורוחני. ואמנם עמי אירופה וקרובייהם באמריקה הקדרימו את עמי אסיה בכיבושי המדע והכלכלה, אשר שיינו את פני כל החיים במאות האחרונות, אולם בקרוב עמי המזורה המפגרים גנויזים ומשומרים עדין אוצרות רוח ותרבות קודמים, אשר אולי היו עוד פעם לאור לאנושות כולה. כבן עם מזורה, עם שגורלו ההיסטורי פיזר אותו בקרב עמי המערב, והוא

חוור עבשו לארצו במזרחה, רואה אני בהתגשותם העולמית זו את בין המזרח והמערב לא התנשאות-דים בין שני כוחות מתנגדים ואוביים, אלא מעבר לתקופה חדשה של הפראה הדרית וקוואופרצייה על יסוד של שוויון ואחווה. האיש הגובל העומד בראש מלחמת אולי יותר מכל במניג החורי גדול, מהתמה גנדי, מלחמתה של השחרור שנדרה של שלוש מאות ועשרים מיליון אנשים נגיד שעבוד-דים בידי האימפריה הכה עצומה בעולם, מלחמת-שחרור שאין דוגמתה בכל ההיסטוריה האנושית לגודל היקפה ולעוצם כוחותיה הפוטנציאליים. ונשק-מלחמה של המצביא הזה הוא – "אי-אלמות". אין זו רק מלחמת הדר. כל עמי המזרח, מקצה אסיה ועד קזחstan, מנערם מעלהם זה אחריו זה את עול המערב, והשאלה הגדולה אשר בה أولי תלי גורל העולם, היא: אם תקומה המזרח ושהורו יבואו בדרך מלחמה או בדרך שלום? אם, כמו שרצו מוסקבה, יקומו המזרח והמערב זה כנגד זה בקרב אכזרי, אשר תוצאותיו תהיינה הרבה יותר איוםות ומחיריות מאשר הקרב העולמי האחרון, או המזרח יCOME לתהיה על ידי הקואופרציה וההסכם של העמים הנדכאים באסיה עם הפועל המאורגן באירופה, על ידי שיתוף מלחמת השחרור הלאומי במלחמת השחרור הסוציאל-ליברלית של חלוץ-המהפכה, של הפרולטариון הסוציאליסטי בעולם. דרכו של הפועל במזרח, שאינו יכול ואינו רשאי להסתפק רק בהעברת השלטון ויכולת הדיכוי והניצול בידי המעבד השולט הור למעמד השליט של עמו הוא, אלא שואר לשחרור אמיתי – שחרור העמלים וגואלם – אינה יכולה להיות דרך המלחמה בין אסיה ואירופה, אלא דרך ברית עכודה בין המוני העמלים במזרח ובין תנועת הפועלים המאורגנים במערב, ברית בנואה על יסוד של הסכם וקוואופרצייה לשם הגברת הכלובושים הסוציאליים והתרבותיים ושיתוף בין משפחתי עמים חפים ושווי-זכויות.

מזרחה וממערב, 1930, **אנחנו ושכנים,**

עמ' רמץ-רמץ.

אנחנו רואים את מפעלו הكونסטורוקטיבי, את ממצאי הפיתוח והבנייה והיצירה שלנו בארץ. עלולים כך בבד עם הזרים הגדולים ההיסטוריים של כל החבל הזה הנראה מזרח תיכון. ממצאי הפיתוח, היוזמה הכלכלית והסוציאלית, העלאת רמת החיים של ההמוניים, תיכון, השקאה, מפעלי הבראה וחינוך – דברים אלה שאנו עושים בארץ, אלה הם הדברים הדרושים לארצות השכנות, אם כי מה שאנו עושים בארץ זאת, אנחנו עושים לתיקון עצמנו, הנהנו יודעים שאנו ממלאים שליחות היסטורית להפרחת כל החבל הזה שבתוכו אנו מתחזים מחדש.

אנחנו באים הנה לא כעובי אורח, אלא כעם השב למולדתו. אנחנו קוראים את גורלנו עם הארץ הזאת, ועל ידה עם שכנוו הקרים. בبنותנו ארץ ישראל פורהת, פרוגרסיבית, בפתחנו את חקלאותה ואת חרותה וביצרנו חברה מתוקנת עם רמת חיים סוציאלית ותרבותית גבוהה, אנו עוזרים להפרחת כל הארץ השכנות ולהרמת החיים של עמיהם. سوريا, מצרים, עיראק, לבנון, כשהן עשירות, פורחות, מתקדמות ועצמאיות – הן צורך חיוני

בשביל רוחותה ופריחתה של ארץ ישראל יהודית, ובנין שמות הארץ על ידינו ופיתוח אוצרותיה הגנווים עד קצה יוכלהם, הם צורך חוני של כל הארץ השכנות הרוצות לצאת בדרך חדשה יחד עם עמי אירופה, דרך של קידמה ורוחה, ועל ידי כך – להירות עצמאות אמיתית. ממשית, ולא על גבי הניר בלבד.

תשובה לבוין, 1945, במערכה,

כרך רביעי, עמ' 29-30.

מושגים אלה – מורה ומערב – הם משומשים ביותר בימינו, וכיים ערבות גדור בשטח זה. אנסה להבהרו. כשהוארים מורה ומערב, מתקבל כאילו מדובר על שתי חטיבות מגובשות – אחת לבנה והשנייה שחורה, אחת טובה ואחת רעה. לדבר זה אין שחר.

נכון הדבר ש"המזרחה", ככלמוד הגוש הסובייטי, מהוות יחידה מלודדת. ואומר כולם קו אחד, הדרכה אחת, משטר אחד. כאן ההנחה היא אחת, ואף השיטה הפנים והחיצונית היא אחת. אולם, כאשר מדברים על המערב, יש לזכור כי הוא כולל גם ארצות המזרח, גם ארצות באסיה, באפריקה, באוסטרליה, גם באמריקה ובאירופה. אין זה כלל וכלל מונח גיאוגרפי, גם לא מונח אידיאולוגי. זה עולם מגוון, בעל צבעים שונים, עם ניגודים שונים, עם מושטים שונים ועם דרגות-חיים כלכליות, פוליטיות ותרבותיות שונות. באותו "מערב" כביכול יש מדינות של ימיה-ביניים, מדינות תיאוקרטיות כמו סעודיה ותימן, ויש מדינות פיאודליות כמו מצרים, עיראק ואפגניסטן, ויש מדינות קפיטליסטיות מפותחות כמו ארצות הברית, יש מדינות פועלים כמו סקנדינביה ואנגליה. אי-אפשר להכניס את כולן בקדשה אחת, ואין אלו יכולם להגיד לנו מזדהים או שאיננו מזדהים עם המערב.

נאום בנעילת הוועידה של מפא"י, 1950, חזון

ודרכן, כרך שני, עמ' 273-270.

יחס מצרים-ישראל הם עתיקי יומין. בעצם זהה המדינה הראשונה שנתקלנו בה במסענו הארוך על במת ההיסטוריה במשך ארבעת אלפיים שנה. והഫגישה הראשונה שלנו עם המצרים בימי יוסף – הייתה של עוזה הדרית, אך לא כל המצרים ידעו את יוסף. פלישת מצרים לארצנו עם קום המדינה הייתה בלי ספק אחד המשגים הפזיזים והאווליים ומהဓורי האחריות ביותר שנעשה על ידי שליטי מצרים לפני ארבע שנים. ואפשר לקבל עדותו של מוחמד נאגב, ראש ההפיכה הצבאית במצרים, בשעה זאת, שהוא ובאים מחברי התנגדו לפלישה לארץ. והאחראי הראשי למלחמה בנו היה מלך מצרים לשעבר, פארוק המודח.

יתכן שנימוקי התנגדותו של נאגב לפלישה היו צבאים בלבד, אבל אין כל ספק שלא הייתה אז ואין גם עכשו כל סיבה ויסוד לדיב בין מצרים ובין ישראל. בין שתי המדינות משתרע מדבר רחב וגדל, ואין כל מקום לסכוכי גבולות. ולא הייתה ואין שום עילה לניגוד מדיני, כלכלי או טריטוריאלי בין שתי השכנות; להיפך, שיתוף פעולה בין ישראל

ומצריים היה מסיע למצרים להתגבר על הקשיים המדייניים והחברתיים בהם היא מתחכמתה. התפתחותה התרבותית הייתה יכולה להיות מוקואופרצית עם ישראל, וזאת ספק שגם שוגם מעודה הבינלאומי היה מתחזק לא במעט על ידי כך.

מדינת ישראל רוצה לראות מצרים חפשית, עצמאית, מתקדמת, ואין אלו נוטרים לה איבאה בכלל מה שעשתה לאבותינו בימי פרעה, ואפילו לא בכלל מה שעשתה לנו לפני ארבע שנים. רצוננו הטוב כלפי מצרים – למורות התנהגותה האוילית של ממשלה פארוק כלפינו – הוכחנו בכל החדשנות שבhem הייתה מצרים מסוובת בריב קשה עם עצמה עולמית גדולה. ולא עליה על לבנו לנצל קשיים אלה של מצרים למען התקיף אותה או למען התקנס בה, כאשר היא עשתה לנו עם קום מדינתנו.

ובמידה שלשלייטי מצרים הנוכחים מנסים לעקור השחיתות הפנימית ולהציג ארצם לקראת קידמה תרבותית וחברתית – אנו יכולים רק לברך אותם מקרוב לב להצלחת מבצעם זה.

אולם לא נוכל להתעלם מן העובדה שגם מצרים זו אינה מגלה כל סימן של רצון טוב לתיקן החטא הכבד שנעשה על ידי פארוק המודח, ואין איש מתנו יכול להגיד בבטחה لأن פניו מצרים זאת מודעות: לשולם או למלחמה.

יתכן שלשליטי מצרים החדשנים מתרוצים עכשו רך בכיצור שלטונות ובתיקון המעוותים הבולטים ביותר במשטרם הפנימי, ועל נמהר להוציא משפט. תקופת-מעבר זו למצרים יש בה אפשרויות רבות, גם לחדר וגם לשפט, ועלינו לעמוד על המשמר בתוכנה ובכוונתו.

חוק שירות הבטחון תש"ב, 1952, **חzon ודרן**,
פרק רביעי עמ' 76-77.

יש ערך רב להידוק קשרינו עם המערב כשם שיש ערך עצום לקשרינו עם עמי אסיה ואפריקה.
דברי ראש הממשלה בכנסת, **דבר**, 19.11.57.

השתלבות מדינית

עליה להעיר על שיכוש שנשתרש בצייר – כאילו מדיניותנו היא נייטרלית. כל מי שיעיין בפרוטוקולים של מועצת המדינה הזמנית, ושל הכנסת לאחר הבחירות, ימצא שהממשלה התנגדה תמיד לאלה שייחסו לממשלה מדיניות של נייטרליות. אין אנחנו נייטרלים. אין אנחנו רשאים להיות נייטרלים לגבי השאלה העליונה של האנושות בימיינו – שלום או מלחמה. אין אולי עם בעולם ואין אולי מדינה בעולם המונינים כל כך בשalom, שכל קיום תלוי בשמירת השלום כעם ישראל וכמדינה ישראל. אין לנו יכולם להיות נייטרלים לגבי כל אותן הדברים והמעשים והדריכים אשר יקבעו מלחמה או שלום. אין אנחנו נייטרליים גם ביחס לשאלות גדולות אחרות: חירות האדם. דרך חברתי, שוויון-

עמים. אנחנו נוקטים בכלל – ורק נקיטה נאמנה בכלל זה יכולה לשמר על השלום – שאין עם אחד צריך להתערב במשטר הפנימי של עם אחר: שיחסים-ידידות בין עמים ומדינות אינם תלויים במשטר הפנימי של המדינות הללו, ויש לקיים יחסיידידות עם כל העמים. המשטר הוא עניין פנימי של כל עם ועם. אין אנחנו מאמינים שכוח חוץינו יכול להשחרר עם שני. השחרור צריך לבוא מבפנים, ולא שחרור הכספי בכוח חוץינו, אנחנו סבורים שرك בתנאי זה יתכן שלום בעולם. יש לתת לכל עם לחיות על-פי דרכו, לעצב את דמותו כרצונו. אין זאת אומerta שלנו אין דרך מסוימת בדבר הדמות הרצiosa ושאין אנו צריכים לעוזר לתיקון העולם. אך אין זה עניינו להתערב בעניינים הפנימיים של מדינה אחרת. עליינו לנוהג בה כבוד ולטפח אותה יחס ידידות, בין שמשטרה נראה לנו או לא. אבל ברגע שאיזו מדינה איננה مستפקת בזאת שהיא מקיימת בתחום המשטר ידוע, אלא היא מנסה להטיל את המשטר שלה על אחרים, והיא הופכת אותנו לאידיאולוגיה המחייבת כביכול כל העולם – הרי לא זכותנו בלבד היא אלא גם הזכות לעמלה ברורה ולהגיד כן או לא. ואין באמירה הזאת של כן או לא משום פגיעה ביחסים בינלאומיים. מותר לנו להתנגד לכל אידיאולוגיה פסולה בעינינו ולהילחם בה באמצעות רעיוניים. אם מישו רצח להטיל علينا משטר פסול בעינינו – נתנגד לכך בכל האמצעים שבידינו. אנחנו רוצחים לטפח יחס-ידידות עם המעצמות הגדלות. ברגע קיימות בעולם שתי מעzmות גדולות, ואני רוצחים בידידותן לא מפני שאנו מעריצים משטרן הפנימי. יש דברים אשר בהם אנחנו מתנגדים למשטר של עצמה זו ויש דברים אשר בהם אנחנו מתנגדים למשטר של העצמה האחרת, אבל אנחנו סבורים שהזו עניין הפנימי. אנו בטוחים שהליךois באותם המשטרים יתוקנו, במוקדם או מאוחר, על ידי הכוחות הפנימיים של אותן המעצמות. ואני יכולם לסמוך על ההשגה ההיסטורית, או כפי שקוראים לזה, "הפרוצס הסטייכי" או "ההכרה ההיסטורי". אבל אם אחת המעצמות האלה תנסה להטיל עליינו את משטרה והאידיאולוגיות שלה, הרי במלוא עצמתנו המוסרית והרוחנית, נגיד: לא! אם כי אנחנו יודעים כי מיצער הוא כוחנו, ואם יש צורך – נילחם.

אם כי כל ניסיון לkapל דבר מסויך ומורכב במנוחים יש בו סכנה, היתי מסכם את המדיניות שלנו בשתי מיללים: שלום ועצמאות. חתירה בכל הדריכים ובכל התנאים לשלם עם שכנים ורוחקים וקרובים, עם ממשלה אשר אנחנו אוהבים או לא אהובים את משטרן הפנימי, ועצמאות בקביעת עמדתנו. פירושו של דבר, שבכל מקרה, בכל שאלה, אנחנו משארים לעצמנו את הזכות המלאה לקבוע את עמדתנו, ועמדתנו תקבע על ידי שני קרייטרונים: א. נשאל את עצמנו מהו האינטגרש החיווני של מדינת ישראל ועם ישראל. לא נתעלם מאיינטגרסים של עמים אחרים, אבל אנחנו יודעים שעדיין, וכי יודע עד متى, מדינת ישראל ועם ישראל נמצאים במצב כזה שגם הם לא יראגו לעצם אין להם דיאוג בשום מקום בעולם. ואבון-הבחן הראשונה לעמלה זו או אחרת היא אם עמלה זו היא לטובה עם ישראל ולטובת מדינת ישראל, וקרייטריון שני הוא – אם הדבר צודק או לא. נברר עם מי הצדק ונעמוד בכל המקרה לימין הצדק. – זה עצמאות. אנחנו, ורק אנחנו, נהייה השופטים; מהו

האינטרס החיווני שלנו ומה הצדק הבינלאומי. זכות זו לקבוע מה טוב לעם ומהו צדק, יש להעניק לכל עם ועם.

לישود המדינה, 1948, **במערכת**.

כרך חמישי, עמ' 265–266.

העם היהודי נאבק יוכל, והוא מופיע שוב בפינת-תבל זו, סגולת-ארצות, שבה דרך לראשה על במת ההיסטוריה לפני ארבעת אלפיים שנה. כל הסביבה האתנית, המדינית והתרבותית בחבל זה של העולם הקדמון, התנכ"י, השתנתה תכלית שנייה. ניתק לחלווטין קו התפתחותם של עמי קדם: לשונם, תרבותם, מסורתם ושם נכחדו לגמרי מעל פני האדמה, ורק עם ישראל, אם כי נזקע עקירה פיזית מאדמת מコードתו קרוב לאלפיים שנה, הוא העם האחד המשיך מסורת-הקדומים בלשונו ובתרבותו, כאילו לא חל כל הפסק וניתוק במהלך תולדותיו.

يهود וייעוד, 1950, **חzon ודרך**, כרך שני עמ' 13.

מדינת ישראל היא מבחינה גיאוגרפיה חלק של המורוח התיכון אבל מבחינה מוסרית-תרבותית היא ייחידה במינה בחלק זה של העולם, שונה בתכלית מכל שכנותיה, וכל מי שלא יכול ביחסו זה ויפנה למדינת ישראל פונה לאחת המדינות במורוח התיכון, מהטיא המטרה לחלווטין.

מדינות החוץ שלנו, 1951, **חzon ודרך**,

כרך שלישי, עמ' 251.

לשם ראיית בעיתת ה"השתלות" של מדינת ישראל באורה הנוכחי, علينا להניח לרגע, שקיים יחס-שלום בין ישראל ובין מדינות-ערב, ושני השכנים השמיים משתפים פעהלה בשטח המדיני, הכלכלי והתרבותי במידה מסוימת. ככל אפיקו בתנאים אלה תהיה ישראל אך ורק מדינה מורוח-תיכונית ותו לא?

כבר רأינו, כי מבחינה גיאוגרפיה אנו שכנים לא רק באיזור המורוח התיכון, אלא בתחוםי ים-התיכון כולל, ושכנוינו הם כל הארץ השוכנות לחופו של הים הגדול. אבל בימינו אין הגיאוגרפיה הגורם היחיד הקובלן מעמדה ודמותה של מדינה.

פינלנד היא שכנה קטנה וקרובה של ברית המועצות הענקית, ואך על פי כן אין היא "משולבת" בגוש הסובייטי. לפי משטרת, תרבותה, מסורתה ומדיניותה הפנימית והחיצונית היא "משולבת" בארצות החפשיות והדמוקרטיות המוקירות חירות האדם ועצמותן של אומות קטנות, ופינלנד מוכנה להילחם בכל מאודה על ערכיהם אלה.

תרבות ישראל ומשטרת אף הם אינם אלא השולטים בארץ ערב. דמותה של ישראל לא תעצוב בצלם שכנותיה היבשתית. המורשה הרוחנית של העם היהודי, ובראש-וראשו המורשה של ספר-הספרים, וכיבושי המרע של זמננו, שהעם היהודי געשה שותף

לهم בארץות נדריו באירופה ובארצות הברית – אלה יכוננו ויעצבו משטרת, חברתא ותובותה של מדינת ישראל. העם היהודי המתכנס שוב למולדי-הקדומים שלו בקצת אסיה המערבית יאמץ גם קשריו עם עמי יבשת אסיה הגדולה. שביניהם יש אומות גדולות בעלות תרבות רוח מקראית ועשרה.

אולם לא הגיאוגרפיה ולא מורשה וקידמה תרבותית בלבד יקבעו תחומי זיקתה והשתלבותה של ישראל.

בניגוד לתורת ה"מדוע" הקומוניסטי כפי שהוצרכה באנצ'יקלופדיה הסובייטית; בניגוד להשპנות "המועצת ליהדות" מטעם עשירי ישראל בארצות הברית, בניגוד לעצמו של מר בירוד, נציג מחלקה זהה האמריקאית – ישמור העם בישראל על זיקתו ההיסטורית, זיקה לפחות תנאי וללא-שיור, אל יהדות העולם: הקשר עם העם היהודי האחד למרות פיזורו העולמי: שותפות-הגיגול המכללת כל היהודים באשר הם, בכל הדורות ובכל הארץ – אלה הם הגורמים הראשונים והמרכזיים בכיעית "השתלבותה" של ישראל.

מדינת ישראל נוצרה על ידי העם היהודי ולמען העם היהודי. זהו כלל ראשון בישראל. ריבונותה של מדינת ישראל, כזו של מדינה אחרת, מצומצמת אך ורק בתחום הארץ והם הנזונים לשטונה. היהודים בכל ארץ וארץ הם אזרחי הארץ שבתוכן הם יוישבים, ובזכיותיהם ובחשיבותם הם שווים לכל שאר אזרחי אותן הארץ שנן מקומות שווין אזרחי. אולם יש משהו מעבר לאזרחות וללבונות. עדות לכך: הברית הצפונית-אטלאנטית. הקהילה הבריטית, הקהילת ההגנה האירופית, הגוש הסובייטי, הכנסייה הקתולית, התנועות האנושיות המרבות המשותפות לבני עמים שונים. וקיימת עובדה ההיסטורית של עם יהודי מפוזר, שאין דומה לו בגיגלו, בעברו, במדינה, בסבלו, ברצונו, יהודו וקומו, ואולי גם בחזון-עתידו בקרב כל העמים האחרים. עם זה אין דומה לעמים "נורמאלים" וסימני ייחדים במינם, וככימי המן ומרדיי "דרתיהם שונות מכל עם" – וכך על פי כן הם עם אחד, וכל הנכאות והפרוגנסיות התיאולוגיות והמדועיות כביכול, כאילו בא קזו של עם זה – נתברדו. לא מעתים מבני העם הזה התחשו לו ועזבו אותו, ויש גם ארצות שהתחחשו היא גירות המלכות הטוטאליטרית. ובחוק-ריד מוחנקת כל הבעה של תרבות יהודית וכל אפשרות של קשר עם העם היהודי ועם ישראל, וכך על פי כן – עם ישראל כי, והעם בישראל רואה עצמו אף כחלק וכחלוץ וכשליח של העם היהודי כולם, זיקת העם בישראל לעם ישראל כולם תגדיר ותקבע "השתלבות" מדינת ישראל יותר מכל זיקה אחרת. להיות העם היהודי עמי-עולם – עווה את מדינת ישראל למינת של עמי-עולם ולמען עמי-עולם.

עם מזורה תיכון או עמי-עולם, 1954, חזון ודרך,

כרך חמישי, עמ' 133-135.

אנו עם מזורה תיכון, ים תיכון, ים עולם. אנו יונקים מתפוצות ואנו משפיעים עליהם. על העתונות, **מעריב**, 14.2.58.

עליה

עליה, העפלה ושבות

עליה

הגורוד על עליה גוזר על פריחתה של הארץ ודן אותה לקפאון ונינוי חמרי ואפס עבורה.
בain עליה, 1924, **משמרות**, עמ' טו.

עליה בכל התנאים ובכל הזמןים ולמרות כל המפגעים והמכשולים, על אף הקושי והמשבר
– זהה גזירות-חיננו.
שם, עמ' כד.

העליה הייתה והנה – וכך תהיה עד עת-יקץ – הכוח המניע והמרכיב בתנועת הפועלים
בארץ, מעין חיota וגידולה, מחוות תקוותה ומבטחה עתידה.
כלפי פנים, 1925, **משמרות**, עמ' כו.

עליה אינה הסעת יהודים לארץ, עליה – זהה השרשת העולמים.
גורמי הציונות ותפקידה בשעה זו 1928,
משמרות, עמ' שלא.

המפתח לעלייה מונח לא בארץ אלא בעם.
עליה פירושה התקישבות, 1933, **משמרות**, עמ' מה.

העליה לארץ שומה עליה להיות כוח בונה, יוצר ומיישב, כי בלי מקורות עכודה חדשים, בלי
יסודות משק חדשים – אין בארץ מקום לעולים.
שם, עמ' נ.

מה זאת עליה?

עליה לאין לדראות רק הסעת יהודים מארצות הגולה לארץ ישראל; השגת פספורט, ויזה וכרטיס אינה עדרין עליה. עם העברת העולה מהאניה לחופי הארץ לא נסתימה העליה אלא היא רק מתחילה כמעט. השאלת הגדולה של העליה אינה איך לבוא לארץ – אלא, איך להישאר בה ולהשתרש בתוכה. עליה לארץ פירושה בניין משק, ייצור אפשרויות העבודה לקליטת העולים, עלייתם ובנין ארץ – היסודות הבאים של הציונות המתגשמת אחוזים ודובקים זה בזו ואין להפריד בין הדבקים. העליה היהודית לארץ ישראל היא עליה התישובית, ולא מיתכן מבלי שייווצרו על ידינו מחדש מקורות צרפת, אפריליות עבודה, מפעלי חרושת וחקלאות ונכסים חומר ורוח לקליטת העולים. בili יצירה משקית רחבה בכפר ובעיר, בים וביבשה, לא יפתחו שעריו הארץ לרוחה לעם היהודי.

העליה היהודית בארץ אינה דומה להגירה היהודית במדינות אחרות. יש כאן הבדל גדול ויסודי גם כוגרמים לאומיים, גם בתכלית ההיסטורית וגם בתנאים המשקיים והפוליטיים המלווים את העליה הזאת. עליה זו אנחנו רוצחים לא לצאת מגנות קשה לגנות יותר קלה, כאשר היה הדבר בהגירה היהודית לכל הארץ. עליה זו אנחנו מתכוונים לביטול הגנות, להפסיק את הסמיוכות האומללה שלנו על שולחן אחרים בכל המובנים, לבטל התלוות שלנו בראzon זר בין לשפט ובין לחסド. עליה זו מכונת יצירת חי מולדת לעם היהודי.

מערכת העליה, 1933, **משמרות**, עמ' נב-נג.

בתולדות העליה לארץ – ואין הגשמה ציונית אלא דרך עלייה – יש מצינים כביבול שני טיפוסי-עלולים: עלולים מהאהבה ועלולים מאונס. מנסים להבחין בין עלולים שבאו לארץ מתוך אהבה. אידיאל ציוני, רצון-חלוצי – ולעליה זו קוראים עליה ציונית – ובין עלולים שהרדיפות בגולה, התמוטטות כלכלית, גזירות וגירושים הביאו לארץ, ולאלה קוראים עליה של פליטים. והארץ והציונות כאילו נבנו אך ורק מהסוג הראשון הדאשון שעלה לשם גאולה, ולא מהסוג השני שבא לשם הצלה, הבחנה זו אינה הולמת את האמת ההיסטורית. במשך שישים השנה האחרונות לא הייתה אף עליה אחת שלא הונעה בכת-אחת על ידי שני הגורמים גם יחד: אהבה ואונס, צורך לאומי וצורך אישי, גאולה והצלחה, כוח הדחיפה של סבל הגנות וכוח המשיכה של תקומות המולדת. העליה הראשונה, בשנות השמונים של המאה התשעים עשרה, הייתה קרוכה בגילויים הראשונים של חיבת ציון והפרעות ברוסיה. העליה השנייה במחצית העשור הראשון של המאה העשורים באה אחרי הפרעות בקיישינוב ובוואומל ופליטים אוגנדיה ו"ציוני-ציוון". העליה השלישית באה אחרי ה策חות בלפור והטבח באוקראינה. ראשית העליה העממית ינקה ממזימות הנישול של ממשלה גרובסקי בפולין. עליה רבתי זו שבין 1933 ובין 1937 הייתה פרי תוכניות חורבן היהודי גרמניה על ידי היטלר. כל אחד מגלי-עליה אלה, ששימשו שלב חשוב ומכריע בבנייה הארץ והtagבורות הציונות ככוח ממשים, נישא בכוח כפול של תגברות צרת ישראל ואהבת הארץ.

יעודי הציונות בשעה זו, 1942, **במערכה**, כרך רביעי, עמ' 15.

המדוע טרם גילה, וספק אם יגלה פעם, קנה-מידה פשוט, שבuzzתו אפשר לקבוע בוודאות כמה אוכלוסים אפשר להושב בארץ זו או אחרת. משנת כושר-הקליטה בכללה נדמה כאילו אינה אלא אמצעה ציונית או אנטי-ציונית.

מה שקוראים בשם כושר-הקליטה אינו גדול קבוע ועומד, אלא שיעור דינמי וgemäßיש, המותנה בגורם האנושי לא פחות, אם לא יותר, מאשר בשטח הקרקע וטבעה. ראשון לגורמים האנושיים הוא הצורך והמצוק. והצריך האנושי שלנו הוא כוח כדי בהרחבת כושר הקליטה. גורם שני הוא כושר יצירתו של העם היהודי, יומתו ויכולתו החלוצית. גורם כלכלי שימושות גם אהבתנו ומסירותנו לארץ. מכריע ביכולת הקליטה הוא המשטר המדיני: התנאים הפוליטיים, החוקתיים והאדמיניסטרטיביים הקובעים את העליה וההתישבות.

מבחן הביצוע, 1942, **במערכת**,

כרך רביעי, עמ' 31.

הכרה הוא שכל יהודי במדינת ישראל בין שאיננו עושה חסד לעם ישראל ולעולם, אם הוא עושה מאמץ לעלייה גדולה. וזה צורך קיומו ובטחונו.

לקראת הבאות, 1949, **חזון ודרך**,

כרך ראשון, עמ' 11.

תנאי ראשון לבטחונו הוא עליה גדולה ומרתחבת במהירות. העליה מחייבת המציגות ההיסטורית גם בעלי צרכי הבטחון שלנו; היא נובעת מתוך מציאותו ותנאי מציאותו של העם היהודי. אבל העלייה היא קודם כל הכרה של בטחון.

שם.

אין לנו מבאים לארץ עדורים של בעלי חיים שמספיק להעבים. להאיכלים ולשכנים, אלא המוני אנשים יהודים שלא על הלחם בלבד יחיו. אין מעלים לארץ עם יחיד במיןו, מפוזר בכל קצווי תבל, המדבר בלשונות רבות, חניך תרבויות זרות, נפרד לערדות ולשבטים שונים בישראל. את כל הציבור הרב והמנומר זהה מוטל علينا להתייך מחדש, לצקת אותו בדףו של אומה מחדש. علينا לעקור את המהיצות הגיאוגרפיות, התרבותיות, הלשונית והלשניות המפרידות בין החלקים השונים ולהנחיל להם לשון אחת, תרבות אחת, אורות אחד, נאמנות אחת, חוקים חדשים ומשפטים חדשים. علينا להנחילם רוח, תרבות, ספרות, מדע, אמנות. علينا להכניסם למסגרות חברתיות ופוליטיות חדשות, להנחיל להם זיקה לעברנו וחוץ לעתיד; علينا לחנכם לחיי עם עצמאי, לחיים מלכתיים, לשולטן עצמי, לחירות, לאחדות יהודית, לעזרה הדידית, לאחריות קולקטיבית, וכו' בזמן לדאג לבטחונם, לבטחון המדינה וחירותה ומוקומה בעולם.

מהபכת הרוח, 1949, **חזון ודרך**, כרך ראשון, עמ' 30.

כיסופי העליה מילאו במשך אלפי שנה את נשמת העם; העליה בוניה והקימה מדינת ישראל; ועליה-ירבתה של קיבוץ-גלוות, היא יудה העליון, הראשון, של המדינה. לא בכוח נשק וצבא, אף לא בתוקף אמנות ובריותות-שלום-זידיות, אלא בכוח עלייה מתגברת ומתרחבת ללא הפסק – כל עוד יש יהודים בגולה הרוחצים ונאלצים וחפשים לעלות – נקיים בטחון מדיננתנו. לא בכוח עצמנו, בכוח היהודים המעתים שהעפילו וזכו להעתורות עד עכשו בארץ – עשינו החיל הזה, אלא בכוח האמונה הנצחית של עם ישראל בכל דורותיו, שיום הגאולה, גם אם יתמהמה, בווא יבווא, ורק בעוזרת המוני ישראל בכל התפוצות בשבעים השנים האחרונות – בנינו, הגינו והעפלונו; וגם נלחמונו, ניצחנו והשתחררנו.

נאמננותנו ליעוד העליון של מדינת ישראל, תיכון בדבר אחד מרובי: בנאמנותנו לקליטת העולים ולקיבוץ גלוות. כושר קיומנו וכושר מעשינו – ייבחנו בקשרנו לקלות העולים ולהשרישם במדינת ישראל: בעבודה, במשק, בשיכון, בלשון, בתרבות – חברים שווים זכויות וחובות בחברתנו הממלכתית המהודשת.

חג העצמאות, 1949, **חzon ודרן**,
כרך ראשון, עמ' 114.

יש לי אמונה בעולים שלנו, ותהי הגלות שממנה הם באים אשר תהיה: העולים מאירופה ומאפריקה ומאסיה ומארגנטינה – בני פולין ומרוקו, רומניה ותימן, אנגליה ומצרים, הם יצליחו גם לחקלאות והם יסכנו גם לבניין השממה.

בכוח החzon והרצון החלוצי, 1949, **חzon ודרן**,
כרך ראשון, עמ' 267.

עם כל ההתקבות הערטילאית לעלייה – אין הידבקות והיצמדות לעולים. הבשורה הגורלה שהגיעה למראחים, למחנות בנקר – אינה מלאה העולים הבאים הארץ, למידכם. זהה אולי האכזבה הקשה והמרה ביותר שבאה علينا ביוםים אלה.
שם.

ההכרה והחzon היו מעורבים תמיד בעליות לארץ – והם מעורבים תמיד בעליות לארץ. היהודי עוזב הגולה מתוך הכרה ובאה הנה מתוך חzon.

לשירות העם, 1949, **חzon ודרן**,
כרך ראשון, עמ' 276-277.

כל מי שעורשה מישחו הפגע בклиיטת העליה פוגע בלבת-עינה ומחבל בנפש-נפש של הציונות.

דברי תשובה, 1949, **חzon ודרן**, כרך שני, עמ' 79.

קליטת העליה מחייבת פיתוח הארץ – בחקלאות, בחרושת, בימאות, בתעשייה, ולשם כך – הרמת התפוקה.

דברי תשובה, 1950, **חzon DDR**,

כרך שני, עמ' 330.

הגורם לעלייה עד עכשו היה ההכרה, או אומר בברוטליות – השוט. השוט היה הגורם. גם העליה החלוצית הייתה בייטוי אידיאלי של לחץ השוט, אנשיו היו חלוצים, אבל הם באו אחרי "הסופות בנגב", כפי שכינו את הפרעות. העליה השלישית באה אחורי הפוגרומים ברוסיה.

באו מתוך לחץ של גראבסקי, מתוך הרדיפות של היטלר. אמנים היו חלוצים מגרמניה, גם לפניהם כך, כמו שהיו חלוצים גם מאמריקה – אבל מה היה מספרם? "השוט" מילא עליה תפקיד מכריע.

מדיניות העלייה, 1952, **חzon DDR**,

כרך שלישי, עמ' 267.

כמו לפני הקמת המדינה כן גם עכשו, גורמי העלייה הם המזוקה והחזון, אבל עם קום המדינה נוצר גורם חדש העשוי במשך הזמן לדשת מקומו של גורם המזוקה, וזהו כוח המשך של המדינה. אם המדינה ת התבצר, תתייצב ותיצור תרבויות-חיים גבולה ועשרה אשר לא תיפול מרמות-התרבויות של איזו שהיא ארץ אחרת, גם מבחינה חומרית וגם מבחינה מוסרית ורוחנית. – ודבר זה אינו נבצר מתנו. יתכן שגם יהודים בארץ שאין להם מזוקה ולפחות ימצאו בישראל כל הרוחה והחיירות שיש בארץ מגוריהם, ונוסף לכך ימצאו ערכיהם ונכסיהם יקרים שאין לייהודים בשום ארץ אחרת – עצמאות יהודית בכל גלוייה העשירים, בשטח הכלכלי, המדע, התרבות, המדיניות, והמעמד הבינלאומי.

מעמד ההסתדרות הציונית בישראל, 1952, **חzon**

דרך, כרך רביעי, עמ' 20.

יש לציין לזכות העולים החדשניים מעשם הגדול: הם בנו רוב היישובים החדשניים שנ須דו לאחר קום המדינה, ובזאת הוכיחו דבריו הבהיר של ה"מתקדמים" כביבול מיזמי רוסיה וגרמניה, כאילו רק קוראי גיטה ופושקין מסוגלים לעובודה החלוצית. בין יוצאי מארוקו ושאר ארצות האיסלם יש חלוצים שאינם נופלים במאומה מטובי החלוצים יוצאי ליטה, פולין, צ'כיה וגרמניה. ביישובים החדשניים אלה צפונה ברכה גדולה – וגם סכנה חמורה. הברכה היא התערות העולמים בקרקע המולדת ובעבדודה יוצרת! הסכנה היא בתליישות רבים מהם מערבי התרבות, הבטחון והחברה שטופחו בקרבונו לפני קום המדינה.

את אשר ספגו עולי אירופה לתוכם במשך דורות – יש להקנות בזמן קצר לעולי הגלויות

המרודות והנחשות. עליינו לדרות: ביום-פקודה – גורל ישובים אלה יהיה גורל המדינה. תל אביב וחיפה לא יעדמו אם לא יעדמו כפרי העולים.

התישבות איזורית, 1954, **חzon ודרך**,

כרך חמישי, עמ' 260-259.

עליה מכל הארץות ועליה מתמדת וגילה מכל הארץות היא שאלת-החיים למדינה וליהדות העולם גם יחד. ועליה זו תלואה בראש-וראונה במדינה עצמה, ביכולתה, ברצונה ובכשרונה למשוק יהודים, גם אם אין להם הכרה מקומי לעkor ישיבתם.

מנחת החינוך הממלכתי, 1954, **חzon ודרך**,

כרך ראשון, עמ' 39.

עוד לפני ייסود המדינה חוללה העליה היהודית מהפכה מושלתה: מהפכת הטעב, מהפכת אדם, מהפכת תרבות. העולים היהודים שננו פני הארץ, חוננו ההיסטוריה והגדילו פריוננה ועושרה. הם הפכו את עצמם: נעשו כוח יוצר, בונה, נזוז גבורה גופנית ורוחנית, והקימו חקלאות, מלאכה וחגורשת עברית כאשר לא ידע שם ישב יהודי בתפוצות, לא בעולם היישן ולא בעולם החדש, הם הפכו שבטים כלילי לשון שדיברו עשרות שפות שונות של ארצות-mozan – לאומה תרבותית אחידה שלשונה הכללית היא לשון התנ"ך, הלשון העברית הקדומה של האומה היהודית.

מהפכה מושלתה זו נעשתה בכוח הסגולה החלוצית שנתגלתה בקרב העולים היהודים לארץ ישראל, סגולה זו היא פרי האמונה של האדם ביכולתו ובאחריותו האישית. לא השתמכות על נסיבות אובייקטיביות, על גורל, על מקרה, ולא תביעה מהכל, מהמדינה, מהזולת, – אלא הטלת מלאה האחריות על עצמו, מתוך אמונה שרצוינו של אדם, העוזו, כוחו, כשור-עבדותנו, יוזמתו, מאבקנו – הם בלבד קובעים. סגולה החלוצית זו היא שבנתה שלוש-עשרה המושבות האמריקניות הראשונות וככשה אחר כך את השמה במערב. בדבר אחד הייתה העליה החלוצית של בני המדינה היהודית שונה מזו של מיסדי אמריקה; זו של החלוצי ישראל הייתה מושרשת בהכרה ובמסורת היסטורית ודתית עמוקה, – שכן מולדת-קדומים של האומה מלפני אלף שנים ופה נוצר ספר-הספרים הארץ זו הוכחה לעם היהודי גם לעתיד. כל מקום חדש בארץ שהגיעו אליו החלוצים היהודיים – עורר בכלם אסוציאציות נפשיות עמוקות שהיה בקרב העם היהודי במשך אלפי שנה ושנאנצטו לעולם בספר התנ"ך.

מדוע לא שלטונו ממושך, 1954, **חzon ודרך**,

כרך חמישי, עמ' 24.

זרם העליה לארץ, שהופעל אף הוא על ידי גורמי-זמן והמקום, אבל נק מקורות מיוחדדים של ההיסטוריה היהודית, שימוש המשך של שאיפת דורות בישראל לגאולה ולתקומה לאומית, בו נתגלו הרצון האקטיבי והאחריות האישית להגשים שאיפה זו. בלי זרם העליה

המגשימה לא היה כל ערך וממש לתנועה הציונית שלא התנוועה, והשתעשה בתחליף חסרי-אונים של "מדינה-ברור". עליה זו הקימה בארץ חברה יהודית חדשה, צעירה, עםדת ברשות עצמה ובוטחת ביכולתה ובכוחה, שהפכה בשעת-כoshר ראשונה לאומה ריבונית.

ציוניים וחובבי ציונות, 1954, **ח'זון ודור**,
כרך חמישי, עמ' 84

שתי הארצות הגדולות – אмерיקה וברית המועצות – כמעט שאינן תורמות לקיבוץ גלויות בפועל, – יהדות רוסיה מפני שאינה יכולה ואינה רשאית, יהדות אmericה מפני שאינה רוצה, כי היא רואה עצמה כחלק ארגוני של ארצות הברית. אנו בטוחים כי בשתייהן לא נאמרה עוד על ידי היהדות המילה האחרונה: ההיסטוריה אינה קופאת על שמריה. ועוד מועד לחזון. נוער יהודי מאמריקה ינhero ארץฯ וברוסיה יפתחו פעם השערם לעליה.

ההסתדרות במדונה, 1956, עמ' 16.

אין ב策ון למדינה, ויועדה לא ית מלא וחוזן הגאולה לא יקום – אלא בעליה.
ישראל והתפוצה, 1957, שנתון הממשלה,
תש"ח, עמ' כה.

עלית יהודי ארצות האיסלם

הטענה שנשמעה לעיתים קרובות בחלוקת מהעתוניות נגד העליה החדש – לא זו שנקראה "עליה חדשה" לפניה קום המדינה – אלא עלית יהודי ארצות האיסלם, שהיא כאילו ירודה ומונונה ומיטה שואה תרבותית על ישראל, היא הדר נפסד וקלוקל מהדברים שהיינו שומעים לפניה שלושים שנה מפני כמה יהודי גרמניה נגד "אוסט יודען", כלומר נגד יהודי רוסיה ופולין. ביקורת סנווביטית זו פסולה לא רק מבחינה מוסרית, אלא היא מהוסרת יסוד גם מבחינה מציאותית. היהודי בבל שקיבל בארץ השכלה גבוהה אינו נופל במאומה מיהודי גרמני או רוסי שקיבל אותה ההשכלה, והוא הדין לגבי היהודי מארכוני, מצרי או תורכי. ביסודו של דבר אין שום הבדל מהותי בין היהודי אירופי, אמריקני, אפריקני או אסייתי הבהיר הוא רק בויה שלואשונים ניתנו יותר אפשרות להינוך היהודי וככליו והאחרונים ניטלה מרוכם כל אפשרות של חינוך.

רוב העם בישראל הם עכשוויים בעליים חדשים, שהגיעו לארץ ממשך ארבע השנים האחרונות. זהה העבודה החשובה ביותר הקשורה עם קום המדינה, אבל לאור מבחיק זה יש גם צל כבד: העולים החדשים בחלקם הגדל לא קיבלו בילדותם ובנעורותם כל חינוך, לא כלליא ולא יהודי. רובם הגדל אינם יודעים עברית, אינם מכירים תולדות ישראל, אין להם מושג מהארץ ומהפעלת הציוני, גם אין להם כל הכשרה והשכלה מקצועית.

אין כל ספק של דיליהם של העולמים האלה, לאחר שקיבלו חינוך שווה לכל ילדי ישראל, לא יפלו במאומה מילדי האוכלוסייה הווותיקים, ה"מיוחסים" כביבול, ויש רק להשתומם ולהצטער על כך שלתוכנו חדרה התורה הטמאה והכווצת על היתרון ה"גוזי" כביבול של יהודית אירופאה, יהודית גרמניה או יהודית רוסיה. במשך שנים-שושה דורות קשה יהיה להבחן בין יהודים שמוצאו מבלגרדיה, ממרוקו, מצ'כוסלובקיה או מתימן, ואין ספק ש"תערובת" זו רק העשיר ותחזק הטיפוס החדש בישראל.

חוק שירות בטחון, תש"ב, **חzon ודרן**,

כרך רביעי, עמ' 79-80.

הוכרד שבעליה עממית זו נטולת נכסים וערכאים, עוסקת הון ותרבות, ללא חינוך חלוצי, ציוני ופועלי, גנוזים כוחות יצירה ובניה שאינם קטנים ממהគות שנתגלו בכל העליות הקדומות. בכוח עלייה זו בוצעו מפעלי בנייה, סלילה והתיישבות אידיריים שאינם מביצים – והם עדין בראשיהם – את המפעלים שקדמו להם. אין מונופולין לשום יהודי בכהות חלוציים.

נאום בפתחת ועדת מפא"י, 1950, **חzon ודרן**,

כרך שני, עמ' 256.

הדבר האופייני של העליה לאחר הקמת המדינה הוא ניתוק הקשר או הזיקה בין העליה ובין הציונות. העולים אינם ציוניים, והציוניים אינם עולים, מחוץ ליהודי סגולה. המדינהفتحה לרווחה שערי הארץ לכל יהודי – ועלו בהמונייהם רק היהודי ארצות האיסלם, מלבד שאירת הפליטה של טבוחי הנאצים.

ההסתדרות במדינה, עמ' 9.

העליה החדשה היא כמעט הכוח הבונה היחיד, המרחיב בפועל תחומי המדינה, מיישב את השטחים הריקים בגליל, בפרוזדור ירושלים, בدرום, ובאזור זה הוא גם הכוח העיקרי, אשר מחווץ לצה"ל והנוצר החלוצי הישראלי, מגביר בטחונו על הגבולות ובדרום, שימוש עללה להפתח בימינו הדעה.

שם, עמ' 46.

העליה השנייה

דרכי ההיסטוריה שלנו ייחדים במינם. הגילויים המופלאים, הגואלים והמהפכנים בתולדות הציונות, באו על פי רוב לא בקול קולות, בתפארות ובפרשומים, בלשון המדוברת גבואה – גבואה ובתרועה רבה – אלא בחשאי, בcznעה, בלי שהציבור הרחב שם אליהם לב והבין

ערכם זמן רב. והם עושים שליחותם בקול דממה דקה, בפינה חבויה ועלובה כמעט; ורק לאט לאט, כעבור זמן, מתחילה הציבור הרוחב להבין, שנפל דברמה בישראל.

כך קרה לפניו ארבעים ושתיים שנה, ביום הקטנות בציונות – כשםת המנהיג הגדול, מאוכזב ובלב שבור; כשהכל המאמצים הפליטיים התגנשו בקיר ברזל של פחד השולטן בפני הציונות ואולת-תקווה להשגת הצ'ארטר; כשההצעת אוגנדה הכנסה מבוכה ופירוד במחנה, מבוכה שגדלה על ידי ניצני המהפכה הרוסית הראשונה ושקיעתה; כשהחללה בריחת האינטלקטואלית היהודית מהציונות; כשההספרות העברית ירדה פלאים והעתונות העברית כמעט שנכורתה כליל; וכשנדמה היה כי הקץ עלי חלום הציונות, והריננס העברי נקטף בעודו באיבו, – אז קם ללא יודעים, בעלי עידוד רשמי, בעלי עזרה ציבורית, מפעל העליה השנייה; בחורים ובחרות מישראל, מערים ועיירות, בחורי ישיבה ואכסטרנים, בני סוחרים, בעלי-בתים, שוחטים ורבנים מליטה, פולין, רוסיה, גליציה, ואחר כך מתימן, קמו ועלו לארץ במטרה משונה ועלבה אשר לא הייתה כמותה בישראל – במטרה של כיבוש העבריה, עובודה קשה ומפרצת בפרדסים וכרמים במושבות המעות באرض, אשר מלאו עובדים ערבים זולים שנמצאו שם "למכביר ושכרם מצער" – כביטויו "המגיד", אחד העיתונים הראשונים של חיבת ציון בימים ההם.

הציונות הרשמית, וכן תנועות הפועלים היהודית, לא רק האנטי-ציונית אלא גם הציונית הסוציאליסטית, ויוטר מכלום הרוב של שרידי העליה הראשונה בארץ גופה, התיחסו בכינוי ובמנור-דראש לצעירים הבטניים האלה, ההולכים לעבודה בארץ הרוסה ועניהם ב"פיוש" (معدר), בשכר בשליך או שניים ליום, בלי שטעם מעודם טעם עבודת-אדמה ועובדיה פיזית בכלל. אולם כובשי-עבדה אלה, המעתים וספריהם בתחילתם, היו השליח הנאמן של ההיסטוריה היהודית, והם אשר חילצו את הציונות והישוב ממשבר ממאיר ואנוש, והפכו את פניה ושינו את תכנה של הציונות, והקימו תנועת-ינוער גדולה והולכת לדורות ולמאות אלפיים ויצרו מפעלי עבודה ותרבות, התישבות והגנה, שהם גאונת של ארצנו ותפארתה ומשענה של הציונות כולה. הם יצרו את התנועה הגדולה ביותר בדורותינו, ואולי בכל דורות העם היהודי בגולה – התנועה החלוצית.

נאום בקונגרס הציוני ה-כ"ב, 1946, **במערכה**,

פרק חמישי, עמ' 116-117.

אנשי העליה השנייה לא התהילכו בגודלות, לא ביקשו שורה וק寧 לעצם, לא הכריזו על עצם כgoalים ומהפכנים, ו אף לא התלבשו באיצטלה חולוצית. מגמת חיותם הייתה צנעה; הם באו לארץ לעבדה ולשרמה. הם בחרו כמפעל חייהם המעשה הפשוט, היומיומי שיש בו משום ביצוע-אמת ولو קטן של חזון הגאולה, ובבחירה זו היו קשים כסלע ועוזים מモות.

ליובל העליה השנייה, 1954, **חzon ודרן**,

פרק חמישי, עמ' 262.

שני דברים שעשו את העליה השניה לגורם היסטורי בתולדות הארץ והעם – נדרשים גם הם מעת הנוער.

דבר אחד – קבלת אחריות היסטורית. אנשי העליה השניה לא סמכו על תנועה, על הסדרות, על מנהיגים, על עקרונות מקובלם, על רשות מוסכום, אלא העmisו על עצם האחריות לנעשה בארץ – כאשר הכל היה תלוי אך ורק בהם, כאשר כל אחד מהם מכירע כף ההיסטוריה בחייו ובמעשייו. הם לא היו כבולים לא למסורת גדולי התנועה הציונית ולא למסורת מורי התנועה הסוציאליסטית, אם כי רבים מהם קראו ספרי המקורות והמניגים והמורים, אבל הם היו סבורים שעלייהם לבדוק ולבחון בעצמם הדרך לקרהת המטרה שהיתה מטרת חיים האישיים. הם נטלו על עצם אחריות על המחשבה ועל המעשה גם יחד. הם לא אידאולוגים התכוונו להיות מקוריים ומחדשים, וכמה מהריעונות, שהדריכו אותם – אפשר למצוא בספריה ההוגים שהיו לפניהם ובמשמעות החלוצים שעלו לפניהם. אבל הם לא חשו לפסול תורות ולהלכות מקובלות או גם מדורות בתנועה הציונית והסוציאליסטית, – כשהמצאו שאין אלה הולמות צרכי מפעל חיים ותנאיו. לא הכל היה ברור להם מראש, והם גילשו וחיפשו גם טעו, ורבים ממפעליםם שכנינו פנוי היישוב – ואולי גם את ההיסטוריה היהודית, נעשו אחרי כמה ניסיונות וגישושים שלא היו מותכנים מראש, כמו למשל הקבוצה. אבל אשר עשו – ידעו והרגשו, שעלייהם רוכזת האחריות המלאה על גורל הארץ וגורל המפעל הארץ-ישראל; הם ראו את עצם כתובים היחידים.

מתוך אחריות זו נבעה התכוונה השניה שהפכה את העליה השניה לגורם מהןךראשי בעם היהודי במשך שני דורות: זיקה לחזון, זיקה מלאה, בלתי-מסוגת, ללא תנאי ולא שיר; זיקה שאין בה כל חיצזה בין ההלכה ובין המעשה. חזון אינו דבר שבאמונה, שבמחשבה, שבהתפאה, אלא דבר שאתה חי אותו יומ-יומי, שהוא מכונן כל מה שאתה עושה ומגשים בחיך, שככל רצונך ומואוד משועבד לו ללא-יתנאי.

העליה השניה לא הטיפה לאחרים – אלא תבעה אך ורק עצמה; ותבעה עצמה בין שאחרים נשמעו לתחייה ובין שלא נשמעו. לא התהנוות התנועה הציונית ולא התהנוות היישוב, אלא הכרת אחריותם המלאה למשעה שיש לעשותו קבעה דרכם של אנשי העליה השניה. הם היו אנשי ריב ומדון כי הרוב הגדל בישוב היה רוחוק מתביעותיהם ומהזונות. גם חבריהם בחוץ-ארץ לא הבינו אותם, והם עשו בעצם הדברים שהאמינו בכלם שיש לעשותם. ובעשה זו לא נרתעו ממשום דבר – לא מכתנה, לא

מלגולג שאננים, לא מהתנגדות יריבים, המעשה היה צמוד למחשבה – כל החיים, יומי-יום.

שתי תוכנות אלה נדרשות גם היום מהנווער. ואני בטוח שהנווער בימינו אינו נופל מהנווער בימי העליה השניה. הכוחות המוסריים, הממחשבתיים והנפשיים שפעמו באנשי העליה השניה, מצויים עכשווי, ללא-ספק, במידה הרבה יותר גדולת בנווער של ימינו,

פשוט מפני שמספרו הרבה יותר גדול; וגם יש לו מורשתה עשירה שלא הייתה לאנשי העליה השניה.

מורשתה זו עלולה להתבצע אם הנעור לא יראה עצמו אחראי לכל.

העליה השנייה והנווער, 1954, **חzon ודרך**,
פרק חמישי, עמ' 203-204.

בשלושה דברים נתיחרו אנשי העליה השניה: בהעמדת רعيון העבודה במרכזו חייהם ותפישת עולםם. בהצמדת המעשה לדעתם ובעצמות מחשבתייה. הם לא היו כבולים לתורות ולדוגמאות שהיו קיימות בזמןם, גם אלה המקובלות בתנועה הציונית וגם השליות בסוציאליזם הבינלאומי. הם ידעו ללמידה מאחרים, אבל הם סדרבו לחיקות תנויות אחרות; הם הבינו כי במציאות היהידה במינה של העם היהודי ושל ארץ ישראל, עליהם לפלים נתיבות חדשות לקראת מהוזחפכם ההיסטורי.

על העבר ועל העתיד, 1955, **חzon ודרך**,
פרק חמישי עמ' 269.

העפלה

בהעפלה מתגלה עכשו – כאשר איןנו מתגלה בשום דבר אחר – הכוח החיוני המופלא של עמנו; רצונו האידיר והעשוי לבלי חת; הקשר הנצח; קשר בל' ינתק, שבין עם ישראל לאرض ישראל; העקשנות של רצון הגאולה והחצלה; הגבורה היהודית שאינה נרתעת מכל סכנה ומכשול, אשר נתגלתה במשך דורות בקידוש השם נוראי-ההוו, כשקהילות שלמותulo על המוקד או מוגרו לפי חרב בלי שיתכחשו ליהדותם; אי-הכנעה של היהודי לכוחות פיזיים בשעה שהוא יודע, שכוח זה משולל צדק ומשפט; האהבה העמוקה לחיי חירות ומולדת ועצמות; הנכונות להקריב הכל, לשאת הכל – למען שיבת ציון.

ומעלפים אלה אינם נלחמים את מלחמת הצללים בלבד – זהי מלחמתו של העם היהודי, מלחמה משונה של עם בתנאים יוצאים מן הכלל, ככל קיומנו שהוא לא דוגמא. המעלפים נושאים ברמה ובגאון ובחרוף נשפט את דגל שחרורו וככבודו של עמנו.

נאום בקונגרס הציוני ה-כ"ב, 1946, **במערכת**,
פרק חמישי, עמ' 118.

בעליה השניה, כן גם ההעפלה, איש לא תיכון אותה מראש, ולא עמד מאחוריה כל מוסד رسمي. – מaliasה, מתוך חוותיים יהודים מקומיים, כמה תנואה זו, והיא יונקת ממעין לא אכזב של אהבת ישראל לארצו; וכל המוני ישראל רואים את מלאתה כמלאתה קודש, כפדיון שבויים, שני כפול – שני הגולה ושבוי המולדת.

בתולדות תנועת החירות של האנושות בימינו ובכל הורות תתפות ההעפלה מקום כבוד – זהו מקום הכבוד המגיע בהיסטוריה. האנושית לכל הלוחמים בחרוף-נפש נגד עושק, עיריות ושרירות וזרען.

שם, עמ' 119.

דורנו אנו חייב להשתעבד כלו ללא שיר, לדבר אחד: לקיבוץ גליות, וכל המצפים בלבד שלם לכינוס פזרי ישראל ורואים בו עיקר העיקרים בשעה זו, חייכים לשכוח כל הניגודים וההבדלים שביניהם ולעשות אגדה אחת למען הכלול המדינה והעם לבצע משימה מרכזית ועלינויה זו. שותפות זו דורשת כיישר הארץ מכל צד. לא קל הדבר – אבל ראוי קיבוץ הגלויות שנתרכו רק בו, ובו בלבד, כל ההכרעות האחרות ייחכו לעת עתה – עד בוא היום.

דבריו תשובה, 1950, **חzon ודרן**,

כרך שני, עמ' 311.

שבות

חוק השבות הוא מחוקיקת השתייה של מדינת ישראל. הוא מכיל יעודה מרכזי של מדינתנו, הייעוד של קיבוץ גליות. חוק זה קבוע שלא המדינה מקנה ליהודי חוץ-ארץ זכות להתיישב במדינה, אלא זכות זו טבועה בו באשר הוא יהודי, אם רק יש ברצונו להצטרף ליישוב של הארץ.

חוק השבות, 1950, **חzon ודרן**,

כרך שני, עמ' 231.

הדבר הגדול ונורא-ההוד המתරחש בימינו הוא לא הקמת המדינה ולא כיבושי צבא-הגנה לישראל – אלא השבות הגדולה שלא דוגמה גם בהיסטוריה של העם היהודי, שבות כפולה: שבות העם ושבות הארץ.

הרפואה היהודית, 1950, **חzon ודרן**,

כרך שני, עמ' 223.

במדינה ישראל אין ליהודים זכות עדיפות על אורהים לא-יהודים. מדינת ישראל מושתתת על שוויון גמור בזכויות ובחוויות של כל אורה. גם יסוד זה נקבע בהכרזות העצמאות, וכזה נאמר: "מדינת ישראל תקים שוויון-זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אורה בימי הבעל דת, גזע ומין". אולם אין המדינה מקנה ליהודי הגולה הזכות לשוב. – זכות זו קדמה למדינת ישראל, והיא-היא שבנתה המדינה. זכות זו מקורה בקשר ההיסטורי שלא נפסק אף פעם בין העם ובין המולדת, וגם משפט העמים הכיר בקשר זה הילכה למעשה.

אין חוק השבות חוקי-הגירה הקובעים באילו תנאים קיבלת המרינה מהגרים ואילו סוגים. חוקים כאלה קיימים בהרבה ארצות, והם משתנים מזמן לזמן לאור הנסיבות וההתמורות הפנימיות והחיצונית, חוק השבות אין לו דבר עם חוקי הגירה זהו חוק המתמודד של ההיסטוריה הישראלית. חוק הקובל העיקרוני הממלכתי, אשר בכוונו הוקמה מדינת ישראל.

זוכתו ההיסטורית של כל יהודי באשר הוא לשוב ולהתיישב בישראל. אם מפני שהוא עשור-זוכה בנצח, אם מפני שהוא נדחק ומנושל, אם מפני שהוא מוקף שנאה ובוד, אם מפני שאיננו יכול להיות חיים יהודים כרצו, ואם מפני אהבתו למסורת קדומים, לתרבות העברית ולקוממיות ישראל.

חוק-הזרחות משלים את חוק-השבות וקובע שכוח עובדת עלייתו לישראל נעשה היהודי אזרח במולדת, והוא זוקק לשום עבודה ופורמליות נוספת, לשום תנאי אחר מלבד רצונו להשתקע במדינה ולחיוות בה.

שני חוקים אלה, חוק-השבות וחוק האזרחות, מהווים את מגילת הזכויות, צ'ארטר בלע"ז, המובטחת לכל יהודי הולוה במדינת ישראל.

חוק השבות, 1950, שם, עמ' 231-232.

חוק השבות אומר שני סוגיains יכולם לבוא: פושעים נגד עם ישראל. ואנשים העוללים לסכן את המדינה מבחינת הבריאות. שליחי הסוכנות יקבעו על כך אנשים עם שחתת או מחלות אחרות מסווג זה העוללים לסיכון בריאות הציבור לא יבואו הנה אלא ירפא אותם קודם, אם ניתן הדבר. על ארצאות כעירק ורומניה לא יבואו הנה גם הגבלה זו כי אין לנו זכות ברירה בארץות אלו, ואין לנו רשות להכריח היהודי להישאר בגיהינום זה. אבל בארצות שיש לנו בתוכן חופש של גישה, ואני יכולם לשלוח לשם רפואי, ירפא קודם את החולים, ואחר כך יביאו אותם הנה.

מדיניות העליה, 1951, חזון ודרך,

כרך שלישי, עמ' 266.

כ

קיבוץ גלויות ומיוזג גלויות

קיבוץ גלויות

מעשה קיבוץ גלויות איננו עניין של תמורת מקום ומעבר גיאוגרפי וריכוז טריטוריאלי בלבד. בלי תמורת-מבנה, בלי מעבר לחיים חדשים, בלי השלטה העבودה עם היהודי ובארץ, קיבוץ הלויות היא מילה ריקה. אי-אפשר לכנס את היהודים מכל העולם שיחיו פה כמו שחיו בגולה. כשהיו בגרמניה 600 אלף יהודים בתוך 60 מיליון גרמנים, והגרמנים היו חורשים את האדמה ועובדים בכתי חרותת, יכלו יהודים ובאים להיות ערכאי דין ורופאים. כי בתוך 60 מיליון יש די חולמים ודין אנשים בעלי עסקים מסוימים; לא כן בארץ. קיבוץ גלויות לא יתכן בלי מהפכה פנימית ביסודות חיינו ובאישיות קיומנו הכלכלי, המהפכה הזאת היא מהפכת העבודה. זאת אומרת: כל העבודה הדורשה לקיומנו ועלצמאותנו בארץ – כל העבודה בשדה, בבית החרותת, בים, בנמל. במשרד, במשטרה, באצ'ה ובפרלמנט ובבית-הממשלה – תיעשה על ידי יהודים, זאת אומרת: עם עובד, שלטן העבודה.

דרך "החלוץ", 1944, **במערכה**,

כרך שלישי, עמ' 220.

מדינת ישראל לא תתקיים בלי קיבוץ גלויות. כשם שקיבוץ – גלויות זוקק לקיום המדינה, זוקק קיום המדינה לקיבוץ הלויות.

מן ההיסטורי, תשיה, **במלחמת ישראל**, עמ' 225.

קיבוץ הלויות הוא יעדנו הלאומי. כל מערכת החוקים במדינת ישראל צריכה להיותعروבה לקראת קליטת העליה בחיה הכלכלת והמשק, התרבות והחברה, לקראת מזגת שבטי ישראל השבים לחטיבת לאומיות ותרבות אחת, לקראת הבראותנו הגופנית והמוסרית על אדמות המולדת וטיהור חיינו מהסיגים והפסולות שדבקו בנו בחיה התלוית והנכדר בגולה. למדינתנו לא תספק מערכת חוקים שמטרתם העיקרית היא שמירת הקאים,

הקייםנו מדרינה דינמית שפניה ליצירה וחידוש, בניה והרחבה. **כיבושים ושינויים.** משפט המפגר אחרי התפתחות החיים, שאינו אלא סיום הניסיון והלקח של העבר, לא יסכו לנו. אנו זוקקים למשפט שיקרים פנוי העתים, שיהא רואה את הנולד, שיעצב את המתהווה והמתהדר ויפנה דרך לשינוי פני המציאות. המהפהכה שבಹקמת המדינה אינה אלא הקדמה למהפהכה ההפוליה שתחול בגורל העם, שיתכנס מפזרו ויתערה במולדת ובגורל הארץ, שתתגער ממשמותה. החוק במדינת ישראל שומה עליו להנץ למהפהכה כפולה זו ולפלס מעגלותיה.

מהפהכת הרוח, 1949, חזון ודרך,

כרך ראשון, עמ' 33.

רק בקיבוץ גלויות גנויזם הכוחות האדרירים הדורושים לקיום הארץ. בקיבוץ גלויות מרכזת כל תקוותנו ההיסטורית ובו תלוי מעמד ישראל בעולם.

התפטרות הממשלה, 1950, חזון ודרך,

כרך שני, עמ' 293.

העלילה הגדולה והחדשה, שלא הייתה עוד דוגמתה בתולדות ישראל, ואשר רק היא נושא בכנפייה מהפהcta גורלנו – היא עלילת קיבוץ-הגלויות.

התפקיד החלוצי בקיבוץ הгалויות, 1950, חזון

דרך. כרך שלישי, עמ' 18.

אחד מחכמיינו הקדומים אמר: גדול קיבוץ גלויות כיום שנבראו בו שמים וארץ. קיבוץ גלויות אז לא היה אלא חזון, חזון עתיק רחוק, הילכתא למשיחא. וחזון זה נעשה ביוםינו מציאות היה, דינאמית, מהפכנית, המשנה גורלנו בעולם וממנה קיומה, בטהונה ועתידה של מדיננתנו המחודשת.

שם, עמ' 19.

לקיבוץ הгалויות המתරחש ביוםינו אין דוגמה בכל ההיסטוריה האורוכה שלנו, ולא בהיסטוריה של שום אומה ולשון אחרת. לא הייתה לשום עם תפוצה כהபואצנתנו, שנמשכה לפני שנים ונתרפשה בכל הארץות בחמשת חלקי-תבל, לא הייתה כמוות בתקופת יציאת מצרים או שיבת הכל.

שם.

קיבוץ גלויות – והוא טעם קיומה של מדינת ישראל, טעם צמיחת היישוב, ההגנה; זהו מקור הגבורה שלנו במלחמה; זהו המנייע והרוח החיה במפעול היצירה ובפיתוח הארץ; זהו פשור הזיקה העמוקה של המדינה עם ישראל כולם. כל המעשה שעשינו בשלושת הדורות

ובשתי שנות הפלאים האחרונות אינו אלא הכשרה והכנה לעיקר העיקרים – לקיבוץ גלויות.

שם, עמ' 20-21.

כל סיסמה של חלוציות, של ציונות גדולה, של סוציאליזם מהפכני ושמות יפים ומצחצחים מתרוקנת מתכנה – אם אינה עומדת ב מבחן קיבוץ-גלויות.

התפקיד החלוצי בקיבוץ הגלויות, 1950, **חzon**

ודרין, כרך שלישי, עמ' 28.

גם ההתיישבות החלוצית לא יעדכו לה כל ערכיה היקרים – אם לא תדע לעמוד ב מבחן קיבוץ גלויות.

שם, עמ' 25.

כל היישובים בארץ אינם אלא איים מעטים בתחום שם המהגדול התופס רוב רובה של מריינטנו. העربים התקיימו מאות שנים במדבר, – הם גם הפכו הארץ לשם – וזה פשור תבוסתם וסוד נצחוננו. אנו לא נוכלים להתקיים לאורקנאים בשם – מבלי קיבוץ גלויות לא נפריח השממה. והמולדת לא תיבנה. הבור לא יתמלא מחולתו.

שם, עמ' 20.

בלי קיבוץ גלויות מדינה זו לא תעמוד, לא תיקון, לא תיבנה, לא תגונן.

שם.

בלי קיבוץ גלויות לא תיכון קוממיותנו. ומדינתנו לא תקום.

שדר ליום העצמאות, 1950, **חzon ודרין**,

כרך שני, עמ' 159.

מפעל האדריכים שההיסטוריה הטילה על מדינה צעירה זו – קיבוץ גלויות והפרחת השממה, לא יתכן בלי מאיץ קולקטיבי מתמיד להעלות המתה החלוצי, רמת הידיעות, האיכות המודעית, כושר הפעולה, פריון העבודה וטיבה בכל משלוּח-יך בישראל – החל באנשי-מדע ועובד-ירוח וגמר באנשי-עבדודה-וועסך.

הרפואה בישראל, 1950, **חzon ודרין**,

כרך שני, עמ' 222-223.

בתחוננו תלוי בקיבוץ גלויות ורק בו. בו תלוי עתיד האומה והארץ. רק קיבוץ גלויות יבנה את הארץ; היישוב הקיימים. על אף כשרו החלוצי, אינו מסוגל, כשהוא לבדו, לחונן הריסות

המולצת. את הארץ השוממה היו יבנו רק קיבוצי הגלויות, אם כי הם כailleו נופלים מהיישוב הקיים בתרבותו ובחילציותו. רק בקיבוץ גלויות גנווים הכווות האדרירים הדורשים לקיומו הארץ. בקיבוץ גלויות מוכחות כל תקוותנו ההיסטורית ובו תלוי מעמד ישראל בעולם.

התפטרות המשלה, 1950, **חzon ודרך**,
כרך שני, עמ' 293.

קיבוץ גלויות הוא תנאי מוקדם ותחליך מלאוה לגאולתנו ולשחרורנו הלאומי והחברתי. ורק בו יש בטחון, קיום עצמאי ועתיד איתן לישראל, ורק בכוחו נבנה, נעצב ונגשים החברה החדשנית של אומתנו המתחדשת והמתעצמת אשר תשתלב בחברה החדשנית של המין האנושי כולו.

מוניינים וערכים, 1957, **חזות**, ג, עמ' 8.

היתוך של הגלויות

הרחבת העליה תדרوش מأتנו מאמצים גדולים למען עיצוב אחדות האומה. האומה הזאת הולכת ונבנית מקרעי שבטים ויש צורך להתייך את אבך האדם היהודי המפואר בעולם, שישוב ארצה, בכור העצמאות ומסגרת ההוויה הממלכתית. יש צורך לגבות צביוון וסגנון עברי שלא היה קיים, שלא יכול היה להיות קיים בגולה, בתור עם נתול מולדת, עצמאות וחירות לאומית.

יש צורך להחיות ולהגביר את הקשר עם המאור המפרה שבעברנו בלי להשתעבד אל הירושה החנותה שעבר זמנה. יש צורך לסלול דרך לחזון אחרית הימים שגדולי הרוח באומה האמינו בו תמיד. יש צורך להנחיל את התרבות היהודית והאנושית להמוני עוליים.

תקפיכם של אנשי הרוח, 1949, **חzon ודרך**,
כרך ראשון, עמ' 83-84.

היתוך מהיר של הגלויות יתכן אך ורק בקרב הנוער, שיצא מכלל הילדות ולכלל בגרות לא הגיע, ויש ביכולתנו לעצבו וליצור דמותו לפי דרכי התקופה המכדרעת של הנהת יסודות. לנער זה יש להנحال ברכבת הטבע של ארצנו, נופי רמותיה בגליל וערבותיה בנגב, כסמי ירושלים אשר הרם סביב לה ומרחבי התכלת של ימינו, נקנה לו תמצית סגולתם של דברי ימיה המופלאים של אומתנו במסעה הארוך ובביסרביל-זהגבורה על במת העולם ונפטוליה הפנימיים והחיצוניים. נחسن ונחשל גופו בסירותים ובמחנות העבודה. נטפח בו סגולות היצירה החלוצית הגנווות בכל אדם על ידי משקי נוער ומפעלי-בריאות על גרות ים-המלח ובברכות הנגב ובמרומי הגליל; ונרגיל אותו לנטווע מחשפי-הדרים ולהפרות אדמה שוממה ולהיאבק בפגעי הטבע ולנצחם.

נכשיר את הנוער להרפתקה הימית – מגדולי הרפתקאות הכבוש של עוז-הרוח האנושי. ארצנו נתברכה בשני ימים ובhem צפון מקור לא-אכזב של עוז וישע. גופני וככללי; ילמד כל נער לנוהג סירות-מפרשים וידע להשתלט על איתני הטבע של מרחביים. נרגיל את הנוער לחיי שותפות ואחוות ועזרה הדידית – ויהרסו מאליהן מהיצות העדרות והשבטים. וקרעי העבר והמרחקים – יאוחו במהרה.

כור מצרכ' לעם, 1951, **חzon ודרן**,

פרק שלישי, עמ' 258.

בכור ההיתוך של אחווה יהודית ומשמעות צבאית יצורף בליל-האדם הזורם מגליות-גנך, יזוקק ויטוהר מסיגיו הזרים הנפזרים, ימחקו המהיצות העדרתיות, ותחושל אחדות נאמנה של אומה מחדש נعروיה, יונקת מעבר עתיק-יווני, גדול-עלילה ורב-מאבקים, נבנית ומתעללה בעבודה חלוצית ובת-חוריין, נאורה בגבורה, עוז ותעצומות, וצמודה לחזון אחרית-הימים שהגיעה תקופה ביצועו.

יחוד וייעוד, 1950, **חzon ודרן**,

פרק שני, עמ' 47.

העם היהודי הוא מהעמים המעניים בעולם, המקיים זה למעלה מאלפיים וחמש מאות שנה חינוך כללי, ואשר גם באבדן עצמותו ומולדתו ובנדוריו שمر על החינוך בניו בעל בכת עינו.

עולם חלק גדול של העולים באים אלינו ללא ידיעת אלפא-יביתא, ללא סימן של חינוך יהודי או אנושי. שניים גרמו לכך: הזמן והמקום. הם ילידי תקופה חורבן והרס בעולם, תקופה שלמלחמות העולם והירידה החמורה והרוחנית הכרוכה בהזדעזעות מוסדות תבל, והם יוצאי ארצות חשוכות, נידחות, מדוכאות ועשוקות.

הקליטה הרוחנית של עלייה זו, מיזוגה ועיצובה, הפיכת אבך אדם זה לאומה תרבותית, יוצרת, עצמאית ונושאת חזון – היא מלאכה לא קלה, וקשה איינס קטנים מключи הקליטה המשקית. נדרש אכן אדר, מוסרי וחינוכי, ממשן מלואה אהבה عمוקה וטהורה לאיחוד נידחים אלה בחיק חברתנו, תרבותנו, לשונו ויצירתנו, לא כוגמוני חסדים – אלא כשותפי גורל.

גם החיל שעשינו אנחנו, ותיקי היישוב, לא בעצם ידינו בלבד עשינוו, – אלא גם קיבלנו מורשת יקרה מאבותינו ועמדנו על שכם הדורות שקדמו לנו, נחלתנו זו היא נחלת העם היהודי כולם, ורק כנחלת העם כולם תתקיים. בתוך העולים עשוינו עזה מהה;
גנוזות כל אותן הסגולות והאפשרויות אשר עשו את בני היישוב עד עכשוו למה שהם;
ואין דבר שנעשה על ידינו עד עכשוו – בשטח הכלכלי, המדיני, הצבאי והרוחני – אשר
יבצר במשך הזמן גם מעת העולים האלה, אם יקבלו מאייתנו העוזרת והטיפול שקיבלנו
אנחנו.

מפעלי-חינוך זה, שבו תלוי גורל המדינה לא פחות מגורל העולים, לא יעשה ברתי הספר בלבד, בלי ספק, הדור הצעיר החדש אשר يولד פה או יגדל בתוכנו בתחום העליה החדשיה, יתרה ויתחזק לא פחות מילדי הווותיקים. אולם אין אנו רשאים ויכולים לחכום עד שיגדל דור חדש. מפעל החינוך והميزוג מן ההכרח שיחול על כל העולים לגיליהם השונים. התמורה העמוקה וה מהירה שאפשר לחול בילד, כਮובן שאין לבצע אותה באותו הקצב ובאותה הקלות בעולה בוגר. אולם יש לנו מלבד בית הספר מכשור חינוכי אדריך אונים – וזהו הצבא.

יחוד וייעוד, 1950, חזון ודרך,
פרק שני, עמ' 38–39.

המדינה אינה רשאית להתעלם מהסכנה הצפואה בהבדל הרוב שבין רמת החיים הכלכלית והתרבותית הגבוהה בערך של היישוב הווותיק ברובו הגדל, לבין הרמה הנמוכה והירודה של העליה החדשה ברובها הגדל; הסכנה מחמירה בגלל העובדה, שבReLU שתי הרמות השונות הם לרוב בני עדות שונות; והמדינה והעם נתבעים למאזן דוחף לסתום פרץ הרה-אסון זה. עליינו לחתור בכל המאמצים להגיא בזמן הקרוב ביותר לידי מינימום לאומי בשיכון, בהתישבות, בתרבות. הדבר שנעשה במאיצים גדולים ובתוציאות חיוביות בצבא, – מתן מינימום של חינוך, יהודי וכלאי, לכל המגוייסים, שרובם באים מארציות ירדנות ועשוקות חינוך, ובחלקים הגדל אין יודעים קרוא וכותבו, – יש לעשות להמוני העולים החדשים גם בשטח התרבותי וגם בשטח הכלכלי. לא ביום אחד יעשה הדבר. המעמסה הרובצת על המדינה היא כמעט לאין נושא; אבל לא נוכל להחזיק מעמד זמן רב, אם יתמיד בתוכנו הבדל-הרמת בין שני "גוזעים" כביבול, מיווח ונהנות דרגה.

שם, עמ' 287.

כל זמן שהיהודים חיים בפזורייהם בארץות הגללה, המרחקיהם וההפרושים החברתיים והתרבותיים בין שבט לאדם מודגשים ובוטלים. היהודי בתימן, היהודי בפרס ויהודי בארץות הברית מרגניש עצמו כיהודי ו שונה משאינם יהודים. ברגע שגוליות רבות וניגודים מתקבצות בארץ – מיד מזדקך ומתבלט השוני העזום, שני שmagiu לידי סתרות וניגודים והפרושים ומרחקיים עצומים, בלשון, בתרבותית בהשכלה, בהרגלים, באמונות, בHALICHOT, בשיחוייג, ביחס לעובדה, במנהגי הורות. במקום המושג המופשט של היהודי – שיש לו תוכן מסוים בכל אחת מהתפוצות, ומאחד כאילן מרחוק כל התפוצות, מופיעה מציאות מגוונת ומנומרת רבת-מחיצות ומלאה זוות ונכarr, ללא לשון משותפת, ללא הבנה הדרית, ללא אפשרות לגרור יהה, ללא אפשרות להתפלל בבית הכנסת משותף, – ונדרשים מאמצי-חינוך כבידרים ובסבלנות על-אנושית ואהבה ללא-גבול למען אחת קראעים אלה, למען קירוב הלבבות, למען לכד אבק-אדם זה המכיל בתוכו חומר-נפץ-זהדר מרווחה – לחטיבה אחת חברתיות, ממלכתית, להתערב בכור-צרכ' ללאומי ולחשל מחדש אחדות נאמנה של

אומה חדשה נוצרה, מושרת במלתה, אחראית לגורלה, יוצרת משקה ותרבותה, יונקת מעברה וצמודה להזון עתידה.

דבר זה לא יעשה בלי תנועה חלוצית גדולה של אנשי הרוח והעבודה וטובי הנער בארץ ובפרט, בעלי התנדבות המורים, הטרופאים, הטרופאים, המתישבים הותיקים ונאמני העם בכל המקצועות וענפי המשק והעבודה בכפר ובעיר. וכל זמן שלא יעשה הדבר, אנו נעמוד בפני קשיים פנימיים חמורים הצפונים בחובם סכנות קשות לשולמו, להפתחתותנו, גם לבטחוננו.

המדינה וה坦ועה הציונית, 1951, **חzon ודרן**,
כרך שלישי, עמ' 199.

עומקה ותhomiyah במיוחד היא מהפכת הבית והאשה העברית החזרת למלחת מגיטאות ארץות האיסלם, בהן נחשבה האשה כמקנית-כסף וכשפה הרופה. במלחת המשוחררת שווה בת-ישראל בזוכיותה ובחובותיה, במעדרה המשפטית והכלכלי, לבן ישראל, וכל הזכויות שיש לגבר – יש לאשה; בעבודה, בהגנה, במלחמה השחרור, בחינוך, בספרות, ביצירה, המשקית והתרבותית – תופסת האשה בישראל מקום כבוד מלא זכויות שם אחד עם הגבר, והשלפת כבוד האדם באם, באשת-איש, בבית – הנהוגה בארץות הנחשלה והירוד – פוסקת עת דורך רgel העולה העברית על אדמת המולדת. ונשי ישראל מתימן, בכל, פרס, ומרוקן, כנשי ישראל מפולין, גרמניה, דרום-אפריקה וארצות הברית הן אוזחות בנות-יחוריין ושורות-זכויות במדינת ישראל וכל שדות הפעולה בעבודה, בתעסוקה וחינוך, במדע, בצבא, בהנהלה, בשלטון – פתוחים לפניהם מידת לא פחוותה מאשר בפני אהיהן וחבריהן.

שתי מהפכות, 1951, **חzon ודרן**,
כרך שלישי, עמ' 271.

מבחן המהות האנושית והתכונות היסודיות אין כל הבדל ממשי בין עדות שונות, ואין מונופולין לשום שבט בישראל בסגולת-ידע ובקשר עובדה וביתרון חלוציות. יוצאי אירופה וארצות הברית כילדי אפריקה ואסיה, מוכשרים במידה שווה להגעה לאותה רמה תרבותית וחברתית, אם יעדמו באותם התנאים ויקבלו אותן החינוך.

ליום העצמאות החמישי, 1953, **חzon ודרן**,
כרך רביעי, עמ' 210-211.

המדינה עשתה ועוד תעשה הרבה למען הפיכת אב-אדם לעם אחיד ולמען עקרית המהיצות שבין עדות וחוקות זו מזו. בית ספר מלכתי לכל ילדי ישראל, שירות כללי בצבא-הגנה לישראל. חוק-שוויון ומלחמה בכל אפליה עדתית – באלה תסייע המדינה למיזוג הגלויות. אבל כל אלה אינם מספיקים.

מי כמו יהודים יודע שהוק שוויון על הניר אינו מביא שוויון בחיים. ופעולות המדינה

לפי-שעה היא איטית, ותוצאותיה ייראו רק בעוד דור אחד או שניים – ולנו אין זמן. רק על ידי התנדבות עממית של מורים, מנהכים, מדריכים, עובדי מדינה, פועלי-חרושת, חקלאים – ונוצר, רק על ידי תנועה של טובי הותיקים להתמזגות אמיתית עם העולים בחיה יומם – **יקום מיזוג גלויות בקצב ובתנופה, כפי שהוטל עליו על ידי צו הגורל.**

השליחות והפעל, 1954, **חzon ודרן,**

כרך חמישי, עמ' 226.

העלילה האדירה ביותר אחריו מלחמת הקוממיות הייתה – קליטת שלושת רבעי מיליון עולים מכל קצווי-תכל. רוכם מהgelויות המרודות ביותר במורח-אירופה, באפריקה ובארצות הנחשלות באסיה.

עלילה גדולה זו, שאין דומה לה בתולדות ישראל, הייתה מלאה כישלון עצום: התנכורות היישוב הותיק לעולים החדשים. המדינה עשתה בכך יכולתה ובזורת התנועה הציונית למען קיבוץ הגלויות: הסעה העולמים ארצה, שיכנה אותם בשיכון ארעי וקבוע, דאגה לחתוסותם, לבראותם, לחינוך ילדיהם; אבל בכוח המדינה בלבד אין לבצע קליטת עולים ומיזוג גלויות בקצב ובמדים כפי שנדרש מأتנו. אין ספק שככל אנשי היישוב היו חסידים נלהבים וכנים של קיבוץ גלויות ותמכו בכל לב במדיניות של עלייה בלתי-מוגבלת, אבל רק מעטים גילו יחס של אהוה יהודית ואנושית כלפי העולים: הכל סומכים על המדינה שהיא תעsha מלאכת קליטת העולים, והיא עשתה לא-מעט ; אבל מיזוג-galioot לא יעשה בכוח המדינה, אלא בכוח הרצון הטוב של העם. ורצון טוב זה לא בא לידי גילוי.

רוב העולים באו מארצות נחלשות, והיו מחויסרים-הון ועשוקי חינוך והשכלה. היישוב הותיק התנכר לאחיו הרחוקים שזוכו להיגאל במדינת ישראל. כמו שני עמים בישראל: עם ותיק מושרש במשק, בתרבות, בהווי שנפתחו בשלושת הדורות בעוזרת טובי הכוחות שבעם היהודי כולם, ועם של עולים, שההיסטוריה התאכזה לו ושללה ממנו גם עושר רוחני וגם עשור חומרי.

לא יוכל להתקיים לאורדר-יים במצב זה של קיום שני עמים, אל תימר היישוב הותיק שמננו תצא תורה ובנוו יהיו עורכי-דין ופקידים ומנהלי מוסדות ומורדים וסופרים, והulosim יהיו חוטבי-עצמם ושואבי-ems. לא יהיה דבר זה בישראל. או שכולנו נעלם – או שכולנו נרד; או שהמדינה כולה תהיה כעיראך וכלבנון, או שהulosim יתעלמו לדורגת היישוב הותיק, ויחד נשמר על הרמת המוסריה והתרבות של מדינתנו. לא יחולק בית-ישראל. התמזגות galioot היא שאלת-חיים למדינת ישראל, והתמזגות זו לא תבוא אם הטובים והਮוכשרים ומהחוננים שבתוכנו לא יחו יחר עם העולים ולא יתעלמו יחד עמהם. עד עכשו עשו זאת רק מעטם ובודדים, בעיקר מתנוועת המושבים. אפילו המורים, שמילאו תפקיד מכריע בתולדות התקומה העברית, לא ענו הפעם לצרכי העליה, וב寵ם ישובי העולים קשה למצוא מורה ההולם את תפקידו.

אתם, בוגרי בתיה הספר התיכוניים, תלכו בקרוב לשרת בצבא. שם תיפגשו עם המוני עלויים בני גילכם. רבים מהם לא קיבלו החינוך שזכו בו. אתם, בצבא ניתנת לכם הזרמנות ומוצגת לכם הטבעה – להתמודג עם העולים. אני יודע אם בבית הספר נאמר לכם מה צפוי לכם ומה יידרש מכם בצבא. קודם כל תידרשו, כמובן, להיות מסוגלים לשמור על בטחון המדינה ולהיות חיילים מאומנים, ממושמעים וועיזי-רווח, אנשי יזמה וגבורה שאינם נרתעים מכל סכנה. אבל צבא-הגנה לישראל הוא יותר מבית ספר צבאי. התנאים המיוחדים של התהווות המדינה הזאת צו על זה"ל להיות גם בית היוצר של אומה אחדיה, לוחמת ויוצרת, זקופה-קומת ועתורת חזון וגבורה. על הצבא לפזר כל המיצאות העדרתיות והארציות והבדלי המעדות והמצוות; עליו לאחותו קרעי השבטים והגלוויות. בצבא קיים שוויון גמור. לכל חיל – אותן המדימ, פורמאלי השכר, אותן התנאים, אבל עלייכם לדאוג לכך ששוויון זה לא יהיה חיזוני, פורמאלי בלבד, אלא שוויון-אמת המתגלה בשותפות של ערבים וסוכיים, וכל אשר נתן לכם בית הספר והעם בישראל, עלייכם להנحال במייטב יכולתכם לחברים לנשך, שלא זכו ללמידה בבית ספר תיכון או שלא יצאו מבית-טוביים. בצבא יש לכם שליחות נוספת – להעתולות יחד עם המוני הנער העולה המשורט אתכם יחד בצבא. ובצבא תחוננו יחד עם חבריכם מהעלים לבנות במשותף המשק והתרבות בישראל – לאחר שתסייעו שירותכם בצבא.

קרירה או שליחות? 1954, חזון ודרך,

כרך חמישי, עמ' 211-213.

החלוקת רבת-המשמעות המיוחדת לנו והמציגה לנו TABIUTOT CHAMOROT HIA HALOKHA BIN HAYOSH HOHTIK VBIN ROV HAULIM HADASHIM. HABDALIM MUMDARIM HYO BISHOV GAM LAFNI YISOD HA'DINA, AVEL HAYINO UM ACHD, LA RAK BEKHO ALA BFOUL, VACHIDOTU SHL HAUM NGALAH VGM NATHSHLA BITEH SHAT BMLCHMAT KOMMIMOT. AZIN ANO MAHOUIM UCAŠI UM ACHD BFOUL, VHFUR BIN HAYOSH HOHTIK VCHALK SHL HAYOSH HADASH SHENSHTRASH CABER BARZON VBIN ROVO SHL HAYOSH HADASH – SHLA NASHTRASH UDIZIN – ZOFEN BHOVO SCNONOT CHAMOROT GAM LBETAHONA SHL HA'DINA GAM LUMUDA SHL HANOUTA HFOLIM BUM. TOSHEVI HUMBRUT VYSHOVI HULIM HEM MACHINA CALKLIH VCHBARTIT HULK SHL HUMUD HUVOD, AOLEM AHDOTU VACHIDOTU SHL HUMUD HUVOD AZINA NTONA MALIHA VMAHOBAT HEMZIOT. AZIN VZA MN HNMNU SHAMONI UOVRIM YTANO DEM LAOVIYA HUMOSHBEIM SHL HANOUTA HFOLIM. DROR VZE KRAH GAM BA'RATZOT YOTER MBOZROT, AITNOT MAREZ ZO SHL KIBZON GOLIOT. AFILU CHBRI HASTDORTOT, SHM ROV BNEYIN VROV MANNIN SHL HUMUD HUVOD BARZON. AZIN ZIKHAM HAREVIONIT VCHBARTIT LE'DRACHI HANOUTA HFOLIM NTONA VMOVTAHOT.

המדינה יכולה להתברך במאות היישובים החקלאיים שהוקמו על ידי העולים החדשניים מכל העדות ומכל הגלויות. אולם הפער החברתי, התרבותי והרוחני במקומו עומד. אם לא נצליח לשלווה לכל יושב צוות של מורים, אחיוות, רופאים ומדריכים מנוסים בחקלאות,

בכתחזון, בחיי חברה, – אין כל בטהון שישובים אלה יעדדו ביתם פקודה, וגם בימי שלום הם עלולים להיות טרף לדימוגזיה ימנית ושמאלית ולתת יד לכוחות עוינים למדינה ומתקלים לתנועת הפעלים. רק שותפות רבת-ימים בין טוביה הנוער הוותיק ובין העולים תסתום הפעם.

הרה סכנות בטהוניות וחברתיות.
ההסתדרות במדינה, 1956, עמ' 33-35.

כא

בוחן וצבא הגנה לישראל

בוחן

שאלת הבוחן אינה יורדת מעל הפרק, כי נשארת בתקפה המציגות האובייקטיבית שלנו, היחידה במינה בתחום המציגות הערכית.

עובדה אובייקטיבית היא שאנו חנו פה מעתים. אמנם הוכח לעולם כולם, מה שהיא לנו ברור מוקדם, אם כי לא היה גלווי לעין, שלמרות היוטנו מיעוט אנחנו כוח הדינמי העיקרי בזורה התיכון, וגם כחינו הצבאי הוא לא קטן ביחסו. ודבר שני: הננו כוח ההולך וגדל על ידי עלייה. דבר שלישי: הננו כוח השונה מבחינה כלכלית, תרבותית, סוציאלית וכמעט כל שאר הבחינות האנושיות, מהסבירה המקפת אותנו גם בראציות השכנות וגם ברוב הארץ המזרחה.

עובדות אלו, כשהן לעצמן אין מבטחות מראש יציבות בייחסים שבין כוח קטן זה התOTOS, מתפתח וגDEL – בין הסביבה המקפת אותנו, אילו גם לא היו כוחות עולמיים שיש להם עניין לדכא ולהצמיד את גידולו של הכוח היהודי, הגורר אותו התפתחות כלכלית, התקדמות סוציאלית ותగבורת העצמות לכל הארץ השכנות. העמים העולים עליינו במספרם היו נוטים לפיתוי טبعי להצמיד ולהשתיק את גידול כחוננו, אם גם לאחר כמה זמן יגדל מספנו פי שנים, שלושה וחמשה; כי גם אז הם ישארו מרווחים מאיתנו פי כמה.

לקראת הבאות, 1949, חזון ודרן,

כרך ראשון, עמ' 10.

בוחן מדינית ישראל אינו תלוי באמצעים חמורים בלבד – אפילו לא בעיקר – אלא בכשרו של העם כolo לעמד בשער, בשעת הצורך, להילחם ולנצח.

מהபכת הרוח, 1949, חזון ודרן,

כרך ראשון, עמ' 38.

לא נשכח לבטח כל עוד ישא גוי אל גוי חרב ואיש ישתלט על רעהו.
שם, עמ' 40.

אנו נקים את בטחוננו בשלושה דרכים: בכוח צבאי, במדיניות-שלום כלפי השכנים והעולם, ובעליה ובהתיישבותה.

מדינת ישראל וה坦נווה הציונית, 1949, **חzon**
ודרור, פרק ראשון, עמ' 121.

בבטחון כרוכה השאלה העליונה – להיות או לחדר.
בטחון וצבא, 1949, **חzon ודרור**,
פרק ראשון, עמ' 139.

צריך, שטובי הנעור שלנו, אנשי-המעלה מבחינה מוסרית-חלוצית ובבעלי הכוח
האנטלקטואלי האגובה ביותר, יקדיםו כל זמנה, כישראלים וחיהם להפקידי הבטחון של
המדינה, כי תורת הבטחון שהולכת ונעשה מיום ליום מורכבת ומוסעפת יותר, אינה נקנית
אלא למי שמוסר نفسه לה ועליה.

שם, עמ' 149.

בטחוננו אנו נשען לא על נשק ולא על צבא, אלא על דבר אחד בלבד – על העם כולם, על
כשרו ומאמציו הכלול, המאחד, העליון. אם העם כולם בשלמותו ובמלוא יכולתו לא ידע
לעמוד במחנן – לא יועילו לו שום מבצר, שום קליזין, שום צבא.

דברי תשובה, 1949, **חzon ודרור**,
פרק ראשון, עמ' 233.

בטחוננו בעtid תלוי לא רק באמצעי המדינה, תחמשתה וזינה וציווה וסדריה – אלא ברוח
התנדבות והמסירות והגבורה של הנעור שלנו. רק אלה יבטיחו שלומה של מדינת ישראל.
בכוח החזון והרצון החלוצי, 1949, **חzon ודרור**,
פרק ראשון, עמ' 268.

האויב המסתוכן ביותר לבטחון ישראל – זה היא האינרציה המחשבתית של אלה האחראים
לבטחון.

בhalbם ישראל, הקדמה, תש"י, עמ' 11.

קליטת עולמים אינה כרגע מתפקידי צבא, אולם בבטחון ישראל אין כבטחון אומות אחרות.
בלי קליטת עלייה, בלי הנהגת הלשון לעולמים, בלי הצמדת העולמים לערכי האומה ולהזונה

בעבר ובעתיד, בלי השרשתם בעבודה ובמשק, בלי השרותם להתוגנותות, לאיחוי קרי עי השבטים, בלי הפיכת אבן אדם ליחידה לאומית מגובשת – לא יתכן בטהוננו. משום כך הקימונו נח"ל. הנוטן הכרעה חלוצית לנوعך בצבא, ומשום כך נשלח הצבא למעברות. וחילינו עושים עכודתם בקרב מchnות העולים במשמעות, יעלות והצלה.

אולם קליטתה העלייה לא תישנה על ידי הצבא בלבד; ודוקא משום שהיא בעיה בטהוניות מדרגה ראשונה, היא מוטלת על כל העם, על כל איש ואשה; ועל כל תא, ארגון וחטיבה בישראל.

חוק התוגנותות האזרחים, 1951, **חzon ודרן**,
פרק שני, עמ' 346–345.

גורם אחד הוא לדעתי עיקרי-העיקרים ביכולת עמידתנו ב מבחן העליון הצפוי לנו ביום פקודה – זהו הגורם המוסרי.

לבטחוננו דרוש צבא, וצבא רב ו машוכך בצדתו, במשמעותו ובכשו הקרבני; דרישה לנו תחכורה מהירה ביבשה, בים ובօיר; דרוש לנו קשר טוב עם כל הנקרונות במדינה; דרוש לנו כושר טכני מקצועני ומדעי מדרגה עליונה; דרישות לנו חקלאות וחירות אשר יספקו ארכינו העיקריים מ揆ורת המדינה; דרוש לנו נשחק חדש ומוספיק מכל המינים. בלי כל אלה – לא נעמוד. אולם כל אלה כ奢ם לבדים – לא יספקו, אם לא יהיה לנו עם נאזר גבורה, מאמין בשליחותו ההיסטורית.

לא הרובה, התותח והמטוס נלחמים ומנצחים, אלא האדם החי המשמש בהם. וכשרו של אדם לעמוד בפני אש ומות, יכולתו להילחם, לנצח ולמות, תלוי לא רק בכשו הטכני ובידיעתו המקצועית – כי אם ברוח המפעמת בתוכו.

שם.

מלאך הבטחון עומד עליינו כחרב מתחפה ומצווה עליינו אילוס מהיר של אזורי הגבולות והשטחים השוממים הנרחבים.

שם, עמ' 345.

צריכי הבטחון קודמים לכל צורך יחיד ולכל זכויות יחיד, ועשויים מה שטוב לבטחון ולא מה שטוב לייחיד.

דברי תשובה, 1950, **חzon ודרן**,
פרק שני, עמ' 128.

בעית-הבטחון היא בעית-היסוד של מדינת ישראל.

חוק התוגנותות האזרחים, 1951, **חzon ודרן**,
פרק שני, עמ' 335.

אין להחמיר שום פעללה חיונית וחשובה ללא עונש כבד בסופו של דבר. אולם כל החמץ בשטח הבטחון, עליליה להיות פआתלית, פשוטו כמשמעותו: כל החמץ עוללה לחזור גורלו נלחמים ולמות. גורם הזמן קובל ומכריע בענייני בטחון, כאשר אינו קובל ומכריע בשום עניין אחר.

שם.

בטחון הוא פיקוח-נפש האומה.

חוק שירות הבטחון, 1951, **חzon DDR**,
כרך שלישי, עמ' 91.

עלינו לדעת האמת הפשטה, האלמנטרית והאכזרית גם יחד: לגבי בטחוננו עלינו להישען קודם כל אריך על עצמנו, על יכולתנו ועל כוחנו, ולא על כוחות היוצנאים, גם במרקם שכוחות אלה חיברים על פי המשפט הבינלאומי לעצור بعد המשחית. גם הפלישה הראשונה של צבאות ערבי לארצנו הייתה בה הפרה חמורה של מגילת או"ם, וחברות באו"ם היו חיבות למגע התקפה זירונית זו, אבל אילו היינו מוכנים או להגנת או"ם וסומכים עליהם, היינו נמחים מכבר מעל פני הארץ.

חוק שירות בטחון תש"ב, 1952, **חzon DDR**,
כרך רביעי, עמ' 78.

לישראל יש בעית בטחון חמורה שאין כמותה, ואין לה פתרון אלא בשתיים: בכוננות צבאיית מאכסיימלית ובחתירה מתמדת כנה וערחה לשלים – שני הדברים האלה גם יחד. בבטחוננו אין לנו להישען אלא על עצמנו. – אווי ואבוי יהיה לנו אם אנחנו לא נראה שיש עוד כוחות בעולם, וכוחות גדולים ואדירים. אין אנחנו פועלים בחול ריק, ויש הכרח שנוכל להישען גם על צדקהנו – ולא רק על כוחנו בלבד, אם כי בלי כוח, שום צדקה לא תעמוד לנו: אין צדק בלי כוח. והילכך בטחוננו הוא רק בשני הדברים האלה: בכוננות צבאיית ובחתירה לשלים.

שם, עמ' 85-86.

עלינו להגמל מהאשליה האוילית המחווסרת כל שחר ונטולת כל יטוד – Caino ישנו מחוץ למדינת ישראל כוח ורצוں בעולם שישמור על חי זורחינו. כושרי-התגוננותו – הוא בטחוננו היחיד.

הומות המאוחדות ובטחונו, 1954, **חzon DDR**,
כרך חמישי, עמ' 123.

בطنון, זהו בלי-טפק שטח-פעולה של המדינה. ארגון כוחות הבטחון, אימונים וצירום – זהו עסקה של המדינה. זה"ל עומד אך ורק בראשות המדינה ולפיקודה, אבל בצבא בלבד לא יקום בטחוננו, כיימים אלה תלויי הבטחון בכושרו הטוטאלי של העם, בכושרו המחזקוי והמשקי, וקדום כל – בחוסנו הרוחני. צבא, תחבורה, תעשייה, מלאי מזון, ציוד וטכנייה לא יעדכו לנו – אם לא תקום הרוח בעם להגן בחרופ-נפש על חיותו וריבונותו. לשם כך דרישה אהבה למולדת, זיקה לחוון הגואלה, אהווה ואחדות יהודית, הכרה עמוקה שיש על מה להילחם ועל מה למות. זאת לא עושים בכוח המנגנון והחוק. רק ממצרים שייבנו בנפש הנוצר היישרלי והעליה, יעדכו לנו ביום עברה.

השליחות והמפעל, 1954, **חזון דרך**,

כרך חמישי, עמ' 226.

הגנה

בחגנה עצמית ראיינו תמיד את יסוד בטחוננו וכבודנו בארץ. תנועתנו הדרה כל הזמן, ככל עוד לא ביצענו את מפעלו ההיסטורי בארץ, הוטל علينا לדעת להשתמש בזכות טبيعית וקדושה זו. הגנה עצמית היא זכותנו וחובتنا. ובכל מאורנו נחזק בה כל עוד יהיה צורך בה – ונדע גם לשකוד על טהרתה וצדקה. כל שימוש-ילדע בזכות זו היא פגיעה בקדוש הקדשים וועשה את ההגנה פלستر. כווננו הוא בטוהר שאיפתנו וצדקה מעשינו.

על מאורעות-אב, 1929, **אנחנו ושכנינו**, עמ' קס.

ההגנה – זהו אחד הנכסים היקרים ביותר שנוצרו אצלונו. אין בחינו הציבוריים כל' יקר כמו זה, אף ארגון אחד בישוב לא שב לתוכו כל' הרבה התנדבות ומסורות ויקראדים כארגן ההגנה.

דרבי מלחתנו, תש"ח, **במלחמת ישראל**, עמ' 64.

מההגנה ירש הצבא את הגבורה, את האמונה, את המסירות, ולא מעט – את כוורת-הפעולה והיעילות המלחמתית. אלמלא ירושת ההגנה – ערכיה החלוציים, נסiona הארץ-ישראלית, מפקדייה הנאמנים – לא היינו באים עד הלום.

מפני היסטורי, תש"ח, **במלחמת ישראל**, עמ' 15.

ערבי החלוציות והתרבות במוכנם העמוק והפורה ביותר הגיעו להגנה לשיאם.

שם, עמ' 66.

קשה למצות החוב שהישוב, מדינת ישראל, האומה העברית בימינו ובדורות הבאים חיברים להגנה, מראשית ימיה ועד הקמת צבא-הגנה לישראל.

לקראת הבאות, תש"ח, **ביהילם ישראל**, עמ' 190.

הMISSION הועזה ממויות היה נחלת ההגנה ונמסרה לצבא-הגנה לישראל.

שם, עמ' 191.

צבא-הגנה לישראל שלא פעל במחתרת ומאחריו עמדה ממשלה מוכרת ומאורגנת פחות או יותר – עליה על הגנה באימונו, בצוותו ובארגונו וביכולתו פועלתו הגוף והחומרית. אבל אפילו צבא-הגנה לישראל ושום צבא אחר בעולם לא עליה על הגנה בכושר התנדבותו ומייסרותו, ונכס גדול זה שהנחלת לנו הגנה, יש לשמר עליו לא בעל מזכורת-עבר קרה. אלא לערך חינוכי בר-קיימא, רב-חותמות ויקר-מציאות של אי-סילא בפז. יש להנץ לאורו הנעור והעם וצבא-הגנה לישראל – זהו נכס התנדבות, הנאמנות המוסורה, התנדבות לשירות הבטחון והבנייה של המולדת.

שם, עמ' 356.

כיצד עמדה ההגנה? בתנדבות, במסירות ובגבורה של אלף חברי ההגנה וחברותיה; בתנדבות ומסירות שלא ידעו גבול ושלא על מנת לקבל פרס. לא פרס חמרי ולא פרס של תחיליה או דרגה. מלבד מגנון קבוע קטן שקיבל שכיר, עבדו כל חברי ההגנה מתוך התנדבות חופשית, ובצנעה, באלמניות קדושה שאין לפניה לא שבחים ולא הצעינות ולא פרסומים, לא תאריך כבוד ולא תודה ציבורית – אלא מילוי חובה נפשית, פניםית. מzelfונית. חובה קדושה שאדם מוסר נפשו עליה בפשטות ובצניעות, לדבר מוכן מאליו, מצוקאים טبعי, שאינו תלוי בגמול זאיינו מצפה לשום תשלום חמרי או רוחני. זה היה – יהודה וכוחה, יסוד גבורה ונצחונותיה של ההגנה: התנדבות נאמנה עד סוף – ללא-תנאי, ללא-שior, ללא-תגמול, ללא-פרס.

במקום סיכום, 1949, **ביהילם ישראל**, עמ' 164.

פלמ"ח

אנשי הפלמ"ח גילו מה יכולם נערי ישראל לפועל גם כשהם מעטים וגם כשהם כמעט מחוסרי נשך. הם הביאו את גבורה החזון המתגלם בהתישבותנו – בגולת הכותרת של היツירה הציונית בארץ.

מהגנה במחתרת לצבא סדרה, תש"ח, **ביהילם ישראל**, עמ' 164.

צבא

כל דבר שיש בו משום טביעה צביוֹן מפלגתית ליחידה צבאית הוא פסול ומסוכן.

אגרת לחבר בפלמ"ח, 1948, **במלחמת ישראל**,

.עמ' 280.

צבא אינו ציור אנשים הלבושים מדי-צבא ומצויד בכלי מלחמה. לא די בהתלהבות ובנכונות קרבית. בלי ארגון, אימון ומשמעות אין צבא.

בטחון וצבא, 1949, **חzon ודרך**,

.כרך ראשון, עמ' 139.

"הקטנות" בחיה הצבא קובעות לא פחות, ולפעמים אף יותר, מ"הגדלות".

שם, עמ' 141.

אל פחד מצבאות. וכייתי להיות בגזרים יהודים עם כמה חברים שהניחו את היסודות להנועתנו בארץ. יבניאלי, בז'צב, ברל צאנסלסן ומאות חברים ותיקים אחרים היו במאגרני הגודרים היהודיים בארץ ובארצות הברית הקודמת. הצבאות לא פגמה לא את יהודותם ולא את אנשיותם. הפחד מכפתור נוץ' אינו יונק מהסוציאליזם – אלא מהගיטו, אני רוצה שהכפטור של חיל יהודי יהיה מצוחצח, הכליל שלו נקי, והוא מאומנת כראוי להשתמש בו בשעת הצורך.

מדוע אאמין, 1943, **במערכה**,

.כרך שלישי, עמ' 139.

הצבא הוא עמוד התווך של הבטחון.

חוק שירות בטחון, תש"א, 1951, **חzon ודרך**,

.כרך שלישי, עמ' 91.

צבא-הגנה לישראל

עצמם קיומו של צבא עלול להיות דבר לא דيمוקרטי, לא אונשי, לא ציוני ולא סוציאליסטי, כי צבא קיים לשם הרג והרס. אך אין מפלט, צוררינו רוצים להשמיד אותנו, וرك בכוח צבא נשבר רצון האויב ויכולתו להזיק לנו.

מהגנה במחתרת לצבא סדיר, תש"ח,

במלחמת ישראל, עמ' 151.

צבא בלי' משמעת הוא כהתישבות בלי' קריוק.

לקראת הבאות, תש"ח,

במלחמת ישראל, עמ' 193.

אני יודע חבר אנשים שמיילאו פעם בהיסטוריה שלנו שליחות יותר אנושית, יותר יקרה, ולא אחושש להגיד, יותר קדושה – מהשליחות שמלא עכשו צבא-הגנה לישראל.

אגרת לחבר פלמ"ח, תש"ח,

במלחמת ישראל, עמ' 273.

עלינו להשתנות לצבאות המשובחים והמעולים שבועלם ולהגיע לשיא המחשבה, האמנות וההתכוונות הצבאית שבדורנו.

לקראת הבאות, 1949, **חוון ודרך**,

פרק ראשון, עמ' 15.

לצבא המסורתி לא ראו שום תפקיד מלבד תפקיד מלחמתי, אם כי אני בטוח שלצבאנו אנו יש גם יעדים חיוביים. כי על צבא-הגנה לישראל להיות אחד הכוחות הראשיים המעציבים דמותו האומה ומהתקנים אבק האדם של העולים המתכנסים מכל קצווי תבל ומכל תרבויות זרות – בכור המצרים של המולדת המתחדשת.

שם, עמ' 16.

אין לנו נופלים ביכולתנו השכלית וסגולותינו הנפשיות מטובי האומות בעולם. ואין שום סיבה לכך שצבאנו יהיה נופל מהצבאות המשובחים ביותר בעולם באיכותם, בחינוכם, באמונם, בידיעתם, ברוחם. להיפך, יש הכרח שהצבא שלנו, והוא קטן כאשר יהיה, יהיה הצבא המעלה, המשוכל ביותר באמונו, במשמעותו, בארגונו, בכוחו ובחולציו, ועד כמה שהיכולת הכספייה, וה邏輯ית-מדעית שלנו מגעת – גם בצדיו ובזionario.

אם צבאנו יש לו תפקיד בביטחון המדינה, הרי הוא מוכחה להיות צבא אחד. – – –
נעשה ניסיון להכניס התפקידים בא – בכת עינה של תקומתנו. ועלי להזהיר את המדינה: אם הצבא שלנו צריך למלא תפקיד של ביטחון, כאמור, לשמור על קומו ולגן על גבולות מדינתנו – הוא יכול למלא תפקיד זה אך ורק אם יהיה צבא אחד, אם הצבא (הצבא כולם, על כל חלקיו – ביום, באוויר וביבשת, וכל ענף של הצבא ביבשה, באוויר ובים) יוכל להיות מרווח אחת, למרות המדינה, והוא בו שוין מוחלט (זה אולי המקום היחיד שתיכנן בו מוכחה להיות בו שוין). כל חיל שווה בזכותו לחברו החיליל, כל יחידה למשנה; אין מעמדות, אין יחסנים ונחותי דרגה). – – – אין דבר העולם לקעקע את משטר הביטחון שלנו מאשר הניסיון האוילי והפושע להכניס בצבא את

ההתקפות הפליטית והמלחמות הקיימות בחינויו "האווריים", ואשר גם פה היא מנופחת ומודרנת למללה מכל שיעור הגיוני ותקין. ומדובר אחדות זו היא תנאי הכרחי לצבאי? – משום שאין כמלחמה וסכנות המלחמה מהיבשות מאמץ עליון וטוטאלי של כל העם. ולא יתכן מאיץ עליון טוטאלי אם העם כולם לא הבדל, איננו בטוח שהצבא, והצבא כולם, קודש אך ורק למטרת זוata: בטחון העם, בטחון המולדת, וכפוף אך ורק למרות אחת: מרות המדינה. – – –

לכל עם העומד כמוינו במלחמה חיים מוות – אחידות הצבא היא תנאי יסודי לעילותו וצורך חיוני של הבטחון.

שם, עמ' 15–16.

בלי אחידות ובלי ממשמעת לא יכון שום צבא. לא במשטר זה ולא במשטר אחר. כל חבלה באחדותו של הצבא ומשמעותו היא חבלה מסוכנת בטחון האומה והמדינה.

שם, עמ' 17–18.

חינוך חלוצי של הנוער, שמננה יבנה הצבא – הוא תנאי קודם לכושר התוגוננותנו ובתחוננו בעtid. ויותר אולי מאשר בכל צבא אחר הכרחי שצבאנו יבנה על הכרת יעודו וחוזנו ההיסטורי של העם – ושליחותו החלוצית של הצבא עצמו.

שם, עמ' 17.

הצבא מוכחה להיות בית הספר של הנוער המתברג, בית היוצר של אחדות האומה וגבורהה ותרבותה.

מחفت הרוח, 1949, **חzon ודרן**,

כרך ראשון, עמ' 38.

כל עוד תיתכן מלחמה בעולם – לא נוכל להתקיים בלי צבא.

בטחון וצבא, 1949, **חzon ודרן**,

כרך ראשון, עמ' 138.

מלאת הצבא – תורה היא. ותורה המסתעפת ומשתכללת מיום ליום; טובי המוחות האנושיים משקיעים את כל כושד מחשבתם בהעמקת התורה הזאת ובשכלול האירוגן והציגוד הצבאי ודרך המלחמה. ולא הרי מלחמת 1939 כהרי מלחמת 1914, ותוך כדי מלחמת-העולם השנייה התחוללו תמרות ומהפכות באירוגן הצבא וציוויל והפעלתו, והתמורות לא נסתימנו ולא יסתימנו אף פעם. כל עוד תהיה סכנה מלחמה בעולם, לא יגיעו לקצן. נתחייב בנפשנו אם נניח שאין האויב שלנו מוכשר ללמידה ולהינות משכילים בלתי-פוקסימים אלה – ומכאן האחריות הרוכה והכבדה אשר תוטל על סגל המפקדים שלנו: חובתם הראשונה ללמידה,

לلمוד וללמוד, בלי הרף, בלי ליאות, ובלי להשתעבד אף פעם לשיגורה – גם זו הייעילה ביותר במומנט מסוים – כי אשר היה טוב א时报, לא יספיק מחר.

שם, עמ' 140.

צבא-הגנה לישראל מראשית בריתו אינו אלא שליח המדינה ועומד למורי ובהחלט לרשותה, והוא פועל אך ורק על ידי עוזה-דבורה של המדינה, על ידי הממשלה – במדינה דيمוקרטי – ואני מאמין שמדינת ישראל תהיה תמיד דימוקרטיית – לא הצבא מחייב, אלא העם ונבחריו, והצבא מקבל הוראות מאת שליחי העם וכפוף לחוק. אין הצבא אלא מוציא לפועל את ההוראות שהמוסדות המוסכמים של המדינה נזקנים לו, ולעולם אין הצבא פועל ולא יפעל על דעת עצמו. מעשי הצבא מודרניים על ידי הממשלה והיא האחראית להם.

על שביתת הנשק, 1949, **חוון זדרה**,

כרך ראשון, עמ' 196-197.

עלינו לעkor ולהיות את ההנחה המוטעית, שירשנו מהארץ ירודות ומפגרות, שצבא על פי עצם הויתו הוא דבר-מה מטמתם, משפיל ומנון. אמנם, יש צבאות כאלה בעולם, אך הם פרי משטר נחשול וירוד של מדינה, שמילא מקימה גם צבא ירוד. צבא באומה מתוקנת יכול להיות, וצבאו חייב להיות, גורם מהן, מעלה וمبرיא. הצבא לא יעשה את שליחותו במדינה ישראל, לא כלפי חוץ ולא כלפי פנים, אם השירות הצבאי לא יהיה מכובן לקראת העלתה מעמדו הגוף, התרבותי והמוסרי של הנער. צרכי הבטחון שלנו, וגם צרכי בנין אומתנו, לא יבואו על סיפוקם, אם הצבא לא יהפק לבית-יוצר של נוער חולצוי לוחם, בראיא בנפשו ובגוףו, יום, עזירוח וקשר-פעולה, קל-תנועה וחוזץ-עבודה, שלא ירתע מכל קושי ומכל סכנה.

חוק שירות הבטחון, 1949, **חוון זדרה**

כרך ראשון, עמ' 216.

לא רק אנשיך רוח מובהקים, אלא גאניז-מלחמה כחניבעל ונפוליאון הכירו בערכו הצבאי המכריע של מותר-הרוח באדם. לנו דרוש היתרון הרוחני יותר מאשר לכל צבא אחד בעולם, כי אנו מעתים.

שם, עמ' 217.

הצבא בימינו הוא המסגרת היחידה במדינה, שבו נעלמות כל המחייבות העדרתיות, המפלגתיות, המעדירות והאחרות. כל חיל שהוא לחברו במעמדו, בוכויות, בזונותין, בשיכוננו, במדיו. אחווה זו אסור שתהייה פורמלית וחיצונית בלבד, אלא יש למלא אותה תוכן חיובי, תרבותי, של ייעוד ותפקיד, אחווה של התרבות התרבותית תרבותית.

שם.

רק הצבא יכול וצריך לשמש גורם מלבד ומעלה בעיצוב דמותו החודשה של העם והקליטהו הנאמנה בתרבויות ובחברה החדשנית הנוצרת במדינת ישראל. תפקיד חינוכי זה בצבא הוא לא צורך לאומי פנימי בלבד, אלא גם תנאי הכרחי לבטחוננו. צבא-শכירים שאיננו מעוררת בעצמאות העם וחזון עתידו, לא יעמוד במבחן, כי שיטרף להילחם מעתים נגד רבים. שם.

היסוד לחינוך הצבאי מוכרה להיות גם יומה אישית וגם משמעות ופעולה קיבוצית. בלי משמעת יהפוך הצבא לאספסוף מזווין שיש בו סכנה לא רק לבטחון המדינה מבוחוץ. אלא גם לקיום המדינה בפניים. האינדייבידואליזם היהודיינו מקבל בנקודה עול משמעת לא מחוץ לצבאה ולא בצבא. ועלינו להתגבר על ליקוי זה בתוכנותנו. משמעת אין פירושה שלילת החירות האישית. המשמעת מקורה באחריות-גומלין, בשותפות-גורול ובזיקה נאמנה לכלל, למולדינה ולארמה. התכוונה החלוצית ויסוד המשמעת הם שני עמודי-התווך, שעלייהם יעמוד צבאנו, כדי שיעשה בשלמות את התפקידים המוטלים עליו, למען בטחון המדינה ושלמה. שם, עמ' 221.

הצבא במדינתנו, כבכל מדינה דيمוקרטית, אינו אלא זרועה-הביטחונית של מדינות העם החופשי וה חופשי.

דבריו תשובה, 1949, **חzon ודרך**,

כרך ראשון, עמ' 227.

הצבא הוא גורם מתןך: לסדר, לעבורה, לדיקנות, לידעות הארץ, לעזרה הדרית, לפיתוח החושים והסגולות הגוףניים והרוחניים, לנאמנות ולהקربה עצמית, לחי עם ומדינה, לבניין הארץ, לחלוציות.

לשורת העם, 1949, **חzon ודרך**,

כרך ראשון, עמ' 282.

על צבאנו שומה להיות בית-היווצר לנשمة האומה המתחדשת, על צבאנו שומה לכלך ולמזוג הగלוויות השונות, לאחה הקראעים של שבטי ישראל, להשריש הנעור בעבר האומה ובחזונה לאחוריtie הימים, לטפח בו גבורה ואחותה המושלבות זו בזו.

בעקבות דברורה, 1951, **חzon ודרך**,

כרך שלישי, עמ' 80.

הצבא שלנו יש לו שליחות לא רק בימי מלחמה – אלא גם ואולי ביחוד, לימי שלום. הוא צריך לעצב דמות הנעור, ועל ידי כך – דמות העם. שם.

לא יתכן צבא בלי ממשמעת ברזול ובלי חישול התכונות הגבריות של האדם: אכזריות כלפי עצמו, אי-רתיעה מפני כל מכשול וקושי.

שם.

המשמעות בצבא אינה כמשמעות הטבע, זו האחראונה טבועה בנסיבות הדברים מנתיניהם. המשמעות בצבא מוטלת עליו מבחוץ, ורק על ידיAIMON הרגל וכפיה היא מכח שורשים וננותנת תוצאות. הצבא חייב לפעול מתוך תיאום רב ולמטרה מסוימת ויועדה, שכונת חיים כרוכה בה, ובכל משמעת חמורה וכפוייה לא יתכן התיאום ולא תושג המטרה. המשמעות בצבא היא כאוור לנשים, ויש להකפיד עליה בכל חומר הדין. אבל במשמעות בלבד לא סגי; ואם כי כל חיל וככל מפקד חייב למלא את הפוקודת שהוא מקבל בלי ערעורים – אין במילוי פוקודת בלבד החובה הצבאית, והמשמעות שלמה והנאמנות המדעית ביותר במילוי הפוקודת, כשהן בלבד, לא ישיגו התכליות הרצויה בצבא בלבד הפעלת היומה של המפקד והחיליל ושל כל יחידה צבאית בכל מקרה ומקרה. וכל משמעת העוללה להחניק ולהמית יזמותו של החיליל ולפטרו אותו מאחריות אישית – יש בת סכנה והוא מהטיהה מטרתה.

על היומה בצבא, 1951, חזון ודרן,

פרק שלישי, עמ' 228.

כל אדם שהוא בצבא הוא אזרח טוב יותר מזו שלא היה בצבא. בצבא הוא לומד מקצוע, עובודה או פקידות, ומתרגל להיות אדם הבתו עצמו.

חוק שירות הבטחון תש"ב, 1952, חזון ודרן,

פרק רביעי, עמ' 95.

לצבא-הגנה לישראל יש, כמובן, כל התפקידים שיש לכל צבא במדינה תרבותית שוחרת שלום: לשמר על בוחנה ושלומה של המדינה. אולם שם המדינה ישראל שונה בכמה עניינים יסודיים מכל שאר המדינות, כן גם זה",ל, הוטלו עליו תפקידים שלא ידעו צבאות אחרים.

יעודה המרכזי של מדינת ישראל הוא קיבוץ גלויות ועל זה"ל הוטל להיות אחד הגורמים הראשיים במיזוג הגלויות. על מדינת ישראל שומה לבנות ארץ נשמה, ועל זה"ל לשמש עוד רב-יכוח בתפקיד ריקונסטרוקטיבי זה.

הצבא יכול בתוכו יוצאי ארצות שונות, חניכי תרבויות שונות, ומשוללי כל תרבות וחינוך, מעולי הארץ הנחלות. על הצבא להפוך ערבי-שבטים זה עם בליל לשונות, לחטיבת אומית אחת, להנحال להם ערכי היסוד של מדינת ישראל ולהכשירם לתפקידים החלוציים של בנין ארץ והפרחת שמה.

זה"ל, 1952, חזון ודרן,

פרק רביעי, עמ' 103-104.

הצבא נתון במתגרת חמורה של ממש. אין הוא פועל על דעת עצמו. הוא מכשיר בידיו המדינה. אמנים המונח מכשיר אין להשתמש בו לגבי אנשים, אבל הצבא הוא מכשיר, הוא מכשיר האומה. לא הצבא קובע מה עשה האומה, ולא הצבא קובע מה יעשה הצבא. על הצבא לעשות רצון האומה. ולעתות אך ורק רצון האומה. האומה יכולה לעשות שגיאות. זה עניינה. היא תנסה והיא תאתקן. בכל תנאי ובכל זמן על הצבא לבצע מדיניותה של האומה – והתא המדיניות אשר תהיה.

חוק השיפוט הצבאי, 1952, **חzon ודרך**,

כרך רביעי, עמ' 174.

בלי משמעות וסדר – אין צבא. משמעת בלבד לא מספיקה, לצבא דרושה נאמנות ומסירות. לצבא דרושה רוח חילוצית. לצבא דרוש רעיון מדריך ומחנן. אבל אין לסמוך על רעיון ורוח בלבד. הכרחית מסגרת של משמעת-ברזל. אין שום צבא בעולם סומך על הרוח בלבד.

שם, עמ' 177.

צח"ל בינוי על יסוד איתן, וסגל המפקדים ורכבות החיילים ביבשה באוויר ובים – ראיים לשילוחם.

מכتب לנשיין, 1953, **חzon ודרך**,

כרך חמישי, עמ' 12.

צבא-הגנה לישראל – מבטח-עווז של המדינה ובית היוצר להעלאת האדם וליכון העם בישראל.

דברי פרידה לעם, 1953, **חzon ודרך**,

כרך חמישי, עמ' 14.

צבא-הגנה לישראל נתברך בסגל מפקדים מהוננים ומוסרים, שבאו אליו מוטיקי ההגנה, מבחרינו פלמ"ח, מקציני הbrigade העברית ושאר יחידות בצבא הבריטי, וממתנדבים מומחים שהגיעו אלינו מארצאות הגולה עם פרוץ המלחמה.

מפקדי ההגנה והפלמ"ח הביאו אתם לצבא-הגנה לישראל קשר עמוק מפעול הגאליה הלאומית ויעודיו ההיסטוריים, רוח חילוצית, ידיעה אנטימית של שבילי הארץ, חברות נאמנה ופשטות שבגבורה, כושר לחימה פארטיזנית, אינטואיציה קרבית עמוקה.

קציני הbrigade ושאר יחידות הצבא הביאו אתם אף הם כל הסגולות הנזוכות, כי גם הם היו חניכי ההגנה. אבל הם, יחד עם מתנדבי חוץ לארץ, הורישו לצבא-הגנה לישראל ידיעות מקצועיות של צבא סדיר, נסיוון קרבי של מלחתת-העולם השנייה, הכהשה יסודית במקצועות צבאים היווניים, שאנשי ההגנה והפלמ"ח לא יכולו לקבל אותן במחתרת: הכהשה

של תותחים, טיסי-קרב, טנקים, חובל, ספריות-מלכמתה, תורה הפיקוד והמנגלה של צבא סדר, אחוות-הנשק במלחמות-הקוממיות טישטהה התהומות והסימנים המוחדרים לפיה המוצא, וסגל המפקדים של צבאיו מהוועה עכשו גוש מלוד המזוג בתוכו החיבור והאור של מקורות ממחציתנו.

אגרת, 1953, **חzon ודרך**, כרך חמישי, עמ' 19-20.

האשה והצבא

יש שואלים: למה תאומן האשה בשימוש בנשק, אם לא תשלח ליחידות-קרב? יש לזכור, שהמלחמות בימיינו אינן עוד מה שהיו ביום-היבינים – ואפילו בזמן החדש עד המאה העשרים, כשהמלחמות התנהלו רק בין הצבאות. ביוםינו מתנהלות המלחמות בין עמים, ואין מבחינים בין חיל ובין אזרחה. בהתקפת האויר על תל אביב ב-15 למאי ובכל התקופות-אויר שלאחר-מכן הגיעו לא רק בחילילים אלא גם באזרחים. המלחמה ביוםינו היא טוטאלית, וכל ישות בלתי-ਯוצה מן הכלל עלול להיפגע בה. הגברים ימצאו ביחידות-קרב, וכך שאני מוקוה לא ישבו בכתיהם ובישוביהם – אלא יצאו בצבאיו לפעולות אופנסיביות, למחוץ את האויב בארץ-הו. ואין להניח שהאויב יטמון ידו בצלחת; הוא יתקוף את יישוב בטירחת-צבי עלי נשיו – בלי ידיעה וכושר להשתמש ברובה, במכונת-יריה, בנשק אנט-אויריאן ואנט-טנק? היבחין האויב בין גבר לאשה בהתקפותו על הנקודה? כל אשה ההולכת להתישבות – חייבת לדעת לאחוו בכל סוג נשק הדורשים להגנת המקומות. והוא לא תלמד המלאכה בשעה שהנקודה תיתפרק והמלחמה תהיה נטושה, אלא עליה להתאמן בעוד זמן. ואסור לשלווח מתיישבות לנקודות-ספר – וכל נקודה בארץ היא בבחינת נקודת-ספר, – בלי שתדע שימוש יעיל בכל סוג נשק-מגן, הכולל גם נשק אנט-אויריאן ואנט-טנק.

שם, עמ' 241-242.

כשדנים על מקומה של האשה יש לזכור שני דברים – וושניהם יחד: הדבר הראשון – הייעוד המיחוד של האשה, עוד האמהות. אין בחיים יותר גורי מזה. אין יצור חשוב, יקר ונעלם כילד אדם. הוא נור הבריאה, הוא נצח האנושות, הוא עתיד האומה. והתבע גור שרק האשה יכולה לולדת ילד. זהה סגולות האם, ברכתה ויקרה. לכל אחד מאיתנו הייתה אם – וכל איש יודע שלא הייתה נפש יקרה, אהובה ונאמנה כמוו האם. עליינו تحت כבוד ויקר לאמהות, ולהעמיד האשה בתנאים הנוחים והרצויים ביותר כשלילה להיות לאם. עליינו להפחית במידת יכולתנו צערני גידול בניים וכאבי אמהות. לא רק הבן חייב בכבוד האם – אלא המדינה כולה, החברה כולה, חייבות בכבוד האמהות ובזכות האם. היה

בחיים דבר נאצל וקדוש כאמהות? אין לעשות שום דבר העולם לפניו באמהות, ויש לעשות הכל, המשיע לאמהות ומקיל עליה.

אלא שיש לזכור גם דבר שני: האשה אינה אשה בלבד, היא גם אישיות, בדיק כמו הגבר. ולאישיות זו מגיעות כל הchoויות וכל החובות המגיעות לאישיותו של הגבר – מלבד אלו המתיחסות לאמהות. מעבר לאמהות – דין האשה כדין אדם, ואין לגרוע ממעמדה, מזכויותיה, מחובותיה כמלוא הנימה. האישיות היא מטרה לעצמה, ולא רק אמצעי לדבר אחר. ולאישיות יש זכויות וחובות, ואין הבדל בין איש ואשה.

mobtachni שרוב היישוב, רוב העם, מקבלים את העיקרון היסודי, שהאשה דינה כגבר בכל מה שנוגע לצכויות-אנוש, ושמעמד האשה לא יכול להיות ירוד וגרוע מעמד הגבר בשום דבר שבימים. אין האשה פסולה לשום שירות, אין היא משוללת שום זכות, ואין היא פטורה ממשום חובה אלא אם כן הדבר פוגע באמהותה.

האשה הייתה שותפה שוות-זכויות-וחובות בתנועה הציונית ובישוב. בכל מפעלי היישוב, גם בבניין וגם בהגנה, גם בסיסוד המדינה וגם בהקמת צבא-ההגנה לישראל, ועשתה חלקה במלחמה שהרורנו.

לא נבנה עתידנו ממכונות עכברינו בגולה. גם לאGMT ממכונות עכברינו לפני אלף שנים. עתידנו לא יתכן בלי שהיא ת מלא בו תפקיד אחראי וקטיבי בכל שטחינו. תורה ישראל הייתה תמיד תורה חיים. ובדבר שיש בו פיקוח נשא אין מתחשבים אפילו עם קדושת השבת.

אין פיקוח נשא גדור מצרכי הבטחון. הבטחון מחייב שהאשה תתאמן בשימוש בנשק, כשם שהוא מחייב שתתקבל ה�建ה חקלאית; בלי שיתוף האשה לא נבנה, לא נפריה השממה ולא נקיים בטחון.

דברי תשובה, 1944, חזון ודרן,

פרק ראשון, עמ' 230-240.

אין לתאר יצירת המפעל היישובי שהכשיר את הקמת המדינה – בלי השתתפותה ויזמתה של האשה העברית, והדבר הכלול המפלח בין מדינת ישראל ובין המרינות השכנות – הוא מקום וערכה וכוחה של האשה במדינת ישראל ומוסדותיה. נשיא ישראל עומדות יחד עם אישי ישראל בראש המדינה, גם בכנסת וגומ במשלה. והחשוב והקובע ביותר – נשיא ישראל מילאו שליחות חיונית במהלך המלחמות השחרור. אין עלייה מלחמות חשובה במהלך העצמאות שהبات הישראלית לא מלאה בה תפקיד כבוד וגאון – בהגנת התהברות, במצור ירושלים, במלחמת הטרוגית בגוש עציון, בעמידה ההירואית של יושבי עמק הירדן, הגליל העליון, הנגב, הרי ירושלים, העמק, השפלה ובהגנה על הערבים.

וכשנוסף צבא-ההגנה לישראל שירתו בו בניים ובנות – בדבר טבעי, כהכרה, מציאותי ומוסדי. אילו נעדרה בת ישראל בצבא – היינו מתחשבים לכל עברו של היישוב,

לאפייה של מלחמת השחרור ולטיבה של מדינת ישראל, והיינו משלפיהם דמות היישוב, גם דמות הבנות וגם דמות הבנים.

יש אמונה מקטרגים: זהה הארץ היחידה בעולם המגiesta בנות גם בימי שלום. קטרוג זה הוא תעודת כבוד למדינת ישראל, ועליו גאותה, ואין זה הדבר הראשון שבו הקרים עם ישראל את כל שאר העמים.

בתורתנו נאמר שהאדם נברא בצלם אלוהים. אלוהים אינו גבר, וגם האדם שנברא בצלם אלוהים לא היה גבר בלבד. בפרק הראשון של ספר בראשית נאמר בפירושו: "ויברא אלוהים את האדם בצלמו בצלם אלוהים ברא אותו, זכר ונקבה ברא אותם". זהו הציון העליון שנתנה היהדות לאדם – לזכר ולנקבה, העלה זו של ערך האדם נשמעה תחילתה ביהדות, ואין לנו להתבייש אם גם עכשוינו אנו מקדימים את כל שאר העמים, והם ילמדו מאייתנו, אם כי עשינו אשר עשינו לא מטעמים מוסריים ואנושיים בלבד, אלא מתוך הכרה בטהון, אבל אין ערך

מוסרי נגם על ידי הזרק החוני הטבוע במוחותו. בהטילנו חוכת השירות הצבאי על האשה – העלינו את האשה לשיא השווון המוסרי בישראל, כי הכרנו בשוויון החוכה של האשה. לתינוק של בית רבן יש זכויות – אין לעליו שם חובה; רק כשהוא מתבגר הוא נעשה "בר-מצוה", אדם הנושא באחריות על מעשיו. האשה בישראל נושאת באחריות העלינהה של המדינה – באחריות הבטחון, שכם אחד עם הגבר.

בעקבות דברה, 1951, **חוון ודרן**,
כרך שלישי, עמ' 78-79.

רק אשה מסוגלת להעניק לצבאה הליכות-חן ואויראה משפחתיות וליבוב אמא.
בעקבות דברה, 1951, **חוון ודרן**,
כרך שלישי, עמ' 80.

כל מי שמייעץ לנו לנוהג לפי מנהג ארצות אחריות ולא לגייס בנות – מתעלם ממצוות המיוחד של ישראל ומסכן קיומנו ועתידנו.

חוק שירות הבטחון תש"ב, 1952, **חוון ודרן**,
כרך רביעי, עמ' 80.

אין כל יסוד מוסרי או חברתי, דתי או צניעותי, לשחרר הבחורה מהשירות.
דברי תשובה, 1950, **חוון ודרן**,
כרך שני, עמ' 152.

חיל

אל פחד מצבאות. הפחד מכפתור נוצץ אינו יונק מהסוציאליזם – אלא מהගיטו. אני רוצה שהכפתור של חיל יהודי יהיה מצוחצח, הכל שלו נקי, וידיו מאומנת כראוי להשתמש בו בשעת הצורך.

מדועאמין, 1943, **במערכה**,

כרך שלישי, עמ' 139.

הרוח החלוצית של החיל היא הנשק החשוב ביותר במלחמה, וכל מה שהחיל הוא יותר אורך בעל-הכרה וגאה על הקנינים והנכיסים והשאיפות של עמו, וכל מה שהוא מודחה יותר עם הערכים האלה, וכל מה שהוא מכיר יותר משליחותו ההיסטורית – ערכו הצבאי ויעילותו המלחמתית גדולים יותר.

לקראת הבאות, 1949, **חזון ודרן**,

כרך ראשון, עמ' 17.

החיל שלנו צריך להיות קודם-כל אורך מדינתו מובן הנעלת של מילה זו, אורה המושרש במולדת, בעבר האומה, בתרבותה, בלשונה, במאציז' יצירתה ובחזון עתידה.

חוק שירות הבטחון, 1949, **חזון ודרן**,

כרך ראשון, עמ' 217.

עלינו לאמן חיל, שיוכל לפעול גם ביחידות וגם בצוותא. החיל אינו צריך להיות, ואסור שהוא, רק ברגע פסיבי ומוחסן כושר פעולה עצמאית בתוך מכונה צבאית גודלה. היוזמה האישית של כל חיל, כושר התמצאותו בכל מקום, בהר ובshall, בעمق ובגיא, בשטח פנו וסגור, בשדה ובשכונה עירונית, ובכל שעיה משעות היום והלילה, בחום ובקור, בסגירות ובמוגן אוויר יפה; הכרת הארץ וסבירתה, כושר תגובה מהירה לכל קושי ומבחן בלתי-צפו, עצמאות פיזית ורוחנית – סגולות אישיות אלו הן תנאי הכרחי לכשרנו הצבאי. גם בעתיד יפעלו חוליות קטנות, לפעמים ייחדים, גם ביבשה, גם בים וגם באוויר. וכל חיל צריך להתחנן כך שיראה את עצמו מפקד על עצמו בכל שעת הצורך.

שם, עמ' 220-221.

כל חיל צריך לראות עצמו במצבים מסוימים כאילו בו לבדו תלוי גורל המערכת, ובמקרה שאין לו הוראה ברורה, או שהצבא נשتبש – עליו לראות עצמו כמפקד עליון, כמתכנן ובמבחן.

על היוזמה בצבא, 1951, **חזון ודרן**,

כרך שלישי, עמ' 231.

כל חיל צרייך לדעת מהי התכליית הרצiosa של הפעולה, במסגרת התכנית האסטרטגית, או לפחות בתחום המבצע הטactical. ועליו להשתמש בשכלו, בתפיסתו וביזמתו. שם.

בלי התערות ושרשים בידיעת הארץ, הלשון, התרבות והמפעל היהודי, אין החיל, גם לאחר האימון הצבאי והמצווע הטוב ביותר, ראוי לשילוחתו; מבלתי שתפעם בתוכו הרוח העברית ומבלתי שהיא מעוררת ומושרש בתרבות העם ונאמן ליעודו ההיסטורי – אין החיל בישראל מתאים לתפקידו.

חוק שירות הבוחון תש"ב, 1952, **חzon זדר**,

כרך רביעי, עמ' 81.

החוק שולל חופש החיל, לחיל אין החופש השמור לאזרה, ואין לכל החילים הזכויות שיש לכל האזרחים בארץ.

חוק השיפוט הצבאי, 1952, **חzon זדר**,

כרך רביעי, עמ' 174.

מפקד

על המפקדים מוטלים הרבה תפקידים: לאמן חילים, להקנות להם סדר ומשמעות, ללמדם הלחכות קרבנות, לדאוג לרוחותם ולצריכיהם. כל אלה הם הכרחיים וחינויים, אבל המפקד לא יהיה ראוי לשמו ולשליחותו אם לא יהיה יותר מזה. מפקד אמיתי הוא רק מי שמסוגל להיות אדם למופת, היודע לחנוך בעצם הויתו, הלייכותו, התנהגוותו, אורח חייו, יחסיו עם אנשים, בין שהם מפקדים העומדים על גבו או חילים הסרים למשמעותו, ובין שהם ציביליים, התכוונות המוסריות הגלומות בתוכו, רוחב הידיעה ועומק ההבנה המלאים את החלטותיו, האמונה והמסירות השופעות ממנו, הערכים החלוציים הפועמים בלבו. אדם מהן לא בהסבירה ולא בפקודות – ואי אפשר לצבאו גם בלי אלה, אבל אלה אינם מספיקים: מחנכת הדוגמה החיה, דוגמת חיים של האדם למופת, המגלם את החזון שכדי להיות ולמות למעןו. רק דוגמה חייה של נאמנות לערכיהם הגדולים שעלייהם נלחמים תנחיל למפקד את הוקרתם, אהבתם וציותם המלא של חילים ותערה בתוכם את מקורות הגבורה העליאונה הגנווה בנפשו של כל אדם ואדם.

למפקדים צעירים, תש"ט,

במלחמת ישראל, עמ' 303-304.

כל מפקד שאינו יודע את סוד החספון. מועל' בשליחותו וחותר תחת בטחון המדינה.
בטחון וצבא, 1949, חזון ודרך,
 כרך ראשון, עמ' 141.

המפקד צריך לדעת שכשו של הצבא נמדד לא רק בנכונותו הקרבית ובתלהבותו – אלא באקדמייטריה מעוללה, בסידורים נאותים ובשומרה על אלף פרטימ קטנים שבhem תליה יכולתו של הצבא לא פחות מאשר בנסיבות ההקרבה העצמית. הבוז לקטנות – עלול לעורר את כוחו של צבאו ואפשרות האומה לקיים את הצבא בתנאים הוגנים. אין מנצח בחרוף. נפש בלבד. ארגן טוב ומדודק בפרטם פרטיים מהו, אולי, לשושה רביעים של סוד הנזחון.
למפקדים צעירים, 1948,
במלחמת ישראל, עמ' 299.

כל מה שנדרש ממפקד-צבא אידיאלי בארץות המתוונות ביותר, נדרש גם ממפקד בצבא הגנה לישראל. אך ממנו נחוץ עוד ממשו החשוב – עלייו להיות לאיש מופת ודמות מחנכת. לא די למפקד בידעות טכניות, מקצועיות ובכשר אומיניסטרטיבי וקרבי, בנאמנות ומסירות, בגבורה פיזית ומוסרית – שבעליהם כמונן לא צלח שם מפקד, – אך החומר האנושי, שממנו נבנה ויבנה צבינו, והתנאים ההיסטוריים המיוחדים שבהם אנו נתונים, מחייבים, שמפקד בצבא-הגנה לישראל יהיה מחונן בשאר-ידוח וישמש בהחייו, בהליךתו ובתנהגו מופת חי לחיילו.

חוק שירות הבטחון, 1949, חזון ודרך,
 כרך ראשון, עמ' 221-222.

מפקדים ראויים לשם אינם גמורים בעצם לעולם את חוק לימודיהם, כי הם חייבים למדוד ולהשתלים כל חייהם.
שם, עמ' 223.

יש לי הכרה ברורה, שהמדינה לא הפסידה ולא סבלה מכך, שבראש הצבא הוועמדו מפקדים צעירים. ולא בשלבים נמוכים או ביןוניים בלבד, אלא גם בפיקוד העליון. היה לי ניסיון גם עם מפקדים לא-צעירים, ולא תמיד היו הם המצוינים ביותר. איני סבור שהעיר הוא פגם, ואני רק מצטער שלא ניתן לאדם לכל חייו. ניסיוני למדני, שהעמדת כוחות צעירים בראש הצבא הייתה בה ברכה רבה, גם בימי מלחת הקוממיות, וגם בימי שלום.

חוק השיפוט הצבאי, 1952, חזון ודרך,
 כרך רביעי, עמ' 171.

מפקדת

המפקדת צריכה להיות לדוגמה ולמודת לכל המפקדים; היא צריכה לモג בתוכה אופי הפלדה של חובה צבאית עם הרוך הנפשי והגיisha הלבבית של אם אהבת – האהבה הטהורה, העזה והעלונה ביותר בחוי אדם.

בעקבות דברה, 1951, **חוון זדרן**,
כרך ראשון, עמ' 80.

אתן המפקדות הצעירות תמלאו שליחותך באמונה ובהצלחה אם תמזגו בתוכך שתי הסגולות שאינן סותרות אלא משלימות זו את זו: קשי הפלדה של חובה ומשמעות עם חין האהבה לזרות.

שם.

חיל, או מפקר, המבזבזו ללא הכרה את רכוש מדינתו – מסיע بلا יודעים לאויב.
בטחון וצבא, 1949, **חוון זדרן**,
כרך ראשון, עמ' 141.

גדוד

כל גדור צריך להתגאות בשמו, בארגונו, בשירותו ובמעשייו.
דברי תשובה, 1949, **חוון זדרן**,
כרך ראשון, עמ' 163.

חיל הים

הענף הצעיר ביותר הבטחון שלנו – הוא חיל הים. לכוח זה נתכנו עלילות גדולות במערכות הבטחון שלנו. מצבנו הימיogi והמדיני – שאנו מוקפים מכל צד ארצות ערביות, ואין לנו כל גישה לעולם הגדול, שלא דרך ארץ ערבית, אלא בים – מעמיד את כיבושם במרכזו מאצינו הדרוחפים. גורל העליה, גורל המשק ואין צורך להגיד גורל הבטחון של מדיננתנו, מותנים ביכולתנו לקיים תנועה ותחבורה בלתי נפסקת במבואות הים.
שם, עמ' 197.

חיל האוויר

טיפוח חיל-האוויר דרוש לא רק לצרכי מלחמה. השלטון באוויר דרוש לנו בימי שלום לא פחות מבימי מלחמה. לכוח האוויר שלנו יש ייעוד משקי ותרבותי עצום: כיבוש האוויר הוא מהכיבושים העליונים של כוח האדם, אם כי עודנו עומד בראשית התפתחותו. מותר-האדם הגיע כאן לידי אחד מביטויו המובהקים. מדינת ישראל לא תיכון אם לא תדקיק ולא תקדם היכושים המדעיים והטכנולוגיים של זמנו ולא תבנה משקה ותרבותה על شيء התחפשות האנושית. השלטון באוויר הוא אחד השיאים האלה. בנין שדות תעופה משוכלים, הצדידות במוטסים מהרים ויעילים מכל הסוגים, לא רק למטרות קרב, אלא למטרות שלום, למטרות של תחבורה ומחקר – הם צורך ראשוני של המדינה. לסייעים ולצידים טכנולוגים אלה לא יהיה ערך – אם לא נחנך הנוער שלנו להעפלה אוירית, כי גם באוויר, כמו בכל שטח אחר העיקר הוא – האדם. האדרמה תהיה לעולם מקור החיים ויסוד הקיום של ההבראה האנושית, והחינוך להתיישבות חקלאית צריך לעמוד במרקז חינוך הדור, אולם לחזון האדרמה יש להוסיף בימינו – חזון האוויר, והנווער שלנו צריך להצמיח כנפים ולשולט בממדים העליונים של ארצנו, שלטון באוויר הוא תנאי לעצמאותנו הכלכלית, המדינית והתרבותית. ופיתוח כוחות האוויר בתוכנו חורג מסגרת הבטחון – ונעשה dazu ממלכתי כללי.

לקראת הבאות, 1948,

ביהלום ישראל, עמ' 196–197.

חיל-האוויר הוא אחת האגדות המפוארות שנהפכו בשנה זו למציאות מהפכנית. מהתחלה מצערה וצנעה של ניסיונות תעופה אזרחית, שעסקו בהם דוב הוז ופנחס רוטנברג ז"ל, ולא יצא כמעט מתחומי הארץ – קم במשך שנתי-פלאים זו כוח אוירizi צבאי השולט בשמי ארץ ישראל ומספר חתיתו על ארצות האויב. רבת עזון וקثير הרגישו את תنوפותו הנעוות עוד לפני ההפוגה – ובuturaה האחורה על הנגב מחוץ חיל-האוויר הישראלי את ראש האויב המצרי, הרס את בסיסי האויר על גבול ארצנו, השמיד את ממשלת-הבוות של המופת בעזה המופצת, והכשיר התנאים לتبוסה המלאה שנחלו צבאות הפולש המצרי מידי צבא הגנה לישראל.

במלואו שנה לחיל האוויר, 1948,

ביהלום ישראל, עמ' 287.

לחזון האדרמה יש להוסיף בימינו – חזון האוויר, והנווער שלנו צריך להצמיח כנפים ולשולט בממדים העליונים של ארצנו. שלטון באוויר הוא תנאי לעצמאותנו הכלכלית, המדינית והתרבותית. ופיתוח כוחות האוויר בתוכנו חורג מסגרת הבטחון – ונעשה dazu ממלכתי כללי.

שם, עמ' 197–196.

כב

מלחמת הקוממיות ומסע סיני

מלחמת הקוממיות

אנו לא רצינו במלחמה זו. מה שהאומות המאוחדות החליטו לחת לנו הוא רק חלק ממה שהובטח וממה שmagiu לנו, ובוודאי היינו זכאים לקבל חלק זה, לכל הפתוח, בעלי יסורים נוספים, אולם משוחטלה עליינו מלחמה זו – נעשה אותה בהחלטה נחשפה וברוצן ברזל, ונדע שמדינתנו לא קיבלנו בתמורה מאחרים כחסד לאומים, אלא הקימו אותה בכוחנו אנו, וכוחנו עמננו להקים אותה.

בעית הבטחון וההתגוננות, תש"ח,

ביהילחם ישראל, עמ' 43.

היינו זכאים לקבל חלק זה (של ארץ ישראל) בעלי יסורים וקרבות נספים, כפי צוי חלקי על המיעות ההיסטורי שהעולם המוסלמי והנוצרי עשה לנו במשך מאות שנים. אולם נגמר עליינו להילחם על הקמת מדינתנו – וניתם.

מערכה כפולה, תש"ח, **ביהילחם ישראל**, עמ' 58.

בריב שביבינו ובין הערביים יכريع הכוח. לא שאנו ששים לקרב, להפוך, פנינו לשлом, ובמידה שרק נוכל, ובכל פינה שנוכל נקיים השלום. אבל אף לרגע אסור לנו לשוכוח שהוכזה נגדרנו מלחמה ונעמור רק אם ננצח במלחמה זו. מלחמתנו היא מלחמת מגן ותישאר מלחמת מגן. אין זאת אומרת שאנו נקוט רק באמצעים דפנסיביים. גם במלחמות מגן הדרך הטובה ביותר היא דרך האופנסיבה, אבל התקפותינו לא יהיה מכוונות להשמדת העربים, אלא להדוף התקפות ולהפר מזימת ההשמדה שחורשים אויבינו נגדרנו.

דרכי מלחמתנו, תש"ח, **ביהילחם עם**, עמ' 68.

אם היה דבר מופלא במאורע שקרה לפני שנה – והיה זה דבר מופלא מאיין כמוותו! – הרי זה הנצחון של אוטם עשרות דורות בישראל שהיו נודדים-עלום. תלושים, עקרורים, ללא פיסת-קרקע, ללא קורתוב של עצמות, ללא תרבות לאומית, ללא כל סימן של נשך להגנה עצמית, כשחיהם חי בזionario, דכאון, שעבוד, זרות, שנאה – ובכל זאת נשאו האנשים האלה כלבם שגונן-אמונה באחרית הימים. כי איך אפשר לנכונות אחרת דבר שלא היה לו שום אחיזה במציאות אלא בנפש בלבד, ושבכל-זאת העניקה הרגשה של אומה עצמאית שחזון לה לעתיד, אשר בגלו כדי לסבול עקדות, בזונות, חורבות ולא להיכנע.

עוד לא הייתה דוגמה בהיסטוריה האנושית, שכוח נפשי בלבד, ללא שום אחיזה פיזית, עמדו כל כך הרבה מאות שנים. ובכל זאת הדבר לא היה חזון של משוגעים. כי הנה קם הדבר וייה בימינו! והחזון התמוה, שהוא כאילו ריחף בעולם-הדרמיון בלבד ושעמד בנגדו לכל חוקי החיים, היה למציאות. והכל – בכוח היכולת לעמוד במאבק נגד עולם זר ולשמור על ההיגור ועל החזון.

קום יקום החזון, 1949, **חזון ודרך**, פרק ראשון,
עמ' 184–185.

וכינו בנצחון גדול, שלא זכו לו דורות רבים בישראל, שציפו לו זה אלפיים שנה, מאותו דור שגלה מארצנו ועד דור אחרון שהלך להישך בכבשני מאידן. ונצחון זה אומר לנו שהבטחון של עם ישראל באميתו וככוחו לא הczyיב, שأدיקותו של עם ישראל בחזון אחרית הימים של גאות האנושות וגאות ישראל לא הczyיב ולא הczyיב.

שם, עמ' 192.

אני מכיר זכות יותר גדולה לאדם מישראל בימינו מהזכות של אלה ששירתו בשנות-הפלאיםocabiahganah lisrael. הם ובנייהם יתגאו בכך כל הימים.

שם, עמ' 211.

אני יודע אם צבאות ישראל באיזו תקופה שהיא, החל מיהושע בז'נון, דוד המלך ועוד החשמונאים ובר-כוכבא, עשו בתקופת-זמן מוגבלת זו, שבה פועלocabiahganah lisrael, דבר מה יותר גדול או אפילו אותו הדבר.

ענוני בטחון, 1950, **חזון ודרך**,
פרק שני, עמ' 210.

מלחמת הקוממיות היא נקודת מפנה בתולדות ישראל לא פחות ממלחמת יהושע בז'נון או מלחמת החשמונאים.

הקדמה, תש"ג, **בhalbם ישראל**, עמ' 7.

מלחמת השחרור שלנו, שהחלה ב-30 בנובמבר 1947 ונמשכה שבועה לינואר 1949, – היא אולי מהפרקם המפוארים והגדולים ביותר בתולדות ישראל, ולא בתולדות ישראל בלבד. התחיל במלחמה כוח ההגנה הבלתי-inglesית, סיימ אותה צבא-ההגנה לישראל. ומכליל להפחית במשהו יקר המורשת הגדולה, מורשת קדומים עתיקת-זיוון, מראשית ימי האומה, אשר עמדה לנו בכל דור ודור, יותר מכל בדור-פלאות זה; מבלי לגרוע אף כמליא הנימה שלל היכובושים היישוביים והמוניינים שהנחילו לנו שלושה דורות חלוצים של בני היישוב ויוכלו שנות התנועה הציונית המדינה, הרי יש לצין את פשטותו וAMPLEFT – שדרינת ישראל לא הייתה קמה, ולאחר שכמה לא הייתה מתקינה, והישוב שהקים אותה לא היה נשאר ממנו שיד, ועמל דורות ותקות דורות היו נכרתים – אלמלא עמדו לנו ביוםיהם הגבורתם של מגינינו ומצילינו היחידיים: הבנים והבנות היקרים של עמנוא, אשר חרבו נפשם למות על חירות המולדת והאומה אשר כה האבו.

אני יודע אם אי-פעם או איש נגלה אהדות ואחוות ומסורת יהודית נאמנה יותר מזו שפעמה בקרב קיבוץ-הגוליות היחיד במינו שנקרה בשם צבא-ההגנה לישראל, ואחדות ואחוות ומסורת אלה – אני בטוח – לא עברו ולא חלפו עם סיום מלחמת הקוממיות. לא כל הלוחמים והלוחמות זכו לאות פרוי נצחונם: תקומה ישראל וראשית קיבוץ-גוליות. אלף נפלו בשדה-הקרב. על עקידת המולדת ניגר דם הצער וחיהם הפורחים נתגדרו באיבם, – אף זה גבורתם יעמוד לעד, ודמיותיהם המאיידות יביהiko באוריינות לדורות הבאים.

המדינה וה坦ועה הציונית, 1951, **חzon ודרך**,

פרק שלישי, עמ' 195.

במלחמת השחרור התגברנו על אויבינו לא בכמות הווין ולא ברוב כוח האדם. נשק האויב היה מרובה ומעולה מהנשק שהיה בידינו, ובכוח האדם – ודאי שאין יוכלים ולא יוכל אף פעם להשתוו לעמי ערבי. התגברנו על האויב ביתרונו המוסרי והאינטלקטואלי, וביתרונו זה תלוי כל עתידנו, גם הבטחון וגם כושר עצמאותנו.

קורס מצרך לעם, 1951, **חzon ודרך**,

פרק שלישי, עמ' 255.

אחד מפלאי דרוני היה נצחונו של צבא-ההגנה לישראל, אבל לא בנשקו ולא בכמותו ניצח צבא-ההגנה לישראל הצער את אויביו המרוביים. הנשק הסודי היה הרוח.

ערבי הרוח, 1952, **חzon ודרך**,

פרק שלישי, עמ' 282-281.

מאיין בא הכוח שהדרף האויב הרב, הכה בו מכח ניצחת, גרש אותו מגבולות הארץ, הצל מדינת ישראל, ביצור עצמאותנו המחדשת, הרחיב תחומי המדינה, שחרר ירושלים החדשה

והפליא כל העולם היהודי והבלתי היהודי בעליית-גבורה ונצחון, שקשה למצוא דוגמתן בתולדות ימינו או בתקופה אחרת? מי חולל הפלא זהה? רוחו של האדם היהודי החדש שקסע עמו נ בארצו.

כאליה, 1952, **חזון ודרך**,
כרך רביעי, עמ' 61.

המאורע המבהיק ונוראי-ההוד של המדינה הצערה היה נצחונו של צבא-ההגנה לישראל על צבאות ערבי. אלמלא נצחון זה היינו נמחים פה מעל פני הארץ.
המבחן העליון, 1951, **חזון ודרך**,
כרך חמישי, עמ' 91.

מסע סיני

מסע סיני היה הכרחי, לדעתו, בגלל הנימוקים האלה: ריחפה עליו סכנה חמורה ובلتוי-אמצעית לאחר הברית הצבאית המשולשת שנכורתה בין מצרים, ירדן וסוריה, ואשר העמידה את צבאות הארץ תחת פיקוד מצרי. אחד המפקדים שלהם הכריז בפומבי: סוף-סוף הגיע הזמן, שאנו יכולים לבחור את השעה והמקום לתקוף ולמהות את ישראל. והאמירה הזאת היה לה על מה להישען, בכל אופן, לדעת אלה שאמרו זאת. כי שליטי ערב אינם מבינים, גם אינם מסוגלים להבין, מהו הערך של הכוח המוסרי במלחמה. ומთוך התנכרות לגורם הזה, היה להם יסוד להניח שהם יכולים לבחור המקום והזמן ולהביס אותנו, כי יש להם יותר חיללים ויתר נשק מכל המינים, וגם מצב גיאוגרפי נאות יותר, ובהתקפת פתע היו מסוגלים לחבל בנו, אם לא יותר מזה. הגעתו לידי מסקנה, שיש להרים בלי דיחוי את הכוח המצרי בסיני.

כל הבסיסים הצבאיים בסיני היו מכובנים רק נגד ישראל, ומן ההכרח היה לשבור ולהרווותם. ומובן שהיה גם צורך להשמיד הכוח המצרי ברצועה עצה; רצועה זו נחיפה לארשי-קפיצה צבאי ולבסיס ראשי לארגון חבותות רוצחים ומחבלים, הידועות בשם "פידאיון".
על מה לחמןו, מדובר פינינו, מה השגןו,
4-3, עמ' 1957.

מטרה אחרת של מסע סיני הייתה להנמק קומתו של הרודן המצרי, ואין לו לזלزل בחשיבות הדבר הזה. כמונזה על הבטחון עוד לפני יסוד המדינה, קינהה לבבי כל הזמן דאגה חמורה אחת. אלו יודעים המצב הירוד והשחיתות של שליטי ערבי, שהוא אחד הגורמים הראשיים לחולשתם הצבאית. אולם תמיד חששתי, כי עלול לקום איש סגולה, כפי שקסם לשבט ערבי במאה ה-7 או כפי שקסם לתורכיה אחרי כישלונה במלחמות העולם, מוצטפא

כמאל, אשר הרים רוח העם, הגביר האמונה בעצמו ועשה אותו לעם לוחם. סכנה זו קיימת ועומדת, והיה נדמה כאילו נאצ'ר הוא האיש הזה. אין זה דבר פשוט, שבארצאות שונות דוברות ערבית נושאים הילדים את תമונתו. והגמכת קומתו של נאצ'ר זה היא מעשה מדיני גדול. קומתו הונמכת גם בארץ, גם בשאר ארצות ערב, גם בארצות האיסלם ובעולם כולו. אפילו ברית המועצות, המתנה האבבים עם נאצ'ר מנaging עמי-ערב, לא התעלמה מן הלקח של מסע סיני, אם כי אינה מוגלה זאת. אני יודע שאנשי ה الكرמלין הם ריאלייסטים ואי אפשר שלא יבינו, כי "גברים" אינה אלא בוכה.

שם, עמ' 3-4.

והיתה לנו מטרה שלישית, מעשית, מדרגה ראשונה. היא עוד לא הושגה במלואה – על פי טבעה אי-אפשר להשיגה בבת אחת ונctrך להיאבק עלייה שנים רבות, כוונתי לפריצת נתיב המים מאיילת לים סוף.

לא שיפכת טיפת דם אחת (אם כי לא אומר, שלא ירידת כדורי) תקע צבאו את דגל ישראל באילת. אולם אילית הייתה רק שם ערטילאי, ומماנו נעשו מאמצים גדולים שכחוצאה מהם נעתה אילת לעיריה בת 1000, או 1200 תושבים. אך השאייפה הייתה לא ישוב של 1200 נפש, אלא עיר-ענק בעל חסיבות בינלאומית, לא פחות מchiefa ואולי חשובה אף מchiefa, מפני שהמעבר לים-סוף פותח לנו דרך לעמי אסיה ואפריקה המזרחיות. יש עתיד גדול לקשרינו הכלכליים עם עמים אלה, ומתוך קשרים כלכליים נוכן להגעה לקשרים תרבותיים ופוליטיים. אבל זה לא יעשה ביום אחד ולא די במאבק מדיני בלבד, גם אם יצליח. כאן נחוץ מאמץ יצירתי רב-תנופה; יש להקים נמל-עמוק מים, נחוצה תחבורה מודרנית משוכלת בין אילית ובין ה"הינטראלנד" עד הימים התיכון. נחוץ צינור נפט, נחוצה שרשרת יישובים לאורך הדרכן מיאלת ועד באר-שבע. ונחוצה אספקת-מים רבה לאילת הגדלה. כל אלה לא ייעשו בהצלחה של ממלדי רברבן, אלא ביזמתה יוצרת ובఈקע הון רב ובתנופה חלוצית גדולה, אבל מוכן, שלפנינו כל יש להבטיח הגישה הימית לאילת ומיאלת לים סוף, נחוץ מעבר חופשי דרך המיצדים של יטבת (טירן) – וזה הייתה אחת המטרות של מסע סיני.

שם, עמ' 4-5.

מה השגנו?

השגנו דברים גדולים וחשובים.

השגנו הכרת חלק גדול של העולם – לא של העולם כולו, בזכות השיט שלנו ובזכות להשתמש בכוח על מנת להגן על השיט.

השגנו אפשרות, שאניות לא ישראליות – אניות משא ואוניות נפט – יבואו לאילת ואוניות ישראליות יבואו לנמלי אסיה ואפריקה.

השגנו אפשרות לגשת למפעלים קונסטרוקטיביים עצומים, שלא העזנו לחלום עליהם

לפנִי מְבָצֵעַ סִינִי, וְאֲשֶׁר מְבָצֵעַ סִינִי בָּא לְיצֹור הַתְנָאִים לְבִיצּוּעַ – זֶה בְּנֵי אִילָת, יִשּׂוּב הַנֶּגֶב וְקַרְיוּת יִם-סֻוִּף.

השגנו אפשרות של מחקר אוטומי לצרכי שלום, אשר במובן הכלכלי עשוי לשנות מצבנו מהקצתה לקצתה.

השגנו הכרת חלק גדול של העולם בעיות הבטחון של ישראל ברצועת עזה ובסכנת הפיראון.

ואני חושב שגם במובן הכבוד היישראלי, יצאנו ממסע סיני, ברכוש גדול. איני יודע אם פעם עמד כבוד ישראל בעולם כל כך גבורה כמו שהוא עומד עכשווי. אני מקבל עיתונים מאירופה, מאמריקה, מאסיה, לא כולם מדינות יידידותיות, ואני מעז לומר שאין עכשווי, לא בארצאות הקטנות ולא בארצאות הגדלות, ממשלה כל כך מכובדת כovernment ישראל. לא מצאתם בשם עיתון כבוד ותהיילה לאיזו ממשלה שהיא, שישתו עם הכבוד והתהיילה שחולקים היום לממשלה ישראל זו הקטנה והמצערה.

שם, עמ' 21-22.

כג

מלחמה ושלום

מלחמה

מלחמה היא הרת הפתעות.

לקראת העתיד, תרע"ה, **אנחנו ושכנו**, עמ' א.

תוכנית התגוננותנו צריכה להיות מכונת, לא רק לניצחון על האויב, – אלא לניצחון מהיר במינימום של קרבות מצדנו. מאז ומדובר היה גורל ישראל לעמוד מעתים נגד מרבבים; לא רק מיום שהלכנו בגולה, אלא גם בשבתנו במלחת, לא נרתענו ולא נכנענו כשהאויב עלה עליינו במספרו – אלא התזרנו בגבורה מוסרית ופייזית, עמדנו ויכלנו. זה נועד גם בעתיד, אולם עליינו לשකוד על מיעוט אבדותינו ככל האפשר. לגבי יריבינו אין כמוות האבדות קובעת: הם מונים מיליוןים ובאים. לגביו מספר האבדות מכריע כמעט לא-פחות מההוצאות הסופיות של כל המערה. ורק בשיכול מksamילי של כוח-המחץ וכושר-הפעולה של כל חיל והחיל כולו – נשיג את התוצאה ה可怕的 המוטלת עליינו: לנצח בקרב – ולמעט באבדות.

שלוש חוות, 1947, **במערכה**,

פרק שלישי, עמ' 239.

מלחמה זהו המבחן העליון של העם. עם שאיןו יודע לעמוד במבחן זה – סוף קלין. מלחמה זהו לא רק מבחן של כוח אלא יותר מזה – מבחן של רצון.

בעית הבטחון וההתגוננות, תש"ח,

ביהלום ישראל, עמ' 50.

כל מלחמה חדשה – אנו נהייה קרבנותיה הראשונית.

שלוש חוות, 1947, **במערכה**, פרק שלישי, עמ' 347.

מטרתה של כל מלחמה היא פוליטית.

בכוח ובתבונה, תש"ח, **במלחמת ישראל**, עמ' 23.

במלחמה יש לדעת העובדות על דיוון.

שם, עמ' 28.

האדם הוא המכريع במלחמה כמו בשלום.

לקראת מפנה, תש"ח, **במלחמת ישראל**, עמ' 35.

הגיעה שעה שבה יכريع הכוח. יש שעות כאשר כאלו בהיסטוריה של כל עם ועם. אנחנו לא רצינו בזאת, אבל אובייננו לא הניחו לנו כל ברירה. ואם הכוח יכريع – על כוחנו להכريع.

הכוח יכريع, תש"ח, **במלחמת ישראל**, עמ' צז.

אני יודע אסן יותר גדול ויתר כולל – ממלחמות; אסן לא רק למנצחים, אלא גם למנצחים. אני יודע בזבוז והרס יותר רב מהתכוונות למלחמה. נהרסים נכסים, נהרסים ערכים, נהרסים חyi אדם.

דרבי מלחמתנו, תש"ח, **במלחמת ישראל**, עמ' 65.

אם לא נחרוג מהמסגרת שהיתה קיימת עד היום ולא נלמד מחדש מלאכה ארורה זו, האדומה מכל המלאכות שבעולם – כי אין ארורה יותר מלאכת המלחמה, ואין דבר בלתי אנושי, דסטרוקטיבי, מבזבז, מכל, משחית בכל המובנים, מלאכה זו – אם לא נלמד את מלאכת המלחמה על בוריה, עד כמה שאפשר לפי התנאים והצריכים החדשניים והנסיבות הנוכחות – לא תהיה לנו תקומה.

מהגנה במחתרת לצבא סדר, תש"ח, **במלחמת ישראל**, עמ' 148.

מלחמה היא מבחן קשה.

לקראת הבאות, תש"ח,
במלחמת ישראל, עמ' 188.

רק נצחון המביא לידי השמדת כוח האויב הוא מכירע במלחמה.

שם, עמ' 189.

כל אחד מאייתנו أولי, מאמין בניטים לפִי דרכו. עצם קיומנו הוא נס. והציונות מלאה כולה נסים ונסיינסים. אבל יש דבר אחד בו אסור לסמוך על נסים, ויש לעשות אך ורק חישוב אכורי וקר — וזהו דבר המלחמה.

מפני היסטורי, תש"ח,
במלחמת ישראל, עמ' 219.

כל מלחמה יש לה איסטרטגייה שלה המכונת למצב הzion, התחרורה, המשק ויחסי הכוחות של תקופת המלחמה הזאת, השונה תמיד מהמצב של המלחמות הקודמות.
על מדיניותנו הציונית, 1943, בمعרכה,

כרך שלישי, עמ' 133.

עתידנו, עתידו של העם היהודי, לא יכוון על החרב. לא נעשה את המלחמה למקצוע היהודי. כפו علينا מלחמה זו והוכרחנו להילחם על עצמאותנו ועל שחרור ארצנו — ונילחם כל עוד תהיה צפואה לנו סכנה מעין זו. אולם לא נבנה עתידנו על הצבא. עתיד ישראל יכוון אך ורק על כושר יצירה ועובדת, על מפעלי היישוב בכפר ובעיר, על בניית חירות וחקלאות וימאות, ועל כיבושים מדע וטכניקה, על פיתוח אמנויות וספרות, והזoon שנחניל לנער ולדורות הבאים יהיה חזון נבייאי ישראל — חזון עבודות ישראלים, חזון צדק ושלום, חזון אהוה וחירות אוניותה. המשטר המדרני והחברתי שלקראו נחטור אפשר לנשוח בשלוש מילימ: "וואבתת לרעך כמוך!" זהוי המשأت אשר נגלה בחינו, ונגן עליה מפני התנוגשות אויבת. להגנת חירותנו במולדת וחזון נבייאנו נשלוּף את הרכבו — כשהיהה הכרה בדבר, והנווער אשר יתן נפשו על ערכיהם אלה — לא ינצח אף פעם.

למפקדים צעירים, 1948,
במלחמת ישראל, עמ' 304.

המלחמה שונה מכל תופעה אחרת בהיסטוריה. ולא חשוב אם זהו דבר טוב או רע. איןני חושב שהזו דבר טוב, אבל אין בוחרים במלחמה, אלא אנשים על יהה. והיחוד שיש במלחמה הוא — שהיא משעבדת את הכל, בהשלט הכל, לצרכיה.ומי שאינו יודע להשתעבד ולשעבד הכל לצרכי המלחמה — כשאין מנוס ממנה — נגזר דינו: נגזר עליו כליוון מחפיר. המלחמה זהו המבחן העליון לא רק של כוח, אלא גם של רצון החיים.

מלחמה וחזון, 1948, בمعרכה,
כרך חמישי, עמ' 274.

יש לשעבד לצרכי המלחמה הכל, לא רק כוחות האדם הפיזיים וכוחות המשק אלא גם את כל הכוחות הנפשיים והמוסריים — של העם ושל כל איש בעם.
שם.

אימה גדולה ואסון כבד צורורים בכל מלחמה. זה מולך אכזר וקנא שאלינו יודע רחם ואיןו יודע פשרה.

שם.

יש פילוסופיה היסטורית הרואה במלחמה יעד האדם העליון, תפארת האדם, תפארת הכוח וזכותו, והוא דוגלת במלחמה מתוק בחירה חופשית וכמטרה עליונה. זהה הפילוסופיה הנאצית בగלויה השונאים והמרובים בהיסטוריה האנושית, מימי קין ועד היטלר ותלמידיו וחסידיו באומות שונות. פילוסופיה זו היא תועבת היהדות, כפי שאנו מבינים אותה וכפי שהבינו אותה, נדמה לנו, נבייא ישראל וחכמיו; אנו נזקקים למלחמה בלית-ברירה – באשר היא כפiosa علينا. אבל לאחר שנכפתה علينا – שומה علينا לушotta מותך ממש טוטלי עליון, מותך גיוס מלא, מותך אימוץ הרצון שעולה על זה של הנאצים ורומים.

שם, עמ' 275-276.

לא תיתכן מלחמה מצילהה, בין הארץ של משטר פלוני או של משטר פלמוני, אם האחראים למלחמה – ויהיו השkopותיהם אשר יהיו – לא ינסו בשעת המלחמה לגייס את מלאה הכוחות שבעם בשbill המאמץ המלחמתי.

לקראת הבאות, 1949, **חזון ודרך**,

כרך ראשון, עמ' 16.

אין דבר אروع בעולם כמלחמה ואין דבר שלילי במלחמות ובתקדרו כצבא. אבל אם יש הכרה לא יגונה להקים צבא ולעשות מלחמה – הרי הצבא צריך לחיות יעל למען ניצח במלחמה. שם, עמ' 17.

הروح החלוצית של החייל היא הנשך החשוב ביותר במלחמה.

שם.

מלחמה בעצם מהותה הרסנית היא – היא הורשת רכוש ונפש, ולא של האויב בלבד. מפקד יש והוא חייב להתמודד על עצמו, על חייליו, ווראי שאינו יכול לחוס תמיד על רכוש. אולי מטרת המלחמה אינה הרס – כי אם נצחון, והנצחון תלוי לא רק בטיב הציוד ובקשר הקרבני של הצבא כי אם ביכולת המשקית והכפית של העם. חייל או מפקד, המבוuzzer לא הכרה את רכוש מדינתו – מסיע בלא יודעים לאויב.

בטחון וצבא, 1949, **חזון ודרך**,

כרך ראשון, עמ' 141.

אם הוטלה עלינו המלאכה האורורה זאת שנקראת מלחמה – הרי נחוץ שניצח ולא ננטזח.

לשורת העם, 1949, **חzon ודרך**,

כרך ראשון, עמ' 282.

סכנת מלחמה בישראל היא סכנה לכל איש ואשה בישראל ולכל יהודי ויהודי בעולם.

חוק ההתגוננות האזרחיות, 1950, **חzon ודרך**,

כרך שני, עמ' 336.

היה זמן שהמלחמות היו התמודדות צבאיות בלבד, על פי רוב התמודדות של צבאות פרופסיאונאליים. העמים כמעט שלא הרגישו במלחמה, אם כי בעקבות המלחמות היו עמים וארכחות עוברים מיד שליט אחד לרעהו. עצם דבר המלחמה לא פגע ולא נגע בהם; רק הessianות המקצועים נפתחו נאבקו, נלחמו, ניצחו או נחלו מפללה. לא כן היום. המלחמה בימינו היא מלחמת עמים ומלחמה טוטאלית.

המלחמה היא טוטאלית לא רק מבחינה פאסיבית, מבחינת הטובלים, אלא בעיקר מבחינה אקטיבית, מבחינת הכוח המכידע במלחמה. מכירע לא רק כוחו של האצבא אלא עצמותו הכלולת של העם במלואו, עצמותו המשקית, הכספית, המקצועית-הטכנית, המדעית ועוד והאינטלקטואלית, ועל הכל – חסנו המוסרי הנפשי. קובע לא האצבא – ولو גם המאומן והמצויד ביותר – קובע העם כולם על יכולתו החמרית ועל הרוח המפעמת בתוכו, כפי שראינו במהלך המלחמות העולם השנייה ובמלחמתנו אנו.

מכיון שרק כוחו הטוטאלי, החמרי והרוחני של העם יכريع במלחמה, علينا לראות

הברירים כמו שהם ולא להשלות עצמן בשמות נאים ומטעים. חרב המלחמה התלויה על ראשינו אינה נתנת לנו שhort יתירה, ובכל קפיצת הדרך בגיבוש העם ובבנייה המולדת לא נעמוד ביום פקודה. ההכרה בקיום הדריך התנה ומתחנה דרכה של מדינת ישראל מיום היוסדה, הוא מצווה עליינו דברים מנוגדים כאילו להגין המקבול ולניסיון הבדיקה. ועתים קרובות גם לאינטנס הפרט ולצריכים המודתקים של כל איש ואשה בישראל.

חוק ההתגוננות האזרחיות, 1951, **חzon ודרך**,

כרך שני, עמ' 342-341.

כל תוכנית מלחמתית בנוייה גם על הבנת נפש האויב ודרךיו.

על היזמה בצבא, 1951, **חzon ודרך**,

כרך שלישי, עמ' 230.

יחד עם ההכרה והכושר הנפשי לאРОב לכל אפשרות של שלום אנו מצוים – כי בנסיבות הדבר – על כוונות מתמדת למלחמה.

שם, עמ' 85.

הדבר האורו שנקרא בשם מלחמה לא יעשה בהצלחה – אם יש הכרח מר לעשותו – בלי העלה כללית של כושר העבודה והיצור, הידיעה והחריצות בכל ענפי המשק, ובכל טכני וציוויל מעולה.

ענוני הבטחון, 1950, **חוון ודרן**,

כרך שני, עמ' 219.

המלחמה בימינו אינה מלחמת-צבאות אלא התמודדות טוטאלית, ותוצאותיה תלויות בגודל הפוטנציאלי החמרי, המשקי, הרוחני, המוסרי והגופני של העם.

הגברת הייצור ותפקוד העבודה, 1952, **חוון ודרן**,

כרך שלישי, עמ' 319-320.

ambil שnochshar להיות עם לוחם – לא ניהה, כל עוד יש מלחמות בעולם, עם חי, ובוודאי לא עם עצמאי.

חוק שירות הבטחון תש"ב, 1952, **חוון ודרן**,

כרך רביעי, עמ' 80.

שלום

"הכל צפוי" – ואף על פי כן – "הרשות נתונה", ועלינו להאמין בכך שההרשות נתונה;" עלינו להאמין שיש ברירה בידי האנושות ובידי המדינות אם לשלים ואם למלחמה.

שם.

אין לנו מאמינים בשלום שאין בו אמת.

דרךנו המדינית לאחר המאורעות, 1929, **אנחנו**

ושכנינו, עמ' רכו.

השלום אינו מטרה והמלחמה אינה מטרה. המטרה היא הגשמה הציונות.

גורמי הציונות בשעה זו, 1938, **משמרות**, עמ'

שב.

פנינו לשולם! אנו נתונים יד, ובלב שלם ובנפש חפצח, לכל נסיוון ואמצעי להגברת השלום בעולם.

לקראת הבאות, 1949, **חוון זדרה**,

כרך ראשון, עמ' 22.

לא יכוננו השלום והצדקה והאהוה והחירות לאורך ימים בעם אחד – אם לא יכוננו בכל עמי תבל.

שם, 23.

השלום עצמו הוא כוח מוקדם.

שם, עמ' 24.

יש לנו מדיניות אקטיבית ביחס לעולם ולא פסיבית שבניטרליות. המדיניות שלנו היא: אנו רוצחים בשלום. ושלום – לא לחלק אחד של העולם ולא לעמים מספר בלבד. אנחנו מאמינים בשלום חלקי, השלום אינו ניתן לחלוקת. אנו רוצחים בשלום לכל עמי העולם.

קום יקום החזוון, 1949, **חוון זדרה**,

כרך ראשון, עמ' 188.

מאמרי השלום שלנו יביאו פרי רק אם נשמר על כוחנו הצבאי ונשכלל אותו, כדי שיכל לעמוד בפני כל התקפה בעתיד כמו שעמד בעבר. אך יחד עם טיפול כוחנו הצבאי לא נחמיין שום הודמנות לחזק השלום בעולם וסבירנו, ונחפש מסילות לבב כל העמים, הרחוקים והקרובים.

על שביתת הנשק, 1949, **חוון זדרה**,

כרך ראשון, עמ' 219.

שאלת השלום בעולם היא שאלתו של כל יהודי באשר הוא. אין עוד עם בעולם החדר לשולם עם ישראל. כל יהודי באשר הוא מתפלל לשולם העולם.

שאלת קוריאה, 1950, **חוון זדרה**,

כרך שני, עמ' 238.

בצורך הפנימי של ישראל הוא האמצעי הייעיל ביותר לקידום השלום באיזור.

דברי ראש הממשלה בכנסת, דבר, 19.11.57.

אם אנו חרדים לשולם במזרחה התיכון – אין זאת אלא באשר אנו חרדים לשולם העולם. השלום בין ישראל וערב הוא צורך השלום בעולם. כל פגם בשלום וכל סכסוך בין עמים

באיוז פינה שהיא בעולם – יש בהם סכנה לשלם העולם כולו. אנו חיים עכשווים בעולם אחד, אחד, אם כי עדין לא אחד, וחיזוקו של השלם בעולם מחייב שלום גם במזרחה הticaן. נשמת מדיניות החוץ של ישראל היא שאיפה נאמנה לחיזוק השלם בעולם. בכל מקום בעולם, לטפח יחסית וזרת גומלין בקרב העמים, גדולים וקטנים,عشירים ועניים, מתקדמים ונחשלים. כי רק בשלם, שלום עולמי במובנו הכללי, תגאל האנושות ויתעלת האדם וכל עם ישבון לבטה.

ליום העצמאות החמישי, 1953, **חzon ודרך**,

כרך רביעי, עמ' 212.

אין מדינה בעולם שחרדה יותר מדינת ישראל לשלם בעולם, לשלם בקרוב כל העמים ללא יוצאה מן הכלל; והיא חרדה לשלם גם מפני מורשתה היהודית המצווה על כך, גם מפני מעמד העם היהודי בעולם המפוזר גם במזרח וגם במערב. וגם מפני צרכיה החינניים של מדינת ישראל לפתח ארצה ולהשריש בתוכה המוני העולים – דבר שאפשר לעשותו בהצלחה רק בתנאי שלום בעולם.

ניתוק היחסים הדיפלומטיים על ידי ברית המועצות,

1953, **חzon ודרך**, כרך רביעי, עמ' 168.

כד

שלטון וצורות שלטון

יש לצוף כוח השלטון וכוח הרוח לא כ שני יריבים, אלא כ שני שותפים בשליחות ההיסטורית אחת.

תפקידם של אנשי הרוח, **חzon ודרך**,
כרך ראשון, עמ' 87.

שלטון אינו חל על דברים שבלב – לא על דברים שבמיען ולא על דברים שביפוי,
באמנות.

איך תיקון המדינה, 1948,
במלחמת ישראל, עמ' 212.

דמוקרטיה

מדינה דמוקרטית בימינו אינה מצויה ואינה ממונה על דברים שבלב ושבഅמונה, אלא אך על דברים שבינו לבין חברו. כל ניסיון להפוך את המדינה לפוסק בעניינים שמעבר ליחס אדם וחברה – יפוץ**ץ בית ישראל לרסיסים**.

اصילות מחיבות, 1954, **חzon ודרך**,
כרך חמישי, עמ' 118.

זהיקה למשטר הדמוקרטיה וחירות האדם טבוע בעצם קיומנו. זיקה זו הייתה טבעה בקיומנו בגולה, על זיקה זו הושתתה התנועה הציונית ועל זיקה זו קמה מדינת ישראל ובה תלוי קיומה ועתידה.

מדיניות החוץ, 1952, **חzon ודרך**,
כרך שלישי, עמ' 288.

התכחשות ליסודות הדמוקרטיים בחיי היישוב אינה אלא התכחשות ליסודות המוסריים של הציונות.

מתיחות ציונית, 1943, במערכה,

כרך שלישי, עמ' 61.

גורל העם היהודי קשור בגורל הדמוקרטיה.

חוקה או חוקים, 1950, חזון ודרך,

כרך שני, עמ' 149.

עלינו לשאת ברמה ובכוח דגל החירות הפנימית, חירות המחשבה, הבחירה, הביקורת, דגל הדמוקרטיה וההגדלה העצמית, דגל הוויוכוה החפשי, זכויות המיעוט והכרעת הרוב. סימנו האמתי של משטר דמוקרטי הוא שלטון לא רק למען העם, אלא על ידי העם. כל משטר של אלומות ודיקטטורה, גם אם הוא בא לכתחילה לטובת העם, נהפק מאמין למטרה. וכל האמצעים נעשים כשרים למען החזק בשלטון.

לקראת הבאות, 1949, חזון ודרך,

כרך ראשון, עמ' 25-26.

סימנה המובהק של דמוקרטיה הוא לא שלטון למען העם, אלא שלטון על ידי העם. גם ערים טענים או גם סבורים באמת, שהם שלטון לטובת העם. אין דיקטטורה בהיסטוריה שלא התקירה לשולטן לטובת הכלל, והוא מקרים לא בודדים שאמנם כמה דיקטטורה רק מתוך נימוקים ציבוריים, מתוך אידיאלים לאומניים או סוציאליים; אולם ישطبع פנימי לשיטון, ואין מנוס מפניו. כשהוא שליטן כפוף לעם ואינו נבחר על ידי בבחירה חופשיות – הרי השליטן נעשה מטרה לעצמו, גם אם לכתחילה היה רק אמצעי למטרה, ولو גם למטרה נעללה. אמת פשוטה זו הוכחה לא פעם על ידי ההיסטוריה, גם בדורות הקודמים וגם בימינו אלה.

חוקה או חוקים 1950, חזון ודרך,

כרך שני, עמ' 148-149.

במשטר דמוקרטי מכיער הרוב, ורצוינו של הרוב הוא חוק המדינה ומחיב את המיעוט. אולם זכותו של המיעוט להביע דעתו, לחשוב כרצוינו, להציג לפי ראות עיניו אינה מוקופחת. במשטר דמוקרטי אין מכריע בענייני אמונה, מחשבה, אמננות, ומדוע. מחשבת האדם – בדמוקרטיה אינה כפופה לחוק ולשליטן. אפילו אם על העם יכולו מקובלות דעתה מסוימת – מותר ליחסเฉพาะ אחרית ולהילחם על דעתו אפילו אם אין אף איש אחד תומך בדעתו זו. במשטר דמוקרטי אין איסור על ביקורת ועל ייכוח. וכל אזרח במדינה יש לו החופש המלא לבחר בנציגו כרצוינו, אין האזרה נדרש לאשר רשימת המועמדים היחידה המוגשת על

ידי השליטים – אלא הוא בורר לעצמו נציגיו. ומשום כך הנציגים כפופים לרצון העם ולא להיפך. אולם אין הדמוקרטיה משטר של "כל הישר בעיניו יעשה". הכרעת הרוב מחייבת. הרוב מכירע מהי הפעולה אשר תיעשה, ומיהי הפעולה אשר לא תיעשה. והכרעה זו נעשית חוק המדינה ומחייבת הכלל כולו, וכל זמן שהרוב לא שינה דעתו, החוק קיים ומחיב כל אורה במדינה.

הדמוקרטיה לא תתקיים – אם נעשה אותה מחוسرת-אונים, חדלה פוליה, נטולת כוח – ביצועי ומשוללת אמצעי-התוגנות עילום.

שם, עמ' 149–150.

אם הדמוקרטיה בישראל רוצה להתקיים ולהאריך ימים, היא צריכה להיות מזינה במציאות התוגנות ומכשורי-פעולו-זוביוץ שימנעו בעבר מייעוטים – ולא רק מייעוטים לא-יהודים, אלא גם מייעוטים יהודים – להשתלט עליה, בכוח, פנימי או חיצוני, וקשה להיתם כל כך ולא לראות שיש בתוכנו מייעוטים כאלה, אם גם לא כולם מגלים כוונותיהם ושאיפותיהם בנידון זה.

במשטר הטוטאליטרי יש "יתרון" אחד: שם מצביעים 99 אחוזים עד מפלגת השלטון. "יתרון" זה עלינו למנוע בכל האמצעים שיש בידי הדמוקרטיה. מותר במדינה דמוקרטית להביע דעתה אנטידמוקרטית, אבל הדמוקרטיה תאבד עצמה לדעתם רק לשולי הדמוקרטיה האפשרות לפועל, והוא תגוזר על עצמה חילזון-אונים ותתפרק ממאפי התוגנות. מותר במדינה ישראל להיות לא-ציוני, ויש לנו בכנסת סעה אנטיציונית. אך אין לתת לאנשים אלה מתוק רוחב לב ליברלי של חבר הכנסת יער, – להשתלט علينا באמצעים לא-דמוקרטיים, כדי לדכא את הציונות והדמוקרטיה בכוח, כמו שנעשה הדבר בארצות האחרות שבן בוטלה הדמוקרטיה "הפרומלית".

לא נוכל לקבל על עצמנו התורה החונטוטית של היושעים הדורשים ממשטר ליברלי להתנהג כלפים בהתאם לעקרונות הליברליים ולתת להם לנוהג כלפי הליברלים בהתאם לעקרונות היישועים.

שם, עמ' 151.

לא יתכן שלטון החוק בלי שלטון הדמוקרטיה. העם מכבד את החוקים ומתקבל על עצמו עלול באהבה – אם החוקים נעשים על דעתו, נובעים מצרכיו ומרותקם לרצונו. בארץ שאין אדם חופשי לעשות חוקיו על ידי נציגיו הנבחרים מתוק חופש בחירה – אין בה שלטון-חוק אלא משטר עריצים ושרירות. אם אין השולט העושה חוקים תלוי בעם – אין החוק יוצרים של אנשים בני חורין ובמקום שאין חירות אין שלטון של חוק.

חוקה או חוקים, 1950, חזון ודרן,

פרק שני, עמ' 148.

משטר טוטאליטרי

אחד מסימני הדמוקרטיה היא שהיחיד זכאי לחלק על כל המקובל ולדרוש הפיכת הקערה על פיה.

על העיתונות, **מעריב**, 14.2.58.

כל משטר טוטאליטרי הוא סס-מוות ליהודים ולעם היהודי, אם מבחינה גופנית ואם מבחינה רוחנית. משטרים אלה גוזרים על קיום היהודים או על קיום היהדות, או על שניהם כאחת. גם מדינת ישראל לא יהיה לה קיום במשטר כזה, ولو ורק מפני כך שיתוק ההקשר בין ובין העם היהודי שבגולה.

היהודים יכולים לחתקים רק בארץ שיש בה חופש הדיבור, חופש הבחרות, חופש המחשבה, חופש התנועה, חופש ההנגדות לממשלה בגדר החוק – كلומר במשטר דמוקרטי. במשטר טוטאליטרי – גם אם אין לו כוונת-אייה מיוחדת כלפי היהודים, נגזר דין של היהודים כיהודים. גורל העם היהודי קשור בגורל הדמוקרטיה.

חוקה או חוק, 1950, **חzon ודרן**,

כרך שני, עמ' 149.

אין אלו מאמינים במשטר טוטאליטרי בכלכלה ובחברה.

ליהדות אמריקה, 1950, **חzon ודרן**,

כרך שני, עמ' 364.

המשטרים הטוטאליטריים משתמשים זה כארבעים וחמש שנים בלשון סגינהור, ומנצלים מונחים פוליטיים וסוציאליים בניגוד להוראות האמיתית. לדיכוי פועלים ושלילית וכויותיהם להתאorgan ולהביע רצונם קוראים בשם דיקטטוריה פרולטרית; לשילilit כל חירות אזרחית וחופש בחירות וולערציות של יחיד או של קבוצת יהודים קוראים בשם דמוקרטיה עממית; לכיבוש עמים ידידיים בכוח קוראים בשם שחזור; לממשלה-בובות קוראים בשם עצמאות אמתה.

דבר לעצמנו, **דבר**, 25.10.57.

יש אצלנו נטוריס-קרטה מימי'ן ומשמאל, או בלשון המודרנית – בעלי תפיסה טוטאליטרית, שאינם מסוגלים להבין ולסבול אנשים שאינם חושבים ומתנהגים כמוותם. ומכיוון שכאנאים קיצוניים אלה הם במיעוט, הריהם שואפים להקים משטר של כפיה – דיקטטוריה פוליטית או אינקבייזייה רוחנית, אשר תדכא בכוח ובמעשי-אלמות כל מי שאינו מקבל דעתם ואמונתם. כל זמן שידם קצרה להקים משטר כזה הם מתבדלים ומסתגרים בצורה זו או

אחרת, מטפחים במחיצה סגורה ומטוגרת תפיטה וגישה טוטאליטרית ומונעים מאנשיהם כל מגע רוחני ומחשבתי עם בעלי דעה אחרת, ובאותו זמן הם גם תובעים מהרוב סובלנות כלפי עצם וחירות גמורה למשיהם המתבדלים, אף אם הם פוגעים בצרבי הכלל.

על העבר ועל העתיד, 1955, **חzon ודרך**,
כרך חמישי, עמ' 294.

דיקטטורה

יתכן שלפעמים יש הכרה בדיקטטורה, ביחוד בשעת משבר היסטורי גדול. אבל יש בה תמיד סכנה, מפני שמטבע הדיקטטורה שהיא אוהבת לחתميد, גם כשהיא נהפכה לכוח מחריב ומשחית.

מדיניות ציונית, 1941, **במערכת**,
כרך שלישי, עמ' 71-72.

סוציאליזם

סוציאליזם אינו דת ולא כנסיה וגם לא מדע, ואינו קשור לדוגמות מופשטות העומדות לעד. אפשר להגיד באופן כללי, שהסוציאליזם הוא מיסודה ההיפך מהקפיטליזם: לא המשק שולט בעובדים אלא העובדים, כלל העובדים שולטים במשק. סוציאליזם הוא עליונות העובדה בחברה, במדינה, בניגוד לעליונות הרכוש ולעליוונות הכוח והשלטון.

במעלה ההר, 1953, **חzon ודרך**,
כרך רביעי, עמ' 254.

אין איש בימינו שיקבל נסחו של מארקס ב"מניפסט הקומוניסטי" שככל ההיסטוריה אינה אלא מלחמת מעמדות. תקומות והשתחררותם של העמים באסיה ובאפריקה, שהיו עשרות או מאות שנים נתנים לשפטן זו, שיוו למלחמות השחרור הלאומי בימיינו ערך מרכז ו麥ריין, ואין להבין כל המתרחש בעולם והעומד להתרחש בלב ראיית הצמאון והחתירה לקוממיות ולעצמאות לאומית, גם אם היא מקבלת בהרבה ארצות צורה נפסדת ומסולפת של רודנות וشاءיפות כיbos.

מוניינים וערכים, 1957, **חזות**, ג', עמ' 7-8.

משמר סוציאליסטי

עליזנות העבודה בחברה ובמדינה, עליזנות העבודה בכל המובנים, גם במובן של שלטון וגם במובן של טיב ויעילות וגם במובן של חירות העובד ורוחותו – זו היא נשמתו של מושטר סוציאליסטי.

שם, עמ' 255.

אנשי השלטון והסופרים

אמנם, אנחנו אנשי השלטון הנקו "בורסקים", ואתם הסופרים "הbumים", כי מלאכת הסופר והמשורר – אני מדבר על הסופר והמשורר האמתי – היא מלאכת עדנה וניחות, אבל יש צורך גם ב"בורסקי" העושה המדינה את המלאכה הגסה והקשה – מלאכת השלטון. ואני זוקקים לכם – כי יש לראות הדברים גם דרך ראייתכם ולשmuע את טענותיכם – גם הטענות שלא מקבלים.

תפקידם של אנשי הרוח, 1949, **חzon ודרך**,

כרך ראשון, עמ' 85-86.

כח

המשטר המדייני בישראל

הנחתת המדינה, בהנהגת המלחמה, אינה מדע ומלאכה בלבד המיסדים על כלליים וסידורים ועקרוניים מנוסים ובודוקים הפעילים בכל הנسبות והתנאים ללא שינוי, אלא זהה אמנה ומחשבה אשר לא יתכוなし בלא חזון-אמונים, בלי עוז נפש ללא רתיעה, ללא יציר חולציו עוקר הרים ובלי ראיית היחיד שיש בכל צירוף נסיבות ההיסטורית, שאינו חזיר אף פעם במלואו.

درכנו במרינה, 1951, **חzon ודרך**,
פרק שלישי, עמ' 104.

אנו רואים במשטר הדמוקרטיה וחירות האדם תנאי מוקדם לקיומו של עמנו ולגידולה של מדיננתנו.

מדיניות החוץ, **חzon ודרך**,
פרק שלישי, עמ' 288.

עמנו רוצה במשטר של חירות, של חופש בחירה, של מושל דמוקרטי, של תלות הממשלה בעם.

מדיניות החוץ שלנו, 1951, **חzon ודרך**,
פרק שלישי, עמ' 243.

מדינת ישראל והאומה היהודית לא יכוなし בלא משטר של חירות ודמוקרטיה. כל משטר טוטאיליטרי הוא סמ"מוות בשביבנו, מוות גופני – או רוחני.

מדיניות החוץ שלנו, 1951, **חzon ודרך**,
פרק שלישי, עמ' 250.

נשיה בישראל

הנשיות בישראל, לפי החוקה הקיימת, היא סמל חי של המדינה, סמל האחדות, השלמות והעלינות של המדינה. והרי אין הרבה מדינות ישראל, זמן רב לא היתה בכלל קיימת מדינה כזו, הילך סמל מדינת ישראל אינו מילთא זוטרטא. זהו סמל לא רק של המיליאן וחצי מיליון היושבים עכשו בתוכה – זהו סמל העם, של עם ישראל כולם עם ישראל מאז היו. מכליל לא רק אחד עשר מיליון החיים איתנו חיים, אלא כל הדורות של ישראל מאז היו. וסמל זה הוא, לפיך, נוראי-הוד.

נשיה בישראל, 1952, **חzon ודרך**,

כרך רביעי, עמ' 138.

ממשלה

הממשלה האגרואה והמוסכנת ביותר היא זו המתימרת להיות חפה תמיד ממשגה, או המנתה לנטווע הכרה כזאת בלב הציבור.

על השוק השחור, 1950, **חzon ודרך**,

כרך שני, עמ' 286.

אין הממשלה תובעת מהציבור להפסיק הביקורת נגד הממשלה, אפילו אם הביקורת אינה מוצדקת. מוטב שתתamus ביקורת פסולה מאשר לא תהיה ביקורת כלל, אם כי המבקרים צריכים לזכור שלפניהם יש ברירה – בין ביקורת הוגנת ובין ביקורת נפסדת.

שם, עמ' 287.

הממשלה כפופה אך ורק למוסד אחד: לכנסת. פועלותנו עומדת בכל שעה ושעה לפני משפט הציבור. והשופט העליון והמכריע הוא – נציגות העם. ושום חוג הציבור אין לו הסמכות ואין לו הכוח להטיל רצונו על הממשלה. להיפך, כל חלקו העם נדרשים לשתף פעולה עם הממשלה. רצונה של-המדינה לא יעשה על ידי הממשלה בלבד, אלא כל אזרח חייב לקיים רצון זה, ועל הממשלה שומרה להפעיל הציבור ולשרות אותו במילוי המשימות המוטלות עליה.

הקיצוב בהלבשה והנעלה, 1950, **חzon ודרך**,

כרך שני, עמ' 241.

שרים

גם שרי-ממשלה אינם אלא בני-תמותה, והם חייבים, אולי יותר מאחרים, לפשפש מזמן לזמן בעשייהם ולתקן מה צריך לתקן – גם כשהם נהנים, ודוקא משום שהם נהנים, מאמנו של רוב העם.

על השוק השחור, 1950, חזון ודרן,

כרך שני, עמ' 286.

כנסות

ריבונות הכנסת אינה ריבונות של סיעה זו או אחרת, בין של אופוזיציה ובין קואליציה, אלא ריבונות הכנסת בכללה והכרעתה הדימוקרטית, בין פה-אחד ובין ברוב דעתות. ריבונות זו מחייבת שרצון הכנסת, הבא לידי ביטוי וגילוי בהכרעה על תוכנית הפעולה של הממשלה ובחירת הממשלה, יעשה בעילות מרובה ובקצב מהיר ביותר. ולביצוע תוכנית זו, כל עוד הכנסת לא שינתה את דעתה, יש זכות קדימה על פני כל דבר אחר שהוא, שאינו אלא רצון של חברי בודדים בכנסת או סיעות בודדות בכנסת, עד שהכנסת בכללותה, ולא רק סיעה לבצע או ביחס למבצעים, ככלומר הממשלה, שעלייה הוטל הביצוע.

אין לראות כל פגעה בריבונות הכנסת אם חבר הכנסת או סיעה שלמה מתנגדים לממשלה או מתנגדים לתוכנית הפעולה של הכנסת, אם-כיו אושרה על ידי הכנסת, כי אנחנו חיים במשפט דימוקרטי ולא טוטליטרי, שבו יש לא שלטון של מפלגה אחת ולא דיקטטוריה של מפלגה אחת שאינה סובלת כל התנגדות ואופוזיציה. בדימוקרטיה לא רק מותר אלא ראוי שתהייה התנגדות לממשלה ושיחלקו על דעת הרוב. אולם לאחר שדעת הרוב נעשתה חוק, כולנו, כל חברי הכנסת וכל חברי הממשלה וכל אזרח, כפופים לחוק, והפסיק הייחיד בכנסת הוא החוק. הוא מהייב את כולנו. לאחר שהחוק נתקבל אין דין ואין ערעור עליו, אלא אם מבטלים אותו. והחוק במשפט דימוקרטי אפשר לשנות, אבל כל זמן שלא שונה הוא מהייב.

חוק החילים המשוחררים, 1949, חזון ודרן,

כרך ראשון, עמ' 73.

אני שיר לפסיםיטים השוללים את ערך הויכוח בכנסת, באשר ידוע מראש, מה תאמר האופוזיציה בכל שאלה ושאלה, ומה תענה הקואליציה, ואיך יצבעו שני הצדדים, ושבביתה זהה אין יכולת להשפיע ולשכנע זה את זה. אפילו אם זה נכון – ואני אני לוקח על עצמי קבוע, אם זה נכון או לא – הרי יש ערך מחנוך לוויוכוחים אלה, באשר אני בטוח שהעם

שמעו להם ובוחן ודען, וכדי שהעם ישמע גם דברי-הביקורת וגם ההיסטוריה, איך הגיענו עד הלוּם ובמה וכייך ולמה; וככלנו צריכים להניח בלב שקט את המשפט בידי העם.

על שביתת הנשך, 1949, **חzon ודרן**,
כרך ראשון, עמ' 199.

חיי חירות ומילוא שליחותנו החלוצית לא יתכנו בלי חופש בקורס, בלי בחירות דמוקרטיות, בלי ויכוח גלי, וモטב שתשתמש בקורס נספחת – והיא נשמעת בתוכנו לא מעט – מאשר יסתם הפה והוא רק שפה אחת ודברים אחדים. נבחרינו צריכים לעמוד תחת בקורס גליה, מתמדת .

המערכה הציונית והישוב, 1947, **במערכה**,
כרך חמישי, עמ' 165.

קוואליציה

אין פירושה של קוואליציה – "מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד" – אלא פעולה ואחריות. התנאי הראשון של קוואליציה – תוכנית פעולה משותפת. בתקופה ובמשטר שאנו חיים בהם, מן ההכרח הוא שתהינה בעם פילוסופיות ו爱国יולוגיות שונות. אולם אפשר ו邏輯 שתהא הפעולה משותפת. קוואליציה אינה מטרה אלא אמצעי. רק אם יש תוכנית משותפת שocols נוכנים לשרתה באמונה – הדין זו קוואליציה. ותנאי שני לקואליציה פוריה – הנהלה מוסכמת, חבר אנשים שאינם רק מייצגים את מפלgotיהם, אלא יש ביןיהם גם כבוד ואימון הדין ואפשרות פעולה משותפת, בלי שני אלה אין ערך ואין ממש לקואליציה. אין היא אלא אחיזת עינים, יותר משהיא מועילה היא מזיקה.

שתי תעוזות, 1933, **משמרות**, עמ' רמט-רנו.

אני סבור שהקוואליציה כולה צדיקים ונבונים, והאופוזיציה כולה רשעים ואוילרים.

השוק השחורי, 1950, **חzon ודרן**,
כרך שני, עמ' 291.

משטר קוואליציוני של מיעוטים שאין להם דרך משותפת, אינו אלא משטר של סחיטות וחוסר-אחריות, וגורם לזעוזעים בלתי פוסקים במדינה.

שדר לעם, 1951, **חzon ודרן**,
כרך שלישי, עמ' 173.

בבחירות ומשטר דומינפלגטי

אני סבור, שהופעת עשרים ואחת רשימות מתחרות בבחירה לכנסת בארץ קטנה כזו, בתוך יישוב של ששה או שבע מאות אלף איש, היא ביטוי של דימוקרטיה ושל גורות חברתיות. כיהודי אני מתבייש בתופעה חולנית זו. אינני מאמין, שלDEMOCRATIC פועלית דרושת המש או שיש מפלגות-פועלים; אני חושב, ארבע רשימות של ציונים כלילים יש בהן משום ברכה ל'כלליות'.

דרכי תשובה, 1949, חזון ודרך,
פרק ראשון, עמ' 226.

את הבחירה לכנסת יש להפוך למבצע חינוכי מילכתי גם בקרב היישוב הוותיק וגם בקרב היישוב החדש;מבצע חינוכי שיגבש רצון האומה, יבחרו דרכי המדינה, משימותיה, קשייה, צרכיה וסיכוייה, ויבטיח שלטון יציב ונאמן שיגשים רצון זה באמונה.

דרכו נבמדינה, 1951, חזון ודרך,
פרק שלישי, עמ' 106.

מדינה צעירה זו, העמוסה משימות קשות ודוחפות, והמוקעת לסקנות חמורות, זוקקה לרוב מלודד ויציב, בתרוך העם ובתרוך הכנסת; רוב מאחד ברצונו, בדרכו, באמונתו, באחריותו, למען תוכל המדינה לעמוד במבחנים הקשיים לה, ולא תהיה תלואה בציורי מיעוטים שאין להם דרך מושתפת ואינם נשענים על רצון ברור של רוב העם. הייתה משוכנע. ואני משוכנע גם עכשו, שרוב מלודד בעם הוא תנאי חיוני לקיומה של מדינתנו ולכושר פעולתה: אולם עדין לא אפשר דרך.

הממשלה החדשה ותוכנינה, 1951, חזון ודרך
פרק שלישי, עמ' 207.

הגנים האנגלו-סקסי, שיצר הדמוקרטיה הפרלמנטרית ומפעיל אותו בהצלחה ובכישرون, כאשר לא עשה זאת שום עם אחר, – השתית את החיים המדיינים על משטר דומינפלגטי וקבע שיטת בחירות מחוזיות ורוביוניות, שבה כל נבחר הפרלמנט ידוע לבוחריו ואחראי במשירט בפניהם, בניגוד לשיטה של בחירות ייחסות הנקטה ביבשת האירופית, המנתקת לחולטין את הבוחר מהנבחר ומעמידה בין העם ובין הפרלמנט את מרכזו המפלגה העורך רשות המועמדים ברצונו. המשטר הדומינפלגטי מטל מלא אחריות כלפי העם על מפלגת הרוב, ומבחן את מפלגת האופוזיציה, הרוצה ליהפוך למפלגה שלטת, לאחריות במעשה ובדיבוריה, גם כשהיא במיוחד, ועל ידי כך משמש הפרלמנט גורם ממלכתי מבחן לכל העם. הסברה שהבחירה צריכה לשקוף כל הדעות במדינה, ודבר זה יתכן אך ורק בשיטת בחירות ייחסות – אינה הולמת האמת ומהטיה המטרה העיקרית של בחירות. גם בבחירה

יחסיות לא באה לידי ביטוי כל דעה בעם. דבר זה יתכן – וגם זה להלכה בלבד – אך ורק באספה כללית של כל העם כשייש לכל אורך האפשרות להشمיע דעתו במישרים. במשטר של נציגות מן ההכרה שהבוחרים מטעשים נטיותיהם האישיות בכמה וכמה שטחים, ומצביעים אך ורק לפיה סיסמות כליליות ביותר. הנציג הנבחר בבחירה ייחסות מביע עתו האישית או דעת הסעה, ולא דעת אלף הבוחרים שהצביעו בעד הרשימה הכלולית, ולא بعد איש מסויים ומוכר.

תכליתן האמיתית והעיקרית של הבחירה במשטר של נציגות – ומהווים קנטונים מעטים בחלוציה, אין השתתפות ישירה של העם בשלטון בימינו, כאשר היה הדבר בדמוקרטיה היונית – היא להכريع בעיקר בין שתי אלטרנטיבות המוצעות לעם, ולהקם ממשלה יציבה ואופוזיציה אחראית. וזה יתכן רק במשטר דומפלגתי ובבחירה מחוויות ורוביוניות.

נכח ישראל, 1953, חזון דורור,

כרך רביעי, עמ' 273-274.

שיטת הבחירה היחסית לא רק שהיא מרבה פילוג ופלגנות בעם ומגבירה הקנאות המפלגתית, אלא היא גם מסלפת רעיון הדמוקרטיה והנציגות הנבחנות של העם.

לפי שיטת הבחירה האנגלית (הקיימת גם בארץות הבריט וובכל הדומיניונים הבריטיים) – הארץ מחולקת למחוות, וכל מהווים בוחר בנציג אחד. כל תושבי המחוות יודעים מי מייצג אותם, הבוחרים יכולים בכל שעה להביא לידי נציגיהם בעלי-פה או בכתב דעתם על השאלות העומדות על הפרק, והם גם יודעים תמיד כיצד מתנהג נבחר בכל מקרה ובקשה, והתנהגות זו קובעת בחירותו מחדש או כישלונו, הנבחר אצלנו תלוי בחסדי הוועדר המרכז של הרשימה, וממרכזו זה הוא מקבל הוראותיו. ציבור הבוחרים בארץ והנבחרים בכנסת הם שני גופים נפרדים, שאין ביניהם כל קשר וזיקה הדידית.

באנגליה קיימות בעיקרן רק שתי מפלגות: שמרנים ומפלגת פועלים. משטר דומפלגטי זה הולם אופי הבעיות הנדרונות בפראלמנט: להחזק בקיים או לעשות תיקונים. הבוחר באנגליה אינו נCKER להכريع בבחירה אידיאולוגיות, אלא בבעיות מסוימות אחדות העומדות על הפרק. הבוחר מכיר פחות או יותר הבעייה הנידונה: להלאים ענה תעשה או לא, לказין בזקיות הלורדים או לא, להרחב שירותי המדינה וכדומה.

במשטר דומפלגטי מן ההכרה שמתגברת האחירות הממלכתית של כל אחת מהמפלגות, לא רק וזה שלטת אלא גם זו של המיעוט האופוזיציוני. האופוזיציה יורעת שהיא עשויה להיקרא לשולטן ולהוכיח למשעה עצמה וטענותיה בהיותה באופוזיציה. כשהיא מושלת היא יודעת שם לא תחשב ברצון העם – יטלו ממנה בבחירה הבאות את השלטון. אין המפלגות יכולות במשטר דומפלגטי להרשות לעצמן התנדבות בלתי מרצון וזלזול בצרבי המדינה. הסיעות הקטנות שלנו יכולות לדבר בעולה על רוחן, ולהבטיח הרים וגבעות, כי אין יודעות שלא יצטרכו לעולם לקיים הבטחותיהם.

במשטר דומפלגטי נתבעים הבוחרים לקבע לא הילכתא למשיחא ואידיאולוגיה כיתית,

אלא המעשה אשר יעשה במורינה בתקופת כהונת הפרלמנט העומד לבחירה ובענינים אלה אין המרחק שבין המפלגות עצום ותhomי, ואין עשר או חמש-עשרה דרכים שונות, אלא אחד משני הקווים המיוצגים על ידי שתי המפלגות.

בשיטת הבחירה היחסית אצלוינו אין הבוחר ניצב לעולם בפניו בעיה מסוימת התובעת הכרעה לצד זה או זה, אלא בפני יהוס-אבות, בעיות-נצח ושאלות אידיאולוגיות מופשנות. הוויכוח המתנהל בכנסת הוא ברובו לא ממשי, ומתחנה מתוך קנות מפלגתית מופרצת, ללא אחידות מלכנית, ואני מchner הציבור, אינו מסיע למיזוג גלויות, אינו מחזק המשטר הדמוקרטי ואני מרבה כבוד לכנסת. להיפך, הוא חותר תחת האמון למוסד הנבחרים, מגדריל הפרץ בעם ויוצר ניגודים מלאכותיים ומנופחים.

יש מקום לאיגודים רעוניים שונים הרוצים להפיץ ב הציבור אידיאולוגיה מסוימת או אידיאלים חברתיים. למדינה ולעם דרישות רקשתי מפלגות. מפלגת-פועלים אחת ומאוחדרת, הרואה במרכזו העם והמדינה את האדם העובד, היוצר, ומפלגה שמרנית הוראה את היזמה החפשית של ההון הפרטני כמניע ראשון לבניין המדינה. הבודרים צריכים להיקרא אחת לארבע שנים להכריע קו הפעולה שתיעשה תוך ארבע השנים הבאות. וכל נבחר צריך להיות ידוע לבוחרייו ואחראי בפניהם.

פחות מפלגות ופחות מפלגתיות, חזון ודרך,

כרך חמישי, עמ' 139–140.

למדינה בראשיה דרושות רק שתי מפלגות: אחת בשלטון ואחת באופוזיציה. הדמוקרטיה הייעילה, המסדרת והחפשית ביותר היא באותן הארץות שבנה קיימת שיטה של שתי מפלגות ובחריות איזוריות – בארצות האנגלוסקסיות.

הממשלה החדשה ותוכננתה, 1951, חזון ודרך,

כרך שלישי, עמ' 221.

סיכום

במצב ההתפסות המדינית הייתה בישראל, יש מושך רב לכל סיעה קטנה. והסיעה הקטנה ביותר עלולה ליהפוך לשון המאונים, והוא יודעת לנצל כוחה זה.

נצח ישראל, 1953, חזון ודרך, כרך רביעי, עמ' 80.

סיכום קטנות בין שהן במדינה ובין שהן באופוזיציה אי-אפשר שישאו כראוי באחריות מלכתית וילמדו להעדיף ענייני הכלל על ענייני הסיעה. הסיעות הקטנות, גם כשהן משתתפות בקואליציה ממשלתית, יודעות שאין הן מכריעות, ואחריות המדינה אינה מוטלת עליהם והן מתרגלות לשקל כל בעיה שמתעורר במדינה לפי התוצאה או הנזק שהדבר

עלול להביא לאינטרס הסייעתי המיעוד שלhn. הסיעות הקטנות באופוזיציה שאין להן כל סיכוי להוות ממשלה עצמאן ולהעמיד במחן הביצוע את הפרויקטים היפואת שהן מציאות לקהיל הבוחרים ואת התביעות המופרחות והבלתי מעשיות שהן מציגות לממשלה, לא רק שהן מתנוונות בעצמן אלא שהן מהוות גורם חינוכי נפסד ומחבל במדינה, ביחסו במדינה כישראל שמרובים בתוכה האזרחים לאו כל חינוך ונסיון מלכתי. נזק הסיעות הקטנות באופוזיציה עולה על הנזק של הסיעות בקואליציה ממשאלית. מפני שהאהרונות לפי טבע הדברים מוכרכות להתכלד על יסוד תוכנית פعلاה חיובית, מוסכמת ומוחדרת, הטעונה אישור הכנסת ועומדות כל הזמן תחת פיקוחה וביקורתה, נתונה למשפט הציבור, בשעה שסיעות האופוזיציה, המתנגדות וסתורות זו זו אול' יותר מאשר מתנגדות לממשלה – פעולות מתוך קגוניה אך ורק במטרה שלילית, ללא אחריות משותפת, וללא כל קו חיובי משותף שעומד למשפט העם והכנסת.

נכח ישראל 1953, חזון ודרך,

כרך רביעי, עמ' 273.

מתחילת ישראל טרם הגיעו ל'ציונות מדינית פנימית ולמשטר דيمוקרטי יעיל ואיתן. מפלגיות מופרחות וריבוי מפלגות וסיעות בעקב משטר הבחירה היחסיות עושם שמות בחינו הממלכתיים, מרבים משברים וועוזעים ממשאליטים ללא צורך, מגברים באופן מלאכותי הפירודים והניגודים הפנימיים, פוגמים ומעכבים החינוך המדיני של העם, מחלישים כוח המדינה, מורידים קרן הדימוקרטיה הישראלית ידי השמאלי והימין הקיצוני השואפים למשטר טוטאלאיטרי. בתוקף הבחירה היחסיות ניטלה למעשה מהעם כל האפשרות של הכרעה וההשפעה בחיי המדינה. בימי בחרות אין העם נקרא להכריע בשאלות המשויות העומדות על הפרק, אלא הוא מוזמן לבחור בין אידיאולוגיות מופשטות. ולרוב אין להן זיקה לעניינים השוטפים החינויים במדינה. על הבחירה בינה לבין המונ רשיומות מועדים שאינם מכיר אותם, וחברי הכנסת למעשה נקבעים על ידי ועדים מרכזיים של הסיעות והמפלגות. בין הבחירה והבחירה אין כל קשר, ולאחר הבחירה אין לעם כל אפשרות להשפיע על נבחריו, כי הנבחר אינו קשור לבוחריו ואינו אחראי לפניהם. במקום נציגות עממית, שלטת המדינה קגוניה של סיעות. לרוב הסיעות אין כל אחריות ממשאלית, והאינטרס הסייעתי מדריך כל פועלותיהם, כי סיעות אלה אין להן כל סיכוי להיות לרוב או לגורם מכיריע שאידי-אפשר למשלה בלעדי.

המבחן העליון, 1954, חזון ודרך,

כרך חמישי, עמ' 90.

משטר הקגוניה הסייעית, שהוא פרי הבחירה היחסית, נותן אותן גם בכמה משירותי המדינה. מחוץ לצבא ולמשטרה אין לנו עדין שירותים, שככל עובדיהם כפופים ונתונים אך ורק לשירות המדינה ולטבות הארץ, ולא למפלגה והסיעה שהעמידה שר בראש המשרד. הסיעות

הקטנות, שאינן מסוגלות ואינן חייבות לדאגה דאגת המדינה בכלללה, ופונות בשעת הבחירות לכתחילה אך ורק למספר מצומצם של אזרחים בשם אינטראס או רענון סיעתי, רואות במשדרים הנמרטים לחבריהן אמצעי להטיל שלטונם על ציבורם המפלגתי או על יריביהם הפנימיים בסעה, ודוגמת השרים אי-אפשר שלא תשפייע לרעה על עוזריהם. יודע פקיד נפש שלו.

שם.

הסיועה הקטנות כשלעצמם, על פיطبع מהותן, יכולות ומעמדן, דוגמות קודם-כל לאינטראס של הסעה ועיניהן מופנוות תמיד לחוג הצר של בוחריהן והן מבליטות, לרוב באופן קיצוני, מה שנדרה להן כחשוב בעיניו החוג הצר הזה. כesisיות אלה הן באופוזיציה – התנגדותן לממשלה משוללת כל רשות ומידה ודאגה מלכיתית, וזאת מ策ריפות לקואלייציה ממשלתית הן עשוות זאת בשכר סחיתות כיתתיות שלא היו בשום אופן יכולות לקבל אילו היה רוב הבוחרים קובע.

פחות מפלגות ופחות מפלגתיות, 1954, **חוון**

ודרך, כרך חמישיו, עמ' 138.

הקוואלייציה הממשלתית, על פיطبع הדברים, אינה יכולה להתפרק ממשילה. בהכרח היא מtabסת על תכנית פעולה משותפת הנתמכת על ידי רוב בכנסת. אבל במצב של פיצול מפלגתי, כשהיאן רוב אף למפלגה אחת, אם כי יש מפלגה גדולה אחת שבשלדיה אין להרכיב ממשלה, והיא זוקקה לשותפים של סיעות קטנות, שףרא לאחת מהן אין סיכוי להיות רוב, הרי יש מקום לסתונות בלתי-מוסרית מצד סיעות אלה, הפטורות מביקורת העם. הן לכתילה פונות רק למייעוט בעם, ואני פונות בשם האינטראסים הכלליים של המדינה, אלא בשם האינטראס הפנימי שיש בו עניין למייעוט. וכך על פי כן הן מסוגלות להטיל על הרוב בכנסת דברים, שהרוב בעם, אילו היה חפשי להצביע עליהם, היה דוחה בכל תוקף. אבל בסיסוד הממשלה קוואלייציונית אין ברירה, אין רוב בעלי הנסיבות הקטנות ולאופוזיציה אין כל אפשרות להקים ממשלה, ויש מקום לסתונות לא-הוגנת. אבל במשטר הבחירה כמעט שאין תקינה לקלקלת חמורה זו.

על משטר הבחירות, 1954, **חוון ודרך**,

כרך חמישיו, עמ' 143.

משטר של פשרה

בתקופה זו אנו מצוינים על משטר של פשרה.

הנני אחד מآلיה שהאמונה בחזון העבודה הגואלת והגאולה הדריפה את כל חייהם וכל התנהוגותם מיום עמדם על דעתם. החזון שהאמנתי בו בנעדותי – כشعלייתי לארץ – מאמין

אני בו עכשו הרבה יותר מאשר האמנתי בו בימי נעוריו. אולם אני סבור שעכשו, בעמדנו בראשית קיובוץ גלויות, אסור לנו להביא השאלות גדולות בשטח החברה והרוח והמשטר לידי הכרעה סופית ביום אחד. לפני נסותנו לעצב סופית את דמות האומה (אם נניח שיש דבר כזה עצצוב סופי) – علينا להבטיח תחילת ריכוז האומה, הצלתה והתבצורתה במולדת. בתקופה זו קודמים צרכי הבטחון וצרכי קיובוץ גלויות לכל דבר אחר, וכל אחד מatanנו, וכן גם כל חוג בתוכנו, חייב לשעבד הכל לצרכי שתי משימות אלה.

אין מוסדרים רהיטים בכיתה כל עוד עוסקים בהנחת יסודותיו, תחיליה יש לסייע העבודה מהמסד עד הטעחות. כל הכרעה שתיפול עכשו לא תקום, והוא רק תערער הנחת היסודות. לדברים השינויים במהלך תוכנו קודמים הדברים המאחדים את כולנו – וכולנו מאוחדים בשנים אלה: בטחון וקיובוץ גלויות.

כל מי שורצה ללבות עכשו מלחמת הדת או מלחמת המעדרות למען הכרעה סופית, למען שלטון הדת או למען ביטול הדת, למען תהיה מדינת ישראל קפיטליסטית בלבד או סוציאליסטית בלבד – כל אלה מתנקשים בנסיבות של העליה ומחייבים בבטחון המדינה.

אני מעז להגיד שהצלת האומה ושמירת עצמותה ומדינה בעולם מסוכך ומוסוער זה – קודמת לכל אידיאל דתי או אנטי-דתי, קפיטליסטי או אנטי-קפיטליסטי. מן ההכרח שבתקופה זו של הנחת יסודות יעבדו יחד אנשים בעלי השקפות מתנגדות ובעלי אינטלקטים שונים – אם רק יש להם יסוד משותף. ואני רואה היסוד המשותף לכל העם היהודי – במאץ לרכז העם היהודי בארץ, להבטיח חירותו, כלכלתו, בטחונו ועצמותו – ובכוא השעה הגדולה יכريع העם המכונס בשאלות גדולות, כשרצתה בכך.

עוד אז – علينا, על כולנו בילויו יוצאה מן הכלל, לגנות חמתה הפשרה בכל השאלות הכלכליות, הדתיות. המדיניות והקונסיטוציוניות הסובeltas דיחוי, למען נוכל לעשות מאץ מכיסמלי מתוך שיתוף כוחות ומtower הבנה הדנית לביצוע המשימות של דורנו אנו: בטחון וקיובוץ גלויות.

משמעות של פשרה, 1951, **חzon ודרך**,

פרק שלישי, עמ' 56-57.

בתקופת-מסד זו הכרחי משטר פשרה בשאלות ההיסטוריות גדולות הסובלות דיחוי, ובמשטר פשרה זה יש מקום גם ליזמה של ההון הפרטני וגם ליזמה השיתופית, וב└בד שניהם ישרתנו את המשימות גדולות של המדינה: קיובוץ גלויות, בניית המולדת.

דריכנו במדינה, 1951, **חzon ודרך**,

פרק שלישי, עמ' 134.

כמעט כל חלקו העם אינם מכירים עדין בעובדה המכרצה, שעם הקמת המדינה אנו נעשינו יותר תלויים וזוקקים זה לזה מאשר היינו תחת שלטון זר, אפילו בשנתנו בארץ. ובוודאי הרבה יותר מאשר היינו בגולה. לפני המדינה יכול היהודי כייחודי לעשות כל:right בעינו,

וזה לא פגע במשנתו ולא השפייע בהכרח על אורת חיו, כי לא הייתה זיקה הדרית מברחות וכופת. לא כך במדינה יהודית, שבה אין רשות מלכתיות נפרדת ושונה מרשות הכלל היהודי; בה כל אחד מאיתנו תלוי בדעתו של השני כאזרחים של מדינה דמוקרטית; ואם אנו רוצחים – ו老子 נתבעים לרצחות – לחיות יחר ומכירים במסימות משותפות של בוחן, עליה והתיישבות, מן ההכרח שנsegל לעצמו כשור הפרשה וההתחשבות עם הזולות; ודבר זה מהшибוב הבהיר הבנה בין עיקר ובין טפל, בין מוקדם ובין מאוחר, הבדיקה שלא נתבעה מאיתנו כשל הגיגינו, דעתינו, נטיותינו בשטח היהודי היו עדטילאים, מופשטים וככלתי מחיבים, וכל אחד היה יכול לחיות בעולמו הרוחני הנפרד והסקטנטי מבלי שהוא יתגש למעשה בעולמו של חברו.

על העיתונות, **מעריב**, 14.2.58.

לא מדינה סוציאליסטית ולא מדינה קפיטליסטית

אני רוצה ליזכר רושם מوطעה שככל מה שנעשה ויעשה במדינה יעשה אך ורק בדמותו ובצלמו של העם העובד, וכי מדינת ישראל היא מדינה סוציאליסטית. אין זו מדינה סוציאליסטית. אבל גם אין זו מדינה קפיטליסטית; אם כי יש בה והוא בה גם משק קאפיטליסטי, אבל זה יהיה רק סקטור אחד של משק המדינה.

מדינת ישראל אין תפקידה בתוקפה זו להשליט בתוכה שוויון סוציאלי, ושווון סוציאלי אין משליטים בקלות ובמהרה, גם כשרואים בהשלטה זו התפקיד המركזי, יש ארץ שנטלה על עצמה לפני 35 שנים להשליט בתוכה שוויון סוציאלי וקבעה לשם כך מטר דיקטטורה טוטאלית כאשר לא הייתה בזמן הזמן – ואחרי 35 שנים היא רוחקה משווון סוציאלי הרבה יותר מדינת ישראל העירה.

העם העובד במדינה ישראל קבוע לעצמו לתקופה זו תפקיד מרכז אחד: קיבוץ גלויות. זה ייחודה ההיסטורי של מדינת ישראל. היא קיימת לא למען תושביה בלבד, אלא משתמשת מבצר-הצלה ומקלט-גאולה לעם המפוזר והנודד. שורה של גלויות כבר הוסלו ויושביהן הועלו ארצה. ישנן עוד גלויות המצוות לעליה ולגאולה, יש גם כאלה שאין מצפות לעליה, אבל אין יודע אם לא יזדקקו לה בעבר שנים מספר. קיבוץ גלויות לא יתכן בלי עזרה מבחן, עזרה יהודית ובינלאומית, ובכל הון פרטני ומשק קאפיטליסטי. ומדינה ישראל עשויה מאמצים להזרים הון פרטני מבחוץ ועלעודד כל יזמה משקית, גם שיתופית וגם פרטית המסיעת לבניין הארץ, לקליטת העולים. ובמדינה זו קיימים וקיימים משק קאפיטליסטי ויתרחב; אבל, כאמור, אין מדינה זו קאפיטליסטית ולא תהיה קאפיטליסטית, באשר הכוח המכריע והנושא העיקרי של המדינה הוא העם העובד; ומשק העבודה והמשק הממלכתי הולכים ומתרחבים אף הם ויתרחבו יותר; ואך בסקטור הקאפיטליסטי כוחו של הפועל המאורגן אינו מבוטל, והשפעתו של הפועל השHIR במשק זה אינה קטנה. ולימינו

עומדת הסטודיות עוברים שאין רבות כמותה בעולם, והעם העובד כלו הוא הכוח המכריע והקובע בעם ובמדינה.

הגברת הייצור ותפוקת העבודה, 1952, **חzon ודרך**,
פרק שלישי, עמ' 323-324.

הנוגת המדינה

מדינת ישראל, אני מקווה, לא תהיה אף פעם מדינה טוטליטרית, שבה יקבע השלטון את האמות המדעית, את הסגנון הספרותי, את כיוון האמנות, את דרך הרוח. במדינת ישראל תהיה חירות גמורה לאנשיה הרוח ואיש לא יכחש ולא ישעב את הרוח האנושי. ודוקא משום כך תוטל על אנשי הרוח אחריות גדולה, החובה צמודה לזכות.

המדינה והעם, 1950, **חzon ודרך**,
פרק שלישי, עמ' 102.

הכוח הממלכתי של העם היהודי

לא ברור אם העם היהודי מסוגל לאחוריות הממלכתית שהמדינה הטילה עליו, זהו אולי פרודוכס מר, אבל נכון הדבר; לא היה דבר שהעם היהודי נכסף לו במשך דורות – כמדינה יהודית. ואין דבר שהעם היהודי לא היה מוכשר לו – כמדינה יהודית. ועל המדינה ליאבק לא רק עם קשיים אובייקטיביים ואובייקטים מבחוץ, אלא גם, ובשעה זו אולי עזיר, עם קשיים ומכשולים פנימיים, ואין להזכיר מי מהם גדול. עם שחיה מאות ואלפים בשנים בנצר, בנדודים, בתלות, בחסド זרים ונמצא מחוץ לאחריות על גורלו ועל עצמו, ושם על נסים ועל כוחות של מעלה מהטבע ושמחווצה לו, – עם זה אינו נחפק בלילה לעם מלכתי, היודע לשאת מעמסת האחריות, שעצמאות מטילה על כל עם, – כי העצמאות מוסיפה ומחמירה אחריות ולא גורעת ומקיים. כל ישראל ערבים זה זהה – כלל זה נתබל בחינו גם בתקופת הגלות, והוא עמד לנו. אבל הערכות ההדרית של פזרי גולה הבנויה על גמילות-חסדים לאחים נרדפים אינה מספיקה לאומה עצמאית שעומדת על כוח קיבוצי, אחריות מדינית משותפת ורצון היסטורי מלבד.

העיתונות והמדינה, 1951, **חzon ודרך**

כרך שלישי, עמ' 261–262.

אני רואה בהתפרקות הנפשית והמוסרית הפושה בציורנו – אויב מספר א' למדינה – ישראל; הפקרות זו מסוכנת לבתחוננו יותר ממצבאות האויב. אנו כאילו חיים בגן-עדן של טפסים; משתוללת הוללות בכל חוגי הציבור הוותיק והיא חודרת גם לחוגי העליה החדש. התביעות מהמדינה הולכות וمتרכבות, והתביעות מעצמנו – הולכות ופוחתות כמעט עד לאפס. שכחנו, כי מדינת ישראל אינה פרה חולבת, אלא שופר המשיך לקבץ גואלים.

חוק ההtagוננות האזרחי, 1951, **חzon ודרך**

כרך שני, עמ' 346.

לא התגברנו עדרין על הירושה האומללה של הגלות ושל חיי תלוות, הירושה של התפצלות חולנית ומנופחת, התפלגויות על קו צו של יוד, שהן פרי חיים נטולי-עצמאות ואחריות ממלכתיות.

הממשלה החדשה ותנכיתה, 1951, **חzon ודרך**,
כרך שלישי, עמ' 207.

לא היה דבר שהעם היהודי נכסף לו מאות שנים כמדינה יהודית. כשם שמדינה עצמאית היא תנאי לקיום בריא של עם, כך גם כושר פוליה ממלכתי של עם הוא תנאי לקיום בריא של מדינה. בגין המדינה והכשרתו העם למדינה – תחילה ממשך הם, ועלינו לעשות מאמץ ל��ר הדרכ שטהlixir זה, כי השעה דוחקת לנו.

דרכנו במדינה, 1951, **חzon ודרך**,
כרך שלישי, עמ' 104.

עزم קיומ המדינה עוד לא הפך עם ישראל לעם ממלכתי.

המדינה והעם, 1951, **חzon ודרך**,
כרך שלישי, עמ' 98.

אלפיים שנים של חיי תלוות בנצר, ללא אחריות ממלכתית, ללא חיי עצמאות – אין נמחקות בבהת-אחת על ידי הכרזות קומיות. סוד כושרה וייציבותה של המדינה הוא לא במסגרתה החיצונית ובכוח היפה שעומדת לרשותה, אלא בחושים הממלכתיים הנוטעים בעם; באחריות הממלכתית המפעמת בלב האזרחים; בדק הפנימי המלכבר אותם, באמון ובכבוד ההדרי שהפרט רוחש לכלל, והכלל – לפרט; בכישرون התיאום המחשבתי והמעשי הטבוע באומה; – בקייזור, בקשר הממלכתי של העם. כושר זה נעדר או נפגם בעם, שתי מאות שנים בנצר, ללא עצמאות. בתלות בזרים. העם היהודי, שחי לרוב בסביבה עונית, התרgel והתייחס למدينة ולחותה בהשד ובתנדנות. הפיזול המפלגתי הוא רק אחד הגילויים – אם כי אחד הגילויים המחבלים ביותר, של העדר חושים והרגלים ממלכתיים בעם היהודי.

נצח ישראל, 1953, **חzon ודרך**,
כרך רביעי, עמ' 274.

העם בישראל בכללו לא ספג עדרין במידה מסוימת הכרה ואחריות ממלכתית כראוי לעם העומד ברשות עצמו. היהודים סבלו ברוב ארצות הגללה מתגרת יד שלטון עוני, והם נאלצו להתחכם ולהערים על סדרי המדינה ועל חוקיה המקפחים. והרגלים שנתקבלו בשאר דורות אינם נמחים בשנים ספורות. וועליה שיורד מהאניה או מהמטוס – איןנו נהפכ כחרף-עין לבן-מולדת ואורה מהונך. מדינה מתוקנת אינה פרי מוסר מתוק, אלא פרי

אזורות מתוקנות ומחונכות. מובן שמשטר נסיך מככיד על חינוך מעולה של האזרחים, אבל המשטר כשהוא לעצמו אינו קובל הכל. ואין עם גלותי, מדוכא, נטול עצמאות אלף שנים נפק ביזילילה, רק בתוקף הכרזות קוממיות או שינוי מקום, עם מלכתי הנושא אהבה וברצון חובות העצמאיות ועולה. כי עצמאות מעניקה לא רק זכיוו, אלא מטילה על בעלייה אחרות כבדה.

רוב הציבור יודע לتبיע מה המדינה למעלה ממה הוא אחוו שהוא חייב למדינה. הוא דרש מהמדינה שירותים טובים ומכוחרים. אבל אין רواה בעין יפה הטלת המסים, שלאuditם לא יתכו כל שירותים. לכל היוטר הוא מוכן להסכים בנקל שהחולת ישלם, ולא הוא. והסיבות המורבות, היודעות שלא ידרשו לעולם לקחת על עצמן האחריות המלאה לשולטן, מנוסות לתפוס לב הבוחרים על ידי תביעת שירותים מרוביים ומסים מועטים, ובזאת אין הבדל בין הימין ובין השמאלי.

ובמدينנתנו לKO עדרין אפלו הנימוס האישי. חלק גדול של התושבים, לרבות הנוער הישראלי, לא למד להתייחס לזרות בכבוד, באדיבות, בסובלנות, באחדה. לKO בתוכנו ההגינות שבין אדם לחברו, המנעימה חyi הציבור ויוצרת אקלים של רעות ואחדה כללית. היה זמן – ונואמים ציוניים היו מתפללים לזכות ולראות בארץ פושעים יהודים ובתי סוהר יהודים. "אידיאל" זה נתקיים במלואו ובשפע. יש לנו בישראל סוחרי שוק שחור, מבירחី מכס, גנבים, שודדים ורוצחים ואנסים ופושעים אחרים מכל המינים. בנידון זה הינו "כל הגויים" – ולא דווקא כמתוקנים שבהם.

בנאמר לעיל לא נתמכו כל התקלות והפגימות במדינת ישראל ובעמיה.

ואף על פי כן –

גנוזים ופועלים בעם זה כוחות מוסריים, מעינות יצירה ומרץ חלוצי שאין למצוא כמוותם אויל' בשום עם אחר בימינו, ואולי לא היו כמוותם בעם ישראל מעולם. מפעלי-הבריאות שקם לפני יסוד המדינה, הקמת המדינה ונצחותתו המופלאים של צבא-הגנה לישראל, היצירה המסועפת והאדירה שבוצעה ומוסיפה להתבצע בשנים המעתות לאחר קום המדינה – לא היו בוגר האפשרות אל מול העצמה המוסרית, החלוצית והיווצרת הגנזהה בעשיי המלאכה, אשר אנשי-מעשה ובעל-יניסיון טענו שנים רבות שהיא מלאכת שווה ובדים, אוטופיה שאינה ניתנת להtagשש, וחולם ריק אשר לא יקום לעולם.

המאורע המכחים ונוראי-הchod של המדינה הצערה היה נצחונו של צה"ל על צבאות ערבית. אל מול נצחון זה הינו נמנית מה מעיל פני הארץ. אבל בלי להקטין במשהו גודלה וערכה של גבורה צה"ל במלחמה-הקוממיות אני חושש להגיד שManufacturer העליה וההתישבות והחינוך והמחקר והפיתוח שנעשו בישראל מאז תום המלחמה ועד היום אינם נופלים בגבורתם המוסרית ובערךם ההיסטורי מהנצחון המופלא של צבאו. לא ארצת הברית של אמריקה, לא אוסטרליה ולא כל מדינה אחרת שקמה בכוח עליה מן החוץ, לא ביצהה בזמן קצר אחרי כיבוש עצמאותה – מה שעשתה ישראל הצעריה, הקטנה והדרלה, בשנים הספורות האלה. המדינות המתוקנות והמשוכללות. מדינות הסקאנдинביות. הראות להיות לנו

ל'ופת בכמה מבנים – הגיעו לשלב זה אחרי עשרות ומאות שנים של קיומ עצמאי ובלי שנטקלו בקשישים ובבנייה המולווים מדינת ישראל כל הימים. ספק אם אף מדינה אחת ביוםינו הספיקה לפעול וליצור בקצב ובתנופה ובמדדים, כאשר הספיקה ישראל בחמש-שש שנים שלאחר מלחמת הקוממיות.

המבחן העליון, 1954, **חוון ודרן**,

כרך חמישי, עמ' 90-92.

אנחנו עם הנטול מסורת של קוממיות מלכיתית. אנו מושלים הרגלים של אחריות לאומית הדנית המציה רק באומה העומדת ברשות עצמה. שירות יובלתי הינו סמכים על שלוchan זרים, גם מבחינה מדינית-משפטית וגם מבחינה כלכלית ותרבותית; וחושים ממלכתיים של הסתמכות על עצמו אין עם קונה בעקב הכרזת עצמאתו.

אין ספק שיש לנו הסוגולה להקנות לעצמנו התכוונות הדרושים לאומה עצמאית. הסתגלנו לחיות בתנאי גולה, פיזור ותלות ולעומוד בפני קשיים איוםים מאות ואלפי שנים, שאולי שום עם אחר לא היה עומד בהם. הסתגלנו לתנאים שהטיילו علينا עוזרים ואוביים, ואין כל יסוד להניח שלא נוכל "להסתגל" לצרכי-עצמאות של עצמנו, ולא נצליח לטפח בתוכנו החושים, הסדרים והרגלים הדרושים למען קוממיותנו הלאומית ולמען ביצוע שליחותנו ההיסטורית – מתוך רצוננו החפשי, ומתוך ראייה בהירה של גורלנו ויעודנו. אולם ח ملي ה"הסתגלות" לעצמאות אינם קלים. אין מוחקים הרגלי-יגלות ממושכת אך ורק על ידי שינוי-מקום – מארץ-נכרכ לארץ-מולדת, ועל ידי שינוי מעמד – מתלות לעצמאות.

יחסים, סדרים והרגלים של העבר הגלותי, העומדים בסתריה לחוי-מדינה ולצריכה הפנימיים והחיצוניים – מוסיפים להתקיים על פי אינרציה גם לאחר הקמת המדינה ונדרשים מאייתנו מאמצים מתמידים לההתאמת הינו למעמדנו החדש, להדיפת הסכנות הרכוכות בקוממיותנו ולמיושם האפשרויות הגדולות, שנפתחו לפניינו. עוד רוחוק היום שבו נשב ועתורתינו בראשנו וננהים מדרור העצמאות. לנו צפוי מאבק ממושך ואורך-טווה. עוד זמן רב נעמוד במערכה עם כוחות עוניים, מקרוב ו מרחוק. ביצוע המשימות הכבידות המוטלות על המדינה אינו עניין לשעה אלא לדור, ואולי לדורות. علينا לעkor מתוכנו כל הנגעים הפנימיים המחלישים מאבקנו ומאמצינו בחזות הפנימית והחיצונית.

פחות מפלגות ופחות מפלגתיות, 1954, **חוון**

ודרן, כרך חמישי, עמ' 135-136.

יש ליהודים סגולות יקרות שאין לעמים אחרים. בלי סגולות אלו לא הינו עומדים ולא הינו מגיעים עד הולם. אבל יש ליהודים גם חסרוןות שאיןם נפוצים בקרב עמים אחרים, ואחד החסרונות זהו כשרוננו להתפלג ולהתפצל.

על היהוד של פלמ"ח, 1948, **בhalbם ישראל**,

עמ' 249.

ריבוי חולני ונלעג של מפלגות בישראל והפרזה במפלגתיות ככל גישה לענייני המדינה והאזור – הם מקור מתמיד של חולשה, בזיזן ומשברים, דוגמה נססת לחינוך האזרה, מכשול למיוזג גליות ולליקוד האומה, מפגע לאחדות מלכנית, סילור דעת הקהל וערעורו. **היסודות הדימוקרטיים במדינה.**

פחות מפלגות ופחות מפלגתיות, 1954, **חzon**
ודרך, כרך חמישי, עמ' 137-138.

אין חקר למפלגות בישראל.

קיים ישראל או קיום התגודדות, 1955, **חzon ודרך**
כרך חמישי, עמ' 148.

ברוב המפלגות בישראל גנווים גרעיני פילוג ופיזול.
שם, עמ' 150.

למרות הפיזול המפלגתי אני בטוח, כי העם בישראל מאוחד בלבו הרבה יותר משנודמה לדברים.

דברי-פירה לעם, 1953, **חzon ודרך**,
כרך חמישי עמ' 15.

גורלנו לשבט ולהסד בכל החזיות ייחתר אך ורק על ידי עצמאותנו. רק אנו, במעשהינו ובמאצינו היוצרים, נבנה מדינת ישראל, נaddir ככוח וערכה, נחזק מעמדה, נבטיח עתידה ונקיים יעודה הגדול, ורק אנו בלבד יקווינו ובחולשותינו נערער המדינה, נוריד כבודה, נהרס אותה ונחריבה, חיללה.

פחות מפלגות ופחות מפלגתיות, 1954, **חzon**
ודרך, כרך חמישי, עמ' 137.

גורלנו יוכרע במאבק הפנימי שבין החיוב והשלילה שבחיינו, בחיי הכלל והפרט, בחיי המדינה והאזור. שם.

הdragga האמיתית והקשה ש策richtת למלא לבנו ביום זה – ובכל הימים – הן לא הצהרות והודעות של מדינאים זרים, אם כי אין להתעלם מהן, אלא הפגמים, הליקויים, הקלקלות והחולשות שבפניהם.

יכריעו מעשינו, 1954, **חzon ודרך**,
כרך חמישי, עמ' 170.

לא מעתים הצללים, ומהם גם צללים כבדים, המיעבים טוהר חיינו ומכתימים את שמו. ונתחייב בנפשנו אם נתעלם מהם או נקל בהם ראש. הגלות, העוני והדלות של גלויות מרודות, חוסר מסורת מלכתייה, התפלגות יתרה, מפלגתיות מופרזת, התעדערות המסורת בטרכם נשתרשו ערכיהם חדשים, חבלי קליטה, השפעת ספרות ועיתונות קולקלת מבוזע ובבפניהם, ריבוי פשעים בקרוב גוער שנטרוקן מכל תוכן רוחני וחברתי ומוסרי, שיטה נפסדת של בחירות יחסיות המסלפת המשטר הדמוקרטי, המטפח התפלגורות מופרזת וחוסר אחריות של סיועות קטנות, ונוטלת למעשה להכريع ולדעת מי מייצג אותו בכנסת – כל אלה הם ליקויים קשים ומריים בישראל הצעריה. ואפשר להוסיף על הרשימה כהנה וכנה. אולם אם נמצאה מלאה הצללים שכחינו – לא יעיבו את האור האדריכל הבוקע ממפעלנו, אם כי אנו עדים רוחקים ממהזו חפצנו גם בשטח קיבוץ גלויות וגם בשאיפה להיות עם סגולה. עצם כושר העמידה של מדינה צעירה וקטנה מול אירופה המרובים, הקרובים והרחוקים, וכושר המעשה הדינמי אשר גילתה בקהלית עולמים, בהפרחת שמנה, בבניין כפרים ובתי חירות, מעבדות ומוסדות מדע, בחינוך כלל ילדי ישראל ועוד – מוכחים על הסגולות המבורכות הגנוות בעמו.

ישראל והתפוצה, 1957, **שנתון ממשלתי**,

תש"ח, עמ' כו-כז.

יש ירושת עבר מעצבה ומחלות שלא נטרפנו עדים מזמן גם במדינת ישראל. הבאנו איתנו מהגולה הרגלי התפלגורות, אנרכיה, חוסר אחריות מלכתייה, חוסר ליכוד לאומי, חוסר הבחנה בין טפל לעיקר, בין ארעי וקבוע.

ישראל אמריקה ומדינת ישראל, 1951, **חוון ודרן**,

כרך שלישי, עמ' 159.

הgalות נתעה בתוכנו אי-אמון לכל שלטון. היינו עם אופוזיציוני, כי לא היינו עם עומד ברשות עצמו.

חנוך מלכתי, 1953, **חוון ודרן**,

כרך רביעי, עמ' 162.

עובדיה המדינה

אין המנגנון הממלכתי שולט בעם – אלא משרותו וממלא את צרכיו באמונה.

חוותנו, 1949, **חzon ודרך**, כרך ראשון, עמ' 177.

כל מה שהמדינה מתקנת יותר – גדולה יותר הנאמנות של פקידיה וגדול האמון והכבוד של העם ל'"שרותתו" הציבוריים. באשר גם החוק וגם המנגנון עושים רצונו של העם ומטפלים בצריכיו הקולקטיביים.

שם.

מן ההכרה שהחוק יישען על רצון העם, והמנגנון הממשלתי יהיה עשה דברו של הציבור.
שם.

פקידות ציבורית הייתה לנו גם בכל ימי גלותנו; היו פרנסים נבחרים ולא נבחרים. גם להסתדרות הציונית הייתה בחמשים השניים האחרונים, ועוד יש לה גם עכשו, פקידות רבת-פעלים שאין להתביס בה. הייתה פקידות בישוב, בהסתדרות, במוסדות ציבוריים ופרטיים, שעשתה את מלאכתה באמונה. עכשו יש לנו ענף חדש ורב ערך: פקידות מדינת ישראל.
כל התכוונות והסגולות שנדרשו לפקידות בכל מקום ובכל זמן – כושר-פעולה, חירות,
נאנות – ידרשו גם לפקידות המדינה, אך אלה בלבד לא יספיקו.
גורלנו ההיסטורי הטיל על מדינת ישראל על כבד שאין דוגמתו בשום מדינה בעולם,
על משולש כבד מנשוא – בטחון, קליטת עליה והתיישבות רבתיה, אשר רק מתוק מאמצים
עלונים נוכל לעמוד בו.

שליש משימות אלו הן אולי למעלה מיכולתנו – אבל הן מתנות את קיומנו, חיורתנו
וגידולנו, ועלינו לבצען אם בוחרים אנו בחיים ובגאלה. בכיצוע זה יבחן דורנו. מה
שאין לעשות בשירה – אפשר לעשות בתנופה חולזית. וכל אחד מאיתנו – במדינה
ובעם – נתבע ליזמה חולזית והתנדבות מתמדת למען נהיה ראויים לשעה הגדולה
בתולדות עמו.

ותביעה זו מכוונת בראש-וראשונה לעושי-דברה הראשונים של המדינה – לעובדי,

הצבאים והازוחים. אף פעם לא נמסר לעובדי הציבור פקדון יקר וגדול כזה – לא בקהלת הכל, לא בהסתדרות הציונית, לא במוסדות היישוב והסתדרות העובדים – כאשר נמסר לידי עובדי המדינה. הנכס הגדול והיקר הזה שנקרה בשם מדינת ישראל, מחייב את עובדיו. מלאה נדרש יותר מאשר עד עכשו מעובדי הציבור. בידיהם הופקדו בטחון המדינה, המפתח לקליטת העולים, פיתוח הארץ ובנינה, שירותי החינוך, הבריאות, הביטוח וכיווץ באלה. בהם גם תלוי כבוד המדינה ויקרא. מה גדולה ועוצמה האחריות!

שם, עמ' 178.

על כל אחד מאיתנו, בין שהוא עובד בשירות צבאי או בשירות אזרחי, להעלות בלי הרף ובלי ליאות את כושר פועלתו, את פרוין עבודתו, את רמת ידיעתו, את מידת-חריצותו, ולשפר את טיב מלאכתו ואיוכותה.

זהו אולץ תביעה קשה וחמורה. אך אין זו תביעה שהממשלה כונתן בעודה תובעת מעובדיה, אלא ההיסטוריה העברית היא התובעת זאת מדורנו. הדור שזכה להיות אחרון לשעבד ורראשון לגאולה.

שם.

עובד המדינה לא יצא ידי חובתו אם רק יהיה נאמן למدينة – ולא יפגוש את האדם החי הפונה אליו כשליח המדינה – באחדה, באהבה.

שם, עמ' 180.

עובד המדינה לא יעשה מלאכתו – בלי אהבת-אדם ואהבת-ישראל.

שם.

עובד המדינה לא יהיה נאמן לשילוחתו אם יראה באיש הפונה לעוזתו והדרctaתו רק אחד המספרים שבכרטיסיה המסודרת שלו – ולא אדם חי על צרכו וסבלו וצרכו החיים, ולא יפגוש אותו ברענות נפשית כאילו זהו המקרה היחיד שעליו לטפל בו, ומתוך הבנה מעמיקה במצובו ובמצבירו, גם כשהוא בא בתביעות בלתי מוצדקות וכבלתי מעשיות.

שם.

לא הכל כשרה גם במנגנון הממשלה. יש להציג ער צער רב על ההתקפות וההאשמות הסיטוניות שניתכו זמן לזמן על עובדי המדינה. ציבור זה בכללו עושה עבודתו באמונה. יודע אני פקיד מדינה וביב-כישرون-ויכולה להיות יכולם להשתכר בנקל פיז-כמה בעבודות- חזז, והם עושים מלאכתם הקשה והיקרה בפקידות מתוק הכרת חובה – וגם מתוך ראיית כוות לעצם – להשתתף בעיצוב בגינה של מדינת ישראל שהוטלו עליה משימות היסטוריות גדולות; ופקידים אלה אינם מעטים, והם מצויים בכל משרדי הממשלה ומחוקותיה וגם בין

השופטים והשוטרים, מבלתי להזuir צבא-הגנה לישראל. אולם יש בלי-ספק פקידים שעושים עבודתם מתוך יהירות וזלזול באורח הנזק להם, מתוך רשלנות וחוסר כישرون וידיעת. יש – כפי שאני חושש – מקרים של שחיתות וחבלת. אסור לפקדן עוזן פקידים אלה על כלל עובדי-המדינה. אולם דבר המגנון הממלכתי טוען בלי-ספק בדיקה ותיקון, וגם בשיטה זה יעשו סידורים המכוננים להגברת הייעילות ולהשבחת הנהלת של עובד המדינה ולהנעמת הילכותיו עם הציבור.

על השוק השחור, 1950, **חzon ודרך**,

כרך שני, עמ' 286-287.

עובד המדינה הם בפועל שליטי המדינה, אם כי להלכה הם כפופה למשלה ולחוק. בידם ניתן דבר ביצוע המדינה, בהתקנותם ובמעשייהם תלויים כבוד המדינה, אמון האורת, שalom העם, קיום החוקים.

חוק שירות המדינה, 1953, **חzon ודרך**,

כרך רביעי, עמ' 222.

לא די שהעובד ישרת באמונה את המדינה – ויעשה את מלאכתו מתוך יעילות רבה, חריצות מתמדת, נאמנות שלמה ומאיץ חלוצי. גם מתוך עבדה מסורה כלפי המדינה אין להתעלם אף פעם מהדבר היקר ביותר שעליו עומדת המדינה – האזרוח, האדם החי. עובד המדינה, מן החרחה שיפגש יום יומם בעבודתו למען המדינה עם אנשים חיים, אשר את צרכיהם מספקת המדינה. עובד המדינה נפגש אותו עוד בחוץ לארץ – כשהיהודי מבקש רשות עליה וושאול על אפשרויות קיום ודרכי החיים במולדת. הוא נפגש אותו בנמל, כשההעולה מגיע לחופי המדינה. הוא נפגש אותו במכס ובמחנה; הוא נפגש אותו בקהל ובחנה האימונים, כשההעולה הצעיר מתגיס לא-צא-הגנה לישראל. הוא נפגש אותו בלשכת-העבודה, במשרד-הבריאות, כשההוא מhapus עבודה, עוזרה רפואית, אפשרות התישבות ועוזרה אחרית מאי המדינה והאדם הхи הפונה לעובד המדינה איינו רואה את המדינה כולה – הוא רואה שליח המדינה ועל פיו הוא שופט את המדינה. ועובד המדינה לא יצא ידי חוכמו אם רק יהיה מאמין למדינה – ולא יפגוש את האדם הхи הפונה אליו כשליח המדינה – באחדת, באהבה, מתוך השתפות מלאה ובהנה אינטואיטיבית בכابו, במחסרו, במצוותו, בMRI-שיחו גם בחסרוןוטיו ובליקויו.

מודינת ישראל נבנית על ידי עם דווי, פצוע, מודולר ומשוער וקروع לגוזים, – אין לנו עם אחד. וכל יהודי גונטה להרבות בתביעות מזולתו, והוא סבור שהמדינה היא כל-יכולת ומעלה לספק את כל צרכיו ומיד, בלי לדעת ובלי להתענין אם יש או אין בידי האמצעים והיכולת. ויש שהוא בא בטענות מופרזות ומופרכות, וגם كانوا שאין להן שחר, וכן עושים רבים, לא אחד, והטיפול בתובעים ובטעונים יש שהוא יגע ומיגע, כאוב ומכאיב.

שם, עמ' 180-197.

אין עוד מדינה בעולם, קטנה וגדולה, אשר עיני האנושות כל כך צופיות אליה, – ובין בשנה ובהתנדבות, רבים בדאגה ובחדרה. רבים בידידות ובאהבה, – כאשר צופים אל המדינה הקטנה והמוזפלה הזאת. מהדומות שאנו נעצב למדינה לפני עצמן, לפני העם היהודי, לפני העולם כולו יהיה תלוי כל עתידנו. רבים משתתפים בעיצוב דמות זו, ובין הגורמים המכריעים נמצאים עובדי המדינה. לפיכם ישפט העם את מדינתה כי רק אתם הוא בא ב מגע-ומשא.

לועידת עובדי המדינה, 1953, **חzon ודרך**,

כרך רביעי, עמ' 186-187.

صاحب הכנסת וصاحب הממשלה ודאי שלא אפקית ערכם וחשיבותם של שני המוסדות האלה – הכנסת והממשלה. הם קובעים חוקים וקו המדיניות שלנו, הם מייצגים את העם. אולם מלאכת המדינה יום-יום נעשית לא על ידיהם, אלא על ידי ה"מנגנון" – על ידי עובדי המדינה. רק אלה נפגשים יומיום עם האזרחים, ולפי יעילותו, זריזותו, יושרו, אמונהתו, היליכותיו הנאות, סבר פניו של עובד המדינה ישפט העם את המדינה, הרבה יותר שהוא ישפט אותה על פי לאומי חבריה הכנסת, על-פי החוקים ועל פי החלטות הממשלה והודעתותיה. לגבי האזרח – וצדוק האזרח – העיקר הוא הביצוע, והמבצעים הם עובדי המדינה.

שם, עמ' 217-218.

בכל הגופים המקדומים בארץ אין אולי אף גוף אחד שרובצת עליו אחריות כל כך כבדה כמו על גוף מקצוע של עובדי המדינה.

השלטון במדינה מרכזו בידי נבחרי העם, בידי חברי הכנסת, הם מחוקקים, הם מתווים קווי מדיניותנו, הם ממנים ממשלה, הם מפקחים עליה ועל כל עובדיה. אולם לא החוקים, גם לא הפיקוח ואף לא החלטות הממשלה והוראותיה הם הקובעים. קבע הביצוע היומיומי, והביצוע הוא בידכם, אתם זרוע הביצוע של המדינה ועליכם רוכצת אחריות משנה, גם כלפי הכלל, כלפי האומה, כלפי המדינה, חוקותיה והוראותיה, שתהיינו נאמנים לה ותשרתו אותה באמונה וביעילות, וגם כלפי האזרחים והתושבים במדינה. זה תפקיד קשה, וייתר מזה קשה לעמוד ב מבחן הילכות עם האזרח והותשב הפנה אליכם יום יום, מאשר במילוי צווי המדינה וחוקיה. יש לכם עניין לעם אשר במשך מאות שנים היה נטול עצמאות ואחריות ממלכתיות. יש לכם עניין לעם אשר עדין אינו עם, הוא רק עם בכוח ולא בפועל, עם בתהילך התהווות, שעדרין אין לו שפה משותפת, לא שפת-הדים ולא שפת הנפש; עם שהוא רק מתחילה להתכנס מכל קצות הארץ; עם אשר בגולתו הארכוה והמורה התרגל, ואולי בצדק, להתייחס לכל שלטון בחשד ובאי-אהבה, ובאי-כבוד לחוקים, כי החוקים על פי רוב היו עוניים ומכוונים נגדו. הוא נאלץ היה לעקוף החוק ולהעדירם עליו, לראות בשליחי המדינה אויבים. הרגלים אלה שנולדו ונ התבצרו במשך מאות שנים, אינם נמחים על ידי הכרזה של

הקיםת המדינה. הם אינם נוחים גם בכוח טיטה מתימן או מעירק לישראלי, בכוח מעבר פיזי מגנות למולדת. מעבר זה מההגלי תלות ושבוד, מהרגלים הנרכשים בסביבה עונית, בתוך זרים, להגלי אדריות ממלכתית הכרוכה עצמאוות, – מעבר זה אינו נעשה ביום אחד. והרבה כוחות חינוכיים נצטרך להשקייע בעם זהה למען חנכו להיות עם דואג לאגורלו, אהוב את החוקים שהוחקקים בשמו, לפי רצונו ולמענו, לשאת באמונה בעול הכלל, למען, למען העם ולמען העתיד. המורים, הסופרים, העיתונאים, קציני הצבא והמשטרה שלנו – כולם קרואים ונחבעים לעשות מלאכם קשה זאת.

ואני יודע עוד ציבור אחד, שבידו ניתן המפתח להמוני אזרחים, שבידו להקנות להם אמון, כבוד, ואהבה למולדת, לחנכם לאחריות לאומי, כאשר ניתן הדבר ביזיכם. לא חברי הכנסת ולא שרי הממשלה אלא אתם נגשיהם יום יום עם המוני התושבים. ואין זה מספיק שתמלאו חובתכם לפיק החוק. בזמן הקצוב, באמונה. בהתחנוגותכם כלפי התושבים – תיבנו. עליכם לטפל באנשים אשר עוד לא נתערו בארץ, עוד לא נשתרשו בעצמאותנו, בתרבותנו, באנשים שאינם יודעים עדין לתבوع מעצם, ולעומת זאת הם יודעים לתבוע הרבה מהזולת, וביחור מהמדינה הנראית להם כאילו היא כל-יכולה, והם לא מסתפקים בכך שגם הגיעו להם – אלא טובעים יותר. ועליכם לעשות מלאכה זאת לא רק במידת הדין אלא במידת החסד, לא תملאו שליחותכם אם לא תפעלו כלפי האנשים האלה מתוך אהבה עמוקה לדאגות, לקשיים, לצרות, לפגעים וגם להרגלים הרעים שיש לאנשים הפונים אליכם. אין זו אשמתם האישית; זהה הירושה האורורה של הגלות. מעובד מדינה בישראל בתקופה זו, נדרש הרבה יותר מאשר מעובד מדינה בכל מדינה מותקנת, שיש בה עם מעוררת ומושרש, בעל מסורת, בעל חינוך ממלכתי.

רוב האזרחים בארץ ישפטו את המדינה לא לפיק הנאומים שנואמים בכנסת, לא לפיק החוקים שתציג הממשלה לכנסת ולא לפיק ההוראות שתיתן, אלא לפיק הליכותיכם אתם, לפיק התנהוגותכם. אולי זאת תכיפה יתרה, שלא קל לעמוד בה, אבל זהה האחריות הגדולה של דורנו.

לועידת עובדי המדינה, 1953, **חzon ודרך**,

פרק רביעי, עמ' 185-186.

משטרה

משטרה נקיית-כפיים, יעה ונאמנה היא תנאי ראשון לבטחוננו ושלומנו הפנימי, וערובה לשולטן החוק והסדר המותקן, לשמרת על הזכויות והחובות של כל האזרחים במדינה.

חג העצמאות, 1949, **חzon ודרך**,

פרק ראשון, עמ' 113.

יחסו של הציבור לחוק יבחן, אולי יותר מכל, ביחסו של הציבור לשוטר. היגלה הציבור שלנו כלאי השוטר סירוב, השתמטות, איבה, פחד – או הוקה, ציינותו, אמון ורצון טוב. מובן, הדבר תלוי גם בשוטר. יש לי יסוד להאמין שהמדינה מצליחה לחנן ולארגן משטרת שאינה נופלת בנאמנותה ויעילותה מהמשטרה אשר במדינות המתוינות ביותר. וגם הציבור צריך להתחנן ולראות בשוטר – ידיד, עוזר, שליח הכלל ומבצע החוק.

מהபכת הרוח, 1949, **חzon ודרן**,

כרך ראשון, עמ' 35.

כח

משק וכלכלה

כלכלה אינה מדע מטימטי, אם היא מדע בכלל. הכלכלה תלואה בהרבה גורמים ובצירופי גורמים שמשתנים ומתחלפים בלי-הרכז. ומה שהוא טוב יכול מהר להיות רע, ולהפוך, ונחוצה גמישות וערות מתמדת. דרושה התבוננות מחודשת בתנאי-המציאות ולא התאבות, לא דוגמאות קבועות, לא עקרונות עדרטילאים ועקרם.

דברי תשובה, 1950, **חוון זדרן**,

כרך שני, עמ' 329.

כל משק המוקם בארץ הוא רק לבנה אחת בبنין הארץ. אולם המשק אינו יכול להתקיים רק מתוך החשבון הכללי של בנין הארץ. על המשק שומה להיות חי נושא עצמו, הוא חייב לחיות ולהתקיים בכוחותיו הפנימיים בתחוםי אפשרויות המוגבלות, בהתאם לחוקים הטבעיים במהותו הייחודית. הוא מחייב להיכנע לחוקי הטבע והכלכלה כאילו לא הייתה כלל שאלת התישבות לאומית. כאילו לא הייתה קיימת כלל תנועת פועלים ושאיפה ציונית בעולם. כל מפעל אשר הוקם במחשבה תחיליה לשמש את צרכי התנועה – משוחקם הרינו כפוף למראות של חוק קיומו, ונשמע לצזו של טבעו הפנימי, "המשביר" מוכrho להתנהל על יסודות מסחריים. "יבין" – על פי חוקי הקובלנות.

הסתדרות והmplגאה לאחר האיחוד, 1930,

ממעמד לעם, עמ' צד-צה.

דרך המלך לייצבות משקית היא הרחבת הייצור בכל ענפי המשק הלאומי: חקלאות, חקלאות, בניין, תחבורה בים ובאויר, האדרת התעשייה והעלאת פריון העבודה.

סקירה על פעולות הממשלה, 1949, **חוון זדרן**,

כרך שני עמ' 57.

קיובן גליות ופיתוח הארץ לא יעשו בלי שני טיפוסיה המשקיים שצמחו בארץ בראשית התישבותנו המחודשת: המשק הפרטני הבניי על עבודה שכירה והמשק השיתופי הבניי על עבודה עצמית ועזרה הדידית; אלו זוקקים גם להון הפרטני וגם להון הלאומי, גם ליזמה

הפרטיה וגם ליזמה השיתופית והציבורית. הממשלה מעשה את כל המאמצים הבלתיים בה להأدיר ולהרחב שני טיפוסי משקים אלה ואינה רואה ביניהם כל סתירה וניגוד.

סקירה על פעולות הממשלה, 1949, **חzon ודרן**,
פרק שני, עמ' 59.

טיפול האיכות העליונה נדרש מאננו בכל פינות חיינו, בכל מקצועות העבודה, בכל ענפי משקנו, בכל שירות המדינה והציבור, כל יחס החברה והיחיד, בכל הליכותינו, מעשינו וצדיננו; בחקלאות, בחירות, בבנייה, בחינוך, בספרות, באמנות, בחיה הצבאית ובחיה האזרחים, במימי חול ובימי חג, באهلנו ובצאננו.

והרפואה העברית, 1950, **חzon ודרן**,
פרק שני, עמ' 224.

מדינת ישראל אינה מדינה קפיטליסטית; פחות ממחצית העובדים במשק הקפיטליסטי. אבל המדינה הזאת אינה גם מדינה סוציאליסטית, כי מדינה זו קיימת – והממשלה תעודד ותגביר – יזמה פרטית ומשק פרטיה הבוני על הון פרטיו ועל עבודה שכירה.

הקידוב בהלבשה והנעלה, 1950, **חzon ודרן**,
פרק שני, עמ' 245.

אנו נתבעים להשקיע מיטב מרצנו, כוחנו ואמצעינו בכיצורו ובהרחבתו של המסד המשקי אשר עליו עומד כל בנינו הממלכתי ובו תלואה עצמאיתנו והגשمت חזוננו ההיסטורי.

הגברת הייצור ותפקת העבודה, 1952, **חzon ודרן**,
פרק שלישי, עמ' 319.

יזמה

אין לנו מאמינים בתכנון כולל, אין לנו מאמינים במשטר טוטליטרי בכלכלת ובחברה. אנו רואים כר נרחב ליזמה האישית, של יחידים, של חברות, של קיבוצים. אנו רואים כר נרחב להון הפרטី בכל ענפי התעשייה. ובכמה מענפי החקלאות, התעשייה והבנייה.

ליהדות אמריקה, 1950, **חzon ודרן**,
פרק שלישי, עמ' 364.

אין לנו מאמינים שברכת היזמה נתונה רק לאילוי הזהב.

דרכו במדינה, 1951, **חzon ודרן**,
פרק שלישי, עמ' 131.

אמונתנו ביזמה היוצרת של האדם – של כל האדם – אינה שוללת ערך ההון, או מתעלמת ממנו, להיפך: אنسינו גם יודעים לנחל עסק ולצבור הון, ודילוי-המעש יש להם יסוד לקנה ביזמה המבורכת של "תנובה" ו"סולל בונה" ובכשורתם לנחל עסקים גדולים ומורכבים ולהגדיל הרווח הציבורי.

שם.

תנוועתנו ומשטרנו אומרים לכל יהודי הבא ארץ: יוזם ויצור, יוזם ועובד, יוזם ובנה, בין אם יש לך אמצעים, בין אם אין לך – יש ברכה בכל יזמה יוצרת. שם, עמ' 132.

אין לנו מתנגדים להון הפרטוי. רוצחים לנו שככל היהודים יבואו לאرض וישקיעו בה כל אשר להם. אולם ההון הפרטוי צריך להיות שמש להגשמה הציונית – זאת אומרת להגדלת היישוב העובד העברי בארץ; כל הון פרטוי אשר יפתח בארץ אפשרויות עבודה חדשות לייהודים וירחיב את קליטת המונימ העברים – ברוך יהיה.

לכתנו אל הסוכנות, 1929, **ממwand לעם**, עמ' רנו.

יש בקרבנו אנשים לא-מעטם הסבורים שה"יזמה הפרטית" כשהיא לבדה, ככלומר אהבת-הכצע, תעשה כל המלאכה, והרי הם רוצחים להעמיד כל עתידינו על בסיס היזמה הפרטית; הללו מתחייבים בנפש המדינה והאומה. בכוח אהבת הבצע בלבד – ומשמעותה האמיתית של יזמה פרטית אינה אלא זו, – אפשר להקים לכל היוטר קرتגה עברית. אבל זו לא תתקיים אפילו לאורך הזמן שנתקיימה קרטגה (קרת-חדשה) הכנעניית.

השליחות והפעל, 1954, **חוון ודורך**, כרך חמישי,

עמ' 228.

היזמה הפרטית, האינטראס הפרטוי והון הפרטוי הם בעלי ספק גורם חשוב ורכבי-אונים לבניין הארץ. הם כבר עשו הרבה בהקמת היישוב ועוד נתכונו להם עלילות גדולות בהגשמה הציונית. זה כוחה של ארץ ישראל וזהי כוחה של הציונות ששתייהן פוננות לא רק לאינטראס הלאומי ולרצון הקיבוצי של הכלל היהודי, אלא גם לאינטראס הפרטוי ולתועלתו האישית של היחיד היהודי.

הון לאומי ופרסי, 1933, **משמרות**, עמ' רב.

מי שראה העם בארץ אך ורק במשמעותה המרכסיסטית כביבול של חלוקה לשני מעמדות – בורגנות ופובלטוריון – חי בעולם הדמיון של נסחאות שאין להן כל זיקה למציאות חיינו. ספק אם המעד העובד בארץ חל עליו המונח המרכסיסטי של הפובליטריון. פועליו ישראל יצרו לעצםם בעוזרת העם משקי חקלאות, חרושת, מלאכה ותחרורה ימית

כאשר אין לשום מעמד פועלם בעולם. מדינת ישראל אינה סוציאליסטית, אבל היא אינה קפיטליסטית. יש במדינה מושקים קפיטליסטיים, ועלינו לעורר זרם הון פרטני ויוזמו הпродוקטיבית ועלינו לשകוד על הצלה ההון היהודי בגולה. אבל יש במדינה גם מושקים פועליים, ויש בה גם מושקים ממלכתיים. רוב העובדים השכירים, למעט משבעים אחוי, הם עובדי משק המדינה או עובדי הסתדרות. הסתדרות העובדים אינה הסתדרות של פועלים שכירים בלבד, כתנועה המקצועית בשאר הארץ. בתוכה מאוגדים מתושבים חקלאים, שבידם רוב האדמה המעובדת במדינה, קואופרטיבים של תחבורה – שבידם כמעט כל התחבורה העירונית ובין-עירונית, קואופרטיבים יצירניים ביבשה ובים, מפעלי חרושת גדולים, השיכים לסליל-בונה, לתנובה והמשbir; הרכבת, מפעלי החשמל, יסודות וруд – הם מושקי המדינה.

הרकמה המשקית והחברתית בארץ היא יחידה במינה ואין להכניסה למיתת-סdom של הגדרות סוציאולוגיות שצמחו במצבות שונות לגמרי.

הסתדרות במדינה, 1956, עמ' 32-33.

תכנון ממלכתי והון פרטני

(מדיניותה הכלכלית של הממשלה)

המדינה הצעירה והקטנה שלנו נתבעת לקלוט רכבות ומאות אלף-יעולים בזמן הקצר ביותר, ולשכנים, לפרנסם בעבודה, ולהשרישם במשק החקלאי והחרשת, במלאכה ובבנייה, במסחר ובכל משלויח-יד. דבר זה לא יעשה במשטר של כל הישראל עניינו יעשה. שם שלא יעשה במשטר טוטלטרי. המעשה הגדול, הכבד המוטל על מדינת-ישראל – קליטת עלייה רבתית במגדים וחכמים ובקצץ מהיר – לא יבוצע בעלי תכנון מלכתי מצד אחד, ובלי יוזמה פרטית מצד שני. אין סתירה בין שני אלה – אם טובת הכלל לניגד עניינו, גם לפני קום המדינה הלהקה יצרתנו המשקית בשני אפיקים: באפיק ההון הפרטני והיזמה הפרטית, ובAFXיק ההון הלאומי והיזמה הקיבוצית והקואופרטיבית. ולא מקרה היה הדבר. בנין ארץ נשמה והזרת הלאומי והיזמה הקיבוצית והקואופרטיבית. עם מפוזר ומפוזר למולדת, לאחר שנגמר בנכדר מקורות-היצירה הראשוניים – איןנו העשא רק מתוך מניע-ירוחה, אלא נזקק ליזמה ולמסירות חלוצית ולהשקעת הון לאומי שאין עמו כל רוחה מסחרי. בלי הון לאומי ובלי יוזמה חלוצית זו – לא היינו בונים רוב ישובינו החקלאיים וגם לא היינו מקים כמה מפעלי הבניין והחרושת הגדולים בארץ. מאידך-גיסא לא היינו קולטים העליה המתרחבת ולא היינו בונים רובה של תעשייתנו בלי ההון הפרטני ובלי היזמה הפרטית.

עם הקמת המדינה אנו זוקקים לשני כוחות אלה ביחס שאחת ובהיקף יותר גדול. תקופת החלוציות לא חלפה עם הקמת המדינה – ואדרבה. היקפה ויודעה גדרו פיזכמה עצשו, כשההאדמה היא בידיינו, ושער הארץ פתוחים לרוחה, ועלינו להעלות לא מאות ואלפים,

אלא ובבות ומאות אלפיים כל שנה, ועלינו לבנות לא נקודות בודדות – אלא עשרה ומאות נקודות בכל שנה. כל ראייה חד-צדדית תהיה עצהו בעוכרינו וכל ניסיון לעמוד על רגל אחת – יכשל.

עם קום הממשלה הזאת – הממשלה הנבחרת הראשונה, במדינת ישראל, הcronono שבמרכזו פועלתו תעמוד "תוכנית פיתוח וקליטה לארבע שנים שתאה מכונת להכפלת היישוב במדינה על ידי עליה המונית ופיתוח אינטנסיבי של הארץ על יסוד כלכלת מתוכננת שמשמעותה היא – בין השאר: א) עידוד ההון הפרטני ואימוץ היוזמה הפרטנית והקוואופרטטיבית בכפר ובעיר, הקלות מיוחדות לשיקעות-הון פרודוקטיביות המסיעות לפיתוח מהיר ויעיל של גני הארץ ואפשריותה הכלכלית, הקלות להעברות הון היהודי מגולה". ב) "שקייה על פיתוח משק-עבודה בכפר ובעיר ועל הרחבת ההתיישבות והקוואופרטציה העובדת לכל צורתייהן, מתוך שמידת חופש הגדרה עצמית בתחום צורת-ח'ים בהתיישבות". ג) "הגהות ושחרורים במסים ובמכס לעידוד השקעות פרטניות וקוואופרטטיביות במפעלי פיתוח, בחקלאות. בבניין, בחירות ובכמאות, במיוחד בשטחים שוממים וועובים".

אללה han הנחות-היסוד של מדיניותה הכלכלית של הממשלה – ומדובר זו לא תסוד הממשלה ימינה או שמאללה – עד אשר תבצע את מלאכתה שהטילה עליו הכנסת. כל מי שראה לפניו את טובת הארץ כולה, ובמיוחד את צרכי קליטת העליה – אינו יכול לדאות בצורת-עין לא פעולות ההון הפרטני ויוזמתו ולא פעולות התכנון הממשלה. בלי פעולה מתוכננת ובלי פיקוח לא נוריד יוקר החיים והמחירים המנופחים, – שהם יותר מכל גורם אחר חוסמים הדרך לזרם ההון – ולא נספק צרכי העליה. בשיכון עולים ובהתישבות חקלאית לא ניעגן להון הפרטני – כשם שבמפעלי חירות, בניין ופיתוח אחרים – לא נצליח בili עוזרת ההון הפרטני.

לא זה מול זה – אלא זה ליד זה. הון פרטני בלבד יזמה ממלכתי ותכנון ממלכתי והון לאומי.

ליזמה בונה, 1949, **חוון ודרן**, כרך ראשון, עמ' 256-255.

עצמות כלכלית

שם עצמות כלכלית לא תיתכן – אם הארץ לא תיבנה.

התוכנית הכלכלית החדשה, 1952, **חוון ודרן**,
כרך שלישי, עמ' 311.

עצמות כלכלית. המדינה ודאי שמויפה כאן כגורם ראשי. כוורת הוציא-מ撒חר לעידוד הייצור, עשו הקלות לבניית הון זר, היא מגייסת אמצעים (מלויות, מגביות, שילומים)

לפיתוח הארץ, מכונות האשראי ומחוקקת חוקים להבראה כלכלית. אבל הבעיה הראשונית לעצמאות כלכלית במדינת ישראל הבנوية כולה על עולמים – היא בעית העברת העולמים למקצועות פרודוקטיביים. למען עצמאותנו הכלכלית אנו וקוקים לשינוי המבנה החברתי הכלכלי של העם. לוגלו סיבות היסטוריות מסוימות היה העם היהודי, בכל ארצות פוזרו, גמול מקורות הייצור הראשוניים והצטמצם בעיקר בתיווך, בחנוונות, במקצועות חפשיים ובמלכויות מועטות. לא יתכן כלל עם עצמאי מבחינה כלכלית, אם רוכבו אנו מורכב מאיכרים ופועלים. אף ישוב היהודי אחד בגולה אין לו רוב של איכרים ופועלים. ובמשל כייחיד של יהודי עיראק או בולגריה, גרמניה או ארצות הברית, כפי שהיו בארץ מוצאים – אי-אפשר לבנות ולקיים מדינה, אלא אך ורק גיטו יהודי בקרוב עם זו. והגיטו הכלכלי היהודי קיים גם בארצות החפשיות והעשירות ביותר. המשכטו כאן היא סטירה יסודית לעצמאות כלכלית. כל עליה המוניה שבאה ותבוא לישראל לא תיקלט ולא תקרב עצמאות הכלכלית בעלי הפניות העולמים לעובדה ולחקלאות. תמורה עמוקה זו במבנה הכלכלי – לא תיעשה אך ורק על ידי גזירה. היא זקופה להתקנבות חלוצית ולשינויים-ערכיים; יש צורך מוסרי והיסטורי להעלות ערכי העבודה והחקלאות בעיני העם והנوعר. זהו לא רק צורך לאומי, אלא הכרה לאומי-חונית. ואין מעלים ערכיהם ברכבים ובהטפה, אלא במשמעותם. לא לחינם קבוע היסוד החינוך הממלכתי ה�建ה חלוצית ואמון לעובדה כאחת המטרות היסודות של חינוך הדור הצעיר. ה�建ה חלוצית אינה אלא אמצעי, המטרה היא הגשמה חלוצית. רק בהיות הנוער הטוב והנאמן ביותר למופת חי בעיני העם – יעללה כבוד העבודה והחקלאות בעיני רכבים. ואין צורך להוסיף שעבודה וחקלאות פירושן עבודה וחקלאות מעולות, ייעילות, בעלות תפוקה ופריזן גבויים. ושוב – רק המופת החי של עבודה משובחת וחקלאות משוכלתת יחנק העם העובד.

השליחות והפעלת, 1954, **חנן ודרן**,
כרך חמישי, עמ' 227.

יצור ופריזן העבודה

חוית העבודה והמשק והיצור – היא חוות החזיות של המדינה.
הגברת הייצור ותפקות העבודה, 1952, **חנן ודרן**,
כרך שלישי, עמ' 324.

עם הקמת המדינה נפתחה לחולין בעית עבודה עברית – אבל המאבק על עבודה לא נסתומים. הוא אולי רק מתחילה. רוב העולמים לא היו מתפרנסים מעובדה בארץם. גם רכבים מהפועלים הוותיקים אין להם הכרה להישאר פועלים. ובכל מאבק רעוני, מוסרי ומלכתי להרמת ערך העבודה בעם, גם עבודה גופנית וגם עבודה רוחנית, במקומות תיווך,

רוכלוות ומסחר, או גם פרנסות גרוועות מלאה – ובלי נקיית אמצעים על ידי המדינה, ההסתדרות והגופים ההתישbowתיים להגדיל מספר העובדים הייצרניים על חשבון השירותים והתיווכים היתרים, תגדל הנטיה בעם לעזיבת העבודה.

שם, עמ' 29.

המעבר של היהודי הגולן מאות שנים מעבודה ומאדמה – לעבודת אדמה ולעמל כפיים במולדתם, – הייתה מההפקה העמוקה, הקשה והפוריה ביותר שנתחוללה בשלוות הדורות האחرونנים בארץ. רק בזכות מההפקה זו נתעצם היישוב בארץ וחודשה ריבונות ישראל. ריבונות זו לא תתקיים – אם מהפקת זו לא תתמיד ולא תגבר חיללים במדינה, יותר מכל הסכנות החיצונית המאיימות על קיומנו, צפוי לנו הרס פנימי אם המיעינות הפנימיים, המוסריים והחברתיים, שמהפקה יוצרת זו שאבה מהם כוחה – יסתתרמו וייבשו.

ההסתדרות במדינה, 1956, עמ' 25-26.

בעם העובר בציון צפונים אוצרות רבים ועשיריהם של גבורה ותושיה המחייבים עדין לתיקונם ולמיושם.

יש לאל ידנו לעבודה בשדה ובסדנא, באניה ובמטוס, במשרד ובמעבדה, בבית הספר ובמחנה הצבא – כתובים וכמשובחים שכאותם העולם; ואנו מסוגלים ומשום כך אנו נתבעים, להעלות תפוקתعمالנו ופרינונו עדשיא היכולות; כי רק בעבודה משוכלת נקיים בטחוננו המדייני ועצמותנו הכלכלית. רק טיב עבדתנו, כמותה ואיכותה העלינה, יבטיחו לנו הנצחון בחזית המכדרעת.

יש לאל ידנו, – הוכחנו זאת בשלושת הדורות בדוגמאות מפוארות – להפריח המדבר ולישב השמה. ואין עוד גדול לדורנו מאשר מפעיל בראשית זה של חלוצי התישbowות; ממייסדי פתח-תקווה ועד המעפילים הנועזים בערובות-הנגב.

דברי-פירה לעם, 1953, חזון ודרך,

פרק חמישי, עמ' 16-17.

ההיסטוריה העמidea אוננו לפני מאבק אשר לא יפסק אף פעם: את המאבק הזה בחרנו לעצמנו בשמחה, ונעשה אותו כל עוד נחיה עלי אדמות, זהו המאבק של האדם עם הטבע. הראשונים שבאו לארץ נפגשו לא רק בכדוריו אויב – הם נתקלו גם בפגיעה הטבע, בחולות של דראשון-לציאון, בעזובה של גdot-הירקון, בקדחת של אדמת חרדה, בטרשים של זכרון-יעקב. הם היו צריכים להלחם בלי הרף בקשי הטבע; שומה הייתה עליהם להפוך חולות, ביצות וטרשים לארץ פוריה, לארץ שمفירות את עובדייה. מאבק זה לא נפסק עד היום והוא לא יפסיק. כי זה יעדנו עלי אדמות לכבוש אתני הטבע, להשתלט על אוצרותיו, לחדור לסודותיו, לסגור ולהתאים לצרכינו, לרוחות האדם, להתעלותו, להאדרת יוכלו, לצרכי הכלל, לבטחן האומה, עצמאותה, תרבותה, שלומה. וזה מאבק שיש לקבלו באהבה ויש

לחנוך דורות לקראותו. זהו מאבק ויעוד חייו של אדם על כיבוש איטני הטבע. ייבשו ביצות, הפרינו חולות, הפרחנו טrhsים והשקיינו השממה. ויעוד הדרך רבה.

בפתחית כביש סדום, 1953, **חzon ודרך**,

כרך רביעי, עמ' 189-188.

אין דבר חשוב עכשו לככללה הישראלית מהגברת כוח הייצור שלנו. בכושר זה תלוי בטחוננו, קיומנו הכלכלי ועצמותנו; בו תלוי קיובן גלויות.

משמעות של פשרה, 1951, **חzon ודרך**,

כרך שלישי, עמ' 53.

במרכז יעדיה של מדינת ישראל אנו רואים קיובן גלויות ומיוזגן, אבל המדינה ת מלא יהודה זה אך ורק אם בתוכה ישלוט מושטר של ייצור. רק בכוח יוזמתנו היוצרת בכל גילוייה במשק ובשירותים הממלכתיים, רק בכוח התפוקה המוגברת שלabajתנו היילה בחקלאות ובחירות, בבנייה ובחבורה, ממשרד ובאולפן, נגיע לעצמות כלכליות.

הממשלה החדשה ותוכננה, 1951, **חzon ודרך**,

כרך שלישי עמ' 212.

המשק יתן לנו – מה שנכניס בתוכו.

דריכנו במדינה, 1951, **חzon ודרך**,

כרך שלישי, עמ' 125.

מכלי שנעללה פריון העבודה, – לא על ידי שיטת הזעה, אלא בהתקנת תנאים יעילים לעבודה, בשיכולו הצדוי, בהזלת האדמיניסטרציה ויעולה – לא נקים משקנו ובתחוננו.

התכנית הכלכלית החדשה, 1951, **חzon ודרך**, כרך

שלישי, עמ' 30.

הגדלת הייצור היא תפקיד קבוע, מתמיד ועליו של העם העובד, המתנה לא רק התגברותנו על מצוקה חולפת, אלא שבו תלוי כל יעדנו ועתידנו – וביצוע חזון גאותנו הלאומית והחברתית.

הגברת הייצור ותפקיד העבודה, 1952, **חzon ודרך**,

כרך שלישי, עמ' 318.

הממשלה רואה חובה לעצמה להגיד לכל הציבור בלי יוצא מן הכלל: עליכם לעבוד יותר טוב, לנוהל משק יותר טוב. עליכם ליעיל גם המינהל וגם העבודה וגם השירותים. ויעילות

זו אינה תלואה דזוקא בהיקף בית-החוות והמלאה. בעלי-מלאה או בעל-תעשיה ועיר מסוגל לעבוד ביעילות גדולה יותר ולהוציא תוצרת מושבחת יותר מבבעל-תעשייה גדול אם הוא רוצה בכך. לא גודל המפעל קובע היעילות והטיב, וכל החוגים והסוגים נתבעים להגברת הייעילות בעבודתם, במשקם, בשירותם, כי טובתו ורווחתו של כל פרט בתוכנו תלויים בטובתו וברוחתו של הכלל.

התכוית הכלכליות החדש, 1952, חזון ודרך,

פרק שלישי, עמ' 314.

בשעה זו עליינו להגיד בנשימה אחת – צמצום התצרוכות והגברת הייצור; אבל העם העובד רואה לפני צרכי השעה במסגרת צרכיו ההיסטוריים, ועליו להבחן בין צורך ומני וחולף, ובין צורך קבוע ושריר. הצמצום הוא צורך השעה, לא כן הייצור, בו תלוינו הקרוב והרחוק; והתביעה להגברת הייצור מופנית לכל הוגי העם העובד – העובד בעיר ובכפר, בעמל-כפים ובעבדות-ירוח, לפועל השכיר ולעובד העצמאי, ואל יפחיד מישחו את הפועלים השכירים בסקטור הקאפטיליסטי שהכוונה היא להעשיר בעלי ההון וה תעשייה הפרטיים. גם הפועל השכיר במדינת ישראל אינו מסכן, נחות-דרגה וחסר-ישע, ויש לו הסתירות רבת-אוניות העומדת לימינו, ויש מדינת ישראל הנשענת על העם העובד – אשר לא תשלים עם קיפוחו.

הגברת הייצור והתפוקה והגדלת פרוין עבודה תכיא ברقتה למדינה כולה ולכל איש בישראל.

בהתעדות חלוצית של העם העובד על הרחבת הייצור והרמת התפוקה בחקלאות, בחירות, בינוי, בימאות ובשירותים – נצא למרחך, וניצור רמת חיים גבוהה ותרבות עשירה שתעשה מדינת ישראל לתלפיות של כל העם היהודי ותכשיר התנאים לעיצוב חברת-עובדים מופתית, אשר תהיה גם אור לגויים.

הגברת הייצור ותפוקת העבודה, 1952, חזון ודרך,

פרק שלישי, עמ' 326-327.

עודף היבוא על הייצוא בחלוקת הגודל הוא מוכחה וייש בו ברכה. ארץ של עלייה ופיתוח העומדת בראשית בניינה, מן ההכרח שהיא זקופה למכונות וחומרי גלם מן החוץ להגדיל ולפתח כושרי-ייצורה, וכל עורך יבוא, בין שזה יבוא הון ובין שזה יבוא מכשדים, מכונות וחומר-галם לייצור, מרוחיב יכלתה הכלכלית של הארץ. אולם חלק גדול של היבוא (או של ההון) אינו בא אלא לסתום הפרץ הרחב הקיים בין הצריכה המתפשטת שלנו ובין הייצור המפגר, כי אנו מייצרים הרבה פחות מאשרנו צריכים. גרעון זה יש בו סכנה חמורה לקיומנו החומירי, המדיני והמוסרי. ואנו נתבעים לעשות מאמץ מתמיד ונאמן להרחבת הייצור בחקלאות ובחירות, להעלות פרוין העבודה בכל ענפי המשק, להבטיח אספקת מזון לישוב הגדל והולך, מפרי אדמותנו ומתוצרת עמלנו אנו, להכשיר משקנו בכפר

ובעיר, למכור לארצות חוץ לא פחות מאשר קונים מהן לتزרכותנו הפנימית, ולהגיע לידי עצמות כלכליות בהקדם האפשרי. לא יהיה ערך ותוקף לעצמותנו המדינית, וספק אם תתקיים לאורך ימים, אם לא נדע להבטיח לעצמנו עצמות כלכלית, אם לא נצליח לייצר יותר מאשר צורכים, אם לא נוכל לעבוד ולנהל משק כטובי ובמוכשרים ביותר בעמי תבל.

במידה שהחזית הצבאית הכרעה גורלנו בשנה הראשונה להקמת המדינה, באוטה מידה תכريع בשנים הקרובות החזית הכלכלית, – חזית הייצור והעבודה. – את מעמדנו הבינלאומי. ואולי את עצם קיומו הפיזי.

ליום העצמאות החמישי, 1953, חזון זדרן,

כרך רביעי, עמ' 209-210.

לקח קרתגה

יש לך אiom אחד בהיסטוריה העולמית. כל מי שלמד תולדות רומי זוכר את הפרק הדרמטי שנקרה בשם המלחמה הפונית. בלשונו ראי להגדיר המלחמה הכנענית. היה מצביtin גדול, מגוען קרוב לערבים הקדמוניים. היה לו שם עברי ותואר עברי: חניבעל, השופט מקרת חדשת (קרתגה). זה היה אחד הממצביtin הגודלים בתולדות העמים, ואולי הגדל שבhem, והוא עמד בקשרי מלחמה את רומי העירה. והוא הראה נפלאות במלחמה. הוא עמד בראש צבא שכירים, בני עמים וגוזעים שונים, והוא הוליך אותם מאפריקה הצפונית, לאייטליה, דרך הררי-אלף וחדר לב איטליה ועשה שמות במחנה הרומיים. נגדו עמד צבא רומי גדול, גדול אשר לו, והוא הנחילים מפלחה אחרי מפללה. אבל לא עמדה לחניבעל כל גבורתו וכל גאונותו הצבאית והמלכתית – כי הוא היה לא רק מצביה גאוני, אלא גם איש מלכה גאוני. והוא הוכרע ונפל לבסוף אם כי נגדו עמדו גנרים בינוין מהוסרי כישראל. הבינוין הרומיית ניצחה את הגאנות הכנענית. כי קרתגה הייתה מדינת-עיר, ורומי הייתה מדינת-כפר ובהתקבות הנואשת שבין עס-עיר ובין עס-כפר ניצח עס-הכפר. וכל עשרה המסחרי של קרתגה וכל הגאון של גדול מצביה לא הועילו. גבורת חניבעל נשברה במלחמה העקשנית של איכרי רומי. איכרים אלה לא נרתעו מההפלות הקשות שנחלו זו אחר זו – כל היו מעורדים בקרקע ומחוברים לאדמתם. והם התגברו על קרתגה ומהו אותה מעל פני הארץ מבלי השair לה שריד ופליט.

פעולתנו ודרךנו, 1935, **משמרות**, עמ' שלב-שלג.

חקלאות

כל עליה גדולה שלא באה אליה גאות קרקע רחבה ואחיזות חקלאית רחבה – כורה תהום בינו לבין קיום לאומי בריא ועתיד לאומי מובטח. מידת-זרת בהתיישבות חקלאית בשעה של עליה רחבה היא הרת אסון וחורבן.

גורמי הציוויליזציה ותקידיה בשעה זו, 1938,

משמרות, עמ' שלר.

אין המדינה יכולה לגוזר על אזרחיה דוקא התישבות חקלאית, להכשיר את הנוער, כל הנוער, בני הארץ ומיעוטים, להתיישבות חוצית על הקרקע; על המדינה לעודד ולטפח התנווה החלוצית למילוי תפקידיה בהתישבות ובכיבושי הים והאורן; חובת הכשרה חקלאית לכל נער ונערה תשמש מגוף אידיר-אוננס להסתערות חוצית בהתישבות. ההתיישבות בעלייה היא תנאי מוקדם לבתוחן. אין מן הצורך להציג שוב התפקיד החינוני שמילאו המשקים במהלך חירותנו: בעמק הירדן, בגוש-עציון, בנגב, בהרי ירושלים. לבתוחוננו בעתיד ידרשו משקים יותר – ובשיטחים חדשים.

דברי תשובה, 1949, **חוון ודרן**,

כרך ראשון, עמ' 236.

מדינה זו לא תיכונן אם רק עשרה אחוזים של אדמות יעבדו, ורוב מזונותיה יוכאו מן החוץ, ובבולותיה הארוכים יהיו שוממים וריקים מאדם. לא רק בטחוננו הפוליטי והצבאי אלא קיומו הפיזי מחייב אותנו לדאוג לכך שבזמן הקצר ביותר נוכל להוציא מן האדמה כל המזון ההכרחי לאדם ולבמה ולעוף, כי אין לנו ערכוה שביום משבר לא ניתן מכל העולם, גם דרך הים, כמו שאנו מנותקים עכשו דרכ היבשה. הספקה עצמית של מזון – ירקות, פירות, חלב, ביצים, לחם, דגים ובשר לאנשים ומספוא לבעלי-החיים, היא שאלת חיינו וקיומנו. בדבר זה איןנו בשמיים. הטבע הענק לנו שפע של שמש ומים. ברכה טבעית זו הולכת עכשו ומתבזבזה. הקמתה-המדינה וכיבושי צבא-הגנה-ישראל נתנה לנו גם אדמה בשפע.

נאום בפתיחה ועידת מפא"י, **חוון ודרן**,

כרך שני, עמ' 259.

נטיעת עצים

עלינו לנטווע מאה אלף רבעות עצים, על שטח של 5 מיליון דונם, רביע משטח המדינה. עלינו לעטוף בעצים כל הרי הארץ ומדרונותיהם, כל הגבעות ואדמות הטרשים שלא יצליחו לעיבוד

חקלאי, חולות עמוק החווף, ערבות הנגב מזוחה ודרומה מבאר שבע. זאת אומرت, כל ארץ אדום והערבה עד אילת. עליינו לנטו גם מטבחן, לאורך כל הגבולות, לאורך כל הכבישים והdroכרים והשבילים, סביב בנינים ומיתקנים אזרחיים וצבאיים.

נטיעה זו תפטרו אותנו בהרבה מקומות מביוצרים והסואות שעולים הרבה כסף והם נפסדים עם מרוץ הזמן. לעומת זאת יש יתרון לעצים שהם מתחזקים וגדלים. מטע רב זה גם יסייע לאחד הדברים שבhem תלוי בטחוננו. איננו יכולים להיות תלויים בחוץ לארץ בלבד בחומר גלמי חיוני הדרוש לנו לשיכון, בניין ספרינט, בניין רהיטים, מכשרים, כלים, צרכיו יומיום. הדרך לחוזיאלץ אפשר לסגור בפנינו. העבודה הגדולה הזאת יש לעשות מתוך שיתוף-פעולה בין הממשלה ובין הקוֹן-הקיימת, בין הסתדרויות הנוער ובין מורי ישראל. אנו מכינים בשנה זו זריונות ומשתלות ומדריכי עבודה הדורשים לנטיעה במקומות רחבים בשנת תש"א, עליינו להגיע מראש הזמן לנטיות של חצי מיליון دونם לשנה.

נטיעה זו דרישה בכל פינות הארץ, ובאופן מיוחד היא דרישה לירושלים. ירושלים לא תיבנה רק על ידי הכרזות אטיריות; עליינו לבנות קודם כל את הרי ירושלים. דבר זה יגביר את מעמדנו בעיר הבירה, יחזק מצבנו המשקי, יחזק גם מצבנו הפוליטי והמוסרי, יוצר היישומים שהקימו בפרוזדור, יגביר בטחון ירושלים.

סקירה על פעולות הממשלה, 1949, **חzon ודרך**,

פרק שני, עמ' 53-54.

תעשייה

בלי פיתוח החוץ – לא תיתכן עצמותנו הכלכלית ולא יוכל בטחון המדינה, בלי פיתוח החוץ לא תיקלט העליה ולא נקיים רמת-HIGHים הוגנת ונאה. ואינו צריך להגיד מהו השירות ההיסטורי שעושים ועשוי כל אלה שיש להם יד בפיתוח החוץ בישראל.
שם, 53.

עליינו לשככל ולהרחיב את התעשייה – בצד חריש, בהשבחת טיב התוצרת, לא על ידי שיטת הזעה, אלא על ידי שיפור שיטות הנהלה והעבודה וניתול כיבושי המדע והטכנולוגיה.
כל מעמדנו ורמת-HIGHינו תלויים בכושר העבודה וברמת-התפקה שלנו בכל ענפי המשק.

שדר לעם, 1951, **חzon ודרך**,

פרק שלישי, עמ' 175.

ארצנו יכולה לגדל כל כמות העצים שנצטרך להם בעתיד לצרכי בנין ותעשייה, ועלינו לדאוג בעוד זמן לשחרר הדורות הבאים מתולות בחוץ-ארץ לגבי מצרך חיוני זה – גם מחוץ לברכה הגדולה הצפונה בעצים לגבי הפראת האדמה, הידור פנוי הארץ והשבחתה אקלימיה.

דברי תשובה, 1949, **חzon ודרך**, כרך שני, עמ' 81.

מסחר

היה זמן, שהמסחר היה נחسب למקצוע יהודי מובהק. וודאי לא י策ער איש מכל אם אנו מנסים במולדת לחזור למקורות – לענפי התרבות הראשוניים: עבודת האדמה, דיג, מכירות, תעשייה חקלאית, הימית, עבודת-עוז, ברזל וכדומה. אולם לא נסתהים תפקידו המפרה של המסחר, וכוכנתנו קודם כל למסחר הבינלאומית העברי, אשר יבנה הספנות והתחבורה הימית והאוורית. ואם היומה והתנופה של אנשי המסחר יופנו לכיבוש הים ולפיתוח דרכי החיבור הימי, ויבנו אניות וספינות, וחובלים ומלהיטים יהודים יחצו את מצולות הימים, והדגל המשחררי היהודי יתנופף בכל נגלי העולם – י מלא המסחר היהודי יעד חלווי וכיובשי גדול בתקומתנו.

לייזמה בונה, 1949, **חzon ודרך**,

כרך ראשון, עמ' 256-257.

יוקר החיים ורמת החיים

יוקר החיים חוסם הדרך לזרימת ההון מבחוין, מונע הרחבת התעשייה, מעכבר הבניין והשיכון, כובל ההתישבות, מצמצם האקספורט, מפחית אפשרויות עבודה, מוריד רמתה היחסים של השכבות העממיות, מפרייע לקליטת העליה וסגור למעשה הדרך לעליה נספת. יוקר-היחסים אין להוריד בלי מאיץ קיבוצי ואיישי של החקלאים, פועליו בתי החדרות והבניין, בעלי החروسות והמלאה, הקואופרטיבים ולשכות המסחר והאיגודים המקצועיים – כל אחד בפינטו, במקצועו, במשקיו ובמשרדיו, ולא נוריד יוקר-היחסים על ידי הורדת רמת-היחסים אלא במניעת בזבוז והגברת כוחות הייצור בבניין, בחקלאות, בח:rightosht ובסכל מלאכה.

chg העצמאות, 1949, **חzon ודרך**,

כרך ראשון, עמ' 115.

בל' הعلاמת כושר עבדתו של הפעול, בל' הגברות פריון-העבדודה, בל' חינוך ושבילוֹן מקצועני מכיסיםלי, בל' השבחת טיב העבודה – לא נעה רמת חיינו. ובלי שהפעול ילמד לנוהל משקי בלי שיבין כל תהליכי הייצור, בלי שיסגל לעצמו אחריות על סידור המשק והצלהתו – לא נקים חברה חדשה.

רמת החיים במדינה תהיה תליהה בפריון-העבדודה ובכושר-העבדודה של הפעול – יותר מאשר בכל גורם אחר. נקבל מהמשק רק מה שניתן לנו. יכולת הייצור שלנו תנתנה מעצמה הכלכלי של המדינה, ותפקת-העבדודה תנתנה רמת החיים של הפעול.

השותפות. הcpu, 1949, **חzon ודרך**, כרך ראשון, עמ' 59.

לנו הכרחית רמת-חיים גבוהה אם אנו רוצחים בקיבוץ-גלוויות. עליינו לעשות מדינת ישראל לאבן שואבת, לכוח מושך יהודים לא רק מארצות עניות ומדולדלות. רוב העם היהודי שנשארא לפליטה חי בארצות עשירות ומפותחות, בלבדיהם לא יקום קיבוץ-גלוויות. הם יעלו לארץ לא רק בכוח האידיאולוגיה, ולא רק מתוך השפעת מוסרית, אלא בכוח המושך של חיינו בארץ, בכוחה של עצמאותנו ועشيرות חיינו החברתיים והחמורים. אין אנחנו מתכוונים להתחזרות עם שכניינו בתנאי-חיים ירודים, בעבודה זולה, בהסתפקות במועט. אנו רוצחים להתחזרות בארצות המפותחות והעשיריות ביכולת הייצור וכושר העבודה, בפיתוח המדע והטכניקה, בעצמה האינטלקטואלית ותאמנותית, ברמה הגבוהה של חיינו הרוחניים והחמורים.

אנו נעמוד בחלק זה של העולם רק בתרכות גבוהה. גם את בטחוננו ותרבותנו לא נקיים אלא ביכולת-הייצור מכיסיםלי וברמת-חיים גבוהה, בפריון עבודה גבוהה ובכיבוש-המדינה העליונים. עליינו הגיעו לשיא היכולת היוצרת ולאיכות מעולה בעבודתנו. אחרת לא נבעז את המשימה המוטלת עליינו: קליטת מאות אלפי של עולים והפרחת אותם 20 מיליון הדונים העומדים עכשו לרשوتנו.

המהפכה ההיסטורית עדין בראשיתה, 1949,
חzon ודרך, כרך ראשון, עמ' 153-154.

עם הקמת המדינה נוצר גורם חדש לקיבוץ גלוויות. לא המזוקה בגולה – אלא הרוחה בישראל. לא לחץ חיוני אלא משיכת פנימית: משיכה לחירות, לצירה, לתרבות, לעצמות, לתרבות, לישראל. עליינו למשוך ארצה את היהודי ארץ השווון, החופש והשפע, בעבותות אהבה, בכוח תרבויות-ישראל גבואה ורמת-חיים עליונה, שלא תפול מרמת-החיים שהיהודים האלה הסכינו לה בארצות מגורייהם. ואין זה מן הנמנע. זה תליין אך ורק בנו. זרם הון – תלוי בכמה גורמים חיוניים, העלה את רמת-חיינו תליהה אך ורק בנו. ונוכל להעלות רמת-החיים – אם נדע להעלות את התפקידה של עובדתנו וכושר הייצור של משקנו. המשק יתן לנו – מה שנכenis לתוכו, רמת חיים גבוהה אינה ניתנת על ידי הכרזות ולא על ידי חוקים, ואפילו לא

על ידי ארגון שביותות – אם כי אני מתייחס ואני מתחרط על השבויות שארגוןתי בחיי. השביטה טובה נגד קיפוח, נגד חלוקה לא-צודקת של הכנסה, אבל עצם רמת ההכנסה של המשק נקבעת על ידי רמת התפוקה, פריון-העבודה – הוא המכريع, ופריון-העבודה יסודו לא בהזעה, לא במאזן מיוחד, אלא בצד משוכל, בסידור משקיעיל ובעבודה חרוצה נאמנה.

אמריקה הגיעה לרמת התפוקה הגבוהה ביותר בעולם והוא גם הגיעו לרמת-החיים הגבוהה ביותר בעולם. ואין כל מניעה שגם המהנדסים שלנו והפועל שלנו – גם בחקלאות וגם בחירותם וגם בימאות – לא יוכל להגיע לאותה הרמה שהגיעו אליה באמריקה. אין לנו נופלים בקשרינו מהאומות המושרות ביותר בעולם – ושם דבר לא יכול מאתנו אם הוא לא נבצר מאחרים. עתיד משקנו ותרבותנו הוא ברמת התפוקה ובטיב העבודהנו, הפיזית והרוחנית.

בשני דברים אלה – בגישת העם וברמת התפוקה ופריון-העבודה – תלוי הכל: בטהוננו הצבאי והמדיני, קיבוץ הגלויות ופיתוח הארץ, רמת-החיים הוגנת של אוכלוסינו.

דרךנו במדינה, 1951, **חzon ודרך**,

פרק שלישי, עמ' 125.

לא נבצר מעתנו, מהעם העובד הזה שבנה הארץ עד עכשיו, ומהsegolot הטבעות בארץנו, להגיע לתרבות עשרה ומפותחת ולרמת-החיים אשר לא תיפול מזו של הארץ העשירות והמופתחות ביותר. מעמדה הגיאוגרפי של ארצנו בצומת שלוש יבשות. עמידתה על שני ימים, ים-התיכון וים-טוף, אקלימה המבויר, אוצרותיה הטבעיים, ועל הכל – האוצר העיקרי והראשי שנתרבכה בה – האדם החלוצי, היוזם, رب התנופה היוצרת, נאזר הכוח הדינמי ויודע להשתמש בכל מכשירי המדע והטכניקה – כל אלה פותחים לפניינו אפשרים רחבים ואפשרויות בטוחות. המפתח והעורובה לכך – העם העובד וכושר עבודתו. אין כל סיבה שלא נוכל להעלות פריון העבודה ויעילות המשק שלנו לדוגה הגבוהה ביותר; שלא נוכל להרים התפוקה שלנו לשיאים שבדורנו. עם רמת התפוקה והגדלת פריון העבודה – תעלה רמת-החיינו מעלה. ואם בשעה זו שומה עליינו לחיות חי צנע, אין זה מן הנמנע, שבעתיד, ואולי לא כל כך רחוק, ניצור כאן רמת-החיים מפותחת, גם בשטח החברותי וגם בשטח החומירי, המשקי.

הגברת הייצור ותפוקת העבודה, 1952, **חzon ודרך**

פרק שלישי, עמ' 325.

אני רואה חובה מוסרית להגיד זאת בדברים ברורים ומפורשים: כל ניסיון להעלות רמת החיים עכשו עיר ובמושבה בתוך היישוב הותיק (ואני מוציא מכך כלל פעולים מעטים המשתכנים למטה מן המינימום ההכרחי) – הוא חטא שלא יכול נגד התגוננותנו הצבאית

ונגדר התחתיותינו כלפי העליה החדשת וצרבי ההתיישבות על הגבולות במרחבי הדרות והנגב. בהעלאת רמת החיים בעיר ובמושבה בימים אלה אנו מגדלים את הפער בין היישוב הווותיק ובין העליה החדשת. פער זה מהוosa סכנה חברתית פנימית ובטחונית חיצונית, ועלינו לשකוד על סטימותו ולא על הרחבותו.

ההסתדרות במדינה, 1956, עמ' 45-46.

רמת התפוקה שלנו נמוכה מרמת החיים שלנו, והפער המסוכן הזה מתמלא מתחמיכת היצוניות. הגענו לארץ לרמת חיים גבוהה יותר מזו שבכמה מארצאות אירופה, אבל היא אינה מבוססת על פרי עבודתנו. בלי רמת תפוקה בעבודה שתשרר אותן מחלות היצוניות אנו הורסים הבסיס המוסרי של רעיון העבודה ושל תנועות הפועלים ואנו מעדירים את עצמאותנו וריבונותנו. דיבורינו נגד פרטיטיות וניצול עבודה זרים הם דברי-דרמה ואונאה, כל עוד אנו מעלים רמת חיינו על חשבונו עזרה היצונית.

בלי מאיץ מתמיד, גם של המדינה וגם של ההסתדרות, להעלות רמת-התפוקה של העבודה ולהשכיח טיב התוצרת שלנו, ובלי התנתן רמת החיים ברמת התפוקה, בלי התנתן גודל השכר בגודל התפוקה – אנו מודדים במידרון כלכלי ומוסרי שידחפנו לתהום ההתמוטטות וההרס. עצמאותנו הכלכלית תליה קודם כולן להגדלת תפוקת העבודה ובייעול הנהלת המשק, למען הקנות לתוצרת כושר התחרות בשוק הבינלאומי. בלי יצוא הולך וגדל – אין לנו עתיד כלכלי, והיצוא לא יתכן בעלי הוזלת הייזור. לא הורדת שכר אלא העלאת התפוקה היא המפתח לעצמאות כלכלית, אבל אסור לנו להעלות השכר בלי העלאה מוגברת של התפוקה.

הערך המכريع שהוא למאבק על עבודה עברית לגבי כינון המדינה יש עכשו למאבק על עבודה יعلاה, ככלומר: על רמת התפוקה למען קיום המדינה והעצמאותה.

שם, עמ' 30.

שבר-עבודה והממשלה

שבר-העבודה הוא עניין של ההסתדרות ושל פועלי ארץ ישראל. ממשלה זו אינה לוקחת על עצמה להחשים את הרווח ולהטיל חובה עבודה על כולם ולהנaging משטר סוציאליסטי, ואין זה עסקה של הממשלה ליצב שבר-עבודה, הממשלה תדאוג להוודת יוקר-החיים בלי לפגוע ברמת-החיים של הפועל.

דברי תשובה, 1949, **חזון ודור**,

פרק ראשון, עמ' 160.

סיכום

כל סיוון זר שאינו הכרחי לקליטת העולמים – אין לו כל הצדקה מוסרית וככלכלית, הוא כרכב לישראל, ויש לעקריו מן השורש, ولو גם נctrיך לשם כך לעבד יותר ולהוציא פחרות. עליינו לזכור דברי חכמיינו: "פשות נבלה בשוק – ואל תctrיך לבריות". אם לגבי יחיד כך – לגבי עם שלם על אחת כמה וכמה. עצמאות כלכלית, ככלומר: התפרנסותנו אך ורק מגיע כפינו, היא תנאי ראשון להבראה מוסרית ולעצמאות של אמת.

המבחן העליון, 1954, **חzon DDR**,
פרק חמישי, עמ' 89.

בשעה זו רק הדולרים הזרים עומדים בינוינו ובין הרעב. והדולרים באים ממוקור טהור וטוב. ברוכם – מהעם היהודי החדר לשлом ישראל, במיועטם – מאומה שוחרת שלום וחירות וידידה נאמנה לישראל. אבל לא נוכל להשליך יבנו על דולרים זרים לאורך ימים – ועליינו לעשות מאמץ מוגבר לנצל הירושה הברוכה ביותר שירשנו עם עצמאותנו – אדמה המולדת, שהיא תספק לנו כל המזונות, לאדם ולחי.

הגברת הייצור ותפקידו העבודה, 1952, **חzon DDR**,
פרק שלישי, עמ' 324.

בזבוז, מותרות, רוחים מופרדים וספרות

יש אצלו – למרות דלותנו וצריכינו המרוביים – בזבוז רב הצלבא וגמר במשק הפרטי של עקרת הבית. יש בזבוז רכוש וعمل, כוח-אדם וזמן ללא הכרח ולא תועלת, ויש שימוש במותרות שאינו הולם אותן, ויש רוחים מופרדים וספרות מחלבת העושים שמות במשקנו ובחלק-הרוח של ציבורנו. מניעת הבזבוז והמותרות והrhoות המנופחים הוא צורחינו. ואין איש בארץ – בקרבת הצלבא ובקרבת האזרחים – שאינו יכול ואינו חייב לעזר במניעת הבזבוז והחלבה המשקית, כל קצין מטה וכל מפקד בצלבא חייב לדאוג שלא יתבזבזו חינם כוח-אדם, דלק, צמיג ורכוש צבאי. וכל אזרח ותושב יכול בחמי יומ-יום לסייע למטר צנע, שהוא חובה על מדינה העמוסה על כבד של בטחון ועל עוד יותר כבד של קליטת עולם.

חג העצמאות, 1949, **חzon DDR**,
פרק ראשון, עמ' 115–116.

ספרות מגונה ופושעת זו מעמידה בסכנה את קיום המשק והמטבע שלנו, פוגעת קשה בהמוני העם, משמשת מקור ועידוד לגנבות ומעילות ושחיתות, ומעוררת יסודות המוסר הציבורי. לא עוד יחידים ובודדים, ספרדים מועדים ורודפי-בצע על חשבון הכלל, נגועים

במעשֵׁי-שׂוד ומירמה אלה שקוראים להם בשם הנאה שוק שחור – אלא חוגים וחברים ומתרחבים הם שותפים לעכירה. כי יש לעמוד על אמת פשוטה עגומה זו: לא רק המוכר בשוק השחור, המפקיע המחיר למשך בצעו, אלא גם הקרכן שלו. הקונה, המשלם פי שלושה או חמישה מהמחיר החוקי, – הוא בעצם שותף ועוור למעשה המגונה. ואין לע考ר נגע זה בלי עזרתו הפעילה של הציבור הרחב.

על השוק השחור, 1950, **חוון ודרן**,

כרך שני, עמ' 285.

ספרות נפסדת ופלילית זו פוגעת ביסודות המדינה, באשיות המשק ובצריכים החיים של כל משפחה בישראל. השוק השחור הוא מדרון מסוכן אשר אם לא נפרק אותו מן השורש בעור זמן – הריהו עלול להטיל אותנו לתהום השחיתות המוסרית והאבדון הכלכלי.

שם, עמ' 288.

פיקוח

נדמה לי שפיקוח טוטאליטרי הוא סס-מוות לכל חברה.

תקציב ראש הממשלה, **חוון ודרן**,

כרך רביעי עמ' 239.

פיזור האוכלוסין

התרכזות האוכלוסין בערים מהויה סכנה לעצמותנו הכלכלית ולבתחוננו. אם חיללה תל אביב וסבירתה יישמדו (ובימינו אפשר לעשות זאת בפצצה אחת) – המדינה אבודה. علينا לפזר האוכלוסין על פני כל הארץ, ולהעמיד מאכסימים אפשרי על הקרקע.

השליחות והmphעל, 1954, **חוון ודרן**,

כרך חמישי, עמ' 226.

רק הרגלים גלותיים, נתיות ארייריסטיות, אי-התחשבות עם צרכי הפיתוח והבטחון, בקשת נוחות זולה, וזלזול בשליחות מביאים לידי כך שמהנדסים, מומחי-מים, גיאולוגים, כימאים, ושאר מקצועות חופשיים העסוקים במשרדים המתפלים בפיתוח הנגב, ים המלח ותיכנון ההשקה יושבים לא במקום המעשה – אלא בתל אביב, בחיפה ובירושלים.

שם, עמ' 231.

מסיבות מדיניות, חברתיות ופסיכולוגיות: שלטונו זר, חוסר קרקע, הרגלי עם גלומי, – נתרכו היישוב היהודי ברובו ברצועה צרה על חוף הים ובשולשה כרכים. שני האיזוריהם היחידים במדינה שיש להם רוחב ולא רק אורך – הם הגליל והדרום. בשניהם יש שטחים ריקים מכל יישוב יהודי, ושני שלישיו הארץ בדורות הם שוממים בכלם. לא נגע אף פעם לעצמות כלכליות ולא נקיים בטחוננו אם שטחים אלה לא יאוכלסו ולא יבנו על ידי חקלאות ומלאכה ותעשה יהודית. להלכה כל חלק תנועת הפועלים מכירים כי פיזור האוכלוסין ואיכלוס השטחים הריקים הוא צורך חוני וגורי של המדינה. למעשה עושים הhipp. כל הגופים של ההתיישבות העובדת מקיימים מרכזיהם בתל אביב. מרכזו הסתדרות החקלאית שוכן בתל אביב, כל משק הפועלים הזוקק לבנק הפועלים חייב לבוא בתל אביב. כל הנזרך למוסדות הממשלה חייב לדפק על דלתות המשרדים הממלכתיים בירושלים או בתל אביב. אפילו המשרדים העוסקים בפיתוח הנגב נמצאים בתל אביב. בעיר זו מרכזים כל מוסדות ההסתדרות, וכמובן שפה מופיעים כל עיתוני הפועלים, ופה ובירושלים ובחיפה מרכזים כל הספרים, כל אנשי הרוח, כל טובי המורים והרוופאים וכל מוסדות המדע וכל הוצאות הספרים. רק חלק קטן, מצער, של הנעור החלוצי וחלק ניכר של העולים החדשים הולכים לספר – לגליל ולנגב.

קיימת תנועה ברורה מהעיר אל הכפר ונעשית פעולה מוצחת "מהאהנה להתיישבות". אבל מוסדות הממשלה, ההסתדרות, מפלגות הפועלים והגופים ההתיישbowtiים מצריכים לכלת מהכפר אל העיר. ואם איננו נושאים רעיון פיזור האוכלוסין לשואה – علينا להתחיל מ"פיזור" המוסדות. בניצרת ובבאר שבע, בבית שאן, בצתת צפת ובאיילת צרייכים להימצא מוסדות הממשלה, הסתדרות ו גופים ההתיישbowtiים ומכווני מחקר ומדע, שלא יצריכו גוברי המשקם לכתת וגליהם לתל אביב ולירושלים בכל שבוע לקבל מלאוה, לפניו שטר, להבטיח תקציב ולקבל עצה טכנית ומדעית.

אין כל סיבה מדוע לא תופיע מהدورה דרומית של "דבר" בבאר שבע או באשקלון, ומהدورה צפונית בניצרת או בבית שאן או בצתת. לא כל החומר בא לעיתון בשעה האחרון. ומרחק מtel Aviv לניצרת ולבאר שבע אין יותר ממשי שעתה. ואפשר להעביר שמה בעוד מועד כל החומר העיקרי.

פיזור מוסדות זה מחייב ראשי התנועה ומנהלי המוסדות לעזוב את תל אביב ולהתיישב בצפון ובדרום, ואם מהם נבצר הדבר – איך ידרשו זאת מאחרים?

כט

דת, חוק ומשפט

דת

אנחנו, אנחנו כולם, כל המפלגות בישראל, הבטחנו חופש הדת והמצפון. וודאי שהמדינה לא תפגע בזכותו של כל אחד לחיות על פי עקריו אמונתו. כי המדינה הבטיחה חופש הדת והמצפון – לא רק לאיש הדתי, כי אם לכל אזרח ואזרח. אבל הסמכות שישנה היום למשידר-הרבות אינה נובעת מ"השולchan ערוך" אלא מחוקי המנדט, שמעוצצת-המדינה הקיימת נתנה להם תוקף חוקי במדינת ישראל. המשטר התרבותי העניק לדובנים וכוכיות מלכתיות מסוימות. גם ממשלה המנדט העניקה להם סמכויות כאלה. לפי שעיה נתנו תוקף לכל החוקים התרבותיים וחוקי המנדט, שלא נשתנו במפורש במדינת ישראל. ובתוכם גם לחוק המעניק למשרד-הרבות סמכות ידועה. וכל זמן שהרב פועל בכוח הכנסת – הכנסתת תגיד לו איך עליו לפעול. אם משרד-הרבות והחזית הרתית אינם רוצחים שהכנסת תיתן לרבי הוראות – ולדעתי יש להם זכות בכך – הרי המסקנה המוכרחת היא שהרב יפעיל אך ורק בתוקף הסמכות של ה"שולchan ערוך", והכנסת תבטל ותפרק כל הסמכות הממלכתית שנינתה לו בכוח המדינה. אין אתם יכולים לאחزو החבל בשני וראשיו; ועליכם לבחר בדרך שתאם רציכם ללבת בה: או שהרב לא תהיה לו כל זיקה לחוק המדינה, וגם לא יהיה מסמכות ממלכתית, יפעיל אך ורק בכוח הדין הדתי, והשומע ישמע. והחדר יהדל; או שבשתה מסויים תיענק לו סמכות ממלכתית, ושותרי המדינה יכריחו כל אדם להיזקק לפסק-דין שלו בעניינים מסוימים המפורשים בחוק – ואז המדינה תגיד לו כיצד עליו לפעול, לשופטים, לחברי-הכנסת, קיימים סמכותו הממלכתית, כמו שהוא(AT) ביחס לממשלה, לשופטים, לחברי-הכנסת, לפקידי המדינה, לשוטרים, לצבאו ולכל מי שפועל מטעם המדינה. אין מפלט מברירה זו: או סמכות ממלכתית לפי תנאי המדינה, או חוסר כל זיקה למדינה, אך אין להעלות על הדעת שלדובנים תינתן סמכות ממלכתית שלא תהיה תלולה כלל וכלל בקביעת המדינה.

חוק שווי זכויות האשה, 1951, **חוון ודרן**.

כרך שלישי, עמ' 170.

פירוד הלבבות בענייני אמונה ודת מעמיד שני הצדדים – האדוקים והחופשיים הרוצים בקיום המדינה, בפני ה חובה להבין איש את רעהו, להוקיר וגשותיו והכרתו של כל צד ולהתייחס זה לזה לא רק בסבלנות, אלא בכבוד ובאמון הדדי. נקל לכל צד לרצותם שיכלם יהיו כמוותו; ובמשטר טוטאליטרי עושים זאת בעוזרת אינקיזיציה או דיקטטורה מוחלטת. ישראל היא מדינה דמוקרטית, ולא יתואר קיומה בלי משטר דמוקרטי הבנוי על הירחות והכרעות החפשית של תושביה. יש אדוקים המאמינים בתום לב שיבוא יום והקדוש-ברוך-הוא יטהר לב העם וכל יהודי יהיה מאין וחרד כמהם, ויש חופשיים שבתוים כי הזמן יעשה מה שלא עשה השכל, ובימים יבואו כולם יהיו כמוותם. אין איש יודע מתי יקום פלא זה של אחדות הרעות בהכנת מהות היהדות, והמדינה חייכת לפועל במצבה הקימית, העוללה להאריך הרבה ימים, ושנים אלה דוקא הן המכריעות והקובעות בגורל העם ובעתיד המדינה. ויש לדאות את חילוקי הדרות בשטח הרוחני, ודוקא כאן ההבדלים נוקבים עד התהום, כי הם נוגעים בשורש השורשים מהם יונקים שני הצדדים. ושני הצדדים בטוחים שהם נאמנים למקורות ושורשיהם, כפי שהם מבינים אותם, ואין בית-דין עליון ובבלתי-מושחר שכיריע ביניהם, ואיש מהם לא יקבל הדין, גם אילו היה בית-דין עוני כזה, ועל שניהם לחיות ולבנות יחד את העם ואת המדינה – מבלתי שאחד יכוף דעתו על חברו.

נכח ישראל, 1953, **חzon זדרה**,

כרך רביעי, עמ' 275.

דת ישראל, בניגוד לכל דת אחרת, היא נתע ארצישראלית מובהק וקשורה בקיומה לארץ מוצאה, וחלק גדול מציאותה לא ניתן לקיימן בנכר אלא בארץ, ומiams שנוסדה המדינה ונפתחו שערי הארץ לרוחה לכל היהודי הרוצה לעלות – הרי כל היהודי אדוק עובר יום יום על מצות היהדות ומפיר תורת ישראל בהישארו בגולה.

בן ישראל לגולה, 1954, **חzon זדרה**

כרך חמישי, עמ' 86-87.

לפנינו כמובןו שנה היה העם היהודי בכללו דתי ושומר מסורת. היום יש לנו יהודים דתיים, מסורתיים, לא דתיים ולא מסורתיים. יש מי שמצווע על כך, ויש מי שמקובל זאת כעובדת מוכראת וטבעית. אבל דבר אחד ברור: כולם יהודים ובני עם אחד ודורשוה הבנה הדידית. לא תיתכן כפיה דתית, כשם שלא תיתכן כפיה אנטידתית, אבל אין זה בלבד מספיק. על כולנו לדעת ולהזכיר מסורת העם היהודי, גם אלה שאינם כפופים לה, ואסור לנו להתעלם מהעובדת שבעליה החדשיה יש חלק גדול ליהדות מסורתית, וחובתה של תנועת הפועלים לדאוג לקליטת עלייה זו, להתיישבותה, להשתרשותה בעבודה ובחקלאות – וגם לסייע צרכי הדת שלה. علينا להבין נפשה וצרכיה הרוחניים – גם שרבם מאיתנו ורוחקים מהשופתיהם. זה היה פרק יפה בתולדות הקיבוץ המאוחד כשהעמלו על הקמת פלוגה דתית דוקא: לא מפני שראשי הקיבוץ המאוחד אדוקים בדת, אלא מפני שדאגו לאחדות העם

ולאחדות הפעולים, ורצו למצוא מנגנון אחד לפועלים דתיים ולפועלים חפשיים מתחומי הבתחתה הוא דתי מלא לפועלים הדתיים.

ההסתדרות במדינה, 1956, עמ' 61.

דת ופוליטיקה

יש להזכיר שני דברים: א) מסילוף מהותה של חתת היהודית, ב) מהפיכת הדת למסווה ומונוף במלחמה הפוליטית והמעדרית.

למה אני מתכוון במושג סלף? יש בדת היהודית דברים של ריטואל, כגון כשרות וטרפota, והם חלק אורגני של הדת, והם יקרים לכל מהנה החרדים הרוצחים שכל היהודים ישמרו אותם. אבל אם מהנה זה או באיד-כחו יעמידו בפני המהנה השני – ויש גם מהנה שנייה בישראל לגבי שאלה זו, וזה עובדה – את כל עניין הדת היהודית רק בעין ריטואל דתי, ויתעלם לגמרי מן התוכן המוסרי והאנושי העשיר של היהדות והדת היהודית, מתכני הצדקה, היושר ואהבת הבריות והשוויון האנושי שודת זו כוללת בתוכה – אין סוף דתי גורל מזה, ולא תהיה תפארתם על הדרך הזאת.

בתורה נצטינו גם על "צדך צדק תרדוֹף", על "חוקה אחת לגר ולאורה", על "ואהבת לרעך כמוך", על "וחי אחיך עמרך", וגם על "לא תענה ברעך עד שקר" – וכל אלה הרוצים להרים את קרון הדת חביבים לזכור ולכבד גם את החלק הזה שבתורת ישראל ואל יעמידו את היחדשות אך ורק על הפלחן החיצוני.

והדבר השני שיש להזuir עליו – והוא אולי חשוב לא פחות מהדבר הראשון: אל תיעשה מלחמת הדת אמצעי למלחמה פוליטית ולהסתה מעדרית. מדובר פוקדים חילול שבת רק על הפעולים? מזמן שבאת, לפני עשרים ושמונה שנים, לפתח תקופה אני רואה שהחומרים בפרדים במסבאה זו עוברים בשבת, וכך פעם לא שמעתי,שמי שהוא מהרבנים ומלויחמי הדת יתריע על חילול שבת פומבי זה באמ המושבות. מתריעים על אכילת טרפו בקרוב הפעולים; ההוורתה הטרפה לעשיורים ולבעלי-הבתים? ומהרו גדרה הצעה על חילול הדת דווקא אחרי קונגראס זה – לאחר שינויים בהרכבת האקסקוטיבה?

אם יש דבר העולול להוריד את קרון הדת בקרוב המהנה השני – הרי זה הרושם שלוחמי הדת משמשים במלחמותם רק צרכי מפלגות ומערכות מסוימות – והחרדים על הדת באמת ובתמים צריכים יותר מזרים להזuir על כך את חברי.

יש ניגוד גדול בישראל בשאלת גדרה זו – ואל נעלים עינינו ממציאות זו. והניגוד עמוק ונוקב עד התחום. אולם מהנה החרדים אינם צריכים לצורך שرك לו יש חלק ונחלה בנכסיו הרוח ההיסטוריים של האומה העברית. כל הבונים באמונה את המולדת ומוסרים נפשם על גאותם – יש להם חלק ונחלה בכל קנייני העם. מכוכם מבותם הם מעוררים בכל הערכיהם הנצחיים של אומתם. ואם יש הבדל בתפיסה, הרי זאת, מהנה אחד סבור שעם ישראל נוצר

בשביל נכסיו היהודית, ומהנה שני מאמין שנכסי היהדות נצרו על ידי עם ישראל ובשבילו. אולם אלו ואלו שותפים לכל ירושת העבר – על אף הניגוד הרעוני שיש ביניהם. ועלינו למצוא דרך להבנה הדידית ולמייצי האמת המשותפת שבין שני המהנות, ואם בשטח שאלות הדת יסולקו כל החשכנות המפלגתיים והמעמדים – מאמין אני שאפשר למצוא מתוך יחסם כבוד הדדים ורצון להבנה הדידית "מודוס ווינדר".

המדיניות החיצונית והפנימית של ההנהלה, 1934,

משמרות, עמ' רפט-רכ.

כל ההפך כללים פוליטיים לכללים דתיים – ספק הוא אם הוא איש דת, אבל ודאי הוא שאינו איש פוליטי: למצוות פוליטיות יש צורך בהגין ובטעם. למצוות דתיות אין צורך בהגין ובטעם. האדם הדתי מחויב לקיים את המצוות גם כשהוא מבין את טענן, בחיקם הפוליטיים – אם אין טעם אין מצווה.

פולמוס שלא פשרה על מעמד הדת במרינה או ניסיונות של כפיה בענייני הדת עלולים לשמש חומר נפץ לאומי. ובמקרה הטוב ביותר, יוכבו תהליך התתחזוקות הפנימית, – הצורך החיוני והתנאי המוקדם לקיום המדינה.

התגייסותנו למלחמה, 1941, **במערכה**,

כרך שלישי, עמ' 98.

מדינה תיאוקרטית

עליה להזכיר שנציגי המזרחי וה"אגודה" הצהירו קבל עם ועולם, לפניה הקמת המדינה, שאין הם מתכוונים להקים מדינה תיאוקרטית, ומדינת ישראל לא תהיה תיאוקרטית.

חוקה או חוקים, 1950, **חוון ודרן**,

כרך שני עמ' 140.

משרד הרבנות

מועצת המדינה הזמנית נתנה תוקף לכל חוקי ממשלה המנדט, מוחוץ לחוקי "הספר הלבן". בחקיקה זו ניתן תוקף חוקי למשרד הרבנות, שהוקם על ידי הממשלה המאנדרטורית במסגרת הכנסת ישראל, ולמשרד זה ניתנה סמכות שייפות בענייני אישות. ממשלה המנדט הרשותה ליהודים הרוצים בכך להפקיע עצם מסמכותו של משרד הרבנות וממסגרתה של הכנסת ישראל.

במדינת ישראל יש מערערים על סידור זה משני קצוות. יש חולקים על מתן תוקף

מלךתי למשרד הרבנות והטלת עולו על אזרחים, שאינם מודים ברכנים ובנסיבות ואינם נזקקים לפסקי-דין, ויש חולקים על סיוג הרבניים בחוקי המדינה והזקקתם לנסיבות מלכתיות. ויש גם כאלה שמקבלים ברצון שיפוט רבני מטעם המדינה, ולא עוד אלא רוצחים להרחיב שיפוט זה עד כמה שאפשר, ויחד עם זאת הם רוצחים לפטור משרד הרבנות מזיקתו למדינה ולמוסדותיה המחוקקים, וושאפים להעמיד הרבניים מעל המדינה ומוסדותיה.

הסידור הקיים הוא פרי פשרה, שכן בה כמובן להניח כל הדעות, בדרך כלל פשרה; פשרה זו נתקבלת לשם מניעת מלחמת-הדרת, גם מלחמה לדת וגם מלחמה בדת, העוללה לפגוע קשה במיזוג הגלויות, העומד ברומה של המדינה. התמדת הפשרה מותנית במידת הסובלנות והכבד ההדרי שבعلي הש��פות מנגדות בענייני דת ורוח מסוגלים לגלות מתוך אהבת-ישראל משותפת. מעמד מלכתי למשרד ובנותה במדינה שהתחייבה על חופש מצפון ועדת, ושיש בה גם מפלגות דתיות הנושאות نفسן לשולטון הדת, וגם אוחבי מסורת וחדרים השוללים שלטון הדת וגם ציבור רחב של חפסים בדעות, – הוא שדה-מוקשים שההילכה בו אינה מובטחת מפצעים וסכנות. מעמד זה יתכן אם המעווניינים בקיומו יקבלו בראצון ובאמונה גם הסמכות וגם ההגבלות הכרוכות בה. כל זכות יש אתה חובה, וזכות מלכתייה מחייבת. משרד הרבנות שומרה עליו לא לחורג מתחום הפעולה שקבעה לו המדינה, ואין עליו להטעיר בעניינים שהחוק לא מסר לשיפוטו. בלי משרד הרבנות קיבל על עצמו עול המדינה וחוקיה בלי ערעור – אין הוא יכול מבחינה מסוימת לחיב אזהרים שלכתתילאים אינם מודים בשיפוט רבני בכלל.

המצפון האנושי, מצפון דתי או מוסרי, כוחו יפה מכוח החוק, אם איינו משמש מסווה או אמתלה לטובת הנאה פרטית, אלא פועל אך ורק לשם עקרון חדש שבاهכרה או באמונה. אבל הפעול לפי מצפונו בנייגוד לחוקי המדינה חייב לקבל על עצמו כל המskinsות והתוצאות של התנהגוותו, לרבות עונשים כאמציע-התגוננות של המדינה על סמכותה ועל חוקיה. בכלל אופן אין הוא זכאי לבקש מהמדינה סמכות להטיל רצונו על אחרים בנייגוד למצפונו הם.

הנטיות המתגלות פה ושם במפלגות דתיות ובמשרד הרבנות עצמו להעמיד מוסד זה מעל המדינה ולבשו פוסק בשאלות החוק והמשפט של המדינה או בוויכוח המפלגתני, מערערות הבסיס של הפשרה המקובלת ועלילות להנihil נצחון לקצוות בשני המהונות, אשר מטעמים שונים ומוגדים הם רוצחים בהפרדה גמורה וכוללת של ענייני המדינה וענייני הדת; אחרים רוצחים תחת חופש גמור לרבניים לפעול כרצונם בכל ענייני המדינה לכלל האזרחים, לרבות השתתפות בפועלם המדיני הפנימי, ולתמן בגלוי במפלגה זו או אחרת, וליתן הוראות כיצד להציבו ובמי לבחור; ואחרים רוצחים תחת חופש גמור לכל אורה, שאינו מכיר בסמכות הרבניים, – לא להישפט בפניהם ולא לקבל פסקי דין ולא להיזק להם בשום עניין הנוגע לו. מעמד חפשי זה יש עכשו ל"מועצת גdotsי התורה" של אגדות ישראל, שאינה מושולכת במסגרת החוקים של המדינה, והשפעתה היא מסוימת בלבד, ודרתה נשמעת רק באוטם החוגים המקבלים מרוחה הרוחנית.

כشرط-פשרה הוא תנאי חיוני לקיום של כל ציבורו, ארגון ומדינה. גם מדינה מבוססת ויציבה זוקה לכشرط-הפשרה בעניינים שאינם מחייבים הכרעה דחויפה וסופית. מדינת ישראל זוקה לכشرط זה כי כמו ואין היא חייבת למהר בהכרעות שיפגעו קשה בcosa של התמצגות הגלויות ובטיפול סגולות השיתוף הממלכתי. לא מכל הוויכוחים ולא מכל ההכרעות אפשר ורצויה להימנע, ושום כללים מופשטים אין יכוליםם להגיד שטחי הכרעה ושטחי הפשרה, אולם ברור שאין כל הכרח בזמננו להכריע בענייני דעתות ואמונות, שעוד זמן רב נהייה מחולקים בהן; יש מוקדם ומאוחר בהיסטוריה, ויש להבחין בין עיקר וטפל, בין קבוע ואירועי, בין קיים וחולף. פולמוס ללא פשרה על מעמד הדת במדינה או ניסיונות של כפיה בענייני הדת עלילים לשמש חומר נפץ לאומי, ובמקרה הטוב ביותר, יעכבו תהליכי ההתמצגות הפנימית – הצורך החיוני והתנאי המוקדם לקיום המדינה.

נכח ישראל, 1953, **ח'זון ודרך**,

כרך רביעי, עמ' 279-280.

חוק ומשפט

העיקרים והחוקים הטובים ביותר יש להם ערך מעשי רק אז, כשהcosa ממש עומד מאחוריהם
ודואג להגשמתם בחיה-המעשה.

קרקע האום ועובדת עברית, 1918,

מטעם לעם, עמ' לד.

תקפו של החוק הוא לא בעונשים הכרוכים בהפרתו, אלא בכבוד שהציבור רוחש לחוק
וברצון הכלל לקיימו ולשמרו.

מהפכת הרוח, 1949, **ח'זון ודרך**,

כרך ראשון, עמ' 35.

חוק בישראל – זהו מעכשו רצון העם החפשי.

שם.

העם לא רק יכבד אלא גם יאהב את החוק – אם החוק יהיה נובע מהמקור העברי הנאמן
והמכורך "ואהבת לרעך כמוך", אם המשטר הממלכתי והחברתי יהיה בניו על זיקת-gomelin
ועזרה הדנית של כל האזרחים – כיהודים כליא יהודים – ואם ידעו כולם שבמדינה ישראל
אדם לאדם אינו זאב – אלא חבר ועווזר.

שם.

מידת הכבור לחוק היא סימן מובהק לרמת התרבות והחרות של עם.
חוותנו, 1949, **חzon ודורן**, כרך ראשון, עמ' 177.

בתוך עם בן-חוריין אין קופים חוקים על הציבור – אלא העם עצמו עושה את חוקיו ונשמע עליהם, באשר הוא נשמע לרצון עצמו, לרצון הקיבוצי.
שם, עמ' 177.

אנחנו היהודים ידענו שתי מערכות-חוקים: מערכת החוק העברי שנשאר לנו מורשת מימים קדומים – ומערכת החוקים של העמים הורים שבתוכם ישבנו. המשפט העברי צמח על קרקע המולדת וינק מתוך מציאותה ורוחה של האומה העברית בהתקנות, אולם גידולו החפשי נפסק עם אבדן עצמאות היהודים תחת שלטון רומי. אמן המשפט היהודי לא חදל להפתח, אולם היה זהה זאת הפתחות בחול ריק, כי נעשינו משועדים לחקים זר. חוק זה, גם אם לא היה עוני ומכוון נגדנו, לא הלם את צרכינו. יותר מכך שטח-חיינו האחרים אנו עומדים בשטח המשפט כאילו לפני לוח חלק. אין לנו יכולם לקיים לאורך ימים את מערכת-החוקים שהנחלת לנו משלטון המנדט. חוקים אלה לא מכונים למציאות ולהפתחות שאנו מצוים עליהם במדינת ישראל. אין לנו אומה חדשה שיצאה לפטע לאור העולם. אנו אומה עתיקת-יוםין המחדשת נוריה. כשם שאנו מושרים בקרקע עברנו, לא נהייה אשר נהייה בלי יניקה מתמודדת ממקורות חוותינו והליך הצמדות לשורשי עברנו. אולם כשם שלא נמצא עכשו למלחמה בנשך של צבאות יהושע בן-נון או החשמוניים – כך לא נסדר את חיינו הממלכתיים עכשו רק בחוקי שאל המלך או בפקודות נחמיה בן חיליה, הגם שלא כולם נתנו גם בימיינו. מההפכה הלאומית שהתחוללה בימינו מחייבת אותנו למערכת חוקים ומשפטים אשר ימזגו בתוכם את התביעות המוסריות של נצח ישראל,azarcisim הממלכתיים של תקופתנו והיעוד ההיסטורי של חזון אריתרת הימים. מדינת ישראל אינה דומה לשאר המדינות בעולם ואין היא רשאית להסתפק בצרבי השעה. מדינה זו לא הוקמה רק בזכות תושביה המקוריים. אין היא מטרה לעצמה, אלא אמצעי היסטורי של האומה העברית כולה, ומערכת חוקיה צריכה לשמש את יעדיה של המדינה לא פחות משיהיא צריכה לשמש את קיומה של המדינה. עוד זה אפשר להגדירו בשני פסוקים קצריים: א) קיבוץ גלויות; ב) "ואהבת לרעך כמוך".

מהפכת הרוח, 1949, **חzon ודורן**,
כרך ראשון, עמ' 32-33.

חוק שפוגע למפרע ובזועים בפרט – הוא חוק שאין לסבול אותו. עלול המשפט לפגוע בפרט, וגם כאן אם הפגיעה היא לא צודקת – אין להשלים אותה. כל העולם נזדעזע כשההמשפט בצרפת עשה עולל לאיש אחד, לדרייפוס.
שם עמ' 169-168.

עלינו לעשות חוקים שיחולו על כולם במידה שווה, רק לחוקים באלה יש תוקף מוטורי.
דברי תשובה, 1950, **חzon DDR**,
כרך שני, עמ' 191.

חירות היחיד וחירות העם אין תלויות בהכרזות על חירותו, וגם לא בחוקה – אפילו החוקה הטובה ביותר בעולם – אלא בדבר אחד עקרוני: בשלטון החוק. רק במדינה שבה כל אחד – אזרח, חייל, פקיד, שר, מחוקק, שופט ושותר – כפוף ופועל לפיקודו; רק במדינה שאין בה שריות, לא של שרים ומושלים, לא של נציגי-עם ופקידי מדינה, גם לא של יהודים ומהיגרים פוליטיים – רק במדינה כזו מוחטת החירות ליחיד ולדברים, לאדם ולעם. במדינה שאין בה עליונות של החוק – אין בה חירות, אפילו אם בחוקתה מושלבת מגילת החירות הנרצחת והמתקדמת ביותר בעולם.

חוקה או חוקים, 1950, **חzon DDR**,
כרך שני, עמ' 147.

בלי שלטון-חוק אין חירות. והחוק צריך להחול על כל אחד בלי יוצא מן הכלל. נשיא המדינה, ראש הממשלה וכל אחד מהשרים רשאי לעשות בתוקף תפקידו אך ורק מה שהחוק מרשה לו לעשות, לעומת זאת כל אזרח רשאי לעשות הכל – מחוץ למה שהחוק אוסר עליו. גם אם החוק רע בעיני מישחו – הוא חייב להשמע לו. אפשר להציגו, אבל כל עוד יש לו תוקף הוא מחייב, כי אין שום ערכוה לחירות מלבד שלטון החוק.

שם, עמ' 148.

משפט המג'ר אחר התפתחות החיים, שאינו אלא סיכון הניסיון והלקח של העבר, לא יסכוון לנו. אנו זוקקים למשפט שיקדם את פני העתים, שהיא רואה את הנולד, שיעצב את המתהווה והתרחש ויפנה דרך לשינוי פני המציאות. המהפהכה שבಹקמת המדינה אינה אלא הקדמה לmahpacha ההפוכה שתחול בגורל העם, שיתכנס מפזרו ויתעדרה במולדתו, ובGORL הארץ, שתתנער משמהותיה. החוק במדינת ישראל שומה עליו להן לmahpacha כפולה זו ולפלס מעגליותיה.

מהפכת הרוח, 1949, **חzon DDR**,
כרך ראשון, עמ' 33.

במדינות הנאורות ישบทי-דין של אזרחים פשוטים שאינם יודעים משפט. בכל עם מתוקן יושבים למשפט, לא שופטים פרופסונליים, אלא אנשים מהרחוב. לכל משפט מומינים שנים עשר אנשים מהרחוב, אשר הם מחליטים אם האיש אשם או אינו אשם. לאלה קוראים ז'ורי, והשופטים יודעי הדין הם רק טכניקים, שלאחר פסק הדין של הז'ורי, הם צריכים לומר באיזה סעיף יש להשתמש כדי להטיל עונש. השופטים של הז'ורי צריכים להיות אנשים

שאין להם שם שום פרטיזיה של מומחים, הם אינם אלא אנשים מהרחוב, בעליiscal ישר, ולא שופטים מקצועיים.

אצלנו, לצערנו, אין עוד ז'ורי – אנשים שמתחלפים ממשפט למשפט. אני מקווה שיכניסו את זאת פעם לחוקה המשפטית שלנו. כי גם פה, כמו באנגליה ואריקה, רצוי שישפטו אותנו אנשי הרחוב בעליiscal הישר.

כתלמיד למשפטים אני יודע שיש יוריסטים המסוגלים לעקם כל כתוב, ולהמציא סברות מפולפלות ופירושים מבכליים; וטובה גישה פשוטה וישראל של איש הרחוב, שאינו בקי בכריכים העבים והמרוביים של הפילוסטיקה המשפטית – אי-ידיעה זו היא לשבחים; דרומה הכרת המציאות וידיעת העובדה. והללו אricsים לקבוע ולא היפילפול היורדי.

דברי תשובה, 1948, **ביהלום ישראל**,

עמ' 260-254.

המהפכה הלאומית שהתחוללה בימינו מהייתה אונתנו למערכת חוקים ומשפטים אשר ימזגו בתוכם את התביעה המוסרית של נצח ישראל.

מהפכת הרוח, 1949, **חzon ודרן**,

כרך ראשון, עמ' 33.

עורך דין

על עורכי הדין שומה, יותר מאשר כל חבר-אנשים אחר במדינה, לטעת בקשר ציבורי, גוזל עצמות משך אלף שנה, כבוד ויקר למدينة ולחוק, כבוד ויקר לעושי דבר המדינה וחוקיה, כבוד ויקר לשופטי המדינה ושותריה.

מהפכת הרוח, 1949, **חzon ודרן**,

כרך ראשון, עמ' 34.

אם כי כל אורה נתבע לשמור על החוק, והמשטר החוקי במדינה יכוון רק על ההכרה המשפטית של כלל האזרחים, הרי בשורה הראשונה הגנת החוק מוטלת על עורכי-הדין, כשם שהגנת המדינה מוטלת על הצבא.

שם, עמ' 35.

הציבור שעשה את החוק והמשפט – ציבור עורכי-הדין – יש עליו אחריות מיוחדת בעיצוב דמותה של המדינה.

שם.

רמתם המוסרית והאינטלקטואלית של עורכי-הדין בישראל תהיה גורם חשוב בעיצוב המשפט הכספי והכרה המשפטית בתוכנו. מקצועו עורך-הדין שונה ממקטוע המהנדס, הרופא, המורה, וכדומה. עורך-הדין אינו כובל למלאה אחת – ידו בכל ויד כל בו. הוא בא ב מגע עם כל חוגי החברה ועם כל ענייני המדינה, המשק, המדינה והמוסר; והליךתו של עורך-הדין. שיחו והתנהגותו, יחסו ומעמדו, כשרו המשפטי והמוסרי – קובעים לא כמעט את דמותו המשפטית והמוסרית של הציבור.

שם, עמ' 35-36.

ל

מערכת החינוך

חינוך

ביצוע החזון הציוני פירשו להפוך אבק-עם פורה באוויר ונעדך צבון עצמי, מחותר דבק פנימי ומשולל אחזית ממשית – לחטיבה לאומית מלכנית מעוררת בקרקע. בעבודה ובתרבות לאמית; ומהפכה עצומה זו בחיה עם לא תיתכן בלי פעולה חינוכית רבתית, אשר תפתח בעם את החושים הלאומיים שנשתתקו בגולה, אשר תטפח בו את הרצון הקיבוצי שנתרופף ונתפרק בנכר, אשר תנחילהו את הלשון העברית שנשתכחמה ממנו ואשר תכשירו למאצים חולצאים ולתמורה הגדולה ביסודות חיו הצפואה לו בארץ שישבו אליה. כי לא בהוויתו הגלותית ישוב העם העברי לארצו. לא תיתכן בארץ זו עליה עממית רחבה משתרשת בארץ מבלי מעבר העולים מהווים הכלכלי הקלוקל שבגולה להווי משקי בריא ומתוון של עם מעורה בכל ענפי העבודה והמלאה בכפר ובעיר. לא תיתכן תרבות עברית מחודשתiali הענחלת השפה להמוני העולים ולא יתכנו סדרי חיים ממלכתיים של עם עומד בראשות עצמו בעלי ליקוד קיבוצי הגלויות לחטיבה תרבותית וחברתית אחת. כל אלה מחייבים את תנועתנו למאץ חינוכי רב-היקף לא רק בארץ אלא גם בגולה.

המודיניות החיצונית והפנימית של הנהלה, 1934,

משמרות, עמי רפי.

החינוך במדינת ישראל צריך לחתן לנו דור אשר יעמוד בשלוש המשימות האלה שבחן תלוי עתידנו: בטחון, עליה והתיישבות. אך לא נסתפק רק באלה. ההיסטוריה של עמנוא היא ייחודה במינה. אומה זו שוחנכה על ימוד היסטורי ועל חזון אחרית הימים. החינוך שלה חייב להיות מכובן לא רק לצרכי השעה, אלא לעתיד. לא נהייה נאמנים להיסטוריה הגדולה של אומתנו אם לא ניתן לנوعר שלנו את החזון הגדול של נביינו.

מחפצת הרוח, 1949, **חזק ודרן**,

כרך ראשון, עמ' 40.

בماור המוסרי והסוציאלי, הגנוו בuibן הנצחי של הספר וביעודי השלום, הצדק והאסדר של הנכאים, בברורת צלם-האלוהים שבאדם ובצ'ו "ואהבת לרעך כמוך" – נחנן דורות ונעצב את דמות חברתנו ומשטרנו.

שם, עמ' 42.

אנו חייבים ברמת-ה חיים תרבותית וגבואה – מותך חובה לעצמנו וגם מתוך צורך היסטורי של קיבוץ גלויות. מגםת עתידנו צריכה להיות העלה מודרגת ומתחדשת של רמת-ה חיים ויצירת תרבות גבואה משופרת ומעולה – שכוחה המושך ילך ויגדל.

درכו במדינה, 1951, **חוון זדרה**,

פרק שלישי, עמ' 124-125.

ביסוד חינוכנו עליינו להניח שני דברים: המדע כאמצעי הראשי להכרת הטבע, לשיליטה בטבע ולעשרה משקית-טכנית, והtan"ך במורה-דרך הראשי בחינוכנו היהודי והאנושי, בעיצוב רצונו המוסרי והחברתי, ביחסינו לאדם ולאנושות.

דברי תשובה, 1950, **חוון זדרה**,

פרק שני, עמ' 310.

ברור לי שכל שיטת החינוך המוצע במדינה, ולא רק בצבא, דורשת בדיקה חדשה, לא הושם לב במידה מסוימת עד עכשו לצרכי החינוך המוצע. לא יתכן שבמדינה זו, שהיא מדינה ציונית, כלומר, מדינה שיעודה הראשי הוא קיבוץ גלויות ופיתוח הארץ, לא יוכל כל נער ונערה בישראל הcarsה מצוועית-חקלאית או אחרת – חלק אינטגרלי של חינוך-חובה כללי.

דברי תשובה, 1950, **חוון זדרה**,

פרק שני, עמ' 134.

את הילדים נחנן בכתי ספר עמיים, והנעור נחנן בצבא. כאן נעשה אותם לבני עם אחד ולמגיני המולדת.

חוק שירות הבטחון תש"ב, 1952, **חוון זדרה**,

פרק רביעי, עמ' 90.

אנו רוצים ואנו חייבים להעלות רמת החיים של ישובנו – קודם כל בשטח החינוך. למדינת ישראל תהא זו פשיות-דגל מוסרית אם חינוכה יפגר בדמותו ובaicותו מהחינוך המעליה והמשוכלל שבמתוקנה שבארצות. אנו מהuumים המעתים בעולם שקיימו חינוך כללי עוד בימים קדומים, זה אלפי וחמש מאות שנה. גם בנכרא, בוגלה, היה יהודי חוסך פתו מפיו לתה חינוך לילדיו. היינו עם הספר – ובזכות זו אולי נתקיים בכל התלאות אשר מצאנו.

מבחןנו ה

- עליזן
- ומכרייע

 יהיה מבחן הרוח. עברנו מחייב. הסגולות העליונות הטבועות בנו מחייבות. לא יתכן שנפגר בשטח הרוח מהמושלמות שבאותות העולם.

דרכנו במדינה, 1951, **חzon ודרך**,

כרך שלישי, עמ' 124.

היסודות אשר עליהם צריכים להיבנות בתיה הספר – כל בתיה הספר בישראל – הם לדעתינו: תרבות ישראל, אשית המדע, עבודת חקלאית (או מלאכה), אהבת המולדת, הכשרה חלוצית, אחווה יהודית ואנושית.

חינוך מלכתי במדינה דמוקרטית כישראלAINO יכול להיות חינוך טוטאליטרי. אין מדינת

ישראל רואה באזורה – בוגר במבנה המדינה. אלא אדם חי, בזיהורין, שיש לו דעות ונטיות וMagnitude משלו, המותרות במדינה גם אם אין רוב מהוחרין ואין מקובלות על הכלל. המדינה אחראית ליסודות הכלליים של החינוך, אבל היא מכירה בזכותו ההורם לגוזן את החינוך בעלי לפגוע במינימום המחייב כל בתיה הספר והוא גם מבטיחה החינוך דתית לכל הילדים שההורם ווציאם בכך.

מטרתו של החינוך הממלכתי היא לחנך דור צעיר שיוכשר למוג הגלויות בעם אחד, מושרש בעבריו ורואיו לעתידו, מסוגל לבצע שימושה ההיסטורית של מדינת ישראל כפי שהוגדרו בהכרזת העצמאות: "מדינת ישראל תהא פתוחה לעליה יהודית ולקבוץ גלויות; תש��וד על פיתוח הארץ לכל תושביה; תהא מושתתת על יסודות החירות, הצדקה והשלום לארח חונם של נבייאי ישראל".

על החינוך הממלכתי להקנות ערכיה-ישראל לכל ילד וילדה, נער ונערה במדינה. אין ההיסטוריה שלנו מתחילה מיסוד מדינת ישראל. מהקונגרס הציוני הראשון מערכית ה"שולחן עורך", מסידור המשנה או מחתימת ספרי התנ"ך, מעליית עזרא ונחמיה, מיסוד המלוכה בישראל, ממכבושים יהושע בונון, אפילו לא ממעמד הר סיני ויציאת מצרים. כל אלה הם תחנות חשובות בדרכנו הארוכה, וקדמו להם מאורעות ועלילות, מבחנים ומוסות מימי האבות ובניהם אחריהם. מאחרינו אربעת אלפים שנה של מאבק ויצירה, שהתביעו חותמן על תולדות האנושות, ויצבו את רוחנו, גורלנו ויעודנו. מכיוון שתהتمורה שחלה בדורות האחראונים היא עצומה, וחידוש המדינה כשלעצמה הוא לא רק העילילה המרכזית בדורנו, אלא אחד המאורעות הגדולים ביותר בתולדותינו, מתרכזות מחשבתנו והתענוגותנו בńskaה בתוכנו בתקופה האחורה. בדבר זה היה מן הברכה, אילו לא נעשה על חשבון ידיעת העבר הגדל והעשיר. מעותות האומות בעולם שיש להן ההיסטוריה רצופה ממש תקופה כה ארוכה ובער כה עשיר בעילילות גבורת רוחנית, ביצירות-מופת יחידות במינן ובאים דגולים ומורי-עולם באשר יש לעם ישראל. עוזר רב זה שומר עכשו רק למעטם ויש

לעשותו נחלת הכלל, החינוך במדינתה יחתיא אם לא יפתח איצרות גנוזית אלה לנוער כלו, ועל ידיו – לעם. התקופה הגדולה, העשירה והמוחירה ביותר בתולדות ישראל – תקופה התנ"ך, התקופה מיימי משה ועד עזרא, הוועם זיהה ונתקעם תארה בגולה; עם גמול מולדת עצמאות, שרויב בכור ותלי בזרים, אינו מסוגל לעמוד על מהותה האמיתית של התקופה, בה נשינו לעם – ולעולם הספר. רק עם תקומה ישראל נוצר הרקע הטבעי להבנת אותה התקופה. דברי ימי יהושע בונזון, השופטים והמלכים, וגם משאותיהם בני האלים-мотות של הנביאים יובנו עכשו, בשבתנו קוממיות בארץנו. יותר מאשר באפלים השנים האחראונות. אנו חיים שוב באותו האקלים בו נתחוללו העלילות, גם המדיניות וגם הנבוויות. לדור המ עבר, שעוז חי הגולה על מסורתה, הוויתה וסיגיה המולדלים, ונקלע לארץ עתיקה-עיריה זו, לתוך המהפהכה הגדולה המתחוללת עכשו בכל מקצועות החיים, – המדיניות, החברתיים, הרוחניים והכלכליים – צפואה סכנה של חיליריק, בעקב הניתוק הפאתומי מהעבר הקרוב, ומהruk אידי-יכולת להשתלב במרקחה ברקמה החדשה. הלוג'ה "בגעני" הוא אחד הגילויים של ריקנות זו.

בהכרח אנו מנתקים עצמנו מהעבר הקרוב. ניתוק זה הוא צורך עלייה, אבל הוא עלול לייחף גם לירידה, אם לא נצליח מיטב המורשה הרוחנית של כל הורות לנויר, ובמיוחד המורשה האדריאת של ימי קדם, מורשת התנ"ך, אם לא נהפק הניתוק למקור התועלות והתעשדות נפשית רוחנית, ונמנע הפיכתו לגורם של התפרקות והתרוקנות. בהנחלת תמציתם ומבחרם של ערכיו ישראל לנוער – נמזג הדורות והగליות ונקים עם אחד.

לא נתעלם מהעובדה שתרבויות ישראל בעבר, ביחוד בימי קדם, הייתה חד-צדדית. לא יתואר חינוך בישראל שאינו מושתת על התנ"ך, אבל לא נלך להחפש בספר הספרים תורה הפיסיקה, הכלכלה, הගיולוגיה ושאר המדעים. הרמב"ם חיבר את ספרו הגדול בשם "משנה-תורה", ובו הסדיר כל התורה שבעל-פה וכל ההלכה, כדי, ש אדם קורא בתורה שככתב תחילתה ואחר כך קורא בה (בספרו של הרמב"ם) וידעו תורה שבעל-פה כולה ואינו צריך לקורט ספר אחר ביניהם. בחיבור ענק זה כלל הרמב"ם גם "תורת הגלגים" – כלומר תורה התכוונה ו"תורת היסודות", ככלומר, תורה הפיסיקה. כפי שידעו אותן "חכמי יוון" בתרגום ערבי. אנו לא נלמד לבני דורנו תורה הפיסיקה והאסטרונומיה מפי הרמב"ם. עליינו להקנות לנוער, בצד ערכיו ישראל, היישגי המדע בימינו הבנת תהליכי הטבע ושליטה באיתניה, ידיעת קורות אדם ועולם, ותפיסה מניעיהן הפנימיים – הן הנשך העיקרי במלחמות קיומנו והמכשור הנאמן לבניין המשק, לביסוס הבטחון ולטיפוח התרכות. ובית הספר היהודי יעניק לכל הנוער התחלות ראשוניות ביסודות המדע של זמןנו אנו.

החינוך הממלכתי יקנה לדור הצער הכרת המולדת. לכל אורך הגלות קיים העם היהודי קשר נפשי عمוק לארץ. אבל הוא ידע רק על ארץ ישראל של מעלה. למען הכשיר העם בציון לבנות המולדת ולהגן עליה מתוך אהבה ומסירות, לא מספיקה הזיקה לארץ ישראל

של מעלה, ארץ-ישראל שבספר ובזיכרון העם, אלא יש להכיר את הארץ כדמות שהיא, על הריה ועמקיה, ערבותיה ומדבורהיה, חליפת נופה ושלל צבעיה, אגמיה וימיה, פרינויה ודולדולה, יפעתה וקדורותה, עתיקותיה ואוֹן-עלומיה. ייחודה במיןה ומופלאה היא ארץ קטנה זו במבנה, ברוביו אקלימה, בעשור גונינה, במעמדה הגיאוגרפי במרכזו שלוש ישות. לטבע המנומך של ארץ זו יש חלק לא קטן בעיצוב דמותו המיחודת של עמנו ואפיו, וכל שנרבה להכיר הארץ – נכיר יותר את עצמנו ונגלת היכולת העצומה הגנוזה גם בה וגם בנו.

החינוך הממלכתי הנועד להכשיר עם לחידוש מולדתו הנשמה יאמן כל נער ונערה בעבודה גופנית, בעבודת אדמה או במלוכה אחרת. אימון כללי בעבודה לא כיoud מעמידי אלא כיoud לאומי, לא כחברה מר של מחוסרי ברירה אלא כתעדות כבוד וגאון של עם הרוצה בחירות קוממיות ובהשתפות במעשה בראשית. העבודה תיקבע כערך יסודי ומהיבר בהינוך הנוער.

לאימון בעבודה תילווה הכשרה חלוצית כחוכה כללית בבית ספר יסודי. בשלושת הזרות של התישבותנו החקלאית, הייתה זו התוכנה החלוצית, שעקרה בן העיר העתיקה מירושלים ויליד הגולה מעירתו ההונגרית ומשכה אותם לאדמה עצובה, נגועת קדחת על גדות הירקון, למען הקם יישוב חקלאי ראשון בסביבה פרועה ועונית; הסגולה החלוצית שהביאה בן אודיסאה ל"עמק השוושנים" לפני שבעים שנה על מנת להרים "נס ציונה" בדרכם יהודא בבדירות ובעקשנות של שנים; תנופה החלוצית העלתה אנשי ביל"ו מרוסיה ומייסדי ראש פינה וזכרון יעקב מרומניה, ואנשי העליה השנייה ומשיכיהם עד היום, והיא היא שליכרה בימינו אלה חבורת נערים ונערות דרכו-יעוז וגבורה ויזמה מהעיר והכפר המושבים ותקעה אותם במדבר הנגב הרחוק והשומם והריק להקים בו "שדרה בוקר". בזנות תוכנה זו הצלחנו להפוך ילדי גוללה לבוני מולדת, תושבי ערים לעובדי אדמה, הולבי בTEL ורועי רוח – לאנשי عمل ויצירה, והוא היא שהחוללה הפלא של חידוש קוממיותנו וגבורת צבא-הגנה לישראל. ורק בטיפוח חלוציות יומת, נועזות ויוצרת זו בקרבת הנוער, חלק אורגני של חינוכנו היסודי, נמשיך ונבצע מפעלנו הגואל שעודו בראשיתו.

בחינוך הנוער לא יוכל להתעלם מהיעודים האנושיים הגדולים שבישרו נבייאנו – יעורי הצדק והחסד, האחותה האנושית, אהבת הבריות; עליינו לנטוע בלב הילדים משחר יולדותם שאיפה לחברה מתוקנת שאין בה קיפוח ועול, אלא שוויון וצדקה, ואחותות-יצירה וחירות וסובלנות הדידית.

נצח ישראל, 1953, חזון ודור,

כרך רביעי, עמ' 284-287.

מורים

שומ גוף מקצועני בארץ אין יכול להתברך שהוא מגלם ומזכה כשהוא לבדו את כל צרכי האומה. אבל אם יש בישוב גוף אחד שיש לו זכות זו יותר מאשר לגופים אחרים, הרי זה ציבור המורים שבידיו הופקד הדור הצעיר, זאת אומרת, האומה העתيدة. אמנים אלו יודעים שאין המורה ובית הספר הגורם היחיד בחינוך הדור הצעיר. המשפחה, העיתונות, הספרות, התנועות, מוסדות המדינה ופעליה, המאורעות בארץ ובעולם – אף הם יש להם חלק לא קטן בחינוך הדור הצעיר, ולפעמים החלק המכריע. אולי בית ספר מתוקן, הולמים את צרכי הדור והעם, ומורים היודעים את יודם ומוכשרים לקיימו, מן הדין שהם יהיו בראשי המעצבים את דמותו של הדור החדש. משימת הגורל אשר הוטלה על דורנו, משימה בת שלושה סעיפים – בטחון, עלייה והתיישבות – מחייבת שעבוד כל ממצינו ואמצינו לצריכה, ללא תנאי ולא שיוור. אבל שלשותם – גם בטחון, גם עלייה וגם התיישבות – לא תכננו בלי תנווה חינוכית גדולה. בטחון מדינת ישראל אינו תלוי באמצעים חומריים בלבד – אפילו לא בעיקר – אלא בקשרו של העם כולם לעמוד בשער, בשעת הצורך, להילחם ולנצח. הכשרה זו של העם כולה היא משימה אירוגנית: כלכלית וטכנית. אבל בעירה זהה משימה חינוכית. אפילו אירוגנו של הצבא במובן המצוומצם, הצבא המגויס, הוא ביסודו מפעל חינוכי. ולא ייקום בתוכנו צבאי אשר י מלא את תפקידו בתנאים ההיסטוריים שלנו, אם לא ילווה מאיץ חינוכי עצום יותר מכל צבאות העולם. הצבא מוכחה להיות בית ספר של הנוער המתברג, בית היוצר של אחדות האומה וגבורהה ותרבותה. דבר זה לא יעשה בלי גישת כל היכולת המהנכת של העם ושל המורים והמחנכים בו.

מהפכת הרוח 1949, חזון ודרך,

פרק ראשון, עמ' 37–38.

למורים בישראל זכות ייחידה במינה: הם חוללו הפלא שאין דוגמתו בתולדות התרבות האנושית – תהיות הלשון העברית. הרעיון שהגה אליעזר בן-יהודה וחבריו נהפר מאגדהיפה למציאות היה הודות למאיצ' החינוכי הנאמן של המורה העברי. ובהתקנת חינוך מלכתי המיועד לכלד העם המפוזר, המפוץל והשסוע, ולהכשיר הנוער למילוי שליחותו ההיסטורית, – צפואה שוב למורה העברי שליחות מבורכת.

נצח ישראל 1953, חזון ודרך,

פרק רביעי, עמ' 287.

ציבור המורים, ככל האזוחים במדינה, פרט לצעירים ביותר בתוכנו, נתחנכו וגיבשו דמותם בתקופה שלפני קום המדינה. בחניכי גולה – לא היו לנו הושים מלכתיים. גם בארץ שלטו זרים, ואף פה חיינו במדינה לא-יהודית. לא הודהינו מעולם עם המדינה הזורה, גם ביום

הטוביים כאשר האנגלים מילאו פחות או יותר חובתם הבינלאומית לפני המאנדרט. והרגלי' – חיים לא משתנים בנקל. איני יודע, אם ציבור המורים התחיה בתקופה קצרה זו של חיים מלכתיים מחודשים – עם צרכי-המדינה. ודאי שגם אחד מכל יודע – מהן המשימות העיקריות של דורנו: קיבוץ גלויות, בTHON, יושב השממה ועצמות כלכלית. אבל אני בטוח אם אתם חשים ממשמעות הפנימית של ארבעת הדברים האלה.

נדמה לי שיש צורך, למען תוכלו לעשותו השילוחות החינוכית הגדולה והקשה שהטילה עליכם המדינה, שקדום כולם תחנהו בעצמכם. ותחנהו – אם חבראו בכך ישר, בלתי-אמצעי, חי ונאמן עם אותה המציאות המגלמת בתוכה המשימות הנזכרות. יש צורך, נדמה לי, שתשבו ימים אחדים, אם ככלם יחד או בחתיבות חטיבות, עם חילצ'בא-הגנה לישראל במחנות הצבא, ותשמעו מפי הממוניים על בதחוננו – מהן בעיות הבטחון, השוטפות והיסודות. ואל תסתפקו בשמיות הרצאות ובויראים, אלא תבקרו בגבולות ובכל אזורי התוּרֶה; תיפגשו עם מגויסי-הצבא מבני הארץ ומהעולם החדשים, מכל הדרגים ומכל החילופים ביבשה, בים ובօיר; תחדשו ידיעותיכם הגיאוגרפיות על הארץ מבחינה חדשה. ותשמעו על הקróבָּת במלחמות הקומות. וכשתבוاؤ ללמד לילדיים פרקי יהושע היה אוז טעם אחר לשיעוריכם. וכשתספרו להם ביום העצמאות איך הגיעו לכך – יהיה צליל אחר בסיפוריכם. כי אין הילד בוחן ובודק – אם ממשיים באזנו מליצות תפלות ופסוקים מתים, או משתפים אותו בחוויה אמיתי ובדברים היוצאים מן הלב.

ותכלו לישובי העולים ולערי העולים, תיפגשו עם יוצאי הגלויות המודדות ותשמעו מפייהם ומפי מדריכיהם – מה עובר עליהם בארץ ומהן התלבטוויותיהם; תיפגשו עם יוצאי בבל ותימן, מארוקו ופרס ושאר הגלויות, תראו סבלם וכיבושיהם: תעמדו על קשיי מיזוג גלויות ועל חבל הקליטה של האשה המזרחתית, של הילד במשפחה, שאינה יודעת קרוא וכותב, – ובעית קיבוץ גלויות ומיזוגן לא תהיה לכם סיטה מופשטת, אלא מציאות היה, רותת, רוית יסורים וקשיים.

תכלו למספר ימים, ואולי לשבועות אחדים, לערובות הנגב; תתייחדו שם עם השממה הגדולה ותיפגשו עם נציגי היישובים הבודדים מעין-גדי, מרבייכם, מעין-היב, מיטבתה – ותראו בעיניכם ה/cgi/ם המעתים והצריכים הגדולים, ותספגו לתוך נפשכם הניצחונות והסכנות, וכשתקרו אחר כך עם הניכיכם פרשות החומש על הדרכך בה עברו יוצאי מצרים, על צין ועל פארן ועל הערבה, ועל ים-סוף ועל הנגב ועל הר-שער – לעמוד לעיניכם ולעיניהם מציאות היה, מפרפרת, יצורית ותובעת. אז תבינו – מה נורש מנור יהודי לבטחון המדינה, להפרחת השממה, למיזוג גלויות, ותדעו אולי מה שלא היה ידוע לכם קודם – תתעשרו בעצמכם ותעשירו ניכיכם.

מגמת החינוך הממלכתי, 1954, **חzon ודרך**,

פרק חמישי, עמ' 255-256.

גָּדוֹנָע

הנווער בגיל ארבע־עשרה – שמונה־עשרה זהו העם לעתיד. זהו הגיל בו יש להנער הנוער לתפקיד־חייו. בין שזה נוער לומד בגימנסיה, בין שזה נוער עובד בכתי־חירות, בין שזה נוער־רחוב פרווע. אני מאמין כי אפשר להנער גם הנער הפרווע ביתר. בכל אדם יש יצר טוב וייצר הרע, ואיך־אפשר גם ביל יוצר הרע. אין אנשים מתחלקים לטוביים במאה אחים ולדרעים במאה אחוז. האיש הפרווע ביתר אפשר להנער בגיל מתאים, אם מכנים אותו למסגרת מתאימה ונאותנים לו המזון הרוחני והתרבותי הדורוש. זהה אחת הביעות הדחופות והחיוניות ביותר העומדות בפנינו; – מה תהיה דמותם של מאה אלף הנערים האלה? רק עשרים אלף נערים לומדים בכתיספער; שמוניים אלף הם מחוץ לחינוך שיטתי. חלק גדול מהם עובדים ומשיעים לפראנסת הוריהם. חלק מהם נער רחוב ושולחים ידם בגנבה ונחפכים לעבריאנים ולפושעים. אין, לצעיר, עדרין היכולת החmericית בידי המדרינה לבנות לוכלים בתיא ספר תיכוניות ולהיבם ללמידה עד גיל שמונה־עשרה. אולם אפשר ואפשר, ומשום כך חובה, ליצור מסגרת חינוכית בגאנ"ע בשביב כלום, ולהביאם לחודש־חודשים למחנה נערים בערבה, בבאר־אוריה, באילת, בגליל העליון, בסביבות ירושלים. אם דבר זה יישנה ממש ארבע שנים, הם ילמדו נקיון, סדר, עברות, יכירו הארץ, תולדותיה, יראו פיה, יעדמו על אפשרויות הייצירה בתוכה, יטעו עצים, ילמדו לשימוש ברובה ובתוכה, – וראיתי גדן"עים משתמשים בתותח בהצלחה, – ינהגו סיורים ומטיולים, וכאשר ייכנסו לצבא, יתקדרמו מהר באימוניהם ובכיכשותם ויהיו אחר כך לאזרחים מועילים וברוכים בארץ.

חוק שירות בטחון, תש"ב, 1952, **חוון ודרך**, כרך רביעי, עמ' 93.

חוות גdag"ע בבאר־אוריה, במרחק 20 קילומטר צפונה מαιלת, היא אחת האגדות המופלאות ביותר שהתגשו בחיים.

התוכנית הכלכלית החדשה, 1952, **חוון ודרך**,
כרך שני, עמ' 291.

אוניברסיטה עברית

לא יהיה נאמנים לעצמנו, אם גם בתוך כל הדאגות והתלאות היומיומיות לא נזוכר את הייעוד הגדול של עמנו – יעוד הרוח, ולא נשגיב את החכמה והתורה בישראל. אני מאמין שגם ממשלה ישראל ועמה וגם האומה העברית בעולם כולה יראו גם צורחחים וחוכת־כבד לטפח את התורה והמדע בישראל ולהפוך את האוניברסיטה העברית למרcuן העליון של חכמת ישראל בכל ענפי המחקר והמדע האנושיים והיהודיים.

בכוח המורשה, 1949, **חוון ודרך**, כרך ראשון, עמ' 211.

האוניברסיטה העברית תהיה בית-חינוך עליון לנוער הלומד של האומה. מהארץ ומחוץ-

הארץ. תבנה את התרבות של השכלה העם, ותשמש מוסד למחקר מדעי עליון בכל ענפי המדע והאנושות. ומtower חירות מוחלטת, ללא כל השתעבות למושל ולגיג ולודגמה – אלא מtower זיקה יתרה לחקר האמת הצרופה, – תעשה האוניברסיטה מלאכתה המדעית ותשמש בחינוכה ובמחקר סמל וביטוי חי לחרויות האדם וליקיר האדם.

תורה מציון, 1950, **חzon ודרן**, כרך שני, עמ' 188.

האוניברסיטה תהיה עברית לא רק בלשונה, בשפת לימודיה ופירושימה, אלא באשר תהיה מעורה בחיי האומה ובמאם'יו היוצר של מדינת ישראל.
שם.

האוניברסיטה לא תיהפוך למונזר של אנשי-ירודם פרושים מן העולם ומנותקים מדגנות הציבור וצריכיו החיווניים. היא לא תමלא יудה העברי אם לא תשמש מקור-חיהם ומעין-הפראה למאם' הלאמי הכללי, ועובדתה החינוכית והמחקרית לא תהיה חלק ארגוני מהמאם' הקיבוצי של האומה בכל שטחי החיים, החקלאים והתרבותיים, בכפר ובעיר, ביבשה ובים, בחיים האזרחים ובחיי הצבא, בימי שלום ובימי מלחמה.

שם, עמ' 188–189.

על האוניברסיטה להיות כתר-החכמה של רأس האומה – כשרראש יונק מכל שאר האיברים ומעניק להם מtower זיקת-גומלין מהסגולות הטמיירות והנפלאות באיבור המופלא הנקרא בשם מוח.
שם.

קיבלנו על עצמנו לעשות בארץ זו דבר שאין לו דוגמה בהיסטוריה האנושית – לקבץ עם מפוזר בכל העולם, להונן ההיסטוריה ארץ דלה וקטנה מוקפת אויבים, ולהקם חברה למופת הבנייה על הירות, שיוויון, שותפות ואהבת הבריות.

משימה ההיסטורית זו לא תתקיים אלא באמצעות הנאמנים והחלוצים של כל חוגי העם. אולם לאוניברסיטה העברית שמור יעוד מכון ביצוע המשימה. אם האוניברסיטה תדע להיות גם מכון עליון למדע ולמחקר מדרגה ראשונה ותמשוך אליה גdots הchemים והמלומדים בעם היהודי בעולם וגם גורם מבחן לחולצות וולערכיה-הנצח של נביי ישראל. שני יudios אלה כרוכים זה בזה.

דברי ראש הממשלה, בטקס הענקת התואר

דוקטור כבוד, **דבָּה**, 7.4.57.

האוניברסיטה ה暗暗לה הרבה שנים על ידי אישיות דגולה, אבל אישיות השעם בישראל לא היה מקבל דרכה וכיוננה, והאוניברסיטה הגיעה לדרגה ידועה, יש להעלות אותה, והיא הולכת ומשתבחת. אך מוקיריה אינם סבורים שהגיעה לשיא השלמות.

תקציב משרד ראש הממשלה, 1953, **חzon ודרך**,

פרק רביעי, עמ' 242.

לא

מדע, מדעי הרוח ומדעי הטבע

מדע

מדע – זה שלטון האדם על הטבע. חלוציות – זהו שלטון האדם על עצמו. המדע חושף מסתורי כוחות הטבע ומשתמש בהם לצרכי האנושיות, הטוביים והרעילים, בלי הבחנה. החלוציות חושפת גניי כוח האדם, גניי נפש, רצון ומחשבה, מפה ומפעילה אותם למטרות נבחרות, מתוך הבחנה היסטורית ומוסרית. המדע הוא כלי שרת כביר, רב אוננים, עושה נפלאות. אבל עיוור, נכנע, מצית כחומר בידי היוצר. החלוציות מצרפת, בוררת, שופטת, מעלה כוחות-נפש לתכלית עליונה. החלוציות מצרפת יתרון אינטלקטואלי ליתרון מוסרי ומעלה את מותר האדם. החלוציות אינה משילימה, אינה נכנעת, אינה מתיאשת, אינה כפופה למציאות – היא מבקרת, מורדת. מעיהה, מהחוללת תמורות – מתוך ראיית הנולד ושאיפה לשלים. היא משנה המיציאות לא רק לצרכי השעה – אלא לצרכי דורות, לא רק להנאת היחיד – אלא לשלוומו של הכלל, לא לשם התעללות הפרט על חשבונו הכללי, אלא לשם התעללות הרכבים וכלי ייחיד בתוכם. החלוציות עשויה איש-המדע לאיש הרוח והופכת כל-אדם לאדם-המעלה.

כיצר נקבע פניו הבאות, תש"ח, **בhalbם ישראל**,
עמ' 237

עצום ורב ערכו וכוחו השימושי של המדע, ושום דבר אחר לא יסייע לפיתוחו, לקליטת העליה ולהגנה שלנו כמו הכוח המופלא של המדע, חישוף סודות הטבע והשתלטות על איתניתה; אולם ערכו של המדע הוא לא רק בשימושו המעשי – אלא בהעלאת מותר-האדם, בהעשרה רוחו הפנימי.

צרכי הרוח, 1952, **חזון זדורן**,
כרך שלישי, עמ' 282.

בלי ערכי מוסר המדע כשהוא לעצמו יכול להיות מסוכן.

שם.

האדם בישראל אינו נופל בסגולותיו ובכוחו מכל אדם בעולם, ולא יכזב ממנו דבר במלכת המדע, אם יעשה המאמץ המכוון ויחזור אליו הרף ובעווזירותו כלפי מעלה.

שם, עמ' 283.

הגדלות היחידה, הצפואה לנו, הטבועה במוחותנו, היא גידות הרוח, המדע, הכרת עולם ומלוاؤו, גילוי רזי הטבע וההוויה – בהם נעה ונעה.

שם.

עברת על האנושיות מהפה עמויקה: המדינה, הבטחון. המשק בכל ענפיו, נעים יותר ויותר תלויים במדע ובטכנולוגיה. המדע הולך ונעשה לאחד הגורמים העיקריים היומיומיים בפיתוח החקלאות והתעשייה ושאר ענפי המשק, וכך גם בשמירה הבטחון. גילויי המדע הפיזי, הביולוגי ושלולי הטכניקה הופכים ימיינו כל תנאי החיים, הבריאות, הריבוי הטבעי, התפתחות המשק ופריוון העבודה. המדינה ותנועת הפועלים חיברות לראות בטיפוח המחקר המדעי ובחינוך אנשי מדע – ובשם מדע אני מתכוון למדעי הפיזיקה והביולוגיה – אחת מהמשמעות המרכזית של פועלתה החינוכית, המשקית והבטחונית. החינוך האנושי לא יכול להצטמצם רק בהשכלה מדעית. יש שטחי רוח אחרים, שהשם מדע אולי אינו הולם אותן אבל חשיבותם אינה קטנה ממדע הטבע, כגון: ההיסטוריה. ספרות, פילוסופיה, סוציולוגיה, אמנויות וכדומה. ולא עוד אלא שיש סכנה בחינוך מדעי במובן הצר, כי המדע מסועף ומפוץל, ומומחה חייב להקדיש כל חייו לחקר ענף חלקי מצומצם במדעים. וידיעת פרטיהם על פינה קטנה ומזומצמת בענפי הפיזיקה והביולוגיה בעלי השכלה אנושית רחבה מרוששת האדרם! ולכן אין המדינה, וזאת אומרת גם תנועת הפועלים, יכולה להסתפק בחינוך ובמחקר מדעי בלבד, אלא היא חייבת לטפח כל נכסיו הרוח של העם היהודי והאנושות כולה. אולם יש להציג כי אנשי הרוח והמדע לא יפרו ולא יעלו תרבות העם, אלא אם יעמיקו קשריהם הרוחניים והחברתיים עם אנשי העבודה. רק שיתוף נאמן בין עובדי הרוח ובין אנשי העבודה יעשיר יצירתיינו התרבותית והכלכלית כאחד. וגם לגבי אנשי הרוח והמדע יש לנתקוט ב"פיזור אוכלוסין". חוקרי הנגב למשל לא יתרמו מלאו יכולותם למבחן המדע אם לא ישבו בדבר. המהנדסים החימאים הקשורים אל מפעל ים-המלח, הפטולוגים או מכרות אחרים בנגב – צרייכים לשבת בבאר שבע, באילת או באחד המרכזים החדשניים שיוקמו בערבות הנגב.

.ההשתדרות במדינה, 1956, עמ' 36-37.

המדע – עם כל חשיבותו החומרית והרווחנית עומד על פי עצם מהותו מעבר לטוב ולרע. בכוח המדע אפשר להסביר תופעות הטבע, והאדם הוא חלק של הטבע, אבל אין ביכולת המדע לומר לאדם מהי הדרך שיבור לו בחיים. באמצעות המדע אפשר גם להביא ברכה למיין האנושי: בריאות רוחה, התעלות רוחנית ושבכנית. בכוח המדע אפשר גם להביא חוכמן והרס ולהشمיד עמי התרבות. עץ הדעת טוב ורע אינו צומה על קרקע המדע. המדע חותר לחשוף סודות הטבע, אבל לא לומר לאדם מה יעשה.

אולם אין מדע בלי אנשי מדע. ואיש המדע אינו רק מכונה חושבת והוגה, אלא אישיות בעלת אחריות מוסרית גבואה. ואיש המדע לא יעשה שליחותו באמונה ולא יהיה ראוי לתקפידו אם יחד עם הגדלת קשר המדע והרחבת הדעת הצורפה לא ישකוד על טיפוח הערכים המוסריים שהנחילו לנו נביאינו. עץ הדעת טוב ורע יש לנטווע בנפשו של כל איש, ורקם כל בנפש איש המדע והרוח, למען תהא פועלתו היוצרת לברכה למיין האנושי.

גילוי האמת המדעית היא מטרה לעצמה, אבל היא גם אמצעי למטרה נוספת: – להעלאת האדם והחברה, לשולטונו של האדם בטבע, למען התעלות הרוחנית והמוסרית, למען רוחתו הכלכלית והחברתית של העם ושל המין האנושי. אסור להפריד בין כיבושי המדע, לבין הישגי התבונה האנושית, ובין ערכי המוטר, ככלומר תביעות המצחן האנושי, זה החלק האלוהי שבאדם. לא נחשף עד היום – ואני יודע אם יחשף – סוד התבונה האנושית המסוגלת להכיר מבנה הקוסמוס וצבאו. לא נחשף גם סוד המצחן האנושי המכשיר האדם למסור נפשו על ערכים יקרים לו מחייו. אבל שניהם קיימים, ורק מותך השתלבותם הפנימית תצמיח לאדם הברכה הגדולה והעצומה הגנווה בכל אחת מהן.

דברי ראש הממשלה, בטקס הענקת התואר

.דוקטור כבוד, **דבָּר**, 7.5.57.

המדע כשהוא לבדו לא יסכוון, לכיוונו דריש כוח מוסרי.

שם, עמ' 283.

מדעי הרוח

ההיסטוריה

לא הגורל הפטלי שלט בהיסטוריה, והחיים אינם משחק של כוחות עיוורים בלבד. התערבותו המכוונה והמרחיקת ראות של הרצון האקטיבי היוצר ובריה-הכרה במהלך ההיסטוריה – הוא אחד הגורמים והמניעים של הפרוצס הסטייני.

מתן ארץ, 1915, **ממעמד לעם**, עמ' ה.

אין מוקדם ומאוחר בתורה – אבל יש מוקדם ומאוחר בתנועה ההיסטורית, ואנשי התנועה צריכים לדעת מה להקדים ומה לאחר.

על הכלול והעיקר, 1928, **אנחנו ושכנו**, עמ' קיז.

בכפ' המאונים של ההיסטוריה נשקלים לא דברים, הצהרות וחוויות – אלא רצונות וצריכים חיוניים של המוני אדם.

שתי הערות לוויוכו הפוליטי, 1930, **אנחנו ושכנו**, עמ' רלד.

לפעולות ההיסטוריות יש הגיון פנימי שלهن, שאינו משגיח תמיד בהגיון המחשב של עושיהן.

המפלגות בציונות ותנועת הפועלים, 1931,
ממעמד לעם, עמ' רעב.

יש דברים מסוימים, שאין לראותם מראש, שצפים לפתח פתאות בהיסטוריה וטורפים כל הקlüפִים.

לקראת הבאות, 1948, **במלחמת ישראל**, עמ' 189.

במשחק הכוחות ההיסטוריים יש שמופייע שאנט גודול', שם מחמיצים אותו אינו חזר. זה בבחינתו אותו הרצע האחד בשנה, שלפי האגדה נקבעים בו השמים וכל בקשה שבוקעת באותו רגע נשמעת.

מדיניות עליה חדשה, 1933, **משמרות**, עמ' מו.

ההיסטוריה אינה תמיד חוזרת. צירופי כוחות ונסיבות חדשים מופיעים מזמן – ואפשרויות חדשות לשבט ולהסח חבויות בתוכם.

לקראת הקונגרס העשרים, 1937, **במערכה**,
כרך ראשון, עמ' 88.

לא הרי ההיסטוריה כהריא האסטרונומיה, ואין לראות מראש את הנולד ואף לא את המולד.
אפשר רק לנחות קו של סיכויים ואפשרויות.

הליקות המדינה היהודית, 1937, **במערכה**,
כרך ראשון, עמ' 281.

ההיסטוריה אינה חוזרת. אין מעמד ההיסטורי הולך ונשנה: כל תופעה ההיסטורית היא יחידה – במינה, יש לה פרצוף אינדיבידואלי משלה, וכל מי שפועל לפי גזירה-שותה בין מעצים ההיסטוריים אינו אלא טועה ומטעה.

אם ניש בכל שורה תופעות ההיסטוריות כמו צדדים דומים, כמו קווים משותפים, כמו גורמים כללים, וכשאנו רוצחים לבחון תופעות ההיסטוריות בחינה מדעית, בחינת הכרה עיונית בלבד – علينا לעמוד בעיקר על הדומה, המשותף והכללי. אי-אפשר למצות "חוק", או מה שנראה לנו לחוק, אלא מתוך דבר שהולך ונשנה. אבל כשאנו באים לבחון תופעות ההיסטוריות בחינה פוליטית, ככלומר: בחינה המכונת לקביעת מסקנת-פעולה, לקביעת קוראתנהגות והtagובה המועיל והרצוי, علينا לעמוד על היחיד שבתופעה, על עצמותה האינטגרלית, על גילויו שלם בכל פרטיה ובכל צירופ-נסיבותה כמו שהם; ובשלמותה המלאה אין שום תופעה ההיסטורית חוזרת ונשנית אף פעם.

ולא רק תופעות ההיסטוריות הן תמיד ייחדות במינן. בכלל אין שני דברים דומים זה זהה. אין בעולם שני בני אדם, שיש להם פרצוף אחד. הקול של כל אדם שונה מהברו. טביות-אצבע של כל איש היא ייחוד במינה, ועל פייה אפשר להכיר ללא ספק את בעלייה. לכל איש כתב-יד מיוחד לו, ואפילו אותו איש אינו חותם את שמו פעמיים באותה צורה ממש.

הבדלים הקיימים הטבעיים בפרצופים ובגופים אינדיבידואליים, אויגניים, אינטנסיביים, לרוב בעין פשוטה, ואין להם קריגיל ערך מעשי ושימושי, ומשום כך מסוימים מהם את הדעת ברוב המקדים. אולם יש לעיתים שסימנים אינדיבידואליים אלה הסמוים מן העין קובעים גורל אדם, ובבדיקה הבדלים וגילוייהם נעשית לשאלת-חיהם.

אין איפוא לזלול בהבדלים דקים אלה. ואם בתופעות פשוטות בודדות, מיכניות וארגוני כך, – בתופעות היסטוריות, סוציאליות ופוליטיות, על אחת כמה וכמה. בתופעות אלה פועלים לא מכונות ולא דפוסים וגם לא אנשים בודדים – אלא המוני אנשים, והטיבעים הפועמים בהמוניים אלה, וצירופי התנאים והנסיבות שבהם הפעולה נעשית, וצירופי צירופיהם אי אפשר לחולוטין שיהיו דומים זה לזה בכל פעם, וכי שאיינו רואה את התופעה ההיסטורית ביעודה, בפרשפה האינדריבידואלי, בעצמיותה האינטגרלית – איינו רואה ולא כלום.

תפקידנו בשעה זו, 1938, **במערכת**,

פרק ב', עמ' 37–38.

ההיסטוריה אינה קופאת. בהיסטוריה יש תמיד היאבקות, התגשותות בין כוחות. ועל כיבושים צריכים לשמר. כיבושים צריכים לקיים, וכיבושים צריכים לכבות כל פעם מחדש. מצבנו המדיני בשעה זו, 1940, **במערכת**,

פרק שלישי, עמ' 31.

ההיסטוריה אינה אסטרונומיה, בה אי-אפשר לחשב בדיקוק מתמטי متى ילקו המאורות ומתי יופיעו במלוא זהרם. מתוך ניסיון העבר ומתוך הסתכלות בנסיבות הקיימות אפשר לראות אפשרויות ולא ודאויות.

שם, עמ' 33.

בhistוריה האנושית הפנס פתוח והיד כתובת.

מדועאמין, 1943, **במערכת**,

פרק שלישי, עמ' 143.

אתמול ומחר בהיסטוריה זה מושג יחסי. מה שהיה שלשום כוח המחר, הוא היום כוח האתמול; ומה שאתמול היה כוח של מחר, הוא נעשה כוח של היום; ומה שאתמול לא היה כוח, יכול אולי מחר להיות כוח גדול.

ציוויי המהפכה היהודית, 1944, **במערכת**,

פרק רביעי, עמ' 204.

יש דברים סמויים, שאין לראותם מראש, שצפים לפטע פתאום בהיסטוריה וטורפים כל הקלפים.

לקראת הבאות, תש"ח, **במלחמת ישראל**,

עמ' 189.

נראה שיש איזה צורך בהיסטוריה: מה שההשגחה ההיסטורית קיפחה אותנו בנסיבות – עשתה אותנו לעם קטן – היא העניקה לנו באיכות.

לקראת הבאות, 1949, **חzon ודרן**,
כרך ראשון, עמ' 14.

מעמדנו המוחודש בהיסטוריה האנושית לא יקבע אלא על ידי **כיבוש הרוח וחידוש הרוח**.
שנבעו בשטח המדע, התרבות והחברה.

שם, עמ' 23.

אין נכס ההיסטורי הולך לאיבוד.

מהפכת הרוח, 1949, **חzon ודרן**,
כרך ראשון, עמ' 41.

ההשגחה ההיסטורית עושה אולי בחרכה, שאינה מגלת בראשית-המעשה הקשיים העצומים
והנוראים הצפוניים בדרך.

הרפואה העברית, 1950, **חzon ודרן**,
כרך שני, עמ' 223.

אין קפאון בהיסטוריה: מה שקיים היום – אין הכרח שתיקיים מחר.

שלוש חיזותות, 1949, **חzon ודרן**,
כרך ראשון, עמ' 94.

עובדות-יסודות ההיסטוריות אינן משתנות על ידי נצחותן זמניים או על ידי בריתות
בינלאומיות.

מדינת ישראל וה坦ועה הציונית, 1949, **חzon ודרן**,
כרך ראשון, עמ' 123.

אין דבר ניתן בהיסטוריה חינם אין כף. וכל מה שהדבר גדול יותר – מהiero גובה יותר.
על שביתת הנשך, 1949, **חzon ודרן**,
כרך ראשון, עמ' 193.

שר ההיסטוריה דופק על ראשנו ואומר: הזרזון, מהרו, חושו.

לי היהודי אמריקה, 1950, **חzon ודרן**,
כרך שני, עמ' 366.

ההיסטוריה מבוצעת במעשים ולא בכוונות.

דרכנו במדינה, 1951, **חzon ודרן**,
כרך שלישי, עמ' 127.

כל גدول בהיסטוריה האנושית – עליונות הרוח על הכוח הפיזי.
עליונות הרוח, 1951, **חzon ודרן**,
כרך שלישי, עמ' 144.

ההיסטוריה משמשת כמכשיר להסביר את ההוויה על ידי העבר.
שם.

אין איש יכול בודאות לראות את התפתחות הנולד. אמנים הדברים אינם נעשים באקראי, ובעולם שלטמים חוקים ולא עברו, אף כי אין להוכיח זאת בריאות בלתי מופרכות. האתמול מכין את היום, והמחר הכרוך בהיום. אין שום מאורע מתרחש יש מאין. יש שלשת בלתי נפסקת של התרחשויות המשלבות והתלוויות זו בזו. ואף על פי כן אין לחזות בודאות עתידות מראש, כי לא כל מה שהיא אתמול ברור לנו ונתגללה לעיניינו, ואין אנו יודעים מלווה התרחשויות היום, ויש מאורעות בלתי צפויים, כי יש גורמים סמוים ונעלמים מעיניינו, והישענות שכנו על הנגלה בלבד אינה מספיקה, כי לא הכל נגלה לנו, אבל אין המחר לו חלך. ויש נקודות-משען רבות למציאות הידועה לנו למען שער הבאות, וראיות הנולד אינה מן הנמנע, אם כי אינה מלאה ומדויקת וודאית. ועלינו להסתפק בראיות סכומיים.

שלום או מלחמה, 1951, **חzon ודרן**,
כרך שלישי, עמ' 162.

מאורעות ההיסטוריים אין לגנות, לפסול ולרגוזן עליהם. יש להבינם ולהערכם – גם להסיק מהם מסקנות על מנת לשנות ולתקן מה שטעון ומקבל שינוי ותיקון.
נצח ישראל, 1953, **חzon ודרן**,
כרך רביעי, עמ' 295.

כל ההיסטורי גדול: האמצעי הנאמן ביותר למטרה – הוא הגשמה המטרה עצמה.
מדינה למופת – מטרה ואמצעי, 1954, **חzon ודרן**,
כרך חמישי, עמ' 81.

כל ההיסטוריה היהודית בגולה במשך אלפיים שנה היא ההיסטוריה של מאבק בלתי פסק והtagוננות נואשת מפני מגמות הסביבה השלטת להרים ולהشمיד את היהדות בגוף וברוח. יש שהשמדה גופנית ורוחנית היא צמודה, ויש שמתכוונים להרס גופני בלבד או להרס רוחני

בלבד. לגבי התוצאה אין הבדל; חלקו העם היהודי נשמר או משתמרים. אין זה מקרה שהAMILIM שמד, השתמדות והשמדה הן מקור אחד, אם כי השמדת מסמנת הרס גופני והשתמדות או שמד – הרס רוחני.

אין עתיד לנו בלי מדינה, 1945, **במערכה**,
כרך רביעי, עמ' 208.

רק לעיתים רחוקות ובאזורות מעטות ניתן הzdמנות ההיסטורית ליצירות-בראשית ולכיבושי הטבע והמדע, כאשר ניתן הדבר לנו בישראל בימינו אלה.
דברי פרידה לעם, 1953, **חזון ודרך**,
כרך חמישי, עמ' 17.

ההשגהה ההיסטורית מוליכה כל עם לפִי דרכו, או כל עם מכובן השגתו ההיסטורית לפִי רצונו – וכל עם ילק בדרכ שסללה לפניו ההיסטוריה שלו.

איך תיכון המדינה, תש"ח,
בהילחם ישראל, עמ' 212.

ארכיאולוגיה

אסיריתודה אנו לארכיאולוגים מאומות העולם שפתחו ראשונה במחקר זה של עתיקות ארצנו: האנגלים, הצרפתים, האמריקנים, הגרמנים שגילו כמה מקדמוניות ירושלים, גור, שומרון, מגידו, לכיש ועוד, והעשו את אוצר לשוננו בכתבאות מישע מלך מואב, גור, השילוח ועוד, אם כי ידענו שמאחרי חקירות אלה עמדו לא רק כוונות מדועות צרופות. הארכיאולוגיה היהודית היא הענף המרכזי במחקר עתיקות הארץ; וכל עוד הייתה ארצנו נתונה לשלטון זר, היו תחומי פועלתו מוגבלים ומצומצמים. עצמות ישראל וכיבושים צבאי-הגנה לישראל פתחו אפקטים חדשים גם לפני מחקר זה. חלק גדול מארצנו הוא עשוי ברשות האומה העברית, והתלים המרובים במדינת ישראל מהיכים למדור החוקר העברי שיגלה צפנות העבר וישפוך אור על פרקי היסטוריה שננטמו בעפר המולדת. בלי חיפת הצפנות האלה ישארו הרבה פרקים בספר-הספרים שלנו סתוםים וכמוסים, ותולדות ארצנו תהיה לקויות. גם המדע הארכיאולוגי, בשאר ענפי המדע, יעשה שליחותו המלאה אם לא ישאר נחלת ייחידי-סגולה ומומחים בלבד, אלא יהפוך לנחלת כל יישוב חדש בארץ, בנגב או בשפלת, בגליל או בשומרון. כל עובד אדמה וכל עסקה במלאה יכול וצריך לתרום לפיתוח ענפי המדע הקרובים למלאכתו, והוא יעשה זאת, אם כולנו, אנשי המדע ואנשי המדינה, נdag להנחלת את היגי המדע לרבים. כל מתישב יוכל להעשיר את הארכיאולוגיה היהודית – אם המומחים והממשלה יעשו יד-אחדת להרחבת ידיעת עתיקות

הארץ בקרוב העם, והנווער יחונך להכרה ולהזקירה של שכיות-העבר הפזרות פה ושם על פני שטח האדמה או מתחתה.

מהפכת הרוח, 1949, **חzon ודרך**,
פרק ראשון, עמ' 44.

מחקר החינוך, המולדת והאומה

המחקר והחינוך בישראל מן ההכרה שיקיפו עולם ומלואו מחקר האטום והכוכבים, החי והצומח, ספנות האדמה והימים, הרוחות ומזג-האוויר, וכל תועלמות הטבע בשמים ממעל הארץ מתחת, וכן גם עלילות אנוש מראשת הופעתו על במת-החיים, מאבקין, עלייתיו וירידתוין, נפתחו עמו עצמו ועם בני מינו ביהדות ובציור, בכל התקופות ובכל הלקראתбел; כל אלה יישמו מטרה למאצוי הרוח החוקר בישראל. גם ספרות ישראל בארץן מן ההכרה שתכלול בתוכה כל אוצרות הרוח האנושי מימי קדם ועד היום, כל הייצירות העתקיות של עמי מצרים ובבל, סין והודו, פרס וערב, יוון ורומא, וכל הנחלה הספרותית של ימי הבינים והתקופה החדשה בכל שטח היצירה המדעית, האמנותית, הפילוסופית, הדתית והפיתית, נוספת על הספרים שנכתבו תחילה עברית, או נכתבו על ידי יהודים ועל יהדות בלועזית.

עצמאות הרוח, 1952, **חzon ודרך**,
פרק רביעי, עמ' 209-210.

בתוך המפעל התרבותי הישראלי יתפס מקום חשוב ומיהודה – מחקר המולדת והאומה. עתיקות הארץ, סגולותיה ומבנה הגיאולוגי והטופוגרפיה, אוצרותיה הטבעיים, מימיה ואקלימה, ימיה וחופיה, הצמחיים והחי אשר בתוכה, ישוביה הקדומים, החליפות וההתמורות שהחלו בהם בעקבות תנודות העמים, הcovשים והמלחמות מימי קדם ועד היום, – בכל אלה עוסקו במשך דורות חוקריהם מכל עמי התרבות והספרות העשירה רבת-הלשונות על ארץ ישראל כמעט כמוות לשפע לגבי שום ארץ אחרת שאינה עולה בשטחה על ארצנו. ולא נקפח זכות החוקרים מאומות העולם ובני עמנו, שעשו הרבה עד היום לשפוך אור על עברה וטבעה של ארצנו. אולם רק עם מלחמת השחרור ועצמות ישראל נוצרה האפשרות המלאה למחקר הארץ העומדת בראשותנו. רק עם שחי בארץ, עומד בראשות עצמו, מזמין במכשורי התרבות והמדע של יmino ונפתח לפתח כל גוני מולדתו למען קיומו ועתידו – יהיה מסוגל לפענח תעלומות עברה וטבעה של הארץ, המוצנעים עדין במעבה הארץ, בתלים המרובים, בנקיי הסלעים ובמערכות המדבר, וידע לחשוף אוצרותיה הרכזים בחיק הארץ ובמיimi אגמיה ומים. אלף שנה קראונו בתורה על "ארץ אשר אבניה ברזל ו מהריה תחצב נחושת" (דברים ח, ט), אבל רק אחרי שחורוד הנגב על ידי צה"ל במלחמות הקוממיות גילינו בעלייל מחייב הנחושת ואבני הברזל, וגם הגענו למכרות עשירים של פוסfatים

ואוצרות אחרים, שלפי שעה לא נמצאו להם עדין כל סימוכין בספר הספרים, – זה המקור הנאמן לדעת הארץ, מלבד הארץ עצמה; ואני רק בראשית המלאה. מחקר המולדת קשור קשר אמיתי בהפעלה החלוצית לשובה ולפיתוחה. המחקר גם מסייע להרחבת ההתיישבות וגם מסטייע על ידיה: כל המאמץ המדעי של עם הוא חלק אינטגרלי ממפעל חייו הכלכלי, המדיני והחברתי.

והוא הדין ביחס למחקר האומה, ביחס למחקר תולדות האומה ויצירתה התרבותית והרוחנית בארץ מкорתה, שטיפלו בו חוקרים יהודים ולא-יהודים במשך דורות. אצל חוקרי אומות העולם מחקר זה נשתבש לרוב מפני המגמות הנוצריות והאנטי-יהודיות, אשר, ביוודעים או בל-יהודעים, השפיעו על רוב מסקנותיהם; אבל גם החוקרים היהודים לא היו חפשים לגמרי מגמות והשפעות ומעצורים שאין להם דבר עם קרי-האמת. הבנת התקופה היסודית והמכרעת בתולדות העם היהודי, שבה נתעכבה דמותם עם העולם ונוצרו כמעט כל היצירות הנצחיות הכלולות בספר הספרים, התקופה שבין יציאת מצרים ושביתת בבל, מימי משה רבנו ועד עזרא, מהיבת גם קירבה נפשית ואינטואיציה היסטורית וגם חירות-המחשבה ועצמות-ההרוח והעד רעות קדומות ומגמות של קיטרוג או סנגורה; ורקשה למצוא סגולות אלה בקרב חוקרים שלא מבני עמננו, ואף לא בקרב חוקרים יהודים כפופים לשתי רשות, שלא טעו טעם של יהודי בン-חוריין בארצו העצמאית.

עצמות רוחנית, 1952, **חzon ודרן**,

כרך רביעי, עמ' 54-55.

מדעי הטבע

מדע, טכניקה ומדינה

בדורנו-אנו מתחוללת أولי המהפכה הגדולה ביותר בחיה אנוש עלי-אדמה – מהפכת שלטון אדם בכוחות האיתנים והטמיינים שבטבע, בכוח האטום ובכיבוש האויר והמרחב וצפנות היקום. אין לנו יכולם להשתוות להרבה עמים בכוח, בעושר, בספר ובחומר, אך אין לנו נופלים מאיזה עם בעולם ביכולתו האינטלקטואלית והמוסרית. זו הירושה היחידה הגדולה שהנחלת לנו ההיסטוריה היהודית רוויית הסבל, הצער וגבירות הרוח.

כטובי העמים שבעולם עליינו להביא את המחקר המדעי, הזרוף והשימוש, לשיא יכולתו, אבל לא כנהחלת גאנונים, יחידים ובודדים, אלא כנהחלת הכלל, נחלת היוצרים והבונים כולם, נחלת המשק והתרבות שנקיים בארץ, נחלת החקלאות והחרושת, הבניין והימהות, החינוך והבריאות. כל המעשה אשר נעשה בחומר וברוח לחיזוק בטחוננו ולהרחבה משקנו, לחינוך בגינו ולקליטת העולים, יבוסס על המסקנות האחראוניות והעלילונות של המדע הזרוף והשימושי ועל הטכניקה המשוכלת ביותר, כדי שלא ניפול בטיב תוצרתנו ועבדותנו, פריוינה, איכותה וסגולותיה – מהאומות המפותחות והחרוצות בעולם.

הממשלה ותוכניתה, 1949,

חוון ודרן, כרך ראשון, עמ' 71-72.

אנו נופלים מעמים אחרים במספרנו, בפייזרנו, אבל אין עם בעולם עולה עליינו בסגולות האינטלקטואליות, ואין לנו מפגרים בשדה המחקר והמדע. עד עכשיו פייזרנו אוצרותינו הרוחניים בנכר, ועזרנו לעמים אחרים בהישגים המדעיים הגורליים של המאה התשע-עשרה והעשרים בפייזיקה, חימיה, מתמטיקה, ביולוגיה וטכנולוגיה. אין כל סיבה להניח שהגאון המדעי היהודי יפרח וישגשג בארץ מולדתו פחות מאשר בארצות נכר. להיפך, הנסיבות החדשנית שתאפשר את האדם הישראלי במדינתו, השלמות הנפשית אשר ינחל בתוך חברה בני-עמו, הכוח אשר ינק מאדמות-המולדת והעידוד הנאמן אשר יקבל מהסבירה שתתגאה בו – כל אלה יצמיחו כנפים למדע הישראלי ויעלו אותו מעלה מעלה.

בהילחם ישראל, עמ' 236.

תקומת ישראל, בניית ארץ הרוסה, פיתוח משק שיקולות המוני עולים, הבטחת עצמאות כלכלית אשר בלעדיה לא תיתכן כל עצמאות מדינית ובתחון ישראל – כל אלה מותנים בטיפוח מכיסימי של המדע בישראל גם הצורף וגם השימושי, ולאኖ כל להסתפק ביש – אלא עליינו להעשיר את המדע למען נצל כל האפשרויות הגנוונות – באנרגיה השמשית, האוטומית. בכוחות הגנוונים בהם, באמצעות הספונים בחיק האדרמה ומימיה, – לפיתוחה של ישראל, לחיזוק בטהונה ולקרב עצמאותה הכלכלית. אין בדעתו להגיד בזאת כי יש לראות במידע אך ורק קרדום לחפור בשטח השימושי. המדע והמחקר הצורף שאין תועלתו המעשית הצד – אינו פחות חשוב מהמדע השימושי המביא תועלת לחקלאות, לחרושת, לבניין, לבリアות, לבטחון וכדומה. ואולם המדע והמחקר הצורף הם ראשונים במדרגה כי לא על הלחם לבדו יחייה האדם.

. שם.

משימות מדעיות לפיתוח ארץ

זיקוק מי הים

הבעיה הגדולה של אספקת מים למרחבי הדרום והנגב – היא בכיוון הזיקוק של מי-הים מהמלחים. המשימה הגדולה שעל המדע העברי למלא הוא גילוי תהליכי זול ומעשי לזיקוק מי-הים, שאפשר יהיה להרווות בהם האדרמות הצחיחות בנגב. בארצות הברית של אמריקה העשירה בנהרות אדרירים ובאגמים רחבי-ידיים נועשים זה שנים מחקרים וניסויים לזיקוק מי-הים, למען אפשר השקאת המדבריות שבמרכז-ארצות הברית. אלו זוקרים, הרבה יותר מארצות הברית, למקור חדש ולא-אכוב של מי-הש>((ואה, ולא יבצר מאנשי המדע והטכנולוגים שלנו, אם יקrisו לך מיטב מחקריהם ויקבלו לשם-כך כל הסיווע מצד המדינה, – למצוא תהליכי זול להתפלת מי-הים. השקאת השממה במימיים מזוקקים תיראה היום לרבים כזהיה, אולם פחות מכל מדינה אחרת צריכה ישראל לחושש ל"הזיות" העשוויות לשנות סדרי-בריאותית בכוח החזון והמדע וכושר-חלוצי. כל הייש בארץ זו הוא פרי "הזיות" שנთממו בכוח החוט המשולש של חזון, מדע וכושר-חלוצי.

זיקוק מי-הים בתהליכי זול היא חיוני – לא רק לישראל אלא לעולם כולו. מאות מיליונים של תושבי היבשת הגדולה שכבה אלו חיים – סובלים מחוסר מזון, אולם לפחות רק חלק קטן של כדור הארץ מעובד. באסיה, באפריקה וגם באמריקה יש מדבריות עצומות אשר אם יימצאו להם מים להש>((אה, הם עשויים להכפיל ולשלש יכול כדור הארץ ולספק מזון בשפע לעשרות מיליוני בני-אדם. אם ישראל תצליח להתפלל מי-הים – תביא ברכה גדולה לכל המין האנושי, והדבר לא יבצר מהמדע הישראלי. המדע מקורו בשנים: במושרו היוצר של המוח האנושי, ובצריכים החיווניים של החברה. אין המוח האנושי מתייגע בכל יכולתו אלא מתוך לחץ צרכי החברה. בלי לחץ זה הוא משקיע מרצו בעניות אחרים. שני הגורמים המניעים את מדע המים מצורם בישראל במידה לא פחותה מאשר בכל ארץ אחרת. המוח היהודי אינו נופל בטיבו ממוחו של כל בן עם אחר. הצורך במקורות מים נוספים הוא לא רק חיוני, אלא גורלי בשבייל ישראל. ואסור לנו להירעת מהחינוך ומהकושי שברענון לנצל מי-הים לשם השקאה.

בעיות הכוח

בעיית הכוח – חשיבותה גדולה אף מזו של בעיית המים. ניצול המים – בכל צורתיו, זוקק לכוח. אבל לא רק ניצול המים. ככל שמתушרת תרבות האדם וצריכיו מתרבים – הולך וגדל הצורך בכוח ואנרגיה. האדם הפרימיטיבי היה צריך עד 3000 קלוריות – באוכלו מזונות שהכין לו הטבע. לאחר שלמד האדם להשתמש באש ולביות בהמות וחיות מסויימות – נזוק לערשת-אלפים קלוריות ליום, כדי הפקת מזון גם לבעלי החיים שלו. כולל הטכניקה וייצור מכונות הגדרתו הדריכת היומית באנרגיה. אם נחן בחשבון המכונות, המטוסים, הרכבות וכלי-ה动员 ונהלך אותם במספר גולגולות, נמצא שבארצות הברית צורך האדם בממוצע מאה וששים אלף קלוריות אנרגיה ליום.

אם אנו רוצחים לקיים בארץ רמה תרבותית גבוהה – ועלינו לשאוף לכך שהרמה התרבותית בישראל לא תהיה נמוכה מזו של כל ארץ אחרת – علينا לדאוג לייצור מקורות-כוח שיספקו לנו כל האנרגיה הדרישה לאדם, לבתיה ולדומם, כל-חברה ביבשה, באוויר ובים, מכשורי-动员 וקשר ומכונות לכל ענפי המשק, ולכל צרכי החינוך והתרבות.

אנשי המדע שלנו נתבעים לא רק להמשיך בלימודים ובמחקריהם שתיפלו בהם בחוץ-ארץ, אלא עליהם להשקיע מרצו המדעי והמחקרי באותו היבוא שטבע ארצנו וצרבי קיומנו הציגו לפנינו במוחדר עם תקומה ישראל.

אנרגייה אוטומית

אנו עומדים ערב אחת מההפקות הגדלות ביותר בתולדות האדם ושלטונו בטבע; אנו עומדים בפני תקופת האנרגיה האוטומית. אם כי עדין מקורות-הכוח העיקריים באוצרות המפותחות ביוטר הם פחם, נפט וchmodel, הרי אין-ספק שבעוד שנים מעטות ירתום האדם את הכוח המופלא והאדיר האוצר באוטם הבלתי נראה לעין לצרכי התעשייה, חקלאות ותעשייה, כשם שהוא כבר מנצל אותו לצרכי מלחמה. ואם כי ארצנו בדרך כלל דלה באוצרות טבעיות, ולא כל מה שספרנו בחיק אומתנו כבר ידוע לנו ביסודו מלאו, – הרי השימוש באנרגיה אוטומית מותנה בראש ובראשונה בכושרו של המכשור הביולוגי-הפסיולוגיגי, הנקרא מוח-אנושי, וממושך זה העומד בראשותנו אינו נופל בטיבו וביכולתו מזה העומד בראשות העמים העשירים והמפותחים ביותר.

אנרגיה שימושית

זמן קצר אחרי תום מלחמת-הקוממיות הוקמה בישראל מועצת מדעית ונוסחה ועדת לאנרגיה אטומית, והיא מטפלת במלוכה זו לא kali כשרון ולא kali הצלחה. ועדה זו הגיעה לידי הסכם עם הממשלה הצרפתית והבריטית על ייצור מים-כבדים, שהם אחד האלמנטים הדורושים לפיתוח אנרגיה אטומית. המיצרים הראשיים של מים-כבדים עכשו הן נורבגיה וארכזות הברית. שיש להן חשלול. אנשי המדע הצערירים שנלו כבר גלו סוד ייצור המים-הכבדים, אם כי אנו רוחקים עדין מיצורים בנסיבות ניכרות. החומר העיקרי הדורש לייצור אנרגיה-אטומית – הוא אוראניום וטוריום. ואם כי אין האוראניום מצוי בישראל בנסיבות רבות (במידה שהדבר ידוע לנו כיום) בקנגורו-הבלגי או בארץות העשירות באוראניום – אין חומר יקר זה נעדך בארץ, ואנו מסוגלים להקים כורים אטומיים, כי יש לנו שני הנחונים הדורשים לכך – אוראניום ומים-כבדים, אם כי הפקטום וייצורם ידרשו מאיתנו מממצאים לא-معدים ולא במחירה נגיעה למחוז-חפצנו זה, אולם שומה علينا לגייס כוח-אדם – לחנן פיזיקאים וטכנולוגים באיכות הדראווה ובכמות המספרקה ולנצל החומרים הגולמיים הארכוחיים, למען נוכל בעשר השנים הקרובות להגיע לידי ייצור אנרגיה אטומית, אשר תפתח אופקים חדשים להפתחותנו הכלכלית בכלל ולהפרחת הנגב בפרט.

בגילוי המהפכני של אלברט איינשטיין על זהות החומר והאנרגיה ובחשיפת המבנה המורכב של האטום, ניתנוידי אדם אוצרות-כוכוב לא משוערים. כיבוש מופלא זה לא יישאר נחלת המעצמות הגדלות בלבד והרחבה שיתוף-הפעולה בין אנשי המדע במחקר האטומי בעולם הוא סימן טוב לדרכנו, ומה שעשו איינשטיין, אופנהיימר וטלר – שלושת יהודים – לארחות הברית, לא ייבצר מאנשי-המדינה בישראל לעשות לעם.

האנרגיה האטומית אינה מקור-הכוח שעתיד להאדיר יכולתו של אדם במידה לא-משוערת. מקור האנרגיה העצום והאדיר ביותר בעולםנו, – המקור שמננו ניזון כל חי וצמח ורק שמי' מנהו מנוצל עד היום על ידי המין האנושי, – הוא השמש, המשפיע علينا يوم יום כמויות אסטרונומיות של אנרגיה ההולכת לאיבוד. מומחים חישבו ומצאו, כי האנרגיה המשמשת המגיעה לכדור הארץ במשך שלושה ימים שווה לכמות אנרגיה שאפשר להפיק משריפת כל אוצרות הפחם, הנפט, הגז הטבעי, הכבול וכל היירות שעל פני האדמה.

ודווקא הנגב הוא חבל הארץ המכורך ביותר באנרגיה זו, כי מעתים כאן ימי עננים וגים, וכמעט כל ימות השנה מקרים אלינו המשמש עצמה הכבירה. עד עכשו נוצל משפטן אנרגיה זו רק כתיפה מן הים – על ידי הצמחים שאנו מגדלים, שסוד גידולם אינו אלא ספיגת אנרגיה שימושית בתהליך שקוראים לו פוטוסינטזה. פחות מכל נהנה הנגב בימיינו מספיגת קרנייה-השמש על ידי צמחים, אולם אפשר להפוך אנרגיה זו לכוח מפעיל, דינامي וחשימי; וגם לאחר שייכלו כל אוצרות אוראניום וטוריום מעל פני הארץ – האנרגיה השימושית תוסיף לזרום אלינו כמעט לגמרי – אין-המדינה והטכנולוגים לגנות המכשירים הייעילים אשר יספגו, ولو מעט מן המעת, מאנרגיה אדירה זו ויפעלו אותה לצרכים הגדלים ומרובים של

משקנו המטועף. אין זה מן הנמנע כי בכוח השימוש נוכל לזכק מיהים ולהכשירם להשקיית השממה הרבה בדרום ובנגב.

השימוש בכוח אוטומי, באנרגיה השמשית, הפעלת כוח חשמלי מהרווחות ומגלי-הימים; ניצול האוצרות הטבעיים המרוביים בסיס-המלח; בלימת השיטפונות הזרומים לשווה למים ואיגומם לצרכי שתיה ו השקיה וכל שאר מפעלי הפיתוח הנדרשים מאיתנו; גיליי מכרות מתקת, שחם, שיש, ודומיהם – הם עניין לפיזיקאים, לגיאולוגים, לכימאים ולמהנדסים. אולם האנרגיה הספונה בטבע – בחיק האדמה, באשדות מים, באטום וובשמש – לא תספיק לנו אם לא נדע להפעיל האנרגיה הקרה מהכל, – האנרגיה המוסרית-הרוחנית הספונה באדם, בנבכי הויתו האלוהית, המסתורית שאין יודע פישרה וסודה, אבל כל איש מכיר קיומה, כוחה, עצמותה, פעולתה והשפעתה, אונגיה מופלאה זו נתגלתה בנו כאשר לא נתגלתה אולי בשום קיבוץ אנושי אחר, גם בעוצמתה המוסרית וגם בעוצמתה האינטלקטואלית, ורק בכוח אנרגיה זו גם פלא קיומנו בגולה במשך אלפיים שנה ונתחולל פלא תקומתנו בימים אלה, ונעשה בארץ הקטנה הזאת – על ידי אבותינו בימי-קדם ועל ידי צעירינו בדורנו אנו – מעשים שאין דומה להם בהיסטוריה האנושית.

לא הטבע, אשר לא השתנה במשך מילוני שנים, כי אם רוח האדם, העולה מעלה מעלה, שינה פני כדור הארץ. בכוח מחשבתו ובכוח נפשו משלטת האדם על הטבע, מגלה סודותיו ומשעבדו לצרכיו החומריים והרוחניים. ואין בכלל ההיסטוריה האנושית גילוי יותר אידר של כוחות-הנפש לעמוד בפניו קשיים, מכשולים, פורעניות, סכנות, – מזה שהופיע בתולדות העם היהודי מראשיתו ימי האבות ועד היום הזה.

דרומה, 1956, **חzon ודרן**,

כרך חמישי, עמ' 305–306.

רפואה

המשמעות ההיסטורית הכבירות המוטלות علينا – הפרחת השממה ובניין המשק החקלאי והחרשי, כיבוש הים והאוויר, קיבוץ גלויות ומיזוגן, עיצוב אומנתנו המחוודשת כאומה יוצרת, מתקדמת, בת-חרורין, שתגלים תקוות האנושות בדורנו – ידרשו דור בריה, חזק, חסון בגופו וברוחו, דור שיכל להתגבר על כל קושי ופגיעה בכוח שריריו, ביכולתו השכilit ובעוז-רווחו המוסרי.

מדע הרפואה בישראל לא יצטמצם בריפוי חולים ובסעד לנגים – אלא בחיסון גוף של הדור החדש, בעקבירתו של המחללה והפגעים וביצירת תנאים לבリアות גופנית ונפשית לכל בני העם, איש ואשה, לכל גיליהם, בכל העדות והשבטים. ומהデע בישראל יציר את החקלאי, הספן, הטיס, הדיג, החרשתן, הבנאי, החיל, המורה – בכל כיבוש-המדינה הפיזיים,

הביבליוגרמים, הפסיכולוגיים והטוציאליים, למען יעשה כל אחד את עבודתו במכסיום הפרינו והיעילות והחריצות, לא לטבות יחידים ומעטים, אלא לטבות הכלל והציבור. כי רק אם נדע לעבד וליצור ולפעול כמעולים וכמתוקנים בעמים, לא נרפה ממאמצים גם עלות עליהם.
– רק אז נבצע את השליחות ההיסטורית המוטלת علينا.

לפתיחה הפוקולטה לרפואה בירושלים, 1949,

חzon ודרן, כרך ראשון, עמ' 147.

ספרות רפואית עברית

נדרש מרופאי ישראל בארץ המשוחררת: גאות הספרות הרפואית העברית מכל הדורות, שמנחת בקרן זווית במוזיאונים ובספריות בנכר. אין הספרות העברית במקצוע זה יכולה אולי להתחנות בקדמותה עם הספרות המצרית. אס-כסי אין כל ספק שעוד בתקופת הבית הראשון הייתה חכמת הרפואה נפוצה בישראל, ויתכן ששיטות הרפואה העברית קומה לפחות לשלמות יוון. משנה עתיקה מספורת שהמלך חזקיהו גנז ספר הרפואה, והודו לו החכמים, כי יותר מדי סמרק הציבור על ספריהם אלה. אולם קיימים מאות כתבייד עבריים בכל מקצועות הרפואה והתורפות והסמים, שרק מעט מזעיר נתפרסם עד היום, כתבייהיד שנתחברו מלפני 1400 או 1300 שנה ואילך. ודי, איש לא לימד היום חכמת הרפואה מספרי אסף הרופא, שבתי دونול, יצחק בן שלמה הישראלי או הרמב"ם – אם להזכיר רק שמות ארבעת הראשונים והגדולים – כשם שלא לימד זאת מספרי היפוקרטס וגלינוס, וכשם שלא לימד ביולוגיה מספרי אריסטו ותיאופרסטוס.

אבל אין רופא עברי ואין משכיל עברי פטור מידיית השתלשות התורה הרפואית בישראל – ומה עשו חכמי ישראל בתקופות שונות למען הפצת הרפואה והادرתה. כל זמן שעם ישראל היה כלו בגלות גلتה גם חכמת ישראל. עם קום מדינתנו הגיעעה שעתה של חכמת ישראל שככל הדורות להגאל.

ממשלה ישראל החליטה לצלם כל כתבייהיד העבריים הנפוצים במוזיאונים ובספריות שככל העולם ולבכו אותם בירושלים – למען יהיה לעניין חכמי-ישראל בארץ.

ציילום וऐסוףם של כתבייהיד העבריים – זהו רק צעד ראשון בגאות חכמת-ישראל. עיבוד החומר העשיר הזה ופירסומו – זהו עניינים של עובדייה-המדע ומוכני המדע. ונדמה לי שזויה חובת כבוד של רופאי ישראל לגאל ולפרנס כתבייהיד העבריים בכל מקצועות הרפואה, מאסף הרופא ועד התקופה الأخيرة.

הרפואה העברית, 1950, **חzon ודרן**,

כרך שני, עמ' 226-227.

לב

דורנו והנוער

דורנו

אני יודע אף דור אחד בישראל – מימי אבותינו הקדמונים ועד היום הזה, שהיה עמוס אחירות היסטורית כה כבדה בפני עצמה של אומתנו – כדורנו זה. על דורנו לראות את המחר.

שלוש חיזיות, 1949, **חzon ודור**,
כרך ראשון, עמ' 92.

דורנו זכה לפחות שציפו והתגעגעו ונכappsו שירות דורות בישראל, לעצמות ממלכתית, ואין זכות גודלה מזו בתולדות ישראל. אבל זכות זו כרכוה ומותנה בחוכחה שאינה קטנה ממנה. כדור אחרון לשעבוד וראשון לגאולה מוטלת עלינו אחירות שלא הייתה כמוה זה מאות שנים.

ליזמה בונה, 1949, כרך ראשון, עמ' 255.

דורנו זה אחראי בפני כל הדורות הבאים, הדברים שייחתו בדורנו יקבעו גורל דורות רבים בישראל.

חוק שירות בטחון, תשי"א, 1951, **חzon ודור**,
כרך שלישי, עמ' 84.

דורנו זכה לשיא התקומה היהודית, אולם דורנו היה גם עד לשיא החורבן היהודי. בעשרות השנים האחרונות ניתכו על מענו מהלומות אנושות כאשר לא ידענו מאו החורבן.

המדינה וה坦ועה הציונית, 1951, **חzon ודור**,
כרך שלישי, עמ' 197.

ההיסטוריה בחרה בדורנו זה לבצע חזון התקומה והגאולה של כל הדורות – אל נזיב.
ליום העצמאות, 1952, חזון ודרך,
כרך שלישי, עמ' 13.

הזכויות הגדולות שדורנו זכה להן – מיטילות עליו חובות מקבילות. וההיסטוריה תחתום על מגילת-נצחונו אם כל אחד מאיתנו יחרות על לוח-לבו מגילת החובות: שמירת החוק, תשולם מסים ביישר, הגינות וסובלנות כלפי הולמתה, עבורה תהה, עוזרה הדידית, התנדבות חילצית, אהבת ישראל, אהווה אנושית. יעשה כל אחד באמונה, במידת יכולתו, חובתו כאדם, כיהודי, כאזרח האומה והמלחת, בשותף ליצירה גואלת-עם ומעלה-אדם – ושם ישראל יתגדל ויתעלה.

דברי-פירה לעם, 1953, חזון ודרך,
כרך חמישי, עמ' 17.

בחיה יצירה ובכורה, ממ액ק מכורך באיתני הטבע בערכות-הנגב, במרומי הגליל ובמבואות-ירושלים, יתעלה דורנו, בחירות-הדורות בישראל. לפיסגה של חלוציות יוצרת גנואלת. שם.

עצמות ישראל, שדורנו זכה לבצע התחלה, היא האחוריות הכבודה והקשה ביותר שאיזה דור בישראל קיבל על עצמו.

הרפואה היהודית, 1950, חזון ודרך,
כרך שני, עמ' 223.

אננו חיים באחת התקופות המסעדרות ביותר בהיסטוריה האנושית. כל מי שינסה להעמיד את הסבסוך העולמי על ציר אחד: קפיטליסט מול סוציאליסט, עריונות נגד חירות, דמוקרטיה נגד דיקטטורה, שחרור לאומי נגד אימפריאלייט, יחטיא את האמת. יש סכסוכים משליכים ומונגדים ואין שום צד בסכסוך מצאה כל הטוב והצד השני אין מרכזו כל הרע. הערכוביה הגדולה של אור וחושך, שבכל אחד מהצדדים המתחרים מכבדה על הבנה נכונה של המציאות הבינלאומית. ויש עוד קושי גדול: נסתלפה הלשון בימינו במטרות פוליטיות. אמנות התרומות הפלוטניות לא הייתה אף פעם כל כך משוכנלת כמו בימינו אלה. לשם אחיזות-יעיניות משתמשים בלשון סגינהור. השמות המקובלים המגדירים שיטות חברתיות ומדיניות – הפכו עורם, ואין עוד כל התאמה בין היססמא לבין תכנה האמיתית. למשטר עריונות קוראים בימינו דמוקרטיה ולכיבושים-ארצאות ודריכוי עמים בשם שחרור לאומי.

ויש להזהר מעוד טעות אחת המטופחת בימינו אלה על ידי כוחות אדירים: אין לקבל בשום אופן חלוקת העולם, העמים והאנשים לשני סוגים בלבד: סוג אחד כולל לבן, טוב וישר;

וסוג שני – כולו שחור, רע ומושחת. חלוקה זו היא ההיפך מהאמת. אין אף מושטר אחד בעולם שאפשר להגיד עליו: כזה ראה וקידש. ואין אף ארץ אחת, אפילו זו המלאה חטאים כרימון, שאין בה משחו טוב וחיבוי.

במצב של בלבול וטירוף זה ארכבת למחשבה סכנת הפשנות, הלכידה במשחק סיסמאות, ההסתנויות על ידי אוורות כוזבים ומלאכותיים. בעולם זה שהוא כולו מבולבל ומבלב, מותעה ומתעה, יש רק נקודת משען בטווחה אחת: להיות נאמנים לעצמנו, לצרכינו ולמאויינו, לעברנו ולהתידנו; علينا לראות הדברים בעיני עצמנו, לחשב בשכלנו, לשקל ולבחון במצפונו; בקיצור: להיות עצמאיים במחשבתנו וברוחנו ובמוסרנו.

על הנוער, 1952, **חzon ודרן**, כרך רביעי, עמ' 101.

על דורנו הועמס העול הכבד לתקן מעות של דורות ולהקים מסד לדורות הבאים.
לועידת עובדי המדינה, 1953, **חzon ודרן**,
כרך רביעי, עמ' 186.

אם כי מזוז ותמונה הדבר, אבל טבעי הוא מאיין כמו כן, כי דורנו זה דור אחרון לשעבוד וראשון לנガולה, העושה מלאכת המדינה, אינו יודע ואינו מעריך במידה מספקה – גדרה, היקפה וערכה של המלאכה ההיסטורית אשר הוא עושה, באשר כל אחד מצומצם בפינותו הקטנה ושוקע בdragot יום-יום, לעיתים דאגות קשות ומרוכות, ונושא, לא תמיד ברצון ובהתלהבות, בעול המוטל עליו מטעם המדינה למען בטחון ישראל, קליטתה העולמים, פיתוח הארץ ושירות-הכלל; ורק מסתכלים וחוקים, מבני-ברית ומשאים בני-ברית, הבאים אלינו מזמן-לזמן לראות במעשינו, עומדים משתאים ונפעים לمراقبת יצירה אדריה וענפה המבווצעת בכל פינות הארץ, ולمراقبת התמורה הגדולה והמכורכת המתחוללת במהירות מפליהה בשבטי-ישראל, שרק לפני זמן קצר עלו ארצה מתוך גלוות מרודה, עניה ומדוכאה, ללא הון ולא חינוך ולא הרגלי עבודה ותרבות, – והם הנחכים פה לכוח יוצר ופורה, כמובן – לא בלי חבל-הסתגלות קשים וגם לא בלי כישלונות פה ושם.

ואין בזידורנו אולי מסוגל בספר קרוא פרשת החומר הראשון למדינת ישראל על כל עליות הגבורה והנצחון, על כל היכושים וההישגים וגם על התלאות והתקלות. גם אולי אין זה מן הראי לדורנו להביט יותר מדי מהורייו ולעסוק בדברים שנעשו וקרו תמול-שלשום. מלאכתנו היא עדין בראשיתה, ועלינו להפנות מבטנו לבאות, לאחר, ועלינו לחשל רצוננו לקראת מבחנים ומשימות הצפויים לנו בעתיד.

ליום העצמאות החמישי, 1953, **חzon ודרן**,

כרך רביעי, עמ' 207-208.

המשימה של דורנו לא תבוצע בלי יומה חלוצית של טובי הכוחות בנוער ובעם.
העליה השנייה והנעור בימינו, 1954, **חzon ודרך**,
פרק חמישי, עמ' 205.

דורנו מצווה לחרות על לוח לבו אמירות אכזריות וגורליות :
או שניהה עם אחד – או לא נהייה כלל.
או שניישב הארץ – או שנאבד אותה.

השליחות והפעלת, 1954, **חzon ודרך**,
פרק חמישי, עמ' 232.

נעור

זכרון עבר, געגועי מולדת, תקוות דורות, תמרורי גולה, חי בלילה, אימת קלין, משטמה
ובוז, מאויי יצירה, חזון-תקומה – כל אלה חבו יחד נשמת הנעור היהודי ויצקו בלבו
גבורת-דצון ועווז אמונה, כי יש לאל ידו להתחל מבראשית ולהחדש געוור עם בלחה וארץ
חרבה – ויהיו לכובשי אדמה.
לקראת הים, 1932, **משמרות**, עמ' קמ.

יש לנו הרבה דברים יקרים בארץ: יש לנו ארץ יפה, ים תכלתי אוויר-מרפא, מושקים ומוסדות,
אך כל אלה לא ישוו לנכס היקר ביותר שבו נתברכנו – לנעור היהודי. נעור זה – הוא עתיד
האומה.

איןני מאמין שננוור זה החלקו מובהר, מיוחס, חליizi, וחלקו גרווע, נחות-דרגה
וקולוקל. איןני מאמין, שיוצא הארץ זו הם טובים, ויוצאי הארץ אחר – רעים. איןני מאמין
שבני חוג זה מעולים ובני חוג שני – פסולים. אני כופר בפירה גמורה בכל הבדיקות
הלווען.
שם.

איןני יודע שום מקום בעולם המבורך בנעור כזה שלנו, ואנחנו הוותיקים איןנו רשאים
להחניק כוח זה על ידי האבטוריטה שלנו.
חלוציות, מאבק, מדינה, 1946, **במערכת**,
פרק חמישי, עמ' 84.

אין זו הצעינות אישית להיות צעיר – אי-אפשר להיות ז肯 מבלי היהות צעיר תחילת – ולא
magiu לנעור פרס מיוחד על היותו נער. אבל התנוועה זוקה לרענןות ולעוז של הנעור, כשם

שהיא זקופה לניסיון וلتבונת החיים של הקשיים. ויש להפיע את הנעור ולהטיל עליו אחריות.

אחדות ועצמות, 1946, **במערכה**,

כרך חמישי, עמ' 107.

לא נהייה נאמנים להיסטוריה הגדולה של אומתנו אם לא ניתן לנעור שלנו את החזון הגדול של נביינו.

מהפכת הרוח, 1949, **חזון ודרכן**, כרך ראשון, עמ' 40.

רק מתוך גילוי ועירוי היכולת החלוצית של הנעור והתנדבותו הנאמנה לכל תפקידי המדינה ומשימותיה – תבצע המדינה יעדיה ההיסטורי בהגשמת חזון אהירות הימים.

בכוח החזון והרצון החלציו, 1949, **חזון ודרכן**,

כרך ראשון, עמ' 268.

לקראת העתיד שנפתחה לנו עם קום המדינה אנו זוקקים להתישבות הכלכלת בתוכה גם חקלאות וגם חרותת, גם דיג וגם ספנות, גם תחבורת יבשתית וגם תחבורה אווירית, גם אזרחים וגם אנשי צבא; התישבות המטפחת בתוכה גם גיעודיים וגם כיבושים המדינה וערבי התרבות. ולא יבצר הדבר מאיינו – אם הנעור יعي ויעפיל ויידיר המעשים שלמד מדורדיו ולא ירתע מתנופה החלוצית אשר לא הסכנו לה עד עתה – וידגול בעוז רוחו לעשות החזון למציאות.

אתם בני הנעור – אל תסתפקו במועט: תעיזו לבצע החזון הגדול במלואו.

שם, עמ' 296.

אין עם אחד בעולם ואין תקופה אחרת בתולדותינו שבהם יש למצוא נוער יותר מוכשר, מローン ורב-פעלים מהנווער שיש לנו.

נווער זה עמד בשני מבחנים העליונים – ב מבחון העשרה המשקית וב מבחון ההגנה והמלחמה. כשרו של נוער זה בעבודת השדרה, בחירות, בספנות, בתעשייה, ובכל שאר המלאכות: כשרו בלימודים, במחקר, במדע, בארגון, בספרות, בשירה, באמנות, במשחק – לא היה כדוגמתו אף פעם בנוער עברי בשום תקופה ובשום ארץ.

על הנעור בישראל, 1952, **חזון ודרכן**,

כרך רביעי, עמ' 71.

ນבצח בנוער שלנו – הוא לא יצליח.

חוק שירות בטחון תש"ב, 1952, **חזון ודרכן**,

כרך רביעי, עמ' 95.

עצמאות המחשבה צמודה לרעיון העצמאות והגאולה האנושית והיהודית של עמנו; ראייה אכזרית של המציאות וקסיה, גם במדינה, גם בעם וגם בעולם; רצון נאמן ומתמיד להגשמה חוליצית – אלה הם שלושת היסודות שעליהם נחנך הנעור.

על הנעור, 1952, **חzon ודרך**, כרך רביעי, עמ' 102.

נתברכנו בנעור מופלא ורב-תושיה, מהונן ונאמן. הוא עמד ב מבחן כפול, ב מבחן עבודה וייצור וב מבחן מאבק ומלחמה. ובನעור זה, לא בנעור של עדרה זו או אחרת – לא בנעור של ילידי הארץ או של העולים, אלא בנעור של עם ישראל כולם, גנוזים כוחות אדירים שרק שמאז מהם נתגלו עד היום במעשה אשר עשינו, ובתקוללה של ההיסטוריה היהודית קוראת לנווער בישראל להחלץ – למען הפרחת שמה, למען כיבושים ואויר, איתנני-טיבע ואוצרתו, למען חדש נערוי ארץ ואומה עתיקה ולמען עצב חברה חדשה שתהיה לארדי-גויים.

ליום העצמאות החמישי, 1953, **חzon ודרך**,
כרך רביעי, עמ' 212.

הנעור בימינו יעצב דמות האדם מישראל – על ידי חי מופת.

קאריריה או שליחות, 1954, **חzon ודרך**,
כרך חמישי, עמ' 211.

דמות האדם בישראל פירושה קודם כל – דמות הנעור בישראל, יכולתו היוצרת, יוזמתו החלוצית, נאמנותו לשתיות שהטילה עליו ההיסטוריה בדורנו. נוער קאריריסטי, שעינויו לבצע, לחיים ריקים, לרווחם קלים, לקיום פאראסיטי – נוער כזה יהווה הנשך הסודי של אויבינו, בו יכירינו ב拈ול את עם ישראל.
שם, עמ' 209.

הנעור שקדם בדור הזה ספק אם אי-פעם בעם היהודי. אין דבר שיבצר מנווער זה לבצע אם רק המדינה והעם ייאירו לו את הדרך וישאו ברמה תוחלת הדורות.
דבר, 26.6.57.

אין ספק שצפונים מעינות חולצאים גם בקרב הנעור היהודי בארץות הברית ובשאר ארצות הרווחה והחופש – הרי לא מצאנו עדין מסילות לבוכות נוער זה: ההסתדרות הציונית מתפרנסת מפרות העבר ואיינה מסוגלת למשוך אליה הנעור היהודי בגולה. ושותה עליינו בשורה הראשונה להבקיע דרך לנוער הישראלי, שנזוכים בו כוחות אדירים, אשר רק מקצתם נתגלו עד עכשו בצבאית-הגנה לישראל ובישובי הספר והנגב. ויש רק אמצעי אחד לעורר כוחות חולצאים נרדיים – והאמצעי הוא – **פעול חולציות היא צבת בצתת**

עשויות, בנידון זה דומה החלוציות לגבורה צבאית, כשם שהמפקד הנועז, המסתער בראש פקודיו על האויב – מעורר בלבד חיליו ורגש הגבורה החובי בכל איש, כך מעורר המופת החלוצי כוחות חלוציים נרדמים.

חזון גדול, מלאה מעשים חלוציים נועזים – יכبوש את הנעור בארץ וborgola.

דבר לעצמנו, דבר, 25.10.57.

הבעיה הפנימית של תנועתנו – היא בעית הנעור הגדל בארץ. אין לפреш דברים אלה, כדי יש להתייחס לامرיה מהנעור בארץ הברית, באמריקה הלטינית, במערב אירופה, בדרום אפריקה ובאזורים האיסלם. אני גם רחוק מיאוש מהנעור היהודי שבאזורים מזרח-אירופה, ככלומר מהנעור שבגוש הסובייטי. ההיסטוריה היהודית בארץ אלה עדין לא אמרה מלה האחורה. אין אנו שליטים על כל הגורמים העולמים להשפיע על היהדות בארץ אלה, – יש גורמים עולמיים שאין לנו כמעט כל השפעה עליהם, אבל זהה הנחה מוטעית וחסרת-חשיבות לחשוב, שאין אנו מהווים בעצם גורם חשוב לגבי היהדות העולם.

שם.

אנו מקימים דור צעיר שנולד ומתהנק בתנאים אשר לא התהנק בהם אף דור יהודי אחד, לא בגולה ולא בארץ, אף לא שלושת הדורות אשר הניחו יסוד למדינתה. בדור צעיר זה נתגלו תוכנות וסגולות מופלאות אשר לא ידענו עד כה, וחלק מהנעור הזה הוא תפארת האדם, ספק אם אפשר למצוא דוגמתו באיזה ארץ שהיא. חלק מהנעור הזה נתק מכל המסורת ולא ספג ערכיו המהפכה היוצרת של דורנו ונתרוקן מכל חוכן, יש גם חלק פרוע לשמצה.

על העיתונות, מעריב, 14.2.58.

לא בשמות ובמנוחים שצמחו וكمלו, אלא בערכים חיים, היונקים ממוקור עתיק לא אזכור וצמודים למציאות החיים והמשנה – علينا לחנן הדור החדש, מילידי הארץ ומהעליה החדשה, אם אנו רוצחים להשריש אותם במורשת עברנו הגדול ולהקשירם ליעורי העתיד נושא פדות וגאותה.

מנוחים וערכים, 1957, חזות ג', עמ' 9.

אין צורך להוכיח לדור הגדל בישראל הצורך במדינה יהודית. הוא רוצה לדעת כיצד לבנות המדינה, לקימה, לחזקה ולגדלה ולעצב דמותה. אין להסביר לו ההכרח של שיבת ציון. הוא מתחbett בביטחון כיצד למשוך עולים, לקלוט אותם ולモזג הגלויות המתכנסות במולדת. אין להטיף לו החשיבות של ידיעת הלשון העברית ולימודה. זהה לשונו הטבעית מלידה ומבטן. הוא ישתווק לרשת כל אוצרות הרוח האנושי בלשון העברית שהיא לשון amo.

אין לשכnu אותו כי אין הוא יושב בתוך עמו. הוא זוקן להבנת הקשר עם יהדות התפוצות ולהכרת האחדות של העם היהודי לדורותיו ולמושבותיו, כי היהודי היישראלי מן ההכרח יהיה שונה ממה שהיה לפניו קום המדינה, שונתו מיהודי הגולה תלך ותגדל עם התעצמות המדינה וגידולה.

שם.

lag

חברה חדשה והאדם היהודי בישראל

חברה חדשה

אנו מקימים חברה יהודית חדשה, מתקנת, מוסדרת על ערכי תרבותיים, רוחניים, מדעיים, אמנותיים מדרגה גבוהה. האקטיביות המדעית, האמנותית והרוחנית של יושבנו אינה נופלת אול' מהיישובים עשרי-התרבויות בעולם, ואני יודע אם באיזו ארץ שהיא מוצאים יותר ספרים. מקוריים ומתורגמים, מאשר מוציאים יושבנו – באורה יחסיו.

דבר ישראל בארץ, 1946, במערכה,

כרך חמישי, עמ' 61.

בבנייה הארץ לא יכולנו להמלט מהניגודים והליקויים של המשטר הכלכלי של השליט בימינו בעולם. ואולם לא לשוא התאבקנו מאות שנים לקיים את צלמנו היהודי אשר נוצר בארץ-_mcורתנו, במקום שהנביאים ציוו לאנושות את החזון הגדול, אשר לא קם עדין, על אהווה אוניות וצדק חברתי, אהבת-דעת ושלום עמים. בל' שפְּרִידְמִים, בל' כפיה ושלתון, מתוך קביעה חופשית ומאמץ מוסרי, ובעוורת התנוועה הציונית וברכתה, יצרו חולצינבוֹנִינו צורת חיים חדשה בקבוצות ובמושבים, בנזיה על עבודה יוצרת בת-חזרין, קרקע הלאום, עזורה ואחריות הדידת, שוויון ושיתוף, שיש עמה גם מבנה סוציאלי משוכל גם מסד כלכלי איתן – צירוף אידיאלי שלא נמצא עדין בשום ארץ אחרת.

טיפוס חדש זה של חברה עובדת עמד בבחן הזמן, ומאו הוקם, שש שנים לפני מלחמת העולם הקומתת, גדול ורחב והקיף אלפים ורבעות והוכיח את עליונותו ויתרונו לפני טיפוסים אחרים גם מבחינה משקית. מפעיל זה נושא בחובו בשורת עתיד חדש. קיומו וגידולו מעידים שאכן לא חלום-שוא הוא דבר החברה החדשה, חברת השוויון והחירות, שאין בה התחרות וניצול, אלא עוזרת-אחים ואהבת-דעת.

בחן הביצוע, 1942, במערכה,

כרך רביעי, עמ' 41.

מדינת ישראל הוקמה באחת התקופות המטוערות והמסוכסכות ביותר בתולדות האנושות. על דורנו עברו שתי מלחמות-עולם, וסבנת מלחמת-עולם שלישית מרוחפת על כולנו. זו לא תהיה אולי השלישית – אלא האחורה, כי כוחות ההרס שהמדו נתן בימינו בידי היריבים, עלולים להרוס כל התרבות האנושית. העולם בימינו מתבוסס בסתרות ובניגודים איומיים, כאשר לא היו מעולם. כי העולם לא היה מושלב ומונוגר כאחד, כאשר הוא בימינו.

במאזן-הכוחות העולמי מדינת ישראל כמעט מבודלת, ואין בידינו להכريع הCAF בזירה הבינלאומית, אבל יש בידינו להראות לעולם דרך-חיהם חדשה, שהיא גם מורשת חזון נביאינו וגם מבצע טובי חלוצינו מאוז החילונו לבנות הבית השלישי. ניצור חברה בלי ניגודים פנימיים; חברה המבטלת את הסדרים המפלגים אותה; חלק החי מותרות ושפע, וחלק החי חי מחסור ועוני; חברה ההורסת המחיצה בין עובdot הרוח ובין עובdot הגוף; חברה שההורסת המחיצה בין הקניין ובין העבודה. "בain חזון יפרע עם". עם גדור וחזק יכול אולי להתקים – גם כשהוא נפרע, בגין חזון, אף כי ספק הדבר אם אפלו עם אדריך יכול לתקיים זמן רב לאחר ש"נפרע". אנו עם קטן, עמוס קשיים גדולים ומשימות אדירות. "בain חזון" – לא נעשה מלאכתנו. העולם כולו צמא לחזון חיים חדשים, לחזון חברה חדשה. מתנו לא יבצץ הדבר לבנותו.

קריירה או שליחות ז, 1954, חזון ודרך,

פרק חמישי, עמ' 213-214.

אחד החוקיםasis היסודיים במדינת ישראל קבע מהי הדמות הנכسطת של החברה העברית במלחתה המחוודשת. "חברה בנייה על הירות, שווון, סובלנות. עזרה הדרית ואחבת הבריות", בכהה המדינה אפשר לשפר ולתקן החברה – אבל החברה מורכבת מבני-אדם, ובמדינה בישראל הם בני חורין, ולא רוכטים כבמדינה טוטאליטרית הגוזרת על מחשבתם, דיבורם ותונעתם בחיי יום יום. החברה הנכسطת במדינה של בני-חורין תקום רק מתוך היוזמה החלוצית של העם העובד אשר המדינה תעשה רצונו.

השליחות והפעל, 1954, חזון ודרך,

פרק חמישי, עמ' 227-228.

שומה על דורנו לבנות חברה חדשה שתדע להשתמש בכל השכליים וכושרי-המעשה של המשק האינדוסטרי בארץ הברית ותהא חופשית מכל הסתיירות והליך-הסוציאליים הטבועים במשטר הקאיפיטאיליסטי בארץ מפותחת ועשירה זו – הארץ הקאיפיטאיליסטית המובהקת על כל החיבר והשלילה, האורות והצללים אשר בה.

עלינו להקים ולקיים חברת-עובדים שתאה מחוסנת בפני הנגעים הממאיירים הטבעים במשטר טוטאליטרי המיום על שיעבוד האדם לקבוצת עריצים.

תנוועת הפעולים בכמה ארצות, כגון בריטניה, ארצות סקנדינביה, בורמה, מנסה –

ולא בלי הצלחה, להקים חברה חדשה הנכפת שתשמור על חירות האדם והמשטר הדימוקרטטי ותקים התכנים והערcis הסוציאליסטיים. כל ארץ פועלת בדרכה היא, לפי התנאים המיוחדים שבה היא נתונה. ויש לנו מה ללמידה מעשיהם וכיבושיםם – וגם מטעויותיהם, אבל אסור לנו ללבת אחרים בעניינים עצומים ולחקות כקובים את מעשיהם, כי אין מצנו דומה למצבם, וצריכים ומשימות שהם בשביבנו גודליים, כבר סופקו על ידי ההיסטוריה לגבי העמים והעمرד העובד בארץות אחרות.

יש לנו גם אפשרות שלא ניתן לאחרים, כי אנו בונים חברה וمشק מבראשיתם. ואין אנו עמוסים סבל ירושה מעכבר ובולם המליך על ארץות אחרות. לעומת זאת אנו מוסבים וモטרדים בכיעות חמורות ובקשים עצומים, שככל עם אחר פטור מועלם הכלב. ועלינו למצוא דרכנו לחברה חדשה תוך חתחים ומוקשים הורעים לכל אורך דרכנו.

מנוחים וערכים, 1957, **חזות**, ג, עמ' 7.

מחוז הפטצנו ההיסטורי הוא חברה חדשה בנזיה על חירות, שוויון, עזרה הדידית ואהבת חברי, זאת אומרת: חברה שאין בה ניצול, אפליה, שעבוד, שלטון איש באיש, כפיית המצחון, עrizות.

ישראל וה��פוצה, 1957, שנותן הממשלה,
תש"ח, עמ' כה.

האדם היהודי במדינת ישראל

במפעול התקומה המופלא והמשיחי המתחולל לעינינו זה שבעים שנה, אנו רואים במרכזו את האדם היוצר, הבונה, העובד, המגן, המעליף והלוחם. הוא הדין במדינת ישראל, לא הרובה והתו陶ה ומטוס-הקרב הצילו את ישראל – אלה היו גם לאויבינו – אלא האדם היהודי, אשר אחז ברובה ויראה בתו陶ה והטיס את האוירון. לא המחרשה והمعدר ובמכונה הקימו ובנו את היישוב, – אלא האדם היוצר, החלוצי, אשר אחז במחරשת ובمعدר ובמכונה והפירה בעדרתם אדמת השממה ובנה בתיה חירות ובתי ספר ונסך בלב העם והונוער את החזון והגבורה, האמונה והמסירות, אהבת המולדת והאומה, אהבת הצדקה, החירות והשוויון.

כושר האדם, רוחנו, חזונו, יכולתו היוצרת ולחימת – זה המשען והמנוף של כל פעולותינו. במדינתו ישלוט האדם במשק, ולא המשק באדם. ועלינו שומה לבנות מדינה, חברה וمشק ותרבות שיהיו ראויים לאדם מישראל, שעשה את כל החיל, ועוד ידו נטיה – כי לא דבר-שפתיים הוא לי חזון אחרית-הימים של נביינו.

הממשלה ותכניתה, 1949, **חזון ודרך**,
כרך ראשון, עמ' 71.

האדם היהודי בישראל משתנה ומתחדרש – בהרגשותו הפנימית, בקשר מעשו ויצירתו, בכחטו היהודית והאנושית. בהתעצמותו החמרית והrhoונתית, בזיקתו לעמו, לעברו ולעתידו, בהשתרשו בקרקע מולדתו ובהתחרורתו מתחומי כוחות זרים, עוניים.

מערכותיו הוא סומך על עצמו וכボטח בעצמו – הוא נעשה לאזרח חופשי בארץ ובונה עתידו, ועתיד אומתו; מכיר בכוחו ובאחריותו הנוכחים מותוק חברות באומה מלכתי, עצמאית, עתיקת-יומין ומתנערת בגבורה ובאון-נעורים.

שתי מהפכות, 1951, חזון ודרך,

כרך שלישי, עמ' 270.

האמונה בכוח האדם היהודי ובעם היהודי, ביכולתו היוצרת והלוחמת, ינקה שלושה מקורות: מהשפעתו המהודשת של התנ"ך, מהמהפכות הלאומיות והחברתיות באירופה בדורות האחראונים, ומהמגע החי עם ארמת המולדת.

ההשכלה וחיבת ציון השיבו לנעור היהודי את התנ"ך בזהרו הקדום. משק נועורי האומה בкус חדש בלב הנעור העברי צמא-אור-וישע. נועורה בכל קסמייה "אהבת ציון", ולפניהם רוחם של צעירים ישראל נגלו מראות קדומים מושכים ומרעננים: גודוי שבטי ישראל במדבר, חבלי התאהזותם בארץ היودה, נפטוליהם עם שכניםם ועם עצםם, עלילות גבורה של שופטיהם ומלכיהם, הופעתה הכבירה של הנבואה העברית על להטה המוסרי, חזונה לאחרית-הימים, אמונהה ביעוד העליון של העם היהודי, משאותיה הגדולים והנצחניים על גוי ואדם.

הלב של הנעור היהודי נצמד מחדש למכורת-האומה, ונתגבר הרצונו לחדר ימינו כקדם. המהפכות הלאומיות והחברתיות באירופה הר ביקו את טובי הנעור היהודי בהכרת ערך האדם והעם הלוחם על שחזורו, הדגימו עלילות הגבורה של נדכים ומשועבדים, הציתו בלבבות אש המרד ותוחלת התקומה, גילו כוחם של העובדים ואנשי האדמה, וסימנו דרך חדשה לגאולה הנכשפת: שיבת לעובודה ולאדרמה במולדת.

עם עלותו לארץ ועם היצמדתו לאדמה ולעבדה במולדת – בא האדם היהודי החדש על תיקונו. כאן מצא הפטיש החלוצי סדרנו ההיסטורי, ובתולדות העם והארץ נפתחה תקופה חדשה: תקופה של יהודים המעצבים גורל חייהם וגורל אומתם בעצם כוחם, בעבודתם, ביגיעם הגופני כל ימי חייהם, ואם נחוץ – גס במוותם.

חוון דורות הפך בלב חלוצים אלה תביעה מתמדת מעצםם; לאחר שזרקו מאחורי גווע ירושת עברים בגלות, התחליו בארץ הכל חדש, ושיקעו חיים בפעול בראשית: הניחו יסודות ראשוניים, חמריים וגופניים, וגם תרבויות ורוחניות, לחי עם עצמאי, הקשו אדמה והפריחו שמה, חצבו בורות וגילו מים, סללו דרכים וכבישים, בנו כפרים וערים, ושמו בפי עצם ובני ילדיהם שפה חדשה, שפת-העולם של עם, חישלו כוח יהודי,

ארגוני הגנה והנהלה עצמית, נלחמו עם פגעי הטבע וכוחות המודבר, וניתעה בלבם ההרגשה שלא מן ההפקר ולא מחסד זרים זכו בכל אשר להם, אלא אך ורק מפרי עמלם, יצירתם ומאבקם. האדמה אשר מתחת רגליהם, הלחם שהם אוכלים, הלשון אשר בפיהם, הבית שבו הם שוכנים, הדרך שעליו הם צועדים, הבתוון המובהך לילדיהם ולמשפחותם – כל אלה הם פרי מאמציהם ומעשיהם ידיהם, זהה רק החלו לעשות, כי מהורי מפעלי-בריאות זה עומד חזון-קדומים, והוא גם חזון עתידות, על גאותם עם ואדם, גואלה מלאה ושלמה, אשר למשמעותם עלו, פעלו, עבדו, נאבקו, ולמשמעותם מוכנים למסור נפשם.

כאליה, 22, 1952, **חזון ודרך**, כרך רביעי, עמ' 64.

לך

יהודות, נצרות, יווננות, תרבות בودהא ואיסלם

יהודות

היהדות האמיתית, ההיסטוריה, הנבואה נושאת בלבד את החזון של גאולה שלמה ומלאה, גם לאומי, גם פוליטית וגם אנושית, המטרה הסופית של היהדות היא משטר אנושי חדש, משטר של "ואהבת לרעך כמוך" בארץ ישראל ובעולם כולו.

שאלת הפרטוי, 1936, **במערכה**,
פרק ראשון, עמ' 141.

מאז ומתמיד אי-אפשר היה להפריד בעולם הערכיים שבישראל בין זה שהוא יהודי ובין זה שהוא אנושי, שהיו תמיד משלבים יחד.

קומן יקום החזון, 1949, **חזון ודרך**,
פרק ראשון, עמ' 186.

זו המעשה הוא נשמת היהדות. תורת ישראל לא הושתתה על עקרונות מופשטים בלבד מהיבים או על אמונה שבלב בלבד, אלא על מערכת חוקים של עשה ולא-תעשה, – למען יהיה בה האדם.

בכוח החזון והרצון החלוצי, 1949, **חזון ודרך**,
פרק ראשון, עמ' 263.

תורת היהודים הכריזה שהאדם – כל אדם – נברא בצלם אלוהים. תורת היהדות ציוויתה "ואהבת לרעך כמוך",نبيיא היהודים בישרו חזון "אחרית הימים" של שלום בין-לאומי וצדק חברתי. הזו של "לא תרצח" טבוע בدمנו יותר מאשר הוא טבוע בדם של איש עם נוצרי או מוסלמי בעולם. קדושת האדם וקדושת החיים היא מורשתנו הלאומית. היהודים ישמשו בכוח להגנת החיים ולהגנת קדשי-החיים, והם רוצים

ל להיות חזקים למשך יוכלו לעמוד בהגנה זו, אבל אין הם מאמינים בכוח הגס שאין עמו צדק.

תפקידנו בשעה זו, 1938, במערכה,

כרך שני, עמ' 41.

הצו המוסרי של כל גдол-המוסר ביהדות: מעלות – בקש אצל הולמת, פגימות – אצלך.

יום יקום החזון, 1949, **חzon ודרן**,

כרך ראשון, עמ' 192.

האידיאה העליונה של היהדות כוללת עולם ומלאו; היא אידיאה קוסמית.

חוק מעמר הסטדרות הציונית, 1952, **חzon ודרן**,

כרך רביעי, עמ' 117.

כל עיקרה של האמונה היהודית מבוסס על העם היהודי כ"גוי אחד בארץ", ועל קשריו ההיסטוריים והאלוהיים עם ארץ ישראל.

ישראל וארצות ערב, 1954, **חzon ודרן**,

כרך חמישי, עמ' 128.

نبيا

הנבואה העברית הייתה לאומית, כלל-אנושית וкосמית.

חינוך ממלכתי ודגל, 1953, **חzon ודרן**,

כרך רביעי, עמ' 228.

כאנשי רוח גדולים לא היו נביאינו זרים גם לערכי התרבות הגדולה שמצרים, אשור ובבל יצרו בימים ההם, אבל הם האמינו שעם ישראל – אף על פי שקטן-העמים הוא ודל בחומר הארץ הקטנה והולה לעומת הארץ הפוריות של העמים הגדולים האלה, – נשא בלבו עוד גדול, אנושי ולאומי כאחד, הטומן בחובו אמיתות גדולות, שבשבילן כדי להלחם וכדי לערוד בפני תקיפים ממנו גם בחומר, גם בתורות.

יום יקום החזון, 1949, **חzon ודרן**,

כרך ראשון, עמ' 182.

הטיפוס האנושי אשר יעמוד לעד בגודלו המוסרי הרוחנית, ושהגיע בחיק העם היהודי לשיא ביטויו – הוא הנביא.

בעקבות דברה, 1951, **חוון זדרן**,
כרך שלישי, עמ' 76.

הלכה

ארוקי ההלכה מתעלמים מהעובדה, כי ההלכה כפי שנתפתחה והתגבשה בגולה עוצבה בחוק מציאות של עם גולה, משועבד, תלוי בחוק ובשלטון זה, ואינה הולמת מציאות עם העומד בראשות עצמו ויוצר בכוח עצמו את משקו, תרבותו ובטחונו.

על העיתונות, **מעריב**, 14.2.58.

יוון

הופעת יוון בהיסטוריה העולמית לא הייתה כהופעת רומא בזמן מאוחר יותר – הופעת כוח צבאי וממלכתי בלבד – אלא הופעה תרבותית רבת-אנונים אשר פתחה תקופה חדשה בתולדות הרוח והעשרה יותר מכל עם אחר התרבות האנושית.

יחוד ויעוד, 1950, **חוון זדרן**, כרך שני, עמ' 15.

המרכיב בין החשמונאים ובין השליטונות היווניים לא היה רק מרכיב מדיני וצבאי של עם נדכא הלוחם בשליטים ומדכאים זרים. זה היה בעיקרו מרכיב תרבותי, אחד המרכיבים הדRAMטיים ביותר בהיסטוריה האנושית, בין שתי אמות מקוריות, שונות בתכלית זו מזו בתנאי חייהן החמורים, בכוחן המדיני, בתפיסה עולמן. אבל דומות זו לזו בגודלן הרוחנית, אם כי כל אחת לפי דרכה המיוחר.

יחוד ויעוד, 1950, **חוון זדרן**,
כרך שני, עמ' 14–15.

אפלטון ונבאיי ישראל

గודל הוגי יוון ניסה לתאר מדינה אידיאלית. לתיאור זה מוקדש הגודל בספרי אפלטון "הMASTER" (פוליטיה). ספר זה, השופע רעיונות ומחשבות ברוב שטחי הפילוסופיה והחינוך, העמיד במרכזה חקר הצדק באדם ובמדינה. הרעיון העליון בספר-אל-מוסות זה הוא, כי

הרע לא יסוף מה מדיניות ומה מין האנושי, בלתי אם הפילוסופים יהיו שולטים במדינה או השליטים יהיו פילוסופים, ושתיהן – השורה המדינית והפילוסופיה, תהינה לדבר אחד. פילוסופוס בפיו של אפלטון הוא אדם מושלם בחכמה, בדעת ובמידות טובות של צדק, אמרת, ענווה, אהבת הטוב וברירה משורה. אמנם אפלטון עמד על כך שיעודו של המדינה הוא לעשות את האזרחים לטוביים, אבל סימנה המובהק של המדינה האידיאלית, המדינה לモפת, עני גדור חכמי יונן הוא של אדם המעללה; האידיאל המדיני הוא משטר מעולה, הנקבע בכוחו ובחכמתו של השליט – הפילוסופוס.

לא כזו היה האידיאל של נבאי ישראל. לא בשטונן איש המעללה יתגשם אידיאל הטוב, הצדק והצדקה – אלא בהיות העם, העם כולם, לעם סגולת, לא יחידי סגולת יביאו את הגאולה, אלא צדקה העם. "פתחו שעריהם – ויבוא גוי צדיק, שומר אמוניים" (ישעיה כו' 2).

אמנם, אף בזידאון ראה בחזונו הופעת איש המעללה, מעין השליט – הפילוסופוס. "ויצא חוטר מגע ישי – ונכח עלייו רוח ה', רוח החכמה ובינה, רוח עצה ונברורה, רוח דעת ויראת ה' – ושפַט בצדך דלים, והוכיח במשור לענווי-ארץ, – והוא צדק אзор מתניינו, והאמונה – אзор חלציו", אבל לא בכוחו ובכשרונו האישי של השופט ישתנה העולם לטובה, אלא כל הטבע יחוור למיטב: "ויגר זאב עם כבש, ונמר עם גדי ירבץ". ביחסו בני-אדם יכללה עושק, זדון וחמס, "לא ירעו ולא ישחיתו בכל הארץ קדשי, כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים". החכמה, הבינה והצדקה לא יהיה נחלת היחיד או היחידים, אלא נחלת הכלל, נחלת כל אחד ואחד. כל הארץ תימלא דעה. נקודת המוצא של נבאי ישראלי הוא יקר-האדם, אורח חיין, התנהגותו, יחסו אל בני מינו, ישרו וצדתו, כל מה שהנביאים כינו בניב קצר וכובל אחד: יראת ה'.

ישראל והתפוצה, 1951, **שנתון הממשלה**,
תש"ח, עמ' טו.

חכמת יוון וחכמת ישראל

שני מושגים מרבותיים מקבילים בעולם ובעולםנו מבהירים כל האנומליה שהיתה קיימת בגולה בתפיסתנו התרבותית.

כוונתי למושגים "חכמת יוון" ו"חכמת ישראל". אין מדובר הפעם על ההבדלים הניכרים והחשיבותים שבאופיים ובכישרונות של שני העמים הקטנים, אשר מילאו בזמןם תפקידו כה רב בתורות העולמית, אלא על הבדלי-התוכן העמוקים והמהותיים של עצם המושגים.

כשאנו אומרים "חכמת יוון" אנו מתחווים להגותם של חכמי יוון הגדולים אשר חיבקה עולם ומילאו. אנו מתחווים לדעות של טلس ותלמיידיו על עקרוני הטבע; לתפיסתם של הרקליטוס, פיתגורס ופרמנידס על ההוויה הקוסמית ועל התהווותה; למסורת היפוקרטס על גורמי הטבע והאקלימים בבריאות האדם ותחלוויו, לדיאלוגים של אפלטון על הצדקה, הקדושה, האומץ, האהבה, החינה, המדינה, החוקים והמשפט והמושכלות העליונות

(アイדיאות בלו"ז); לספרי אריסטו על הגיון, מודיעם, מטפיזיקה, פיזט ואתיקה; לכתבי תיאופרסטוס על צמחים ומדעי הטבע; לחיבורים המתמטיים של אבקלידס, ארחתימידס. אריסטרוחוס מסמוס ועוד.

ברם, כשהאנו אומרים בಗלות "חכמת ישראל" – אנו מתכוונים בספרות ולמחרקים המטפלים בעברו של ישראל, דתו, ספרותו. אפילו בכתביו עד עכשיו על הפילוסופיה היהודית – התכוונו רק לפילוסופיה התיאולוגית של חכמי ישראל ביחסה לאמונה היהודית, ובספרים אלה לא נתיחד עד היום מקום לבורך שפינוזה, הפילוסוף הגדול ביותר שהוציא עמו ישראל מתוכו במאה השבע-עשרה, אחד מהוגי הדעות העמוקים ביותר של האנושות כולה, אם כי פילוסוף זה טיפל גם בעברה ובכubicותה של היהדות ובישר לפניה שלוש-מאות שנה תקומהה של מדינת ישראל.

עם חידוש מדינת ישראל אנו עומדים שוב ברשות אחת ויחידה – ברשות עצמנו. הגדר של "עצמנו" לא באה לצמצם ולהעמיד חיזן ביןינו ובין העולם. להיפך. רק עם עמידתנו ברשות עצמנו אנו נהפכים, מתוך חירות ושוויון, לאזרחי העולם, לא רק במובן הפוליטי והכלכלי, אלא גם במובן הרוחני והתרבותי.

עמידתנו ברשות עצמנו מחזירה לנו עטרת הזאות והאחדות הפנימית, וזיקתנו לעולם ולתרבות העולם היא זיקת-שותפות של שווים.

עצמאות הרוח, 1952, חזון זדרן,

כרך רביעי, עמ' 209-210.

היתה לנו חכמת ישראל בגולה; וככל חיינו בגולה הייתה גם חכמתנו נתoka משורש, קרוועה מהמקור, וטיפלה רק בכבאות-הדברים ולא ביסודות. חיטטנו בספרים, ספרים חשובים, גדולים ויקרים, כתבנו עליהם פירושים ופירושי-פירושים. וחקרנו את הפירושים והוספנו עליהם. גם חכמת-ישראל מילאה שליחות – לקים מה שיכלנו לקים בנכ'r, בגולה, אבל לא הייתה זו תרבות מקור אלא תרבות-ביבואה בלבד. אנו זוקים עכשיו לחכמת-ישראל חדשה. לא רק חיטוטים בספרים, אלא חיטוטים באדמות המולדת, בסלעיה, הריה, מעינה, נחליה ונהרויות. אנו זוקים לחקירות פיזיקליות וחימיות, גיאולוגיות ומיטיאולוגיות, אשר יגלו את צפוןות המולדת, את עשרה הפנימי הגנוו בעמקייה, אשר יבדקו אויר הארץ ושמי ברכתה, זרם מיםיה ופריוון אדמתה, אשר יחשפו סגולותיה ופגימותיה, יכולתה ומומיה, ויציינו דרכי הבראה והפראה. אנו זוקים לمهندסים וטבונאים אשר יתכננו, בעזרת הניסיון של התישבותנו עד עכשיו ובעזרת הניסיון של ארצות אחרות, הקמת הריסות והפראת השמה, בקנה-מידה ארכ'ימלכתי, למען נעשה בכל הארץ הפנوية והעירונית את אשר עשינו בששת האחים אשר יישבו עד עכשיו – את אשר עשו חלוצינו הראשונים במושא, חדרה וראשון-לצ'ון, ומה שעשיהם צעררי חלוצינו בחניתא, חולתה ועסלוג'.

משא השממה, 1944, במערכת,

כרך שלישי, עמ' 189-190.

נצרות

שאול התרסי היה אולי גדול המתבוללים בהיסטוריה היהודית. הוא הפך את תורתו ואת חייו של היהודי צנוע ותמים מנצרת, שחי ומת כיהודי, עקר אותו מסביבתו וויקטו היהודית, הפך אותו לסמל אלוהי וייסד את דת הנצרות, שכבהה בזמן קצר בערך את אירופה. שאול התרסי שהפךשמו לפאול, קיבל כאילו את התכנים האנושיים והאוניברסליים של היהדות, אבל הוא עקר אותם מתוך המשבצת היהודית, ובמקום היהדות ההיסטורית והלאומית יסד דת אוניברסלית כביבול, למשעה – אנטט'יהודית. ואם כי הוא כתב והناiled לבני דתו החדשים את המנון הנפלא על אהבתה האdam (בפרק י"ג של האיגרת הראשונה לקורינטאים), אחד הפרקים הנחדרים ביותר בספרות העולמית, באו בעלי דת־האהבה והעלו את העם היהודי על הגדרות ממשך מאות שנים והפכו את אירופה לגיא־צלמות. ולא לחינם קוראים לתקופה ההיא בשם "תקופת החשכה" (ימי הבינים).

ציוויו המהיפה היהודית, 1944, **במערכה**,
כרך שלישי, עמ' 199–200.

האהבה הגדולה המופלת שנצטוותה עליה הנצרות – לא חיבת אותה למעשים, ומשום כך נעשתה פלשתר.

בכוח החזון והרצון החלוצי, 1949, **חזון ודרכן**,
כרך ראשון, עמ' 263.

דת נצרת כבשה בתקופה קצרה בערך את כל עמי אירופה, ורק אנו עמדנו בסירובנו ולא קיבלנו על עצמנו את הדת המנצחת, ושילמנו מחיר יקר על סירובנו. היהודים הועלו על הגדרות בכמה ארצות – ולא נכנעו לכלל המקובל בימים ההם: למי השלטון – לו הדת. נחרץ היה לבננו שרק אנו בעצמנו קובעים بما אנו מאמינים ומה הם הערכים היקרים גם מנפשנו.

עליונות הרוח, 1951, **חזון ודרכן**, כרך שלישי, עמ' 146.

ihadot, yonot vtorah bvdha

נקפה את האמת אם נגיד שגדות יוון העתיקה הצטמזה רק בשטח היווני והתבונה. בכתביו אפלטון, אריסטו ופלוטינוס אנו מוצאים עיריגה عمוקה לטוב ולצדקה. וננקפה את האמת אם נגיד שגדות היהדות העתיקה הייתה רק בبشורה הדתית והמסורתית של נביי ישראל. ספרי התנ"ך שופעים יופי שיריי עילאי וחכמה רבתיה, גם תורה הבודהינה אינה מצטמצמת בקביעת אורח חיים אציל ומצויל, אלא היא מקירינה הגות פילוסופית عمוקה ומקורית. אבל נכון הדבר

שערכו הכהן של הגאון היווני היה מונה בשטח האמנות והפילוסופיה, ומרכזו הכהן של נביי ישראל היה מונה בהכרה הדתית והמוסרית העלירונה, כשם שמרכזו הכהן של תורה הבודהה מכוון לשחרורו היחיד מסבל ויסורים.

תקומת ישראל בימינו לא הייתה תקומה מדינית וחמרית בלבד. אין קיום לישראל בלי חיל וכוח, אולם עדין אנו מחזיקים באמונה אשר ליוותה עמו אלף שנים, האמונה בעליונות הרוח. לא רוח נוגד לחומר ותלוש ממנו; השניות של חומר ורוח היהתה זהה לתפיסה היהודית בימי המקרא כשם שהוא זדה למדע בימינו. אנו האמנו ומאמינים בעליונות הרוח הספג בחוּמָר ושליט בו.

דברי ראש הממשלה, בטקס הענקת התואר

דוקטור כבוד, דבר, 7.5.57.

איסלאם

הפטגם של האיסלאם: "כל המושלמים הם אחים" לא נשאר אותן ריקה כתורת האהבה והאהווה של הנזרות.

לבירור מוצא הפלחים, תרע"ז **אנחנו ושכניינו**, עמ' כג.

הניגוד ההיסטורי שבין היהדות והנזרות ובין האיסלאם והנזרות והיהודים גם יחד, והעקשנות המרהה של היהודים, גם של המתבוללים כביבול, לשמר על יהודם בתוך הגויים – כל אלה וגורמים אחרים הופכים את הסיס考ן הקטן בערך שבין שבע מאות אלף היהודים בארץ ובין שכניהם הערבים למאורע המסעיר את העולם כולו, והאומות המאוחדות כבר דנוות זה כשתתיים בבעיית ארץ ישראל, וכי יודע עוד כמה זמן תטפלה בה. וטיפול זה הוא גורם שאין להתעלם ממנו, הוא עלול לפסוק את פסוקו ולהזכיר משפטו לאו דוקא לפי התוצאות של המערה הצבאית.

אין לנו תקווה לנצח במערכה המדינית אם לא יהיה לנו הכישرون, התבונה והרצון למצוא מסילות לכל העמים, לכל הפתחות לעמים הגדולים המתווים את הקווים הראשיים של המדיניות העולמית.

שם, עמ' 233.

תרבות ישראל ותרבות העמים

אללו רציתי לציין את ההבדל העיקרי שבין תרבויות ישראל ובין כל שאר תרבויות העמים, שאף הן היו שונות זו מזו (והיו הבדלים בין תרבות-מצרים לבין תרבות-בבל, ובין תרבות-יוון לבין

תרבות-רומא, כשם שגם בימינו יש הבדל בין תרבות יווגוסלביה ובין תרבות-צ'כוסלובקיה), הייתה מגדירו בדבר אחד יסודי: עיני כל העמים ההם היו מופנות לעבר, ל"תור הזהב" מימים קדומים, שעלייו סיפרו הילגנדה והמיתולוגיה שלהם, בה בשעה שעמננו, אשר נשאר נאמן לרוח המיחורת של נביי-ישראל – עיניו היו נשואות לעתיד, לחזון אחרית הימים. כי העם היהודי לא השלם עם המציאות הקיימת על שعبודה, עבודה, מלחתותיה, על העושק, העוני והעול שבה, אלא נשא את לבו לעתיד, בו ישולט משטר של חסד וצדקה, של "דעה את ה' כמים לים מכסים" ושל "לא ישא גוי אל גוי חרב".

קובץ יקום החזון, 1949, חזון ודרן,
כרך ראשון, עמ' 184–183.

אין לנו שום יסוד היום, פחות מאשר בימי המכבים, להשתעך לתרבותות זרות ונכריות.
שם, עמ' 192.

חכמת ישראל

לחכמת-ישראל במאה וחמשים האחרונים הייתה משמעות מיוחדת: חקר תולדות היהדות וספרותה. אין לקבל את הזלזול שנางו כמה הוגים וסופרים עבריים מיימי היבית-ציוון ואילך בענף צעריך זה של מחקר היהדות הגרמנית – צונץ, גיגר, שטייננסנIDER, גראץ, דוד קופמן ואחרים. העובדה שרוב החוקרים האלה נתו להתبولות, אינה מקטינה ערך המפעל הגדול והמפואר שהחכמים אלה הורישו למחקר היהדות. לא רק מפעלו האדיר של ה' גראץ האדריכל הראשון של ההיסטוריה היהודית, החדרו כולם גאון לאומי ואמונה בנצח ישראל, אלא גם יצירותיהם של שאר גולדלי "חכמת-ישראל" אשר לא האמינו כגראץ בעtidו של העם היהודי, הם נכס יקר באוצרנו הלאומי, ויש לתרגם רובן ככלון לעברית למען הבטיח להן השארות-הנפש בתרבות האומה.

מהפכת הרוח, 1949, חזון ודרן,
כרך ראשון, עמ' 45.

כל זמן שעם ישראל היה כולם בגלות גلتה גם חכמת ישראל. עם קום מדינתנו הגיע שעתה של חכמת-ישראל שככל הדורות להיגאל.
הרפואה העברית, 1950, חזון ודרן,
כרך שני, עמ' 227.

לה

חזון הגאולה והחזון המשיחי

השאיפה לגאולה הייתה בעם העברי קשורה תמיד את תוכן משיחי عمוק – את השאיפה לחיי צדק.

לכתנו אל הסוכנות, 1929, **ממעמד לעם**, עמ' רנו.

חזון הגאולה של העם היהודי נסתלב לא פעם בהיסטוריה היהודית, והרעיון המשיחי הצמיה לא פעם משיחי שקר. המטרה המרחפת לפני עינינו היא לא גאולה חלק של העם ולא גאולה חלקית של העם – אלא גאולה מלאה של העם בשלימותו.

המידניות הפנימית והחיצונית של ההנהלה, 1934,
משמרות, עמ' רעד.

גאולה שלמה אומرت: קיבוץ גלויות, בנין נשות, חברת עובדים.
במה נקלט פניו הבאות, 1948, **במלחמת ישראל**, עמ' 234.

יש בהקמת מדינה זו משום ראשית הגאולה.
לקראת הבאות, 1949, **חזון ודרך**, כרך ראשון, עמ' 8.

דבר מדינת ישראל, דבר גאולת העם, דבר תנועת פועלן ארץ ישראל – איינו חשבון משקי, דאגה להם, אף לא עניין של הצלת המונים. לא היינו עושים שליחותנו עד היום בלי תכנית האנושיים העמוקים, בלי חזונה הגדול, שככל ההגדרות המקובלות בתוכנו אין ממצאות מהותו העמוקה והפנימית – לא הגדרה "ציונית" ולא הגדרה "טוציאלייסטי". בלשון העברית יש תואר אחר, למורי לא "מדעי" ולא "מודרני" שאולי הוא בלבד הולם תכנו של החזון, והוא התואר "משיחי". אלמלא הcisופים המשיחיים, לא היינו באים הנה, ולא היינו עושים מה שעשינו.

התפקיד החלוצי בקיבוץ הגלויות, 1950, **חזון ודרך**, כרך שלישי, עמ' 24.

דורות על דורות סבלו, ענו ומסרו נפשם על אמונהם בחזון אחרית הימים. אמונה זו לא תכזיב, וחזון אחרית הימים בוא יבוא.

הממשלה והוכניתה, 1949, **חזון ודרך**,
כרך ראשון, עמ' 62.

יש צורך לסול דרך לחזון אחרית הימים, שגדולי הרוח באומה האמיןנו בו תמיד.
תקפидם של אנשי הרוח, 1949, **חזון ודרך**,
כרך ראשון, עמ' 84.

אדיקותו של עם ישראל בחזון אחרית הימים לא הכזיב ולא תכזיב.
קום יkom החזון, 1949, **חזון ודרך**,
כרך ראשון, עמ' 183-184.

אילו רציתי לציין את ההבדל העיקרי שבין תרבויות ישראל ובין כל שאר תרבויות העמים, שאף הן היו שונות זו מזו, הייתה מגדרו בדבר אחד יסודי: עניי כל העמים הום היו מופנית לעבר, ל"תור הזהב" מימים קדומים, שעלו סיפרו הלאגנדה והמיתולוגיה שלהם, בה בשעה שעמננו, אשר נשאר נאמן לדוחה המיחודת של נבי-ישראל – עניינו היו נשואות לעתיד, לחזון אחרית הימים, כי העם היהודי לא השלים עם המציאות הקיימת על שעבורה, עבדותה, מלחמותיה, על העושק, העוני והעול שבה, אלא נשא את לבו לעתיד, בו ישנות משטר של חסד וצדקה, של "דעה את ה' כמם לים מכיסים" ושל "לא ישא גוי אל גוי חרב".

שם, עמ' 192.

ימות המשיח החשובים יותר ממשיח, והעם היהודי חי בימות המשיח, מצפה לימות המשיח,
מאמין בימות המשיח, זהה אחת הסיבות העיקריות לקיוםו של העם היהודי.

לשירות העם, 1949, **חזון ודרך**,
כרך ראשון, עמ' 278.

אנו חיים בימות המשיח. אחד מגדרלי ישראל, ראש אמראי בכל, שайיח' בתוכו תורה וחכמה, שמואל ירחיינה, אמר לפני אלף ושבע מאות שנה: "אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות בלבד. נגאלנו משעבד גלות – ומכאן ימות-המשיח. המשיח עצמו טרם בא – כי לא הושלם דבר קיבוץ-הגלויות; אולם הגיעו ימות המשיח, ויחד איתם באו חביבי המשיח".

דרכנו במדינה, 1951, **חזון ודרך**,
כרך שלישי, עמ' 134.

כל מי שמבטיח גאולה בלי חבל מישיח הוא רמאי ומהעתע.

درיכנו במדינה, 1951, חזון ודרך,

פרק שלישי, עמ' 134.

חזון הגאולה, כפי שראה אותו העם היהודי, אינו מכון לחלק מן העם, ואני ממצטמצם אפילו בתחומי עם ישראל. גאולת ישראל משולבת בגאולת האנושות, וחזון אחרית הימים של נביאינו היה לו אופי אוניברסלי לכל-אנושי מבלי להפסיק ומבליל המעיט תכננו היהודי המיווה.

يهדות אמריקה ומדינת ישראל, 1951, חזון ודרך,

פרק שלישי, עמ' 153.

ברוחו הגה עם ישראל החזון המשיחי, חזון הגאולה, לעצמו, לכל האנושות, לעולם. חזון שאפס קצחו גם בימינו, אבל עודנו רחוק משלמות כשהיה; לחזון יש תכלית, אבל אין לו תכללה, זהו "סולם מוצב ארצה וראו ש מגיע השמיימה". כל מה שמתקרבים אליו, הוא מתרחק; כי נפתחים אופקים מורחבים, ומעל לראשנו מתגלים شيئاً חדשין, גבויים ורומים; וכל עלייה אינה אלא שלב לעליה נוספת, והחתירה לקראת החזון לא תיפסק לעולם. חזון משיחי זה פעם ויפעם בנפש האומה, והוא עתיק וצעיר, ויש בו מהוד קדומים ומרענןות הנורער; ממנו שב עמו חיותו המופלאה, ועל ברכיו נולדה התנועה הציונית המודרנית. מה שקיבלה מהחזון המשיחי הוא נכס-עולם שלא יbole ולא יהלוף ולא ימוש ולא ישתנה.

נצח ישראל, 1953, חזון ודרך,

פרק רביעי, עמ' 300.

ה"אני" היהודי קיים ועומד, והוא משתלשל מדור ודור וקובע טעם הקיום והרציפות ההיסטוריה של האומה.

חלק אורגני ונצחי של "אני" זה הוא רצון-הגאולה הפועם בעם היהודי מאו היותו.

מדינה למופת, 1984, חזון ודרך,

פרק חמישי, עמ' 77.

חזון הגאולה המשיחי שקיים את עמו באפלת הגולה – יקיים בישראל, באשר גורל היהודי תלוי בו, ונצח ישראל לא שקר, כי אמיתו גלומה בתקומת ישראל ובמפעלה הגואל. ישראל והתפוצות, 1987, **שנתון הממשלה**

תש"ח, עמ' כד.

כל מה שנתראחש בימינו – חידוש מדינת היהודים ועליות מאות אלפי יהודים שלא קראו אף פעם את הס, פינסקר והרצל, ואולי גם לא שמעו שם הציונות – אי אפשר להבין

בל' לראות חזון הגאולה המשיחית נטוע בלבד העם היהודי, לא רק לאחר חורבן בית שני, אלא מיימי נבייאי הכתב הראשוניים, אם לא מ לפני יציאת מצרים. חזון זה ממלא חללה של ההיסטוריה היהודית, והוא חולל בארצות שונות ובזמנים שונים תנוגות אדריותה הסעירה, בזמנם את היהדות, כולה או מಕצתה, הזיקה הנפשית העמוקה לモילדת הקדומים של יישראל, לארץ היudeה, ללשון העברית ולספרה-ספרים, שמננו ניזונה מאות שנים כל הספרות המאוחרת, – הספרות הגנוזה, התלמודית, שירות ימי-הביבניים, התפילות, – ההלכה שקבעה אורחות-החיים של העם כל עוד הדת הייתה שלטה בכל רחבי היהדות; ראיית כל ארץ מגורים מחוץ לארץ יישראל כגלות, כאסניה זמנית; – כל אלה פירנסו חזון הגאולה המשיחי אשר התבשר על ידי נבייאי יישראל, ואלה היו המעיינות העמוקים והנאמנים מהם שאבו פזרוי יישראל בגולה מאות שנים המוסרי והנפשי לעמוד בכל קשי נכר ולהתקאים עד בוא היושעה הלאומית.

מי שאינו רואה חזון הגאולה המשיחי במרכזו הייחודי של האומה, אינו רואה אמתה המרכזית של ההיסטוריה היהודית ובן-פינהה של האמונה הישראלית. אלוהי-ישראל לא היה כאלוהי הורדנט – ישות מטפיזית או כוח-עלון מעבר לטוב ולרע, אלא ישות מוסרית, שבבה גלומים הערכיים העליונים של צדק, חסד, רחמים ואהבה, והאדם לפ' תורת ישראל נברא בצלם אלוהים זה. וכשם שאלווה-ישראל היה אלוהי אברם, יצחק ויакב – היה גם אלוהי העולם. והנביא עמוס שנלקח מאוחריו הצאן להינבא לעמו יישראל, ואשר הוכיח את עמו מתווך אהבה רבה ואמר: "ך אתכם ידעתי מכל משפחות הארץ, על כן אפקוד עליכם את כל עונותיכם", בבחינת אשר יאהב ה' יוכיה, אמר כמו-כך: "הלא כבני כושיים אתם לי בני יישראל נאום ה', הלא את יישראל העלייתי מארץ מצרים ופלשתינים מכפתור וארים מקיר".

והאמונה הישראלית באלו עולם, באלו חנון ורחום, עושה חסד, משפט וצדקה הייתה מאבדת טמה ויהודה, אילו לא הייתה טבועה בחזון-גאולה היהודי ואנושי. התמורות הרוחניות והמדיניית שחלו בעם היהודי במשך אלפי שנים – חלו גם בצבינו ובכיבתו של חזון זה. לא בכל תקופה נתלבש באותה צורה, כשם שהיהדות כולה פשוטה צורה ולבשה צורה; אבל בכל התמורות נשתרם הגרעין הפנימי של החזון המשיחי.

בתודעת העם היהודי, בתודעתו הדתית, המוסרית והלאומית, נתמכו ללא הפרד יסודות לאומיים מיוחדים ומיעידים, הסגורים בתחום האומה העברית, ויסודות אונשיים קוסמיים, החורגים מכל מסגרת לאומית, ואפילו אונשית, כי הם חובקים עולם ומלאו.

הכיטוי העלון של מזיגה זו היה חזון הגאולה המשיחי. משאת נפשם של נבייאי עמנו ומוריו הייתה ה比亚 בשורת שלום וצדקה ושווון בין כל העמים, ככלומר גאולה אונשית מלאה היהודי, אלא ה比亚 בשורת שלום וצדקה ושווון בין הארץ הבירה; אבל החזון לא נצטמצם בתחוםי העם והשבחת כל ذדון ועריצות בתבל כולה. נבייאי יישראל לא בישרו אף פעם שלטון יישראל על העולם, אם כי האמינו ביעדו, ביהדותו ובעליוונו הרוחנית של יישראל ותבעו ממנה לחיות עם-סגוליה, והתנגדו לכך שאר העמים ילמדו מדריכיו וילכו באורחותיו. בתודעה היהודית

ובספרות ישראל נשתלבבו שני הרעיונות שלילוב מלא ומתרميد: היה עם ישראל עם-סגולת, חזון אחרית הימים, חזון הגאולה המשיחית לישראל ולעמים.

ישעיהו הנביא שקייטרג על עמו באכזריות של אסיר-האמת והתנבה על עקירת הזדון והעריצות בעולם והעליה יקר-האדם, כל אדם, כאמור: "ופקדתי על תבל רעה, ועל רשעים עונם, והשבתי גאון זדים, וגאות עריצים אשפיל". אוקיד אנוש מפז, ואדם מכתם אופיר" (ישעיהו יג 11-12), האמין ביעוד הגודל של עמו ואמר בשם אלוהיו: "אני ה' קראתך בצדך, ואחזק בידך, ואצרך, ואתנך לברית עם, לאור גויים" (שם, מב 6).

שני מוטיבים אלה – חזון-גאולה ועם-סגולת, חזורים ונשנים בספרות המקראית, בספרים החיצוניים, במשנה ובמדרשי, בתפילה ובשירה. גדול הפilosופים בישראל, שכר במוסדות הדתית והנית היסוד לבקרות המקרא, נודה והוחרים על ידי קהילתו באמצעותם וכאליו נתרחק מעמו, ובמקורה אחד או שנים לאسلط ברוחו והטיח דברים לא הוגנים ולא צודקים כלפי גודלי עמו, הביעו ב"מסכת התיאולוגית המדינית" את בטהוננו המוחלט, לפניו שלוש מאות שנה, כי יבוא יום והעם היהודי יקים שוכן מדינתו ואלהים יבחר בו מחדש, אם כי שפינואה הבין את הבחירה רק כנוסחת יתרונו מדיני-חומרית בלבד. גם חזוי המדינה היהודית במאה התשע-עשרה, משה הס ותיאודור הרצל, האמינו כי מדינה זו תהיה מדינה לモפת. ובניגוד לדעת שפינואה – מופת לא במבנה החומרית והמדיני, אלא במבנה החברתי והמוסרי.

בחזון הגאולה המשיחי נארג קשר אורגני בין הגאולה היהודית הלאומית ובין הגאולה האנושית הכללית. הכוורת הפנימית של מיזוג זה בולט בימינו אלה. בדורנו זה, יותר מכל תקופה אחרת בתולדות אדם, קיימת תלות הדדית בין עמים, אף האומה האדריכלית ביותר אינה מסוגלת להבטיח קיומה, בטהונה ושלומה בלבד זיקה לעמים אחרים, ואם כי העולם בתקופתנו זו הוא מפולג ומסוכסח הריהו למעשה עולם אחד ואחד; ולמרות הסכסוכים המרוביים והחריפים, אחduto ואחדותו הולכת וגוברת עם הישגיהם המדע והטכנית ואמצעי הקשר החדשניים המקזרים מרחקים ומקפיצים את הדרך. ולא תיתכן גאולת עמו, לא יובטה שלומו ובטהונו בעלי גאות העולם כולם, בעלי הבטהחת שלום ביןלאומי כולם, בעלי השלטת שלום ושוויון בין עמים. אולם גאותנו לא תבוא מתוך גאותה העולם ולא נזכה מן ההפקר. מתוכנו תבוא הגאולה והחזון המשיחי שהAIR דרךנו אף שנים חינך והכשיר אותנו להיות לא-ודיגויים. יתר על כן: הטיל עליינו וחיבק אותנו להיות עם-סגולת ולבנות מדינה למופת. בכוח יעד זה הטבעו לנו הצלחנו לחולל בימיינו הפלא הגודל של חידוש קוממיותנו – אתחלתא דגאולה; בעלי תוחלת הגאולה המשיחית והזיקה הנפשית העמוקה למולדת הקדומים לא היהת מדינת ישראל נבנית וקמה.

שם.

אני רואה החזון המשיחי של עמו כאחת מאמנונות היסוד של עמו בכל הדורות. כשהאני אומר חזון משיחי, איןני מתחכו לאיש גואל ומושיע. החזון האמתי הוא גאולה ויושעה

בעל תוכן אנושי ויהודי, הוא כולל גם קיבוץ גלויות, גם קוממיות ממלכתית וגם היותנו עם סגולה.

דבר, 26.6.57

לדעתי אין גאולה לעם כל עוד הוא שרוי בנכר ותלי בחסד זרים, וכי קוממיות ממלכתית במולדת היא אחד היסודות של הגאולה היהודית. אבל – רק אחד היסודות, ולא הגאולה כולה. אין גאולה לאומית שלמה kali קיבוץ גלויות, kali חברה בנייה על חירות, צדק, שוויון ואהבת הבריות, kali גאותה המין האנושי שלו.

הערות לדברי פרופ' מ. בובר, **דבר**, 7.10.57.

ambil "שבוד" לטוב ולנעלה שיש בתחום האדם, שנברא בצלם אלוהים, – אין תוכן לחיים. וכל התכנים המפרים, הגואלים, המקדמים והמעלים של אדם – כלולים בחזון הגאולה המשיחי. תכנים אלה כוללים הימצאות להפרחת השממה, לקליטת עולמים, לבתוון המדינה – וגם חתירה נאמנה לחברה בנייה על חירות ושלום, שוויון וצדקה, חסד ואהבת הבריות וגם עולם בניו על שלום, שוויון וצדקה בקרב עמיהם. על חזון זה יש לחנוך את הדור הצעיר בארץ ובגולה. לא כל צעיר בארץ יכולות חזון זה, ולא כל יהודי בתפוצות, אבל אין חזון זה דבר שפטים. טובים ורבים בישראל, זה דורות אחדים, ניזונים מהזון זה, מקריבים לו חיים וגם מוסרים נפשם לעליון, והם עושים זאת על גנות הירדן, על גבולי הארץ בערכות הנגב, בצה"ל וגם במוסדות המדע והתרבות, והם עושים זאת מתוך חירות פנימית, kali כפייה, על פי צו מצפונם, מה שפראוף' בובר קורא בשם "שבוד לאלהות".

לחזון זה יש מגילת יהחסין ארוכה. לא לפני 60 שנה, אלא לפני מאות ואלפי שנים, והוא צורר בספר הספרים ובהגותם של טובים עמנוא בכל הדורות וגם במשנתם של גורלי האנושות בכל העמים. חזון זה לא יקום ביוםינו, כאשר היה קם בימי הושע ומיכה. העבר חי בלבנו, אבל אין אנו חיים בעבר. רק מתוך השתלבות במגמות הגואלות, ובכוחות המקדמים של זממנו נתקרב למזהו חפצנו ההיסטורי ונבצע במידת האפשרות חזון הגאולה המשיחי. גם נביאי ישראל לא היו בחיל היהודי בלבד, אם כי עולמם היה מצומצם לאיזור שאנו קוראים לו היום המזorgh התיכון. ועוד פחות מאשר ביום הראשון ושני אנו עכשו עם לבדר ישכנון. אנו חלק מהעולם האופף אותנו, והעולם ביוםינו הוא אחד אשר לא היה אף פעם. אנו לא רק חלק של המורה התיכון, ולא חלק של אוצר הים התיכון – אלא של כל חלקי תבל, ומשני טעמים: עמנוא מפוזר בכל רחבי תבל, והעולם ביוםינו, למרות הניגודים והסתוכנים הבינלאומיים, הוא משולב וכורע בכל חלקייו מכל הפלדה.

וכשם שאנו מטעירים יותר ויוטר בעברנו הקדום הנשקי אלינו מספר הספרים, – כך אנו מתארחים יותר ויוטר בעולם שבזמננו. אנו אזרחי העולם, מפני שאנו עם חופשי וריבוני. אני מוצא מקור תקומתנו וחזונה – קודם כל בספר הספרים, ולא בكونטרסים שנכתבו לפני מאה או שניים שנה; ובאותו זמן אני רואה מסגרת פועלתנו וביצוע חזונו

במציאות הבינלאומית של זמננו, ובמגמותיה הגלויות והחכויות. שרשו ב עבר הקדום, פניו – לעתיד. בתקופת המקרא הייתה תרבותנו חר-צדדיות, ולא נחשפ' בספר הספרים מה שאין בו. אולם במסע ההיסטוריה שלנו משך אלפי שנים למדנו מהרבה עמים וגם לימדנו אותם. ואני שותפים שווי-זכויות להישגי המדע והמחקר ואוצרות הרוח האנושי שבימינו ובימים יבואו. וחזון הגאולה המשיחי שלנו נתעורר ונתעצם מזו נשמע ראשונה מפי נביינו. ובחזון זה נבוא גם לנעור בארץ וגם ליהדות בגולה. ולא נבוא בידים ריקות ובדבר שפתים בלבד:

חזון זה חשוב במיוחד בעילילות מפוארות, מפעל חיותם של שלושה דורות חלוצים, והוא גם חכוי בנצח נשמתו של העם היהודי כולם באשר הוא, כי הוא היה סוד קיומו בגולה ולירוה אותו יחד עם ספר הספרים בכל אשר הlk. ולאור חזון זה, בהtagשותו בישראל, רק העם היהודי, ולא יכול תוחלת הדורות.

תשובה למתווכחים, דבר, 9.10.57.

לא רק המדינה הקיימת אינה בוגדר מטרה שהושגה, אלא גם תגדל המדינה שבעתים לא נגיע לתחנה الأخيرة של חזון הגאולה. בגולה יש מחלוקת בין היהודי ובין האדם. בישראל מחלוקת זו נהרסה, וחזון הגאולה שלנו הוא היהודי ואנושי כאחד; ועם קום המדינה וגם עם קיבוץ הגלויות – והוא עדין רחוק וקשה בקריעת ים סוף, – לא הגיעו ולא נגיע לכך החזון. ولנעור בישראל דריש חזון שהוא גם יהודי וגם אנושי, אבל לא שני חזונות נפרדים, אחד ליהודי שבנו ואחד לאדם שבנו, אלא חזון-גאולה-זהותה של אחד, שלם, כולל, מצחה כל מאויי אדם וערכיו העליונים, ודבר זה נתן אך ורק בחזון המשיחי, שנתהפך תחילה על ידי נביי ישראל. הוא לא נולד לפניינו שבעים שנה. ההיסטוריה שלנו אינה מתחילה בהכרזות המדינה, ולא בקונגרס הציוני הראשון, אף לא בעלית ביל"ו וביסוד פתח-תקווה ומ珂ה ישראל. מיו כימי ישראל. ועוד זאת, חזון הגאולה של נביי ישראל לא הצטמצם ורק בתחוםי העם היהודי, אם כי גאות ישראל הייתה חלק יסודי, בלתי נפרד, מה חזון. עמוס לא חש להגיד לעמו: "הלא כבני כושים אתם לי בני ישראל, נאום ה"". יהודים וכושים הם בני אדם שווים. יחד עם גאות ישראל בישרו נביינו גאות כל העמים, כל העולם.

יש להנחייל לנעור בארץ, גם לנעור בגולה, חזון גאולה משיחי, גאולה יהודית ואנושית. והנעור שלנו ראוי לחזון זה; ואולי יותר מהנעור שבכל הדורות שקדמו לנו – הוא מוכשר לשאתו לא רק בפיו אלא בלבו ובמעשו, אבל לא חזון ערטיאי. הנס שהתרחש ביוםינו הוא – שהוקם מכשיך-הגשמה וביצוע לחזון הגאולה, והמכשיך הוא – מדינת ישראל, זאת אומרת העם הריבוני בישראל. ומשום כך – הבו גודל למדינה. זה לא סתם כלי. וודאי והוא כלי. הכל הוא כלי. גם ספר תורה. אין ספר תורה בלי קלף ובcli'אותיות חרותות בדיו. אין אותן פורחות באוויר. התורה דבוקה לכלי. ואל תזוללו בכללי. כי כלי אין כלום – בעולמנו זה. מדינה אינה רק מסגרת אירוגנית מלכתית. מדינה – פירושה חירות, עצמאות,

חופש, יצירה, העדר שעבוד ותלות. העדר מדינה – היא גלוות, שברחנו ממנה והתגברנו עליה. ושם גלוריפיקציה הבהה לפיס ולהניח דעתם של תושבי הגלות, לא תביא אותנו חזרה לחיי נכר ושעבוד, גלי או מוסווה. ונשמר על "הכלי" היקר זהה בעל בכת-עינינו, כי הוא אתחלתה דגולה, גאולה פורתא. שם.

"אין חזון יפרע עם". בספרותנו לא נתמזה עדין מלא הערך והתקפיך של החזון המשיחי בתולדות עם ישראל, מן הימים הקדומים ועד ימינו אלה. וראי שחוקי הטבע, החוקים הפיזיים, הביולוגיים (והסוציאליים). אם ישנים כאלה חיים עליינו כדי כמו כל עם אחר, ובתולדותינו פעלו גורמים כלכליים, מדיניים, ביןלאומיים, כוחות חיצוניים והשפעות זרות כבחיי כל העמים. אך שם שאין אדם בעולם המשוחזר מהחוקים הטבעיים החלים על כל המין האנושי, ואף על פי כן אין אדם אחד דומה לחברו. וכוכם האנטלקטואלי והמוסרי של היל הזקן והגאון מוולנא, ליונרדו דאייזנץ', ניוטון ואיינשטיין – הם יחידים במינם, אך גם עממים מצטיינים בתקופות ידועות או לאורך כל חייהם בתכונות וב יכולות שאינןמצוות ברוב העמים האחרים.

הגורם הרוחני פעל בתולדות העם היהודיים כאשר לא פעל בתולדות רוב העמים; לא רבות האומות בעולם שגורם זה עיצב במידה כזאת את דמותן, התמיד במאבקן על קיומן וסייע לתקומתן ולהתחדשותן, כאשר נעשה הדבר בחזי האומה העברית מימי האבות ועד היום הזה. והגורם הרוחני לא הייתה רק האמונה המופלאה שהבהיקה ראשונה בהכרת העם היהודי. האמונה בכוח עליון, נצחי, ללא דמות, יוצר הכל, رب חסד ואמת, וצדק לפני הילך, כפי שסוברים כמה מהחוקרים המעלולים של תולדות היהדות בימיינו – אלא גם התוחלת והאמונה שנטעו בו נביאיו הגדולים בחזון המשיחי של הגאולה והפדות, חזון אחרית הימים. בשוב שבות ישראל הפוזורה לארצו קוממיות ובהימלא הארץ דעה כמים מכסים, וצדק וחסד ישלטו בקרב כל העמים, וגוי אל גוי לא ישא חרב.

מנוחים וערכים, 1951, **חזות**, ג, עמ' 10.

כודאות חוקי הטבע – כן וראית בשורת הגאולה, גאולת העם וגאולת המין האנושי. שם.

ספר הספרים ובעית ההשתלבות בעבר הרחוק

ספר הספרים

למעלה מאלפיים ומאתים שנה מופיעים kali הפקת תרגומים, פירושים, מדרכים, מחקרים, ביאורים לתנ"ך, مثل בני-ברית ושאים בני-ברית, ואפשר לומר בלי חשש גזמה, שאין ספר אחר בעולם שזכה לטיפול כזה מצד מתרגמים ומפרשנים וחוקרים. בפרשנות התנ"כית לא קטן חלקם של למדני ישראל. וכך על פי כן עדין רוחקים אנו מדיית התנ"ך, מובנו, תורהנו, תולדותינו והשתלשלותנו. ואין הסיבה נועוצה רק בקשימים הטבועים במוחותו של הספר. כמו הארץ כן הספר אין נפתח אלא אלה המעורבים באדרמת מטעו ובלשונו החיה; וכמעט כל המפרשים, מבני-ברית ומושאים בני-ברית, לא מתמלאו בהם שני תנאים אלה: לא היו מעוררים בארץ אשר על ברכיה נולד הספר, ולשון הספר לא הייתה בפהם, והספר הוא הלשון. אף אחד ממפרשי התנ"ך, כיודים כגויים, אי-אפשר לו לפרש את פרקי יהושע כמו שעשו זאת עלילות צבא-הגנה לישראל. ובישובינו החקלאים על גdots הירדן, בעמק ובנגב, נוכחים גרעינים ראשוניים. ישמשו הספר כי לכמה מפרשיות של יהושע, מיכה ויישעיו. רק העם שיאחז מחדש בארץו ויתערה בנוף המבתק מכל עמוד של ספר הספרים – ולשון הספר תהיה לשונו הטבעית שבאה יהגה ויחילום, ביודעים ובלא יודעים – רק עם זה יפתח לפניו הספר את סגור-לבו ונפשו הפנימית. ונשפת הספר ונשפת העם יהיו לאחת.

מהפקת הרוח, 1949, חזון זדר,

פרק ראשון, עמ' 43.

שלושה דורות של חלוצים ובעלי-פעלים ונזרי-גבורה, ממייסדי פתח-תקוה ומגינה ועד בוני מדינת ישראל ולוחמיה, הביאו אותנו עד הימים. לא בכוח עצם בלבד עשו חלוצינו מעשה-אדירים זה, אלא בכוח השlichot הנאמנה של דורות. מעפילי-התקופה שאבו ממעין הפלאים המפכה בהיסטוריה היהודית, מעין-קדומים של סבל וחוזן, אשר היו מנת-גوروּן של עם-ישראל מאז ומעולם. בסבל ובחוזן חושלה רוח עמנו, לעמוד בפני כל תלאה ולחתוֹר

לקראת הגאולה, גם אם הררי-קשיים ומכשולים נערמו על דרכה. על מעין-פלאים זה, סוד קיומו וניצחו של עם ישראל, שמר הספר העברי. ספק אם יש עוד אומה בעולם שגורלה היה כרוכ ב מידת כה רבה ובזמן כה ארוך בגורל הספר, שמננו אלפי שנים על הספר והספר שמר עליינו.

שם.

ההיסטוריה היהודית לא פינה אותנו. אנו לא ירשנו מן הדורות הקודמים, כפי שירשו עמם אחרים, עושר וחוסן וארצות ואוצרות-טבע. במשך 40 יובלות ידע עמו רך רדייפות ותלאות. אך דבר אחד הוריש לנו עמנו, דבר עצום ויקר – כוח מסרי גדול וכושר שליל מופלא, שאינם נופלים מלאה שככל עם ועם בעולם. ועלינו להעלות ירושה מסורתית ואינטלקטואלית זו עד شيئا יכולתה. עליינו להפרות אותה ולהנחלתה לנעור שיגדל פה ויבוא ארזה.

חוק שירות הבתוחן, 1949, **חzon ודרן**,

כרך ראשון, עמ' 219.

כל מה שאני הoga יותר בספר-הספרים אני יותר ויותר משתאה למאור הצל-אנושי והעברי המיחוד הזורח ומבהיק בכל שורותיו. זהה המורשה הגדולה של רוח ישראל בתקופה המכרצה והקובעת בתולדותיו, מיימי משה ועד עזרא, שלא מיצינו עדין כל עשרה ותפארתה ועצמתה, ושאولي רק הדורות שיגלמו ויתחנכו בישראל העצמאות ידעו לחושף כל מכמניה וצפונותיה ויצילחו לשקע אותם ברוח האומה-המתחדשת.

דברי תשובה, 1950, **חzon ודרן**,

כרך שני, עמ' 310.

מה שאדמת המולדת היא בשבייל חיינו המשקיים והגופניים – ספר הספרים הוא בשבייל חיינו הרוחניים והמוסריים.

שם, עמ' 311.

שם ספר אחר לא מילא תפקיד כזה בחיה העמים כאשר עשה זאת ספר הספרים בחיה העם היהודי, ועל ידי כך גם בחיה העמים הנוצרים והמוסלמים. ספר זה הנהיל למן האנושי יערות מוסריים עליונים אשר טרם נתקיים בשילומות עד היום הזה, אבל שלום האדם עלי חלד לא יכון והעמים לא ידעו שלו, כל עוד יודדים אלה לא ידריכו הילכות אנוש, ולא יכוונו יחסית עמיים.

תקומת ישראל ויעודה, 1951, **חzon ודרן**,

כרך שלישי, עמ' 139.

הספר הגדול או יותר נכוּן קבוצת הספרים הגדולים אשר זיכו אתנו בשם הכבוד של "עם הספר" נוצרו בשעה שעמננו ישב על אדמתו, עמד בראשות עצמו, ואם כי היה עם קטן ודל, קטן בדמותו ודל בכוחו הצבאי ובמרחב הארץ שלו, אבל לא נפל משום אומה מאז ועד היום בכוח יצירתו – והוא העניק לעצמו ולעולם ספרים אשר הגיעו לשיאי הביטוי העליון של אדם עלי אדמות, לשיאי השירה, המחשבה, המוסר והדרת, התיאור, והסיפור ההיסטורי, לשיאי החכמה, הגות האדם, שירות הנצחון וקינת החורבן, ספרים אשר כמעט אין מושל בספרות העולם.

ערבי הרוח, 1952, חזון ודרך,
פרק שלישי, עמ' 281.

גורל הספר היה כגורל העם: הספר הגדול והנצח, המספר באמנות מופלאה תולדות עם צעיר וגאוני בהתחותו, במאבקו הפנימי ובנטולי רוחו, בהתגשויות הקשות עם כוחות הייצוניים והשפעות זרות, המגלם מאוייו והגיגו וחוזנו של העם זהה באספקלריה של גולי נביאיו ומשורדיו, המבשר לאנושות אמיתות דתיות ומוסריות שלא יכה ארון לנצח, וככל דברי חכמה והגות והשתפכויות-הנפש שמעטים מהם בספרות העולם לעומק הביטוי, לעוזו הניב ולרחשי-הנפש העמוקים; גם הוא, הספר, נucker מאדמת מטעו וחיותו, ונכחש יחד עם עמו בגיטו חומריו ורוחני.

עצמאות תרבותית, 1952, חזון ודרך,
פרק רביעי, עמ' 51.

אלפים שנה נכתבו פירושים ופירושי פירושים בספר יהושע, ואיש לא יזול בערכם, וכמה דברים סתוםים ומקומות נעלמים נתבהרו ונזהרו. אבל הפירוש שנייתן לספר זה בקשרות מלחתת הקוממיות והאור הרוב הנשפך על עברנו בחידוש עצמאוֹתנו – יהווינו לעומתם כל הפרשנים מבנין-ברית ושאנם בנין-ברית. רק עם החי בארץיו ועומד ברשותו יקרא בעין פקוודה ובהבנה אינטואיטיבית בספר הספרים שנוצר באוטה הארץ ועל ידי אותו העם. ורק דור שהידיש קוממיותו במולדת הקדרומים יבין להרוחם ולנפשם של קדרמי שפהלו, לחמו, כבשו, יצרו, עבדו, הגו, שרו, אהבו וניבאו בתחוםי אותה מולדת. שם.

הספרים שנוצרו ונתקדשו בישראל הורישו לעם היהודי ולאנושות כולה ערכיהם לריגיזזים ומוסריים שאין עורך להם, בישרו חזון לאומי ואוניוורסלי לאחרית הימים, שיש בו כדי להאיר מחשבי חי אנוֹש ולהדריך האדם והאנושות בمعالgi צדק ושלום, חסד ואמת.

נצח ישראל, 1953, חזון ודרך,
פרק רביעי, עמ' 278.

חינוך עברי – אינו לימודי הלשון בלבד. גודלה ועוצמה חשיבותה של הלשון, ובזכותה אמרו חכמיינו נגאלו בני-ישראל מצרים – משום "שלא שינו את לשונם והיו מדברים בלשון הקורש". אבל לשון אינה אלא מכשיר, מפתח לאוצרות התרבות היהודית. העיקר הוא – תוכן החינוך העברי, תוכן עברי שקיים אחדות העם וישמור על זיקתו לעברא ולעתידה של האומה, ותוכן זה אוצר בראש וראשונה בספר הספרים. בלי ידיעת התנ"ך אין חינוך עברי בישראל ובגולה. היהודי החדר ימצא בתנ"ך המקורות והמאורעות של אמונהנו. וגם היהודי שאינו חרד יגלה בתנ"ך מקור התהווות אומתו, עלילות מאבקה הרעיון עם העולם האילי, פרקי-גבורה ותפארת, שבב הנבואה הישראלית, אוצרות יקרים של שירה וחכמה, חזון והגות, שאין כמותם להatte מוסרי, לטוהר הרגש, לעוז הביטוי. בספר זה يتלווה לאבות האומה שכאילו התהלו בארץ כשייכים בידואים בימינו, אבל מהליכותיהם התמיימות, וביחוד מהליכות אברהם העברי הראשון לדורותיו, בוקעת גבורות נפש וחכמה עליונה ותפארת אדם, השואבה מתוך מגע הי עם אלוהי החסד והאמת, שהי לבם והAIR דרכם בחיים.

הוא ימצא במסא נביי ישראל, נביי האמת הטהורה והצדקה המוחלט, סוד הגבורה הנפשית שעמורה לישראל בכל הדורות.

הוא ירגיש בכל דף של ספרי-נצח אלה החתירה המוסרית והדריאנית לאחדות: אהדות האומה, אהדות המין האנושי, אהדות ההוויה הקוסמית, אהדות החומר והרוח, אהדות הבורא והבריאה, חתירה שלא פסקה מימי אברהם אבינו, משה רבנו, נביי ישראל, חכמי ימי הבינים ועד הוגים בדורות האחרונים, כשפינוזה ואיינשטיין.

בספר זה יכיר יהודו ההיסטורי של עמו – ויעודו האוניברסלי הכליל-אנושי, כשהם שלובים וכורכים זה זהה, והוא ימצא בתוך התנ"ך משחו יותר מההיסטוריה, משירה, מחכמה, מהגות, מגליו שכינה. בספר הספרים יתגלה לו משא העתיד, עתיד עמו ועתיד המין האנושי, חזון אחריות הימים, חזון גאותה, שלום וצדקה, שנישא בימי קדם בהרי ירושלים ועדין הוא מבהיק ורعنן ומרעיד-לבבותם בכיבום נתינו, והוא נושא בשורת האמת גם לגאות ישראל גם לפתרון שני הבעיות הגורלוות של המין האנושי בימינו: בעיות ההון והעבודה בחברה, ובвойית מלחמה ושלום בקרב עמים. ספר זה האיד באור עליון מאבקו הטרagi והמושך של עמו ופיזור המחשבים של תועידי-עמיים, ומשום כך היה לספר-הטפים של אומות העולם, ונפוץ בקצווי תבל, כאשר לא נפוץ שום ספר אחר, ותורגם לכל הלשונות והניבים של עם' תרבות, ועמים פראים, והוא משמש עד היום מקור השראה דתית ומוסרית לאישירוח גדולים ולהמוני-עם פשוטים; אבל אין איש יכול להגיע לחקרו הנאמן ולהתיחד עם טוהר-אמיתו ויקרת אורו וזיוו אלא במקומו, בלשון העברית.

חינוך עברי מושחת על התנ"ך יתן בלב כל היהודי הכרת תוכן יהדותו, בין שהוא דתי ובין שאינו דתי; הוא ירים בכבודו וערכו בעניינו שכנו; רוב העם היהודי חי בקרוב עמים המעריצים

את התנ"ך. הוא יעלה כבוד-עצמם כאדם וכיהודי, ויעמיק ויקטו הנפשית לישראל – מולדת התנ"ך בעבר ומולדת עצמאות עמו בהווה ובעתיד.

נכח ישראל, 1953, חזון זדרה,

כרך רביעי, עמ' 309–310.

אין בתקומת ישראל ממשום יסוד מדינה חדשה, אלא "החזורת העטרה ליוונה", ושבית ציון שבימינו אינה שיבת גיאוגרפיה בלבד אלא גם שיבת היסטורית. ושבית היסטורית אין פירושה נסיגה היסטורית, חזרה לאורח החיים הפרטיטיביים שלפני אלפיים או שלושת אלפיים שנה. שיבת היסטורית פירושה שיבת לקשר יצירה עצמאית, חומרית ורוחנית ויצקת דפוסי חיים וחברה ומחשבה חדשים המשתלבים בערכיהם הגדולים של התנ"ך וייעודיו היהודיים– האנושיים.

אצלות מחיבות, 1954, חזון זדרה,

כרך חמישי, עמ' 118.

עלינו לשוב למקורות הראשוניים, ואלה יימצאו בספר הספרים שלנו, ועלינו לשלב מוחשבתנו ומעשינו במציאות החדש והמתחרשת בימינו, המציגות היהודית והבינלאומית, שהקלאסיקים הציוניים והסוציאליסטים במאה התשע עשרה לא ראו ולא יכלו לראות ביוםיהם ההם.

סיפור הדבורה מלפני ארבעת אלפיים שנה; מסעיו, מעשו, וחיו של אברם אבינו, נドורי ישראל במדבר לאחר צאתם מצרים; מלחמות יהושע בניןון והשופטים שבאו אחריו; חyi שאול, דוד ושלמה ופלוותיהם; עלילות עוזיה מלך יהודה וירבעם השני מלך ישראל, יש בהם יותר אקטואליות. הם יותר קרובים ומאיפים לשדר חינוי בשביל הדור הנולד, הגדל והחי בארץ, מאשר כל הנאים והויכוחים בקונגרסים של באול. והערכים האנושיים, היהודים, החברתיים והלאומיים שבהם אנו דוגלים, ואשר רק הם משווים לתנועתנו ככוח המוסרי והכובש – נסחו ונישאו בפי נבאי ישראל בלheat ובעצמה ובאמונה פנימית ומדבקת כאשר לא נעשה הדבר מאז ועד היום הזה. וערכים אלו כוללו גם ערכי הגאולה היהודית וגם ערכי האנושיות האוניברסלית. אולם למען הgesmatot עלינו להכיר תנאי המציאות והבינלאומית של דורנו, התהරחותוות והmagmootot של זמננו, ועלינו להשתמש בכיבושים המדע והטכנייה וכקשר העבודה של ימינו ולהשתלב, מתוך נאמנות לעצמאותנו, לצרכיינו ותנאיינו המיוחדים, במלחמה השחרור הלאומי והסוציאלי של כל לוחמי החירות והצדקה והשוויון ובוני החברה החדשה בקרב כל העמים.

מוניים וערכים, 1957, חזות, ג, עמ' 11.

יש קפיצה בהיסטוריה, ומה שעשינו בארץ זהה "קפיצה על פני ההיסטוריה" היהודית. יש קפיצה בחלל ויש קפיצה בזמן. עשינו כאחת את שתיהן.

יש יהודים רבים שהומל, או בוכרויסק או פלונסק היו בשכילים עבר מולדתם ועברם הקרוב, וכשהלו ארצה עשו "קפיצה". לילדי שלי שגדלו בישראל אין פלונסק אומרת כלום. כל החיים וההתראחות וההתעוררות שבעיר זו – ואני יודע עשרם וחשיבותם – זרים בהחלה לילד, ובדין. ולא רק בארץ. בן שנולד למהגר לאמריקה – עיר מולדת אביו, מחוזה וארצה – אינו אומרות לו כמעט ולא כלום. הוא חי בובוסטון או בפילדלפיה או במיאמי, ולרוב בניו יורק. ומה לו ולערים הרחוקות והנסכנות הללו בגלויה, רומניה או פולין?

זהי קפיצת הדרך, אבל יש גם קפיצת הזמן. וכולנו, בכואנו הנה ובಹקמוני מדינה יהודית עשינו קפיצה זו. פתחנו למורי פרק חדש – לא המשך לחיה ווארשה, אודיסיה וקראקאו, אלא התחללה המשתלבת מאליה בעבר הרחוק, בעבר של יהושע בן-נון, דוד, עוזיה, החשמונאים הראשוניים. מכל הספרים שנוצרו/bgולה אין ספר כל כך קרוב לנוער בארץ – ספר התנ"ך. אמנים אין זה ספר – אלא קובץ ספרים; ולא כל הספרים קרובים לנו במידה שווה. אבל אם תקח את המשניות, הגمرا, דברי הגאנים, הפילוסופיה העברית מימי-הביבנים, שירות ספרד, שלוחן ערוך, ספרות ההשכלה עד האחרונים שבגולה – ספרי התנ"ך מכריעים את הCPF לגבי הנוער היהודי (ושוב – לא כולם), ברעננותם, ב"טריותם", באקטואליות שלהם, בקשרם הגיאוגרפיה, התרבותית, בנשימותם ובחזונותם; לא תמצא אף ספר עברי אחד שנוצר אחרי התנ"ך ועד לפני חמישים או שלושים שנה – הייתה כל כך קרוב, אינטימי לנוער הספר התנ"ך. העבר הרחוק חдал מהיות רחוק, והעבר הקרוב חdal מהיות קרוב.

הנוער בארץ מסתכל עכשו בעם היהודי מתוך משקפי המדינה היהודית וה坦"ך – ולא מתוך העירייה בפולין או מתוך ה"אידיאולוגיה" שנוצרה בווינה ובאודיסיה ובווארשawa לשישים שנה. המאה התשע-עשרה היהודית יותר רחוכה וזרה בענייני הנוער היהודי מהעבר הרחוק שלפני שלושת אלפיים או אלפיים ומאתים שנה.

אתה מביע חשש, כי העבר הרחוק בלבד לא יפרנס אותנו. וראי לא. אבל עבר רחוק זה שנתקרב אלינו – יחד עם המחר של המדינה ושל העולם בימינו יפרנסו יפרנסו, וכן דרשו החזון המשיחי.

חליפת מכתבים בין ד. בן-גוריון ונ. רוטנשטיירר,

.25-24, 1957, **חזות**, ג, עמ'

לא מארcss ואנגלס, ולא לנין וסטאלין, אף לא קאוטסקי וז'ורס, – מאויינו האנושיים, העמוקים לעולם של צדק, אהוה, שלום וחסד, כמוינו היהודים לקוממיות ישראל ורכזו העם בمولדות-קדומים, נוכעים ויונקים מה坦"ך.

שם, עמ' 25.

עם סגולה ואור לגויים

רחוק אני מ"רעיון התעודה" – כרחוק מזרח ממערב. אנו – מטרה לעצמנו ולא אמצעי לאחרים.

שאלת המשטר ויחסיו שכנים, תרפ"ד, **אנחנו**
ושכניםינו, עמ' עד.

המתבוללים היהודים ראו את זכות קיומנו ברעיון האחדות האלוהית, שעליינו לשאתו בין העמים; יש במחנה הסוציאליסטים (קואוטסקי), שרואים תעודה ליהודים – הפצת רעיון המהפכה הסוציאלית בעולם; ישנים כאלת במחנה הקומוניסטים – שרואים את היהודים כנושא התעודה הקומוניסטייה. הצד השווה שבין כל אלה – שהם רואים את היהודים לא כמטרה לעצם, אלא כמטרה לאיזה דבר אשר הוא מחוץ להם; שלא כעמים אחרים אין לייהודים עצם זכות קיום; מהה רק נחוצים, במידה שהם מפיצים רעיונות בין עמים אחרים. את הריבולוציה הסוציאלית במזרחה יעשו לא הם כי אם עמי-המזרחה; הם, היהודים, יעשו רק את האגיטציה.

ואנחנו אומרים: הננו ככל הגויים. אנו חיים באשר אנו חיים. אנחנו מטרה לעצמנו, כמו שروسיה וגרמניה – מטרה לעצמן. זכות קיומנו בקיומנו. לא קבלנו עליינו שום קובלנות להיות אור לגויים. לעשות טובה למי שהוא.

זכות העבודה, 1933, **משמרות**, עמ' קמט-קנ.

הסיף והטפר ירדו כרוכים לעולם, אולם עם-ישראל הgalil יכול להעניק לעולם שכוחו של הספר עדיף מכוחו של הסיף, ויחסיו עמים וגם היחסים שבתווך עם עם יש לבנות לא על אלמות ודיכוי אלא על אשיות הצדקה והאהווה והשלום, וכיבושי הרוח והמדע ישמשו לא לטבח ולמלחמה ולשלוטן עם בעם – אלא ליצירה ורוחה אונשית ולשלוטן על איתני הטבע בלבד.

לפתיחה הפקולטה לרפואה בירושלים, 1949,

חוון ודרן, כרך ראשון, עמ' 148.

עם ישראל יראה את הדרכן הנאמנה לתיקון העולם, לכך הוא נולד. וזהי המגמה של תולדותינו. זהו הטעם של מלחמותו. והוא יעשה – לא בכוח. כל מי שינסה לתיקון העולם בכוח יחתיא המטרה. בכוח לא יתיקון העולם. החזקת השלטון והגברת הכוח נחפות, ביודעים ובלא יודעים, למטרה והן מסלפות כל חזון. דרכו של העם היהודי בתיקון העולם יהיה דרך המופת: במופת חיוו יראה הדרך לגאות האנושות.

מדינת ישראל וה坦נוועה הציונית, 1950, **חזון**

דרכן, כרך שני, עמ' 178.

עם ישראל יקיים יעוזו ההיסטורי הגדול במלכת הרוח אם יוכתח קיומו הכלכלי במלידת ומעמדו המדיני בין האומות, ושלומו יכונן על בסיס נאמן של בטחון הנשען על כוחו העצמאי. בעיות חזון ובטחון, 1953, **חזון ודרך**,

כרך רביעי, עמ' 191.

הינו ונהייה גוי-סגולה ועם-עולם במלכת הרוח והחזון, ועוד נתכנו לנו עלילות משיחיות בימים יבואו.

דברי פרידה לעם, 1953, **חזון ודרך**,

כרך חמישי, עמ' 17.

אין בישראל גוי אחד בארץ, ואין עם יותר אוניברסלי מעם ישראל. ערכיהם לאומיים מייחדים אותנו כאשר أولי אינם מייחדים שום עם אחר, ובכל שרשינו הנפשיים והמוסריים אנו מעוררים באנושות כולה.

חינוך מלכתי ודגל, 1953, **חזון ודרך**,

כרך רביעי, עמ' 228.

יש לחיבב כל שאיפה לאומית הרוצה לעצב דמות לאומית מופתית וליצור ערכים אנושיים שייהיו לברכה גם לעמים אחרים בכוח הדוגמה. כל "אמביツיה" לאומית מסווג זה היא ישראל ורצואה, ואם היא מלאוה גם יכולת ביצוע, תועלתה גדולה ומרובה לא רק לעם "האמביツיו" אלא גם לוളתו.

כך הבינו טובי העם היהודי בכל הדורות רעיון "העם הנבחר" או "עם הברית". חזון אחרת הימים של ישעיהו ומיכה לא היה חזון שלטון ישראל על העולם, אלא הדר בית ה' ככוח מושך לכל העמים, אשר יאמרו לעצם: "לכו ונלכה אל הר ה', אל בית אלהי יעקב – וירנו מדריכיו, ונלכה בארכחותיו". נביאים אלה האמינו כי מצוין תצא תורה, ודבר ה' מירושלים – והם גם הבהירו וקבעו תכנה של תורה זו: "וְכַתֵּבוּ חֲרוּבֹתָם לְאֶתְמִים, וְחַנְטוּתָהֶם לְמֻזְמָרוֹת, לֹא יִשָּׂא גּוֹי אֶל גּוֹי חֲרֵב, וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד מִלְחָמָה".

הרעין כי עם ישראל הוא עם נבחר ע過ר חותם השני ברוב ספרי התנ"ך, אבל העם הנבחר בתנ"ך אין פירושו עם כובש עולם ומדבר עמים תחת רגלו כרעון הבחירה הסלאבית של הצארים, הסובייטים ונושאי כליהם "המדועים". יועתה אם שמו תשמעו בקולו ושמרתם את בריתך – והייתם לי סגולה מכל העמים – כי ליל הארץ. ואתם תהיו לי ממלכת-כהנים וגוי קדוש". עם קדוש – ולא עם שליט על אחרים.

בזכות השוני, 1954, חזון ודרך,

פרק חמישי, עמ' 107–108.

כיוונה החברתי של המדינה והדמות שאנו רוצחים לשווות לעם היושב בה – כולל בחוק החינוך הממלכתי, סעיף ב' של חוק זה אומר: "מטרת החינוך הממלכתי היא להשתתף את החינוך היסודי במדינה על ערכי תרבות ישראל והישגי המדינה; על אהבת המולדת ואמנות למדינת ישראל ולעם ישראל. על אימון בעבודה חקלאית ומלאכה; על הגשמה חליצית; על שאיפה לחברה בנوية על חירות, שוויון, סבלנות, עזרה הדידית ואהבת הבריות". חוק זה מתווה הקווים הראשיים של היותנו לעם-סגולה ומדינה למופת וזיקתנו המתמדת לעם היהודי בעולם.

מדינת ישראל ועתידו של העם, 1957, מולד,

פרק טו, חוברת 107–108, עמ' 227.

נתבלטו בחינו שלושה כוחות הנושאים בתחום הניצנים של עם-סגולה: ההתיישבות העובדת, צבא-הגנה לישראל, חבר אנשיה רוח (מדע, מחקר, ספרות ואמנות), שאינו נופל בנסיבות היחסית ובאיכותו הגבוהה מזו של כל עם אחר בעולם.

ההתיישבות העובדת פילה נטיות מקוריות לחברה חדשה בנوية על חירות, שוויון, עזרה הדידית, שעדרין אין דוגמתה בשום ארץ אחרת בעולם, לא במזרח ולא במערב. ולא רק בחקלאות בלבד – אלא גם בחירות, בספנות, בבניין; ועוד נתכנו עלילות גדולות להתיישבות העובדת זו.

זה"ל אינו מכשיר בטחוני נאמן ויעיל בלבד, כבכל ארץ אחרת, אלא גם מסגרת חינוכית ברוכה המעללה את האדם, הורשת המהיצרות העדרתית והשבטיות ומקנה לנוער בישראל בטחון עצמי, אחריות לכלל, חזון תקומה.

ואם כי בשניות המעטות של קוממיותנו הממלכתייהינו נאלצים להשקייע אמצעים בכירים בראש וראשונה לצרכי בטחון, לקליטת עולים ולבניין משק, ועוד הרבה שנים נצטרך לעשות זאת, הצלחנו באותו זמן להקים מוסדות מחקר ומדע וטיפחנו ספרות ואמנות העומדים על רמה גבוהה כבחאת הארץ העשירות והمفتوחות ביותר.

ההיסטוריה לא פינקה אותנו בכוח, בעושר, בשתחים וחבים וכברם עם, אבל היא העניקה לנו תוכנה מוסרית אוינטלקטואלית בלתי מצויה, והיא מזכה ומהיבת אותנו להיות אוור לגויים. ישראל וה��ヅחה, 1957, שנותן הממשלה, תש"ח, עמ' כז.

השאייפה הנאמנה מלאה מעשים, להיות עם סגולה ולמש גאולת ישראל וגאולת האנושיות, פועמת בקרב רבים מבוני הארץ, והיא מדריכה במידת האפשרות פועלת מדינת ישראל. הערות לדברי פרופ' מ. בובר, **דבר**, 7.10.57.

עם ישראל יראה הדרך הנאמנה לתיקון העולם, בכך הוא נולד. זהה המגמה של תולדותיו, דרכו של העם היהודי בתיקון העולם יהיה דרך המופת; במופת חיו יראה הדרך לנאות האנושות.

מדינת ישראל וה坦נווה הציונית, 1950,

חן ודרך, כרך שני, עמ' 178.

החזון המשיחי שהAIR דרכנו אלף שנים חינך והכשיר אותנו להיות לאור גויים. יתר על כן: הטיל עליינו וחיב אותנו להיות עם-סגולה לבנות מדינה למופת.

ישראל והתקופה, 1947, **שנתון הממשלה**,

תש"ח, עמ' כו.

לח

תודעה יהודית

התודעה היהודית יונקת מהמורשת הרוחנית הגדולה של העם היהודי, משותפות-הגורל המرتתקת בירודים ובלא יודעים כל חלקי העם היהודי באשר הם, ומהחzon המשיחי, חזון הגאולה היהודית והאנושית שהנחילו לנו נביאי ישראל.

מוניינים וערכים, 1957, **חזות**, ג, עמ' 9.

אני טוען שיש להעמיד בתוך הנוצר את התודעה היהודית. ובעמיד תודעה זו על שלושה: "מורשתו הרוחנית של העם, שותפות של כל חלקי העם היהודי, חזון הגאולה היהודית והאנושית".

נראה לי, שעל שלושת ממדים אלה יש להעמיד את התודעה היהודית ולא על האידיאולוגיה "הציונית", שלדעתי הייתה אך ורק נחלת חלק מיהדות אירופה, זמנה עבר. האידיאולוגיה הציונית צמחה על קרקע המצוות המיוחדת של יהדות זו, ועם השמדת יהדות אירופה – נשטט בסיסה; ואם זה נראה פארודוכסאלי – הקמת המדינה שבהאה אחרי השואה גילתה מעורמי המליצה "הציונית" שהוסיפה לפרוח אחורי התרבותיות מקורות יינקתה. המדינה ריכזה סכיבת האהבה העם כולם (מחוץ לקבוצות קטנות מימין ומשמאלי), אבל "האידיאולוגיה הציונית" נהפכה למיליצה ריקה. ו"הציונים" שבינו – בארצות הברית, באנגליה ובשאר ארצות החופש – רוקנו אותה מתוכנה, כי הפרידו בין "ציונות" ובין עליה.

שם.

יש להעמיק התודעה היהודית ב佗ור היישראלי ולהנحال נכסיו הרוח של היהדות לתפוצות; לדור גziel בארץ אין להוציאו הצורך במלורית ובמדינה יהודית. הוא יליד המולדת בונה, הוא מגן המדינה ומעוזה. אבל יש להשרישו בעבר העם היהודי ובמורשתו הרוחנית מכל הדורות. להגבר בו זיקתו המוסרית ליהדות העולמית מתוך הכרת מצבה וצרכיה, סבליה, יצירתה, מגבולותיה והסכנות האורבות לקיומה, להעמידו על שותפות הגורל והרציפות ההיסטורית המאחדת כל יהודי העולם לרמותיהם ולארכזותיהם מאזו הייתנו לעם ועד היום הזה.

נשאלת השאלה מהי "תודעה יהודית"? רק עיור יתעלם מהתמורות המרבות שהחלו במשך הדורות ובארצות שונות בתודעה היהודית. אין-ספק שבמרכז ההשקפה של מורי העם היהודי

ונביאיו בתקופת המקרא עד מה "האיידיאה הדרתית" לפי תפיסת פרופ' קויפמן, כלומר האמונה בכוח-עלין, נצחי, ללא דמות, יוצר הכל, וב-חסד ואמת; אבל לא זו בלבד, אלא גם חזון אחרית-הימים, החזון המשיחי של גאולה ופדות לישראל ולעמים בהימלא הארץ דעתה ה' כמים לים מוכסים ושלום ישנות בקרב כל הגויים, וגוי אל גוי לא ישא חבר.

היהיתה תודעה זו נחלת כל העם בימים ההם? דברי הנביאים ותוכחתם אינם מאשרים השוכתו החובית של פרופ' קויפמן בנדון זה, אם כי יש יסוד מספק להנאה שתודעה זו לא הייתה נחלת מועטים בלבד. בימי הבית השני נתרוצזו בעם תודעה צדוקית ופרושית; תודעה מתוונת של יהדות אלכסנדריה ותודעה יהודית אקסקלוסיבית ברוב היהדות הארץ-ישראלית, שנתגבה לאט לאט בתודעה של ההלכה, וספהה לתוכה השפעות זרות.

גם ההלכה לא קפאה על שמריה. לפי דברי האמוראי הגדול, – שמנפי גדריתו קראו אותו סתם רב, כשם שמרו, רבי יהודה הנשיא, נקרא סתם רבי, – לא היה משה רבינו מכין תורתו של רבי עקיבא אילו היה שומע אותה. וככה מסופר בשם רב: "בשעה שעלה משה למרום מצא לקב"ה שישוב וקשר כתרים לאוთיות. אמר לפניו: רבונו של עולם – מי מעכבר על-ידיך? אמר לו: אדם אחד יש שעמידה להיות בסוף כמה דורות, ועקיבא בן יוסף שמו, שעמידה לדורש על כל קוין וקוין תלי תלים של הלוות. אמר (משה) לפניו: רבונו של עולם: הראהו לי. אמר לו: חזרו לאחריך. החלך (משה) וישב בסוף שמונה שורות (בישיבתו של רבי עקיבא), ולא היה יודע מה הם אומרים. תשש כוחו. כיון שהגיאו תלמידי עקיבא לדבר אחד, אמרו לו תלמידיו: רבי, מנין לך? אמר להם: הלכה למשה מסיני... נתישבה דעתנו. חז"ר (משה) וכבא לפני הקב"ה, אמר לפניו: רבונו של עולם, – יש לך אדם כזה אתה נותן תורה על ידי? אמר לו שתוק, עלה במחשבת פנוי...". (מנחות כ"ט). מי שיסיק מכאן, שאין קשר בין תורה משה ובין תורה עקיבא בן-יוסף יחתיא האמת. הדברים נשתלשו, נתרחכו ונתפרשו מתוך התורה הקדומה לפי צרכי הזמן החדש כפי שהבינו זרכים אלה הדורות הבאים, והחידושים שהידיש רבי עקיבא והבאים אחריו מבלי שימוש היה יודע מה הם אומרים – ניתלו בהלכה למשה מסיני.

ויש בימינו לא מעטים אשר יגידו בפשטות: התודעה היהודית היא הזיקה להלכה. אבל אמרית זו מקובלת רק על הילך לא רב של העם היהודי בדורנו. – אף האדור שבאנשי האגודה והמור奇 לא יהיה להוציא רוב העם היהודי שאינו נזקק להלכה מכל ישראל.

וגם בין מורי ההלכה היו אלה שהיו סבורים שהעיקר בתורת ישראל הם הצדוקים המוסריים. רבי שלמא, בן הדור השני לאמוראים, היה אומר: "תיר"ג מצוות נאמרו לו למשה, בא דוד והעמידן על אחת-עשרה, דכתיב: "מוזמָר לְדוֹד ה' מֵיגּוֹר בַּאֲהָלָק מִישְׁכּוֹן בְּהַר קֶדֶשׁ?" הולך תמים, ופועל צדק, ודובר אמת בלבבו, לא רגל על לשונו, לא עשה לרעה רעה, וחיפה לא נשא על קרובו. נבזה בעיניו נמאס, ואת יראי ה' יכבד, נשבע להרע ולא ימיר. כספו לא נתן בנשך, ושוחח על נקי לא לך – עושה אלה לא ימות לעולם" (תהלים טו).

בא ישעה והעמידן על שש, דכתיב: "הוֹלֵךְ צְדֻקָּתָה וְדוֹבֵר מִשְׁרָם, מוֹאֵס בְּכָעֵץ מַעֲשָׂקָתָה, נוֹעֵר כְּפִי מַתְמָךְ בְּשַׁוְחֵד, אָוֹתָם אָזְנוּ מִשְׁמֹעַ דִּמִּים, וְעוֹצָם עַינֵּינוּ מְרָאוֹת בְּרַעַ" (ישעהו לג, 15).

בא מיכה והעמידן על שלוש. רכטיב: "הגיד לך אָדָם מה טוב, ומה ה' דורך מוך, כי אם עשות משפט וואהבת חסד והצנע לכת עם אללהיך" (מיכה ו, 8).

— — בא חבקוק והעמידן על אחת: "וַצְדִּיק בְּאֶמְנוֹתְךָ יְחִי" (חבקוק ב, 4).

אפס, גם זו תהיה טעות היסטורית, אפלו מצד אלה שאינם נזקקים בחיהם להלכה, להוציא את ההלכה מכל התודעה היהודית, כי היא חלק בלתי נפרד מהמורשת היהודית בת אלפי שנים. אבל זהה עובדה שאין היא מדrica עוד מעשיהם של מיליון יהודים בזמננו, לא בגולה ולא בארץ.

תודעה יהודית שיש בכוחה לאחד ולכל כל חלקי היהדות, גם בארץ וגם בגולה, על אף חילוקי הדעות בענייני אמונה ולאום ושהאפשר להקנות אותה — לא בלבד מאמצים חינוכיים מכובנים, גם לנوع הרישומי וגם לנوع בתפוצות, — מן ההכרה שתהא יונקת מהמקורות הקדומים של העם היהודי שעשו אותו לעם עולם ומשתלבת במיטב השיאיפות של העם היהודי וטובי האנושות בימינו, ותהיה צמודה ליעודה של מדינת ישראל. תקומה ישראל החזירה לכל העם היהודי את מקורתו ההיסטורית, אם בפועל ואם בכח. גם היהודי הדבך בארץ מגוריו האמריקנית נתשרח אחרי קום המדינה בשלשלת-יויחסין ובגאות מוצאו. אין הוא עוד אטופי שבתגלל לעולם החדש בלי תעוזות יהדות היסטורית. תקומה ישראל השיבה לעם היהודי לשונו העתיקה. תקומה ישראל גילהה שהמאבק הממושך של עמנוא במשך דורות, שהיה גם מאבק מדיני ומלחמת-קיום וגם מאבק רعنוני, דתי ומוסרי, לא עלה בתוהו. תקומה ישראל הוכיחה כי חזון הגאולה המשיחי שפעם בכל העם היהודי בכל הדורות לא היה לגמרי חזון בדים, אם כי רק אפשר קצחו נתקיים בימינו.

המסקנה היא ברורה — אחדות העם היהודי, מושרשת בתודעה היהודית של כל העם, יש לקיים בימינו בשלושה דרכם אלה: —

(א) חינוך עברי. לשון מושותפת בין חלקי היהדות בעולם ובין הגולה ובין ישראל — היא תנאי מוקדם לתודעה ישראלית מושותפת. חינוך עברי הוא לא רק הקנית-לשון, אלא הנחלת מבחן הייצירה העברית לכל דורותיה, ובראש וראשונה ספר-הספרים, זה שיא הייצירה העברית וגוננה, המעניין הראשי והראשון של אמונה ישראל ותורתו המוסרית, שמננו ינקה כל הייצירה היהודית של הדורות הבאים ובו ראו תעודת הזחות הגאה של האומה העברית, המלווה אותה בכל נדודיה, והוא הספר הנ匝חי הנפוץ ביותר בעולם.

המקנאים כביבול קנאת ההלכה ורואים בה היסוד היחיד לזהותה ולרציפותה של האומה העברית קופרים בערכו העצמי של ספר הספרים, גם מבחינה יהודית וגם מבחינה אנושית; מבחינת יהודית — מפני שהתנ"ך קיבל התקפו רק על ידי ההלכה, ו מבחינה אנושית — שלדים אנטיגוני של סופוקליס, ההיסטוריה של תוקידידס, הפילוסופיה של אפלטון ותורת המידות של קאנט וולמים עלייו.

תפיסה זו היא שרירותית. ההלכה שפסקה על עשרים וארבעה ספרים שהם "כתב קודש" — נתקבל רק אחרי חורבן בית שני. עוד יוסף בן מתתיהו (פלויוס) שחי בימי החורבן מונה רק 22 ספרי מקרא (נגד אפיון א', 8), ועוד בימי רבבי עקיבא היו ספרותם אם

להכניס את שיר השירים וספר קוהLET לתוך כתבי הקודש. חלק "המצוות" במובן ההלכה בספרי המקרא הוא מצער, ורובם הם דברי היסטוריה, חכמה, שירה ומוסר נבואי. הרבה ספרי ההלכה נתחרבו ונערכו אחריו חתימת המקרא – אף אחד מהם לא זכה לתואר כתבי הקודש החדש – אין עוד ספר בעולם שהשפעתו ונפוץ במידה כזו בספרי התנ"ך. האמירה של חסידי ההלכה המפוקפים כי העם היהודי לא תרם לתרבות האנושית מתחכש להיסטוריה של רוב המין האנושי, כלומר של עמי הנצרות והאיסלם. בספרי התנ"ך אין למצוא ניתוחים פסיכולוגיים ומדיניים כבתולדות המלחמה הפלופונסית של תוקידידס. וודאי שאין למצוא בתוכם התורות המתמטיות של אקלידס וארכימדס או התורות הביווולוגיות של אריסטו ותיאופרסטס. אין התנ"ך אנטזיקלופדיה מדעית או חברתית, ואילו היה כזאת הייתה מזמן מאבדת ערוכה ואיש לא היה לומד תורה מפה, כשם שאיש לא לימד פיזיקה מפרקיה "המדו" ב"משנה התורה" של הרמב"ם; אבל ההיסטוריה של התנ"ך היא היסטוריה של עם שהטביע לנצח חותמו על התרבות האנושית; הדיאלוגים שבאיוב בעליים על כל דיאלוג של אפלטון בלהטם המוסרי, בעוזם הפיטויי ובעומק התבטהותם הנפשית. מוסר ההשכל של אנטיגוני ושאר הטרדיות של סופוקליס הוא שלטון הגולע העיוור (מוירה), שאין בו יושר וצדקה וחסד ורחמים. הגזירה שנגזרה על חyi אנטיגוני ואהובה, על אדיפוס המליך ועל איביו ואמו – אין בה כל טעם והגיון מוסרי. ותורת המידות של קאנט אינה עולה על הכלל הגדול של התורה "ואהבת לרעך כמוך", ואין זה אלא סוף שרירותי להעמיד "כלל גדול" זה בשורה אחת עם מזותות כלאים ושעטנו. הטוען מתיוך קנהה להלכה ש"המוסר הוא קטיגוריה ATAISTITAH" – מוציא לאו על הנביא הגדול אשר הרעים נגד המתחדים: "הכחזה יהיה צום אbehrho, يوم ענות אדם نفسه, הלווע כאגמון ראשו, ושק ואפר יציע, הלזה תקרה – צום, ויום רצון לה? הלווא זה צום אbehrho; פתח חרוצבות רשע, אגודות מوطה, ושלח רצוצים חפשים, וכל מوطה תנתקו, הלווא פרוס לדרע לחמק וענינים מרודים תכיא בית, כי תראה עדום – וכיסיתו, ומברך לא תתעלם" (ישעיו נח, 5-7), ומתכחש לכל הנבואה היהודית ולספרי התהילים. התנ"ך הוא עד היום היצירה העליונה והיקרה ביותר של העם היהודי, גם מבחינה לאומיית היסטורית וגם מבחינה אנושית: מוסרית, תרבותית ודתית. בספר הספרים נמצא כל יהודי, אדוק או חופשי, מוצאו, שרשיו ההיסטוריים והמוסריים, – וערבי-אדם עלי אדמות ששווים ספר בעולם לא עליה עליהם.

אולם כשור היצירה העברי לא דיל עム חתימת התנ"ך, ובספרות ישראל המובהרת מאחריו התנ"ך ועד ימינו אלה ימצא כל יהודי ביטוי לגנויות היהודי ומקור להכרת עצמו. הלשון העברית בימינו אינה עוד לשון חנותה, משומרת בספרים ישנים וגוליים בלבד, אלא לשון חייה, מתפתחת, מתפתחת, לשונה של מדינה חברה במשמעות העמים, שנאצרים ונוצרים בה כל נכסיו הרוח של האנושות. החליפי לשון יהודית משותפת, – יודית ולדינו, שאיחדו רוב היהדות לפני מלחת העולם הראשונה, דועכים וגועמים. יותר ויותר נצמדים היהודי הגולת ללשון הארץ בה הם יושבים – אנגלית, ספרדית, רוסית, צרפתית ועוד, ואין

קושי מיוחד בימינו שהיהודים שוב יהיו בכל אرض דילשוניים, וילמדו יחד עם לשון ארץ-ם מגוריהם גם לשון עם, ויקיימו קשר ותרבות בין ישראל ובינם לבין יהודי שאר הארץ, ובין דורנו זה ובין כל הדורות הקודמים.

(ב) העמקת חזון הגאולה המשיחי, שעמד במרכז ההיסטוריה היהודית ומיצא כל המאור האנושי שבתורת ישראל, החזון שהפנה עני העם היהודי לעתיד, יצק בו עו זగורה לעמוד בכל המסות הקשות שפקדו אותו בדרך הארוכה והמושכת בגולה, ובישרה לו ישועה לאומית, קיבוץ גלויות וקוממיות במולדת-הקדומים. וככל תורה ישראל, שהיתה לאומית לא רק במסגרת החיצונית אלא גם בתוכנותיה המהותית, הייתה באותו זמן גם אוניברסלית וכל-אנושית ביעודה. היה גם החזון המשיחי היהודי ואוניברסלי אחד. לא הוכחה אף פעם לישראל שלטון על גויים – אלא "ברית-עם לאור גויים". ובימינו יותר מכך תקופה אחרת יובן ליהודים, כי גאולת ישראל מושלבת בגאולת העולם, וכי תקות העולם להינצל מסכנת חורבן ואבדון כליל היא במשטר צדק ושלום, חסד ואמת ויקר האדם הנברא בצלם, כאשר הورو נביי ישראל.

לא תורה "התודעה" של שכורי "האמנציפציה" הכרוכה במחיקת הצלם הלאומי מהיהדות, ולא תורה הלאומנות הרואה ורק את עצמה, שאיפותיה ומאויה, אלא יעד לאומי משולב אנושי אוניברסלי – זהו אחד הקווים הגאוניים של הנבואה היהודית ורוב ספרי התנ"ך. ספריה-ספרים לא היה ספר לימוד למדעי הטבע, וכמה דברים שנאמרו בתנ"ך לשעתם אין להם אלא ערך היסטורי בימינו. אבל ערכיהם, ערכי פרות וגאלה לעמים ולתבל כולה, נישאו בספר זה בעוז ובכח ובעצמה ובאמונה פנימית ומידבקת כאשר לא נעשה הדבר בשום ספר אחר, וייעוד הגאולה העברית והאנושית הפועם בספר אלומות זה לא היה אף פעם יותר אקטואלי מאשר הוא בימינו אלה. אלוהי ישראל היה גם אלוהי העולם, וגם אלוהי ההיסטוריה, והמתנה הרוחנית הגדולה ביותר שהאמונה היהודית העניקה לעם היהודי ולעולם – היא אמונה הגאולה, אמונה שמצויה לה ביטויו הממצאה והקצר ביותר בשלוש מילים אלה: "עולם חסד יבנה".

המדינה היהודית שילבה בכת-אחד את עם ישראל בעברו הרחוק ובהיסטוריה האנושית החדשה מיעדת לגלות ולהפעיל התכוונות הגנוות בעם היהודי להיות לא-יהודים ולפלס נתיב לסדר עולם חדש שלא יזכה חזון הגאולה המשיחית. על היהדות בגולה להיות בעלת-ברית נאמנה של ישראל לא רק בכברון המדינה, שלומה ובטחונה, אלא גם במילוי יעודה המשיחי להיות לעם-singular ולקיים בעולם לקראת משטר השלום והצדק שחוו נביי ישראל.

(ג) ואחרון אחרין: הגברת הזיקה האישית של היהדות הגולה למדינה ישראל בכל הצורות: ביכויים, השקעות הון, שליחת ילדים, נוער ותלמידי אוניברסיטהות להתחנן הארץ לתקופה קצרה או יותר ממושכת, ועל הכל – הכשרה חלוצית של טובני הנוער ואנשי המду להציגם לבוני הארץ ומגיניה ולהשתתף אישית במפעל היוצר והגואל המבוצע בארץ.

ישראל וה��ופצה, 1957, **שנתון הממשלה**,

תש"י"ח, עמ' לד.

לט

אני מאמין

אני מאמין באמת הגדולה, המקננת עמוק בנסמת תנועתנו, ברגע האחריות המפעם בתוך תוכה, ברצון הייצירה המבריח אותה לכל חלקי ופלוגותיה, ואני בטוח שהוא תדרع להאזין לתביעת הגזע ותמלא את הצו ההיסטורי, הקורא לה להחלץ, להתלבך ולגיים סביבה את כל הכוחות הנפוצים בכל הארץות.

ההכרה החקלאית, 1924, **משמרות**, עמ' כב.

אני מאמין ברכוז העם היהודי בארץ ישראל.

ابتונומיה לאומית ויחסי-שכנים, 1926, **אנחנו ושכנים**, עמ' קייז.

אני מאמין שהחזון הציוני אינו נובע מtower רדיופות, פרעות ודילול כלכלי, אלא הוא טבוע ברצון הקיום הלאומי של האומה העברית, ברצון ההיסטוריה של עם ישראל לקיים את עצמיות על קרקע המולדת שבתוכה צמה ועוצב הגנים הלאומיים שלו. זהה מהותה הפנימית היסודית של השאייפה הציונית, ואין היא תלואה במסיבות החולפות והמשתנות של מצב היהודים בארץות שונות. אולם גורמי ההגשמה הציונית תלויים במסיבות הזמן והמקום של היהודים לתפוצותיהם ושל הארץ וסביבותיה.

המדיניות החיצונית והפנימית של הנהלה, 1934,

משמרות, עמ' דעו.

אני מאמין, שאנו עומדים כבר על סף "אחרית הימים", גם מבחינה יהודית וגם מבחינה אנושית-אוניברסלית. הgoalה הגדולה שנביינו ראו בחזונם, גאולת העם והאדם, מתקרבת, ובאה. מתחוללים בעולם מאורעות שישנו את פני האנושות, שישנו יחס עמים ומעמדות, שיקראו גאולה ודורר לישראל ולעמים – ודורנו קרו להחיש את פעמי הgoalה, יעדנו הוא לא לדחות אלא לדחוק את "הקץ" – קץ הסבל היהודי והאנושי.

נאום בקונגרס העשרים, 1937, **במערכה**,

כרך ראשון, עמ' 240.

אני מאמין שיבוא יום ויהדות רוסיה תשוב לחת מצוחה לעם היהודי ולאرض ישראל.
לפני ברירה חדשה, 1937, במערכת,
פרק ראשון, עמ' 266.

אני מאמין באדם העובד, בין שהוא בהסתדרות ובין שהוא ריביזיוניסט, אני מאמין בכל
עובד, לא איכפת לי כל כך מה שהוא חושב, מה שהוא אומר – איכפת לי מה שהוא
עשה. קובעת עביני העובדה שהוא חי מהעובדה, שהוא אדם עובד. אני מכיר את האדם
העובד לא מהיום ואני מאמין ביחיד באדם העובד בישראל, ועל אחת כמה וכמה באדם
העובד בארץ ישראל. כי לא קל להיות פועל, לא קל ביחיד להיות פועל יהודי, وكل
וחומר – פועל יהודי ארצישראלי.ומי שלא עבד מימיו ונעשה פועל, ובא לארץ
על מנת להיות פועל – גנוזים בו כוחות רבים, והם יתגלו, ויש לעזור לגילויים, ויש
להאמין בהם.

גורמי הציונות ותפקידיה בשעה זו, 1938,
משמרות, עמ' שטו.

אני מאמין באחדות ציונית, באחדות ציונית מלאה ומקפת, לא באחדות של המפלגות
הציוניות. אני מאמין שאנו עומדים על סף תקופה חדשה, אשר בה תאחד התנועה הציונית
את כל העם היהודי, על כל מפלgotיו ומעמדיו, תחת הדגל הציוני.
שם, עמ' שיט.

אני מאמין בנעור היהודי. בו נמצא ציונית גדולה, אהבה נאמנה לעם ולמולדת,
רצון לא יחת, נכונות לכלול. הוא לא יבו לקטנות ולא ירתע מגודלות. הוא יענה אם
ייקרא.

מתיחות ציונית, 1943, במערכת,
פרק שלישי, עמ' 60.

אני מאמין בגודלות בימינו בארץ.

דרך "החלוץ" בגולה, 1944, במערכת,
פרק שלישי, עמ' 22.

אני מאמין שגם אנו כוח. כוח כלשהו, וגם לרצוננו אנו יש ערך-מה. – יחד עם היאוש הגמור
מהגולת יש לנו אמונה עמוקה בערך האדם היהודי והכלל היהודי, בערך רצונו ויכולתו.
אין עתיד לנו בלי מדינה, 1945, במערכת,
פרק רביעי, עמ' 218.

אני מאמין בשלושה דברים יסודיים שלמען כדי להיות גם ליהרג, והם: מדינה יהודית, ברית יהודית-ערבית, משטר סוציאליסטי.

דרכי מלחמתנו, תש"ח, **במלחמת ישראל**, עמ' 62.

אני מאמין שככל אדם הוא מטרה לעצמו, ולא אמצעי בידי איש אחר, ואני לא אקריב כי הוזלת בלי רצונו והסכמתו, אפילו בשבייל האידיאל הקדוש לי ביותר.

דבר ישראל בארץ, 1946, **במערכות**,

כרך חמישי, עמ' 66.

אני מאמין גדול ב"עמך", בכלל ישראל ובכל אדם בישראל.

אגרת לחבר בפלמ"ח, תש"ח,

במלחמת ישראל, עמ' 279.

אני מאמין אדריך בחזון. אני מאמין כי החזון הביא אותנו הנה; אני מאמין שבכח החזון בניינו המפעל; החזון הקים המדינה, נתן לנו צבא-הגן והנחייל לנו נצחון. החזון מוסיף להחולל נפלאות.

דברי תשובה, 1949, **חזון ודרך**,

כרך שני, עמ' 75-76.

אני מאמין שמדינת ישראל תהיה תמיד דيمוקרטית.

על שביתת הנשך, 1949, **חזון ודרך**,

כרך ראשון, עמ' 196.

אני מאמין שהאוניברסיטה העברית תהיה רואיה למדינת ישראל ולשליחותה ההיסטורית. והאור שנדרך בהר הツופים לפני עשרים וחמש שנים יבהיק במלוא כוחו בירושלים המשוחררת לכל רחבי ישראל ותפוצתו.

תורה מצוין, 1950, **חזון ודרך**,

כרך שני, עמ' 189.

אני מאמין שעוז צפוי לנו מעמד גדול. אני אומר כمعמד הר-סיני, או כמעמד יסוד המדינה, זאת איini יודע. אפס יתכן עוד מעמד גדול, ואולי עוד נשמע הקול המדובר מתוך האש – "במסות, באותות, ובמופתים, ובמלחמה, וביד חזקה ובזרוע נטויה, ובמוראים גדולים", ויפתח שוב פרק חדש וגדול בתולדותינו.

חוקה או חוקים, 1950, **חזון ודרך**,

כרך שני, עמ' 154.

אני מאמין שהעם היהודי בمولדותו יקרב גאותה העולם. ולא אמריקה ורוסיה.

מדינת ישראל וה坦נווה הציונית, 1950,

חzon ודרך, כרך שני, עמ' 178.

אני מאמין בציורנו ובמאור המוסרי הגנוו בנפשו, לפעמים בל' ידיעתו.

על השוק השחור, 1950, **חzon ודרך**,

כרך שני, עמ' 290.

הקיבוץ – אני מאמין – מפלס דרך חדשה למן האנושי במצוות החירות והשוויון ובשילוב ענייני היחיד והרבים, כאשר לא עשתה זאת כל צורה חברתית וمسקית אחרת.

התפקיד החלוצי בקיבוץ גלוות, 1950, **חzon ודרך**,

כרך שלישי, עמ' 37.

אני מאמין באחדות האומה.

שדר לעם, 1951, **חzon ודרך**, כרך שלישי, עמ' 174.

אני מאמין, שהיהודים המנתקים עכשו מאיינו בחזק'יד זה למעלה שלושים שנה – עוד יוכו להשתתף איתה בפועל גאותנו.

דרךנו במדינה, 1951, **חzon ודרך**,

כרך שלישי, עמ' 127.

אני מאמין בגודלות וניצרות, ואני בטוח שתבואהנה, אבל רק אם נתמיך במאמצים מתחווים ונאמנים, אם ניאור בעוז'ודה ובכשר מלכתי ומלחמתי, אם יהיה נכונים לשבול ולשאת בעול.

שדר לעם, 1951, **חzon ודרך**, כרך שלישי, עמ' 173.

אני מאמין שיבאו יהודים במספר גדול בלי שוט ובלי היטלר. אבל זה יעשה לא בהבל פינוי ובנאומים, אלא על ידי עכודה תרבותית וمسקית יוצרת ומאומצת אשר תהפוך ארץ זו לארץ סגולה מבחינה חברתית, כלכלית ותרבותית.

מדיניות העליה, 1951, **חzon ודרך**,

כרך שלישי, עמ' 267.

אני מאמין בציונות המתחילה בחיי הגשמה בארץ.

מעמד ההסתדרות הציונית בישראל, 1952, **חzon**

דרך, כרך רביעי, עמ' 31.

אני מאמין כי אפשר לagnar גם הנער הפרווע ביותר. בכל אדם יש יצר טוב ויצר הרע. ואילו אפשר גם בלי יצרי-הרע. אין האנשים מתחלקים לטוביים במאה אחוז ולרעילים במאה האחוז. האיש הפרווע ביותר אפשר לנגןכו בגיל מתאים, אם מכנים אותו למסגרת מתאימה ונוגנתים לו המזון הרוחני והתרבותי הדרושים.

חוק שירות הבטחון תש"ב, 1952, **חzon ודרן**,
פרק רביעי, עמ' 93.

אני מאמין בנווער שלנו שהוא נאמן למדינה וחרד לשלוום המולדת והעם.
שם, עמ' 95.

אני מאמין שיזומה הגדול של הקבוצה הוא לא בעבר אלא ביום יבואו.
במעלה ההר, 1953, **חzon ודרן**,
פרק רביעי, עמ' 256.

אני מאמין במדינת ישראל, לא רק כפי שישנה, אלא זו שעתידה להיות, כזו שהבהיקה דורות בנשمة האומה ובছזון נבייה וחכמיה. ואני מאמין במדינה, מפני שאני מאמין בעם היהודי.

העיתונות והמדינה, 1951, **חzon ודרן**,
פרק שלישי, עמ' 263.

אני מאמין שהיסוד הראשון והעיקרי לעצמאות כלכלית הוא כוח האדם הרוצה והומכשർ לעבוד וללבנות הארץ.

התוכנית הכלכלית החדשה, 1952, **חzon ודרן**,
פרק שלישי, עמ' 311.

אני מאמין שכמעט כל הסיעות יש בקרב בוחריהן אנשים בעלי רצון טוב.
שם, עמ' 315.

אני מאמין כי אנחנו נסלול פה דרך חיים חדשה לגאותה האדם ונקים במולדת האומה העברית המחדשת חברה חדשה שאין בה קיפוה, דיכוי וניגודים חברתיים, אלא היא בנואה על אהובה ושותפות אנושית וויקת-גומלין בין איש לרעהו, ועל ידי כך יהיה אור לגויים.

העלייה השנייה והנווער בימינו, 1954, **חzon ודרן**,
פרק חמישי, עמ' 202.

אני מאמין שאנו יוצרים וניצור מולדת לכל העם היהודי, זאת אומרת: לכל יהודי שייהיה לו צורך ורצון בмолדה; וכל יהודי שלא יתבולל מדעת – יהיה לו צורך בмолדת בזמן מן הזמנים.

שם.

אני מאמין ביתרונו המוסרי והאינטלקטואלי, ביכולתו להיות עם-סגולה ולפלס נתיב או לשמש דוגמה לגאותה המין האנושי.

חליפת מכתבים בין ראש הממשלה והפרופ' ג.

רוטנשטיירר, **חוות**, ג 1957, עמ' 25.

אני מאמין באפשרות השלום ובבסיסו השלום בעולם וגם במזרח-התיכון – על אף הכל.
דברי ראש הממשלה בכנסת, **דבר**, 19.11.57.

אני מאמין כי עוד של ישראל המתחרשת להיות לאור גויים בדברי ישעיהו הנביא.
דבר ראש הממשלה, בטקס הענקת התואר
דוקטור כבוד, **דבר**, 7.5.57.

מפתח העניינים

- ,349 ,133 ,83 ,80 ,65 ,56 ,51 ,38 ,35
אלוהים 482 ,480 ,469
- אמותה (אם) 462 ,349 ,347 ,56 ,42 ,41
אמריקה (ראו גם: ארה"ב) 79 ,78 ,75 ,72 ,71
,269 ,266 ,265 ,264 ,261 ,233 ,201 ,148
,261 ,248 ,233 ,201 ,297-300 ,294 ,286
,300-297 ,294 ,286 ,284 ,269 ,267-264
,389 ,360 ,330 ,317-315 ,310 ,306 ,304
 504 ,490 ,462 ,451 ,426 ,413
אנגליה 230 ,148 ,136 ,105 ,104 ,97 ,75 ,70
,289 ,286 ,283 ,269 ,266 ,258 ,233 ,232
 446 ,434 ,426 ,380 ,306 ,297-292
אנטישמיות 124-120 ,116 ,104 ,94 ,86
 454-452
 454-453
אסיה 261 ,175 ,148 ,142 ,134 ,131 ,115
,359 ,331 ,330 ,314 ,310-304 ,290 ,284
 451 ,373 ,360
אפגניסטן 306
 498 ,474 ,472 ,471
אפריקה 307 ,306 ,298 ,261 ,148 ,134 ,131
 451 ,408 ,373 ,359 ,330 ,314
דרכם אפריקה 462 ,330 ,201 ,162 ,118
 331 ,146 ,117
צפון אפריקה 498 ,474 ,473 ,455
 447 ,446
אריסטו 79 ,78 ,75 ,72 ,71
 (ראו גם: אמריקה)
,269 ,267-264 ,261 ,248 ,233 ,201 ,148
,380 ,330 ,301-297 ,317 ,294 ,286 ,284
 465 ,451-453 ,404 ,389
 417
 אשקלון 435
bara' orrah 439 ,417 ,410 ,359 ,141 ,140
בדידות 432 ,298 ,266 ,189 ,47
בולגריה 404 ,318 ,266 ,102
 ,274-277 ,265 ,263-259 ,254 ,238
 או"ם 475 ,355 ,337 ,297 ,295 ,286-283
 אוניברסיטה 503 ,437-435 ,135 ,56
 אוסטריה 131 ,130 ,102
 אוסטרליה 389 ,306 ,233
 אופוזיציה 383-377 ,267
 אופטימיים 75 ,44
 אושר אנושי 43
 אותות הזמן 45
 אחד העם 166 ,159 ,113 ,95
 אחדות 47
 אחדות האומה 342 ,433 ,327 ,174 ,165
 504 ,488
 אחדות הבורא והבריה 488
 אחדות ההוויה 488 ,84
 אחדות החומר והרוח 488 ,53
 אחדות המני האנושי 488 ,258 ,133
 אחדות העם 497 ,488 ,419 ,246 ,184
 אחדות הפעלים 420 ,185
 אידיאה 496 ,470 ,220 ,199 ,99
 איטליה 408 ,290 ,289 ,131 ,117
 אלית 417 ,410 ,360-359 ,213 ,145-140 ,58
 439 ,435
 איינשטיין, אלברט 125 ,89 ,84 ,83 ,64 ,17
 488 ,484 ,453
 айдופה 101-104 ,91 ,88 ,84 ,81 ,78 ,75
 ,124 ,122 ,117-120 ,115 ,107-111
 ,178 ,162-165 ,148 ,146 ,134 ,131
 ,290 ,284 ,280 ,269 ,268 ,261 ,231
 ,314 ,310 ,304-306 ,300 ,298 ,293
 ,379 ,360 ,331 ,330 ,318 ,317 ,315
 495 ,474 ,467 ,462 ,414
 אישה 330 ,288 ,225 ,203-201 ,186 ,42 ,41
 507 ,454 ,434 ,365 ,349-347 ,365 ,336
 אישיות 440 ,347 ,43 ,41

- ,372–369 ,344 ,343 ,340 ,301–299 ,287
 503 ,419 ,392 ,391 ,382–379 ,377 ,375
 401 ,356 ,217 ,139 ,53 ,49
 דרך "בורמה" 143
- הדרבה 306 ,193 ,192 ,180 ,105 ,49
 ההגנה 346 ,339–338 ,240 ,202 ,202
 הון ,318 ,264 ,237 ,194 ,169 ,131 ,91 ,49
 500 ,488 ,458 ,412 ,411 ,407 ,401 ,359
 הון זר 403
 הון פרטוי ,385 ,384 ,381 ,181 ,168
 403–399
 הון ציוני 167
 הונאה (אונגאה) 414 ,277 ,44
 היסטוריה ,430 ,243 ,113 ,110 ,60 ,56 ,55
 498 ,446–441 ,439
- הלבנה ,187 ,119 ,116 ,114 ,109 ,108 ,99 ,56
 498–496 ,480 ,471 ,431
 ההפקה הכספיית 93 ,88 ,81
 הנחתת המדיניה 386 ,375 ,223
 הס, משה 481 ,479 ,187
 303
- העסקה הכספייה ,300 ,297–292 ,230 ,176 ,112
 הצחרת בלפור 312
 הרצל, תיאודור 481 ,479 ,234 ,187
 התבולות ,118 ,111 ,109 ,104 ,101 ,81 ,51
 476 ,251 ,119
 התרבויות 245 ,211 ,51
- זיקוק מי חיים 451
 זכות (זכויות) ,71 ,59 ,56 ,51 ,42 ,41 ,37 ,36
 ,123 ,120 ,116 ,112 ,105 ,93 ,92 ,79 ,74
 ,151 ,150 ,139 ,132 ,129 ,127 ,126 ,124
 ,189–187 ,183 ,182 ,176 ,165 ,160 ,157
 ,244 ,232 ,228 ,220 ,215 ,214 ,209 ,203
 29 ,291–289 ,282–271 ,263 ,258–256
 ,323 ,322 ,315 ,309 ,308 ,301 ,300 ,7
 ,377 ,370 ,364 ,359 ,356 ,348 ,347 ,338
 ,422 ,418 ,401 ,394 ,392 ,389 ,386
 ,488 ,456 ,447 ,433 ,432 ,430 ,429 ,424
 493 ,491
- זכרון יעקב 432 ,405 ,135
- בזבוז 415 ,411 ,362 ,29
 בחירה חופשית 364 ,301 ,299 ,192 ,169 ,47
 בחירות (לכנסת) ,372 ,370 ,307 ,267 ,198
 ,392 ,378–383
 בית 47
- בית יהודי 292
 בית ישראל 369 ,331 ,109 ,102
 בית לאומי 295
 בית ספר 436 ,433 ,342 ,332–329 ,135 ,112
 בית שאן 417
 בן צבי, יצחק 340
 בראשית (ספר) 349 ,143 ,134
 ברוכוב, דב בר 205 ,168
 בריחה 158 ,155 ,131 ,119 ,101 ,48
 בריטניה ,136 ,131 ,129 ,122 ,120 ,106 ,75
 ,380 ,346 ,310 ,294–293 ,266 ,235 ,165
 453
- ברית המועצות ,269 ,267 ,264 ,112–116 ,107
 359 ,317 ,309 ,300–303 ,284
- גבורה ,132 ,124 ,100 ,98 ,86 ,56 ,54 ,48 ,40
 ,217 ,214 ,213 ,211–207 ,171 ,147 ,136
 ,325 ,321 ,316 ,304 ,295 ,294 ,271 ,262
 ,344 ,339 ,338 ,336 ,335 ,332 ,328 ,327
 ,432 ,430 ,405 ,361 ,358 ,352 ,351 ,346
 ,488 ,485 ,472 ,467 ,466 ,462 ,458 ,457
 499
- גדוד 353
 גדרן"ע 435
- גיליל ,417 ,348 ,327 ,318 ,210 ,181 ,145 ,58
 457 ,446 ,435
- גלויזיה 490 ,319 ,107
- גנדி, מהטמה 305
 ,117 ,111 ,108 ,107 ,103 ,102 ,97
 ,330 ,324 ,318 ,317 ,315 ,312 ,201 ,119
 491 ,404
- דברים (ספר) 447
- דוד המלך 496 ,490 ,489 ,356 ,266 ,137
- דיקטטוריה ,373 ,372 ,370 ,301 ,168 ,114–112
 ,419 ,377
- דמוקרטיה ,192 ,189 ,107 ,105 ,104 ,98 ,80 ,64
 ,277 ,270 ,262 ,259 ,244 ,234–231 ,193

- ,460 ,452 ,450 ,449 ,439 ,419 ,417 ,413
493
- יהדות החרפוזות**
יְהוּדִי אַירּוֹפָה ,109 ,107 ,102 ,101
495 ,268 ,165–163 ,119–117
יְהוּדִי אָנְגָלִיה ,120 ,119 ,118 ,110 ,108
499 ,495 ,314 ,231 ,201 ,162
יְהוּדִי אַרְהָבָב ,101 ,98 ,97 ,93 ,90 ,41
165 ,162 ,119–118 ,113 ,110–103
,340 ,330 ,329 ,300 ,248 ,233 ,201
495 ,462 ,461
יְהוּדִי אֲרְצֹות הַאַיסְלָם ,318 ,317
115 ,112 ,107
יְהוּדִי גְּרָמָנִיה ,318 ,317 ,312 ,117 ,111 ,79
330
יְהוּדִי מִרְוקֹו ,330 ,314 ,116
יְהוּדִי פּוֹלִין ,229 ,201 ,117 ,108 ,102 ,93
490 ,330 ,319 ,317 ,315 ,314 ,231
,323 ,314 ,201 ,107 ,102
490 ,432
יְהוּדִי רֹסֶתֶה ,319–317 ,119 ,116–111 ,103
501
330 ,314 ,116
יְהוּדִי תִּימָן ,157 ,156 ,125 ,124
487 ,485
יְהוּדִים וּגְוּיִם ,424 ,356 ,244 ,156 ,86 ,82 ,79
490 ,489 ,434 ,431 ,430
476 ,102
יְגּוֹסְלְבִּיה ,475–471 ,455 ,447 ,102
יְוּן ,281 ,244 ,238 ,237
429 ,414–411 ,403 ,329 ,305 ,285
,385 ,344 ,332 ,223 ,190 ,104 ,62
459 ,403–400
210 ,181
יְזֻעָאֵל
501 ,491 ,486 ,296 ,292 ,272 ,70
408–404
יְצֹרְפְּרִיוֹן הַעֲבוֹרוֹה
,144 ,106 ,105 ,91 ,72 ,42 ,41
ילֵד (ילְדִים) ,317 ,276 ,225 ,203 ,186 ,179 ,170 ,161
,392 ,359 ,347 ,331 ,330 ,329 ,327 ,318
500 ,490 ,468 ,467 ,435–428
םַהְמָלָח ,402 ,347 ,327 ,146–142 ,140 ,134
454 ,439 ,416
- ,168 ,159 ,82 ,67 ,57 ,54 ,53 ,41 ,36
197 ,196 ,185 ,180 ,179 ,177 ,175 ,172
253 ,236 ,215 ,214 ,212 ,206 ,205 ,203
,327 ,324 ,317 ,315 ,305 ,272 ,270 ,264
374–372 ,369 ,354 ,347 ,344 ,333 ,332
440 ,436 ,432 ,427 ,416 ,412 ,400 ,384
489 ,488 ,482 ,468–464 ,461 ,451 ,444
505 ,499 ,493
473 ,405 ,144
חֻכָּה (חֻכּוֹת) ,108 ,94 ,76 ,72 ,53 ,41 ,37
214 ,212 ,203 ,202 ,185 ,183 ,163 ,160
,322 ,314 ,310 ,302 ,263 ,257 ,256 ,252
389 ,386 ,353 ,349 ,348 ,345 ,339 ,330
429 ,422 ,419 ,415 ,413 ,406 ,397 ,394
457 ,456 ,435 ,432
- חולדה 209
חולתה 473
- חָזֵן ,114 ,111 ,99 ,92–90 ,84 ,81 ,80 ,57–55
152 ,149 ,146 ,131 ,129 ,128 ,119 ,116
179–175 ,171–168 ,163–158 ,157 ,155
202 ,199 ,197 ,195 ,190 ,187 ,185–182
,223 ,217 ,216 ,213 ,210 ,209 ,206 ,203
,255 ,253 ,252 ,247–240 ,238 ,235 ,234
,315–313 ,310 ,302 ,278 ,277 ,272 ,260
,338 ,332 ,328 ,327 ,325 ,320 ,319 ,317
,375 ,363 ,356 ,354 ,351 ,350 ,344 ,339
462 ,460 ,459 ,457 ,451 ,428 ,424 ,383
490 ,488 ,487 ,485 ,484–476 ,469–464
505 ,503 ,501 ,500–492
- חיי העבודה ,194 ,177 ,167 ,159 ,154 ,153 ,66
213 ,207 ,188
- חַילְיָה ,347–340 ,336 ,332 ,218 ,138 ,60 ,56
,425 ,405 ,365 ,364 ,361 ,358 ,353–350
462 ,454 ,434
- חַילְהָוִידָר 354 ,149
- חַילְהִים 353
- חַיְפָה 417 ,416 ,359 ,316 ,293 ,145 ,141
- חִירּוֹת הָרוֹחַ 149 ,55 ,54
- חַנִּיתָה (חַנִּיתָא) 473 ,144
- חַקְלָאוֹת ,169 ,159 ,153 ,148 ,145 ,140–142
- ,276 ,255 ,237 ,230 ,229 ,206 ,203 ,201
363 ,336 ,332 ,316–314 ,312 ,305
411–409 ,407 ,406 ,404 ,403 ,401–399

- ,473 ,467 ,465 ,462 ,459 ,457 ,449–446
,502 ,501 ,495–491 ,489–486 ,482–480
506–504
חוֹסֵר מוֹלְדָת 327 ,291 ,282 ,281
אהבת המולדת 493 ,466 ,430 ,158 ,155 ,58
183 ,152 ,145 ,127 ,126
יצירת מולדת ,310 ,248 ,163 ,102 ,81
499 ,490 ,487 ,481 ,480 ,316
מוֹצָא 473 ,144
מוֹרִים ,397 ,332 ,331 ,330 ,320 ,205 ,123
434 ,433 ,417
מוֹתָרוֹת 465 ,430 ,415
מחוסרי הון 331
מִילִיטְרִיזָם 61 ,60 ,495 ,61 ,55
מִלְצָה 495 ,61 ,55
מִמְשָׁלַת הַמְנֻדֶּט 424 ,421 ,418 ,297 ,294 ,276
מִנהִיגָות 284 ,162 ,134 ,119 ,109 ,107 ,48
425 ,359 ,320 ,319 ,305 ,301 ,286
מִסְחָה (כְּפָר תְּבוּרָה) 210
מערכת החינוך / חינוך ממלכתי ,447 ,431
433 ,430 ,397 ,449 ,437–428
מִפְקָדָת 353
מִצְפָּן ,270 ,263 ,260 ,234 ,215 ,132 ,62 ,43
466 ,440 ,422 ,418 ,297 ,285
314 ,306 ,305 ,295
מִצְדִּים 483 ,135
מִקוֹה יִשְׂרָאֵל 434 ,330 ,318 ,315 ,314 ,116
מִרְקָוָן 448 ,431 ,266 ,156 ,134 ,88 ,87
משה רבנו ,496 ,488 ,486
,168 ,99 ,96 ,80 ,79 ,76 ,60 ,57 ,39
משטר 341 ,308 ,306 ,272 ,266 ,263 ,259 ,230
472 ,469 ,458 ,406 ,386–369 ,364 ,343
380–379
משטר דו-מלגטי ,372 ,302 ,116 ,115 ,99
משטר טוטלייטי 375
386–375 ,363 ,313
משטר מדיני 503 ,414 ,374 ,260
משטר סוציאליסטי ,476 ,231 ,121
משטר צדק (שלטון צדק) 499 ,478
168
משטר קפיטליסטי 398 ,397 ,382 ,324 ,249
משטרה 455–451
ים התיכון 482 ,359 ,150–147 ,142 ,112 ,111 ,99
ים סוף ,413 ,360 ,359 ,148 ,147 ,134 ,87
483 ,434
141 ,139
ירדן (מדינה, עבר הירדן) 358 ,295 ,131
ירדן (עמק הירדן) ,210 ,201 ,181 ,169 ,134
485 ,482 ,409 ,348
ירושלים ,295 ,248 ,213 ,150 ,143 ,138–135
,417 ,416 ,410 ,409 ,357 ,348 ,327 ,318
503 ,492 ,488 ,457 ,455 ,446 ,435 ,432
הרי ירושלים 488 ,410 ,409 ,348 ,138 ,136
ישעיו (ספר) ,498 ,497 ,492 ,485 ,481 ,273
507
כביש סדום 144 ,143
כנסת ישראל ,371 ,348 ,307 ,267 ,249 ,198 ,135
421 ,418 ,403 ,397 ,396 ,392 ,386–376
כצנלוֹן, ברל 340 ,145
לבנון 331 ,305 ,286 ,134
LOB (LOBIA) 295
לייטה (לייטה) 319 ,315 ,210 ,117 ,93
לניין, ולדי米尔 איליץ' 490 ,303 ,187 ,115 ,114
מאבקים ציבוריים 220 ,99
מארכס, קרל 490 ,401 ,373 ,187 ,90
מדינה תיאוקרטית 421 ,233
معد 392 ,386 ,375 ,373 ,370 ,369 ,365 ,363
,435 ,431–429 ,417 ,413 ,412 ,401 ,399
,475 ,473 ,465 ,464 ,460 ,455–438 ,436
,500–498 ,493 ,491 ,489 ,483–481 ,477
506
מדעי הטבע 499 ,473 ,450–449
448–441
מדעי הרוח 416 ,58
מדרון 152 ,149 ,132 ,127 ,126 ,112 ,111 ,99
,180 ,179 ,175 ,168 ,166 ,163 ,159 ,154
,258 ,257 ,209 ,207 ,206 ,197 ,196 ,195
,297 ,296 ,291 ,284 ,282 ,281 ,277 ,259
,330 ,328–321 ,316 ,315 ,312 ,310 ,305
,363 ,361 ,357 ,350 ,342 ,341 ,339 ,338
,405 ,402 ,397 ,395 ,390 ,389 ,384 ,365
,432 ,431 ,429 ,425 ,424 ,420 ,415 ,411

- עובדת עברית, 186, 184, 181, 176, 129
 414, 404, 240
- עובדת עצמית, 399, 197, 182, 181
 404, 197, 190, 132
 195, 194, 176
 روح העבודה, 173
 שכר-עבודה, 414
 תנאיות העבודה, 195
 עווזיוו, 142
 עורך דין, 427, 426
 יעידוד, 449, 415, 403, 319, 296, 284, 67
 עין חרוד, 288
- עיראק (עירק), 291, 290, 286, 280, 260, 166
 404, 331, 323, 306, 305, 295
 יעיתון, 417, 360, 106, 68, 67
 עליה ראשונה, 319, 312
 עליה שנייה, 312, 321–318
 עליה שלישית, 315, 312, 176
 עמוס (ספר), 483, 480, 171, 125
 עסלוג', 473
- עצמאות כלכלית, 404, 403, 256, 255, 141
 505, 450, 434, 417, 415, 414, 408, 406
 ערבה, 434, 410, 213, 206, 145, 140, 134
 435
- פוליטיקה, 420, 304, 293, 278, 275, 121, 68
 פולין, 229, 201, 131, 117, 108, 104, 102, 93
 490, 330, 319, 317, 315, 314, 312, 231
 פייזר האולטסן, 439, 417, 416, 190
 פיננסקי, יהודה ליב, 514, 479, 187
 פלמ"ח, 346, 339
 פשרה, 385–383, 364, 279, 254, 168, 69, 68
 423–421
 פתח תקווה, 233, 210, 145, 144, 139, 135
 485, 483, 420, 405
- צבא הגנה לישראל, 143, 140, 138, 87, 79
 ,354–334, 332, 330, 322, 284, 240, 238
 ,446, 434, 432, 409, 395, 389, 358–356
 503, 493, 485, 461
 צדקה, 309, 293, 282, 276, 272, 180, 69, 35
 ,477, 471, 470, 444, 420, 363, 337, 321
 496, 490, 487, 482, 480
- נבואה, 499, 498, 488, 470, 467, 272, 171, 148
 ,348, 327, 233, 213, 146–139, 134, 58
 ,417, 416, 414, 410, 409, 405, 360, 354
 ,454, 453, 451, 447, 446, 439, 434–432
 485, 482, 461, 457
 נווער, 115, 114, 111, 104, 103, 91, 84, 58
 נורבגיה, 453, 305
 נוזיר, 63
 נס, 363, 296, 207, 128, 111, 63, 39
 נסיון, 63
 נפש, 64
- נצח ישראל, 162, 120, 119, 75, 74, 64, 56
 479, 476, 426, 424, 164
 474, 417
 מושיא, 425, 376
 נסיא בישראל, 335, 332, 314, 305, 171, 83, 64, 54
 נסק, 364, 358–356, 350, 348, 347, 339, 336
 461, 431, 424
- סג'ירה (אליניה), 210
 295
- סודן, 389, 319, 281, 65
- סוחר (סוחרים), 108
- סולד, הנרייטה, 172–167, 159, 149, 114, 113, 64
- סוציאליזם, 373, 350, 340, 326, 321, 301, 222
 סוריה, 305, 295, 286
 סתאלין, יוסף, 490, 302
 סיווע זד, 415
- סיני, 353, 286, 142, 141, 137, 131, 86
 503, 430, 360–358
- סיעות, 505, 392, 389, 383–380, 377, 198
- סמל, 474, 436, 376, 135, 66, 42
- סעדריה גאון, 82
- סעודיה (ערב הסעודית), 306, 295, 291, 290
 ,179, 172, 113–111, 83, 81
- ספרות עברית, 386, 363, 330, 319, 313, 236, 230, 204
- ספרות עולם, 476, 473, 460, 455, 447, 433, 400, 392
 474, 455, 439, 256, 123, 113
- ספרות פוליטית, 80
- סקנדינביה, 306
- עובדת גופנית, 432, 404, 197, 194, 193, 170

- שאלות הדרסי 474
 שביתה, השבתה 413 ,72 ,71
 שדה בוקר 432
 שוין 112 ,108 ,106 ,97 ,81 ,75 ,72 ,41
 ,188 ,186 ,184 ,172 ,170–168 ,159 ,125
 ,214 ,205 ,203 ,201 ,197 ,195 ,192 ,189
 ,254 ,253 ,244 ,241 ,238 ,234 ,233 ,231
 ,285 ,283 ,281 ,273 ,270 ,269 ,265 ,258
 ,330 ,322 ,310 ,307 ,305 ,290 ,289 ,287
 ,436 ,432 ,420 ,412 ,385 ,349 ,341 ,332
 ,493 ,489 ,482–480 ,473 ,467 ,465 ,464
 504
 שיווין חבות 212 ,203 ,202 ,185 ,72 ,41
 457 ,397 ,348 ,330 ,322 ,314 ,310 ,252
 322 ,285 ,281 ,233 ,97
 446 ,210 ,181
 שומרן 393 ,343 ,226 ,225 ,212 ,130 ,73 ,72
 ,114 ,100 ,84 ,80 ,79 ,76 ,64 ,55 ,48
 ,225 ,214 ,207 ,185 ,184 ,170 ,165 ,133
 ,273–258 ,254 ,247 ,244 ,241 ,236 ,234
 ,305–303 ,298 ,295 ,289–279 ,277 ,275
 ,345 ,344 ,337 ,335 ,333 ,314 ,307–309
 ,415 ,395 ,368–360 ,355 ,354 ,352 ,349
 491– ,482–480 ,469 ,464 ,436 ,430 ,429
 506 ,505 ,499 ,496 ,486
 144 ,130 ,129
 שממת הארץ 205 ,196 ,189 ,177 ,95 ,79 ,73 ,56
 שעבוד 305 ,304 ,301 ,290 ,284 ,260 ,259 ,257
 ,466 ,458 ,456 ,433 ,404 ,397 ,394 ,356
 484 ,482 ,478 ,476
 488 ,481 ,473 ,217 ,82
 210 ,181
 425 ,383 ,377
 שרים 201
 תונייס 319 ,318 ,314 ,306
 תימן 403 ,402
 תכנון מלכתי 347 ,316 ,181 ,145 ,139 ,128 ,113
 תל אביב 417 ,416
 תעשייה 140 ,109 ,99
 תרבות ישראל ותרבות העמים 244 ,478 ,475
- צדקה היסטורי 269
 הצדקה חברתי 469 ,464 ,307 ,228 ,177 ,171
 הצדקה לאומי 228 ,69
 הצדקה סוציאלי 270 ,69
 הציבור הפועלים 199 ,197 ,191–173
 ציבוריות 178 ,175 ,106 ,69 ,68 ,65 ,56 ,47
 ,224 ,220 ,211 ,207 ,202 ,199 ,198 ,192
 ,318 ,313 ,307 ,263 ,249 ,238 ,230 ,229
 ,380 ,376 ,370 ,340–338 ,323 ,319
 ,415 ,406 ,401–393 ,389 ,387 ,383–381
 504 ,455 ,447 ,436–433 ,427–422
 צ'כוסלובקיה (צ'כיה) 315 ,303 ,266 ,131 ,102
 476 ,318
 צפת 417
 צדקה 286 ,233 ,231 ,165 ,132 ,104 ,117
 499 ,453 ,446 ,438 ,424 ,290 ,289
- קאווטסקי, קרל 491 ,490 ,187 ,90
 קאנט, עמנואל 498
 קהילת (ספר) 498
 קוואליציה 383–381 ,378 ,377 ,267 ,193
 קויפמן, יחזקאל 496
 קטיגור 70
 קטנות וגדלות 263 ,260 ,255 ,254 ,221 ,186
 502 ,360 ,340 ,309 ,299 ,272 ,269
 קרטגה 408 ,401
- ראש פינה 432 ,196 ,135 ,129
 ראשון לציון 473 ,405 ,210 ,135
 רבי יהודה הנשיא 496
 רביבים 434
 רבענות (משרד) 422 ,421 ,418
 רומניה 490 ,432 ,323 ,314 ,201 ,107 ,102
 רוסיה 146 ,119–111 ,107 ,103 ,102 ,93 ,79
 ,301 ,300 ,299 ,269 ,265 ,264 ,204 ,201
 ,504 ,502 ,491 ,432 ,319–317 ,315 ,312
 510
 רחובות 210
 ריאקצייה 70 ,64
 רמב"ם 498 ,455 ,431
 רפואה 455 ,454 ,146 ,25
 רצח 469 ,273 ,71
 רשות 498 ,481 ,378 ,215 ,121 ,71 ,43

מהדורה מיוחדת זו, של המכון למסורת בגין, היא הוצאה מחודשת של הספר שהדפסתו הראשונה הייתה בשנת תש"ח, 1958, עשור לאחר הקמת המדינה. ההוצאה לוותה בהד תקשורתית נרחב ותוארה כ"אנטולוגיה" אשר בה ימצאו את מבוקשים "אליה הרוצים לעמוד על השקפותו של בגין ועל דעתו בענייני ציונות והמדינה". ההוצאה המחדשת מוקדשת לציון של שני אירועים: 50 שנים למותו של בגין (1973) ו-70 שנים לעלייתו לנגב (1953).

יעקב בקר, שעמל על כינוס החומרים ועריכתם, היה חוקר ספרות עסק בחיבור בין תחום הפסיכואנליזה לבין הספרות. פניו לרכזו את חומרי ההגות של בגין העשתה לאחר שכتب מחקרים על הספרות העברית העתיקה, ניתוח פסיכואנליסטי של יצירותו של ביאליק ומחקר על "מורה נבוכים" לרמב"ם. גם אל הגותו של בגין התיחס בקר כחוקר, דבר שבא לידי ביטוי בהקדמה הנרחבת הכוללת ניתוח מקיף ומורתק.

הוצאתה מחדש זו היא הזמנה פתוחה למפגש בלתי אמצעי עם דוד בגין, אשר הנהיג את האומה אל עבר הגשמהו של החזון הציוני, ובها בעת נגע במגוון תחומי דעת וענין, מן האידיאולוגיה הציונית ועד לבניה האטום, התנ"ר, ההגות הבודהיסטית ומעמד האשה.

